

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ



**THE HOLY QUR'AN**  
**WITH KIKAMBA TRANSLATION**

# **THE HOLY QUR'AN**

**ARABIC TEXT  
AND  
KIKAMBA TRANSLATION**

**Published under the auspices of:**

**HADHRAT MIRZA TAHIR AHMAD**

**Fourth Successor of the Promised Messiah and**

**The Head of the World-wide Ahmadiyya Muslim Community**

**2002**

**Islam International Publications Limited**



# **KULANI NTHEU**

**MAANDIKO MA KIALAVU  
NA  
UALYULO KWA KIKAMBA**

**Yĩandĩkĩtwe uungu wa ŪŪngamĩi wa:**

**HADHRAT MIRZA TAHIR AHMAD  
MŪtiĩwa Wakana wa Masia Ula Wathaniwe na MŪtongoi  
MŪnene wa nthĩ yonthe wa Ngwatanĩo ya Masilamu  
Waahmadiyya**

**YĩalyŪlĩtwe nĩ:  
Mwl. Naaman Nthenge Lukindo.**

**2002**

**Islam International Publications Limited**

# **THE HOLY QUR'AN**

## **ARABIC TEXT AND KIKAMBA TRANSLATION**

First published in Qadian (India) in 2002

© Islam International Publications Limited

Published by:

Ahmadiyya Muslim Jamaat, Kenya.

East Africa

Printed in India at: Printwell, Amritsar.

**You may contact the following for further instructions:**

1. Ahmadiyya Muslim Mission  
PO Box 40554  
Muranga Road, Nairobi  
Kenya  
Tel/Fax: 00254 2 764226, 765452
2. Ahmadiyya Muslim Mission  
PO Box 376  
Dares Salaam  
Tanzania  
Tel: 022-2110473  
Fax 022-2121744
3. The London Mosque  
16 Gressenhall Road  
London SW 18 5QL  
England  
Tel: +(0) 181 870 8517  
Fax: +(0) 181 874 4779

**ISBN: 1 85372 655 9**

# **KULANI NTHEU**

## **MAANDIKO MA KIALAVU NA UALYULO KWA KIKAMBA**

**Mbee yaandikíwe India mwaka wa 2002**

**©Islam International Publications Limited**

**Published by:**

**Ahmadiyya Muslim Jamaat, Kenya  
East Africa**

**Yíandikíwe India : Printwell, Amritsar.**

**Nímútonya kUandíkí kÓndú kÓÓ mwenda Óvoo mwingí:**

- |                                                                                                                                               |                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>1. Ahmadiyya Muslim Mission,<br/>P.O BOX 40554,<br/>Murang'a Road,<br/>Tel / Fax: 002542 764226, 765452<br/>Nairobi – Kenya.</b></p>    | <p><b>2. Ahmadiyya Muslim Mission,<br/>P. O BOX 376,<br/>Dares - Salaam Tanzania.<br/>Tel: 022-2110473<br/>Fax 022-2121744</b></p> |
| <p><b>3. The London Mosque<br/>16 Gressenhall Road<br/>London SW 18 5QL<br/>England. Tel: +(0) 181 870 8517<br/>Fax: (0) 181 874 4779</b></p> |                                                                                                                                    |

**ISBN: 1 85372 655 9**

## **Publisher's Note**

**The Holy Qur'an is the word of God and was revealed to the holy prophet of Islam, Muhammad (may peace and blessings of Allah be upon him), word by word. This revelation continued for twenty three years. Among all the scriptures, it is only the Holy Qur'an which claims that it is revealed word by word by God. This is the sacred book of Muslims and there is a complete guidance in it not only for Muslims but for others as well for ever. God has promised that He will safeguard its text for ever and that is why there is no change in the original Arabic text and it is exactly the same today as it was revealed to Muhammad (may peace and blessings of Allah be upon him), more than 1400 years ago.**

**To translate the Holy Word of God is not an easy task. The world-wide Ahmadiyya Muslim Community has taken the responsibility to translate the Holy Qur'an faithfully into different languages of the world so that the message could be conveyed to different People in their own language. The current Kikamba translation is rendered from the English translation which has been rendered directly from the original Arabic text by a board of various Ahmadi scholars (who benefited from the English translation by Maulawi Sher Ali as well), under the supervision and direction of the present Head of the Ahmadiyya Muslim Community, Hadhrat Mirza Tahir Ahmad, Fourth successor of the Promised Messiah, The Founder of the Community.**

**May Allah make this translation the source of guidance for those who do understand Kikamba language and may He open their hearts towards this wonderful message of the Holy Qur'an. Amen**

**The Publishers**

## Ndeto ya MŪandiki

Kulani Ntheu nĩ ndeto ya Ngai na yavuanĩw'e Mwathani mŭtheu wa Isilamu, Muhammad *mŭuo na maŭathimo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe syĩhwe tũũ wake*, ndeto kwa ndeto. Uvuany'o ũũ waendeeie kwa myaka mĩongo tĩĩ na itatũ. Katĩ wa maandĩko matheu onthe, no Kulani Ntheu tũ tĩa yaasya kana yo tĩvuanĩw'e ndeto kwa ndeto nĩ Ngai.

Ytĩ nĩ Ivuku itheu ya Masilamu na ve ũtongoi mwĩanĩu nthĩnĩ wayo ti kwoondũ wa Masilamu tũ tĩndĩ ona kwa ala angĩ ota ũu tene na tene. Ngai nĩwathanĩte kana We akasũvĩa maandĩko mayo tene na tene na nĩkyo kĩtumi vataĩ ũalyũko nthĩnĩ wa maandĩko ma Kĩtalavu na nũndũ ũmwe vyũ ũmũnthĩ tondũ mavuaniw'e kwa Muhammad *mŭuo na maŭathimo ma Ngai syĩhwe nake*, mbee wa myaka 1400 mĩvĩtũku.

Kũalyũla Ndeto Ntheu ya Ngai ti wĩla mŭvũthũ. Nguthu ya Ahmadiyya Muslim Community tũũ wa nthĩ nĩyosete mwanya wa kũalyũla Kulani Ntheu yĩna mũtkĩlo nthĩnĩ wa ithyomo syĩna kĩvathũkany'o sya nthĩ nĩkana ũtũmane ũtonye kũnyaĩkw'a kwa Andũ me kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa ithyomo syoo ene. Ualyũlo ũũ wa yu wa Kĩkamba umĩtw'e kuma kwa ũalyũlo wa Kĩngelesa ũla na w'o umĩtw'e kuma kwa maandĩko ma Kĩtalavu ala ma mwambĩĩĩlyo nĩ nzaama ya asomi anene ma Kĩ-ahmadiyya *ala matethekie kuma ualyũlo wa Kĩngelesa wa Maulawi Sher Ali ota ũu*, uungu wa ũũngamĩ wa ũtongoi wa Mũtongoi wa Ahmadiyya Muslim Community nthĩ yonthe ũla wĩvo yu Hadhrat Mirza Tahir Ahmad, mũtĩwa Wa-Kana wa Masia ũla Wathaniwe, Mwambĩĩĩlyo wa Ngwatanĩo tĩno.

Ngai Mwene Vinya W'onthe na ũtw'ĩkĩthye ũalyũlo ũũ uumo wa ũtongoi kwa asu ala mesĩ kĩthyo kya Kĩkamba na We navingũe ngoo syoo kũwelekela ũtũmane ũũ wa ũsengy'o wa Kulani Ntheu. Amen.

Aandĩki

## KIVUIO KYA MAVUKU

### UTALO WA ILUNGU

### ITHANGU

1.	AL-FATIHA.....	1
2.	AL-BAKARA.....	2
3.	AALI-'IMLAANI.....	71
4.	AL-NISAA.....	112
5.	AL-MAAIDAH.....	156
6.	AL-AN'AAM.....	187
7.	AL-A'RAAF.....	220
8.	AL-ANFAAL.....	255
9.	AL-TAUBA.....	270
10.	YUNUS.....	298
11.	HUD.....	318
12.	YUSUF.....	341
13.	AL-RA'D.....	361
14.	IBRAHIM.....	370
15.	AL-HIJR.....	379
16.	AL-NAHL.....	387
17.	BANI ISRAIL.....	407
18.	AL-KAHF.....	422
19.	MARYAM.....	440
20.	TAA HAA.....	452
21.	AL-ANBIYA.....	470
22.	AL-HAJJ.....	485
23.	AL-MUMINUUN.....	500
24.	AL-NUR.....	514
25.	AL-FURKAAN.....	528
26.	AL-SHU'ARAA.....	540
27.	AL-NAML.....	560
28.	AL-KASAS.....	575
29.	AL-'ANKABUUT.....	591
30.	AL-RUUM.....	603

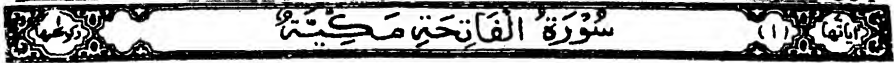
### UTALO WA ILUNGU

### ITHANGU

31.	LUQMAN.....	613
32.	AL-SAJDAH.....	620
33.	AL-AHZAAB.....	625
34.	AL-SABA.....	640
35.	AL-FATIR.....	650
36.	YAASIIN.....	659
37.	AL-SAAFAAT.....	668
38.	SAAD.....	683
39.	AL-ZUMAR.....	693
40.	AL-MU'MIN.....	707
41.	HAA MIIM SAJDA...	721
42.	AL-SHUURAA.....	730
43.	AL-ZUKHRUF.....	741
44.	AL-DUKHAN.....	751
45.	AL-JATHIYAH.....	757
46.	AL-AHQAF.....	763
47.	MUHAMMAD.....	770
48.	AL-FATH.....	777
49.	AL-HUJURAAT.....	784
50.	QAF.....	788
51.	AL-DHARIYAT.....	794
52.	AL-TUUR.....	800
53.	AL-NAJM.....	805
54.	AL-KAMAR.....	811
55.	AL-RAHMAAN.....	817
56.	AL-WAAKIAH.....	824
57.	AL-HADIID.....	832
58.	AL-MUJAADILAH...	839
59.	AL-HASHR.....	845
60.	AL-MUMTAHANAH..	850

61. AL-SAFF.....	854
62. AL-JUMU'AH.....	857
63. AL-MUNAAFIKUUN.....	859
64. AL-TAGHAABUN.....	862
65. AL-TALAAK.....	866
66. AL-TAHRIIM.....	870
67. AL-MULK.....	873
68. AL-KALAM.....	877
69. AL-HAAKKAH.....	883
70. AL-MA'ARIJ.....	888
71. NUH.....	892
72. AL-JINN.....	895
73. AL-MUZZAMMIL.....	899
74. AL-MUDDATHTHIR.....	902
75. AL-KIYAAMAH.....	907
76. AL-DAHR.....	911
77. AL-MURSALAAT.....	915
78. AL-NABA'.....	919
79. AL-NAAZIAAT.....	923
80. ABASA.....	927
81. AL-TAKWIIR.....	930
82. AL-INFITAAR.....	933
83. AL-TATFIIF.....	935
84. AL-INSHKAAK.....	938
85. AL-BURUUJ.....	940
86. AL-TAARIK.....	942
87. AL-A'LAA.....	944

88. AL-GHAASHIYAH.....	946
89. AL-FAJR.....	948
90. AL-BALAD.....	951
91. AL-SHAMS .....	953
92. AL-LAIL .....	955
93. AL-DUHAA.....	957
94. AL-INSHRAA.....	958
95. AL-TIIN.....	959
96. AL-'ALAK.....	960
97. AL-KADR .....	962
98. AL-BAYYINA.....	963
99. AL-ZILZAAL .....	965
100. AL-AADIYAAT.....	966
101. AL-KAARI'A.....	967
102. AL-TAKAATHUR... ..	968
103. AL-ASR.....	969
104. AL-HUMAZA.....	970
105. AL-FIIL.....	971
106. AL-KURAIISH .....	972
107. AL-MAA'UUN.....	973
108. AL-KAUTHAR.....	974
109. AL-KAAFIRUUN.....	975
110. AL-NASR.....	976
111. AL-LAHAB.....	977
112. AL-IKHLAAS.....	978
113. AL-FALAK.....	979
114. AL-NAAS.....	980



AL - FATIHA  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Ūla Usũftwe nĩ Ūlau, Usũftwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaſa syonthe nĩ sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Mwĩai wa nthĩ syonthe.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ②

3. Ūla Usũftwe nĩ Ūlau, Usũftwe nĩ tei,

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

4. Mwĩai wa Mũthenya wa ūtwio.

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④

5. We wĩ weka Nue ithyĩ tũthaithaa na  
We wĩ weka Nue ithyĩ twĩtasya ūtethyo.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤

6. Tũtongoesye nzĩanĩ ūla ya w'o-----

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥

\*<sup>1</sup>7. Nzĩa ya asu ala We ūmanengete  
maũathimo Maku, asu ala matakwaĩftwe  
nĩ ūthatu, na asu ala mate athyoeku.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ⑦  
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑧

<sup>1</sup> \*Mũsomi ndakathyoekw'e nĩ ndeto 'Waku' etũkũle kana 'maghzoob' nĩ ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩ w'oka ūla weekiwe nĩ Ayuti. Ūneeni ūũ nĩ mũvingue na ndũũweta ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩ w'oka indĩ nĩ ūthatu wa andũ ala angĩ ota ūu ala matonya kũũkwata.



## سُورَةُ الْبَقَرَةِ مَدَنِيَّةٌ

(٢)

AL – BAKARA  
(Wavuanŵ'e Medīna)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
ŭla Usŭŵtwe nŵ ŭlau, Usŭŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١

2. Alif Laam Miim. Nyie nŵ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, ŭla ŭmanyi-W'onthe.

الْأَمِّ

3. Yŵi nŵ ŵvuku yŵanŵu; vatiŵi nzika nthŵi  
wayo; nŵ ŭtongoi kwa ala alŭngalu,

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ٥

4. Ala metŵkŵlaa maŭndŭ ala matonekaa,  
na malŭmasya Mboya, na ala maumasya  
katŵi wa syŵndŭ ila Ithyŵi tŭnenganŵte  
kwoondŭ woo;

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا  
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٥

5. Na ,mametŵkŵlaa maŭndŭ ala  
mavuanŵw'e kwaku we, na ala  
mavuanŵw'e mbee waku, na mo mena  
mŭŵkŵlo mŭlŭmu wa maŭndŭ ala  
matanamba kŭvika.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ  
قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٥

6. Mo nŵmo ala maatŵŵaa ŭtongoi wa  
Mwŵai woo na mo nomo makaŵla.

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ  
الْمُفْلِحُونَ ٥

7. Asu ala maleete kwŵŵkŵla----no ŭndŭ  
ŭmwe kwoo wamakaany'a kana walea  
kŭmakaany'a----mo maiketŵkŵla.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ  
لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٥

8. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵkŵŵte  
ŭsŵŵlo ŭlŭlŭ wa ngoo syoo na matŭnŵi moo,  
na ŭlŭlŭ wa metho moo ve kŵsŵŵŵi; naw'o  
nŵ ŭsŵŵlo mŭnene kwoo.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ  
أَبْصَارِهِمْ غَشَاةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٥

## LUKU 2

9. Na katĩ wa andũ ve amwe ala maasya, 'Ithyĩ nĩtũmwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminukĩlyo; oyĩla mo ti etĩkĩli ona vanini.

10. Mo nĩmatonya *kwenda* kũmũkenga Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala metĩkĩlaa, ĩndĩ mo matĩĩ ona ũmwe ũla makengaa ateo nĩmo mekengaa ene; ĩndĩ mo nokwona matonaa tũ.

11. Nthĩnĩ wa ngoo syoo vaĩ ũwau, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwongeleele ũwau woo; na nĩ ũsilĩlo mwai kwoo, nũndũ mo nĩmakenganaa.

12. Na yĩla mo matavw'a, 'Mũikaseũvye kĩthokoo ĩũlũ wa nthĩ,' mo maasya, 'Ithyĩ twĩ atwaĩla ma mũuo tũ.'

13. Isũvĩei! vate nzika mo nĩmo maseũvasya kĩthokoo, ĩndĩ mo mayonaa.

14. Na yĩla matavw'a, 'Itĩkĩlai ũndũ andũ ala angĩ metĩkĩlĩte,' mo maasya, 'Ithyĩ twĩtĩkĩla ũndũ andũ ala atumanu metĩkĩlĩte?' Isũvĩei! Vate nzika, mo nĩmo atumanu, ĩndĩ mo mayĩsĩ.

15. Na yĩla mo makomana na ala metĩkĩlaa, mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlaa,' ĩndĩ yĩla mo me oka vamwe na ĩla mbinga syoo, maasya, 'Ithyĩ vate nzika, twĩ vamwe nenyu; ithyĩ no ngũĩ tũvũaa tũ.'

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَيَوْمَ الْاٰخِرِ  
وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ ۝۹

يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَمَا يَخْدَعُوْنَ  
اِلَّا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ۝۱۰

فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا وَلَهُمْ  
عَذٰبٌ اَلِيْمٌۢ بِمَا كَانُوْا يَكْتُمُوْنَ ۝۱۱

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ قَالُوْا اِنَّمَا  
نَحْنُ مُصْلِحُوْنَ ۝۱۲

اَلَا اِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُوْنَ وَلٰكِنْ لَا يَشْعُرُوْنَ ۝۱۳  
وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا كَمَا اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوْا اَنُؤْمِنُ  
كَمَا اٰمَنَ السّٰفِهَآءُ اَلَا اِنَّهُمْ هُمُ السّٰفِهَآءُ وَلٰكِنْ  
لَّا يَعْلَمُوْنَ ۝۱۴

وَإِذَا لَقُوا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قَالُوْا اٰمَنَّا بِحُجَّتِ اللّٰهِ اِلَى  
نَبِيِّنٰهُمْ قَالُوْا اِنَّا مَعَكُمْ اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزٰوْنَ ۝۱۵

16.Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akamĩsĩĩla ngũĩ yoo na kũmaeka  
maendee nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ woo,  
makyanganga ta ilalinda.

17.Aa nĩmo ala mosete Ivĩtyo  
makayĩkũany'a na Otongoi; Indĩ  
Otandĩthya woo ndũmaetee Otandĩthyo,  
ona mo maitongoew'e nesa.

18.Ngelekany'o yoo nĩ ta ya mũndũ ōla  
wawuvie mwaki, na yĩla wamũĩkile  
ndeenĩ syake syonthe, Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩwawetangie kyeni kyoo  
na kũmatia kĩvĩdunĩ kĩnene; mo  
maybona nthĩ.

19.Mo mayĩ matũ, maineenaa na nĩ  
ilalinda; kwa ōu mo maikasyoka.<sup>1\*</sup>

20.Kana nĩ ta mbua nene kuma  
mathweonĩ, nthĩnĩ wayo ve kĩvĩndu  
kĩnene na kĩtalalĩki na ōtisi; mo mekĩlaa  
syaa syoo nthĩnĩ wa matũ moo nũndũ wa  
kĩtalalĩki maikĩla kĩkw'ũ, na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe amathyũlũlũkĩte  
alei.

21.Nĩ vakuvĩ ōtisi kũvulya woni woo, o  
yĩla w'o wamatisĩla, maendelaa nthĩnĩ  
waw'o; na yĩla w'o wamatukĩla  
maũngamaa ki. Na takethwa Ngai

<sup>1</sup> \*Mũsoa ōũ nũtonya kwĩthwa ōineena ōlũ ōla wa  
mũthemba ōmwe wa angangani ala vaa mekwĩwa  
kana mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda nũndũ  
wa kũnyuva kwoo kwa kũlea kwĩthukĩĩsyaa ōla  
w'o, kũlea kũneena ōla w'o na kũlea kũwona.  
Kwa ōu, mo nĩmaivatĩe iĩlko syoo kũmanyaa kwa  
kwĩyendea na mo ene meevĩngĩla nthĩnĩ.

اللَّهُ يَسْتَفْزِي بِهِمْ وَيَبْذُلُهُمْ فِي طُعْيَانِهِمْ  
يَسْهُونَ ⑤

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الظَّلَّةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا  
رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ⑥

مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ  
مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمٍ  
لَّا يَبْصِرُونَ ⑦

صُمُّ بَكْمٌ عَمَىٰ لَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ⑧

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ  
يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حُدُ  
الْبُوتِ وَاللَّهُ مُجِيبٌ بِالْكَافِرِينَ ⑨

يَكَادُ الْبَرِيُّ يُغْتَرِبُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْوَ  
فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ  
بِهِمْ وَابْصَارَهُمْ إِنْ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑩

Mwene Vinya W'onthe nfwendie, We aI atonya kwosa kwona kwoo na kwIw'a kwoo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe Ena utonyi wa kwIka OndO w'onthe OIa We wendaa.

### LUKU 3

22. Inyw'I andO, mOthaithei MwIai wenyu OIa wamOmbie inyw'I na asu ala maI mbee wenyu; nIkana mOtonye kwIthwa alOngalu;

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ  
مِنْ قَبْلِكُمْ لَكُمْ تَعْتُونَ ۝

23. Ula wamIwIkwIthIsye nthI kwIthwa Okomo kwondO wenyu, na Ithu nayo ta kIlaIa, na atOma kIw'O kItheea kuma mathweonI, na kwoondO wakyO, nIwaetie matunda kwoondO wa Otethyo wenyu; kwa Ou, mOikamwIanany'e Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingI omwIsI.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً  
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ  
رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ أُنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

24. Na ethwa inyw'I mwIina nzika tOIu wa kIla ithyI tOtheetye kwa mOthOkOmi WaitO, IndI etei kIlungu kIlyi takyo, na metei atetheesya menyu Otee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwI ma w'o.

وَأِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا  
بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ  
اللّٰهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

25. IndI inyw'I mwalea kwIka Ou--- na mOikeka Ou ona IndI---- IndI IsOvIei Mwaki, OIa ngO syaw'o nI andO na mavia, OIa OseOvItw'e kwoondO wa alei.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا  
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ إِذْ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ۝

26. Na tavany'ai Ovoo mOseo kwa ala metIkIlaa na kwIka mawIa maseo, kana ve MIOnda Ila IvItIlaa tOIUsI katI wayo kwoondO woo. O yIla mo manengwe,

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ  
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ

kilungu kilmwe kya matunda kuma vo, mo makaasya: 'Kŵi nŵkyo ithyŵi twanengetwe mbee,' Oyŵla no syŵndũ ivw'anene na isu tũ ila ikaetwe kwoo. Na mo makeethwa na endwa atheu vyũ, na vau nthĩnĩ nĩvo mo makekalaa.

ثُمَّ رَزَقْنَاهَا أَهْلًا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَا مِنْ قَبْلُ وَ  
أَتَيْنَاهُ مَتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ  
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٠﴾

27. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndasonokaa kũnengane ngelekany'o ona ya ũmuu ona kana nini kũvŵta ũu. Ala metŵkŵlaa nĩmesĩ kana yo nĩ w'o kuma kwa Mwŵai woo, oyŵla asu ala maleaa kwŵtŵkŵla maasya: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eenda ata na wonany'o 00?' Nĩ aingĩ ala We Ūmatwŵlaa kwŵthwa na mavŵtyo nũndũ wa w'o, nanĩ aingĩ We Ūmatongoeasya nũndũ waw'o, na vatĩ onaũmwe ũla We Ūmũtwŵlaa kwŵthwa na mavŵtyo ateo ila mbaa-matũ.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً  
فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ الْحَقُّ مِنْ  
رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ  
بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا  
يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٣١﴾

28. Ala manangaa Ūtianŵo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ŵtina wa kŪtianŵa na matilanganasya maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wŵyŵŵte makwatanw'e na kũseũvywa kŵthokoo ŵŵlũ wa nthĩ; aa nĩmo mena wasyoka.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَ  
يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوَصَّلَ وَيُفْسِدُونَ  
فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٢﴾

29. Inyw'ĩ mũtonya ata kũmũlea Ngai Mwene Vinya W'onthe? Yŵla inyw'ĩ mũtaŵ thayũ, We nŵwamũnengie inyw'ĩ thayũ, na ŵndĩ we akamũkw'ĩthya inyw'ĩ, na ŵndĩ akamũtũnga inyw'ĩ mwŵthwe thayũ, na ŵndĩ kwake nŵkw'o inyw'ĩ mũkatw'ŵkŵthw'a ma kũsyoka.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَانًا فَأَخْيَاكُمْ ثُمَّ  
يُوَسِّسُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٣﴾

30. We nĩ We ũla wamũmbŵie inyw'ĩ syonthe ila syŵ ŵŵlũ wa nthĩ; na ŵndĩ We eelekela ŵtunĩ na ameanŵŵsya ta matu mũonza; na We nũsyŵŵŵ syŵndũ syonthe.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ  
اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ  
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

## LUKU 4

31. Na yīla Mwīai waku wamatavisye alaīka: ‘Nyie ngilīlye kūmūnyuva mūtongoi īlūlū wa nthī,’ mo maisye: ‘We ūkamw’ia vau ūla wīete kīthokoo nthīnī wayo, na kwīta nthakame?--- na ithyī nītūŭtafaa We na ndaīa Syaku na kūnenevya ūtheu Waku.’ We amasūngīie, ‘Nyie nīnīsī ūndū inyw’ī mūtesī.’

وَرَأَى قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً  
قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ  
وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ  
مِمَّا لَا تَعْلَمُونَ ⑤

32. Na We nīwamūmanyīsiye Atamu masyītwā onthe , na īndī aia syīndū ila syaī na masyītwā asu mbee wa alaīka na asya, ‘Ndavyai Nyie masyītwā ma syīndū ii, ethwa inyw’ī mwī ma w’o.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلِكَةِ  
فَقَالَ أُنَبِّئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑥

33. Mo maisye, ‘Ūtheu nī Waku We! Ithyī tūi na ūmanyi ateo ūla We ūtūmanyītye,’ vate nzika, We Nue ūmanyi-W’ onthe, ūla-Mūf.

قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ  
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ⑦

34. We aisye, ‘We Atamu, matavye masyītwā masyo;’ Na yīla we waminie kūmatavya masyītwā masyo, We aisye ‘Nyie ndyaamūtavya kana Nyie nīnīsīsyī syīmbithī sya matunī na sya īlūlū wa nthī, na kana Nyie nīnīmesī maūndū ala inyw’ī mumbūlaa na ala mūvithaa?’

قَالَ يَادِمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ  
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ  
وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ⑧

35. Na lilikanai ivinda, yīla Ithyī twamatavisye alaīka: ‘Mwīnyivīsyei Atamu,’ na onthe nīmeenivīsyei ateo īvilisi. ndaaīnyivya We nīwaleile na

وَرَأَى فَلَمَّا لِلْمَلِكَةِ ابْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ  
أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ⑨

eethwa na Ong'endu; na we aī katī wa alei.

36. Na ithyī twaisye, 'We Atamu, Ikala we na mOkau nthīnī wa mOnda, na Isaaī kuma vo kwa wingī o vala mOkwenda, Indī mOikaOthengeee mOtī 00 mOikese kwīthwa katī wa eki-ma-naī.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۝

37. Indī Satani nīwatumie mati00ka me eli nOnd0 wa w'o, na nīwamaumisye mwīkalonī Ola mo maī nthīnī waw'o. Na Ithyī nītwamatavisye: 'Umai vaa, amwe menyu nī amaitha ma ala angī, na ve ut0o wenyu I0l0 wa nthī, na kya0ya kwa Ivinda.'

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۝

38. Na Indī Atamu nīweemanyīisye ndeto imwe sya mboya kuma kwa Mwīai wake, kwa 0u, We nīweethi0ie k0mīwekela we na tei. Vate nzika, We nī Mwelekeanīli-wa-Kaingī ena 0uu, na Aus0ftwe nī tei.

فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝

39. Ithyī twaisye, 'Umai vaa inyw'onthe. Na ethwa 0tongoi 0kooka kwenyu kuma kwakwa, Indī Ola 0ka0atīla 0tongoi wakwa, vaikethwa wia I0l0 woo, ona maikakwatwa nī kyeva.'

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَائِعًا وَقَمًا يَاتِيكُمْ مِنْ هُنَا لَحْمٌ يَتَّبِعُ هَذَا لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

40. Indī mo asu ala makalea kwītkīla, na kwitw'Tkīthya Syana Syakwa ta 0v0ng0, aa nīmo makethwa me ekali-ma-Mwakīnī; na vo nīvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

## LUKU 5

41. Inyw'I Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai Inee yakwa yīla Nyie naiie I0l0 wenyu,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا مَا يَتْلُو الشَّيْطَانُ لِتَكُونَ لَكُمْ مَسَاسًا ۚ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا ۝

na Ianŋŋsyai ūtianŋo wenyu Nakwa ngeanŋŋŋŋŋ ūtianŋo Wakwa nenyu, na inyw'ŋ nŋmwaiŋŋtwe nŋ kŋngŋa Nyie Nŋnyioka.

42.Na ŋŋkŋlai maŋndŋ ala Nyie ntheetye ala meanŋŋŋŋŋ maŋndŋ ala me vamwe nenyu, na mŋikethwe mwŋ ma mbee kŋmalea, na mŋikaikŋany'e Syama Syakwa na thooa mŋvŋthu, na osai ūsŋvŋo kuma nthŋnŋ Wakwa Nŋnyioka.

43.Na mŋikavulany'e w'o na ūvŋngŋ kana kŋvitha ūla w'o omŋwŋŋŋ.

44.Na ŋngamyai Mboya, na ŋvai Saka, na kumanai vamwe na ala makumanaa.

45.Inyw'ŋ mŋmeyŋŋŋaa andŋ ala angŋ meke maŋndŋ maseo na mŋkolwa nŋ inyw'ŋ ene, omŋiyŋsoma ŋvuku? Indŋ inyw'ŋ nomŋmanyaa?

46.Na manthai ūtethyo mwŋna ūmŋŋŋŋŋ na Mboya; na ūu ow'o wŋ vinya ateo ala mena thayŋ wa kwŋnyivya,

47.Ala mesŋ naw'o kana nŋmakakomana na Mwŋai woo, na kana Kwake mo nŋmakasyoka.

## LUKU 6

48.Inyw'ŋ Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai ŋnee Yakwa yŋla Nyie naiie ŋŋŋŋ wenyu na kana Nyie nŋnamŋnenevisye inyw'ŋ mbee wa andŋ *onthe*.

وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَالْمُؤْمِنُونَ ﴿٦٠﴾

وَأَمِنُوا بِمَا آتَيْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا  
أَوَّلَ كَافِرِينَ وَلَا تَشْتَرُوا بِإِيَّتِي شَيْئًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ  
فَاتَّقُونِ ﴿٦١﴾

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ  
تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٦٣﴾  
اتَّقُوا رُونَ النَّاسِ بِالْبِرِّ وَتَسْئَلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ  
تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى  
الْغَاشِيِينَ ﴿٦٥﴾

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبِّهِمْ وَانْهَمُوا إِلَيْهِ  
رَاجِعُونَ ﴿٦٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعَقْدِ الَّتِي تَقُولُونَ  
وَأَتُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٦٧﴾



49. Na kīai mūthenya ūla thayū ūtakekala vandū va thayū ūngī ona vanini, ona ūvoyaŋī ndūketīkīlwa kwoondū wa w'ō; ona ītuvi yīikoswa kwoondū waw'ō; ona mo maikatetheew'a.

وَأَنْقَرُوا يَوْمًا لَا تَجْرِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na lilikanai ñinda yīla Ithyī twamumisye inyw'ī kuma kwa andū ma Valao, ala mamūthīnisye inyw'ī na ūsilīlo mwai, makīsyūaa syana syenyu sya ivīśī na kūtia iveti syī thayū, nthīnī wa ūndū ūū, vai ūtato mūnene kwenyu kuma kwa Mwīai wenyu.

وَأَذِّنْ لَكُمْ قُرْنًا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ يُسْوَئُكُمْ سَاءَ الْعَذَابُ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ فِرْعَوْنِي ذَلِكُم بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٥٠﴾

51. Na lilikanai ñinda yīla Ithyī twaūaanisye ūkanga kwoondū wenyu, na nītwamūtangīīe inyw'ī, na twamanyw'īthya kīw'ū andū ma Valao, o mūsyāīīsyē.

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَمْلَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥١﴾

52. Na lilikanai ñinda yīla Ithyī twamūnengie Mose watho wa motukū mīlōngo īna; na īndī inyw'ī mwoosa kasaū kwoondū wa ūthaihi we atevo na inyw'ī mwai eki–ma–naī.

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na ītina wa ūū, Ithyī nītwamūekeie inyw'ī, nīkana mūtonye kūtūnga mūvea.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na lilikanai ñinda yīla Ithyī twamūnengie Mose Ivuku na Kīvathūkany'a, nīkana inyw'ī mūtonye kūtōngow'a nesa.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٤﴾

55. Na lilikanai ñinda yīla Mose wamatavisye andū make: 'Inyw'ī andū makwa, nīmwīvīīīsyē inyw'ī ene mūno

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَقَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ

n0nd0 wa kwosa kasa0 kwoond0 wa Othaithi; kwa 0u Ithiuei inyw'I kwa M0mbi wenyu, na moaei and0 menyu ene; 00 n'w'o 0seo m0no kwenyu;' IndI We n'weethi0ie k0mwelekela inyw'I E-na 0uu. Vate nzika, We nI M0syokean'ia-Wa-KaingI ena 0uu na Aus0ftwe nI tei.

ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِكِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ  
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٥٥﴾

56.Na lilikanai yIla inyw'I mwaisye, 'We Mose, ithyI t0i0kwit'ikIla we ona vanini, k0vika t0mwone Ngai Mwene Vinya W'onthe 0thy0 kwa 0thy0; na IndI kItetemo kya nthI n'kyam0kwatie inyw'I om0ketee,

وَإِذْ قُلْتُمْ يَسُوسِي لَنَا نُونٌ لَكَ حَتَّى تَرَى اللَّهَ هَمَزًا  
فَأَخَذْنَاكُمْ الصَّيْقَةَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٦﴾

57.Na IndI IthyI n'itwam0thay00kisyey inyw'I itina wa kIkw'0 kyenyu, n'kana inyw'I m0tonye k0t0nga m0vea.

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

58.Na IthyI n'itwatumie mathweo kwIthwa muunyI t0l0 wenyu na twam0theesye inyw'I Manna na Salwaa t0l0 wenyu t0kyasya, 'Yai katI wa syInd0 nzeo ila IthyI t0nenganIte kwoond0 wenyu,' namo mayaatu0vIt'sya IthyI, IndI mo n'imo meevIt'fisyey ene.

وَقَالُوا عَلَيْكُمُ الْعِقَامُ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ  
السَّلْوى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا  
لَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٨﴾

59.Na lilikanai n'inda yIla IthyI twaisye, 'Likai nthInI wa nd0a Ino na yai kIla inyw'I m0kwenda – nthInI wayo – kwa wingI; na likIlaI mbingIlonI mwInyivIt'ye na asyai, 'Ngai t0ekee ithyI naI sit0.' IthyI t0kam0keke inyw'I naI syenyu na t0kanengane wongeleku kwa asu ala mekaa ma0seo.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَمَكَرُوا بِهَا حَيْثُ سَبَّحْتُمْ  
رَعْدًا وَادْخُلُوا أَبْوابَ الْجَنَّةِ فَبُذِلَ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسُنَّزِلَ الْحُسَيْنِ ﴿٥٩﴾

60. Eki-ma-naŋ nŋmamŋalyŋlile ndeto eka ŋla mo matavŋtw'e. Kwa ŋu, Ithyŋ nŋtwaŋtheeisy ŋsilŋlo ŋŋlŋ wa eki-ma-naŋ kuma ŋtunŋ, nŋndŋ mo maŋ mbaa-matŋ.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ  
فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا  
كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٦٠﴾

### LUKU 7

61. Na lilikanai ŋvinda yŋla Mose wavoyie kŋw'ŋ kwoondŋ wa andŋ make, na Ithyŋ twamwŋie: 'Kŋna ŋvia na ndata yaku,' navo vauma mbuluti ŋkŋmi na ilŋ, na kwa ŋu kŋla mbaŋ nŋyamanyie vandŋ vayo va kŋnyw'ŋla.' 'Yaŋ na nyw'ai katŋ wa kŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋnenganŋte, na mŋiŋeke ŋthyoeŋk ŋŋlŋ wa nthŋ, mŋkŋseŋvasya kŋthokoo.'

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ  
الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَضِيقًا قَدْ  
عَلِمَ كُلُّ أَنَابٍ مِّشْرِبَهُمْ كَلُؤًا وَأَشْرَافًا مِنْ زُرْقٍ  
اللَّهُ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦١﴾

62. Na lilikanai ŋvinda yŋla inyw'ŋ mwaisye: 'We Mose, ithyŋ tŋitonya kwŋanŋwa nŋ ŋŋu wamŋthemba ŋmwe; voya, ŋndŋ, kwa Mwŋai waku kwoondŋ witŋ nŋkana atŋeteae ila imeaa ŋŋlŋ wa nthŋ--- ta nyŋnyi syayo, na malenge mayo na nganŋ yayo na kŋtŋngŋŋ kyayo.' We akŋlya, 'Inyw'ŋ mwŋkŋany'a syŋndŋ ila syŋ vinya na ila ite vinya? . Theeai nthŋnŋ wa ndŋa ŋmwe, na syŋndŋ ila inyw'ŋ mŋkwŋtya, syŋ vo.' Namo nŋmakŋniwe na kŋnyivw'a na ŋkya, na nŋmakwatiwe nŋ ŋthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe: kŋtumi nŋndŋ nŋmaileile Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kŋmoaa Athani vate ŋlŋngalu mo nŋmaleile kwŋw'a na nŋmeekie mothŋku.

وَإِذْ قُلْنَا لِمُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ  
لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا  
وَفَتَّارِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدُونَ  
الَّذِي هُوَ أَرْزَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ لَهُمْ طَعَامًا فَإِنْ  
لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ  
وَبَاءَ وَبَغَضِ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ  
بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا  
عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦٢﴾

## LUKU 8

63. Vate nzika, Etikili, na Ayuti, na Aklisto na Asavii---- nguthu ona yiva kuma katwa ii Ila yitkila Ngai Mwene Vinya W'onthe na w'o, na Muthenya wa MuminOkilyo, na yika meko maseo, Ikeethwa na Ituvi Iseo kwa Mwai woo, na vai wia Okoka Ioloo woo, ona maikakwatwa ni kyeve.

64. Na lilikanai vinda yila Ithyl twoosie Otianfo kuma kwenyu na twookilya Kima Ioloo wenyu tOkasya "Kwatai mOlumitye maUndo ala Ithyl tUmUnengete inyw'I, na lilikanai maUndo ala mevo, nkana mUtonye kUtangIwa.'

65. Na Itina wa Ou, inyw'I nImwasyokie Itina; na takethwa ti Ondu wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kUmwelekela inyw'I na tei Wake, vate nzika, inyw'I mwIthwa mwaI katI wa ala maI na wasyo.

66. Na vate nzika, inyw'I nImUmanyIte mUminOkilyo wa asu katI wenyu, ala mavItisye Ioloo wa Ovoo wa Savato. Kwa Ou, Ithyl nItwamatavisye mo: 'Inyw'I tw'Ikai malaI, mUsonoketw'e'.

67. Uu Ithyl nItwamItw'IkItisye Isu ta ngelekany'o kwa ando ma Ivinda yu yayo na asu ala mookie Itina wayo, na ta UmanyIsyo kwa asu ala mamOkila Ngai.

68. Na lilikanai yila Mose wamatavisye ando make: 'Ngai Mwene Vinya

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰرِفِينَ  
الضَّٰلِّينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ  
صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ  
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٥٦

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا  
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَآذَرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ٥٧

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ  
وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٥٨

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ  
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِرِينَ ٥٩

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَ  
مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ٦٠

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا

W'onthe emwilyafa inyw'I m'ung'ee ng'ombe,' namo mamOkolya, 'We wlv0a ngUf naitU?' We asya, 'Nyie nImantha wlvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndikethwe Omwe wa ala atumanu.

بَقْرَةً قَالُوا اتَّخَذْنَا هَٰذَا عَٰوُدًا لِلَّهِ إِنَّ لَنَا  
مِنْ الْجَاهِلِينَ ۝

69.Namo mamwfa, 'Tuvoyee kwa Mwifai waku nIkana atUvathUkanIsye nI ng'ombe yIilyfata.' We amasUngfie, 'Ngai easya nI ng'ombe Ite ngU0 na Ite nini ya mUika, yI vu katI wa syell na nima; yu Ikai UndU mwIyfaIwe.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ  
إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا فَارِصٌ وَلَا يَكْرَهُ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ  
فَأَفْعَلُوا مَا قُومَرُونَ ۝

70.Na mo mamwfa, 'Tuvoyee kwa Mwifai waku nIkana atUtheesye ithyI nI ya langi mwaU.' Nake amea: Ngai easya: 'nI ng'ombe ta nziu vanini, ntheu yIna Uito mUseo; ya kwendeesya amIloeli.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ  
إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقْعُ لَوْهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ۝

71.Namo mamwfa, 'Tuvoyee kwa mwifai waku atUvathUkanIsye nI yIva, nUndU ng'ombe syonthe syIoneka iw'anene kw'itU, Ngai Mwene Vinya W'onthe akenda, ithyI ow'o nIkUtongoew'a nesa.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشْبَهُ  
عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَهْتَدُونَ ۝

72.We asUngfa, 'Ngai easya nI ng'ombe ItaaIma na mUlaU kana kUng'ithya mI0nda; Ite Usuke; ya mwII Umwe.' Namo maasya, 'Yu nIndI waete Ula w'o.' Na IndI mo nImamIng'eie, ona kau kavaa ta kethwa mo mayaaIka Uu.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ  
وَلَا تَسْقِي الْحَرثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شَبِهُ فِيهَا قَالُوا لَنَنْجِيَنَّكَ  
مِنْهَا وَنَعْبُدُكَ وَالْحَقُّ فِذَّبْنَاهَا مَا كَادُوا يُفْعَلُونَ ۝

## LUKU 9

73. Na lilikana ivinda yila we wamüaie mündü na mweethwa na kivathükany'o katl wenyu nündü wa üu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete kyenini maündü ala inyw'i mwavithie.

وَلَا تَتْلُوا نَفْسًا قَدْ دُرَتْ عَنْهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ  
بِمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na indl ithyi twaisye, 'Mükünei we muaani kwoondü wa kllungu kya ivityo yila müawa wklitwe, 'üu nfw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ümönengae thayü üla mükw'ü na amwonasya inyw'i Syama syake nfkana mütonye kümanya.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِعُضْرِ الْإِسْجُوتِ إِنَّ اللَّهَ مُنِ  
يُؤَيِّرُكُمُ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٤﴾

75. Na indl itina wa üu ngoo syenyu nlsyeethiwe syümthitw'e ta ivia kana mbümangü mbee; nündü katl wa mavia ve amwe mavitlasya tölüs nthln wamo, na ve amwe ala katl wamo maumasya kiw'ü yila maatüka. Na müno katl wamo ve ala menyivasya ene nündü wa w'ia wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kümanya maündü ala inyw'i mwika.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارِ  
أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارِ لَمَّا يَنْفَجْرُ مِنْهُ  
أَلَانُهُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَّا يَشَقُّ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ  
وَأَنَّ مِنْهَا لَمَّا يَغِيظُ مِنَ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ  
بِعَافٍ لِي عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٥﴾

76. Inyw'i mwina wkwatyo kana mo makamwltklla inyw'i oyila nguthu lmwe kuma katl woo ythltwe ylmthyoekya ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe itina wa mo mamina kümfw'a na indl kümfmanya yo na nfmamfanyie yo nesa müno.

أَفَتَضْحَكُونَ أَنْ يُزَيِّنَ اللَّهُ لَكُمْ فِتْنَةً فَإِنْ مِنْهُمْ  
يَسْعُونَ كَلِمَةَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهَا مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوا  
وَهُمْ يَلْعَلُونَ ﴿٧٦﴾

77. Na yila mo makomana na ala mettkilla maasya, 'Ithyi nltwltklla,' na yila makomana mündü na üla üngl me oka, maasya, Inyw'i mümamanyasya maündü ala Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَقُولُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِنَّهُمْ لَفِي  
إِلَى بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا نَهْمًا فَتَحَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ  
لِيُجَاجِلَكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾

W'onthe ōmōthafsyē inyw'ī nīkana mo  
matonye kōkaananīa nenyu mbee wa  
Mwfai wenyu? Indī inyw'ī  
nomōkamanya?

78. Mo nomesī kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nūmesī maōndō ala mo  
mavithaa na ala maumbōlaa?

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُرْسِدُونَ وَيَأْمُرُونَ ۝

79. Na amwe moo mayīfī kūsoma; mo  
mayīfī īvuku ateo mawoni *moo ene* ma  
ōvōngō, na *vai ōndō* mo mekaa ateo  
kūtalithya.

وَمِنْهُمْ أَجْتُنُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنَّهُمْ  
إِنَّمَا يَظُنُّونَ ۝

80. Kwa ōu, woo nī wa asu, ala  
maandīkaa īvuku na moko moo ene, na  
Indī makyasya, 'Yīl yumīte kwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe,' nīkana  
matonye kūkwata thooa mōvōthō nūndō  
wayo, woo nī woo Indī, nūndō wa  
maōndō ala moko moo maandīkīte, na  
woo nī woo nūndō wa maōndō ala mo  
ene mekaa.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ أَلَيْسَ لَهُمْ شَرٌّ يَقُولُونَ  
هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ  
لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ۝

81. Namo maasya: 'Mwaki ndūkatūkiita  
ithyī ateo kwa matukū *mavūthū* Asya:  
'Inyw'ī nīmwsōte watho kuma kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Indī Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ndakananga  
watho Wake ona Indī. Kana inyw'ī  
mwīneena īūlū wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe maōndō ala inyw'ī mōtamesī?

وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ  
أَتُخَذَ ثَمَرُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلَفَ اللَّهُ عَهْدًا  
أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝

82. II, ūla ona wīva wīkaa ōthūku na  
ōthyūlūlūkītwē nī naī syake--- asu  
nīmo ekali-ma-Mwakinī; vo nīvo mo  
makekalaa.

بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَاطِبَةُ فَأُولَٰئِكَ  
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝

83.Indĩ mo ala metkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo-asu nĩmo ekali-ma-ĩtunĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٣﴾

### LUKU 10

84.Na lilikanai *ĩvinda* yĩla Ithiyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwa Aana-ma-Isilaeli: Inyw'ĩ mũikathaitha *kĩndũ kĩngĩ* ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe na *onany'ai* ūseo kwa asyai menyu; na andũ ma mũsyĩna ndiwa na ngya; na neenai na andũ nesa na lũmyai Mboya, na ĩvai Saka; ĩndĩ inyw'ĩ nĩmwaaalyũkile na ūemu, ateo avũthũ menyu.

وَاذْخُلْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَٰءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّلَٰمِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٤﴾

85.Na lilikanai *ĩvinda* yĩla Ithiyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwenyu: kana inyw'ĩ mũiketa nthakame syenyu kana kũmalũngya andũ menyu kuma mĩsyĩnĩ yenyu; na inyw'ĩ nĩmwalũlũmĩlie ūu; na nĩmwĩthĩtwe mwĩ ngũsĩ ya ūu.

وَاذْخُلْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَآءَكُمْ وَلَا تُعْرِضُونَ أَنفُسَكُمْ مِن دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٥﴾

86.Na no inyw'ĩ mũkũmoaa anaaĩthe menyu ene na kũlũngya nguthu ĩmwe ya andũ menyu kuma mĩsyĩnĩ yoo, mũkĩtetheanĩsya mũndũ na ūla ūngĩ ĩolũ woo na wathavu na wĩki-wa-naĩ. Namo mooka kwenyu ta ngombo nĩmũmovoasya, oyĩla kũlũngw'a kwoo kwaĩ kũvatane kwenyu. ĩndĩ inyw'ĩ mwĩtĩkĩlaa kĩlungu kĩmwe kya ĩvuku na kũkĩlea kĩla kĩngĩ? Kwa ūu, vai ĩtuvi kwa ala mekaa ūu katĩ

ثُمَّ أَنتُمْ هَٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنفُسَكُمْ وَتُعْرِضُونَ فِرْيَاقًا مِّنْكُمْ مِّن دِيَارِهِمْ تَظْهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدَاوَةِ وَإِن يَأْتُواكُمُ اسْمَىٰ تُقْبَلُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الرُّكُوبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضِ فَنَاجِيَ مَن يَفْعَلُ ذَٰلِكَ وَتَكْفُرُونَ فِي الْآخِرَةِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ



wenyu, ateo nthoni nthlŋl wa thayū ū ū  
wa yu; na Mūthenya wa ūtwio mo  
makatwawa ūsilŋl ūla mwai vyū; na  
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē  
ndaleaa kūmanya maūndū ala inyw'ŋ  
mwŋkaa.

87.Aa nŋmo ala mendie thayū wa nthl  
ŋno mbee wa Itu. Kwa ū ū ūsilŋl woo  
ndūkavūthangw'a ona mo  
maikatetheew'a kwa nzŋa ŋngŋ ona yŋva.

### LUKU 11

88.Na ow'o, Ithyŋ nŋtwamūnengie Mose  
Ivuku na twamūatŋŋsya Athani angŋ ŋtina  
wake maatŋle nyaŋŋ syake; na Isa Yesu  
mwana wa Malia, Ithyŋ nŋtwamūnengie  
Syama syŋyonanŋtye, na twamwŋkŋa  
vinya na Veva wa ūtheu. Kwa ū ū ŋndŋ,  
kŋla ŋvinda Mūtūmwā wamūvikŋa ena  
maūndū ala inyw'ŋ ene mūtekwenda,  
mūkeekathŋa na kūmatw'ŋkŋthya amwe  
ta akengani na kūmoaa angŋ?

89.Mo maisye, 'Ngoo situ nivw'ŋkŋtwe  
nŋ ivw'ŋki.' 'Aiee, Ngai Mwene Vinya  
W'onthē nūmaumanŋe mo nūndū wa ūlei  
woo. Mo metŋkŋlaa maūndū o mavūthū.

90.Na yŋla Ivuku yookie kwoo kuma  
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē,  
yŋkŋanŋŋsya maūndū ala me vamwe  
namo----- na mbee wa ū ū mo  
nŋmavoyete methwe na ūkŋŋyo ŋūlū wa  
alei----- ŋndŋ kŋla mo meesŋ kyamavikŋie,  
mo nŋmakŋleile. Kŋlumo kya Ngai  
Mwene Vinya W'onthē kŋthwe ŋūlū wa  
alei.

يُودُونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَنَّا  
تَعْمَلُونَ ﴿٨٧﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا  
يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٨﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالزُّبُرِ  
وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْتَ وَآيَدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ  
أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ  
فَتَقَرَّبْنَا كَذِبَتْكُمْ وَفَرَّقْنَا تَقْتُلُونَ ﴿٨٩﴾

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا  
مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٠﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ  
وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا ۖ وَقِيلَ  
لَكُمْ جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا لِقَاءَ رَبِّهِمْ فَلَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى  
الْكُفْرِينَ ﴿٩١﴾

91. Kila mo mathooetye mathayū moo  
nakyo nī kīthūku: nī kana matonye  
kūmalea maūndū ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthē ūvuanītye, makīmena Ngai  
Mwene Vinya W'onthē ndakatheesye  
mumo Wake ūlū wa athūkūmi Make o  
ūla We wendaa. Kwa ūu, mo  
nīmakwatīe ūthatu ūlū wa ūthatu; na ve  
ūsīlilo ūthīnasya kwoondū wa alei.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْفَرَسِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُمْ لَمِنَ الْغَافِلِينَ أَلَمْ نَقُلْ إِنَّ الْفَرَسَ لَمِنَ الْأَنْزَالِ أَمْ لَمْ يَلْحَظْ بَلَاءُ الْفَرَسِ أَنْ يَأْتِيَهُ مِنَ الْبَلَاءِ الْأَشَدِّ أَنَّ إِلَهُنَّ لِلْفَرَسِ بِأَعْيُنِنَ إِنْ لَمْ يُلْقِ الْإِلَهُ الْمَتَّعِينَ فِي الْأَرْضِ لَحَبَابُ الْحَدِيدِ إِنَّ إِلَهُنَّ لَعِندَ الْفَرَسِ أَكْبَرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَرْجُوْنَ الْعَرْشَ الْأَعْلَىٰ وَنُفِثَ فِي عَصَاهُ أَرْسَالًا سَلَامًا لِلْعَالَمِينَ وَإِنِّي أَنْزَلْنَاهُ فِي الْغَيْثِ فَتَلَوُّهُ أَكْبَرُ وَقَدْ كَفَرْنَا بِهِ قَبْلَ تِلْكَ الْوَيْلَةِ فَجَعَلْنَاهُ فِي الْقُرْآنِ لِآخِذِينَ ۝١٥

92.Na yīla mo matavw'a: 'Itīkīlāi  
maŋdū ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūtheetye, mo maasya: 'Ithyī  
twītīkīlā maŋdū *ala matheetw'e* Itina  
wa asu, oyīla nīw'o W'o, ūkīanīsyā kīlā  
mo mena kyo. Asya: 'Nīkī, īndī,inyw'ī  
mwatatie kūmoaa Athani ma Ngai  
Mwene Vinya W'onthe mbee wa ūu,  
ethwa inyw'ī mwaī etīkīlī?

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ امْنُوا بِمَا اَنْزَلَ اللهُ قَالُوا نَفْسُنَا بِمَا  
اَنْزَلَ عَلَيْنَا وَنُكْفِرُكَ بِمَا وَاَدَّاهُ وَهُوَ الْحَقُّ  
مُبْصَرًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُوْنَ اَنْبِيََاءَ اللهِ  
مِنْ قَبْلُ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِيْنَ ﴿٥٧﴾

93.Na Mose nIwookie kwenyu ena  
Syama syIyonanItye, na IndI inyw'I  
nImwoosie kasaU *kwoondU wa Othaiathi*  
we atevo, na inyw'I mwaI eki-ma-naI.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اخْتَلَفْتُمْ فِي الْإِجْلِ  
مِنْ بَعْدِهِ ۖ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥٠﴾

94. Na lilikanai ñinda ylla Ithiyi twoosie  
 ūtianŋo kuma kwenyu, na twookŋlya  
 Kŋŋma ŋolŋ wenyu, *tokyasya*, 'Kwatai  
 mŋlŋmŋtye maŋndŋ ala Ithiyi  
 tŋmŋnengete inyw'ŋ na ŋthukŋŋsyei; namo  
 maisye 'Ithiyi nŋtŋkwŋw'a na nŋtŋŋŋlea; na  
 ngoo syoo nŋsyausŋtwe nŋ *wendo wa*  
 kasaŋ nŋndŋ wa ŋlei woo. Asya: 'Kŋŋa  
 mŋŋkŋŋŋ wenyu ŋmwŋyŋŋŋa nŋ kŋŋthŋku,  
 ethwa mwŋna mŋŋkŋŋŋ ona ŋmwe!'

وَأَوْخَذْنَا مِنْهُ بِاللَّعْنَةِ فَعُوقٌ فَوَقَّكُمْ الْظُّلُمُ خُذُوا  
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْعَوْا فَأَلَّوْا سِعِينَا وَعَصَيْنَا  
وَأَشْرَوْا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ إِنَّمَا  
يَأْمُرُكُمْ بِهَ إِتْيَانِكُمْ بِرَحْمَتِنَا ۖ فَتُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

95.Asya: 'Ethwa ūtūo wa ītunī, wīna Ngai Mwene Vinya W'onthe nī kwoondū wenyu mwī inyw'oka andū ala angī *onthe* mate vo, īlīllei kīkw'ū īndī, ethwa mwī ma w'o.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ الدِّينَ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَنِيًّا  
دُونَ الثَّالِثِ فَمَتْنُوا الْبُوتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٩٥

96.Indī mo maikakīlīlā ona īndī, nūndū wa maūndū ala moko moo matongoisye mbee *woo*; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmesī nesa eki-ma-naī.

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَلَّ مَتَّ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ  
عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٩٦

97.Na vate nzika, ūkamona mo mena ītomo yingī ya thayū mbee wa andū ala angī, ona kūvītūka asu ala mamwīananasya Ngai *na* ngai ingī. Kīlā ūmwe woo endaa takethwa nūnengwe ūkūū wa myaka ngili īmwe, īndī kūmengwa ūkūū *asu* ndūkamūvetanga kuma ūsilīlonī; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmonaa maūndū *onthe* ala mo mekaa.

وَلَقَدْ نَعَّمْنَا أَحْمَرَ الثَّالِثِ عَلَى حَيَاتِهِ وَمِنَ الَّذِينَ  
أَشْرَكُوا يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ هُمْ لَوِ يَعْتَرِفُ سَنَةً وَمَا هُوَ  
بِمُزْجَجٍ مِنْ الْعَذَابِ أَنْ يُعْتَرَفَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ  
بِمَا يَعْمَلُونَ ٩٧

## LUKU 12

98.Asya: 'Ūla ona wīva mūmaitha wa Kavilieli--- nūndū we nī we watumie yītheea īlūū wa ngoo yaku kwa mwīlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, īlā yīlanīlasya kīlā kyayītongoesye, na nī ūtongoi na ūvoo Mūseo kwa etikili---

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ  
بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرًا  
لِلْمُؤْمِنِينَ ٩٨

99.Nī 'Ūla ona wīva nī mūmaitha wa Kavilieli, na Mīkaeli, īndī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī mūmaitha wa alei ta asu.

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ  
وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ٩٩

100.Na vate nzika, īthyī nīfūtheetye Syama syīyonanītye kwaku, na vai ona ūmwe wileaa ateo īlā mbaa-matū.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا  
الْفَاسِقُونَ ١٠٠

101. Kya0! Kila Ivinda mo meethwa na Utianfo, nguthu Imwe katl woo IwIkasya Utee? Aiee, aingl mUno moo mai na mUkIlo.

أَوَكَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَل

الْأَثَرُ هُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑤

102. Na yu yIla MütÜmwa UkIte kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe , akIlanIIsya maÜndÜ ala me vamwe namo, nguthu Imwe ya andÜ ala manangetwe Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'on the nImayIkItye Itina wa mIongo yoo, ta mataamba kÜyImanya.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا

مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ

اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

103. Namo maatIlaa Ila nziä yaatlIwe nI andÜ aemu nthInI wa ÜsumbI wa Solomoni. Na Solomoni ndaalea kwItIkIla; IndI no andÜ aemu nImo maleile kwItIkIla, makImamanyIsya andÜ ÜvÜngÜ na Okengani. Namo maatIlaa maÜndÜ ala mavuanIw'e ala alaIka eli kÜya MbavilonI, Aaluuta na Maaluuta. IndI asu eli mayaamÜmanyIsya ona Ümwe kÜvika yIla mo maItye, 'IthyI twI Utato, kwa Üu mÜikalee kwItIkIla.' Kwa Üu andÜ nImeemanyIsye kuma kwoo IÜIÜ wa maÜndÜ ala meekIte kIvathÜkany'o katl wa mÜndÜ na mÜka, IndI mo mayaamwIka mÜndÜ naI, ateo kwa mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, IndI kwa ngal IngI andÜ aa nImekwImanyIsya maÜndÜ matameka naI kana kÜmeka nesa---- Na nImamanyIte na w'o vyÜ kana we Üla ÜtwaIlaa maÜndÜ aa ndena kIanda kIseo ItunI; na vate nzika, kIla mathooisye mathayÜ moo nakyo nI kIthÜku; takethwa mo nImamanyIte!

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمٍ ۖ وَ

مَا كَفَرُوا سُلَيْمَنَ وَلَكِنَّ الشَّاطِطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ

النَّاسَ السِّحْرَ ۖ وَمَا أَنزَلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ

هَازُوتَ وَمَا زُوتَ ۖ وَمَا يُعَلِّمِينَ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ

يَقُولَ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا

مَا يُفَرِّقُونَ بَيْنَ الْمَرَّةِ وَزَوْجِهِ ۚ وَمَا يَضَارِعِينَ

بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَأْذِنَ اللَّهُ ۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ

وَلَا يَنْفَعُهُمْ ۚ وَقَدْ عَلِمُوا لِمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي

الْأُخْرَىٰ مِنْ خَلَاقٍ ۚ فَتَسَاءَلُوا بِهِ أَيْنَمَا تَلْقَوْنَ

لَهُمْ أَجَابٌ ۖ وَلَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ⑦

104. Na takethwa mo nimeetfklfite na kwika ūlŋgalu, vate nzika, methwa na ituvi ūseo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, takethwa mo nŋmamanyfte!

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَنُحْيِيَنَّاهُمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ عَذَابًا  
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٤﴾

### LUKU 13

105. Inyw'ŋ ala mwŋfklflaa! Mŋikasye, 'Raaŋa' ŋndŋ asyai, 'Unzurnaa,' na ŋthukŋsyeyi. Na ve ūsilŋlo wŋ woo kwa alei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعَيْنَا وَتُؤْمِنُوا أَنْتُمْ  
وَأَسْعَوْا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

106. Mo ala matetfklflaa katŋ wa Andŋ ma Ivuku, kana kuma katŋ wa ala mamwŋananasya Ngai na ngai ŋngŋ, mayendaa ūseo ona wŋva ūitheew'a kwenyu kuma kwa Mwŋai wenyu, ŋndŋ Ngai Mwene Vinya W'ontho anyuvaa kwa tei Wake o ūla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ wa wingŋlvo mwingŋ.

مَا يَهْدِي اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الَّذِينَ  
أَنْ يَنْزَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ غَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ  
بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٦﴾

107. Mŋsoa ona wŋva ūla ŋthyŋ tŋtumaa ūūla kana tŋkaūveta, ŋthyŋ nŋtŋetae ūngŋ mŋseo kūvŋta ūsu kana ūvw'anene naw'o. We nowŋsŋ kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ena ūtonyi wa kwika ūndŋ w'ontho ūla We wendaa?

مَا نَسْخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ  
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعْلِمَ أَنْ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٧﴾

108. We nowŋsŋ kana ūsumbŋ wa matu na nthŋ nŋ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka? Na vai mŋsūvŋi kana mŋtetheesya kwoondŋ waku ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَنْ  
مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٨﴾

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ  
قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءً  
الْطَّرِيقِ ۝

وَذَكِّرْهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُرِيدُونَكُمْ مِنْ بَعْدِ  
إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا ۖ حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ  
مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ ۚ فَاعْلَمُوا وَاصْطَبِحُوا  
حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٥﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ  
مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ  
بَصِيرٌ ﴿١١﴾

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ  
نَصَارَىٰ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ  
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٧٩﴾

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ  
عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٣﴾

mŭseo vyŭ, akeethwa na Ituvi yake yŭna Mwŭai wake. Vai w'ia Okoka ŭŭŭ wa ta asu , ona mo maikew'a kyeva.

#### LUKU 14

114.Na Ayuti maasya, 'Aklisto maŭngeme ŭŭŭ wa vathei; na Aklisto namo maasya, 'Ayuti maŭngeme ŭŭŭ wa vathei; oyŭla i-nguthu syel'isomaa Ivuku oyŭmwe. Na ota ņu now'o ala maataŭ na ņmanyi maneenie, ņndŭ mo maasya. Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe akatw'a katŭ woo Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo ŭŭŭ wa maņndŭ ala mo mateefŭkŭlanaa nthŭnŭ wamo.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ  
النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ  
كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا قَوْلَهُمْ قَالَ لَهُ  
يُحْكَمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝

115.Na nŭŭ ņla ņte mŭlŭngalu mŭnene kŭvŭta ņla ņvatanaa syltwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yŭlatawa nthŭnŭ wa makalŭ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na ņmanthaa kŭmananga? Kŭyaaŭle andŭ ta asu kŭlika vau ateo mena wia. Nŭ nthoni kwoo ņŭŭ wa nthŭ ņno; na ņsilŭlo mŭnene ņkeethwa wŭ woo nthŭnŭ wa Nthŭ ņla ņngŭ.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسِيحَ اللَّهِ أَنْ يُذَكِّرَ فِيهَا  
اسْمَهُ وَسَوَّى فِي خُرَابِهَا أَوْ لَيْكَ مَا كَانَتْ لَهُمْ أَنْ  
يَذْكُرُوا إِلَّا عَابِغِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ  
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝

116.Na Umŭlonŭ na Uthŭŭlonŭ nŭ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ņu o vonthe vala inyw'ŭ mweelekela, ŭthyŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ņkeethŭawa vo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mwene Mawingŭvo, ņmanyi-W'onthe.

وَاللَّهُ الشَّرِيفُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولَّوْا فَثَمَرُ وَجْهِ  
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝

117.Namo maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭyosee mwana We - Mwene,' We nŭ Mŭtheu! Aiee, kŭla kŭndŭ kŭ matunŭ na ŭŭŭ wa nthŭ nŭ Kyake. Syonthe nimwŭw'aa We.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ  
وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قُنُونٌ ۝





## LUKU 15

123. Inyw'I Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai Inee Yakwa ylla Nyie naiie Tulu wenyu, na kana Nyie nInamUnenevisye inyw'I Tulu wa andu onthe.

124. Na kIai mUthenya ūla thayū ūtakaūngama vandū va thayū ūngī ona vanini, ona kyovosya kIiketIklwa kuma kwa w'o, ona ūvoyaŋi ona wIva ndūkauna, ona mo maikatetheew'a.

125. Na lilikanai ylla Mwīai wake wamūtatīe Avalamu na mīfao mīna Ila we weanIIsye. We aisye 'Nyie ngaūtw'IkIthya we Mūtongoi wa andū.' Avalamu amūkūlya, 'Ona kuma-katI wa nzyawa yakwa?' We aisye, 'Utianfo Wakwa ndūmakumbatIlasya eki ma naI.'

126. Na lilikanai hinda ylla IthyI twamItw'IkIthisye Ila Nyūmba yIthwe vandū va kūendawa nI andū na vandū va mūuo; na vala Avalamu waūngeme vosei ta vandū va Mboya. Na IthyI nItwamwIyIaIe Avalamu na Isumaeli, tūkyasya 'MItthesyei Nyūmba Yakwa kwa asu ala mamIthyūlūlūkaa, na ala matiawa nthnI wayo kwoondū wa ūthaithi, na asu ala makumanaa na matulItye-ndu na kūvalūka-nthI na mothyū moo nthnI wa Mboya.'

127. Na lilikanai ylla Avalamu waisye, 'Mwīai wakwa, ūtw'IkIthye mūsyI ūū wIthwe wa mūuo na manenge matunda ekali maw'o ala katI woo mamwItIklāa

يٰٓاَيُّهَا اِسْرٰوِيْلُ اذْكُرْ اَنۡعَمۡتَۤى اَلَّتِىۡ اَنۡعَمْتُ عَلَیْكَ

وَ اِنِّیۡ فَضَّلْتُكَ عَلَی الْعٰلَمِیۡنَ ﴿١٢٣﴾

وَ اتَّقُوا یَوْمًا لَا تَجْزِیۡ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَیْئًا وَّ لَا یُقَبَّلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّ لَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَّ لَا هُمْ یَنْصُرُوْنَ ﴿١٢٤﴾

وَ اِذۡ اٰتٰنَا اِبْرٰهٖمَ رُبَّہٗ بِکَلِمٰتٍ فَاتَّبَعْنٰہٗ قَالَ اِنِّیۡ جَاعِلٌ لِّلنَّاسِ اِمَامًا قَالُوْا مِنْ ذُرِّیَّتِیۡ قَالَ لَا یَنَالُ عٰہِدِی الظَّٰلِمِیۡنَ ﴿١٢٥﴾

وَ اِذۡ جَعَلْنَا الْبَیۡتَ مَثَابَۃً لِّلنَّاسِ وَاَمَّا وَاِذۡنَا مِنْ مَّقَامِ اِبْرٰهٖمَ مُصَلًّی وَّ عٰہِدُنَا اِلَیۡ اِبْرٰهٖمَ وَ اِسْمٰعِیۡلَ اَنۡ طَهِّرَا بَیۡتَیۡ لِلطَّٰٓئِفِیۡنَ وَ الْغٰفِقِیۡنَ وَ الرَّوَّٰعِ السَّجُوۡدِ ﴿١٢٦﴾

وَ اِذۡ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَّ اَرْضًا اٰهَلُہٗ مِنَ الشَّرِّیۡ مَنْ اٰمَنَ مِنْہُمْ بِاللّٰہِ وَاٰیٰوِمِ

Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūthenya wa Mūminūkīlyo, 'We aisye 'Na ona ūla ūtamwītīkīlaa ota ūu Nyie ngamūnenge motandīthyo kwa kavinda kanini; na Indī Nyie ngamūtwa we usililonī wa Mwaki, naw'o nī wīkalo mūthōku.'

الْأَخِرُ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ  
إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٢٤﴾

128. Na lilikanai ūvinda yīla Avalamu na Isumaeli mookīlilye myambīlīlīlyo ya īla Nyūmba, *makīvoya*, 'Mwīlai Waitū, mīfīkīle īno kuma kwitū; nūndū We Nue Wīw'i–W'onthe Umanyi –W'onthe .

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ  
وَبَنِي إِسْحَاقَ إِذْ كُنُوا الصَّابِقِينَ ﴿٢٥﴾

129. 'Mwīlai Waitū, tūt'w'īkīthye ithyī kwīthwa twī ewi Maku na *matw'īkīthye* ma nzyawa sitū andū menyivītye Kwaku. Na twony'e ithyī na nzīla sitū sya ūthaithi, na twīthiūle ithyī na tei; nūndū We Nue Mwelekanīli-wa-Kaingī *wīna ūuu* na Usūfwe nī tei.

وَبَنِي إِسْحَاقَ وَابْنَهُ يَسْأَلُكَ رَبَّنَا فَتُبَارِكْ لَهُمْ  
وَجْعَلْ لَهُمُ الرَّحْمَٰنُ رِزْقًا وَكَفِ اللَّهُ غَنًّا ﴿٢٦﴾

130. 'Na Mwīlai waitū, ūkīlyā Mwathani kuma katī woo ene, ūla ūtonya kūmasomea Mīsoa Yaku na kūmamanyīsyā mo Ivuku na ūī na atonye kūmathesya mo; vate nzika, We Nue wī-Vinya, ūla Mūī.'

وَبَنِي إِسْحَاقَ وَابْنَهُ يَسْأَلُكَ رَبَّنَا فَتُبَارِكْ لَهُمْ  
وَجْعَلْ لَهُمُ الرَّحْمَٰنُ رِزْقًا وَكَفِ اللَّهُ غَنًّا ﴿٢٦﴾

### LUKU 16

131. Na nūū ūla ūkasyoka ītina na kūtia ndīni ya Avalamu ateo we ūla mūtumanu kīlīko? We nī we Ithyī twamūnyuvie īūlū wa nthī īno, na nthīnīī wa Nthī īla yūkīte vate nzika, we akeethwa katī wa ala alūngalu.

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ فَلْيُصِرْ إِلَىٰ قَوْلِهِ  
وَلْيَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ الْحَدِيثَ وَرَأَيْتُ فِي الْأَخِرِ  
لَيْسَ الْخَالِقِينَ ﴿٢٧﴾

132. Yīla Mwīai wake wamūtavisiye we, 'Inyivye,' we aisiye, 'Nyīe nīnīnyivītye kwa Mwīai wa nthī syonthē.'

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْمِ! قَالَ أَسْمَتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

133. Na ota ōu nīw'o Avalamu wayīaie ūlū wa aana make---na ota ōu now'o Yakovo weekie--- *akyasya*; 'Inyw'ī aana makwa, kwa ūla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmīnyuvīte ndīni īno kwoondū wenyu; kwa ōu mūikaēke kīkw'ū kīmōkwate ateo mwī nthīnī wa mwīkalo wa wīnyivyo.

وَوَضَىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَيْنَهُ وَيَعْقُوبَ يُنَبِّئُ أَنَّ اللَّهَ صَاطِعٌ لِّكُمُ الَّذِينَ فَلَا تُؤْتُونَ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۝

134. Inyw'ī mwaī vo īvinda yīla kīkw'ū kyamūvikīe Yakovo, yīla wamakūlīye aana make, Inyw'ī mūkathaitāa kyaū ītina wakwa?' Na mo mamūsūngīe 'Ithyī tūkamūthaitāa Ngai waku, Ngai wa maaīthe maku, Avalamu na Isumaēli na Isaaka, Ula Ngai Umwe; na ithyī ene nītwīnenganae Kwake.

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَاكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًُا وَاحِدًا ۖ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۝

135. Asu nī andū ala makw'ie; maūndū ala moo meekie nīmo moo na maūndū ala inyw'ī mwīkaa makeethwa me menyū; nenyū mūikakūlw'a ūlū wa maūndū ala mo meekie.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَLَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَنْهَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

136. Namo maasya, 'Tw'īkai inyw'ī Ayuti kana Aklisto nīkana mūtonye kūtongoeaw'a nesa.' Asya, 'Aīe, *inyw'ī atīai* ndīni ya Avalamu ūla weenenganīte kwa Ngai kīla īvinda; we ndaī kaī wa asu ala mamwīānānasya Ngai na ngai ingī.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝

137. Inyw'ī asyai, 'Ithyī nītūmwītkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maūndū ala mavuanītw'e kw'itū, na ala mavuanīw'e Avalamu na Isumaēli, na

قُولُوا أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْإِسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّكَ

Isaaka, na Yakovo na syana *syake* na ala manengiwe Mose na Yesu, na ala manengiwe Athani *ala ang'lonthe* kuma kwa Mw'wai woo. Ithyl' tũyĩkĩlaa kĩvathũkany'o katĩ wa Ūmwe woo ona Ūmwe, na ithyl' ene nĩtwĩnenganae Kwake.

138. Na ethwa mo nĩmekwĩtĩkĩla Ūndũ inyw'ĩ mwĩtĩkĩlĩte, Indĩ mo vate nzika, nĩmatongoew'e nesa; Indĩ masyoka na Itina, Indĩ mo meseũvya Ūaanĩku, na Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, akakwĩanĩa we tũlũ woo nũndũ We wĩ W'w'i-W'ontho, Umanyi W'ontho.

139. Asya, 'Ithyl' tũkalũmya ndĩni ya Ngai Mwene Vinya W'ontho; na nũũ ūla mũseo kũvĩta Ngai Mwene Vinya W'ontho kwa *kũmanyĩsya* ndĩni, na We eweka ithyl' nĩtũmũthaitħaa. \*<sup>2</sup>

140. Asya, 'Inyw'ĩ mwĩkaananĩa naitũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nĩ Mw'wai waitũ na Mw'wai wenyu? Na mawĩa maitũ nĩ kwoondũ witũ, na mawĩa menyu nĩ kwoondũ wenyu; na ithyl' nĩtwĩnenganaĩte kwake eweka twĩna ūtĩkĩku.'

141. Inyw'ĩ mwĩlasya kana Avalamu na Isumaeli na Isaka, na Yakovo na syana *syake* maĩAyuti kana Aklisto? Asya 'Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwĩsĩ nesa kana nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho? Na nũũ ūla mwĩki-wa-naĩ mũnene kũvĩta we ūla

لَا تَقْرَأُ بَيْنَ أَهْلِ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَيْنَ أَهْلِ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَمَنْ لَمْ يَسْلُكْهُ يَوْمَ يُؤْتَى الْيَوْمَ

وَأَنْ أَمَّا بَيْنَ مَا أَمْنُكُمْ بِهِ فَقَدْ أَهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً زُكِّنْ لَهُ غَيْبُكَ

قُلْ إِنَّمَا جِئْتُكُمْ بِاللَّهِ وَهُوَ رَبُّكُمْ وَلَكِنَّا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ خَاشِعُونَ

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ إِنَّمَا أَعْلِمُ أَنَّ اللَّهَ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

<sup>22</sup> \* Ndĩni ya Ngai Mwene Vinya W'ontho ti kwasya kana Ngai aatĩlaa ndĩni ona yĩva, Indĩ no ndĩni ĩla ĩvuanĩtw'e nĩNgai Mwene Vinya W'ontho tũ.

0vithaa 0k0sĩ ūla wĩna w'o kuma kwa  
Ngai MweneVinya W'onthē ndaleaa  
k0manyā ma0nd0 ala inyw'ĩ mwkaa.

142.Asu nĩ and0 ala makwie na ma0nd0  
moo nĩ ala mo meekie, na ma0nd0  
menyu makeethwa ala inyw'ĩ mwĩkaa;  
nenyu inyw'ĩ m0ikak0lw'a 0nd0 mo  
meekie.

### LUKU 17

143.Ala atumanu katĩ wa and0  
makak0lya, 'Nĩ kya0 kĩmaaly0ĩte kuma  
Kĩvula kyoo kĩla mo maatĩe? Asya,  
'Umĩlonĩ na Uth0floonĩ nĩ sya Ngai  
Mwene Vinya W'onthē. We  
am0tongoeasya ūla We wendaa nzĩanĩ  
ĩla yaw'o.

144.Na 0u Ithyĩ nĩt0m0tw'ĩkĩthĩtye  
inyw'ĩ kwĩthwa mbaĩ nenevye nĩkana  
m0tonye k0tw'ĩka asovĩ ma and0, na  
Mot0mwa wa Ngai atonye kwĩthwa  
m0s0vĩ wenyu. Na Ithyĩ t0yaakĩnyuva  
Kĩvula kĩla inyw'ĩ mwaatĩe, ateo nĩkana  
Ithyĩ t0tonye k0m0manyā ūla we  
0m0atĩtaa M0t0mwa wa Ngai na ūla  
0aly0kaa ĩtina na itiinyo syake. Na 0u  
vate nzika wĩ vinya m0no, ateo kwa ala  
Ngai Mwene Vinya W'onthē  
0matongoesye. Na kuimwaĩĩte Ngai  
Mwene Vinya W'onthē k0eka m0kĩĩlo  
wenyu wae mana, vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthē nĩ M0uu, na  
Us0ĩtwe nĩ tei kwa and0.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا  
كَسَبْتُمْ وَلَا تَسْأَلُونَ عَنَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٢﴾

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَهُمْ عَن  
قِبَلِهِمُ الرَّبِّ كَانُوا عَلَيْهَا قُلُ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَ  
الْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٣﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى  
النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا  
الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ  
مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةٌ إِلَّا  
عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عِبَادَهُ إِنَّ اللَّهَ  
بِالنَّاسِ لَعَوِّفٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٤﴾

145. Nĩw'o, ithyĩ nĩtókwonaa we welekelye uthyũ waku ĩtunĩ kĩla ĩvinda, vate nzika, ĩndĩ, Ithyĩ tũkatuma welekela Kĩvula kĩla we wendete. Kwa ōu, thiũa uthyũ waku kwelekela Mũsikiti Mũtheu, na ovala inyw'ĩ mŏĩ, thiũai mothyũ menyu kũwelekela w'o. Namo ala Ivuku yanenganiwe kwoō nĩmesĩ kana ōō nĩ w'o kuma kwa Mwĩai woo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kũmanya maũndũ ala mo mekaa.

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٥﴾

146. Na ona we ōkaete Kyama ona kĩva kwa asu ala manengetwe Ivuku, mo maikaatĩla Kĩvula kyaku ona ĩndĩ; onaku ndũkaatĩla Kĩvula kyoo; ona amwe menyu maikaatĩla Kĩvula kya ala angĩ. Nawe ōkaatĩla mawendi moo ĩtina wa ōmanyi ōla ōkũvikĩle we, ĩndĩ we wĩthwa katĩ wa eki-ma-naĩ.

وَلَيْنَ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ آتَيْتَ أَهْلَ هَذَا هَمُومٍ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ ﴿١٤٦﴾

147. Asu ala Ithyĩ tũmanengete Ivuku nĩmayĩmanyaa tayo w'o tondũ mo maimanyaa syana syoo sya ivĩsĩ, ĩndĩ vate nzika, amwe moo nĩmaũvithaa ōla w'o omawĩsĩ.\*<sup>1</sup>

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ وَإِنَّا لَفَرِيقٌ مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٧﴾

\* Ndeto ĩno 'yo' mŪno mŪno yĩweta movano ma w'o ala makŪsĩtaa mwĩkalo wa MŪtŪmwa MŪtheu mŪno wĩthwe tũũ wake. Nĩ ōtheiniĩ kana we nĩ mŪndũ wa kĩŪngai nŪndũ we onanasya ndala na nguma sya Ngai. otondũ mo maimanyaa syana syoo sya ivĩsĩ kwa movano na nŪma sya mwĩkallile wasyo tũũ wasyo, na nĩmaimanyaa kana ōw'o nĩ syoo, kwa Ūu mŪndũ wa Ngai nokvika amanyike na ndala sya Ngai ĩla syĩyonanasya nthĩnĩ wa mwĩkalo wake na mĩendele ya thayũ yake.

148. Nf'w'o, kuma kwa Mw'lai waku, kwa uu, Indf' we ndukethwe katf' wa asu ala mena nzika.

۞ الْحَيُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُسْرِئِينَ ۝

## LUKU 18

149. Na klla ūmwe e kfeleelo kyake klla klmŭsumbŭkaa we; kllany'ai, Indf', mŭndŭ na ōlā ūngf' nthf'nf' wa mawŭla maseo. Ovala vonthe mŭf, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŭete inyw'onthe vamwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūtonyi wa kwŭka maŭndŭ onthe ala We wendaa.

وَلِكُلِّ زُجَّةٍ هُوَ مَوْلَاهَا فَاسْتَبِقُوا الْعِبْرَاتِ ۚ إِنَّهُ يَنْبَأُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۞

150. Na ovonthe vala we umf'ite, thiŭa ūthyŭ waku kwelekela Mŭsikiti Mŭtheu; nŭndŭ ūsu nf'w'o kuma kwa Mw'lai waku. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kŭmanya maŭndŭ ala inyw'f' mwŭlkaa.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَيُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝

151. Na ovonthe vala we umf'ite, thiŭa ūthyŭ waku kwelekela Mŭsikiti Mŭtheu; ona vala mwŭlthwa mŭf, thiŭai mothyŭ menyu kŭwelekela w'o nf'kana andŭ maikethwe na ngaanf'lo nenyu, ateo asu ala mate alŭngalu-kwa ūu, mŭikamakie mo, ngiei Nyie-na nf'kana Nyie ndonye kwŭlanf'sya Inee Yakwa ūlŭlŭ wenyu; na nf'kana inyw'f' mŭtonye kŭtongew'a nesa.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ ۚ يُثَلَّذُونَ لِلنَّاسِ لَمَّا كَانُوا فِي أَلْيَتِ الْإِيمَانِ ۚ وَالَّذِينَ كَانُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي ۚ وَلَا تَمْرُقْنِي ۚ عَلَيْهِمْ وَعَلَيْكُمْ تُهْتَدُونَ ۞

152. Otondŭ Ithyf' tŭmŭtŭmŭle inyw'f' Mŭtŭmwa kuma katf' wenyu ene, ūla ūmŭsomeaa inyw'f' Mf'isoa Yaitŭ, na ūmŭtheasya inyw'f', na ūmŭmanyf'asya inyw'f' Ivuku na ūf, na ūmŭmanyf'asya maŭndŭ ala inyw'f' mŭtamesf'.

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُؤْتِيَكُمْ مِمَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ۞

153. Kwa ūu, ndilikanai Nyie, Nakwa ngamūlilika inyw’ī; na ndūng’ei Nyie mūvea na mūikethwe mūteūtūnga mūvea Kwakwa-Nyie.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُوا ۖ

### LUKU 19

154. Inyw’ī ala mwītīkīlaa! Manthai ūtethyo na ūmīlīsyō na Mboya; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W’onthē e vamwe na ala mena ūmīlīsyō.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

155. Na mūikasye kana ala me kūawa nthīnī wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W’onthē nī akw’ū; aiee, mo me thayū; inyw’ī nokwona mūtonaa tū.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمَاتٌ ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ۝

156. Na ithyī tūkamūtata inyw’ī na ūndū wa wia, na nzaa, na wasyō wa ūthw’ii na wia na mathayū, na matunda; īndī matavyei ūvoo mūseo ala momīlīasya,

وَلَيَبْشُرَنَّ كُفْرًا مِنْ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَفْسٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝

157. Ala, yīla kyevea kyamakwata mo, maasya, ‘Vate nzika ithyī twī ma Ngai Mwene Vinya W’onthē na Kwake We nīkw’o ithyī tūkasyoka.’

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ۝

158. Aa nomo maūathimo kuma kwa Mwīai woo na tei syī ūlū woo, na no aa ala matongoew’e nesa.

أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَسَوَاءٌ أُولَئِكَ هُمْ أَبْهَتُونَ ۝

159. Vate nzika, Savaa na Malwa nī katī wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W’onthē; kwa ūu, vai īvītyo kwa ūla ūendete Haji vala ve īla Nyūmba kana kwīka Umūla, kwīthūlūlūka syeli. Na ūla wīkaa nesa mbee wa ūndū kwathītwe, īndī vate nzika, Ngai

إِنَّ الصَّغَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ ۚ مَنْ حَجَّ الْأَيْمَنَ أَرَاغَتَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا ۚ وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۝



Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũtanĩ-wa-Moseo, Umanyi-W'onthe.

160. Asu ala mavithaa maũndũ ala Ithyĩ tũtheetye ma Syama na ūtongoi ĩtina wa Ithyĩ kũmatheesya andũ nthĩnĩ wa Ivuku, aa nĩmo Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmaumanĩaa; na ota ūu nũmaumanĩaa ala maumanĩaa.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْمُونُ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْكِتَابِ وَلَهُمْ  
مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أَذًى يَلْعَنُ  
اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعُونَ ۝

161. Indi mo ala melilaa na kũseũvya na kũtavany'a ūla w'o ūtheinĩ, aa nĩmo Nyie nĩmelekela na ūkeo, na Nyie nĩ Mwelekanĩli-Wa-Kaingĩnĩna ūuu na Usũftwe nĩ tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ لَكَ أَتُوبُ  
عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝

162. Asu ala maleaa kwĩtĩkĩla na maikw'a me alei, kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩkeethwa ūũũ woo na kya alaĩka na andũ onthe vamwe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارًا أُولَٰئِكَ  
عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝

163. Mo makekalaa uungu wakyo. Usĩĩlo ndũkavũthangw'a kwoo, ona mo maikanengwa ĩvinda.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا  
هُمْ يَنْظُرُونَ ۝

164. Na Ngai wenyu nĩ Ngai Umwe; vai Ngai ateo We, Ula Usũftwe nĩ ūlau, Usũftwe nĩ tei.

وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝

## LUKU 20

165. Nĩw'o nthĩnĩ wa kũmbwa kwa matu na nthĩna nthĩnĩ wa mũalyũkĩle wa ūtukũ na mũthenya, na nthĩnĩ wa ngalawa ĩla syĩsĩlaa ūkanganĩ ikuĩte syĩndũ ĩla imatandĩthĩsya andũ, na nthĩnĩ wa kĩw'ũ kĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheesya kuma ĩtunĩ na kũmĩthayũkya nthĩ ĩtina wa kũkw'a

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَ  
النَّهَارِ وَالْعُلُوكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بَيِّنَاتٍ لِّبَنِّ  
النَّاسِ وَمَا أَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَخْبَا  
بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَنَّا فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ

kwayo; na anyaitkasya mĩthemba yonthe ya nyamu nthĩnĩ wayo; na nthĩnĩ wa mĩalyũkĩle ya iseve, na mathweo ala mekĩtwe wĩanĩ katĩ wa ĩtu na nthĩ-ow'o nĩ Syama kwa andũ ala mamanyaa.

وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ  
وَالْأَرْضِ لِآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٢٠

166. Na katĩ wa andũ ve ala meyoseaa ene syĩndũ sya ũthaithi ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, maisyenda ũndũ maĩĩtwe nĩ kũmwenda Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ asu ala metĩkĩlaa mena vinya mbee nthĩnĩ wa wendo woo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na takethwa asu ala mekaa naĩ yu nĩmatonya kwona ĩvinda yĩla mo makawona ũsilĩlo, mo nĩũmanya kana ũtonyi w'onthe nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai-mũno kwa kũsilĩla.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا  
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا  
لِّلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ  
أَنَّهُمْ إِلَٰهٌ قَدِيمٌ لَّا يَنْفَعُهُمْ ذَلِكَ شَيْئًا ۚ وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ٢١

167. Kwa ũla w'o, mo ow'o makamanya yĩla makamona ala maatĩwe maimalea aatĩlĩ moo na makawona ũsilĩlo, na nzĩa syonthe sya kũkĩla ikatilwa.

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ  
وَمُتَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ٢٢

168. Na asu ala maatĩle makasya, 'Mwa takethwa ithyĩ nĩtũtonya kũsyoka tũ, ithyĩ nĩũmalea mo tondũ mo matũleete ithyĩ.' Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkamony'a mo mawĩla moo ta ũthatyo kwoo, namo maikauma nthĩnĩ wa Mwaki.

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَخَّطْنَا لَهُمْ عَذَابَنَا  
وَكُنَّا نَخَافُ مِنْهُمْ مُخْدَعِينَ ٢٣  
وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَخَّطْنَا لَهُمْ عَذَابَنَا  
وَكُنَّا نَخَافُ مِنْهُمْ مُخْدَعِينَ ٢٤

## LUKU 21

169. Inyw’I andũ! Yai katĩwa syĩndũ ila mbĩtĩkĩlye na nzeo tũlũ wa nthĩ; na mũikaatĩle nyaĩ sya Satani; vate nzika, we nĩ mũmaitha wĩ ũtheinĩ kwenyu. <sup>\*2</sup>

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِنَّا فِي الْأَرْضِ حَلَلًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٩﴾

170. We amwĩyĩlaŋa inyw’I maũndũ mathũku na ma nthoni tũ, nĩkana mũneene maũndũ ala inyw’I mũtamesĩ tũlũ wa Ngai MweneVinya W’ontho.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَإِنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

171. Na yĩla mo matavw’a: ‘Atĩlai maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W’ontho ũtheetye, mo maasya: ‘Aiee, ithyĩ twĩtataĩla maũndũ ala ithyĩ tweethĩe aaĩthe maitũ me nthĩnĩ wamo.’ Ata! Ona vanini na vate ũtongoi?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧١﴾

172. Na ngelekany’o ya andũ ala matetĩkĩlaa nĩ ta mũndũ ũla ũkĩlonzanĩlasya kĩndũ kĩla kĩtew’aa nthĩ ateo mbu na kĩlonzo. Mo mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda ----kwa ũu mo maimanyaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الذِّبْذِبِ إِذَا دُعِيَ إِلَى مَلَأَةٍ قَالَ لَا بَأْسَ بِي إِذَا دُعِيَ إِلَى مَلَأَةٍ صُمٌّ بَكْمٌ عَنِّي فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧٢﴾

173. Inyw’I ala mwĩtĩkĩlaa! Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ila lthyĩ tũnenganĩtewoondũ wenyu, na tũngai mũvea kwa Ngai

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٣﴾

<sup>2</sup> \* Ndeto ino ‘tayyib’ nĩtonya kũthũkĩma kwĩanana na ũnyuvi wa mũndũ na mwĩkalo mũseo tũlũ wa lĩu ũla mwĩtĩkĩlye. Mbee, o lĩu ũsu mwĩtĩkĩlye nũtonya kwĩthwa wĩ mũseo kwa andũ amwe na ũkethwa wĩ mũthũku kwa andũ angĩ kwĩanana na ũnyuvi wĩ ivathũkany’o, wa andũ wa mũsamo waw’o, na mũthemba wa w’o. Undũ wa keli, nĩ mwĩkalo wa lĩu ũsu ũndũ ũilyĩ; nũndũ ona wĩ mwĩtĩkĩlye, etĩkĩli nĩmatonya kwenda kũya lĩu mũseo, wĩ mũsamo mũseo, mũtheu na wa kwongela vinya mwĩ na ũkĩthwa wĩna mwĩkalo mũseo.

Mwene Vinya W'onthe, ethwa We nĩ  
We Ūla inyw'ĩ mŭthaitaa.

174. We nŭvatanĩte kĩla kyonthe  
kĩyŭaĩte tũ, na nthakame na nyama  
sya ngŭlŭe, na kĩla kĩsomewe syĩtwa  
yĩngĩ ona yĩva yĩte ya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe. Indĩ ūla  
ŭnŭkŭingĩw'a nĩ ūndũ ūtomĩka, ate  
kwĩthwa mbaa matũ kana kŭkĩla  
mĩvaka, ndĩkethwa yĩ naĩ kwake.  
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ Mŭekanĩ-Mŭno Vyũ wa  
naĩ, Usŭtwe nĩ tei.

175. Asu ala mavithaa maŭndũ ala Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ūtheetye nthĩnĩ  
wa Ivuku na kŭmakŭany'a kwa thooa  
mŭvũthũ, mo mayusũasya mavu moo na  
kĩndũ kĩngĩ ateo Mwaki. Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ndakaneena namo  
Mũthenya wa Uthayũũkyo, ona We  
ndakamathesya mo. Na ve ūsilũ mwai  
kwoondũ woo.

176. Mo nĩmo ala mosete Ivĩtyo  
makayĩkũany'a na ūtongoi na ūsilũ  
makaũkũany'a na ūkeo. Mo mena  
ūmĩlũyo mũnene ata wa Mwaki!

177. Kĩtumi nũndũ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nũtheetye Ivuku yĩ na ūla w'o,  
na vate nzika, ala matew'anaa ūlũ wa  
Ivuku nĩmalikĩte ūmaithanĩ wĩ vaasa.

## LUKU 22

178. Ti ūũngalu kwenyu kũthiũa mothyũ  
menyu kwelekela Umĩlonĩ kana  
Uthũllonĩ, Indĩ ūla mŭũngalu w'o nĩ ūla

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ  
وَمَا أَهْلَ بِهِ لَعَنَ اللَّهُ فَمَن أَضْطَرَّ عَلَيْهِ بَاجٍ وَ  
لَا عَادَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَ  
يَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ  
إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ  
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٥

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابِ  
بِالْغَفْرِ وَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ٥

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا  
فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ٥

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ وَبِلَ الْمَشْرِقِ وَ

Omwiŋkŋlaa Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mŋthenya wa Mŋminŋkŋlyo na alaŋka na Ivuŋu na Athani, na ūla umasya mbesa syake kwoondŋ wa wendo Wake We, na kwa andŋ ma mŋsyŋ na ndiwa na ngya na mŋendi wa kyalo, na ala metasya ūtethyo, na kwovosya ngombo, na ūla ūlŋmasya Mboya, na Saka; na ala meanŋfasya motianŋo moo yŋla matianŋa, na ala momŋfasya nthŋnŋ wa ūkyā na mathŋna na ala momŋfasya ūvinda ya kaŋ; aa nomo monanŋtye kana nŋ ma w'o na aa nomo akŋi-ma-Ngai.

179. Inyw'ŋ ala mwŋŋkŋlaa, Nŋmŋandŋkŋwe ūŋvanŋsyo ūlŋlŋ wa ala moaŋtwe: mŋndŋ mŋthasye kwa mŋndŋ mŋthasye, na ngombo kwa ngombo, na mŋndŋ mŋka kwa mŋndŋ mŋka. Indŋ ethwa mŋndŋ nŋwaekewa katŋ wa ndŋvi kya maambo nŋ mwanaa nyinyia wa ūla mŋae, Indŋ ūvoo ūsu nŋatŋŋwe nŋkana kŋmanyŋke nŋ ndŋvi myaŋ na kŋitwaŋŋwa na nzia nzeo vate kwendeesyā na mŋaani nŋaŋve mbesa sya nthakame na nzŋa nzeo na ya mŋuo.<sup>3</sup> \*

180. Na ve thayŋ ūsu nŋ ūkeo kuma kwa Mwŋai wenyu na tei wake. Na ūla ona wŋwa wŋkaa naŋ ŋtina vakeethwa na ūsiŋŋlo wŋ woo kwake. kwoondŋ wenyu nthŋnŋ wa mwŋao waŋŋivanŋsyo, inyw'ŋ andŋ mwŋna kŋŋŋko, nŋkana mŋtonye kŋtanŋa mŋuo.

الْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْيَوْمَ مِنْ أَمِنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ  
وَالسَّابِقَةِ وَالْكَتِبِ وَالَّتِي هِيَ وَأَنَّ الْمَالَ عَلَى  
حُجَّتِهِ ذَوَى الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَالنَّسَبِ  
وَالسَّابِقِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى  
الزَّكَاةَ وَالْمُؤْتُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّيِّدِينَ  
فِي الْبُيُوتِ وَالضَّرَائِدَ وَجِينَ الْبُيُوتِ الْأُولَى الَّذِينَ  
صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ⑥

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ  
الْحَرْبِ وَالْخُرُوجِ الْعَبْدَ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ  
عُفِيَ لَهُ مِنْ آخِيهِ شَيْءٌ فَأَتْبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَّى  
إِلَيْهِ بِالْحَسَانِ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ  
مِّنْ عِزِّهِ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ مَلَأَ الْبَيْتَ ⑥

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ  
تَتَّقُونَ ⑥

<sup>3</sup> \* Uu nŋkwasya kana mbesa sya nthakame nŋsyallŋte nŋ kŋŋŋanŋwa nesa na kwa ūtheu na ikiivwa kwa andŋ ala maa mŋndŋ ūla mŋae.

181. Nĩmwĩyĩaiwe inyw'ĩ yĩla kĩkw'ũ kyooka kwa ũmwe wenyu ona wĩwa ethwa we nĩwatia ũthwui mwingĩ, na atia wĩyĩai kwa asyai make na andũ ma ndũũ sya mũkautĩ eke nesa na ũlũngalu; ũsu nĩ ũtwio kwa asu ala mamũkĩaa Ngai.

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْأُولِيَّةِ وَالْأَقْرَبِينَ بِمَا عَرَفْتُمْ  
حَقًّا عَلَى التَّقِينِ ⑤

182. Na we ũla ũalyũlaa wĩyĩai ũsu ĩtina wa kũwĩw'a, naĩ ĩsu vate nzika ĩkeethwa ĩũlũ wa asu maũalyũlaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wiw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَأَمَّا إِمَّا عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ⑥

183. Indĩ ũla wĩna nzika ĩũlũ wa mwĩyĩai kwĩthwa na ĩvĩtyo kana ũthyoeuku, na aimew'anĩthya katĩ woo ngalĩ syelĩ, isu ndĩkethwa yĩ naĩ kwake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُؤْمِنٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑦

### LUKU 23

184. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa; nĩmũthing'ĩw'e kũtĩla kũya, tondũ mathing'ĩw'e ala maĩ mbee wenyu, nĩkana mũtonye kwĩthwa alũngalu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ①

185. Kũtĩla kũya kũla kwĩtĩkĩlye nĩ kwa matukũ matale, Indĩ ũla katĩ wenyu nĩ mũwau, kana e kyalonĩ akatĩla kũya matukũnĩ angĩ meana ta asu; Indĩ asu ala matatonya kũtĩla kũya ateo kwa thĩna mũnene tũ ve ũĩvanĩsyo---- kũthya mũndũ nya-Na ũla wĩkaa wĩa mũseo ena wendo wa wĩw'i, nũseo mbee kwake. Na kũtĩla kũya nĩ kũseo kwenyu, takethwa inyw'ĩ nĩmũmanya tũ.

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ②

186. Mwei wa Lamathani nĩ Ōla Kulani Ntheu yatheeiw'e ta Ūtongoi kwa andũ onthe. ma nthĩ na mokũsĩ matheu ma Ūtongoi na kĩvathũkany'a. Kwa Ūu, Ūla w'onthe wenyu ona wĩva wĩ mũsyĩ nthĩnĩ wa mwei Ūũ, natĩle kũya nthĩnĩ waw'o. Indĩ Ūla mũwau kana wĩ kyalonĩ akatĩla kũya matukũnĩ angĩ meana ta asu. Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kũmũnenge inyw'ĩ Ūthei na We ndamwendethasya inyw'ĩ wĩla wĩ vinya nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩanĩlasya Ūtalo wa matukũ, na nĩkana mũtonye kũmũnenevya Ngai Mwene Vinya W'onthe nũndũ wa-Wake kũmũtongoesya inyw'ĩ na nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩthwa na mũvea.

187. Na yĩla athũkũmi Makwa maũkũlya we ūvoo Wakwa, asya 'Nyie nĩ vakuvĩ. Nyie nĩnzũngĩaa mboya ya mũvoyi yĩla we ūnũũmboya Nyie. Kwa Ūu mo nĩmaĩĩlwe nĩ kũmbĩthũkĩlasya Nyie, na kũmbĩtĩkĩla Nyie nĩkana matonye kũatĩla nzĩla ĩla ya w'o.

188. Nĩkwĩtĩkĩlĩtw'e inyw'ĩ kũlika kwa iveti syenyu ūtukũ Ūla mũtĩle kũya. Syo nĩ kĩtonyeo kwoondũ wenyu, nenyu mwĩ kĩtonyeo kwoondũ wasyo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ kana inyw'ĩ nĩmweethĩwe mũtĩkĩka Ūla ūte ūlũngalu kwenyu ene, ona kau We nĩwamwelekele inyw'ĩ na tei na nĩwamũnengie inyw'ĩ ūkiakisyo.<sup>4</sup>

شَهْرٍ مَّضَىٰ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى  
لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ  
مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ  
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ  
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَتَسْكِنُوا الْوَدْعَةَ  
وَلْيَذْكُرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٨٦﴾

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ  
الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِلَعَلَّهُمْ  
يَرْشُدُونَ ﴿٢٨٧﴾

أَحْلَمَ لَكُمْ لَيْلَةَ الْقِيَامِ الرَّفْقُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ هُنَّ  
لِيَابِسُ لَكُمْ وَأَنْتُمْ رِيَّاسٌ لَهُنَّ عَلَّمَ اللَّهُ أَنْتَكُمْ  
كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا  
عَنكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ  
وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَسْمُرَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ  
مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُوا الْقِيَامَ

<sup>4</sup> \* Kwa Ūla w'o, Ūlĩ mweũ ūkwatanĩtw'e na masangya; na ta Ūu, ūalyũlo nĩ... Kũvika Ūlĩ mweũ wa masangya wĩvathũkany'e na Ūlĩ mwĩũ wa wa ūtukũ.

Kwa ūu, yu nīmūtonya kūlika kwasyo na kūmantha kīla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtw'īte kwoondū wenyu; na yai na nyw'ai kūvika ūla ūlii mweū wīvathūkany'e kwenyu na ūlii ūla mwīū wa masangya. Na īndū īanīīsyai kūfīla kūya kūvika ūtukū. Na mūikalike kwasyo yīla mwī nthīnī wa Mūsikiti kwoondū wa ūthaithi. Ino nīyo mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthe *wīīe*, kwa ūu, mūikamīthengee. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheasya mīao Yake kwa andū nīkana mo matonye kwīvathana na ūla ūte ūlūngalu.

189.Na mūikaisanīe ūthwui wenyu kafi wenyu kwa ūvūngū, na mūikaumye mūnengane kwa ala mena ūkūmū ta kwīśūvana nīkana mūtonye kūya kīlungu kya ūthwui wa andū angī na nzīa nthyoeku omwīśī. <sup>5</sup>

## LUKU 24

190.Mo meūkūlya ūvoo wa myei myeū. Asya, 'Yo nzīa sya kūmanya īvinda kwoondū wa *ūseo* wa andū onthe ma nthī na kwa Haji. Ona ti ūlūngalu kwenyu kūlika nthīnī wa nyūmba syenyu kwīśīla mīlomo ya ītina; īndī ūla mūlūngalu w'o nī we ūla ūmūkīaa Ngai. Na inywi'ī mwaīītwe nī kūlika nyūmbanī syenyu kwīśīla mīlomonī; na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkana mūtonye kwaīla.

191.Na ūkitai kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mwīna ala

إِلَى الْيَدِ وَلَا تُبَاشِرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عِلْفُونَ فِي الْمَسْجِدِ  
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْبُرُوهَا كَذَلِكَ يُمَيِّنُ اللَّهُ  
لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥٥﴾

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذُنُوا بِهَا  
إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا قَرِيبًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ  
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْهَلْهَلَةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ  
وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا  
وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا  
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٥٧﴾

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا  
تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٨﴾

<sup>5</sup> \*Vaa ndeto īno 'angī' yīoneka īte ya vata mūno nūndū mūsoa ūū wīoneka ūkoneny'e mūno mūno na mbesa sya andū onthe kana ūthwii wa mbai.



mekūkita nenyu, ĩndĩ mūikeke naĩ; Vate  
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth  
ndamenda eki-ma-naĩ.

192.Na moaei ovonthe vala mwamethĩa  
na malũngyei kuma vala mo  
mamũlũngĩtye inyw'ĩ, nũndũ ũthĩny'o nĩ  
mũthũku mũno kũvĩta kũaa. Na  
mũikokitĩe namo vakuvĩ na nthĩnĩ, wa  
Mũsikiti Mũtheu okũvika nemo mambe  
kũmũkitĩa vo. ĩndĩ mo mamũkita inyw'ĩ,  
ĩndĩ mokitei: yu nĩyo ĩtuvi ya alei.

193.ĩndĩ mo maeka inyw'ĩ ĩndĩ vate  
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth nĩ  
Mũekanĩ-Wa-Naĩ Mũno, Usũtwe nĩ tei.

194.Na mavũei mo kũvika vaikethwe  
mũthĩnany'o, na ndĩni nĩavanw'e ve  
ũthasyo kwoondũ wa Ngai Mwene  
Vinya W'onth tũ; ĩndĩ mo maeka, ĩndĩ  
lilikanai kana vayĩ ũng'endu mwĩtkĩlye  
ateo ĩũũ wa avithũki.

195.Uvĩanu wa Mwei Mũtheu waiĩe nĩ  
kũĩvanĩw'a nthĩnĩ wa Mwei Mũtheu; na  
syĩndũ syonthe ila ntheu ve mwĩao wa  
ũĩvanĩsyo. Kwa ũu, ũla ũmũvĩĩfasya  
inyw'ĩ, mũsilĩlei kwĩanana na ũthũku  
wake ũla we ũmwĩkĩte inyw'ĩ. Na  
mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onth  
vamwe na asu ala mamũkĩaa We.

196.Na umyai kwoondũ wa nzĩa ya Ngai  
Mwene Vinya W'onth, na

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِّنْ  
حَيْثُ أَخْرَجَكُمُ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا  
تَقْتُلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُفْتَلُوا  
فِيهِ فَإِنْ قَتَلْتُمُوهُمْ فَاتَّغَلَبُوا كَذَلِكَ جَاءَ الْكُفْرَيْنِ ﴿٩٧﴾

فَإِنْ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٨﴾

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ  
فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٩٩﴾

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشُّهُورِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ  
فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا  
عَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ  
الْمُتَّقِينَ ﴿١٠٠﴾

وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَتْلُوا بآيَاتِهِ الْهَكَازِمَ  
وَأَحْذَرُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠١﴾

mūikeyĩkye inyw'ĩ ene wanangĩkonĩ na moko menyu ene, na ĩkai moseo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala mekaa ūseo.

197.Na ĩanĩĩsyai Haji na Umula kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe: ĩndĩ ethwa nĩmwasiĩĩwa, ĩndĩ umyai nthembo ĩla yoneka kwa ūvũthũ ona yĩva; na mūikenze mĩtwe yenyu okũvika ĩ-nthembo ĩvike vandũ vayo. Na ūla ona wĩva mūwau katĩ wenyu kana wĩna ūwau wa mūtwe, *nĩwaĩle nĩ kũĩva* ndĩvi-kwa kũtĩĩla kũya kana kwa kũnengane ūtethyo kana nthembo ya nyamũ. ĩndĩ yĩla mwĩna mũuo, we ĩndĩ, ūla ūtonya kwĩyũmya mwene kwa Umula vamwe na Haji, *nĩwaĩle kũmya* nthembo ona yĩva ĩla ĩtonya kwoneka kwa ūvũthũ. ĩndĩ ala *menyu* matatonya kwona *nthembo* ona yĩva nĩmaĩĩwe nĩ kũtĩĩla kũya kwa matukũ atatũ me nthĩnĩ wa Haji na matukũ mũonza masyoka mũsyĩ; asu nĩ matukũ ĩkũmi ki. Uu nĩ kwake we ūla andũ make matatwĩe vakuvĩ na Mũsikiti Mũtheu. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai kwa kũsilĩla.

### LUKU 25

198.Myei ya Haji nĩyĩĩĩkĩe nesa; kwa ūla ūtusaa kũthi Haji nthĩnĩ wa myei ĩno, aĩĩĩtwe nĩ *kũlilikana* kana vayaĩĩĩtwe kwĩthĩwa na ngewa nthũku kana wĩki-wa-naĩ ona wĩva; kana kũthokoana nthĩnĩ wa Haji. Na ūseo w'onthe ona

وَاتَّبِعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ۚ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۚ فَإِذَا أُمِنْتُمْ فَإِنَّ تَبَتُّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ ۚ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي السَّجْدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ ۚ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ۚ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَغْتَحِثُ بِهِ اللَّهُ ۚ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ

الْحَجِّ  
وَالْعُمْرَةِ  
الْحَجُّ  
وَالْعُمْرَةُ

wĩva ūla inyw'ĩ mwĩkaa, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũwĩsĩ. Na kuai syĩndũ mbĩanu inyw'ĩ ene na ila mbaĩlu, na vate nzika, kĩndũ kĩla kĩseo vyũ nĩ ūlũngalu. Na ngĩei Nyie Nĩnyioka, inyw'ĩ andũ mwĩna kĩĩko.

الرَّادِّ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ ﴿٥٠﴾

199.Ti İvĩtyo kwenyu kũmantha mumo wa Mwĩai wenyu. Indĩ yĩla mwoombũka kuma Alavaati, lilikanai Ngai Mwene Vinya W'onthe mwavika Masalili Alaamu; na mũlilikanei we tondũ ūmũtongoesye inyw'ĩ, ona kau mbee wa ūu, inyw'ĩ mwaĩ katĩ wa ala maaiĩte.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ  
فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ عَرَفْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الشَّعْرِ  
الْحَرَامِ وَأَذْكُرُوا كَمَا هَدَيْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ  
قَبْلِهِ لَسَّ الضَّالِّينَ ﴿٥٠﴾

200.Indĩ İyonoeesyei vala andũ meyonoeesya, na manthai ūkeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

تُمْ أَقِصُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا  
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥١﴾

201.Na mwamina kwĩanĩĩsya meko ma ūthaithi ala inyw'ĩ mwĩyĩafwe, tanĩai ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe tondũ mwaitanĩie ndaĩa sya maaĩthe menyu, ona kana mbee wa ūu. Na katĩ wa andũ ve ala maasya, 'Mwĩai waitũ, tũenge ithyĩ syĩndũ nzeo tũlũ wa nthĩ İno; na ta asu maikethwa na kĩanda Itunĩ.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ  
آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ  
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ حَاقٍ ﴿٥٢﴾

202. Na katĩ woo ve amwe ala maasya: 'Mwĩai waitũ, tũenge ithyĩ moseo tũlũ wa nthĩ İno oũndũ ūmwe na moseo nthĩnĩ wa Nthĩ'ĩla İkoka, na tũvathane ithyĩ na ūsilĩlo wa Mwaki.'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ  
فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٥٣﴾

203.Kwa asu vakeethwa na křanda křseo nũndũ wa maũndũ ala mo mekřte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe e mřtũkř kwa kũtala.

أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝

204.Na mũlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe nthřnř wa matukũ ala manyuvřtwe; řndř ũla wřkalaataa kuma vu kwa matukũ eli; vaikethwa ve nař řũlũ wake; na ũla Őtiawa řřina, Őta ũu vaikethwa ve nař řũlũ wake. *UO nř* kwa ũla ũmũkřaa Ngai. Na mũkřei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana inyw'ř mũkaetwe vamwe mbee Wake.

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَن تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَن تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۚ لَبِسَ اثْنِ تَتْلُو وَالْقَوَا اللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّهُ إِلَٰهٌ غُثُّوْنَ ۝

205.Na katř wa andũ ve ũla ngewa yake ya thayũ ũũ řřonya kũkwendeesya we, na we nũřonya kwřřa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũkũsřřa maũndũ ala me nthřnř wa ngoo yake, kař nř mũkaananř mũnene mũno katř wa ala mathokoanasya.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَجْعَلُ قَوْلَهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ الَّذِي الْخَصَامُ ۝

206.Na yřřa we wř nthřnř wa Őkũmũ, asembaa řũlũ wa nthř aseũvřtye křřhokoo nthřnř wayo na kwananga imea na nzyawa sya andũ; na Ngai Mwene Vinda W'onthe ndendaa křřhokoo.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ۝

207.Na yřřa we watawv'a,'Mũkřei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ngathřřo nimũřthing'řřasya we kwongeleela nař. Kwa ũu, řia-ya- Mwaki yřřkeethwa yř řřuvi yake yřmwřanř; na vate nzika, vo nř vandũ vathũku va kũthũmũa.

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّبِعْ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِإِذْنِ رَبِّهَ فَنَسَّهَا جَهَنَّمَ وَلَيْسَ الْيَهُودُ ۝

208.Na katř wa andũ ve we ũla ũřonya kwřřhoosya we mwene akřřmantha ũla we

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۝

Ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe;  
na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
MŪuu, kwa athŪkŪmi Make.

209. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Likai vyŪ  
nthĩnĩ wa wĩnyivyo na mŪikaatĩle nyaĩ  
sya Satani; vate nzika, we nĩ mŪmaitha  
wenyu wĩ Ūtheinĩ.

210. Indĩ mwatiŪŪka ĩtina wa Syama  
ntheu ila syŪkĩte kwenyu inyw'ĩ, indĩ  
manyai kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ Mwene-Vinya, MŪĩ.

211. Mo nĩmeteele kĩndŪ ataeo Ngai  
Mwene Vinya W'onthe oke vala mo maĩ  
e nthĩnĩ wa syuu sya mathweo vamwe na  
alaĩka, na Ūvoo Ūituwa? Na syĩndŪ  
syonthe isyokaa kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.

### LUKU 26

212. MakŪlye Aana ma Isilaeli nĩ  
Syama ntheu syĩana ata ila lthyĩ  
twamanengie mo. Indĩ Ūla ona wĩva  
ŪalyŪlaa mŪthĩnzĩo wa Ngai Mwene  
Vinya  
W'onthe ĩtina wa kŪmŪvikĩla we, vate  
nzika, indĩ, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩ mwai kwa kŪsilĩla.

213. ThayŪ wa nthĩ ĩno nŪseŪvĩtw'e  
kwoneka wĩ wa kwendeesya kwa asu ala  
matetĩkĩlaa; namo mamavŪfaa ngŪĩ asu  
ala metĩkĩlaa. Indĩ asu ala mamŪkĩlaa  
Ngai makeethwa ŪŪŪ woo MŪthenya wa  
UthayŪŪkyo; na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe amŪnengae mĩthĩnzĩo Yake

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً ۖ وَلَا  
تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٠٩﴾

وَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَأَعْلَمُوا  
أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢١٠﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلُلٍ مِّنَ  
السَّمَاوَاتِ وَالسَّيْكِةِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ  
الْأُمُورُ ﴿٢١١﴾

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ  
وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ  
اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١٢﴾

رُبَّ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ  
الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ  
وَاللَّهُ يَزِدُّ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٣﴾

ona wīva We ūmwendaa vate kūṭala.

214. Andū onthe ma nthī maī nguthu ō  
īmwe, na īndī mavathŭkangana katī woo  
ene, kwa ūu Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nīwamokīlilye Athani ta aeti  
ma ūvoo mŭseo na ta akaanany'a, na  
amatheesya vamwe na īvuku yī na ūla  
w'o nīkana We atonye kūtw'a katī wa  
andū maŭndŭnī ala mo  
mavathŭkanganīe. *Indī yu mo*  
*nīmambīlīlye kūvathŭkangana īlŭlŭ wa*  
*īvuku*, na vai angī mavathŭkanganīe  
īlŭlŭ wayo ateo ala mayīnengetwe, ītina  
wa Syama nthēu kūmavikīa mo, nŭndū  
wa kwīw'anīa kīw'īu mŭndū na ūla ūngī.  
Yu Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa  
mwīfao Wake, nūmatongoesye etīkīli  
nthīnī wa w'o īlŭlŭ wa maŭndū ala mo  
alei mavathŭkanganīaa; Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasye  
ūla ona wīva We wendaa nzīanī īla ya  
w'o.

215. Inyw'ī mwīśŭanīa kana nīmŭkalika  
Itunī mwīkalo ūla wookie īlŭlŭ wa asu  
ala makwie mbee wenyu ūtamŭkwatīe?  
Ukya na mathīna nīsyamakwatīe mo, na  
nīmathingithangiwe na vinya ō kūvika  
Mŭtŭmwa na ala meetīkīlīte vamwe  
nake maasya, 'Utethyo wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ūkavika īndī? II, vate  
nzika ūtethyo wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe wī vakuvī.

216. Mo meŭkŭlya we kīla mo  
makaumya. 'Asya, 'Kīla kīseo ona kīva  
na ūthw'īi mwingī ūla inyw'ī mumasya  
wālle kwīthwa wī wa asyai na andū ma  
ndŭŭ sya mŭkautī na ndiwa na ngya na  
mŭendi-wa-kyalo. Na ūseo ona wīva ūla  
inyw'ī mwīkaa, vate nzika, Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nŭwīśī nesa.'

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ تَهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَقِيَا يَنْهَكُمُ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑤

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَنْ يَأْتِكُمْ مَثَلُ  
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَكْبِرِينَ أَفَسَاءَ وَالْقُرْآنُ  
وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ  
مَعَ نَصْرِ اللَّهِ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ⑥

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ هُ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ مِنْ  
خَيْرٍ قُلُوا الَّذِينَ وَالْإِقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ  
وَابْنِ الصَّبْرِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ  
كَرِيمٌ ⑦

217. Inyw'I nīmwathīwe kōkita, ona kaū inyw'I mōikwendeew'a; Indī nīvatonyeka inyw'I mōkakīmena kīndū-kī kīseo kwenyu; na nīvatonyeka inyw'I mōkakyenda kīndū oyīla nī kīthōku kwenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīslī *syīndū syonthe*, na inyw'I mōyīslī.

## LUKU 27

218. Mo meōkūlya ūvoo wa kōkita nthīnī wa Mwei Mōtheu. Asya: 'Kōkita nthīnī waw'o nī *naī* nene Indī kōmasīīla *andū* nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kōlea kūtōnga mōvea Kwake na *kōmasīīla andū kōlīka* nthīnī wa Mōsikiti Mōtheu, na kōmalōngya *andū* kuma nthīnī wa w'o, nī *naī* nene mōno kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na mōthīnany'o nī mōthōku mōno kōvīta kōaa.' Namo maikaeka kōmōkita inyw'I okōvika mamūtōnge inyw'I kuma mōtkīfōnī wenyu, ethwa mo nīmatonya. Na katī wenyu ūla ūalyōkaa akasyoka ītina kuma mōtkīfōnī wake na ūkusaa e mōlei; asu nīmo ala mawīa moo makethwa me vathei tōlō wa nthī īno na tīa īngī. Aa nī ekali ma Mwakinī navo nīvo mo makekalaa.

219. Asu ala metīkīlaa na asu ala mathamaa na kwīthing'īīsyā na vinya nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, no asu ala mekwatasya tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mōekanī-wa-naī Mōno, Usūītwe nī tei.

220. Mo meōkūlya we tōlō wa ūkī na kyōthī *kya mbesa*. Asya; isu syēlī ve naī nene na ota ūu ve motandīthyō *amwe* kwa andū, Indī naī yasyo nī nene kōvīta ūtandīthyō wasyo.' Na mo meōkūlya we kīla mo maīītwe nī kumya. Asya: 'Kīla mōtonya kūtialya. Uu nīw'o Ngai Mwene

كَيْتَبَ عَلَيْكُمْ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَلَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَلَى أَنْ تُجِيبُوا بِشَيْئٍ وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٧﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَالسُّجُودَ الْحَرَامَ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْقِتْلَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَزَالُونَ يَقَاتِلُوكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ لِأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قُتِلَ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجِهَدْوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٩﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالنَّبِيرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا لَعَلَّزَيْنِ لَكُمْ لَعَفْوٌ مَّا ذَا يَنْفِقُونَ لَهُ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٢٠﴾

Vinya W'onthe ūmūvuanāsyā mīāo  
 Yake nī kana inyw'ī mūtonye kūsoanīa.  
 221. Iŭlū wa nthī īno na īla īngī. Namo  
 meŭkŭlyā īlū wa ndiwa. Asya:  
 'Kŭkīlyā mwīkalo wasyo nī kīko kya  
 ūseo mūnene. Na ethwa inyw'ī  
 nīmwavulana nasyo, syo nī anaafthe  
 menyū. Na Ngai Mwene Vinya  
 W'onthe nūmwīśī ūla mwanangi na ūla  
 mwīki wa nesa. Na takethwa Ngai  
 Mwene Vinya W'onthe nīwendie ūu,  
 We ethwa amūlikilye inyw'ī nthīnī wa  
 wīa mūmū. Vate nzika, Ngai Mwene  
 Vinya W'onthe E-Vinya Mwingī, Mŭī.  
 222. Na mūikatwae iveti ithaithi sya  
 mīvw'anano, okūvika syītkīle; ona  
 kīveti kītkīli ngombo nī kīseo kūvīta  
 kīthaithi kya mīvw'anano, ona kau  
 nīkītonya kūmwendeesyā mūno inyw'ī.  
 Na mūikanengane iveti mbītkīli kwa  
 athaithi ma mīvw'anano maitwae  
 okūvika metīkīle; ona ngombo mbītkīli  
 nī nzeo kūvīta mūthaithi wa  
 mīvw'anano, ona kau we nūtonya  
 kūmwendeesyā mūno inyw'ī. Aa  
 metanīaa Mwaki, īndī Ngai Mwene  
 Vinya W'onthe etanīaa ītu na ūkeo  
 kwa mwīao Wake. Na We amīvuanasya  
 Mīsoa Yake ūtheinī kwa andū nīkana mo  
 matonye kūlīlikana.

### LUKU 28

223. Na mo meŭkŭlyā we ūvoo wa  
 nthakame ya mwei ya iveti. Asya: 'Nī  
 ūvuku, kwa ūu īvathanei na iveti īla  
 syīna mwei, na mūikalike kwasyo  
 okūvika ithee. īndī syamina kwīthesya  
 syo mbene, īndī likai kwasyo kwīanana  
 nondū Ngai Mwene Vinya W'onthe  
 ūmwīlāle inyw'ī. Ngai Mwene Vinya  
 W'onthe amēndaa asu ala

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ  
 لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَاطَبُوا عَنْهُ فَأَنْصِتُوا وَاللَّهُ يَعْلَمُ  
 الْغَيْبَ مِنَ الصَّلَاحِ وَلَا تَسْأَلُوا اللَّهَ لَعْنَتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ  
 عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٣﴾

وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ عَنْهُ يُؤْمِنُونَ وَلَا مَـٔةٌ مُّؤْمِنَةٌ  
 خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا يُعْبِتُكُمُ وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ  
 عَنْهُ يُؤْمِنُوا وَعَبَدُوا مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَكَوْ  
 نَا عِجْبَكُمُ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو  
 إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ  
 لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢٤﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحْضِيِّ قُلْ هُوَ أَدْنَىٰ لِّمَا عَٰتَرُنَا  
 وَالنَّسَاءُ فِي الْمَحْضِيِّ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ  
 فَإِذَا أَطْهَرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ  
 اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٥﴾



mamwĩthiŭŭaa We na amendete asu ala metheasya ene.<sup>6</sup>

224. Iveti syenyu nĩ mŭŭnda kwoondũ wenyu; kwa ŭu ŭthengeei mŭŭnda wenyu yĩla na ŭndũ mŭkwenda, na tongosyai *ŭseo-ŭmwe* mathayŭnĩ menyu ene; na mŭkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana inyw'ĩ mŭkakomana Nake; na matavyei ŭvoo mŭseo asu ala mew'aa.

225. Na mŭikamŭtw'ĩkĩthe Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩeleelo kya ithitũ syenyu nĩkana matonye kũeka kwĩka nesa na kwĩka ŭlŭngalu na kũseŭvya mŭuo katĩ wa andũ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-Wonthe.

226. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamwĩta inyw'ĩ kwoondũ wa mawĩvĩto ta asu menyu ma mana, ĩndĩ We akamwĩta inyw'ĩ kwoondũ wa maŭndũ ala ngoo syenyu syĩkĩte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Mũno vyũ, Mũmĩsya.

227. Kwa asu ala mekwĩvĩta *kwĩvathana* na iveti syoo, ĩvinda yĩla *yĩanĩ* ya kweteela nĩ myei ĩna; na ĩndĩ mo mauma wĩvitoni, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Wa-Naĩ Mũno, Usũtwe nĩ tei.

228. Na ethwa mo nĩmatw'a kũtaanĩsya, ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe.

229. Na iveti ĩla inengetwe talaka ikeeteela vandũ va mavinda atatũ *myei*

يَسْأَلُكُمْ خَزَنَةُ لَكُمْ فَأَتُوا عَنْكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ ۚ وَقَدْ جِئْتُمُوهُ لَا أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ قُلُوبُكُمْ قُلُوبُكُمْ  
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٤﴾

وَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَرْضَةً لَا يَبْتَلِيكُمْ أَنْ تَبْذُلُوا وَتَنْتَفِعُوا  
وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

لَا يُؤْخَذُ لَكُمْ بِالْعُفَىٰ إِن يَبْتَغِ الْوَعْدَ لَكُنْ يُؤْخَذُ لَكُمْ  
بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٦﴾

لِلَّذِينَ يُؤْذُونَ مِنْ إِبْسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ  
فَإِنْ قَامُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٨﴾

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ ۚ

<sup>6</sup> Ndeto ĩno 'ŭvukyo' ndĩkwoneka ĩkĩlika kwa ŭlŭngalu kwa Kĩtalavu "Azzam" nthĩnĩ wa ngewa ĩno. Ndeto 'Azzan' yaĩle nĩ kũmanyĩka ta ŭvuku na mwĩkalĩle ŭte mŭseo wa kavinda. ŭu nĩtonya kwonany'a kana Ngai nĩwoombie kĩndũ kya mŭisyo kwa iveti o yĩla ŭu tiw'o.

*ñatŭ* nŭndŭ wasyo mbene; na ti kwīanana na mīao kwasyo kūvitha kīla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmbŭte nthīnī wa mavu masyo, ethwa nīmwiŭtkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mŭthenya wa Mŭminŭkīlyo; na aŭme masyo mena ūtonyi mŭnene wa kwitŭnga ūvindanī yu, ethwa nikwenda wīw'anīthyō. Nasyo *iveti* syīna ūtonyi ota ūsu wa aŭme asu ūlŭlŭ wasyo kwīanana na mīao; īndī aŭme mena kīvīla kīmwe ūlŭlŭ wasyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mwene-Vinya Mŭī.

### LUKU 29

230. Kutaanisya ta kuu nikutonya *kŭtavanw'a* kelī; na īndī syīkalyei syo na Mwīkalo mŭseo kana mŭieke ithi kwa ūseo. Na ti kwītkīlye inyw'ī kwosa kīndŭ kuma kwasyo katī wa ila inyw'ī mwinengete *iveti syenyu* ateo me eī makakīa kūlea kūsŭvīa mīvaka ūla *ñw'ñwe* ni Ngai Mwene Vinya W'onthē. īndī, inyw'ī mwakīa kana mo maitonya kūlŭmya mīvaka ūla *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene Vinya W'onthē, kūikethwa kwī ūvītyo katī woo kwosa kīla kīveti kīkwīyovosya nakyo. Ino nīyo mīvaka *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene Vinya W'onthē, kwa ūu, mŭikamīkīle; na ūla ūmīkīlaa mīvaka ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūtw'īte, asu nīmo ala eki ma naī.

231. Na we amina kūkīnenge *kñveti* talaka *ñvinda ya katatŭ*, īndī yu kyo ti kītkīlye kwake ūtina wa ūu, okŭvika kītwawe nī mŭndŭ ūngī, na ethwa asu nīwataanisya nakyo ota ūu; īndī kūsyokeanīa kwoo īngī kūikethwa kwī ūvītyo, ethwa nīmesī nesa kana nīmeŭsŭvīa mīvaka ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē *wīñe*. Na īno mīvaka ūla *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene

لَا يَجِدُ لَهُمْ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَنْفُسِهِمْ  
إِنْ لَنْ يُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُولَتُهُمْ أَحْسَنُ  
مِنْ دِينِهِمْ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُمْ فِي ذَلِكَ

الَّذِي عَلَيْهِمْ بِالْمَعْرُوفِ وَالزَّكَاةِ عَلَيْهِمْ دَرَجَةٌ

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٢٨  
٢٩

الطَّلَاقِ مَرْثَىٰ وَأَمَّا كَإِسْمَاعِيلَ إِذْ رَاىٰ  
وَلَا يَجِدُ لَهُمْ أَنْ يَأْخُذُوا بِمَا أَنْتَبَهُمْ شَيْئًا إِلَّا  
أَنْ يَخَافَا إِلَّا يَقِينًا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ إِلَّا يُقِينَا  
حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ  
حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ  
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٣٠

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ خُفْيَتَيْ زَوْجِهَا  
غَيْرُهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا  
إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ  
يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٣١

Vinya W'onthe ũla We ũmŭvuanasya kwa andũ ala mena ũmanyi.

232.Na yŭla inyw'ĩ mwainenge iveti asyenyu talaka ya kavinda na iithengeea mŭminũkĩlyo wa ũvinda yasyo yŭla yŭw'ũwe; ĩndĩ syŭkalyei kwa mwĩkalo mŭseo; kana mŭeke ithi kwa mwĩkalo mŭseo; ĩndĩ mŭikaisĩŭle kwa nzĩa nthũku nĩkana mwĩke naĩ. Na ũla ona wĩwa wĩkaa ũu, vate nzika aũvĩŭfasya thayũ wake mwene. Na mŭikavũe ngũĩ na mŭao ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na lilikanai ĩneee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yŭla yŭ ũlũ wenyu na ĩvuku na uŭ yŭla We ũtheetye kwenyu, akĩmũtaa inyw'ĩ nayo. Na mũkŭei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

#### LUKU 30

233.Na yŭla inyw'ĩ mwainenge iveti syenyu talaka na syavika ĩvinda yasyo ya mŭminũkĩlyo, mŭikaisĩŭle kũtwawa nĩ aa mŭũme masyo, ethwa nĩmekwĩw'ana katĩ woo ene kwa nzĩa nzeo. Uu nĩ ũtao kwa ũla we katĩ wenyu ũmwĩŭŭĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mŭminũkĩlyo. Uũ nĩ ũathimĩku kwenyu na nĩ ũtheu vyũ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ĩndĩ inyw'ĩ mũyĩsĩ.

234.Na iveti ikoongasya syana syasyo kwa myaka ĩĩ mĩima ũũ nĩ kwa ala mendaa kwĩanĩsya kwongya. Na ĩthe wa kana akamanenge kana na nyinyia ngũa na ĩŭu kwĩanana na mĩeele. Vai thayũ waŭĩŭle nĩ kũkuŭthw'a mũio ũla ũtatonya kũvikya. Nyinyia wa kana ndakatume ĩthe wako athĩna ũlũ wa kana kake na ota ũu, ĩthe wa kana ndakatume nyinyia wako athĩna ũlũ wa,

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُفَكِّنْ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ  
بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَخِرُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تَشْسِكُوهُنَّ  
ضُرَارًا لِّتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ  
وَلَا تَحْجِدُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوا وَإِذْ ذُرُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ  
وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يُوعَظُكُمْ  
بِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُفَكِّنْ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْصِلُوهُنَّ  
أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ  
ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ  
الْآخِرِ ذَلِكَ لَكُمْ أَرْزَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ  
لَا تَعْلَمُونَ ۝

وَالْوَالِدَتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادُهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ  
لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ  
رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ  
إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ  
لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا  
فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

kana kake, na ūlū wa mūtīwa no to ūu. Na ethwa eſi meenda *kŭkatilīlīhya* ſia, kwa kwīw'ana na kwītkīlana, vai ūthŭku ūlū woo. Na ethwa mwīenda kwimanthīa syana syenyu iveti sya kwongya, kŭikethwa kwī nthoni kwenyu ethwa nīmŭkŭſwa kīla mwīw'anīte kŭſwa kwa nzīa nzeo. Na mŭkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwona ūndū inyw'ī mwīkaa.

235. Na asu ala menyu makusaa na kŭtia iveti, *iveti* isu nomŭvaka syetele kwa myei ſina na *matukŭ* ſkŭmi. Na yīla syavikya mŭminŭkīlyo na ſvinda yasyo, vai naſ ſkethwa ūlū wenyu nthīnī wa ūndū ona wīwa syīkwīka syo mbene kwīanana na ūla ūseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmanyaa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

236. Ona vaikethwa nthoni kwenyu kŭtwaa ūvoo wa kwīvasya *iveti* ii kana kwia *wendi* ūsu ūvithīwe ililikanonī syenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīſi kana inyw'ī mŭkasŭanīa ūvoo wasyo *ūndŭnī ūŭ* ſndī mŭikew'ane nasyo na kīmbithī, ateo mŭineena ndeto nzeo. Na mŭikatw'e kŭtwaana kŭvika ſvinda yīla yītw'ītwe yīvike mŭthya wayo. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīſi kīla kī ilīkonī syenyu; kwa ūu ſsŭſvaneī naw'o. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mŭekanī-wa-Naſ Mŭno, Mŭmīlīsyā.

### LUKU 31

237. Kŭikethwa kwī ſvītyo kwenyu kw'inenge iveti talaka mŭtaikiitſte, kana kwinenge ngaasya yasyo. ſndī inengei, mŭthw'ii kwīanana na ūthw'ii wake na

وَأَن أَرَدْتُمْ أَن تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْعُرُوفِ وَأَنْتُمْ اللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم وَبَنَوا أَوْلَادًا يَتَّقُونَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ بِالْعُرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣٦﴾

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَزَّضْتُم مِّنْ حُظَاةِ النِّسَاءِ أَوْ أَلْبَسْتُمْ فِي أَنفُسِكُمْ عَلَمَ اللَّهِ أَنِكُمْ سَتَرُوهُنَّ وَلَكِن لَّا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَن تَقُولُوا قَوْلًا مَّعْرُوفًا وَلَا تَعْرَضُوا عَقْدَةَ الرِّكَاجِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِن طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً ۖ وَمَعَهُنَّ عَلَى الْبَيْعِ

ngya kwīanana na ōkwati wayo---  
ūtethyo kwa nzīa nzeo nī mwīao ūlū wa  
ala alūngalu

238.Na ethwa inyw'ī nīmwinenge iveti  
talaka mŭtaikiitŭte, na nīmwinengete  
ngaasya syasyo, Indī nyunzu ya kīla we  
umītye *kīkeethwa kī kyaku* ateo syo  
syamŭkeka, kana ūla we, wovano wa  
mŭtwaano wī mokonī make, nīwaīle nī  
kŭkeka. Na inyw'ī mŭkaeka, kŭu nī  
kŭthengeanīa na ūlūngalu mŭno. Na  
mŭikolwe nī kwīka nesa mŭndŭ na ūla  
ūngī. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nīwonaa ūndŭ inyw'ī mwīkaa.

239.Syaīsyai ūlū wa Mboya, na Mboya  
ya katī, na ūngamai mbee wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe mwīnyivītye.

240.Ethwa inyw'ī mwī mwīkalonī wa  
w'ia, Indī *neenai Mboya syenyu*  
mŭŪngeme kana mŭlīstīe nyamŭ; Indī  
yīla mwīna mŭuo, mŭlīlikanei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe kwīanana nondŭ  
We ūmŭmanyītye inyw'ī maŭndŭ ala  
inyw'ī mŭtamesī.

241.Na asu ala menyū makusaa na kŭtia  
iveti, makeeyīaīa atiīwa moo ūlū wa  
iveti syoo kyaŭya kya mwaka ūmwe  
mbee wa itanamba kuma vo. Indī *iveti*  
*mbene* syeeyumya vo nesyo, kŭikethīwa  
na ūthŭku ūlū wenyū nŭndŭ wa maŭndŭ  
ala maw'o syo syīkwīka maikony'e syo  
mbene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nī Mwene-Vinya, Mŭī.

242.Na kwa iveti ila inengetwe talaka  
ota ūu nīvaīlīte nī kwīthīwa na kīanda  
kya kyaŭya kwīanana na ūla ūseo----- nī  
ūtw'io kwa ala mamŭkīaa Ngai.

قَدْرَهُ وَعَلَى الْقُدْرِ قَدْرَهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا  
عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٨﴾

وَإِنْ طَلَقْتُمْوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسُوهُنَّ وَقَدْ  
فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَرْصَفْ مَا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ  
يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ الرِّكَاحِ وَ  
أَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَسْأُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ  
إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا  
لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٤٠﴾

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا إِذًا آمَنْتُمْ فَلَا تُكَلُّوا  
اللَّهُ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَوَصِيَّةً  
لَهُنَّ مِنْهُمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ ۚ فَإِنْ  
خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ  
مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٢﴾

وَالْبَاطِلَ قَبْلَ مَتَاعٍ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٤٣﴾

243.Uu nŵ'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtheeasya inyw'i mfao Yake nŵkana mŭtonye kŭmanya.

كَذَٰلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٣﴾

### LUKU 32

244.Inyw'I nomŭmesŵ asu ala maumie mŵsyŵnŵ yoo, namo maŵ makili, maikŵa kŵkw'ŭ? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwamatavisye: 'Kw'ai' na Indŵ We nŵwamatŭngie thayŭ Ingŵ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ Mŭnengani wa syIndŭ kwa andŭ, Indŵ andŭ aingŵ mŭno maitŭngaa mŭvea.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ النَّبِيِّ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٤﴾

245.Na ūkitai nzŵanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na manyai kana Ngai Vinya W'onthe nŵ Wiw'i-W'onthe , Umanyi-W'onthe.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٥﴾

246.Nŭŭ ūla ūkamŭtw'ŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe kŵmonze kŵseo kya ūthw'ii wake nŵkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kŭmwingŵvŵsya kyo kŭndŭ kwŵŵ? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwosaa na nŭthanthaasya, na Kwake nŵkw'o inyw'I mŭkatuwa ma kŭsyoka.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضَاعًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْضُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٦﴾

247.We nowŵw'ŵte ūvoo wa anene ma Aana ma Isilaeli ŵtina wa Mose, yŵla mo mamŭtavisye Mwathani woo: 'Tŭnyuvŵe ithyŵ mŭsumbŵ nŵkana tŭtonye kŭkita nzianŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe? We aisye,

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ مِثْقَالَيْنَ ذَرَّةٍ مِّنَ الْبَعْدِ مَوْسَىٰ إِذْ قَالُوا لِمَ يَنصُرُ اللَّهُ لَنَا وَلَهُ الْأَعْيُنُ قَالَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِن كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي

'Titakwonany'a kana inyw'I m0ikokita mwatw'Ifwa k0kita?' Namo mas0ngfa: 'Twfna kftumi kya0 ithyI kya k0lea k0kita nzlanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe o yfla ithyI nft0l0ngftw'e kuma mfsyInI yait0 vamwe na syana situ sya a0me? IndI yfla mo matw'Ifwe k0kita, nIfmaaly0kile na masyoka na Itina ateo and0 av0th0 katI woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n0mesI nesa-eki ma naI.

248.Na Mwathani woo nIfwamatavisye: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe n0m0nyuvle inyw'I Taluuti ta m0sumbI.' Namo mak0lya: 'Atonya ata we kwfthwa na 0sumbI It0l0 wait0 oyfla nithyI twaflfte kwfthwa na 0sumbI mbee wake, na we ndanengetwe 0thwii mwingI? We asya: 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe am0nengae 0sumbI 0la We wendaa, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mwene-Mumo, Umanyi-W'onthe.

249.Na Mwathani woo nIfwamatavisye mo: 'Na 0vano wa 0sumbI wake nI kana inyw'I m0kanengwe ngoo yfna 0uu kuma kwa MwIfai wenyu, na matialyo ma ma0nd0 maseo ala and0 ma Mose matie na and0 ma Aluni---- alaIfka mamakufte, Vate nzika, nthInI wa 0nd0 00 ve Kyama kwoond0 wenyu ethwa mwI etIfkIfi.'

سَيُنِإِلَ اللّٰهِ وَقَدْ اَخْرَجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَابْنَانَا  
فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ  
وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالظّٰلِمِيْنَ ۝

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ  
مَلِكًا قَالُوْا اَنْتَ اَنْتَ يَكُوْنُ لَكَ الْمَلِكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ  
اَحَقُّ بِالْمَلِكِ مِنْهُ وَلَمْ يَزُودْ سَعَةً مِنَ الْمَالِ  
قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اَمْطَعُكُمْ عَلَيْنَكُمْ وَاَزَادَكُمْ بَسْطَةً فِي  
الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللّٰهُ يُؤْتِيْ مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ  
وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ۝

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِهِ اَنْ يَّاتِيَكُمْ  
التَّابُوتُ فِيْهِ سَكِيْنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا  
تَرَكَ اٰلُ مُوسٰى وَالْهٰرُونَ تَحْمِلُهَا الْمَلَائِكَةُ اِنْ  
فِيْ ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝

## LUKU 33

250. Na yŵa Taaluuti waumaalile na nguthu sya ita aisye; 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe emŵtata na ūsŵ. Ula ūnŵnyw'a na kanyw'a akŵmanŵte ti wakwa; na ūla we ūtekŵsama kwa ūla w'o nŵ wakwa, ateo ūla ūnŵnyw'a atavŵte na kw'oko kwake. Indŵ mo nŵmanyw'ie namo *moko* ateo avŵthŵ moo. Na yŵa mo maingie ūsŵ-we vamwe na asu ala meetŵkŵlile maisye: 'Ithyŵ tŵi na vinya ūmŵnthŵ w a kŵkomana na Yaaluuti na nguthu syake sya ita.' Indŵ asu ala meesŵ naw'o kana mo *mŵthenya ūmwe* nŵmakakomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe maisye: 'Nŵ nguthu nini syŵana ata ila syaikŵlilye vinya nguthu nene kwa mwŵao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na ala momŵtasya.'

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ بِتَكْلِيمٍ  
بِهِمْ ۖ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي ۚ وَمَنْ لَمْ  
يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ  
فَشَرَّبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ  
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ  
بِطَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْكُوا  
اللَّهِ لَمَّا قَامَ فِي بَنِي قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِيهِ كَثِيرَةٌ ۖ يَآذِنُ  
اللَّهُ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝



251. Na yīla mo maumie *kōkita* Yaaluuti na nguthu syake sya ita, maisye: 'Ame Mwīai waitū, onoesya ōmīīsyō tūlū waitū, na tūlūmīīya matambya maitū, na tūtetheesye ithyī tūlū wa andū alei.'

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَخْرِجْ  
عَلَيْنَا صَبْرًا وَكَذِبتْ أَعْدَاؤُنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ  
الْكَافِرِينَ ﴿٢٥١﴾

252. Kwa ōu, mo nīmamalūngilye kwa mwīlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Ndaviti nīwamōaie Yaaluuti *Ngoliathu*. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwamūnengie we ōsumbī na ūī na nīwamūmanyīisye we maōndū ala We wendie. Na takethwa ti Ngai Mwene Vinya W'onthē kūmasianīa andū na ala angī, nthī yīthwa yausūīwe nī kīthokoo. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mūnengani-Mūlau, kwa andū ma mbaī syonthe.

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَ  
أَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مَنَّا شَاءَ وَ  
لَوْلَا دَفَعُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمُ بَعْضًا لَفَسَدَتِ  
الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥٢﴾

253. Ino nī Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthē; Ithyī tūōkūsomea we na ōla w'o. Vate nzika, we wī *Omwe* wa ala Atūmwa.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوها عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ  
الرَّسُولِينَ ﴿٢٥٣﴾

254. Atŭmwa aa Ithyĩ tŭmanenevetye amwe moo ĩlũlũ wa ala angĩ: Katĩ woo Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie namo\*<sup>1</sup> na amambatĩsya amwe moo nthĩnĩ wa Ūnene wa ivĩla. Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Isa Yesu mwana wa Malia, Syama ntheu na nĩtwamwĩkĩie vinya na Veva wa Ūtheu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendete ūu, asu ala mookie ĩtina woo mayĩthwa mokitie ene kwa ene ĩtina wa Syama ntheu kŭmavikĩla mo; ĩndĩ mo nĩmavathŭkanganie. Katĩ woo ve ala meetĩkĩlile na katĩ woo ve amwe ala maleile kwĩtĩkĩla. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendete mayĩthwa mokitie mŭndũ na ūla Ūngĩ ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ekaa ūndũ we wendaa.

### LUKU 34

255. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Umyai katĩ wa syĩndũ ila Ithyĩ tŭmŭnengete inyw'ĩ mbee wa Ūtanavika mŭthenya ūla nthĩnĩ waw'o vatakethwa kŭthooa kana kŭthoosya, ona kana Ūnyanya, ona

فَإِنَّ تِلْكَ الرُّسُلَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَيَنْتَهَمُ مَنْ أَمَنَ وَنَهَمُ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

<sup>1</sup> \* Nĩwa manengie mwĩao mweũ

Mŭsoa ūũ nŭtonya kŭalyũlwa kwa kŭŭngama vanini ĩtina wa 'Minhum' na ti mbee wa 'Minhum' nĩkana ŭalyũlo wayo ŭsomeke na kŭmanyĩka nesa mbee. Na wĩlie kŭsomeka ta ūũ:- Atŭmwa aa ala ithyĩ tŭmanenevetye amwe ĩlũlũ wa angĩ. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie namo na amanenevya na Ūnene wa ivĩla.

Wiw'anŭthya, na no asu ala matetŭkŭlaa  
mevŭtfasya mo ene.

256. Ngai Mwene Vinya W'onthe Vai  
Ngai ateo We, Ula-Wi-Thay0,  
Mwŭtethya, na Wŭkwaty0-W'onthe,  
kwombosya kŭimŭkwataa We, kana too.  
Syonthe ona syŭva ila syŭ matunŭ na  
syonthe ila syŭ ŭlŭlŭ wa nthŭ nŭ Syake.  
Nŭ0 ŭla ŭtonya kŭvoyaŭfa mbee Wake  
ateo kwa ŭthei Wake? We nŭmesŭ  
maŭndŭ ala me mbee woo na ala me  
ŭtina woo; namo maithyŭlŭlŭkŭte kŭndŭ  
nthŭnŭ wa ŭmanyi Wake ateo ŭndŭ We  
wendaa. Umanyi wake ŭnyaŭkŭte ŭlŭlŭ  
wa matu na nthŭ; ona ŭsŭvŭ wasyo  
ndŭmŭthŭnasya We nongi; Nake nŭ Ula-  
Wŭlŭlŭ, Ula-Mŭnene.\*<sup>2</sup>

257. Vayaŭle kwŭthwa na kŭingŭanŭsya  
nthŭnŭ wa ndŭni. Vate nzika ŭlŭngalu  
nŭwŭvathŭkanŭtye na ŭthyoeuku; kwa ŭu,  
ŭla ona wŭva, ŭleaa kŭtongoew'a nŭ asu  
ala mekaa naŭ, na ŭmwŭtŭkŭlaa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, we  
nŭwŭkwatŭle ngwatŭlo ŭla yŭ vinya  
ŭtatonya kŭtŭlŭka. Na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nŭ Wiw'i-W'onthe,  
Umanyi-W'onthe.

258. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ  
mŭnyanyae wa asu ala metŭkŭlaa: we  
amaumasya mo kuma nthŭnŭ wa kŭla  
maŭthenya wa kŭvindu kŭmatwaa

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ  
وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ  
ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ  
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ  
عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ  
وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٦﴾

لَا أَكْرَاهُ فِي الدِّينِ مَقَدَّ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْفِتْنِ  
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ  
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا  
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٧﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى  
النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ فِي الظُّلُمَاتِ  
يُخْرِجُهُم مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ  
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٨﴾

<sup>2</sup> \* Ndeto ŭno: 'Kursi' mŭno yaasya, kŭvŭla kya  
ŭtonyi kana kya ŭsumbŭ. uaiyŭlo wa ndeto ŭno nŭ  
mŭthanthau na ndŭneena ŭlŭlŭ wa ŭmanyi  
wŭw'oka tŭ ŭndŭ ona motonyi angŭ ma kŭsilikalŭ.

Kyeninĩ. Na asu ala maleaa kwĩtĩkĩla, anyanyae moo nĩ eki-ma-naĩ ala mamaumasya kyeninĩ k0matwaa nthĩnĩ wa kĩla *mũthemba wa kĩvindu*. Aa nĩmo ekali ma Mwakinĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

### LUKU 35

259. We nowaaĩw'a 0voo wa we 0la wakaananie na Avalamu 000 wa Mwĩai wake nũndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwamũnengete 0sumbĩ? Yĩla Avalamu waisye: 'Mwĩai wakwa nĩ We Ula 0nenganae thayũ na 0etae kĩkw'ũ, we aisye, 'Nyie onakwa nĩnĩnenganae' thayũ na ngaete kĩkw'ũ.' Avalamu asya, Nũseo, Ngai Mwene Vinya W'ontho aetae syũa kuma Umĩlonĩ, we yĩete yume Uthũĩlonĩ.' Ula mũvoyi wa mĩvw'anano nĩwasonokie mũno. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamatongoeasya andũ mate alũngalu,

260. Kana ta we 0la wesĩle vakuvĩ na mũsyĩ 0la wavalũkĩte nthĩ na iala syaw'o, na aseng'a, 'Ngai Mwene Vinya W'ontho akaũtũnga thayũ Indĩ Itina wanangĩko waw'o? Na Indĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho amũkw'ĩthya kwa myaka ĩana yĩmwe; na Indĩ

أَمَرْنَا إِلَى اللَّهِ الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمَلَكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الشَّرْقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ ۖ لَبِثَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُغْنِي هَٰذَا اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ ۖ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ

We nīwam0thay00kisiye, na am0k0lya, 'wīkalīte *nthīnī wa mwīkalo* 00 kwa īvinda yīana ata?' We as0ngīe 'Nyie nīkalīte kwa m0thenya 0mwē kana kīlungu kya m0thenya.' We amwīe, Aiee, we wīkalīte *nthīnī wa mwīkalo* 00 kwa myaka īana yīmwe. Yu kwa sisya īflu waku na kya0nyw'a kyaku; syo iyaa0a. Na kwa sisya īng'oi yaku. Na *īthyī twīkīle* 00 nīkana īthyī tūtonye k00tw'īkīthya we Kyama kwa and0. Na sisya mavīndī, 0nd0 īthyī tūmeananasya na īndī tūkamavw'īka na nyama. Na yīla 0nd0 00 wamwīvuanīsyē we, we aisye, 'Nyie nīnīsi kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na 0tonyi wa kwīka 0nd0 W'onthe 0la We wendaa.'

وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ

261. Na *lilikanai* yīla Avalamu waisye, 'Mwīai wakwa mbony'a 0nd0 We 0manengae thay0 ala akw'0.' We am0k0lya, 'We nowītkīlīte?' We as0ngīa, 'īī īndī Nyie *nīk0lya* 0u nīkana ngoo yakwa yīthiwe 0th0m0onī.' We m0s0ngīe, 'Osa nyūnyi inya 0imanyīsyē kwīkala vau kwaku mwene na īndī 0kīmia kīla īmwe ī0l0 wa kīlīma; na īndī 0isyīta, nasyo nīk0ka vala we 0ī syīkalaatīte. Na manya kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Vinya, M0ī.

وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ  
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِقٍ مَّا يَكُن فِيهِ رَحْمَةٌ

### LUKU 36

262. Ngelekany'o ya asu ala maumasya 0thwii woo kwoond0 Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ta ngelekany'o ya mbeke īmwe ya mbemba īla yumasya iia m0onza, na kīla kīia kīyumya mbeke īana. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Aus0ītwe nī mumo, Umanyi-W'onthe.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ  
حَبَّةٍ أَلْبَنَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ  
وَأَلْفٌ وَلِلَّهِ يَصُوفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

263. Mo ala maumasya ūthwii woo kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na mailea kōatīla kīla maumītye na wai kana kīthokoo, mo mena ūtūvi yoo kwa mwīai woo, namo maikethwa na w'ia ona maikakwatwa nī kyeve.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَذَكَّرُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٣﴾

264. Ndeto nzeo na ūekeo nī nzeo kūvīta nthembo iatīw'e kīthokoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē Nīwīyānītye-We-Mwene Mūmīsyā.

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ تُتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٦٤﴾

265. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Mūikatw'ītkīthye nthembo syenyū sya mana na wai na kīthokoo, ta ūla we umasya ūthwii wake nīkana oneke nī andū, nawe ndamwītkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūthenya wa Mūminōkīlyo. Ngelekany'o yake nī ta ya ūvia yītendeu yāw'īkīwe nī ndaka, yīla mbua nene yayufa ūyītīaa yī-īthei, yītendeu na yūmū. Mo maikakwata kīndū katī wa īla mombanasya. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamatongoeasya andū alei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْذُلُوا صَدَقَتَكُمْ بِالسَّخِ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ فَمِنَّا كَسِبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٥﴾

266. Na ūvoo wa asu ala maumasya ūthwii woo kūmantha ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na kwīkīa mathayū moo vinya nī ta ūvoo wa mūūnda wī vandū vokīlīlū. Mbua nene nī yuaa ūlū waw'o na ūetae matunda kūndū kwīlī. Na ethwa mbua nene ndīnaua ūlū waw'o, īndī ona mbua nini nīwīānīaa. Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwōnaa ūndū inyw'ī mwīkaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَشْيِيتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُؤْمَرْهَا وَابِلٌ فَكُلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٦﴾

267. Umwe wenyu nĩwendaa kwĩthwa na mũũnda wa mĩnathi na mĩsavivũ wĩna tũlũsĩ tũvĩtĩle uungu waw'o, na mĩthemba yonthe ya matunda kwoondũ wake nthĩnĩ waw'o--- oyĩla ũkũũ ũmũkwatĩte, nake ena syana mbonzu, na kĩũutani kĩnene kya mwaki kĩũũkima mũũnda ũsu na vinya w'ontho ũvinya? Ūu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'ontho ũtheasya Mĩsoa Yake kwenyu nĩkana mũtonye kũsũania.

### LUKU 37

268. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Umyai katĩ wa syĩndũ nzeo ila inyw'ĩ mũmanthĩte, na katĩ wa ila Ithyĩ tũmumĩasya mũthanganĩ na mũĩkamanthe ila nthũku sya kumya katĩ wasyo ila inyw'ĩ ene mũtasyosa ateo mũkumanĩte na nthĩ nĩ nthoni. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontho Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Ula-Waĩĩte nĩ Kũtaĩwa.

269. Satani amũtelemasya inyw'ĩ na ũkya na amwĩyĩlaaa inyw'ĩ maũndũ ala mathe, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho amwathaa inyw'ĩ ũkeko kuma Kwake-Mwene na mumo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho Ausũtwe nĩ mumo, Umanyi-W'ontho.

270. We amũnengae ũĩ ũla We wendaa, na ũla ona wĩva ũnengetwe ũĩ vate nzika, we anengetwe ũseo mw'ingĩ; na vai ũtonya kũlilikanw'a ateo asu ala manengetwe kĩĩlko kya ũmanyi.

271. Na kyonthe ona kĩva kĩla inyw'ĩ mũkumya, kana wĩvĩto ona wĩva ũla

أَيُّودُ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجْوًى وَمِنْهَا يَخْرُجُ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا لَهُ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا إِصْرًا فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَسَّمُوا الْفَيْتُكَيْنِ وَهُنَّ يُتَفَقَّحُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْنُوا فِيهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفِيرٌ حَنِيدٌ ﴿٢٦٨﴾

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٩﴾

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٧٠﴾

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهَا وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧١﴾

m0kwivŵta, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵŵŵ; na vaikethwa atetheesya kwa eki-ma-naŵ.

272.Mwaumya nthembo ōtheinŵ nŵ waŵlu na ōseo; Indŵ mwaivitha syo na kw'inenge ngya, nŵ ōseo mŵno mbee kwenyu; na We akavetanga naŵ nyingŵ kuma kwenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵŵ ōndŵ inyw'ŵ mwŵŵkaa.

273.Ti wŵa waku kŵtuma mo maatŵla nzŵa ŵla ya w'o; Indŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe amŵtongoeasya ŵla ona wŵva We wendaa. Na ōthw'ii ona wŵva ŵla inyw'ŵ mŵkumya, nŵ kwoondŵ wenyu ene, oyŵla mumasya kwa kŵmantha ŵnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ōthw'ii ona wŵva w'onthe ŵla inyw'ŵ mŵkumya, mŵkaŵvwa mŵtŵngŵwe wŵ musŵu na mŵikavŵŵw'a.

274.Nthembo ii nŵ sya ngya ŵla ithamŵtw'e kwoondŵ wa nzŵa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na itatonya kwanganga ŵlŵlŵ wa nthŵ. Mŵndŵ mŵtumanu asŵanŵaa kana mio mai na vata nŵndŵ wa kŵlea kŵvoya kwoo. We ōkamamanya mo na mwŵkaŵŵle woo; mo maimetasya andŵ motethyo na kŵthing'ŵŵsyo. Na ōthwii ona wŵva ŵla inyw'ŵ mŵkumya, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ōmanyi mwŵanŵu waw'o.

### LUKU 38

275.Asu ala maumasya ōthwii woo ōtukŵ na mŵthenya, kŵmbithŵnŵ na ōtheinŵ,mena ŵtuvi yoo kuma kwa Mwŵai

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَُا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُشَاءُ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا يُنْفِكُمْ وَمَا تَنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ ۝

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ فَتَةً ۝ وَالْحَقُّ ۝ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ۝

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝



woo, *vaikoka* w'ia *ŭlŭ* woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

276. Asu maĩsaa liva *ŭsyao wa mbesa* maikaendee ateo *ŭndŭ ŭla ŭkŭnĩtwe* ni Satani akekĩw'a ndũũka *ŭendeeaa*. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'Utandĩthya onaw'o no *ŭndũ ŭmwe* na liva; o yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩtĩkĩĩtye *ŭtandĩthya* na akavatana liva. Kwa *ŭla ŭtao ŭkaa* kwake kuma kwa mwĩai wake na akĩleka kwĩka *ŭu*, *ĩndĩ kĩla we wakwatie* mbee kĩkeethwa kĩ kyake; na *ŭvoo* wake wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala masyokeaa liva, mo nĩ ekali-ma-Mwakĩnĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

277. Ngai Mwene Vinya W'on the akaananga liva na akatuma nthembo yongeleka. Na Ngai Mwene Vinya W'on the ndamwendaa ona *ŭmwe ŭla* nĩ mũlei mũkĩĩku na mwĩki-wa-naĩ mũnene. \*<sup>3</sup>

278. Vate nzika asu ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, na kũlũmya Mboya, na kũĩva Saka, makeethwa na ĩtuvi yoo kuma kwa mwĩai woo, na vai w'ia *ŭkoka* *ŭlŭ* woo, ona mo maikakwatwa nĩ kyeva.

279. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na minai

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّا الْبَائِعُ بِمِثْلِ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا لِمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٦﴾

يَسْتَحِقُّ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُبْدِي كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٩﴾

<sup>3</sup> \* Mũsoa ŭũ wĩnengane *ŭtwio mũkũĩ* na mũtheu kana *ŭkwati wa mbesa* ila *syũmbanĩtw'e* na liva na *ũthyocku ndwĩ ndĩi ya kũlea* kwanangĩka *oyĩla mokwati ala nthembo* *ŭlũũmĩlĩw'e nthĩnĩ wamo makaaĩla*.

kŵla kŵiele kya liva ethwa inyw'ŵ mwŵ etŵkŵli.

280.Indŵ inyw'ŵ mwalea kwŵka ōu, Indŵ ŵsŵvŵei kaŵ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa Wake; Indŵ inyw'ŵ mweelila, mŵkeethwa na motalo menyu ala ma mwambŵlŵlŵyo; ōu inyw'ŵ mŵikavŵtya onenyu mŵikavŵtŵ'a.

281.Na ethwa mŵkovi ena maŵndŵ mamŵvinyŵte, Indŵ mŵnengei ŵvinda kŵvika yŵla wŵthwa e vaseo. Ona inyw'ŵ mŵkaeka thŵ ŵsu ta nthembo, kwŵthwa kwŵ ŵseo mŵno kwenyu, takethwa inyw'ŵ nŵmŵmany'a.

282.Na kŵai mŵthenya ōla inyw'ŵ mŵkatw'ŵkŵthw'a ma kŵsyoka kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Indŵ kŵla thayŵ ŵkaŵvwa vyŵ kwŵanana nondŵ w'ŵ wŵkŵte, namo maikavŵtŵ'a.

### LUKU 39

283.Inyw'ŵ ala mwŵtŵkŵlaa! Yŵla mwakovana mŵndŵ na ōla ŵngŵ kwa ŵvinda yŵtw'e, Indŵ andŵkai vandŵ. Na mŵandŵki nŵaandŵke nesa na ŵtkŵku inyw'ŵ mwŵvo, na vai mŵandŵki waŵlŵte nŵ kŵlea kŵandŵka, nŵndŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmŵmanyŵtye we, kwa ōu, we nŵaandŵke; na ōla ŵkovethanŵtye namŵsomee; na we nŵwaŵlŵte nŵ kŵmŵkŵa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŵai wake, no ti kŵola kŵndŵ kuma vo. Na ethwa ōla ŵnŵŵkovethany'a ena kŵlŵko

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ  
وَإِنْ تَتُوبْكُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ  
وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ ۚ وَإِنْ  
صَدَقْتُمْ خَيْرَ لَكُمْ ۖ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

وَأَتَوْا يَوْمَآ تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تَفْقَهُ كُلُّ  
نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ  
مُّسَمًّى فَاَلْتَبَاةَ وَيَكْتَبُ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ ۚ  
وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ ۚ  
وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا  
يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا  
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْطِيعُ أَنْ يَقِلَّ هُوَ فَلْيَسْمِلِ  
لَهُ بِالْعَدْلِ ۚ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ

kIte kIlanŭ kana ena ūmanyi mŭvuthŭ kana ūtatonya kŭsomanŭa we mwene, Indŭ mŭndŭ ūngŭ ūmwe ūla ūtonya kŭmŭūngamŭa asome kwa ūlūngalu. Na ūtai ngŭsŭ ilŭ katŭ wa aŭme menyu; na ethwa aŭme elŭ maikwoneka, Indŭ mŭndŭŭme ūmwe na iveti ilŭ ala inyw'ŭ mŭkwenda nŭmatw'ŭke ngŭsŭ, nŭkana kŭveti kŭmwe nthŭnŭ wasyo kyesa kŭlwa kŭla kŭngŭ nŭkŭtonya kŭkŭlilikany'a. Na ngŭsŭ iyaŭŭtwe nŭ kŭlea syeetwa. Na mŭikew'e ta mŭŭnoa yŭla mŭkŭandŭka ūndŭ ūsu, wŭ mŭnini kana wŭ mŭnene, vamwe na ūvinda yaw'o yŭla yŭtw'ŭtwe ya ndŭvi. Undŭ ūŭ nŭ mŭlūngalu mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na nŭlŭlŭmŭŭlasya ūkŭsŭ, na kŭmwŭkalya inyw'ŭ mŭtena nzika; *kwa Ou, mŭikalee kŭandŭka* ateo ethwa nŭ syŭIndŭ ila mŭŭnengane vau kwa vau na kwa nzŭla ūsu mŭikethwa na ūvŭtyo mwalea kŭandŭka. Na ūthŭwai na ngŭsŭ yŭla mŭŭthooanŭsya mŭndŭ na ūla ūngi; na mŭandŭki kana ngŭsi maikavŭtŭw'e. Na inyw'ŭ mweeka *Ou*, Indŭ ūsu ūkeethwa wŭ ūemu ngalŭ ūla yenyu. Na mŭkŭfei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭnengae inyw'ŭ ūmanyi na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭsyŭsŭ syŭIndŭ syonthe nesa.

284. Na ethwa inyw'ŭ mwŭ kyalonŭ, na mŭilela kwona mŭandŭki, Indŭ nŭvaumw'e kŭndŭ kŭnengwe mŭkovethany'a kŭtw'ŭke ta ūtianŭ. Na ethwa ūmwe wenyu nŭwamŭkŭŭthya ūla ūngŭ na kŭndŭ, Indŭ

فَإِنْ تَرَىٰ تُوفًىٰ رَجُلَيْنِ قَرَجُلٌ وَآمَرَانِ وَمِنْ تَرَضُونَ  
 مِنَ الشَّهَادَةِ أَنْ تَعْلَمَ أَحَدُهُمَا قَتَلَ الْآخَرَ أَحَدُهُمَا  
 الْآخَرُ وَلَا يَأْبُ الشَّهَادَةُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمُوا  
 لَنْ تَكْتُوبُوا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلٍ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ  
 عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ  
 تَكُونَ بِيَعَارَةٍ حَاضِرَةً تِدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ  
 جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا  
 يُضَارَ كَلْبٌ وَلَا شَيْءٌ إِنْ فَعَلُوا فَإِنَّهُ نُسُقُ  
 بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ  
 عَلِيمٌ

وَأَنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ  
 مَقْبُوضَةً فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي  
 أُؤْتِيَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ

Ūla waĩkĩĩthw'a nanengane kĩndũ kyu na namũkĩe Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wake. Na mũikavitha ūkũsĩ, na ūla ona wĩva ūvithaa w'o, vate nzika, ngoo yake yĩna naĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ إِثْمٌ عَلَيْهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

### LUKU 40

285. Kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ TŪIŪ wa nthĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ona mwaumbŪla maŪndũ ala me iĩĩkonĩ syenyu kana mwamaia me mavithe, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamwĩta inyw'ĩ na kŪmŪkŪlya Ūtalo wamo; na ĩndĩ We akamŪekea Ūla We wendaa na kŪmŪsilĩla Ūla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Ūtonyi wa kwĩka Ūndũ w'onthe Ūla We wendaa.

لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَإِنْ تُبٰدُوْا مَا فِىْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تَخٰفُوْهُ يُخَاسِبْكُمۡ بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنۡ يَّشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنۡ يَّشَآءُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٤٠﴾

286. Mũtũmwa ūũ waitũ nũmetĩkĩlaa maŪndũ ala matheetw'e kwake kuma kwa Mwĩai wake, na etĩkĩli namo ota ūu: *mo onthe* nĩmamwĩĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na alaĩka Make, na Mavuku Make, na Athani Make *makyasya*, 'Ithyĩ tũyĩkĩlaa kĩvathũkany'o ona kĩmwe katĩ wa Atũmwa Make; namo maasya, Ithyĩ nĩtwĩw'aa na nĩtwĩĩkĩlaa. Ithyĩ twĩtasya ūkeo Waku, Amē Mwĩai waitũ, na ūalũko nĩ Kwaku.'

اَمِّنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنۡزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلٌّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَرٰوْنَ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنۡ رُّسُلِهِ وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرٰنُكَ رَبَّنَا وَ اِلَيْكَ الْمَصِيْرُ ﴿٤٦﴾

287. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaũkũĩthasya thayũ mũio ūla ūtatonya kũvikya. W'o ūkeethwa na ĩtuvi ya

لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِيْنَا اَوْ اَخۡطَاْنَا

ma0nd0 ala w'o wĩkaa, na 0kakwata  
0silĩlo 0la 0wafĩite, Mwĩai wait0,  
nd0kat0silĩle ithyĩ yĩla twoolwa kana  
k0lika ĩvĩtyonĩ, na Mwĩai wait0,  
nd0katw'ĩlĩle ithyĩ 0tonyi tond0  
wamailĩle ala maĩ mbee wait0. Mwĩai  
wait0, nd0katwaĩkye ithyĩ m0io 0la  
t0tena vinya wa k0kua; na t0vetangĩe naĩ  
sit0, na t0nenge ithyĩ 0keo, na twĩw'ĩe  
tei; We Nue Mwĩai wait0; kwa 0u  
t0tethye ithyĩ t0l0 wa and0 alei. <sup>4</sup>

رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ  
مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ  
وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا  
فَاَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٢﴾

<sup>4</sup> M0soa 00 wĩweta 0voo wa and0 ala maĩ mbee  
ala manengetwe motonyi manene ma kĩndini na  
malea k0manenge ndaĩa na mamatw'Tkĩthya mo  
kwĩthwa m0io. Na ota 0u, atongoi ma ndĩni ta asu  
ala ma ivĩla sya ĩtheo manengwe k0kua m0io 0su  
ituonĩ syoo na nguthu ya atongoi ma ndĩni  
yasyaĩka ĩla yeey0mbĩle 0manyi wa ndĩni oyila  
momataĩ matonya kwĩka 0l0ngalu wĩanĩe kwayo.  
Nzĩa ĩno vate nzika, yaetie 0tongoi wa ndĩni 0la  
waĩ na 0manyi m0nini, wĩna ngathĩlo na 0te na  
0mĩsyo na av0th0 katĩ woo nĩmamanyie  
0manyĩsyo na 0nene wa Ndeto ya Ngai. 0tongoi  
wa ndĩni ta 0su 0vw'anantw'e na mang'oi nthĩnĩ  
wa 62 : 6 *Al-jumu'ah* ala mĩongo yoo ĩkuĩthĩtw'e  
mavuku ma ndĩni ĩndĩ mo mamanyaa o vanini kĩla  
makuaa. Kwa 0u ndeto '*Isran*' yaĩle k0manyĩka ta  
w'o 0aly0lo wa vo n0nd0 0tonyi 0la wĩĩtwe nĩ  
Ngai nd0tonya kwoswa ta m0io 0la etfĩli maw'o  
mendaa k0welewa.



6. Vate nzika, vai kīndū kī ūlū wa nthī kana kī nthīnī wā ūtu kīvithīku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ①

7. We nī We Ula ūmūseūvasya inyw'ī mwīhwe na mūmbīwe nthīnī wa mavu ūndū We wendaa; vai Ngai ateo We, ūla-wī-Vinya, ūla Mūī.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

8. We nī We Ula ūtheetye Ivuku; nthīnī wayo ve Mīsoa ūtaalyūlīka Muhkam--- nīyo myambīlīlīyo ya Ivuku--na ve ūngī yīna moalyūlo mena kīvathūkany'o mutashaabihaat. Indī asu ala mena ūthyoeke ngoonī syoo maatīlīaa ūsu yīna moalyūlo me kīvathūkany'o, maimantha ūaanīku na ūalyūlo mūthūku wayo. Na vai wīlī ūalyūlo ūla wa w'o ateo Ngai Mwene Vinya W'onthē na asu ala maūngeme malūmīte nthīnī wa ūmanyi; mo maasya, 'īthyī nītūyītkīlīaa yo; yonthē yumīte kwa Mwīai waitū.' Na maisūvīaa ateo asu ala manengetwe mīthīnzīlo ya ūmanyi.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَبِهَاتٌ ۚ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ ۚ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ۗ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ③

9. Mwīai waitū, ndūkaeke ngoo sitū ithyoeke ūtina wa We kūtūtongoesya ithyī; na tūenge tei ūlū waitū kuma Kwaku-Mwene, vate nzika, We wī Weka Nue Mūnengani.

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ④

10. Mwīai waitū, We vate nzika, ūkamombany'a andū onthe vamwe nthīnī wa mūthenya ūla ūte nzika nthīnī waw'o, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndanangaa ūtianīo Wake.

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ ⑤

## LUKU 2

11. Asu ala matetīkīlīaa – syīndū syoo, na syana syoo iikamauna ona vanini mbee

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ كَرِهُوا لَنْ نُفَعِيَ عَنْهُمْ آمَالَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ ۚ قَبْلِ اللَّهِ شَيْئًا ۚ وَأُولَئِكَ هُمُ الرَّافِقُونَ ⑥

wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo nĩmo ngũ sya ūla Mwaki.

12. Ngewa yoo nĩta ngewa ya Andũ-ma-Valao na asu ala maĩ mbee woo; mo nĩmaileile Syama sitũ; kwa ūu Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamasĩlle mo nũndũ wa naĩ syoo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai kwa kũsĩlla.

13. Matavye asu ala matetĩkĩlaa, inyw'ĩ mũkakĩw'a vinya na kũmbanw'a nthĩnĩ wa Ngienā; na nĩ vandũ vathũku va kũthũmũa.

14. Vate nzika, vaĩ Kyama kwoondũ wenyu yĩla nguthu ilĩ sya ita syokomanie ila syokitie imwe na ila ingĩ, nguthu imwe ikyũkita na ila ingĩ kwoondũ nzila ya Ngai Mwene Vinya W'on the na ila ingĩ kwoondũ wa alei ala mamonie me aingĩ kũmavĩta mo ene kũndũ kwĩllĩ, indĩ mũno kwa metho moo. Ūu Ngai Mwene Vinya W'onthe amwĩkĩlaa vinya na ūtethyo Wake ūla ona wĩva We wendaa. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve kĩsomo kwa ala mena metho.

15. Aũme nĩmanakavĩw'e kwĩthwa na wendi wa syĩndũ ila syendekaa – iveti na syana na mbumbu syũmbĩtwe sya ng'ombe na indo na imea; kyu nĩ kyaũya kya thayũ ūũ wa yu; indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We wĩna mũsyĩ ūla mũseo mũno vyũ.

16. Asya, 'Nyie ngamũmanyĩthya kĩndũ kĩseo kũvĩta kyu?' Kwa asu ala mamũkĩlaa Ngai, ve Mĩũnda kwa Mwĩai woo, ila ivĩtĩlaa tũlũsĩ uungu wayo; vau nĩvo mo makekalaa; na ve iveti

كَذَابٍ إِلَىٰ قُرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا  
بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ  
الْعِقَابِ ۝

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْيُهُمْ وَهُمْ يَخِشُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ  
وَبِئْسَ الْإِهَادُ ۝

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فَيْتِنِ النَّاصِرِينَ تَعَاتَلَ فِي  
سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ لِيَخْشَوْنَ اللَّهَ  
الْعَلِيِّ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَنْ يَشَاءُ إِنْ فِي ذَلِكَ  
لَعِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ۝

زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ  
وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ  
الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَزَائِنِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ  
الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الْبَاقِ ۝

قُلْ أَوْفَيْتُكُمْ بِعَهْدِي مِنَ ذَلِكَ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ  
رَبِّهِمْ جُنَّتْ يُخْرِجُ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَلَّذِينَ فِيهَا  
وَلَا تَوَاجُحٌ مُّظْهَرٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ  
بِالْعِبَادِ ۝



itheetw'e nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Otanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwonĩ wa athOk0mi Make.

17.Asu ala maasya, 'Mwłai wait0, ithyĩ nĩtwĩtkflaa; kwa 0u t0ekee ithyĩ, naĩ sit0 na t0tangĩle ithyĩ kuma 0silflonĩ wa Mwaki.

18.Ala mena 0mĩllyo, na ala ma w'o, na auu, na ala maumasya syĩnd0 nzlanĩ ya Ngai, na asu ala mamanthaa 0ekeo mbee wa kflungu kya mbee kya 0tuk0.

19.Ngai Mwene Vinya W'onthe ena 0k0sĩ kana vai Ngai ateo We--- na ota 0u alalka na ala mena 0manyi--- M00ngamĩ wa 0l0ngalu; vai Ngai ateo We, Ula-Wĩ-Vinya, Ula -M0ĩ. \*

20 Vate nzika, ndĩni flā ya w'o mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Isilamu! wĩnyivyo w'onthe vy0. Na asu ala manengiwe Ivuku ateo matyaalea kwĩw'ana Indĩ Itina wa 0manyi k0mavikfla mo, nũndũ wa kw'ũu kfla kyaĩ katĩ woo ene. Na 0la w'onthe 0leaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe E-mĩt0kĩ kwa kũtala.<sup>2</sup>

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا أَمْنَا فَلَمَّا نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَرِّبُكَ إِلَى عَذَابِ النَّارِ ۝

الضَّالِّينَ وَالضَّالِّينَ وَالْقَاسِيْنَ وَالْقَاسِيْنَ وَالْمُتَكَبِّرِينَ ۝

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَابِئًا بِأَلْفِ سَبْعِينَ مِائَةً أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعٌ ۝

<sup>2</sup> \* Ow'o 0neeni wa Kĩlavu 'Qaiman bil qist'yina vinya mũno mbee wa 0aly0lo 00 wa 'M00ngamĩ wa 0l0ngalu' Mavinda onthe k00ngamfla 0l0ngalu' nĩw'o 0aly0lo 0la wafle.

21. Indĩ ethwa mo nĩme0kaananĩa naku asya, 'Nyie nĩnĩnyivĩtye mwene kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na asu ala mambikĩlaa nyie *ota ou*. Na asya kwa asu ala manengetwe Ivuku na ala mate asomu, 'Inyw'ĩ nĩmwĩnyivĩtye?' Ethwa mo nĩmekwĩnyivya, Indĩ mo vate nzika, makatongoew'a; Indĩ mo masyoka Itina, Indĩ wĩa waku no kũvikya ūtũmane tũ. Na Ngai Mwene Vinya W'on the nĩ Mũsyaĩsya wa athũkũmi *Make*.

فَإِنْ حَاجَّكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِي لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِي  
وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأَقِيمِينَ أَسَلْتُمْ فَإِنْ  
أَسَلُوا فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ كُفُّوا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْخَلْعُ  
ۖ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ۝

### LUKU 3

22. Vate nzika, asu ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmantha kũmoaa Athani vate ūlũngalu, na kũmantha kũmoaa andũ ala meyĩlaa kwĩkwe maũndũ ma ūlũngalu, matavye mo ūvoo wa ūsilĩlo wĩ woo.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ  
يُغَيِّرُ حَتَّى وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ  
النَّاسِ لَبِئْسَ هُمْ بِعِدَابِ اللَّهِ ۝

23. Asu nĩmo ala meko moo makatw'ĩka vathei ūlũ wa nthĩ Ino na ĩla ĩngĩ, namo maikethwa na atetheesya.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ  
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ۝

24. We noũmesĩ asu ala manengetwe kĩlungu kyoo kya Ivuku? Mo nĩmetawa maende vala ve Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkana yo yĩtonye kũtw'a katĩ woo, Indĩ nguthu ĩmwe yoo nĩalyũkaa ūtee yĩna ūlei.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ  
إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فُرْقَانُ فَتُهْمَرُونَ  
هُم مُّضْمَرُونَ ۝

25. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'Mwaki ndũkatũkiita ithyĩ, ateoo kwa matukũ mavũthũ matw'ĩtwe.' Na ūndũ ūla mo meeseũvĩsya nũmakengete mo ūlũ wa ndĩni yoo.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَسْتَأْذِنَا إِلَّا يَأْمُرُكَ رَبُّكَ  
وَعَزَّ هُمْ فِي ذُنُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَقْتَرُونَ ۝

26. Mo makeeka ata yĩla Ithyĩ tũkamombany'a mo vamwe nthĩnĩ wa Mũthenya ūla ūte nzika nthĩnĩ waw'o; na

فَكَفَى إِذَا جَعَلَهُمْ يَوْمَ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ  
كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝

yila kila thayu ukafwa vyu kwianana  
nondu wike, namo maikavifw'a?

27. Asya, 'Ame Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwai wa usumbi, We umunengae usumbi ola We wendaa; na We wosaa usumbi kuma kwa ola We wendaa. We umunenevasya ola We wendaa, na We umunyivasya ula We wendaa. Useo w'onthe wi mokon'i Maku. Na We vate nzika wina utonyi wina utonyi wa kwika syindu syonthe.

28. We utumaa utuku wifla nthini wa muthenya na We utumaa muthenya wifla nthini wa utuku. Na We umasya ola wi thayu kuma kwa ola mukw'u. Na We umumasya ola mukw'u kuma nthini wa ola wi thayu. Na We umunengae ola w'onthe ona wiva We wendaa vate kithimo.

29. Etikili maikamose alei kwithwa anyanyae mbee wa etikili--- na Ola ona wiva wika ūu, nde ngwatanlo na Ngai Mwene Vinya W'onthe -ateo isuvlanei namo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amutaaainyw'ituiwa usililo Wake;\*<sup>3</sup> na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nikw'o oaluko.!

30. Asya, 'Ona inyw'i mukavitha maundu ala me ithuni syenyu kana mukamaumbula, Ngai Mwene Vinya W'onthe numesi mo; na We nukisi kila

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ يُبِيدُكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٧﴾

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتُوا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٩﴾

قُلْ إِنْ تُخَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْذَرُوا يُعْلَمِ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٠﴾

<sup>3</sup> \* Ndeto Ino ya Kifalavu 'yuhazziro kumullaho nafsa hu' yaasya kana Ngai Mwene Vinya W'onthe numukanasya inyw'i mwisuvlanei Nake We-Mwene na ūu ni kwasya kana We numukanasya muikeyelele miao Yake na We nukandiaa.

kyonthe kī nthlīnī wa matū ona kīva na  
kīla kyonthe kī ūlū wa nthlī ona kīva.  
Na Ngai Mwene Vinya W'onthē E-na  
ōtonyi wa kwīka syīndū syonthe.

31. Isūvlei Mūthenya ūla kīla thayū  
ūkethwa woloelwe nī maūndū maseo  
*onthe* ala w'o wīkīte na maūndū  
mathūku *onthe* ala w'o wīkīte. W'o  
ūkenda vethwe ūtaanīu mūnene katī wa  
w'o na ūthūku ūsu. Na Ngai Mwene  
Vinya W'onthē amūtaa inyw'ī ūlū wa  
ūsillō Wake. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthē nī Mūuu, kwa athūkūmi Make.

يَوْمَ يَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ فَخَصْرًا اِشْرَافًا  
وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ  
امَدًا اَبْعَدُ وَيَحْذَرُ لِمَ ارَادَ اللَّهُ بِنَفْسِهِ وَاللَّهُ وَدُودٌ  
بِالْعِبَادِ ۝

#### LUKU 4

32. Asya, 'Ethwa inyw'ī nīmūmwendaa  
Ngai Mwene Vinya W'onthē, mbikīlai  
nyie: *na īndī* Ngai Mwene Vinya  
W'onthē akamwenda inyw'ī na  
kūmūekeka inyw'ī mavītyo menyū. Na  
Ngai Mwene Vinya W'onthē nī  
Mūekanī-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّوْنَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِيْ يُحْبِبْكُمُ  
اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ۝

33. Asya, 'Mwiw'ei Ngai Mwene Vinya  
W'onthē na Mūtūmwa; 'īndī ethwa mo  
nīmaathūka ūtee, īndī *lilikanai* kana  
Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamendaa  
alei.

قُلْ اطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُوْلَ ؕ اِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ  
الْكٰفِرِيْنَ ۝

34. Ngai Mwene Vinya W'onthē  
nīwamūnyuvie Atamu na Noa na mūsyī  
wa Avalamu na mūsyī wa Imulaani ūlū  
wa mbaī syonthe—

اِنَّ اللَّهَ اصْطَفٰٓى اٰدَمَ وَنُوْحًا وَّ اٰلَ اِبْرٰهِيْمَ وَاٰلَ  
عِمْرٰنَ عَلَی الْعٰلَمِيْنَ ۝

35. Mbaī, ītaeny'e na īla īngī kīmūkaufī.  
Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī  
Wiw'i-W'onthē, Umanyi-W'onthē.

ذُرِّيَّتَهُۥٓ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۝

36. *Lilikanai* ylla k̄lveti kya Imulaani kyaisye, 'Mw̄lai wakwa, nyie n̄n̄l̄v̄l̄te Kwaku kana k̄la k̄l n̄h̄l̄n̄l̄ wa l̄vu yakwa k̄lthwe k̄nengan̄te w̄lan̄l̄ Waku. Kwa ōu, k̄l̄k̄l̄le kyo kuma kwakwa nyie, n̄w̄'o, We W̄l̄-Weka Nue Wiw̄'i-Wonthe, Umanyi-W'onthe.

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا  
فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي ۖ إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ  
الْعَلِيمُ ﴿٦٧﴾

37. Indi ylla kyo kyasyaie, kyasya,  
'Mw'wai wakwa, nyie n'fasyaa m'undũ  
mũka'-----oy'la Ngai Mwene Vinya  
W'onthe n'f'w's' nesa vyũ ũla kyo  
kyasyaite na m'undũũme ũla *kyo*  
*kyas'ũan'aa* nda' ũndũ ũmwe na *m'undũ*  
*mũka ũla kyasyaite*-----

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ ارْنِي وَضَعَهَا اللَّهُ وَرَأَى  
أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتُ وَلَيْسَ الذُّكُورُ كَالْأُنثَى وَرَأَى  
سَبِيئَتَهَا مَرِيْمَ وَرَأَى أُعْيِذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا  
مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٥﴾

38. Kwa ū Mwāi wakyo nīwakītīkīle kyo na kwītīkīla kwīna ūlau, na atuma we *Malia* eana na kwīana kūseo vyū na amūt'w'īkīthya Sakalia kwūthwa mūsūvī wake. Kīla īvinda Sakalia alika kasūmbanī kwake, nīweethīa ena kyaūya vo. Akakūlya, 'We *Malia*, umītye va kīī?' We *Malia* akasūngīa, 'Nī kuma kwaNgai Mwene Vinya W'onthē.' Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē amūnengae ūla w'onthē ona wīva We wendaa vate kīthimo.

فَقَبِّلْهَا رَبُّهَا يَقْبُولُ حَسَنًا. وَانْتَبَهَا بَنَاتًا حَسَنًا  
وَكَفَّلَهَا زَكْرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ  
وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَبْرَأُ إِلَيَّ لَكَ هَذَا  
قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ يُرِزُّ مَنْ يَشَاءُ  
بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٧﴾

39.Ovau kwa vau Sakalia nīwamūvoyie  
Mwīai wake akyasya, 'Mwīai wakwa,  
nenge nyie mwana mūtheu kuma kwaku;  
vate nzika, We wī Mwīw'i-wa-Mboya.'

هَذَا لَكَ دَعَا زَكْرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ  
لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٢٥﴾

40. Na alaŋka mamŭtava ya we o aŭgeme  
nyŭmbanŋ: 'Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ekŭtava ya we ŭvoo mŭseo wa  
Yahya *Yoana*, ŭla ŭkakŭsŋŋa ŭla w'o wa  
ndeto kuma kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe – mŭtaŋku, na mŭtheu na  
Mwathani, kuma kaŋi wa ala aŭngalu.'

فَنَادَتْهُ الْمَلِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْيَحْرَابِ  
إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ مُصَدِّقًا لِّبَعْدِهِ مِنَ اللَّهِ  
وَسَيِّدًا وَحَصُونًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾

41. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, nyie ngeethwa na mwana ata, oyīla ūkūū nūminīte kūngwata nyie, nakyo kīveti kyakwa nī ngūngū?' We asūngīe, 'Isu nīyo *nzīa* ya Ngai Mwene Vinya W'onthē: We ekaa ūndū wendaa.'

قَالَ رَبِّ اَنْتَ يَكُوْنُ لِيْ غُلَامًا وَكَذٰلِكَ اَتَكَلِّمُ الْمَلٰٓئِكَةَ  
وَامْرَاَتِيْ عَاقِرٌ قَالَ كَذٰلِكَ اَلَلّٰهُ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ﴿٤١﴾

42. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, nyuvīe nyie ūvano. We amwīa, 'Uvano waku nī kūlea kūneena na andū vandū va matukū atatū ateo kwa kwonany'a na moko. Na mūlilikane Mwīai waku mūno na mūtafe We ī-ya wīoo na kīfoko tene.'

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِّيْ اٰيَةً ۚ قَالَ اٰتٰكَ الْاٰلُكُلُمُ النَّاسِ  
ثَلَاثَةً اَيَّامُ الْاَرْضِ ۚ وَاذْكُرْ لَكَ كَثِيْرًا مِّنْ نَّحْسِ  
وَالتَّبٰرُكُ ﴿٤٢﴾

### LUKU 5

43. Na *lilikanai* yīla alaīka maisye, 'We Malia, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūkūnyuvīte we, na kūūthesya we na nūkūnyuvīte we mbee wa iveti sya andū onthe.

وَاِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يٰرَبِّمُرْ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰكَ وَ  
طَهَّرَكَ وَاصْطَفٰكَ عَلٰٓى نِسَآءِ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٤٣﴾

44. 'We Malia, īthīawa wī mwīw'i kwa Mwīai waku na ivalūkye-nthī we mwene na ūthyū waku na mūthaithe Ngai eweka vamwe na asu ala mathaithaa.

يٰرَبِّمُرْ اِقْنِيْ لِرَبِّكِ وَاَسْجُدِيْ وَارْكَبِيْ مَعَ  
الرَّكٰبِيْنَ ﴿٤٤﴾

45. Ūī nī katī wa movoo ma kīmbithī ūla īthyī tūōkīvuanīsyā we. Na we ndwaī vamwe namo yīla mo malimanaa, mamanye ūla wītw'īka mūsūvīi wa Malia, ona we ndwaī namo yīla mo makaananīaa mūndū na ūla ūngī.

فَاِنَّكَ مِنَ اَنْبَآءِ الْغَيْبِ نُوْحِيْهِ اِلَيْكَ ۚ وَمَا كُنْتَ  
لَدَيْهِمْ اِذْ يُلْقُوْنَ اَقْلَامَهُمْ اِيْهِمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ  
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ يَخْتَصِمُوْنَ ﴿٤٥﴾

46. Yīla alaīka maisye, 'We Malia, Ngai Mwene Vinya W'onthē ekūtavya ūvoo mūseo wa ndeto kuma kwake; syītwā yake *yīkeethwa* nī Masia, Yesu *Isa*, mwana wa Malia, mūtaītku ūlū wa nthī

اِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يٰرَبِّمُرْ اِنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ  
مِّنْهُ ۚ اِنَّهٗ السَّبْحُ عِيسٰى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيْهًا  
فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ وَ مِنَ الْمَقْرَبِيْنَ ﴿٤٦﴾

Īno na Īla Īngī, na wa asu ala  
manengetwe kŭthengeanĪa na Ngai;

47. Na akaneena na andū e kaūkenge na e nthele, na akeethwa katī wa ala alūngalu.'

48. We *Malia* asya, 'Mw'lai wakwa, nyie ngeethwa na miwana wa kav'isi ata oy'la vai m'undũ ũngiit'ite nyie? 'We asya, 'Isu n'hyo n'z'la ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, We ombaa k'la We wendaa. Y'la! We watw'a ũndũ, We aũtavasya w'o, 'Tw'ika!' na w'o ũitw'ika.\*4

49. 'Na We akamũmanyĩsya we Ivuku na  
Uĩ na Tola na Uvoo-Mũseo;

50. 'Na We *akamŭw'ŭkĩthya* we  
Mwathani kwa Aana-ma-Isilaeli kwasya,  
'Nye nŭkĩte kwenyu nĩna Kyama kuma  
kwa Mwĩai wenyu; kĩla nĩ kana nye  
ngamŭmbĩa inyw'ĩ Kyŭmbe nthĩnĩ wa  
yŭmba mŭvw'anano wa nyŭnyi na Indĩ  
ngaveveea nthĩnĩ waw'o veva mweŭ na  
kĩkatw'ĩka kĩndŭ kŭveva kwa mwĩao  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; Nye  
ngavosya ilalinda na kŭmavosya ala  
mena ŭkoma, na ngamathayŭŭkya ala  
akw'ŭ kwa mwĩao wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na nye ngamŭtavya  
inyw'ĩ syĩndŭ ila inyw'ĩ mwĩĩsaa na ila  
mwĩiaa nthĩnĩ wa nyŭmba syenyu. Vate  
nzika, nthĩnĩ wa ũndŭ ŭŭ, ve Kyama

\* \* Uneeni OU 'Tw'Tka' na Oitw'Tka ndOkwonany'a  
kana kInDU kItw'Tkaa kwa Tvinda fasa, InD' no  
kaVinda o kau waneena kIkamb'InIla kUtW'Tka  
kuma vathei na kUtW'Tka kInDU. Uu nIkwasya  
kana yIla Ngai wamina kOneena, wendi Wake  
wamb'InIlasya kwIntha na mUmB'Ilwe na  
mUmInOk'Ilvon' kItw'Tka OnDU We wenda.

وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٦﴾

قَالَتْ رَبِّ اِنِّىٓ اُكُوْنُ لِّى وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِى بَشُرٌ ۚ  
 قَالَ كَذٰلِكَ اَللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ۚ اِذَا قَضٰى اَمْرًا فَاَمَّا  
 يَقُوْلُ لَهُ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٥٨﴾

وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿٣٦﴾  
وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ  
مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلَقْتُ لَكُم مِّنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ  
فَأَنفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ  
الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخِي النُّوحُ بِإِذْنِ اللَّهِ وَ  
أُنْصِتْكُمْ يَمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ  
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لَّكُمْ إِن كُنتُمْ قَوْمًا عَاذِلِينَ ﴿٣٧﴾

kwoondũ wenyu, ethwa inyw'I  
mũkeethwa mwĩ etĩkĩli.

51. 'Na nyie nũkĩe ngĩanĩsya kĩla kĩ  
mbee wakwa, kĩkwĩtwa, Tola; na  
kũmwĩtĩkĩly inyw'I katĩ wa syĩndũ ila  
inyw'I mwavatiwe; na nyie nũkĩe  
kwenyu nĩna Kyama kuma kwa Mwĩai  
wenyu, kwa ũu, mũkĩei Ngai Mwene  
Vinya W'onthē na mbĩw'ei nyie.'

52. 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthē nĩ Mwĩai wakwa na Mwĩai  
wenyu; kwa ũu, mũthaithei We: Ino nĩyo  
nzĩla ya w'o.'

53. Na yĩla Yesu Isa woonie ũlei woo,  
asya, 'Naaũ ala makethwa me atetheesya  
makwa nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthē?' Amanyĩw'a make  
mamũsũngĩa, 'Ithĩĩ twĩ atetheesya ma  
Ngai Mwene Vinya W'onthē ithĩĩ  
nĩtũmwĩtĩkĩlĩte Ngai Mwene Vinya  
W'onthē. Na we ithwa na ũkũsĩ kana  
ithĩĩ twĩ ew'i.'

54. 'Mwĩai waitũ, ithĩĩ nĩtũkĩtĩkĩlaa kĩla  
We ũtheetye, na nĩtũmũatĩle Mũtũmwa  
ũũ, Kwa ũu, tũandĩke katĩ wa asu ala  
mena ũkũsĩ.'

55. Na Ayuti nĩmalanilye walany'o Nake  
Ngai Mwene Vinya W'onthē  
nĩwalanilye ota ũu: Indĩ Ngai Mwene  
Vinya W'onthē nĩ We Mwalany'a Ula-  
Mũseo Mũno Vyũ katĩ wa alany'a.

### LUKU 6

56. Yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthē  
waisye, 'We Yesu Isa, Nyie

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيِّ مِنَ التَّوْرَةِ وَإِلَّا جَلَّ  
لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي خُزِمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ  
مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٥١

إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ  
مُّسْتَقِيمٌ ٥٢

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي  
إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ إِمَّا  
بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٣

رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا  
مَعَ الشَّاهِدِينَ ٥٤

إِنِّي ۖ وَمَكْرُؤًا مِّمَّا مَكَرَ اللَّهُ ۚ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِيْنَ ٥٥

إِذْ قَالَ اللَّهُ لِعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ



ngaŭkw'ithya ŭkw'e o kŭkw'ŭ kŭla kya *mŭsyawa*, na ngakŭkŭlŭya we Kwakwa-Mwene, na ngaŭthesya we kumana na *maŭndŭ mathŭku* asu ala alei makwilŭlaa, na ngamaia ala makŭatŭlaa ŭlŭ wa ala matetŭkŭlaa, kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo; na Indŭ ŭalŭko wenyu ŭkeethwa wŭ kwakwa, na Nyie ngamŭsilany'a katŭ wenyu ŭlŭ wa maŭndŭ ala inyw'ŭ mŭvathŭkanganŭlaa.

57.Indŭ kwa asu ala matetŭkŭlaa, Nyie ngamasilŭla na ŭsilŭlo mwai ŭlŭ wa nthŭ ŭno na ŭla ŭngŭ, namo maikethwa na atetheesya.

58.Na kwa asu ala metŭkŭlaa mawŭa na kŭlka mawŭa maseo, We akamaŭva matuvi moo meanŭ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamendaa eki-ma-naŭ.

59.Kyu nŭkyo kŭla Ithyl tŭŭkŭsomea we kya Mŭsoa na Kŭlilikany'a kyŭŭ.

60.Vate nzika, mwŭkalo wa Yesu *Isa* mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭ ta mwŭkalo wa Atamu. We amŭmbie we kuma kŭtoonŭ, na Indŭ We amwŭa, 'Tw'ŭka!' na we eethwa vo.

61.*Uu nŭ* w'o kuma kwa Mwŭai waku, kwa ŭu we ndŭkethwe katŭ wa asu ala mena nzika.

62.Yu ŭla ona wŭva ŭkaananŭlaa naku we ŭlŭ wake we, ŭtina wa kŭla kŭvikŭte kwaku kya ŭmanyi, mŭtavye we, 'Uka twŭte syana sitŭ na syana syenyu, na iveti sitŭ na iveti syenyu, na andŭ maitŭ na andŭ menyu; na Indŭ tŭivoya na kŭthŭng'ŭsyano na tŭkŭtŭya kŭlumo kya Ngai

وَمُطَهِّرَكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلَ الَّذِينَ  
اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ  
إِن مَّرْجِعَكُمْ فَأَخْلَمْ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ  
تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٧﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعْلَيْبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي  
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٥٨﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورُهُمْ  
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾

ذَٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٦٠﴾

إِن مَثَلٌ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ  
تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦١﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿٦٢﴾

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ  
فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَ  
نِسَاءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ  
لَكَ اللَّهُ عَلَى الْكُذِبِينَ ﴿٦٣﴾

Mwene Vinya W'onthe kŭthwe ũlũ wa ala makenganaa.'

63.Uũ vate nzika nĩ ũtato wa w'o. Vai *ona ũmwe* waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe; na vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula Mwene-Vinya, Ula-Mũĩ.

إِنَّ هَذَا لَهُ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ  
وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْعِزُّ الْحَكِيمُ ۝٦٣

64.Indĩ mo masyoka na ĩtina, *lilikanai* ĩndĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa eki-ma-mawathe.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ۝٦٤

### LUKU 7

65.Asyā, 'Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Ukai ndetonĩ ĩla mbaĩlu katĩ waitũ nenyu – nĩkana ithyĩ tũikamũthaithe ũngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kana ithyĩ tũikamwĩanany'e We na ngai ĩngĩ, kana amwe maitũ maikamatw'ĩkĩthye angĩ Eĩaĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe.' ĩndĩ mo maalyũka na kũthi, ĩndĩ asya, 'Ithĩwai na ũkũsĩ kana ithyĩ nĩtwĩnenganĩte kwa Ngai;

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ  
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا  
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا  
بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ۝٦٥

66.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩkaananĩ ĩlũ wa Avalamu nĩkĩ, oyĩla Tola na Uvoo Mũseo ĩtyaavuanw'a ateo ĩtina wake? Inyw'ĩ ĩndĩ nomũmanyaa?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَ  
الْفُتُورَةُ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝٦٦

67.Sisyai! Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwakaananĩe maũndũ ala mwai na ũmanyi wamo. Nĩkĩ ĩndĩ yu mũũkaananĩ maũndũ ala mũtena ũmanyi wamo *ona vanini?* Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ĩndĩ inyw'ĩ mũyĩsĩ.

هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجُّونَنَا لَكُرْبِهِ عِلْمُهُ فَلِمَ  
تُحَاجُّونَ فِيْنَا لَيْسَ لَكُرْبِهِ عِلْمُ اللَّهِ يَعْلَمُ وَ  
أَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۝٦٧

68.Avalamu ndai Mũyuti kana Mũklisto, ĩndĩ we nĩweenenganĩte vyũ mavinda

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ

onthe kwa Ngai na mwĩwi Wake, na we ndaĩ ũmwe wa asu ala mamwĩananasya Ngai na ngai ingĩ.

حَنِيفًا مَّسْلَمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٥٥

69.Vate nzika, andũ ala mamũthengeee Avalamu mũno vyũ nĩ ala mamũatiie we, na Mwathani ũũ na asu ala metĩkĩlaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mũnyanyae wa etĩkĩli.

إِنَّ أَوَّلَى الْغَايِبِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ٥٦

70.Nguthu ĩmwe ya Andũ ma Ivuku nomende kũmũthyoekya inyw'ĩ, ĩndĩ mai ona ũmwe mathyoekya ateo mo ene, ĩndĩ no kũmanyaa mo matamanyaa tũ.

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ٥٧

71.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩmĩlea Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkĩ, oyĩla mwĩ ngũsĩ syayo?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تُشْهَدُونَ ٥٨

72.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Nĩkĩ mũũvulany'a w'o na ũvũngũ na kũvitha ũla w'o o mũwĩsĩ?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْسُونَهُ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُرُونَ بِالْحَقِّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٥٩

## LUKU 8

73.Na nguthu ĩmwe ya Andũ ma Ivuku yaasya, 'Itĩkĩlai maũndũ ala mavuanĩw'e etĩkĩli, kĩlungu kya mbee kya mũthenye na mũimalea kĩlungu kya mũminũkĩlyo kyaw'o; vangĩ mo nĩmatonya kũsyoka.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآلَفُوا أُخْرَاهُمْ يَرْجِعُونَ ٦٠

74.'Na ndũkamwĩw'e ona ũmwe ateo we ũla, ũatĩlaa ndĩni yenyu asya, "We Mũtũmwa, vate nzika, ũtongoi nĩ ũtongoi kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũndũ We wendaa. Kĩla kya vata nĩ kana kĩla ũmwe nĩwaĩle nĩ kũnengwe ũmanyĩsyo ta ũla inyw'ĩ mwanengiwe mbee; Ate ũu, mo makeethwa mena kĩtumi kya kũkaananĩa naku mbee wa Mwĩai waku-

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ وَبَيْنَكُمْ قُلُوبُ أَنْ تُهْدَى هَدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَهْلُ عِلْمٍ مِمَّا أَوْفَرْتُمْ أَوْ يُجَاجِلُكُمْ عَنْدَ رَبِّكُمْ قُلُوبُ أَنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٦١

---' Asya, 'Mumo w'onthe wĩ mokonĩ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amũnengae oũla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausũtwe nĩ mumo mwingĩ, Umanyi-W'onthe.\*<sup>5</sup>

75. We amũnyuvĩaa tei Wake ūla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wa mumo mwingĩ.,

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ⑤

76. Katĩ wa Andũ ma Ivuku ve we ūla, wamũkĩĩa ūlũ wa kĩnandũ, akaũtũngĩa; na katĩ woo ve we ūla, wamũkĩĩa na ndinalĩ ĩmwe, ndakaũtũngĩa we ateo wĩkale ūmũũngamĩe. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'ĩthyĩ tũyaĩle kũtũlwa mũtĩ ūlũ wa syĩndũ sya ala mate asomu;' namo maneenaa ūvũngũ ūlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe o mesĩ.

وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِطَاعٍ يُودِعُ إِلَيْكَ وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِعُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَالِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمْنِ سَيْئٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑥

77. Aiee, ĩndĩ oũla wĩanĩasya wĩvĩto wake na ūmũkĩaa Ngai---nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa akĩi-ma-Ngai.

بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ⑦

78. ūlũ wa asu ala mosaa thooa mũvũthũ makaũkũany'a na ūtianĩo woo na Ngai

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ

<sup>5</sup> \* Uu wĩonany'a kana ti Ayuti oka ala maĩ na ūvoo wa kũkaananĩa na Mũtũmwa s.a.w kĩtumi nũndũ maũndũ ala we wanengetwe mayai ūndũ ūmwe vyũ na ala moo. Kwa ngalĩ ĩngĩ, kwaĩ kũtonya kwĩthwa kwĩ kwaĩlu kwa andũ ma ĩsilamu kũkaananĩa namo takethwa nĩmavenetwe ūmanyĩsyoo wa kĩveva w'on the vamwe ūkyonany'a kyende kya Ngai akĩmendeesyaa andũ ma Ivuku. Kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa kũmanyĩsya kĩĩa Ayuti maleaa kĩĩkwosana.

Mwene Vinya W'onthe na mawivito moo, maikethwa na klanda nthini wa thayu ula ukoka, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakaneena namo ona ndakasisya tulū woo nthini wa Mūthenya wa Uthayūkyo, ona We ndakamathesya mo; na vakeethwa na ūsililo ūthatasya kwoo.

79. Na vate nzika, katī woo ve nguthu ila ithyoe kasya nīmī syoo yīla meūsoma Ivuku; nīkana inyw'ī mūtonye kūsūanīa kana nī kīlungu kya Ivuku, oyīla ti kīlungu kya Ivuku. Namō maasya, 'Yoyumīte kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo maneena ūvūngū tulū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe omesī.

80. Kūitonyeka kwa mūndū, Ngai Mwene Vinya W'onthe kūmūnenge Ivuku na ūī na wathani, na īndī aimatavya andū, 'Ithīwai mwī athūkūmi makwa no ti ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indī we atonya kwasya, Ithīwai tū mwīnenganīte kwa Mwīai nūndū inyw'ī nīmūmanyīasya Ivuku na nīmūyīsoma.

81. Ona kūitonyeka kwake we kūmwīyīfa kūmosa alaīka na Athani ta Eaī. We nūtonya kūmwīyīfa inyw'ī kūlea kūmwītkīla ītina wa mwīnenganīte kwa Ngai?

### LUKU 9

82. Na lilikanai vinda yīla Ngai Mwene Vinya W'onthe woosie ūtiano kuma kwa andū kwīšīla kwa Athani, akyasya, 'Kyonthe ona kīva kīla Nyie nīmūnengae kya Ivuku na ūī na īndī Mūtūmwa wenyu aimūvikīa, akīanīsyā maūndū ala me vamwe nenyu,

اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑤

وَأَنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونِ السِّنَّةَ بِأَلِكْتِيبٍ لِيَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑥

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالتَّوْبَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيُنَا بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ⑦

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَالِيَةَ وَالنِّسَاءَ أَرْبَابًا ۚ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ⑧

وَلَا أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَّا أَسْلَمْتُمْ مِنْكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ

mŭkamwĩtkĩla we na kŭmŭtetheesya we.' Na We asya, 'Inyw'I nĩmŭkwĩtkĩla, na kwosa ũtonyi ũla Nyie ngw'ia ũlũ wenyu ũndũnĩ ũũ?' Mo maisye, 'Ithyĩ nĩtweefkĩla;' We amea, Indĩ Ithĩwai na ũkŭsĩ, na Nyie nĩ vamwe nenyu katĩ wa ngŭsĩ.'

83.Yu ũla ona wĩva ũalyŭkaa ĩtina wa ũu, vate nzika, Indĩ, asu nĩmo atŭli-ma-mĩao.

84.Mo memantha ndĩni ĩngĩ eka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyĩla w'onthe ona wĩva ũla wĩ matunĩ na ũla wĩ ũlũ wa nthĩ amwĩnyivĩasya We, akyenda ũu na atekwenda, na Kwake nĩkw'o mo makatŭngwa?

85.'Asya, 'Ithyĩ nĩtŭmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŭndũ ala mavuanĩtw'e kwitũ, na ala mavuanũw'e Avalamu na Isumaeli na Isaaka na Yakovo na ila Mbaĩ, na ala manengiwe Mose na Yesu na Athani angĩkuma kwa mwĩai woo, na ithyĩ twĩnenganae Kwake.'

86.Na ũla ona wĩva ũmanthaa ndĩni ĩngĩ eka Isilamu, yo ndĩketĩkĩlwa kuma kwake, na nthĩnĩ wa thayũ ũla ũkoka we akeethwa katĩ wa ala mena wasyo.

87.Ngai Mwene Vinya W'onthe akamatongoesya ata andũ ala maleete kwĩtkĩla ĩtina wa kwĩtkĩla na ala methĩtwe na ũkŭsĩ kana Mŭtŭmwa aĩ wa w'o na ala movano matheu mamavikĩte? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andu eki-ma-naĩ.

وَإِذَا خَرْتُمْ عَلَىٰ ذِكْرِكُمْ أَضْرِبُوا قُلُوبَكُمْ بِأَيْدِيكُمْ ۚ قَالُوا أَقْرَبُ إِلَيْنَا أَمَّا شَهِدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٧﴾

فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٨﴾

أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْتَغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ  
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٩﴾

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ آبَائِهِمْ  
وَأَسْبُحِيلَ ۖ وَأَسْحَىٰ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ وَمَا  
أَوْفَىٰ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تُفَرِّقُ  
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٩٠﴾

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ  
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٩١﴾

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَ  
شَهِدُوا أَنَّ الرُّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ  
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٩٢﴾

88. Iŭlŭ wa asu İtuvi nĩ kana kĩumo kya  
Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkeethwa  
İŭlŭ woo na kya alaĩka na kya andũ,  
ontho vamwe.

أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُمْ أَن عَلَيْهِمُ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْعَذَابُ  
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ٨٨

89. Mo makekalaa uungu wakyo. Usilĩlo  
woo ndũkaleelangw'a ona  
maikathũmũw'a;

خُلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَ  
لَا هُمْ يُنظَرُونَ ٨٩

90. Ateo asu ala melilaa İtina na  
kũseũvya. Na vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-  
Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ  
اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٩٠

91. Vate nzika, asu ala maleaa kwĩĩkĩla  
İtina wa metĩkĩĩte, na İndĩ  
makyongeleka nthĩnĩ wa ũlei, wĩlilo woo  
ndũketĩkĩlwa, na aa nĩmo ala maĩte.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا  
لَّن نُّقَبِّلَ تَوْبَتَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ٩١

92. Na ūlū wa asu ala maleete kwitkila, na maikw'a me alei, ona thaavu usūte nthi yonthe ndūketkila kuma kwa ūmwe woo ona wīva, ona we aumya ta kyovosya. Aa nīmo ala ūsililo wī woo ūkethwa kwoondū woo, namo maikethwa na atetheesya.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرًا فَكَانَ يُقْبَلُ مِنْ أَحَدِهِمْ قَوْلُ الْأَرْضِ ذَهَابًا وَلَوْ أَفْتَدَى بِهِ ۖ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٥٠

### LUKU 10

93. Inyw'ī mūikaūvikīa ūlūngalu ona vanini okūvika mumye katī wa syīndū ila inyw'ī mūsyendete, na kīla ona kīva mūkumya, ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nūkīsī nesa.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ٥١

94. Lū w'onthe wāī mwītīkīlye kwa Aana-ma-Isilaeli, ateo ūla Isilaeli wavatanie we mwene mbee wa Tola Itanatheew'a. Asya, 'Etei, īndī, Tola na mūimīsoma yo, ethwa inyw'ī mwī ma w'o.'

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ ۚ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا ۚ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ٥٢

95. Yu ūla ona wīva ūseūvasya ūvūngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe Itina wa ūu, aa īndī nīmo eki ma naī.

فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٥٣

96. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe aneenete w'o; kwa ūu, atīfai ndīni ya Avalamu, ūla weenenganīte kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe mavinda onthe; na we ndaī ūmwe wa ala mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْأَشْرَكِينَ ٥٤

97. Vate nzika, Nyūmba īla yaakiwe mbee kwoondū wa andū onthe ma nthi nī īla yī Bakka, mwanda wa Makka yusūftwe nī maūathimo na ūtongoi kwa mbaa andū onthe.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ٥٥



98. Nthĩnĩ wayo ve Syama nthu, nĩ vandũ va Avalamu; na ūla ona wĩva ūmĩlikaa yo, alikaa mŭuonĩ. Na kũthi Haji Nyŭmbanĩ ũsu, nĩ ũlũ wa kĩla andũ matonya kwona nzĩla ya kũthi kw'ŭnĩkũmwaĩĩte Ngai Mwene Vinya W'onthu. Na ūla ona wĩva ūleaa kwĩtĩkĩla, *we nalilikane* kana Ngai Mwene Vinya W'onthu ndekwatasya syũmbe syonthu kwa ūndũ ona wĩva.

99. Asya, 'Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩmĩlea Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthu nĩkĩ, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'onthu nĩ Mũsyaĩĩsya wa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa?

100. Asya, 'Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Nĩkĩ inyw'ĩ mũũmasiĩla etĩkĩli nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'onthu, mũimanthu kũmĩthyoekya, oyĩla mwĩ ngũsĩ *syayo*? Na Ngai Mwene Vinya W'onthu ndaleaa kũmanyu ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.'

101. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ethwa inyw'ĩ mũkamĩw'a nguthu ĩmwe katĩ wa asu ala manengetwe Ivuku, mo makamũalyũla inyw'ĩ ngĩ nthĩnĩ wa alei ĩtina wa inyw'ĩ kwĩtĩkĩla.

102. Na inyw'ĩ mũkalea kwĩtĩkĩla ata, oyĩla mwĩna Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthu mĩtũngĩĩĩle, na Mũtũmwa Wake evo katĩ wenyu? Na we ūla ūkwataa alũmĩtye kwa Ngai Mwene Vinya W'onthu ow'ũ nũtongoew'e nzĩlanĩ ĩla ya w'ũ.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلَوْ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ ۖ إِلَيْهِ سَبِيلُهُ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٥١﴾

قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٢﴾

قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبِعُونَهَا عَوَاجًا ۖ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾

يَٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا فَوَيْقَا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَزِدُّوكُمْ بِعَدَإِنَا نَكُمْ كُفْرِينَ ﴿٥٤﴾

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ ۖ وَأَنْتُمْ تُنَادِيْنَ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

## LUKU 11

103. Inyw'I ala mwItklla! Mók'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe ōndū We waIfite nī kŭkīwa; na mŭikaake kŭkw'ŭ kīmŭkwate inyw'I ateo mwI mwIkalonī wa wīnyivyo.

104. Na kwatai ōlīi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mŭlŭmItye inyw'onthe vamwe, na mŭikaanīke; na lilikanai Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yīla We waiie ūlŭ wenyu yīla mwaI amaitha na nīwamŭkwatanisye ngoo syenyu na wendo, mwatw'īkie masyaanŭ; na inyw'I mwaI ūtee wa īlma ya mwaki na We nīwamŭtangīle kuma vo. Uŭ nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭvathŭkanīasya inyw'I mīao Yake kana mŭtonye kŭtongoew'a.

105. Na nīvethwe nguthu īmwe ya aŭme katī wenyu īla yītanīaa ūseo, na kwīyīaa ūlŭngalu na kŭvatana ūthŭku. Na asu nomo makaīla.

106. Na mŭikethwe mŭilyī ta asu ala maaanīkie na ala maleile kwīw'ana katī woo ene ītina wa mokŭsī matheu kŭmavikīa mo. Na mo nomo ala ūsilŭlo mŭnene ūkethwa kwoondū woo,

107. Mŭthenya ūla mothyŭ amwe makethwa me meŭ, na mothyŭ amwe makethwa me maiŭ, kwa asu mothyŭ moo makethwa me maiŭ- mo makatavw'a: 'Inyw'I nīmwaleile kwītkīla ītina wa kwītkīla? Samai, īndī, ūsilŭlo, nŭndū inyw'I nīmwaleile kwītkīla.'

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ①

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ  
وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً  
فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِرَعْمَتِهِ إِخْوَانًا  
وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم  
مِنْهَا ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ  
تَهْتَدُونَ ②

وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ  
بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ  
الْمُقْبِلُونَ ③

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ  
مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ  
عَظِيمٌ ④

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ  
اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَالْفَرْتَمُ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا  
الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ⑤

108.Na kwa asu ala mothy0 moo makethwa me me0, mo makeethwa nthlŋl wa tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vo nŋvo mo makekalaa.

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي نَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٦٠﴾

109.Ino nŋ Mŋsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŋ t00k0t0ngŋlŋlŋla we oyŋla yo yŋna w'o; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendaa 0th0ku ona wŋva kwa sy0mbe Syake.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾

110.Na nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila ona syŋva syŋ matunŋ na ila ona syŋva syŋ ŋ0l0 wa nthŋ, na ma0nd0 onthe makat0ngwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoond0 wa 0tw'io.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلِلَّهِ تَرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٦٢﴾

## LUKU 12

111.Inyw'ŋ mwŋ and0 ase0 vy0 ala mokŋŋtw'e kwoond0 wa 0seo wa mbaa and0 onthe ma nthŋ; inyw'ŋ mwŋlyaa kwoond0 wa kŋla kŋseo na k0vatana 0th0ku na k0mwŋfkŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na takethwa kwaŋ 0seo kwoo. Amwe moo nŋ etŋkŋli, ŋndŋ aingŋ m0no moo nŋ mbaa-mat0.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَارُونَ بِالْعُرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَالَّذِينَ هُمْ الْمُسْلِمُونَ ﴿٦٣﴾

112.Mo maitonya k0m0kita inyw'ŋ m0no ateo 0kite m0nini, na mo mam0kita inyw'ŋ, makamwony'a inyyny syoo. ŋndŋ mo maikatetheew'a.

لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُواكُمْ يُوَلُّوكُمْ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَضُرُّوكُمْ ﴿٦٤﴾

113.Mo makeethwa me ak0nŋku k0sonokw'a ovala vonthe meethŋlwa ateo methwe na 0s0vŋo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana 0s0vŋo kuma kwa and0. Mo nŋmakwatŋte 0thatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mo nŋmak0nŋtwe na 0kya. Kŋtumi n0nd0 mo nŋ maŋ matonya k0mŋlea Mŋsoa ya Ngai

ضَرَبَتْ عَلَيْهِمُ اللَّهُ الذِّلَّةَ أَيْنَ مَا تُلْقُوا لَا يَحْبِلُ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَازُو بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضَرَبَتْ عَلَيْهِمُ الْمُسْلِمَةَ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ

Mwene Vinya W'onthe na kúmoaa Athani vate úlúngalu. Kítumi nündú mo nĩmaleile kwĩw'a namo nĩmeekaa mothúku.

الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٤﴾

114.Katĩ wa Andú ma Ivuku ve nguthu ĩla ĩngamaa na úlumu nthĩnĩ wa *Utianĩo wayo*; mo nĩmawetaa ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nthĩnĩ wa mavinda ma útukú na kwĩvalúkyá-nthĩ na mothyú matulĩtye-ndu mo ene mbee Wake.

يَسْأَلُونَكَ عَنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتَّبِعُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَتَمَّةً الْآيَةَ لَهُمْ يَتَجَدَّوْنَ ﴿١١٥﴾

115.Mo nĩmamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Múthenya wa Múminúkĩlyo na meyĩlaa maúndú ala maseo, na matanaa maúndú ala mathúku, na kwĩkalaataa, maikĩlany'a múndú na úla úngĩ, nthĩnĩ wa mawĩa maseo. Na aa nĩ katĩ wa ala alúngalu.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٦﴾

116.Na úseo ona wĩva w'onthe úla mo mekaa, maikavatwa ĩtuvi mo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe númesĩ nesa ala akĩi-ma-Ngai.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوا بِاللَّهِ عَلَيْهِمْ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٧﴾

117.Na kwa asu ala matetkĩlaa, mothwii moo na syana syoo iikamauna na kĩndú kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na aa nĩmo ekali ma Mwakinĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٨﴾

118.Ngelekany'o ya syĩndú ĩla mo maumasya kwoondú wa thayú wa nthĩ ĩno nĩ ta ngelekany'o ya kĩseve kĩla kĩna mbevo nyingĩ na mbai nthĩnĩ wakyo kĩla kĩkúnaa ngetha sya andú ala meevĩĩsye mo ene, na kĩmĩyananga. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamavĩĩsya mo, ĩndĩ nĩmo meevĩĩfasya mo ene.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٩﴾

119. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose andũ angĩ mate menyu kwĩthwa anyanyae menyu anene; mo maikalea kũmũthyoekya inyw'I. Mo nĩmendaa kũmwona inyw'I mwĩ thĩnanĩ. Kĩmena nĩkĩminĩte kwĩyonany'a kyo mbene kwĩsĩla mĩneenelenĩ ya makanyw'a moo, na maũndũ ala ithũi syoo ivithaa nĩ manene mbee. Ithyĩ nĩtũmũvuanĩtye mĩfao Yaitũ kwenyu ethwa inyw'I mũkamanya.

120. Sisyai, inyw'I ninyw'I mũmendaa mo, Indĩ mo maimwendaa inyw'I. Na inyw'I nĩmũyĩtĩkĩlaa Ivuku yonthe. Yĩla mo makomana nenyu maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlĩte,' Indĩ yĩla mo me oka, maũmangaa mĩthya ya syaa syoo nũndũ wa ũthatu wenyu. Asya, 'Thelai na ũthatu wenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ ala mavithĩtwe nthĩnĩ wa ithũi syenyu.

121 Ethwa ũseo nĩwamũvalũkĩla inyw'I, nũmamakasya mo; na ethwa inyw'I nĩmwakwatwa nĩ ũthũku, mo nĩmaũtanĩaa. Indĩ ethwa inyw'I mwĩ omĩsya na alũngalu, mawalany'o moo maikamũthũkya inyw'I ona vanini; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmathyũlũkĩte maũndũ ala onthe mo mekaa.

### LUKU 13

122. Na lilikana ñvinda yĩla we waendie kĩfoko tene kuma nyũmba kwaku, kũmaia nesa etĩkĩli vandũ va kũkĩfĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ W'w'I-W'on the, ũmanyi-W'onthe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَاطِلًا مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْتِيَنَّكُمْ جِبَالٌ مِنْ ذَهَبٍ وَلَا مَعِينُكُمْ قَدْ بَدَأَ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَقْوَاسِهِمْ وَمَا تَخْفَى صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٩﴾

هَآئِنَّمْ أُولَآءِ تُجْبُونَهُمْ وَلَا يَجِئُونَكُم بِأَكْتَابٍ كَذِبَةٍ وَأَإِذَا أَخْلَوْا عَصُوا عَلَيْكُمْ أَلَا تَأْمَلُونَ الْعِظَامَ قُلْ مُؤْتُوا بِعِظِكُمْ إِنْ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٢٠﴾

إِنْ تَسْتَكْمِلُوا حَسَنَةً تَسْؤُهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِبرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرَّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنْ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢١﴾

وَإِذْ عَدُوَّتُ مِنْ أَهْلِكَ تَبْوِيءُ الْبُؤْسِينَ مَقَاعِدَ الْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٢﴾

123.Yŋla nguthu ilŋ syenyu syendie kwonany'a w'ia, onakau Ngai Mwene Vinya W'onthe aŋ mūnyanyae woo. Na etŋkŋli nŋmaŋle nŋ kŋmwŋkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

إِذْ هَبْتَ طَائِفَتَيْنِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا  
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٣﴾

124.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwamŋtethetye inyw'ŋ nŋhŋnŋ wa kaŋwa Vatili yŋla inyw'ŋ mwaŋ onzu. Kwa ŋu mwosei Ngai Mwene Vinya W'onthe kwŋthwa Mŋsŋvŋi wenyu nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋtŋnga mŋvea.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا  
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

125.Yŋla we wamatavisye etŋkŋli: 'Kŋimwŋanŋa inyw'ŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŋtetheesya inyw'ŋ na alaŋka ngili itatŋ matŋmŋtwe kuma ŋŋŋŋ?

إِذْ يَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ  
رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُتَرَلِّينَ ﴿١٢٥﴾

126.ŋ, ethwa inyw'ŋ mwŋ omŋŋsya na alŋngalu, nŋmo mayŋka na mŋtŋkŋ ŋŋŋŋ wenyu mekalaatŋte, Mwŋai wenyu akamŋtetheesya inyw'ŋ na alaŋka ngili itano, mavithŋkŋte na vinya mŋno.

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُجَاهِهِمْ  
هَذَا يُبَدِّلُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ  
مُتَوَسِّينَ ﴿١٢٦﴾

127.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aŋtw'ŋkŋthŋtye w'o ta ŋvoo mŋseo kwenyu tŋ na nŋkana ngoo syenyu itonye kwŋthwa na ŋthŋmŋo nŋndŋ waw'o; na ŋtethyo umaa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe Eweka, Ula-Wŋ-Vinya, Ula-Mŋŋ.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ  
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٧﴾

128.Ngai akeeka ŋŋ nŋkana We atonye kŋtila kŋlungu kŋmwe kya alei kana amanyivye mo, nŋkana matonye kŋsyoka na ŋtina me asonokye.

لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُنَّهُمْ فَيَنْقَلِبُوا  
خَائِبِينَ ﴿١٢٨﴾

129.We ndwŋna ŋndŋ ŋndŋnŋ ŋŋ; We nŋtonya kŋmethiŋŋa mo na tei kana kŋmasilŋla, nŋndŋ mo nŋ eki-ma-naŋ.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبُهُمْ  
فَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٩﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنۡ يَّشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنۡ يَّشَآءُ وَاللَّهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٦﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً  
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾

وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٧﴾

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا  
السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٢٩﴾

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُلُوبِ  
الْغِيظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْحَسَنِينَ ﴿٦٦﴾

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا  
لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرَ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ وَلَمْ  
يَصُرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

Vinya W'onthe? Na mŭikaendee  
omw'isĩ maŭndũ ala mo mekĩte..

137.Aa nĩmo ala ituvi yoo nĩ ūkeo  
kuma kwa Mwĩai woo, na Mĩũnda ĩla  
ĩvĩĩĩlaa mbũsĩ uungu wayo; vala nĩvo mo  
makekalaa; na nĩ ĩtuvi ĩseo ata kwa asu  
ala mathũkũmaa!

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتُ جَنَّةِ  
مِن تَجْزِيهَا الْإِنهْرُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنَعْمَ أَجْرُ  
الْعَمِلِينَ ﴿١٣٧﴾

138.Vate nzika, kwaĩ syĩthĩo nyingĩ ĩla  
syai mbee wenyu; kwa ūu angangai ĩũũ  
wa nthĩ mwone ūndũ wathũkĩte  
mũminũkĩlyo wa asu ala  
mamatuw'ĩkĩthisye *athani* ta akengani.

قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ  
فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ﴿١٣٨﴾

139.Kulani, ĩno nĩ Otavany'a mũtheu  
kwa andũ, na ūtongoi na ūtao kwa akĩi-  
ma-Ngai.

هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٩﴾

140.Mũikaleele, ona mũikamake; na  
inyw'ĩ vate nzika, mũkeethwa na ūkĩlyo,  
ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.

وَلَا يَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنْتُمُ  
مُّؤْمِنِينَ ﴿١٤٠﴾

141.Ethwa inyw'ĩ nĩmũkwatĩte ūkite ona  
ũmwe onamo alei nĩmaminĩte kũkwata  
ũkite ūilyĩ ota ūsu. Na mĩthenyanĩ ta  
ĩsu, na matukũ ma mũthemba ūũ ithyĩ  
tũmaetae katĩ wa andũ kwa mavinda me  
kĩvathũkany'o nĩkana *matonye kũtaĩka*,  
na nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe  
atonye kũvathũkany'a asu ala metĩkĩlaa  
na atonye kwosa ngũsĩ kuma katĩ  
wenyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ndamendaa andũ mate alũngalu.

إِن نَّبَسَّخْكُمْ فَرَجٌ مِّنَ الْقَوْمِ فَفَرَجٌ مِّنْهُ  
وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَّوِلْهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ  
الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ  
الظَّالِمِينَ ﴿١٤١﴾

142.Na kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe atonye kũmathesya asu ala  
metĩkĩlaa na kũmaananga alei.

وَلِيُبَيِّنَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ الْكَاذِبِينَ ﴿١٤٢﴾

143.Inyw'ĩ mwĩsũanĩ kana nĩmũkalika  
ĩtunĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ



atambĩte kũvathũkany'a asu ala katĩ wenyu mokitaa *kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe* na atambĩte kũmanya ala momĩlasya?

جَهْدًا وَمِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الضَّيِّقِينَ ④

144. Na inyw'ĩ mweeliĩlaa kĩkw'ũ kĩĩ mbee wa mũtakomanĩte nakyo, yu nũndũ nĩmũkyonete mũminũkĩlyonĩ, inyw'ĩ mũũngeme ta mwĩ oveyo.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ⑤

### LUKU 15

145. Na Mũamati nĩ Mũtũmwa tũ. Nĩw'o 'Atũmwa onthe ala maĩ mbee wake nĩmakw'ie. Ethwa Indĩ wĩ nũnũũkw'a, kana oawe, mũkakĩa mũsyoke na ĩtina na itiinyo syenyu? Na ũla ũsyokaa ĩtina na itiinyo syake nde ũthũku ũkamwĩka Ngai Mwene Vinya W'onthe ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akamatuva asu ala matũngaa mũvea.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ نَأْتٍ أَوْ قِتْلٌ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ⑥

146. Na vai thayũ ũtonya kũkw'a ateo kwa ũthei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ---ũtw'io wĩna ĩvinda yĩtw'e. Na ũla ona wĩva wendaa ĩtuvi ya thayũ ũũ wa nthĩ ĩno, ĩthyĩ tũkamũnenga w'o; na ũla ona wĩva wendaa ĩtuvi ya thayũ ũla ũkoka, vate nzika ĩthyĩ tũkamatuva ala mena mũvea.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبْنَا مُوَجِّعًا وَمَنْ يُرِيدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِيدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ⑦

147. Na nĩveethĩtwe Athani aingĩ ala katĩ woo mokitie nguthu nyingĩ sya *aatiĩ moo*.

وَلَا يَمُنُّ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مَعَهُ رَبِّيَنَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الضَّيِّقِينَ ⑧

Mo mayaaleela nūndū wa maŋndū ala mamakwatie nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona mayaafthwa me onzu, ona mayaafthiny'a mo ene mbee wa mŋmaitha. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala mena ūmŋsyo.\*<sup>1</sup>

148. Na mo mayaaneena ndeto Indī maisye; 'Mwŋai waitū, tūkeke ithyī mavītyo maitū na kūvŋta kīthimo kw'itū nthŋnī wa mwŋkalo witū, na lūlūmŋŋŋya matambya maitū na tūkeethwa ithyī tūlū wa andū alei."

149. Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwamanengie ŋtuvi ya thayū wa nthŋ ŋno, na ota ūu ŋtuvi ŋseo mūno ya nthŋ ŋla ŋngī, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa ūseo.

## LUKU 16

150. Inyw'ī ala mwŋtkŋŋlaa! Ethwa inyw'ī nŋmūmew'a asu ala matetŋkŋŋŋte, mo makatuma inyw'ī mūsyoka ŋtina na itiinyo syenyu, na mūkeethwa na wasyo

151. Aiee, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Mūsūvŋi wenyu, na nŋ We Mūtetheesya Ula-Mūseo Vyū.

152. Ithyī tūkeekŋa wia nthŋnī wa ngoo sya asu ala matetŋkŋŋŋte nūndū mamwŋanasya Ngai na atindany'a angī ala We ūtamatheesye mwŋao. Utūo woo

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا  
وَأَسْرِأَقْنَا فِي أَمْرِنَا وَنُتِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى  
الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ⑤

قَالَتْهُمْ اللَّهُ تَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ تَوَابِ الْآخِرَةِ  
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ⑥

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا  
يُرَدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خِيسِينَ ⑦

بَلَى اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ⑧

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا  
بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ  
وَلَيْسَ مَتَوًى الظَّالِمِينَ ⑨

\* Ndeto 'Ribbiyun' yo ŋalyūŋŋtwe ta nguthu sya aatŋi moo---- vate ngwatanŋo ya ūngai ŋla yŋkwoneka ndetonī ŋno "Ribbiyun" Ithyī twŋetē kŋosyo kya ūalyūlo ūngī na wa mwanya ta ūū:-- ūtee wa ūla wokitie ūtalo mūnene wa andū ma Ngai."

nĩ *Ūla* Mwaki; na wĩkalo wa eki-ma-naĩ  
nĩ mũthũku.

153. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
vate nzika nĩwamũseũvĩsyẽ inyw'ĩ  
ũtianĩo Wake yĩla inyw'ĩ  
mwamatemangaa na kũmananga mo kwa  
ũthei Wake, kũvika yĩla, inyw'ĩ  
mwaleelile ūndũnĩ ūkonĩ wĩwi wenyu  
kwa Mwathani Mũtheu, *mũuo wĩthwe*  
*ĩũlũ wake*, na mwambĩĩĩĩla kũkaananĩa  
katĩ wenyu ene, ĩũlũ wa kĩeleelo kya w'o  
kya mwĩao ūũ na nĩmwaleile kũmwĩw'a  
ĩtina wa kũmũnenge inyw'ĩ wendi wa  
ngoo syenyu nthĩnĩ wa ūkĩlyo, We  
*nĩwawetangie ūtethyo Wake*. Katĩ wenyu  
vaĩ asu ala mendie thayũ wa nthĩ ĩno ya  
yu na katĩ wenyu ve ala mendie wa ĩla  
ĩngĩ. ĩndĩ We nĩwamumisye inyw'ĩ katĩ  
woo, nĩkana We atonye kũmũtata  
inyw'ĩ--- na vate nzika, We nũmũekeete  
inyw'ĩ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩ Mũlau kwa etĩkĩli.

154. Yĩla inyw'ĩ mwasembete na  
mũteũmũsisya ona ūmwe ĩtina o  
Mũtũmwa aimwĩta e mbee wenyu, ĩndĩ  
We nĩwamũnengie inyw'ĩ kyeve ĩũlũ wa  
kyeva nĩkana mũikamew'ĩte kyeve  
maũndũ ala mwaaĩsyẽ kana ala  
mamũkwatie inyw'ĩ.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّوهُم بِأُذُنِهِ  
عَلَىٰ إِذَا فُشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّا  
بَعَثَ مَا أَرْسَلَكُمْ مَا تُحِبُّونَ وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الدُّنْيَا  
وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ  
لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ  
عَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ

إِذْ تُصِيدُونَ وَلَا تَلُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ  
يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرَجَكُمْ فَأَتَابَكُمْ عِثًّا بِغَيْرِ لَكِيلٍ  
تَخَزِنُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ  
بِمَا تَعْمَلُونَ

Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵĩsĩ  
nesa ūndū inyw'ĩ mwĩkaa.\*<sup>2</sup>

155. Na Īndĩ, Ītina wa kyeve We  
nŵatheeisye mŵuo tũlũ wenyu – too ūla  
wamĩkwatie nguthu ĩmwe yenyu---oyĩla  
nguthu ĩla ĩngĩ yaĩ na wendi woo ene,  
makĩsũanĩ naĩ tũlũ wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ta ūsũanĩo wa ūtumanu.  
Mo maisye, 'Ithyĩ twĩ vandũ waitũ  
tũkwete ūvoonĩ ūũ?' Asya, 'Usumbĩki  
w'onthe nĩ wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.' Mo nĩmavithaa ĩlĩkonĩ syoo  
maũndũ ala matakumbũlĩlaa we. Mo  
maasya, 'Takethwa ithyĩ twĩ vandũ  
tũũngamĩe maũndũnĩ aa, tũyĩthwa  
twooafwe vaa.' Asya, 'Takethwa inyw'ĩ  
mwekaliile mĩsyĩnĩ yenyu, vate nzika, ala  
meeyĩafwe kũkita methwa maumaalile  
makathi vandũ voo va kũkwĩla nĩkana  
Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye  
kũdetũtũwio Wake na nĩkana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe atonye kũmatata  
maũndũ ala maĩ nthĩnĩ wa ithũi syenyu,  
na nĩkana We atonye kũtheesya maũndũ  
ala maĩ ngoonĩ syenyu. Na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nŵĩsĩ nesa maũndũ ala  
me ĩlĩkonĩ;

156. Asu menyu ala maalyũlile mĩlango  
yoo masyoka Ītina, mũthenya ūla nguthu

ثُمَّ أُنْزِلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمْنَةً تَأْكِسُ بَشِيرَةً  
وَأَمْنَةً وَقَدْ آمَنَتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ  
يُظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ  
هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ قُلْ إِنْ الْأَمْرُ كُلُّهُ لِلَّهِ  
يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يَبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ  
كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا قُلْ لَوْ  
كُنْتُمْ فِي بَيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ  
إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ  
وَلِيُنْجِصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ  
الصُّدُورِ

<sup>2</sup> \*Mavinda amwe, ūtĩsyo wa wasyo mŵnene  
nũvetangaa woo ūla waetiwe nĩ maũndũ manini  
ala meekĩkie vu mbeeni. Undũ ta ūsu nĩweekĩkie  
nthĩnĩ wa kaũ wa Uuti, yĩla kĩkw'ũ kya Mũtũmwa  
Mũamati mŵuo w'ĩthwe tũlũ wake kyeew'ĩkie,  
Ūwetango ūsu nĩwanyĩkĩsye vyũ mathĩna onthe  
ma kĩ-mũndũ na wasyo ūla okiti ma Kĩsilamu  
maminĩte kwona. Na ĩndĩ ūvoo wa kũlea kũkw'a  
kwake nĩkwaalyũlile mwĩkalo wa wasyo kwĩthwa  
kwĩanĩwa kũnene na ūtũngi wa mũvea.

ilī sya ita syakomanie, *kaŭ wa Uuti*, vate nzika, aī Satani ūla wamanthaa kūtuma mo matiūŭka nūndū wa maūndū amwe moo. Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūminīte kūmaekea mo. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Mūmīsyā.

### LUKU 17

157. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mūikethwe mūily'ī ta asu ala metetīkīlīte, na ala mamatavasya anaa--īthe moo yīla mekwanganga īlū ū wa nthī kana yīla maendete kaūnī: 'Takethwa mo maī-vamwe naitū, mayīthwa makwie kana kūawa.' Ūŭ nīw'o, nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atume melila ngoonī syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūnenganae thayū na nī We ūetae kīkw'ū, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

158. Na inyw'ī mwooawa nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mwakw'a, vate nzika, ūkeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na tei ikeethwa syī nzeo mbee kūvīta syīndū ila mo mombanasya.

159. Na ethwa inyw'ī nīmwakw'a kana kūawa, vate nzika, inyw'ī mūkoombanw'a vamwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

160. Na no ūndū wa tei mūnene wa Ngai Mwene Vinya W'onthe we wīthīlīwe wī mūseo kwoo, na kethwa we nīweethīlīwe wī mūmū na wīna ngoo nyūmū, vate nzika, mo methwa manyaīkīe kuma vala we ūī. Kwa ūu,

اَسْتَرْلَهُمُ الشَّيْطَانُ يَبْعُضُ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا  
اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ٤

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا  
لَاخَوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًى لَوْ  
كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ  
حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُخَيِّ وَيُنِيتُ وَاللَّهُ بِمَا  
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥

وَلَيْنَ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مِتُّمْ كَغَفَرَةٍ فَمَنِ  
اللَّهُ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ٥

وَلَيْنَ مِتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَا إِلَى اللَّهِ تَحْشَرُونَ ٥

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَكُنْ فَطَلَا  
غُلِظَ الْقَلْبُ لَا نَقْضُ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ  
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ  
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ٥

maackee mo na Itya ūkeo kwoondū woo, na onana namo maūndūnī ala ma ūsumbiki; na yīla we watw'a, Indī ia wīkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala maiaa wīkwatyo woo nthīnī Wake.

161. Ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akaŭtethya we, vai ona ūmwe ūkaŭsinda; Indī We akŭtia we, Indī nŭŭ ūla wīvo ūtonya kŭŭtethya we ūtee Wake? Etīkīli Indī, nīmaie wīkwatyo woo nthīnī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

162. Na kŭitonyeka Mwathani kwīka ūndū ūte wa kŭīkīlka, na ūla ona wīva wīkaa ūndū ūte wa kŭīkīlka, akooka vamwe na ūndū ūsu ūla we ūtaīkīlkaa nthīnī waw'o, Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo. Na kīla thayŭ ūkaīvwa vyŭ kwīanana nondū wīkīte; namo maikavīfīw'a.

163. We ūla ūatīlaa ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndū ūmwe na we ūla wīyoseaa tīthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe we-mwene na ūla wīkalo wake nī Ngienanī? Na w'o nī ūalŭko mŭthŭku!

164. Mo mena ivīla syīna kīvathŭkany'o sya mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwona ūndū mo mekaa.

165. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīte īnee tŭlŭ wa etīkīli kwa kŭmŭkīlya Mŭtŭmwa kuma katī woo ene, ūla ūmasomeaa mo Mīsoa Yake, na ūmatheasya mo na ūmamanyīasya mo

إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَتَّخِذْكُمْ  
فَنَ ذَا الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ  
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦١﴾

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا  
عَلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ تُمْرُ تُوفَّى كُلِّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ  
وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ﴿١٦٢﴾

أَفَمِنْ أَتْبَعِ رِضْوَانِ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطِ اللَّهِ  
وَمَا وَدَّ جَهَنَّمَ وَبَسَّ النَّصِيرُ ﴿١٦٣﴾

هُمْ دَرَجَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِصِيْرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٤﴾

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا  
مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَ  
يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ

Ivuku na Uti; na mbee wa Ou, mo vate nzika, ma! Ivityoni yi Otheini.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّبِعُوْا اَمْرَ الْمُشْكِكِيْنَ ۝۱۶

166.Kya0! Ytla kyeve kyam0kwata inyw'i----- nenyu nfm0mekl'te mo kyeve k0nd0 kw'ili kwa kyu---inyw'i mwaasya, 'Kti kyum'ite va?' Asya, 'kyum'ite kat'i wenyu ene.' Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Otunyi I0l0 wa syfnd0 syonthe.

اَوَلَمْ نَكُنْ اَصَابَكُمْ مُّصِيبَةً قَدْ اَصَابَكُمْ فُتُوْرًا ۚ قُلْتُمْ اَنْ هٰذَا قُلُودٌ مِّنْ عِنْدِ اَنْفُسِكُمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ۝۱۶

167.Na ktla kyam0kwatie inyw'i, m0thenya 0la nguthu ili sya ita syakomanie, ka0 wa Uuti kya! kwoond0 wa mw'iao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na vaily0 Ou nkana We atonye k0mavath0kany'a et'k'li.

وَمَا اَصَابَكُمْ يَوْمَ الْاُتْفِ الْجَنْعُ فِىْ اَذِيْنَ اللّٰهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝۱۷

168.Na nkana We atonye k0mavath0kany'a angangani. Na mo nfmatawi'e, 'Ukai inyw'i m0kite nzlan' ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na si'itai m0vith0ko wa amaitha.' Mo maisye, 'Takethwa ithy'i n'tweesi k0kita, ithy'i vate nzika, tw'ithwa twam0at'le inyw'i.' Mo m0thenya 0su ma! vakuv' m0no na 0lei mbee wa m0'ik'lo. Mo nfmanceenaa na makanyw'a moo ma0nd0 ala mataf ngoon' syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n'w'is' nesa ma0nd0 ala mo mavithaa.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِيْنَ نَافَقُوْا ۚ وَقِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوْا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَوْ اَدْفَعُوْا قَالُوْا لَوْ نَعْلَمُ جَبَلًا لَّاٰتْبَعْنٰكُمْ هُمْ لِلْكَفْرِ يَوْمِيْنَ اَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْاِيْمَانِ يَقُوْلُوْنَ بِاَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِىْ قُلُوْبِهِمْ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُوْنَ ۝۱۸

169. Aa nfm0 maisye kwa anaa--ithe moo, oy'ila mo ene mati'twe itina, 'Takethwa mo nfmaw'wie ithy'i, mo may'ithwa mooaiwe na 0vy0.' Asya, 'Isi'lei k'kw'0 Ind'i kuma kwenyu ene ethwa mw'imaw'o.'

الَّذِيْنَ قَالُوْا اِلْحٰۤاْنُ لَهُمْ وَقَعَدُوْا لَوْ اَطَاعُوْنَا مَا قُتِلُوْا قُلُ قُلْ فَادْرَءُوْا عَنِ اَنْفُسِكُمُ الْمَوْتُ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ۝۱۹

170.M0ikas0an'le kana ala moa'twe na 0vy0 nzlan' ya Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًا بَلْ اَحْيَآءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَدُّوْنَ ۝۲۰

W'onthe, ta akw'0. Aice, me thay0,  
mbee wa Mwŵai woo, *na nŵmanengetwe*  
*mŵthŵnzŵlo kuma Kwake,*

171.Me atanu nŵndŵ wa maŵndŵ ala  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ŵmanengete mo katŵ wa mumo Wake; na  
maitana nŵndŵ wa asu ala matanamba  
kŵkwatana namo kuma Itina woo, nŵndŵ  
ŵlŵlŵ woo *vaikethwa* na wia, ona mo  
maikew'a kyeva.

172.Mo matanŵaa Inee ya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na mumo Wake, na  
kwŵanana na kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ndaekaa Ituvi ya etŵkŵlŵ yae.

### LUKU 18

173.Ta asu ala meetŵkie wŵtano wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa  
Itina wa makwata Ŵkite----ala moo ta  
asu mekaa Ŵseo kwa Ŵlŵngalu na kwŵka  
Ŵlŵngalu makeethwa na Ituvi Inene;

174.Asu ala andŵ mamatavisye, 'Andu  
nŵmamŴsukŵte inyw'I, kwa Ŵu, makŵei  
mo; Inŵl Ŵu wongeleele mŵŵkŵlo woo *tŵ*,  
namo maisye, Ula Ŵtwŵanŵe ithyŵl nŵ Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, na nŵ MŴsŵvŵli-  
Ula-MŴseo Vyŵ-Ŵe.

175.Kwa Ŵu mo nŵmasyokie mena Inee  
yŵna Ŵtonyi kuma kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na mumo *mwingŵ*, oyŵla  
vai Ŵthŵku wamakŵiŵŵte mo; namo  
maaŵŵŵ Ŵtanu wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe; na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nŵ Mwŵai wa Wŵngŵvo mwingŵ.

فَوَجَّيْنِ بِمَا أَنَّهُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَتَّبِعُونَ بِالَّذِينَ  
لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ  
يَحْزَنُونَ ﴿١٧١﴾

يَسْتَشِيرُونَ بِرِغْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُفْجِرُ  
أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧٢﴾

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ  
الْقَرْحُ ۚ الَّذِينَ أَحْسَنُوا لِمَالِهِمْ وَالْقَوْلَ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٣﴾

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ  
فَاغْلِبُوهُمْ فَزَادَهُمُ إِيمَانًا ۖ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ  
وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٤﴾

فَاثْقَلُوا بِرِغْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمَسَّهُمْ سُوَّةٌ  
وَأَتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٥﴾



176.No Satani tū Ūla Ūmateelemasya anyanyae make; kwa Ūu, mŪikamakŭe mo Indŭ Ngŭei Nyie, ethwa inyw'ŭ mŷl etŭkŭli.

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ  
وَكَافُورٌ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٦﴾

177.Na asu ala malikaa Ūleinŭ na mŭtŭkŭ maikakwŭw'ŭthye kyeve we; vate nzika, mŪitonya kŭmwŭka Ngai Mwene Vinya W'onthe naŭ kwa nzŭa ona yŭva. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendaa kŭmaaŭa kŭfanda ona kŭmwe nthŭnŭ wa thayŭ Ūla Ūkŭte; namo makeethwa na Ūsilŭlo mwai.

وَلَا يَخْزِيكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَنُفْضَرْنَ  
بِشَيْءٍ أَوْ يَكِيدُ اللَّهُ آلَاءَهُمْ وَلَا يَجْعَلُ لَهُمْ مَخْرَجًا  
الْآخِرَةَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٥٧﴾

178.Vate nzika, asu ala mathooete Ūlei na thooa wa mŪŭkŭŭo, maitonya kŭmwŭka Ngai Mwene Vinya W'onthe ūthŭku ona vanini; namo makeethwa na Ūsilŭlo wŭ woo.

إِنَّ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنُفْضَرُوا بِاللَّهِ  
شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥٨﴾

179.Na alei maikasŭanŭe kana kŭmanenge ŭvinda Kwitŭ nŭ kŭseo kwoo, ūsyao wa kŭmanenge ŭvinda Kwitŭ nŭkana mo mongeleke nthŭnŭ wa naŭ tŭ; namo makeethwa na Ūsilŭlo ūthŭnasya.'

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُثَبِّتُ لَهُمْ  
إِنَّمَا نُثَبِّتُ لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ  
مُهِينٌ ﴿٥٩﴾

180.Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamaeka etŭkŭli mekale ūndŭ inyw'ŭ mŭilyŭ, kŭvika yŭla We wamavathŭkanisye ala athŭku kuma kwa ala ase. Ona Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaŭ amŭvuanŭsya inyw'ŭ maūndŭ ala matonekaa. Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe anyuvaa katŭ wa Atŭmwa Make Ūla We wendaa. Kwa Ūu, ŭtŭkŭlai Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atŭmwa Make. Ethwa inyw'ŭ nŭmŷlŭtŭkŭlaa na kwŭthwa alŭngalŭ, mŭkeethwa na ŭtuvi ŭnene.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيُذِلَّ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنتُمْ عَلَيْهِ  
حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَيْبَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ  
عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِيٰ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ  
فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ  
عَظِيمٌ ﴿٦٠﴾

181.Na mo ala methlawa na Otoonu kwoondū wa syIndū ila manengetwe nī Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa mumo Wake maikasūanīe ta nzeo kwoo aiee, nī nthūku kwoo.Isu meethlawa na Otoonu nasyo ikooveewa ngingonī syoo ta kītheko Mūthenyanī wa Uthayūkyo. Na ūtīlwa w'onthe wa matu na nthī, nī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa nesa ūndū inyw'ī mwīkaa.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنشَأَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ  
هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا يَخْلَوْنَ بِهِ  
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا  
تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥٠﴾

### LUKU 19

182.Na vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nīw'īte ūneeni wa *mana* wa asu ala maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ngya na ithyī twī athui.' 'Ithyī tūkaandīka ūndū mo maneenete na kūtata kwoo kwa kūmoaa Athani vate ūlūngalu; na Ithyī tūkasya, 'Samai inyw'ī ūsilīlo wa kūvya.'

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَ  
نَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ  
بَغْيًا حَتَّى دَفَعْنَا عَنْهُمْ آدَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥١﴾

183.Uu nūndū wa maūndū ala moko menyū matōngoisye kwīka mbee *wenyu ene* na *U-w'o nī* kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ti mwīki-wa-naī ona vanini kwa athūkūmi Make.

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَالِمٍ  
لِّلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

184.Asu maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nūtwīyīaīe ithyī tūikamwītīkīle Mūtūmwa ona wīva ateo we atūetee nthembo īla īvīvaw'a na mwaki.' Asya, 'Atūmwa nīmaminīte kūvika mbee wakwa mena Syama ntheu vamwe na maūndū ala inyw'ī mūneenaa. Nīkī, īndī, inyw'ī mwamanthīe kūmoaa mo, ethwa inyw'ī mwī ma w'o?

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عٰهَدَ إِلَيْنَا آلَ تَوْرَةٍ  
فَوَرَّوْا عَنْهَا وَيُنَازِعُونَهَا أَفَقَدْ جَاءَكُمْ  
رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَالَّذِينَ قُلْتُمْ لَهُمْ فَتَقِمْ  
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٣﴾

185.Na ethwa mo measya we nūkengana, now'o mataviw'e Athani ala maī mbee waku, ala mookie mena

فَإِنْ كَذَّبْتُمْ فَقَدْ كَذَّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا  
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٥٤﴾

Syama syĩ Ōtheinĩ na mavuku ma Ōĩ na Ivuku yĩmulikaa.

186. Kĩla thayũ Ōkasama kĩkw'ũ: Na inyw'ĩ mũkaĩvwa vyũ matuvi menyu mausĩe Mũthenya wa Uthayũũkyo tũ. Kwa Ōu, oũla ona wĩva Ōkavetangwa kũasa na Mwaki na aitw'ĩkĩthwa wa kũlika Itunĩ, nũminĩte kũvikĩla kĩlelelo kyake. Na thayũ wa nthĩ ĩno nĩ vathei na ūtanu wa Ōkengani.

187. Inyw'ĩ vate nzika mũkatatwa na mokwati menyu na mathayũ menyu na vate nzika inyw'ĩ mũkeew'a maũndũ maingĩ ma kũmũkita kuma kwa asu ala manengiwe Ivuku mbee wenyu na kuma kwa asu ala mamwĩananasya Ngai na atindany'a. Indĩ inyw'ĩ mwoonany'a ūlũmu na kwĩka ūlũngalu, vate nzika, asu nĩ ūndũ wa kĩthito kĩnene.

188. Na lilikanai yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho woosie ūtianĩo kuma kwa asu ala manengetwe Ivuku *Akyasya*. 'Inyw'ĩ mũkayĩmanyĩthany'a *Ivuku* yĩĩ kwa andũ na mũikayĩvitha.' Indĩ mo nĩmayĩkisye yo ĩtheka ĩtina wa inyonyu syoo, na mayĩkũany'a yo na thooa mũvũthũ. Kĩla mo mathooete nĩ kĩthũku.

189. Ndũkasũanĩe kana asu ala matanĩaa maũndũ ala mo mekĩte; na mendaa kũkathĩwa nũndũ wa maũndũ ala matekĩte kana mo nĩmavĩtũkĩte ūsilĩlo. Mo makakwata ūsilĩlo wĩ woo.

190. Na ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho E-na ūtonyi ĩlũlũ wa syĩndũ syontho.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّا تَوَفُّونَ أَجُورَكُمْ  
يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُجِرَ عَنِ النَّارِ وَأُذِلَّ الْجَنَّةُ  
فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَمَعَاتُ الْغُدُورِ ۝

تَسْلُونَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَسَمَعْنَا مِنَ الَّذِينَ  
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذْنًا  
كَثِيرًا وَإِنْ تَصِفُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ  
الْأُمُورِ ۝

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ  
لِلنَّاسِ وَلَا تَكُونُنَّ فَجًّا بِدِينِهِمْ وَسَاءَ ظُهُورُهُمْ  
وَاشْتَرَوْا بِهِ تَبَتُّلًا قَلِيلًا قَلِيلًا مَا يَشْعُرُونَ ۝

لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا وَيَسْخَرُونَ أَنْ  
يُحَدِّثُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ بِمَقَارِفَةٍ مِنْ  
الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

وَاللَّهُ مَلِكُ السُّلُوتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ  
قَدِيرٌ ۝

## LUKU 20

191. Nthĩnĩ wa mŭmbĩlwe wa matu na nthĩ na mŭalyŭkĩlenĩ wa ūtukŭ na mŭthenya ow'o vena Syama kwa andŭ ala mena ūmanyi;

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝

192. Asu ala mamŭlilikanaa Ngai Mwene Vinya W'onthe maŭngeme, mailĩ-nthĩ, na makomete na wea, na masŭanĩaa ūvoo wa mŭmbĩlwe wa matu na nthĩ: 'Mwĩai waitŭ, We ndŭsyŭmbĩte syĩndŭ ii mana, aiee, We wĩ Mŭtheu; tŭtangĩĩe ithyĩ ĩndĩ, kuma ūsilĩlonĩ wa Mwaki.

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ۝

193. 'Mwĩai waitŭ, ūla ona wĩva We ūtumĩte alika Mwakinĩ, vate nzika, ūsu nĩwe ūmŭsonoketye. Na eki-ma-naĩ maikethwa na atetheesya.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تَدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِن أَنصَابٍ ۝

194. 'Mwĩai waitŭ, Ithyĩ nĩtŭmwĩw'ĩte Mwĩtani aitwĩta ithyĩ tŭlike mŭĩkĩlonĩ, 'Mwĩĩkĩlei inyw'ĩ Mwĩai wenyu, 'na ithyĩ nĩtwĩĩkĩlĩte. Mwĩai waitŭ, tŭekeee ithyĩ naĩ sitŭ, na tŭvetangĩe ithyĩ mothuku maitŭ, na nthĩnĩ wa kĩkw'ŭ kitŭ, tŭtale ithyĩ vamwe na ala alŭngalu.

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا ۚ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ۝

195. 'Mwĩai waitŭ, tŭnenge ithyĩ maŭndŭ ala We watwathĩte kwĩsĩla Atŭmwani Maku; na ndŭkatŭsonokye ithyĩ nthĩnĩ wa Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo. Vate nzika, We ndwanangaa wathani waku.

رَبَّنَا وَإِنَّا مِمَّا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا بَعْدَ إِقْبَالِكُ إِنَّكَ لَا تَخْلِفُ الْوَعْدَ ۝

196. Kwa ūu, Mwĩai woo nĩwamasŭngĩie mboya syoo, akyasya, Nyie ndikaeka wĩla wa mŭthŭkŭmĩ ona ūmwe kuma katĩ wenyu wae mana e mŭndŭŭme kana e mŭndŭmŭka. Inyw'ĩ mumĩte nthĩnĩ wa

فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ وَنُفُوسُكُمْ فِي ذِكْرِي أَوْ أَنُفِيَ بَعْضُكُمْ مِن بَيْنِ الْوَالِدِينَ ۝

mündü na ūla ūngĩ. Kwa ūu, asu, ala mathamĩte na malūngĩtw'e kuma mĩsyĩnĩ yoo, na makathĩnw'a nūndū wa nzĩa Yakwa, na mokitĩte na moaĩtwe, vate nzika, Nyie ngamavetangĩa mothūku moo na ngatuma mo malika Mĩũdanĩ ĩla ĩvĩĩĩlaa tũlũsĩ nthĩnĩ wayo---ĩtũvi kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, na matũvi ala maseo vyū mena Ngai Mwene Vinya W'onthē.'

هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُودُوا فِي سَبِيلِنَا  
وَقَتَلُوا وَقَتِلُوا لَأَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَا نُدْخِلَنَّهُمْ  
جَنَّتِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا لِمَنْ عِنْدَ  
اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الثَّوَابِ ۝

197. Myangangĩle ya alei ĩlũlũ wa nthĩ ndĩkaũkenge we.

لَا يَغُرُّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ۝

198. Nĩ ūtandĩthyo mũnini na mŭkuvĩ na ĩndĩ ĩia-ya-Mwaki nĩyo yĩkethwa wĩkalo woo. Nĩ vandũ vathũku mũno ata va kũthũmũa!

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۝

199. ĩndĩ asu ala mamũkĩaa Mwĩai woo makeethĩwa na Mĩũnda ĩla ĩvĩĩĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo; vo nĩvo mo makekalaa--- nĩ ūthokyo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na kĩla kĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ kĩseo mbee kwa ala alũngalu.

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا  
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نَزَّلْنَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ  
اللَّهِ خَيْرٌ لِّالْبَرَادِ ۝

200. Na vate nzika, katĩ wa Andu-ma-ĩvuku mevo ala mamwĩĩkĩĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na maũndũ ala matheetw'e kwenyu, na ala matheeiw'e kwoo, makĩnyivya mo ene mbee wa

وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ  
إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خُشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتُرُونَ

Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo  
maimIkUanasya MIsa ya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na thooa mUvUthU. Aa  
nImo makethwa na Ituvi yoo kwa MwIai  
woo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe E-mItÜkI kwa kwosa Utalo.

بَايَتِ اللّٰهَ تَسْمًا قَلِيْلًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ  
رَبِّهِمْ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيْعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠﴾

201.Inyw'I ala mwItIkIlaa! UmIIsyai na  
Ithing'IIsyei kwIkala nthInI wa UmIIsyo  
na IthIwai mUsyaIIsye na mÜkIei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nIkana mÜtonye  
kwaIla.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَبِرُوْا وَصَابِرُوْا وَاٰبِطُوْا  
وَءَاتَقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴿٢١﴾

## سُورَةُ النِّسَاءِ مَدَنِيَّةٌ

AL - NISAA  
(Wavuanfw'e Medina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Inyw'ĩ andũ! Mũkĩei Mwĩai wenyu,  
Ūla wamũmbie inyw'ĩ kuma mũndũnĩ  
ũmwe, na kuma vau nĩwoombie  
mũtindany'a wake, na kuma asu elĩ,  
manyafĩka aũme aingĩ na iveti; na  
mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Ūla syitwanĩ Yake mũnyanyanaa mũndũ  
na ūla ūngĩ, na mũkĩei We na mũno  
mũno kũnenge ndũũ sya mũkautĩ ndaĩa.  
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nũsyaĩsya ūlũ wenyu.

3. Na nengei ndiwa syĩndũ syasyo, na  
mũikakũany'e syĩndũ nzeo na nthũku,  
ona mũikaĩsanĩsy'e syĩndũ syasyo  
vamwe na syĩndũ syenyu ene. Vate  
nzika, *Isu* nĩ naĩ nene.

4. Na ethwa inyw'ĩ mwĩ ngwatanĩo  
nĩmũũkĩa kana nĩmũtonya kũlea kwĩka  
ũlũngalu ūlũ wa maũndũ makoniĩ ndiwa  
ĩtina wa kaũ *wathela*, ĩndĩ twaai iveti ila  
mũkwenda ilĩ, kana itatũ kana inya. Na  
ethwa nĩmũũkĩa kana mũitonya kũsyĩka  
nesa na ūlũngalu, ĩndĩ twaai o *kĩmwe tũ*  
kana ila moko menyu ma aũme  
maũngamĩe. ĩsu nĩyo Nzĩa ĩla nguvĩ vyũ  
kwenyu ya kwĩvathana na ūla ūte  
ũlũngalu.

5. Na inengei iveti ngaasya syasyo kwa  
kwenda. ĩndĩ syo kwa kwenda kwasyo,  
syamũkeka kĩndũ nthĩnĩ wayo, ĩndĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ  
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا  
وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ  
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ②

وَأُولُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالُهُمْ وَلَا تَبْدِلُوا الْحَيْثُ بِالْيَتِيمِ  
وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُرْبًا  
كَبِيرًا ③

وَأَنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا بِمَا لَكُمْ  
وَلَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْنٌ وَتِلْكَ وَرِثَةٌ فَإِنْ خِفْتُمْ  
أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكُمْ  
أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ④

وَأُولُوا النِّسَاءِ صَدَقَتُهُنَّ زَيْحَةً فَإِنْ طَلَّقْتُمْ  
عَنْ شَيْءٍ فَإِنَّهُنَّ فُكُلُهُنَّ هُنَّ مَرْثَا ⑤

kItanlei ta kIndu kya kwendeesya na kyaflu.

6.Muikanengane OOngamfi wa Othwii wenyu Ola Ngai Mwene Vinya W'onthe OseOvitye kwoondO wenyu ta syIndu sya kOmOtwika inyw'I, kwa ala mena iIlko nthoku itatonya kOOngamfi nesa. Kwa Ou manengei mo Iflu, na mavw'Ikei ngOa nesa na neenai namo na Oneeni mOseo.  
1\*2

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاَسْوَهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ①

7.Na Otatei Omanyi wa ndiwa kOvika ivikIle OkOO wa kOtwaana; na IndI mwoona syIna kIlIko klanle kOtw'a kOseo, IndI inengei syIndu syasyo; na mOikaye syIndu syasyo na mItOkI mOthaIte na wanango itaneana. Na Ola mOthwii nIesiIle; na Ola ngya, nIaye syIndu nesa kwlanaana na mIao. Na yIla inyw'I mOkwinenge syo ndiwa syIndu syasyo, IndI Itai ngOsi mbee wasyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwlanle ta MOtali.

وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارَ أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِأَلْفٍ حَسِيبًا ①

8.Kwa aOme ve kIanda katI wa syIndu ila asyai na ndOO sya mOkautI matiaa: na

الْبِغَالِ نَوِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ وَمَا قُلْنَا مِنْهُ لَكَ نَوِيبًا مِمَّا قَدْ

<sup>1</sup> Vaa wanda nOtaVItw'e w'onthe vamwe, oyIla Othwii Osu OOWetwa ti wa mbaI yonthe IndI nI wa ndiwa ila Otalo wasyo wongelekaa mOno Itina wa makaO. NtkwIsIkIwe nesa kana Othwii wa nthI nOtOmIkaa nthInI wa maUndO ma mwanya. Ethwa mbaI yonthe ndfOsOvfa Othw'ii ta Osu, na iiOtia OsOvlonI wa syana nini vyO itena Omanyi na itatonya kOsOvfa Othwii wasyo na kIlIko; Ou nOtumaa Othwii wa nthI yonthe Okitwa. KOmima OndO OO IndI, mbaI nItavItw'e yI yonthe na Ikanengwe Otonyi wa kOOngamfi na OsOvfi mOseo wa Othwii Osu ta wayo. KOu ti kwasya kana ndiwa isu iikanengwe OtiIwa wasyo kana kOvenwa w'o, IndI nI kwa Iwinda. MOsoa wa II nOuthesya nesa IOIO wa OndO OO



iveti nasyo syina klanda kya syind0 ila asyai na nd00 sya m0kauti matiaa ota 00, syi nini na syi nyingi-----ni klanda kltw'e.

9.Na yila andu ala ang'i ma nd00 sya m0kauti na ndiwa na ngya syivo ivinda ya k0aanw'a kwa *Otiwa*; manengei k0nd0 kuma syind0ni isu na neenai namo na ndeto sya 0seo.

10.Na asu n0mam0k0e Ngai ala, ethwa n0matonya k0tia syana syoo mbonzu, ene ala methwa mena wia 000 woo. Kwa 0u, mo n0mam0k0e Ngai Mwene Vinya W'onthe na n0maneene ndeto 0la ya w'o.

11.Vate nzika, mo ala mafsa syind0 sya ndiwa na nzila 0te nd0ngalu, mo mamelasya mwaki mavuni moo t0; na makavya nth0ni wa Mwaki wakene.

## LUKU 2

12.Ngai Mwene Vinya W'onthe amw0yafaa inywi 000 wa syana syenyu; m0nd00me akakwata klanda k0ana 0nd0 0mwe na kya iveti 00; 0ndi ethwa ni iveti nthi t0 nyingi mbee wa 00, 0ndi syo ikakwata ilungu 00 kat0 wa itat0 2/3 ya syind0 ila 0la m0kw'0 000te; na ethwa ve k0mwe, kyo k0 nyunzu 1/6. Na asyai make k0la 0mwe nanengwe k0lungu k0mwe kat0 wa thanthat0 1/6 kya 000wa, ethwa e kana; 0ndi ethwa nde kana, na n0we m000wa wa asyai make, 0ndi nyinyia wake akakwata k0lungu k0mwe kat0 wa itat0 1/3; na ethwa ena anaa nyinyia na estu a nyinyia, 0ndi nyinyia wake akakwata k0lungu k0mwe

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْضُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ فِيهَا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ۝

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرَّمِلَ الْإِنثَيْنِ فَإِن كُن نِسَاءً فَوَقِ اثْنَتَيْنِ فَكُلْنِ لَكُنَا مَا تَرَكَهَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النصفُ وَلَا بَوْنِي لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ يَكُن لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوُهُ فَلِأَبِيهِ الثُّلُثُ فَإِن كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأَخِيهِ الشُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِ يُوصِي بِهَا أَوْ ذَيْنِ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ إِلَيْهِمْ أَقْرَبَ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنَ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

katĩ wa thanthatũ 1/6, Itina wa kũĩva kũai  
kũla kũthwa kũ vo kana thiĩ. Maaĩthe  
menyu na syana syenyũ, inyw'ĩ mũtĩĩĩ  
ala me vakuvĩ mũno nenyũ kwa  
kũmũuna. ũtwio ũũ wa kwia ianda nĩ  
kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho.  
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho  
nĩ ũmanyi-W'ontho, Mũĩ.

13. Nenyũ mũkakwata nyunzu ya syĩndũ  
ila iveti syenyũ syatia, ethwa syo itĩĩ  
kana; ĩndĩ ethwa syĩ kana, ĩndĩ inyw'ĩ  
mũkakwata kũlungu kũmwe katĩ wa inya  
¼ katĩ wa ila syatia, Itina wa kũĩva  
ũtĩĩwa ũla syĩthwa syeeyĩie na thiĩ.  
Nasyo ikakwata kũlungu kũmwe katĩ wa  
inya ¼ kya syĩndũ ila inyw'ĩ mwatia,  
ethwa mũĩ kana; ĩndĩ ethwa mwĩna kana,  
ĩndĩ syo ikakwata kũlungu kũmwe katĩ wa  
nyaanya kya syĩndũ ila mwatia, Itina wa  
kũĩva ũtĩĩwa w'ontho ũla mwĩthwa  
mũtĩĩie kana kũĩva thiĩ. Na ethwa ve  
mũndũũme kana mũndũmũka ũla ũtĩĩwa  
wake ũkũaanw'a na we nde mũsyai kana  
kana, na we ena mwanaa nyinyia na  
mwĩĩtu wa nyinyia, ĩndĩ kũla ũmwe woo  
akakwata kũlungu kũmwe katĩ wa  
thanthatũ. ĩndĩ ethwa mo nĩ aingĩ mbee  
wa ũu, ĩndĩ mo makeethwa na ianda  
ianene nthĩĩĩ wa kũlungu kũmwe katĩ wa  
itatũ; Itina wa kũĩva ũtĩĩwa ũla ũngĩ ona  
wĩĩva na thiĩ, Vate kũlelelo kũmũthĩny'a  
mũndũ ona ũmwe. ũũ nĩ wĩĩlai kuma  
kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, na  
Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ ũmanyi-  
W'ontho, Mũmĩĩsya.

14. ĩno nĩ mĩĩvaka ĩla yĩĩwe nĩ Ngai  
Mwene Vinya W'ontho; na oũla  
ũmwĩw'aa Ngai Mwene Ngai Mwene  
Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake, We

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ  
وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ النِّصْفُ مِمَّا  
وَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ بِمَا أَوْصَيْنَ وَلَهُنَّ النِّصْفُ  
مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ  
فَلَهُنَّ الشُّنُّ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ نَوْصُونَ  
بِمَا أَوْصَيْنَ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَّةً أَوْ امْرَأَةً  
وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا الشُّنُّ فَإِنْ  
كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلثِ مِنْ  
بَعْدِ وَصِيَّتِهِ يُوَصَّى بِهَا أَوْ ذَيْنَ غَيْرِ مَضَارَةٍ وَصِيَّتِهِ  
مِنْ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

ذَلِكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ  
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ  
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

akatuma we alika nthĩnĩ wa Mĩũnda ĩla  
ĩvĩĩĩlaa tũĩũsĩ katĩ wayo; vo nĩvo mo  
makekalaa; na ũsu nĩ ũtanu mũnene.

15.Na ũla ona wĩva ũtamwĩw'aa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa  
Wake, na kũmĩkĩla mĩvaka Yake, We  
akatuma alika nthĩnĩ wa Mwaki; vo nĩvo  
we ũkekalaa; na we akeethwa na ũsilĩlo  
wa kũthĩny'a.

### LUKU 3

16.Na ĩla katĩ wa iveti syenyũ syĩna  
ĩvĩtyo ya ũlaalai-----ĩtai ngũsĩ inya ĩolũ  
wasyo kuma katĩ wenyu na syakũsĩĩa,  
isĩĩlei ĩndĩ nthĩnĩ wa nyũmba kũvika yĩla  
kĩkw'o kĩkaivikĩla syo kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe aivingũĩe nzĩa.

17.Na ethwa aũme eĩĩ mena ĩvĩtyo yu,  
masĩĩlei onthe eĩĩ. Na ethwa mo  
nĩmeelila na kũseũv'ya, ĩndĩ ekanai  
namo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ ũla-ũsyokeaa andũ Kaingĩ  
ena ũuu na Ausũĩtwe nĩ tei.

18.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe eyũmbanasya kwĩĩkĩla wĩlilo  
wa ala tũ mekaa naĩ kwa kũlea kũmanyi  
na kwĩlila mĩtũkĩ ĩtina wa ũu. Aa nĩmo  
ala Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ũmelekelaa na tei; na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩ ũmanyi-W'onthe,  
Mũĩ.

19.Vai kwĩĩkĩlwa kwa wĩlilo kwa asu ala  
maendeeaa na kwĩka naĩ kũvika, yĩla  
kĩkw'ũ kĩmũvikĩlaa ũmwe woo, we  
aasya, 'Nyie nĩngwĩlila yu,' kana asu

وَمَنْ يَعْنِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يَدْخُلْهُ  
نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ۝

وَالَّذِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاَسْتَشْهِدُوا  
عَلَيْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَاَنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ  
فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ  
لَهُنَّ سَبِيلًا ۝

وَالَّذِي يَلْتَمِسْنَهَا مِنْكُمْ فَاذْهَبْنَ فَانَ نَابَاً وَاَصْلَحْنَا  
فَاَعْرِضُو عَنْهَا اِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ۝

اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ  
ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَاُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ  
وَكَانَ اللَّهُ وَليماً حَكِيمًا ۝

وَلَيْسَ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى اِذَا  
حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنِّي تُبْتُ اَلَنْ وَ لَا  
الَّذِينَ يَتُوبُونَ وَهُمْ كُفَّارَةٌ اُولَئِكَ اَعْتَدْنَا

ala makusaa me alei. Aa nimo ala lthyf  
tūmasevūsyē ūsilfio wī woo.

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٩

20. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Ti kwītīkīlye  
kwenyu kūsyosa iveti ta ūtīlwa syo  
itekwenḁa; ona mūyālītwe nī kwivingīa  
kwa mavītyo nīkana mūtonye kwosa  
syīndū imwe katī wa ila inyw'ī  
mwinengete syo, ateo syīna ūthūku wī  
ūtheinī; na īkalai nasyo kwa ūseo, na  
ethwa mūiūsyenda, nīvatonyeka inyw'ī  
mūkalea kwenda kīndū kīla nthīnī  
wakyō Ngai Mwene Vinya W'onthē  
wīkītē ūseo mwingī.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْ تَرْتُوا النِّسَاءَ كُرْهًا  
وَلَا تَعْصُوهُنَّ لَتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا أَنْتُمْ مُوَدِّعُونَ  
إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَعَايَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ  
فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ  
فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ٢٠

21. Na ethwa inyw'ī nīmōkwenda kwosa  
kīveti kīmwe vandū va kīngī, na kīmwe  
katī wasyo nīmōkīnenge kīnandū,  
mūikose kīndū kuma vo. Inyw'ī  
mūkakyosa na kūkengana na naī  
yīyonanītye?

وَأَنْ أَرْتُمُ اسْتِئْذَانَ زَوْجٍ مَكَانَ مَخْرُجٍ لَا وَ  
أَنْتُمْ أَحَدُهُنَّ فَنُطْلَأُ فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا  
أَتَأْخُذُونَهُ بِهَيْئَتِكُمْ وَرَأْسًا مُبِينًا ٢١

22. Na inyw'ī mūtonya ata kūkyosa  
kīndū oyīla kīla ūmwe wenyu ethīawa  
eweka atena ūla ūngī, nasyo iveti  
nīsyosete ūtianīo wī vinya.kuma  
kwenyu?

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَ بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ  
وَأَخَذَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ٢٢

23. Na mūikatwae iveti ila maaīthe  
menyu matwaie, ateo maūndū ala  
maminie kūvīta. Nī kīndū kyathe na kya  
ūthatyo na nī nzla nthūku.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ  
سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ٢٣

#### LUKU 4

24. Inyw'ī nīmūvatītwe maanyinyia  
menyu, na ētu menyu, na ētu-a-nyinyia  
menyu, na ētu a nyinyia ma maaīthe  
menyu, na ētu anyinyia ma maa-nyinyia  
menyu, na ētu ma anaa nyinyia menyu,  
na ētu ma ētu – a – nyinyia menyu, na

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَتُكُمْ وَعَتَنُكُمْ  
وَعَتَنُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ

eŭtu ma iveti ila syamwongisye inyw'ŭ, na eŭtu ma maaŭthe menyu, na maa-nyinyia ma iveti syenyu, na eŭtu ma maaŭthe menyu, na eŭtu ma iveti ila mŭkomete nasyo -----Indŭ ethwa mŭikomete nasyo, vaikethwa naŭ ŭlŭlŭ wenyu---na iveti sya syana syenyu, ila syumŭte inyunyunŭ syenyu; na nŭkŭvatanŭtwe kŭtwaa eŭtu eŭl masyaanŭw'e ateo maŭndŭ ala mavŭtŭku; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭi - Mŭno Vyŭ, Usŭŭtwe nŭ tei.

25.Na *inyw'ŭ nŭmŭvatŭtwe* iveti ila ndwae, ateo ila moko menyu ma aŭme maŭngamŭe. Ŭu nŭw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭmwŭyŭaŭe inyw'ŭ. Na nŭmwŭtŭkŭlŭtwe kŭtwaa iveti ila ingŭ ŭtee wa isu, nŭkana mwimanthe syo na syŭndŭ syenyu, mŭkitwaa nesa mŭte kwŭka ŭlaalai. Na kwoondŭ wa ŭtandŭthyo ŭla mŭkwataa kuma kwasyo, inengei ngaasyo syasyo, ŭla ŭtw'ŭtwe, ona vaikethwa ŭthŭku kwenyu kaŭ wa syŭndŭ ila mwŭw'anŭte, ŭtina wa kumya ngaasya ŭla ŭtw'ŭtwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ ŭmanyi-W'onthe, Mŭŭ.

26.Na ŭla ona wŭva ŭtatonya kŭtwaa iveti nthasye, mbŭtŭkŭlŭi we nŭatwae ila moko menyu ma aŭme maŭngamŭe, ta athŭkŭmŭi ma mŭsyŭ ala metŭkŭlŭte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭsŭ mŭtŭkŭlŭo wenyu nesa vyŭ; inyw'ŭ *inyw'onthe* mumŭte mŭndŭnŭl o ŭmwe; kwa ŭu, itwaaei mŭnengetwe ŭthei nŭ eŭaŭi masyo na inengei ngaasya syasyo kwŭanana na ŭla ŭseo, syo syŭ ntheu, itekwŭka ŭlaalai, kana ila syŭna ndŭsyo sya kŭmbithŭ. Na ethwa, syŭna ŭlaalai

الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوْنَكُمْ مِنَ الرِّضَاعَةِ وَأَمَهُتُ  
نِسَائِكُمْ وَرَبَائِكُمُ الَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمْ  
الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمُ بِهِنَّ فَلَا  
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَالٌ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ  
أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ  
سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦٥﴾

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ  
كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَإِجْلَ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ  
تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ مِمَّا  
اسْتَبْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُمْ فَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ فَرِيضَةً  
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيهَا تَرْضَيْنَهُمْ بِهِ مِنْ بَدْلِ الرَّيْضَةِ  
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٦٦﴾

وَمَنْ لَمْ يَسْطِغْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ  
الْمُؤْمِنَاتِ فَيَنْتَهِنَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ مِنْ فَتْيَتِكُمْ  
الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَيْمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ  
بَعْضٍ فَأَتِ الْوَحْهْنَ بِأَذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَتُوهُنَّ  
أَجُورَهُنَّ بِالْعَرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسْفِحَاتٍ  
وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْنَ فَإِنْ أَتَيْنَ

Itina wa kŭtwawa, syo ikeethwa na nyunzu ya ūsilŭlo ūla umŭtw'e kwa iveti ila syŭna ūthasyo. Na ūu nŭ kwa ūla we katŭ wenyu ūnŭŭkŭa ndakese kwŭka naŭ. Na kwŭsiŭla inyw'ŭ-ene nŭ ūseo mŭno kwenyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭi Mŭno Vyŭ, Usŭŭtwe nŭ tei.

### LUKU 5

27.Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭmŭtheesya inyw'ŭ, na kŭmŭtongoesya inyw'ŭ nzŭanŭ sya asu ala maŭ mbee wenyu; na kŭmwelekela inyw'ŭ na tei. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Ūmanyi-W'onthe, Mŭŭ.

28.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭmwŭthiŭŭa inyw'ŭ ena tei, ŭndŭ asu ala maatŭŭa mawendi *moo* mathŭku mendaa inyw'ŭ mwelelŭke vaasa.

29.Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭvŭthya mŭio wenyu, nŭndŭ mŭndŭ ombŭtwe e mwonzu.

30.Inyw'ŭ ala mwŭŭŭŭŭlaa! Mŭikaŭsanŭe syŭndŭ syenyu katŭ wenyu ene na nzŭa nthyoeku, ateo ila inyw'ŭ mŭŭkwata na ūtandŭthya vamwe na mwŭw'ano kwa kwŭw'ana inyw'ŭ ene; na mŭikeyŭae inyw'ŭ ene. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mwene-Tei kwenyu.

31.Na ūla ona wŭva wŭkaa ūu kwa nzŭa ya ūtŭli-wa-mŭlao na ūte ūlŭngalu, Ithyŭ tŭkamwŭkya Mwakinŭ; na ūu nŭ ūvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

بِقَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الذَّخَنَاتِ مِنَ  
الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ  
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٧﴾

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّبَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ  
مَنْ قَبْلَكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ  
الشَّهَوَاتِ أَنْ تَبْسُلُوا مِيرَاثًا عَظِيمًا ﴿٥٩﴾

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ مِثْقَالَ  
رَيْحَانٍ ﴿٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ  
بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ رِضَاكُمْ  
وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦١﴾

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ  
كَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٦٢﴾

32. Ethwa inyw'I nīmōkwīvathana na syīndū ila nthōku vyū ila inyw'I mūvafītwe, Ithyī tūkavetanga mothōku ala *manini* kuma kwenyu, na kōmwītīkīlya inyw'I vandū va ndāfa nene.

إِنْ تَحِبُّوا كِبَارَ مَا تَهْوَنَ عَنْهُ نَكْفِرْ عَنْكُمْ بِمَا أَنْتُمْ  
وَنُدْخِلْكُمْ مَدْخَلَ كَرِيمًا ﴿٣٢﴾

33. Na mōikasyīw'īe kīw'īu syīndū ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengeṭe amwe menyu kūvīta ala angī. Aūme makeethwa na kīanda kya syīndū ila mo mamanthīte na iveti kīanda kya syīndū ila syo imanthīte. Na mwītyei Ngai Mwene Vinya W'onthe mumo Wake, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūmanyi mwīfanīu wa syīndū syonthe.

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ  
لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا  
اَكْتَسَبْنَ وَأَسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ  
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٣﴾

34. Na kīla ūmwe Ithyī nītūmūnyuvīte atīfwa ma syīndū ila asyai na ndūū sya mōkauṭī matīaa, na *ota ūu* ala matieny'e nenyu kwa nzīa ya kōīsana kīthitū. Kwa ūu manengei kīanda kyoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūsyāīsyaa tūlū wa syīndū syonthe.

وَلِكُلٍّ جَلْنَا مَوَالِيًّا مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ  
وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتَوْهُمْ نَصِيبَهُمْ إِنْ  
اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٤﴾

#### LUKU 6

35. Aūme nī asūvīi ma iveti nūndū Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmatonyethetye amwe moo kūvīta ala angī, na nūndū mo *aūme* nīmaumasya syīndū syoo. Kwa ūu iveti ila ndūngalu *nī ila* mbīw'i, na isūvīaa syīmbithī *sya aūme masyo* kwa ūsūvīo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na isu *kwa* ila inyw'I mwīna w'ia ngālī yasyo nūndū wa wau wa matū, itaei syo na itiei syīsyoka mokomonī masyo, na isīlīlei. Na īndī ethwa syo nīsyamwīw'a inyw'I, īndī

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ  
عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَإِذَا ضَلَلْتُ  
فَإِنَّكَ حِفْظُكَ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تُحَاقُونَ  
نَسُوا هُنَّ فِعْظُهُنَّ وَاهْتَجَرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ  
وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْتُمُ فَلَا تَسْفُحُوا عَلَيْهِنَّ  
سَبِيلًا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا كَرِيمًا ﴿٣٥﴾





mŌnyanyae we nalilikane kana we nŭ  
mŌnyanyae mŌthŌku.

40. Na mo methŭwa makwatiwe nŭ  
ŌthŌku mwaŌ, kethwa nŭmamwŭtkŭlŭte  
Ngai Mwene Vinya W'onthē na  
MŌthenya wa MŌminŌkŭlŭyo, na kumya  
katŭ wa kŭla Ngai Mwene Vinya  
W'onthē wamanengete mo? Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthē nŭmesŭ mo nesa  
vyŌ.

41. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthē ndamwŭkaa mŌndŌ ona ōmwe  
naŭ ona ya ōito wa kaveke kanini. Na  
ethwa ve kŭko kŭseo, We nŭkingŭvasya  
kyo na kŭnengane kuma Kwake-Mwene  
ŭtuvi ŭnene.

42. Na kŭkeethwa ata kwoo, yŭla ŭthyŭ  
tŭkaete ngŌsŭ kuma kŭla nguthu ya andŌ,  
na tŭkakŌete we kwŭthwa ngŌsŭ ŭŭlŭ wa  
aa!

43. MŌthenya Ōsu, asu ala maleile  
kwŭtkŭla na maleile kŭmwŭw'a  
MŌtŭmwa, mo makenda takethwa nthŭ  
nŭyŭananw'a ŭŭlŭ woo, na mo  
maikatonya kŭmŭvitha Ngai Mwene  
Vinya W'onthē kŭndŌ.

#### LUKU 7

44. Inyw'ŭ ala mwŭtkŭlaa!  
Mŭikamŭthengee Mboya yŭla mŭtena  
kŭlŭko kŭlanŭ, okŭvika mŭmanyē vyŌ

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوِ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا  
وَمَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ۝

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ شَيْئًا وَلَوْ رَدُّوا عَنْكَ حَسَنَةً  
يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

تَكْلِفَ إِذَا جُنَّا مِنْ كُلِّ امْتَةٍ بِشَهِيدٍ وَجُنَّا بِكَ  
عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ۝

يُؤْمِنُ يَوْمَ يُؤْذَى الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ وَلَوْ سَئَى  
فِيهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَانْتُمْ سُكَارَى  
مَعًا تَلْكُمُوهَا تَقُولُونَ وَلَا جُنَا إِلَّا مَعْرِي سَبِيلِ

Ondú mOkwasya, ona kana ylla mwí Ovuku, <sup>2\*</sup> ateo ylla mOendete kyalo nzlaní, mwí kOndú kOasa okúvika mwíthwe mOthambíte. Na ethwa mwí awau kana mwí kyaloní mÚte atheu, kana ethwa Úmwe wenyu auma kyoóní kana nImúkiitíte iveti na mÚilea kwona kÍw'Ú, Indí Ivakei inyw'Í ene mOthanga Úla mÚtheu kÚtayamamu na vakai mothyÚ menyu na moko menyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍ We Mwene-Úuu Mwingí, MÚekaní MÚno Vyú.

45. We noÚmesí amwe ma asu ala manengiwe kÍlungu kya Ívuku? Mo mathooaa ÍvÍtyo na mendaa kana inyw'Í ota Úu mwasye nzla.

46. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÚmesí nesa mÚno amaita menyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍwlaníe kwíthwa ta MÚnyanya, na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍwlaníe kwíthwa ta MÚtetheesya.

47. Ve amwe katí wa Ayuti ala maalyÚlaa ndeto kuma vandÚ vasyo vala vaÍÍíe, namo maasya, 'Íthyí nÍtwíw'aa na nÍtÚleaa,' na we Íw'a Útekwíka,' na maasya, 'Laainaa kwa kÚmÍalyÚla na nÍmí syoo kwÍlanana na Ondú wÍ nthíní wa ilÍko syoo makÍmantha kÚkita na MÚtkÍto. Na takethwa mo maÍtye, 'Íthyí nÍtwíw'aa na nÍtwítkÍlaa,' na we Íw'a'

<sup>2</sup> \*Úneeni ÚÚ "Úvuku" ti mÚtheu. Ndeto Íno ya KÍalavu "Junuban" Íwetetwe ÍÚÚ wa mÚndÚ Ítina wa kÚkoma na mÚndÚ mÚka kana Ítina wa kÚkÍtya ona Útakomete na mÚndÚ mÚka. Nthíní wa maÚndÚ ta asu kÚthamba nÍ kÍndÚ kya vata mÚno mbee wa kÚthi kÚvoya.

هَٰذَا نَعْتَبِلُكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَبَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٥٠﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكَنْزِ يَشْتَرُونَ الصَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَبْلُغُوا السَّيْلَ ﴿٥١﴾

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَارْعِنَا لَيْتَ أَلَسْتَبِهِمْ وَطَعْنَا فِي الَّذِينَ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمًا وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٣﴾

na asya, Unzurnaa' kwĩthwa kwaĩ kũseo  
kwoo na kũlũngalu mbee. Indĩ Ngai  
Mwene Vinya W'ontho nũmaumanĩe mo  
nũndũ wa ũlei woo, kwa ũu mo  
nĩmetĩkĩlaa Indĩ ovanini. <sup>3\*</sup>

48. Inyw'Andũ - ma - Ivuku! Itĩkĩlai  
maũndũ ala Ithĩ tũtheetye, makĩanĩsya  
ala me vamwe nenyu mbee wa Ithĩ  
tũtanaete ũnyamao. Tũlũ wa atongoi  
amwe menyu tũituma mo maalituma mo  
maalyũka na inyonyu syoo na kũsemba,  
kana kũmaumanĩa mo ũndũ Ithĩ  
twamaumanĩe Andũ ma Savato. Na  
mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho  
ndwĩ ndĩ ya kũlea kwĩanĩw'a.

49. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'ontho ndakaeke We kwĩananw'a na  
mũtindany'a ona ũmwe, na We akaeke  
kĩla kĩngĩ kyonthe ũtee wa kyu kwa ũla  
ona wĩva ũmeananasya atindany'a na  
Ngai Mwene Vinya W'ontho, we  
aseũvĩtye naĩ nene mũno.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْكُتُبَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا  
لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلُ إِنَّ نَظِيرَ دُجُوهَا فَنَزَّلْنَاهَا عَلَى  
أَذْيَابِهَا أَوْ تَلَغَتْهُمُ الْمَاءُ كَغَيْثٍ أَعَصَبُ الْتَبَتُوا وَكَانَ  
أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٥٨﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ  
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَى  
إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٥٩﴾

<sup>3</sup> \* Ūw'o ndũtonya kũatĩwa ũndũ kwafĩe nthĩnĩ wa  
Kĩlungu kĩĩ, mũsoanĩ ũla mũalyũle tũ, nũndũ vaa  
angangani matavanw'a makĩmĩweta ndeto Imwe  
naĩ omamĩsĩ makĩmĩla ũĩmĩ mena kĩeleelo kya  
kũmũma Mwathani Mũtheu. Etĩkĩli nĩmawetaa  
ndeto ii, "Same" na wa at'ana" 'Ithĩ nĩtwew'ie  
na nĩtwetĩkĩlile.' Vandũ va kwasya, 'nĩtwewie,'  
angangani maisye, 'nĩtwaleile.' Ndeto ũla  
tandĩkĩtwe mũsoanĩ ũũ nĩ kwasya kana ithĩ  
nĩtwewie na nĩtwaleile. Indĩ mo nĩmaneenie na  
kũvũthya mena kĩeleelo kya kũmũthyoekya  
mwĩthukĩsya etĩkĩle kana mo maĩtye 'ata'na'  
vandũ va 'asai' na.' Mwĩthukĩsya wĩna kĩĩko  
ndalea kũmanya ũthũku ũla nĩmĩ syoo syĩkwĩka  
vau katĩ wa 'Rai' na 'Racena.' 'Rai' na nĩ 'ĩthĩwa  
wĩ mwololo kwitũ, oyĩla 'Racena' nĩ 'we mwololo  
wa malondũ maitũ.' Kũu onakw'o kwafĩ o kwenda  
kũmũma Mwathani Mũtheu nthĩnĩ wa mĩwetele  
yoo.

50. We noŭmesĩ asu ala metusaa kwĩthwa atheu mo ene? Aiee, no Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla ũmŭtheasya we ona wĩva ũla We wendaa, namo maikavĩtw'a ona vanini.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزْكُونَ  
مَنْ يَشَاءُ وَلَا يَرْحَمُونَ ۝

51. Sisyai, ũndũ mo maseŭvasya ũvŭngũ ũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Na ĩsu nĩyĩanĩe kwĩthwa naĩ yĩ ũtheinĩ.

أَنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهِ  
إِنَّمَا مُبِينًا ۝

### LUKU 8

52. We noŭmesĩ asu ala manengiwe kĩlungu kya ĩvuku? Mo metĩkĩlaa syĩndũ nthũku na kũmaatĩĩa asu ala mekaa naĩ, na maasya ũlũ wa alei, 'Aa nĩmo matongoew'e nesa nthĩnĩ wa ndĩni mbee wa asu ala metĩkĩlaa.'

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ  
بِالْجَنَّةِ وَالطَّاعُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ  
أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ۝

53. Mo nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmaumanĩĩte; na ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmŭumanĩaa, we ndũkamwonea mŭtetheesya.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ  
تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ۝

54. Mo mena kĩanda ũsumbĩnĩ? Indĩ mo maimanenge andũ kasamũ kanini keana kalima ka mbeke ya ndende.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمَالِ فَإِذَا لَا يَرَوْنَهُ النَّاسَ  
تَقِيرًا ۝

55. Kana mo memew'ĩa andũ kĩw'ĩu nŭndũ wa maŭndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmanengete kuma katĩ wa mumo Wake? *Ethwa ũu nĩw'o*, vate nzika, Ithyĩ nĩtwamanengie Aana ma Avalamu ĩvuku na Ũĩ, *ota ũu, na ota ũu*, Ithyĩ nĩtwamanengie ũsumbĩ mŭnene.

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ  
فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ  
مُقَدَّامًا عَظِيمًا ۝

56. Na katĩ woo ve ala mamwĩtĩkĩlile we; na katĩ woo ve angĩ ala maalyũkile kuma vala we ũĩ. Na ĩia-ya-Mwaki nĩyĩanĩe ta mwaki wakene.

فِيهِمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَ  
كَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ۝

57. Asu ala mam̄leaa M̄soa Yaitū, Ithyī o m̄tūkī, tūkatuma malika nthīnī wa Mwaki. Kīla İvinda ikonde syoo syavya, Ithyī tūkamakūanfasya na ikonde ingī nīkana mo masame ūsilīlo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mwene-Vinya, MŪī.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كَلِمَاتًا  
نُصِجَتْ جُلُودُهُمْ بِدَلِّهِمْ جُودًا غَيْرَهَا لِيَسْأَوْفُوا  
عَذَابَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ٥٧

58. Na asu ala met̄kīlaa na kwīka mawīa maseo, Ithyī tūkamatonyethya kūlika nthīnī wa M̄tūnda İla İvītīlaa tūlūsī katīwayo mekalae vo tene na tene; navo vakeethwa na endwa matheetw'e nī Ithyī, na Ithyī tūkamet̄kīlya mo kūlika vandū va kwendeesya, na muunyī mwingī.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ  
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ  
فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا ظِلِيلًا ٥٨

59. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē emwīyīfaa inyw'ī mūtūnge syīndū kwa ala imaīlīte, na kana yīla inyw'ī mūtūsila katī wa andū, inyw'ī mūsile mwīna ūlūngalu sila wa katī. Na vate nzika, maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmūtaaa namo nīmo maseo mūno! Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Wīw'i-W'onthē, Woni W'onthē.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَبِيحًا بَصِيرًا ٥٩

60. Inyw'ī ala mwīt̄kīlaa! Mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthē, na mwīw'ei Mūtūmwa Wake, na asu ala mena ūkūmū ūlū wenyu. Na ethwa inyw'ī nīm̄walea kwīw'ana ūlū wa ūndū ona wīva katī wenyu ene, ūtūngei kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūtūmwa Wake ethwa inyw'ī mwī et̄kīli ma Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūthenya wa Mūminūkīlyo. Ūu

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ  
أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ  
إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ  
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ٦٠

nĩw'o ūseo vyū na wa kūkathĩĩwa  
mūminūkĩlyonĩ. <sup>4\*</sup>

### LUKU 9

61. We noŭmesĩ asu ala metusaa kana  
nĩmametĩkĩlaa maŭndū ala mavuanĩtw'e  
kwaku na ala mavuanĩtw'e mbee waku?  
Mo mendaa kūmantha ūtwio kuma kwa  
mbaa-matū, onakau mo nĩmeeyĩaiwe  
maikamew'e mo, Na Satani endaa  
kūmūthyokya inyw'ĩ na kūmwathūkya  
ūtee vaasa.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنزَلَ  
إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا  
إِلَى الظَّالِمِينَ وَقَدْ أُفْرِغُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ  
الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ⑩

62. Na yĩla mo matavw'a, ūkai inyw'ĩ  
maŭndūnĩ ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthē ūtheetye kwa Mūtūmwa  
Wake,' we nūmonaa angangani  
makĩalyūka na kuma vala ūĩ we.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ  
رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ⑪

63. Kūilyĩ ata ĩndĩ, yĩla thĩna wamakwata  
mo nūndū wa maŭndū ala moko moo  
matongoetye mbee woo, mokaa vala ūĩ  
we makĩvĩta na Ngai Mwene Vinya  
W'onthē makĩyasya, 'Ithĩ tūiendaa ūndū  
ateo kĩko kya ūseo na mwĩw'ano.'

كَفَيْكَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ  
ثُمَّ جَاءَكَ يُخْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا لِنَسْأَلَكَ  
وَتَوْفِيقًا ⑫

64. Aa nĩmo, Ngai Mwene Vinya  
W'onthē, wĩsĩ syĩmbithĩ sya mathayū

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ  
عَنْهُمْ وَعَظِّمْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ⑬

<sup>4</sup> \*Mŭseŭĩlye wa Kĩalavu wa ūneeni 'Oulil min  
kum' ala mena ūkūmū tūū wenyu nĩmanyĩkĩte  
nesa nĩ amwe. Mūno tūū na ndeto 'minkum,' 'ĩla  
nĩhĩnĩ wayo ve ndeto ilĩ ikwatanĩtw'e vamwe'  
'min' na 'kum' min nĩ 'kuma' na kum nĩ 'inyw'ĩ'.  
Aalyūli amwe yĩla mekūalyūla ūneeni ūū mendaa  
kwasya kuma kafi wenyu ene.' Uu nĩtakwasya  
kana mwafĩĩtw'e nĩ kŭmew'a tū ala mena ūkūmū  
ūla umite kafi wenyu ene, ūkūmū wa Kĩsilamu wĩ  
w'oka. Nĩhĩnĩ wa ūneeni ūū min tkūnĩte wĩa wa  
kwikwatany'a syelĩ kum na Oulil amre  
ngwatanĩonĩ yasyo syelĩ ūalyūlo wafĩwe nĩ  
kwĩthwa ūilyĩ ta ūū----'Asu ala mena ūkūmū tūū  
wenyu.'



68.Na Indī Ithyī vate nzika, twīthwa twamanengete Ituvi Inene kuma Kw'itū-Ene;

وَإِذَا لَا تَنِيهِمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۝

69.Na vate nzika, Ithyī twīthwa twamatongoesye mo nzlanī ūla ya w'o.

وَلَهَدَيْنَهُمْ جِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝

70.Na ūla ona wīva ūmwīw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa ūŪ Wake, akeethwa katī wa asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete maūthimo Make.....namo nī, Athani, Atkīī, na Ngūsī na Ene-ūlūngalu. Na anyanya aseŋ vyū nīmo aa.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالضَّاكِرِينَ وَالشَّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ۝

71.Mumo ūŪ nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwīanīfu, ūmanyi-W'onthe.

۞ ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عِلْمًا ۝

#### LUKU 10

72.Inyw'ī ala mwītkīlāa! ūsūvīei; na endai mwī nguthu syī kīvathūkany'o kana mūende inyw'onthe vamwe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ تَنْفِرُوا جَمِيعًا ۝

73.Na katī wenyu ve ūla we ūkatiwa ūtina, na Indī kyeva kyamūkwata inyw'ī, we aasya vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ethīttwe E-Mūlau, kwakwa, nūndū nyie ndinaī vamwe namo.'

وَأَن مِّنْكُمْ لَسَنٌ لَّا يُبْطِنُ ۚ فَإِنِ اصَّابَكُمْ مُّؤَيَّبٌ قَالُوا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْنَا إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَمِيمًا ۝

74.Indī ethwa ūvuso ūseo nīyamūvikīa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we aasya, ko vatanaī wendo katī wenyu nake, 'Takethwa nyie nīnaī vamwe namo, Indī nyie nīthwa ngwatīte ūkīlyo mūnene!'

وَلَمَّا اصَّابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولُنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلْبَسْنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝

75.Eka asu Indī ala matonya kūthoosya thayū wa nthī Ino kwoondū wa Itunī. Na ūūla ūkitaā nzlanī ya Ngai Mwene Vinya

فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ ۚ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يُلَاقِ الْمَوْتَ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۝



W'onthe, ooawa kana aşinda, o mĩtũkĩ  
Ithyĩ tũkamũnenge ĩtuvi ĩnene.

76. Na mwĩna kĩ inyw'ĩ Ondũ mũtekũkita  
nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe  
na ya ala onzu---aũme, iveti na  
syana....ala maasya, 'Mwĩafi waitũ,  
tumye ithyĩ nthĩnĩ wa mũsyĩ ũũ, ũla andũ  
maw'o nĩ athĩnany'a, tũseũvĩsyeyethyĩ  
mũnyanya kuma Kwaku-Mwene, na  
tũseũvĩsyeyethyĩ mũtetheesya ũmwe  
kuma Kwaku-Mwene?'

77. Asu ala metfĩkĩlaa, nĩmokitaa  
kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, na ala matetfĩkĩlaa mokitaa  
kwoondũ wa ũla-Mũthũku. Kwa ũu,  
ũkitai na anyanyae ma Satani; vate  
nzika, ũĩ wa Satani nĩ mwonzu!

### LUKU 11

78. We noũmesĩ asu ala matawiw'e.  
'Sĩĩtai moko menyu, lũlũmĩĩlayi Mboya  
na ĩvai Saka?' Na yĩla mo meeyĩafwa  
kũkita, sisyai! nguthu ĩmwe yoo  
ĩmakĩlaa andũ ta kũmũkĩla Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, ona mena wia  
mũnenange; namo maasya, 'Mwĩafi  
waitũ, We ũtwĩyĩafeyethyĩ kũkita nĩkĩ?  
No ũtũnenge ithyĩ kavinda kanini?  
Asya, 'Ŭtandĩthyo wa nthĩ ĩno nĩ mũnini  
na ĩtunĩ vakeethwa vandũ vaseo mũno  
kwa ũla we ũmũkĩlaa Ngai; na inyw'ĩ  
mũikavĩfwa ona vanini.'

79. Ovala vonthe inyw'ĩ mwĩthwa mũĩ,  
kĩkw'ũ kĩkamũkwata inyw'ĩ, ona mwĩ  
nthĩnĩ wa mbeenge yakĩtwe nũmu. Na  
ethwa mo nĩmakwatwa nĩ ũseo ũmwe,  
maasya, 'Ŭũ nĩ kuma kwa Ngai Mwene

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ  
مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ  
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمُ أَهْلُهَا  
وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ  
لَدُنْكَ نَصِيرًا ۝

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا  
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّالِمِينَ فَقَاتِلُوا أَكْثَرَ الشُّرَطِ  
وَإِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۝

أَمَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا  
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ  
إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ  
أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا  
الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ  
الدُّنْيَا قَلِيلٌ ۝ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا  
تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ۝

أَيَّنَ مَا تَكُونُوا يَذَرِكُمْ أَلَمَاتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي  
مُشَيْدَةٍ وَإِنْ نَصَبْتُمْ حَسَنَةً يَقُولُ هَٰذَا مِنْ  
عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ نَصَبْتُمْ سَيِّئَةً يَقُولُ هَٰذَا مِنْ

Vinya W'onthe; Indī mo makwatwa nī ūthŭku, maasya, Ūŭ nī kuma kwaku we; Asya, 'W'onthe nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Kwīkīkīte ata kwa andŭ aa ūndŭ matekŭthengea kŭmanyā kīndŭ?

80. Useo ona wīva ūla ūkaa kwaku we nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ūthŭku ona wīva ūla ūkaa ūlŭ waku we nī kuma kwaku mwene. Na ūthŭkŭ tŭtŭmīte we ta Mŭtŭmwa kwa mbaa andŭ -----Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe ta Ngŭsī.

81. Ula ūmwīw'aa Mŭtŭmwa amwīw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe mŭno; na ūla ūalyŭkaa, Indī, ūthŭkŭ tŭtŭmīte we ta mŭsŭvī ūlŭ woo.

82. Na mo maasya, 'Wīw'i nīw'o ūndŭ ūla mŭnene wītŭ wa kŭtŭtŭngoesya ūthŭkŭ; Indī mo mauma vala we ūl, nguthu ūmwe yoo ūsŭanīaa ūtukŭ ūlŭ wa ūndŭ we ūneenaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭandīkaa maŭndŭ ala mo masŭanīa ūtukŭ. Kwa ūu, we ūvetange vala māl, na ūa wīkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe kwīthwa ta Mŭsŭvī wa maŭndŭ.

83. Indī mo nomamī sŭanīaa Kulani Ntheu? Takethwa yo yumīte kwa ūngī eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, mo methīwa meethīwe na kŭlea

عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِندِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ  
لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ٥٩

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ  
سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا  
وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ٦٠

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَوًّا  
أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ٦١

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِنَّا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيِّنَاتٍ مَّا يَفْتَهُ  
مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبْتَغُونَ  
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ  
وَكِيلًا ٦٢

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ  
لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ٦٣

kw'w'ana kOnene nthInI wayo. <sup>6\*</sup>

84.Na yIla mavikIwa nI *movoo* ma mUuo kana ma wia, mo nImaUnyaIkaSya; oyIla takethwa nImaUtwafe MÜtÜmwa na asu ala mena ÜkÜmÜ kaI woo, vate nzika, asu ala matonya kÜkunIkaIla na kIthito methIwa maÜmanyie Ü w'o wa w'o. Na takethwa ti ÜndÜ wa mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe Üla wI IÜÜ wenyu na tei Wake, inyw'I mwIthwa mwamÜatIle Satani, ateo avÜthÜ.

\*85.Kwa Üu, Ükitai kwoondÜ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe-----we ndÜtw'itwe mÜÜngamIi wa mÜndÜ ateo kwaku we mwene---na mathing'IIsye eIkaIli. NokwIthwa vangI Ngai Mwene Vinya W'onthe akasiIla vinya wa asu ala matetIkaIla; na Ngai Mwene Vinya

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفِ بِأْسِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا

<sup>6</sup> \*Neto Ino ya Kulani *Ikhilafan Katheeran* 'IvathÜkany'o mbingI' veonany'a mÜcenele wI kIvathÜkany'o, Üu nI kwasya kana, takethwa mÜndÜ OngI eka Ngai Mwene Vinya W'on the nIwe waandIkie Kulani Ntheu, andÜ methwa meethIwe na ivathÜkany'o nyingI kana kÜlea kw'w'ana kwingI nthInI wayo. undÜ ÜilyI ta ÜÜ ÜkonI Ümbi wa matu na nthI nIwonekaa nthInI wa KIlungu kya 67:4 *Al-Mulk* kIitavany'a kana nI vinya mÜno na kÜitonyeka kwona Üoleku kana kIvathÜkany'o nthInI wa wIa wa Ngai.

\*UalyÜlo ÜÜ wIonany'a kana MÜtÜmwa na andÜ ala mena ÜkÜmÜ onthe kaI woo mayaI matonya kÜvikIa mÜminÜkIlyo wa w'o. No ala tÜ maI na Ütw'Ito mÜseo wa kIItko *nIimo maI matonya kÜmanyi Ü - w'o*. Ithyl twIete ÜalyÜlo Ongyl ta ÜÜ Üla Üte kÜtia mwanya Üu na Ükwonany'a kana kIla Ümwe kaI woo aI na Ütonyi wa kÜmanyi Ü-w'o ethwa we nIwakunIkaIite ngewa Isu. 'YIla meew'a *ndeto sya mana ikony'e* ÜndÜ wa mÜuo kana kaÜ mo nImaUnyaIkaSya. OyIla takethwa nImaUtwafe MÜtÜmwa-na ala mena ÜkÜmÜ kaI woo vate nzika kaI wa asu ala maÜkunIkaIle Üvoo Üsu ta mÜthÜku maI matonya kÜmanyi Ü-w'o.

W'onthe e vinya mbee ūtonyini na e vinya mbee kwa kŭete ūsililo.

86. Ūla ona wīva wīkaa wīw'anīthy'a wa ūlūngalu, akakwatwa kīlanda kyaw'o, na ūla wīkaa wīw'anīthya mūthūku, akeethwa na kīlungu ota kyu kya ūsyao mūthūku waw'o; na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūitwe nī ūtonyi ūlū wa kīla kīndū.

مَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا  
وَمَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا  
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا ۝

87. Na yīla inyw'ī mwakethw'a na *ngethi* sya mboya, kethekai na *ngethi* sya mboya nzeango kana mūketheke oūdū mwakethw'a.\* Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwosaa ūtalō wa syīndū syonthe.

وَإِذَا حُيْتُمْ بِبَحْتِهِمْ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ دُوْهَا  
۝ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ۝

88. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūla vate ūngī wālīitwe nī kūthaithwa. We vate nzika, *akaendee* na kūmūmbany'a inyw'ī kūvika Mūthenya wa ūthayūkyo, ūla ūtena nzika nthīnī waw'o. Na nūū ūla waw'o kwa ndeto yake kūvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe?

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُجِبُّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ۝

## LUKU 12

89. Kūtw'Tkīte ata kwenyu ūndū mūaanīkīte nguthu iīl' ūlū wa angangani? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmasindīte mo nūndū wa maūdū ala mo meekie. Inyw'ī mwīenda kūmūtongoesya we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'īte nī wa kwanangīka? Na kwake we ūla Ngai

فَمَا لَكُمْ فِي الْمُتُوفِينَ فَقَيْنَ وَاللَّهُ أَرْكَسُهُمْ  
بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ  
وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَلَنْ يَهْدِيَهُ سَبِيلًا ۝

\* W'o ndūŭneena ūlū wa ngethi kanyw'a tū īndī wīna kīfeelo kya kīla mīthemba yonthe īla yaīlīte nī kūsūngīwa na ūlau mūnen kana kūsūngīwa o kwīanana nondū yaetwe yīlīyī.

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَاتَّكُفُّونَ سَوَاءٌ فَلَا تَعْقُدُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوا مِنْهُمْ وَاتَّكُفُّوا مِنْهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَعْبُدُوا مِنْهُمْ وِلاَئًا وَلَا نُصِيرُكُمْ ۝

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ نَبَأٌ  
أَوْ جَاءَ وَلَمْ حَصَرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يَقَاتِلُوكُمْ أَوْ  
يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ  
فَلَقَتَاكُمْ وَإِنْ اعْتَرَفْتُمْ فَلَمْ يَقَاتِلُوكُمْ وَلَئِن لَّمْ  
يَكُنِ السَّلَامُ فَجَاعِلٌ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٥١﴾

سَجَدُوا وَآخَرِينَ يَرِيدُونَ أَن يَأْمُرُوكُمْ وَيَأْمُرُوا  
قَوْمَهُمْ كُلًّا رُدُّوْا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْسُوا فِيهَا فَإِن لَّمْ  
يَعْنُواكُمْ وَيُلْغُوا إِلَيْكُمْ السَّلَامَ وَيَلْكُوا أَيْدِيَهُمْ  
فَخَذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقْبَضُوهُمْ وَأُولَئِكَ  
جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ﴿٥٠﴾

## LUKU 13

93. Kūimwaŋlīte mwītkīlī kūmūaa mwītkīlī ūngī ateo kwa mavītyo. Na we ūla ūaaa mwītkīlī kwa mavītyo akamīnenge ngombo mbītkīlī ūthasyo, na *akīŋva* mbesa sya nthakame inengwe atīŋwa make ateo mo makamūekea ta nthembo. Indī ethwa *mūndū ūla mūae* nī wa andū ala ang'endu kwenyu, e mwītkīlī, indī *mūaani* akamīnenge ngombo yītkīlīte ūthasyo; na ethwa *mūndū ūla mūae* nī wa andū ala inyw'ī mwīna mwīw'ano namo, indī *mūaani* akāŋva mbesa sya nthakame inengwe atīŋwa make na aimīnenge ūthasyo ngombo yītkīlīte. Indī ūla ūtona īmwe, indī akatīŋa kūya kwa myei īīī īatīanīe----  
nī nzīa ya kūmantha ūkeo ūla ūtw'ītwe nī Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī ūmanyi-  
W'onthē, MŪī. {

94. Na o ūla ūaaa mwītkīlī kwa kwenda, ītuvi yake yīkeethwa īia-ya-Mwaki vo nīvo we ūkekalaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē akamūthatīa na akamūumanīa na akamūseūvīsyā ūsīlīlo mūnene.

95. Inyw'ī ala mwītkīlīaa! Yīla mūūthi kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, īkai ūkunīkīlī waw'o na ūla ūnūmūkethya na ngethi sya mūuo mūīkamwīe 'We ndwī mwītkīlī.' Inyw'ī mūmanthaa syīndū sya thayū ūū, indī Ngai Mwene Vinya W'onthē ena syīndū īla nzeo kwa wingī. Uu now'o inyw'ī mwailī mbee wa ūu, indī Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwamūnengie inyw'ī īnee Yake ya *mwanya*; kwa ūu

وَمَا كَانَ يُؤْمِنُ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَا وَمَنْ  
قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ  
مُسْلِمَةٍ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ  
قَوْمٍ عَلَيْهِمْ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ  
وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمُ مِيثَاقٌ فَلْيَا  
مُسْلِمَةً إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ  
لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنْ  
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٣﴾

وَمَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا  
فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا  
عَظِيمًا ﴿٩٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَيْنَا  
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَ الْيَوْمِ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا  
تَلْعَنُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَعَارِمٌ  
كَثِيرَةٌ مِثْلُ ذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنْ اللَّهُ عَلَيْكُمْ  
فَبَيْنَا إِنْ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٥﴾

Ikai ūkunŭkŭli wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭsŭ maŭndŭ ala inyw'I mwŭkaa.

96. Asu katŭ wa eŭkŭli ala mekalaa vyŭ, ateo asu ala iema; na asu ala mething'ŭlasya kwoondŭ wa nzŭla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭthwii woo na mathayŭ moo, ti ŭndŭ ŭmwe. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭŭkŭlŭlŭtye ivŭla sya asu ala mokitaa kwa nzŭla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭthwii woo na mathayŭ moo, ti ŭndŭ ŭmwe. Iŭlŭ wa ala mekalaa mŭsyŭ. Na kŭla ŭmwe Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmwathŭte ŭseo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmokŭlŭlŭtye asu Iŭlŭ wa asu ala mekalaa vyŭ, na ŭtuvi ŭnene.

97. Ta, ivŭla sya ŭtaŭlo inenganŭtwe nŭ We, na ŭkeko wa mwanya na tei. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭ Mŭno Vyŭ, Uŭŭtwe nŭ tei.

#### LUKU 14

98. Nŭw'o, asu ala alaŭka matumaa makw'a mamavŭtŭsye mathayŭ moo ene, alaŭka makamakŭlya: 'Inyw'I mwaatŭŭ kyaŭ?' Namo makasŭngŭla' Ithyl twoosiwe ta andŭ onzu Iŭlŭ wa nthŭ. Namo alaŭka makaasya, Nthŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ndyaŭ nene nesa kwenyu kŭmŭlŭthamŭla? Aa nŭmo ala ŭtŭo woo ŭkethwa ŭianŭ-ya-Mwaki, naw'o nŭ wŭkalo mŭthŭku.

99. Ateo ala onzu katŭ wa aŭme, na iveti, na syana, ala matatonya kwŭnyuvŭla walany'o ona wŭva kana matamyona nzŭla ona yŭva.

لَا يَسْتَوِي الْقَوْدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ عَزَّ ذِي الْعَرْشِ  
وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ  
فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى  
الْقَوْدِينَ دَرَجَةً ۚ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ  
اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَوْدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا  
رَّحِيمًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمُ الْفَالِغَةَ ظَالِمِينَ أَنْفُسِهِمْ قَالُوا  
فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا  
أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُجَارُوا فِيهَا قَالُوا لَوْلَا  
مَا وَدَّعْنَاهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا  
يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝

100. Iŭlŭ wa ta aa, vangĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe akavetanga naĩ syoo; nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭvetangi-wa-Naĩ, na nĩ Mŭekanĩ - M-ŭno.

101. Na ŭla ŭthamaa kuma nthĩ yake kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we akakwata kŭndŭ kwingĩ kwa kwĩvitha ŭlŭlŭ wa nthĩ na mumo mwingĩ.<sup>8\*</sup>

### LUKU 15

102. Na yĩla mŭŭthi kyalo ŭlŭlŭ wa nthĩ, ti ŭthŭku kwenyu kŭkuvĩvya Mboya, ethwa inyw'ĩ nĩmŭŭkĩa kana ala matetkĩĩte nĩmatonya kŭmŭvithŭkĩa na kŭmŭthĩny'a. Ow'o, alei nĩ amaita me ŭtheinĩ kwenyu.

103. Na yĩla we wĩ katĩ woo, kŭmatongoesya nthĩnĩ wa Mboya; nguthu ĩmwe yoo nĩyĩŭngame vamwe naku na ĩkyosa mĩio yayo ya kaŭ. Na mamina luku ĩmwe, ĩndĩ namo nĩmaende ĩtina wenyu *kŭmŭsŭnĩa inyw'ĩ*, na nguthu ĩla ĩngĩ, ĩtanavoya nayo yŭke mbee, nayo ĩvoye vamwe naku; namo mose mĩio yoo ya kaŭ, alei nomende inyw'ĩ mŭlwe nĩ mĩio yenyu ya kaŭ na ngŭa syenyu nĩkana mo mamŭvithŭkĩe na mĩtŭkĩ. Na kŭikethwa kwĩ ĩvĩtyo kwenyu ethwa mwĩna thĩna wa mbua kana mwĩ awau, kŭvetanga mĩio ya kaŭ ŭtee; ĩndĩ *mavinda onthe* nĩmwaĩĩtwe nĩ kwosa mĩio yenyu ya kwĩsĩĩla. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭseŭvĩtye ŭsilĩlo ŭthĩnasya kwa alei.

قَالَ لَكَ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا  
غَفُورًا ⑤

وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَعًا  
كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى  
اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ  
عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ⑥

وَإِذَا خَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ  
تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمْ  
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكُفْرَانَ كَحَبْلٌ شَنَاقٌ ⑦

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَافِقًا  
مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا بِأَسْلِحَتِهِمْ تَفَافًا وَاعْبُدُوا  
فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَافِقَةٌ أُخْرَى لَمْ  
يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ  
وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِنَتَكُمْ  
فَيَبْيَنُونَ عَلَيْكُمْ مَقِيلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ  
إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذَى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ فَزَعًا أَنْ تَصْعَدُوا  
أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ  
عَذَابًا مُهِينًا ⑧

<sup>8</sup> \*Ndeto ĩno ya Kĩlavu 'Fee sabcelillah' yaasya kwoondŭ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.



104. Na yġla inyw'ġ mwamina Mboya, mŭlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe, yġla mŭŭngeme, na mwġkalġte-nthġ, na mŭkomete na wea. Na yġla inyw'ġ mwġ mŭuonġ vate na mŭisyo, ġndġ atġlai Mboya tondŭ kwaġġġw'e. Ow'o, Mboya nġyġlaġwe etġkġli kŭvoya nthġnġ wa mavinda ala matw'ġtwe.

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّقْشُورًا ۝

105. Na mŭikaleele kŭmamantha andŭ aa. Ethwa inyw'ġ mwġ okite onamo nġ okite otenyu ŭndŭ mŭkitġtwe. ġndġ inyw'ġ nġmwġkwatġtye kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ġndġ mo mai na wġkwatyo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ ŭmanyi-W'onthe, Mŭġ.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَأَنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

### LUKU 16

106. Ithyġ vate nzika, nġtŭkŭtheesye we Ivuku yġna ŭvoo wa w'o, nġkana we ŭtonye kŭtw'a katġ wa andŭ na kġla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭkŭmanyġtye we. Na we ndŭkamġtetee nzġa ya asu ala mavŭnyanġaa mŭġkġġo;

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ۝

107. Na ġtyai ŭekeo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ Mŭekanġi Mŭno Vyŭ, Usŭġtwe nġ tei.

وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنْ كَانَ عُقُورًا ذَرْبًا ۝

108. Na we ndŭkesŭvane kwoondŭ wa asu ala mateyġkġġe mo ene. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwendaa ŭla mŭvinganġsya, na mwġki - wa - naġ mŭnene.

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَاتًا أَتِيماً ۝

109. Mo mamanthaa kwġvitha kuma kwa andŭ, ġndġ mo maitonya kŭmwġvitha Ngai Mwene Vinya W'onthe; na We e vamwe namo yġla maminaa ŭtukŭ

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُمْ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّنُونَ مَا لَا يَرْفَعُهُ مِنَ الْقَوْلِ ۝

*mUima* maisUanfa maUndu ala We  
Utametikila. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe amathyoUluUkhte maUndu ala  
mo mekaa.

110.Sisyai! Inyw'I ninyw'I  
mwamesUvanfie nthInI wa thayU wa yu.  
IndI nUu Ula UkamesUvanfa kwa Ngai  
Mwene Vinya W'on the Muthenyani wa  
UthayUkyo, kana nUu Ula Ukethwa e  
mUsUvii woo?

111.Na Ula wika UthUku kana Uvifasya  
thayU wake, na IndI akitya Ukeo kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, *vate nzika*,  
we akamwifha Ngai Mwene Vinya  
W'onthe E-MUekanfi MUno VyU,  
UsUfwe nI tei.

112.Na Ula wika naI, amika kwoondU  
wa thayU wake mwene tU. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-  
W'onthe, MUf.

113.Na oUla wika ivityo kana naI na  
IndI akimilila mUndU Utena ivityo, vate  
nzika, we akuaa *mUo wa willanfi* na naI  
yI UtheinI.

### LUKU 17

114.Na keka mumo wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe IUlu wenyu na tei Wake,  
nguthu Imwe yoo nIyatw'Ite  
kUmUthyoekya inyw'I, IndI We  
nIwaanangie mawalany'o moo. Kwa Ula  
w'c, mo maithyoekasya ona Umwe ateo  
mo ene namo maitonya kUmUthUkyo  
inyw'I ona vanini.

وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرًا ۝١٤

هَٰذَا نُمَّا هَٰذَا جَدُّ لَكُمْ فِي الْغَيْبَةِ الَّذِي  
مَنْ يُجَادِلِ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ  
عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ۝١٥

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ  
يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝١٦

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّا نَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ  
اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝١٧

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا  
فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ۝١٨

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ  
مِّنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا  
يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَ  
الْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ  
عَلَيْكَ عَظِيمًا ۝١٩

115. Vai ūseo umaa nthlŋl wa mbŭmbano syoo sya kŋmbithl, ateo yŋla momatw'a kumya syŋndŭ kwoondŭ wa ngya kana kŭthŭkŭma wŋa wa andŭ onthe kana kŭseŭvya wŋw'anŋthya na ūalyŭko katŋ wa andŭ.

116. Na ŋŭlŭ wa ūla ūmŭkaananŋasya Mŭtŭmwa ŋtina wa ūtongoi kŭmwŋvuanŋsywa we, na ūatŋŋaa nzŋa ŋngŋ ŋte ŋla ya efŋkŋli, ŋthyŋ tŭkamŭeka we aatŋŋe nzŋa ŋla we ūatŋŋe na ŋthyŋ tŭkamwŋkya ŋianŋ-ya-Mwaki; naw'o nŋ wŋkalo mŭthŭku.

### LUKU 18

117. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakaekaa kŋndŭ ona kŋmwe kwŋananw'a Nake ta mŭtindany'a, ŋndŋ We akaekaa kŋla kŋngŋ ūtee wa kyu kwa ūla ona wŋva We wendaa. Na o ūla wŋananasya, Ngai Mwene Vinya W'onthe na kŋndŭ kŋngŋ ona kŋva, vate nzika, we nŭminŋte kwaŋa vaasa.

118. Mo mathaithaa ngai sya mŋvw'anano ya iveti sya ūvŭngŭ vandŭ Vake, oyŋla kwa ūla w'o mo maithaithaa kŋndŭ ateo Satani, ūla mbaa-matŭ.

119. ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭumanŋŋte. Na we aisye, 'Nyie ngoosa kŋlungu kŋna kuma kwa athŭkŭmi Maku.'

120. 'Na kwa ūla w'o, Nyie ngameyŋaŋa mo na makavana matŭ ma ngamŋŋe na indo ŋla ŋngŋ na kwa ūla w'o nyie ngamathing'ŋŋsywa mo na makaalyŭla mŭmbŋlwe wa syŭmbe sya Ngai Mwene

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ  
أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ  
ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نؤْتِيهِ أَجْرًا  
عَظِيمًا ١١٥

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُ الْهُدَى  
وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُسْلِمِينَ نُؤْتِهِ مَا أَوَّلَى  
جَهَنَّمَ وَ سَاءَتْ مَصِيرًا ١١٦

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ  
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ  
ضَلَالًا بَعِيدًا ١١٧

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنشَاءً وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا سُلْطَانًا مَبْرُورًا ١١٨

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا تَخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا  
مَمْرُوسًا ١١٩

وَلَا ضَلَالَتَهُمْ وَلَا مَئِينَتَهُمْ وَلَا مَرْئِيَتَهُمْ فَلْيُبَيِّنَنَّ  
أَذَانَ الْإِنْعَامِ وَلَا مَرْئِيَتَهُمْ فَلْيَغْيِرَنَّ خَلْقَ اللَّهِ  
وَمَنْ يَتَّبِعِ الشَّيْطَانَ وَليًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ  
خَسِرَ خَسْرَانًا مُبِينًا ١٢٠

Vinya W'onthe. Na we ūla ūmwosaa Satani ta mūnyanyae vandū vā Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, we nīwonete wasyo wī ūtheinī.

121. We amathaa mo syathī sya mana na okīlasya mawendi mathūku nthīnī woo, na Satani nde kīndū ūmanthaa ateo syīndū nthūku.

يَعِدُّهُمْ وَيُؤَيِّنُهُمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٣١﴾

122. Aa nīmo ala ūtūo woo ūkethwa lianī-ya-Mwaki namo maikona nzīa ya kūkīa kuma vo.

أُولَٰئِكَ مَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ لَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيضًا ﴿٣٢﴾

123. Indī ta kwa asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, Ithyī tūkametīkīlya mo kūlika nthīnī wa Mīūnda, ūla ūvītīlaa tūlūsī katī wayo, makīkala vo tene na tene. Kyo nī kyathī kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kīla kītalea kūvika; na nūū ūla ūtonya kwīthwa wa w'o mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndetonī?

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿٣٣﴾

124. Kūikethwa kwīlanana na mawendi menyu ona kana kwīlanana na mawendi ma Andū-Ma-Ivuku. Ūla ona wīva wīkaa ūthūku, akatuvwa nūndū waw'o; na we mwene ndakeyonea mūnyanyae kana mūtetheesya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

لَيْسَ بِأَمَانَتِكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٣٤﴾

125. Indī o ūla wīkaa mawīa maseo, e mūndūūme kana e mūndū mūka na nī mwītīkīli, ta asu makalika Itunī, na maikavīfīw'a o na ūthūku wīana ta kalima kanini kala ke ūtina wa mbīndī ya ndende.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْتُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يَبْظَلُونَ نَهِيرًا ﴿٣٥﴾

126. Na nūū ūla mūseo mbee nthīnī wa mūkīkīto kūmūvīta ūla we wīnenganae

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ

kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nĩ mwĩki wa nesa, na ūatĩĩaa ndĩni ya Avalamu, ūla waĩ mũlũngalu? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamwosie Avalamu ta mũnyanyae wa mwanya.

مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ  
اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٨﴾

127. Na nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ūlũ wa nthĩ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe aithyũlũlũkĩte syĩndũ syonthe.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ  
يَكْبُلُ كُلَّ شَيْءٍ مُّحِيطًا ﴿١٩﴾

### LUKU 19

128. Namo memantha ūtwio wa Mwĩao ūlũ wa iveti kuma vala ūĩ we. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmũngae inyw'ĩ ūtwio ūlũ wasyo. Na ota ūu ūndũ mũsomeawa nthĩnĩ wa Ivuku ūlũ wa eĩtu ndiwa ila mũtainengae ila syĩandĩkĩwe na ila inyw'ĩ mwendaa kwitaa, na ūlũ wa ila mbonzu katĩ wa syana. Na We amwĩĩĩĩaa inyw'ĩ kwĩka ūlũngalu kwa ndiwa. Na ūseo ūla inyw'ĩ mwĩkaa ona wĩva, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũwĩsĩ nesa.

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يَفْتِيكُمْ فِيهِنَّ  
مَا يُظَنُّ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي نِسَاءِ الَّتِي لَا  
تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ  
وَالْمُسْتَضَعِفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُولُوا لِلنِّسَاءِ  
بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ  
عَلِيمًا ﴿٢٠﴾

129. Na ethwa kĩveti nĩkĩũkĩa kũthĩnw'a kana kũthokoana na mũũme, kũtaanĩsya; ti ūthũku kwoo kwĩw'anĩthw'a mũndũ na ūla ūngĩ; na wĩw'anĩthyo nĩ mũseo mũno vyũ. Na andũ nĩmakothaa kwĩthwa na kĩw'ũ. Ethwa inyw'ĩ nĩmwĩkaa nesa na mwĩ alũngalu, vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

وَلَرَأٰ اِمْرَاةً خَافَتْ مِنْ بَوْلِهَا نُسُوزًا اَوْ اِعْرَاضًا  
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا اَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ  
خَيْرٌ وَاُخْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ وَلَرَنْ تَخْسَبُوا  
وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢١﴾

130. Na inyw'ĩ mũitonya kwĩka wĩananu katĩ wa iveti, ona mwĩna ieleelo syenyu nzeo vyũ, kwa ūu, mũikelekele ngalĩ

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ  
فَلَا يَبْلُغُوا كُلَّ النِّبْلِ فَنَدُّوْهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ

Imwe vyū Ila Ingī ndīkese kūtiwa yīlyī  
ta Tsūnzūŭlīte, na Ite nzisye nesa. Na  
ethwa inyw'ī nīmwalūnga na kwīka kwa  
ūlūngalu, vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nī Ula Mūekanī Mūno Vyū,  
Usūŭtwe nī tei.

131.Na ethwa mo nīmataanīsyā, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe akamaia elī na  
ūthasyo kwīanana na mumo Wake, na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūŭtwe  
nī mumo Mūf.

132.Na nī syā Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila  
ona syīva syī ūlū wa nthī. Na vate  
nzika, Ithyī nītūmeyīāfe asu ala  
manengetwe Ivuku mbee wenyu, na  
twamwīhīāfe inyw'ī ota ūu, kūmūkīa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indī  
ethwa inyw'ī nīmūŭlea kwītīkīla,  
Indīlīlikanai kana nī syā Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ila ona syīva syī matunī  
na ila ona syīva syī ūlū wa nthī, Na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
Nīwīyīanītye-We-Mwene, ūla  
Mūtaŭwa.

133.Na nī syā Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila  
ona syīva syī ūlū wa nthī, na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe  
kwīthwa ta Mūsūvī.

134.We akenda, nūtonya kūmūvetanga  
inyw'ī andū na kūmaete angī vandū  
venyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
E-na ūtonyi mwīanīu wa kwīka ūu.

135.Ula ona wīva wendaa ītuvi ya nthī  
īno, Indī we nī alīlikane kana ītuvi

تَصِلُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٣٠﴾

وَأَن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ  
وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿٣١﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا  
الَّذِيْنَ اٰوْتُوْا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاَيُّكُمْ اِنْتَعٰوِلُوْا  
وَاَن تَقْرٰوْا وَاَنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ  
وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَبِيْدًا ﴿٣٢﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَفٰ بِاللّٰهِ  
وَكَيْلًا ﴿٣٣﴾

اِنْ يَشَاْءْ يُزَيِّدْ هٰبِكُمْ اَيُّهَا النَّاسُ وَاَيَّاتٍ بِاَحْزٰنٍ  
وَكَانَ اللَّهُ عَلَىْ ذٰلِكَ قَدِيْرًا ﴿٣٤﴾

مَنْ كَانَ يُرِيْدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا  
وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيْعًا بَصِيْرًا ﴿٣٥﴾

ya nthĩ Ino na ya Ila Ingĩ yĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

## LUKU 20

136. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Ithĩwai mwĩna kĩthito kũũngamĩa ūlũngalu, mwĩ ngũsĩ kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona ethwa nĩ ūlũ wenyu ene kana nĩ kwa asyai menyu na e ngya kana e mũthwii, Ngai Mwene Vinya W'onthe E vakuvĩ namo onthe elĩ mbee wenyu inyw'ĩ. Kwa ūu, mũikaatĩe mawendi mathũku nĩkana mũtonye kwĩka ūlũngalu. Na ethwa inyw'ĩ nĩmũũvitha ūla w'o kana kũwelelũka, ĩndĩ lilikanai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa nesa maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

137. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, na Ivuku yĩla We ūvuantye kwa Mũtũmwa Wake, na Ivuku yĩla We wavuanisye mbee wayo. Na ūla ona wĩva ūleaa kũmwĩtkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaĩka Make, na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, vate nzika, we nĩwafe vaasa mũno.

138. Asu ala metĩkĩlaa na ĩndĩ maisyoka kũlea na kwĩtkĩlaa ingĩ, na ĩndĩ mailea, na ĩndĩ makyongeleka nthĩnĩ wa ūlei, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaekea mo ona ĩndĩ ona We ndakamatongoesya nzĩanĩ.

139. Matavye angangani ūvoo kana ve ūsilĩlo wĩ woo kwoondũ woo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِنَّ

يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أُولَىٰ بِهِمَا ۚ فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَإِنْ تَلَوَّا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۚ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٢١﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ أَرَادُوا أَنْ يُكْفُرُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَيَخْبُرُهُمْ رَبِّبَهُمْ سَیِّئًا ﴿٢٢﴾

بَشِيرِ الْمُتَّقِينَ ۚ إِنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٣﴾

140. Asu ala mamatusaa alei kwithwa anyanyae mbee wa etfiki. Mo mamanthaa ndafa kuma mokoni moo? Indī *mo nmalilikane kana* ndafa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ  
الْمُؤْمِنِينَ ابْتَغَوْا عَنْهُمْ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ  
لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

141. Na We nūminthe kūmūvuanīsyā inyw'ī nthīnī wa Ivuku kana, yīla inyw'ī mweew'a Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe īilewa na kūvūīwa ngūī, mūikekale vamwe namo, okūvika mae ngewa īngī eka īsu; nūndū inyw'ī mwekala vo, mūkeethwa ūndū ūmwe namo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamombany'a angangani na, alei nthīnī wa Iia-ya-Mwaki, onthe vamwe.

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَأَلْتُمْ آبَاءَ  
اللَّهِ يَكْفُرُ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ  
حَتَّى يُخْرِجُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ إِنَّكُمْ إِذَا أَنْتَلَهُمْ  
إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ  
جَمِيعًا ﴿١٤١﴾

142. Asu ala meteelaa ūvoo ūmūkonī inyw'ī. Ethwa inyw'ī mwīna ūkīlyo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mo maasya, 'ithyī tūyaī vamwe nenyu?' Na ethwa alei mena kīlanda *kyaw'o*, mamatavasya *mo*, 'ithyī tūyaamūsinda inyw'ī na kūmasīīla etfiki? 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akasila katī wenyu Mūthenya wa ūthayūōkyo na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamanenge alei nzīa ya kūmasinda etfiki.

الَّذِينَ يَكْرَهُونَ بَيْعَكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ  
قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ  
قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَنْعَاكُمْ مِنَ الْمُنْذِرِينَ  
قَالَ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ  
فِي الْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤٢﴾



## LUKU 21

143. Angangani mamantaa kŭmŭkenga Ngai Mwene Vinya W'onthe, Indĩ We akatuma mo ene methwe me akenge. Na yĩla mo maŭngama kwoondũ wa Mboya, maŭngamaa me aleelu moneke nĩ andũ, namo mamŭlilikanaa Ngai Mwene Vinya W'on the o vanini

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

144. Ma sŭnzũũlĩte katĩ wa ũũ na ũya mate ma aa kana aya. Na ũla we Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmŭtusaa wa kwanangĩka, we ndũkona nzĩa kwoondũ wake.

مَذْبُذِبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝

145. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose alei kwĩthwa anyanya, mbee wa etĩkĩli. Inyw'ĩ mwĩenda kŭmŭnenge Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩtumi kĩtheu ĩũũ wenyu ene?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا إِلَهَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مِثْلَنَا ۝

146. Vate nzika, angangani makeethwa kĩndĩnĩ kĩla kĩliku mũno vyũ kya Mwaki; na we ndũkona mŭtetheesya kwoondũ woo.

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الذَّرِكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝

147. Ateo asu ala melilaa na kũlũnga na maimwĩkwatĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe malũmĩtye na me afĩkĩku nthĩnĩ wa wĩw'i woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Aa nĩ katĩ wa etĩkĩli. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe o mĩtũkĩ akaumya ĩtuvi ĩnene ĩũũ wa etĩkĩli.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

148. Ngai Mwene Vinya W'on the aĩĩtwe nĩ kŭmŭsilĩla inyw'ĩ nĩkĩ, ethwa mwĩ mũvea na ethwa nĩmwĩtĩkĩlaa? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwosi-Wa-Mũvea, ũmanyi-W'onthe.

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَامْتَنَعْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝

149. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendete k'lonzo kya ndeto nthūku mbee wa andū ateo *kwa ngal'ila* ūnūv'itw'a; n'w'o Ngai Mwene Vinya W'onthe n' W'iw'i-W'onthe, ūmanyi-W'onthe.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا  
مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَنِينًا ﴿١٤٩﴾

150. Inyw'ī mwakyumbūla k'ko k'leo kana mwak'ivitha, kana k'ūkeka ūthūku, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe n' Mūvetangi - wa naī, na n' ūtonyi W'onthe.

إِنْ تَبَدُّوا حَيْثُ أَوْ تَخْفَوْهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ  
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ﴿١٥٠﴾

151. Vate nzika, asu ala mamūleaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Atūmwa Make, na kwenda k'uvathūkany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atūmwa Make, na kwasya 'Ithyī tūmet'k'īlaa amwe na k'ūmalea ala angī, na kwenda k'ūkwa na n'zīa ya vu katī,

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ  
يُفْرِقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ  
وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ  
ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥١﴾

152. Aa ow'o n'mo alei ala a'k'īku, na Ithyī n'itūseūv'itye ūsil'ilo ūth'īnasya kwoondū wa alei.

أُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ حَقًّا وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ  
عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥٢﴾

153. Na tūlū wa asu ala mamw'īk'īlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atūmwa Make *onthe* na mailea kw'īka k'ivathūkany'o katī wa ūmwe woo, aa n'mo om'itūki We ūkamanenge matuvi moo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n' Mūekan'ī - Mūno Vyū, ūsūitwe n' tei.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفْرِقُوا بَيْنَ  
أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ  
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٣﴾

## LUKU 22

154. Andū ma Ivuku maūkūlasya we ūtume Ivuku y'itheee kuma Itunī. Mo n'mamūkūlilye Mose ūndū mūnene k'ūv'ita ū: 'Twony'e Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheinī.' Na īndī ūsil'ilo wa kwananga n'wamakwatie nūndū wa ūthūku woo. Na īndī n'moosie kasaū

يُنَالِكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ  
السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى الْكَرِيمَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا  
أَرِنَا اللَّهَ جَهْدَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ  
ثُمَّ تَنَادَّوْا بِالْعِجْلِ مِنَ الْبَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ

kwoondũ wa ūthaihi itina wa Syama ntheu kŭmavikŭa; Indĩ Ithyĩ nĩtwamaekeie na w'ŭo. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Mose ngaananĩo ntheu yĩna vinya.

فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطٰنًا  
مُبِينًا ۝

155. Na Ithyĩ nĩtwookĩlilye Kĩĩma ūlũ woo yĩla tweekĩlaa ūtianĩo namo. Na Ithyĩ nĩtwamatavisye mo 'Likai mbingĩlonĩ mwĩnyivĩtye,' na nĩtwamatavisye, 'Mũikatũle mwĩao ūlũ wa ūwo wa Savato.' Na Ithyĩ nĩtwoosie ūtianĩo mũlũmu kuma kwoo.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بَيْنَ يَدَيْهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ  
ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي  
السَّبْتِ وَآخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۝

156. Na Indĩ kwoondũ wa kwananga kwa ūtianĩo kwoo, na kũlea kwoo kwa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthi, na kũmantha kwoo kwa kũmoaa Athani vate ūlũngalu, na kwa kũneena kwoo kwa kwasya kana: 'ngoo sitũ nĩ mbove ikakunĩkĩlw'a ngunĩko,' -----aiee, Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthi nĩwisĩĩĩte syo nũndũ wa ūlei woo, kwoondũ wa ūmo metĩkĩlaa o vanini.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكَفَرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ  
وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَعْدَ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا  
غُلْفٌ بَلْ طَعَّ اللَّهُ عَلَيْهَا يَكْفُرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ  
إِلَّا قَلِيلًا ۝

157. Na nũndũ wa ūlei woo na ūneeni woo ūlũ wa Malia wa wilfanĩli mwai,

وَيَكْفُرُهُمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْثَمٍ بُهْتَانًا  
عَظِيمًا ۝

158. Na kũneena kwoo; Ithyĩ nĩtwamũaie Yesũ, Masia, Mwana wa Malia, Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْثَمٍ

W'onthe; oyla mo mayaamŭaa we ona  
mayaamwamba mŭkelany'onŭ!\*

رَسُولُ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ

\* Ŭndŭ ŭla mŭnene vaa nŭ wa Ayuti kŭemwa nŭ  
kŭmŭaa Yesŭ kwa nzŭa ona yŭva. Mŭsomi  
nŭnŭŭlilikanw'a kana kuma mwambŭlŭlŭyo Ayuti  
mayŭkathŭlŭa kana nŭmatonyie kŭmŭaa Yesu.  
Ngewa ŭno ya Ayuti nŭlŭlumiŭlŭ'e kŭlewa nŭ  
Kulani Ntheu; na nŭkyo kŭtumi mŭminŭkŭlŭoni wa  
mŭsoa ŭŭ, ŭneeni wa mŭthya nŭ kana ona ethwa  
kweekŭkie ata mo vate nzika nŭmaemiwe nŭ  
kŭmŭaa Yesŭ. Uu ti kwasya kana kwambwa kwa  
Yesŭ nŭkŭŭlewa, ŭndŭ kŭla kŭleetwe nŭ kŭkw'a  
kwake mŭkela ny'onŭ. Ndeto ŭno 'shubbiha' nthŭnŭ  
wa mŭsoa ŭŭ nŭ ya kŭsŭanŭwa mŭno. Ngewa ŭno  
yŭ nthŭnŭ wa mŭsoa ŭŭ ndŭkwŭlŭkŭla mŭndŭ ŭngŭ  
ateo Yesŭ kana kwa nzŭa ŭngŭ, nŭtonya kŭweta  
ŭndŭ ŭsu wŭ w'onthe. Kwŭanana na mŭao ya  
ŭneeni nthŭnŭ wa ndeto ŭno 'shubbiha' ndŭneenaa  
ŭlŭ wa mŭndŭ ŭngŭ ateo Yesŭ Klisto we mwene.  
Ŭu nŭ kwasya kana we nŭwe woolanilŭ'e na  
ooneka nŭmo avw'anene na mŭndŭ ŭngŭ. Otondŭ  
Yesŭ wambiwe mŭkelany'onŭ ena mŭvw'ano wa  
mŭndŭ ŭngŭ. Indŭ kŭlea ti kwa kwambwa  
mŭkelany'onŭ kana kŭkw'a kwake, indŭ ŭlei nŭ  
kŭkw'ŭ kyake mŭkelany'onŭ. Vate nzika, vo vaf  
kŭthokoo kŭnene kya ŭndŭ kŭtonya kwŭthwa  
kweekŭkie. Kwa ŭu, mŭsoa ŭŭ ŭndee kŭseŭvya  
wonany'o wa kŭthokoany'o na nzika. Maŭndŭ ala  
angŭ onthe nŭ kŭtalŭthya tŭ. Uu nŭw'o waf wa  
mŭminŭkŭlŭyo. Ethwa ndeto ŭno 'shubbiha'  
yŭneena ŭlŭ wa ŭvoo ŭŭ. Ŭu nŭkw'onany'a ngewa  
ya nguthu ilŭ syakaanafaa ŭlŭ wa ŭndŭ  
kweekŭkŭte. Vai nguthu ŭmwe yasyo yaf na ŭ-w'o  
ŭlŭ wa ŭneeni wayo, kwa ngelekany'o ya  
mŭŭkŭtŭ wa Aklisto wa kŭkw'ŭ kya Yesŭ  
mŭkelany'onŭ na ŭtina ŭthayŭŭkyo ndwaneenetwe  
na itumi mbŭanŭ indŭ waf ŭtalŭthyo tŭ. Ota ŭu  
ŭneeni wa Ayuti ŭlŭ wa kŭkw'ŭ kya Yesŭ  
mŭkelany'onŭ waf ŭtalŭthyo ona w'o, nŭndŭ wamo  
kwŭtŭa kiimba kya Yesŭ. Ow'o mo nŭmoonanisy  
nzika syoo ila maf nasyo ŭlŭ wa ŭvoo ŭŭ w'onth  
wa kŭkw'ŭ kŭla kŭwetawa na mamŭkaany'a Vilato  
makyasya kana we nŭtonya kuma vo na kumŭla  
mbee wa andŭ akyasya kana we nŭthayŭŭkŭte  
kuma kwa akw'ŭ *Mathayo 27:63-64*  
Nŭndŭ wa kŭtumi kŭlŭ mŭminŭkŭlŭyo wa mŭsoa ŭŭ  
nŭŭkunŭkŭlŭa ŭkyasya, 'Wa innallazeena' kwaŭla  
w'o asu ala methŭwa na kŭvathŭkany'o ŭlŭ  
waky'o kana ŭlŭ wa wake we ŭla kyamŭkwatie, mo  
maf na nzika katŭ woo ene.

Bal Rafa'a hullaho ilaihi' Masilamu angŭ mŭno  
nŭmafŭkŭlŭa kuma kŭlungunŭ kŭlŭ kya mŭsoa ŭŭ kana  
wonany'o ŭŭ wa 'Bal' kyonanasya kŭko kya  
kwambwa mŭkelany'onŭ ŭŭ nŭ; vandŭ va kŭmŭeka  
we akw'e mŭkelany'onŭ, Ngai nŭwamŭtangŭe we  
kwa kŭmŭkŭlŭa we kŭmwŭlŭ kŭthi vandŭ matunŭ.  
Kwa ŭu we aŭlŭtwe kwŭthwa e thayŭ vandŭ  
yayayanŭ ena mŭmbŭlŭwe ŭla we waf naw'o mbee  
wa kŭtata kŭmwamba mŭkelany'onŭ. Ualyŭlo ŭŭ  
nŭetae makŭlŭyo maingŭ me vinya, na mŭno ta:

(a) Ethwa Yesŭ ndaambwa mŭkelany'onŭ ona  
vanini ŭvoo ŭŭ w'onth wa kwambwa  
mŭkelany'onŭ nŭŭlewa vyŭ na kŭko kŭlŭ kyonthe no  
ŭvŭngŭ kana kŭlea kumanya kŭla kwaŭ na Ayuti,  
Aklisto na Alomi ota ŭu?

(b) Nŭ wa nthŭnŭ wa mŭsoa ŭŭ vala vekwasya kana  
Yesŭ nŭwookŭlŭlŭ'e kŭ-mwŭlŭ atwawa ŭtunŭ? W'on  
he ŭla ŭwetetwe nŭ kwasya kana Ngai Mwene  
Vinya W'onth nŭwamŭkŭlŭlŭe we Kwake- Mwene.  
Kwŭanana na ŭkŭlŭyo ya mbee nzŭa ya kŭseŭvya  
wonany'o wa ŭsengy'o kwŭanana nondŭ kŭko kya  
kwambwa mŭkelany'onŭ kŭteŭlewa indŭ  
nŭkŭwetawa kana mŭndŭ ŭla wambiwe  
mŭkelany'onŭ ti Yesŭ indŭ nŭ mŭndŭ ŭngŭ ŭla  
wanengiwe mŭvw'ano wa Yesŭ nŭ alafŭa amwe  
kwa mwŭao wa Ngai. Nŭndŭ wa nzika na  
motalŭthyo ŭlŭ wa mŭndŭ ŭla wambiwe. Nŭ ŭtheu  
kana ngewa ŭno yongeleelaa makŭlŭyo maingŭ na  
maŭndŭ me vinya tŭ mbee wa kmamina. Mbee wa  
ŭu, ngewa ŭno yonthe ndŭna wambŭlŭlŭyo ona  
vanini. Vai ŭkŭsŭ wa kŭveva kana ŭkŭsŭ umŭtw'e  
nthŭnŭ wa ngewa sya Mwathani Mŭtheu mŭuo

We, Indī nīwawv'ananiw'e kwoo ooneka ta ūmwe ūla mwambe; na ala mena kīvathūkany'o ūvoonī ūū vate nzika me nthīnī wa mwīkalo wa nzika tūlū waw'o, mo mai na ūmanyi mūtheu waw'o; Indī mo maatīāa kūtālīthya tū; namo mayaaīsa kūalyūla ūtalīhyo ūū ūkatw'Tka w'o;

لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَقِيَ شَاقٌّ مِنْهُ  
مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا تَتْلُوهُ  
يَقِينًا ﴿٦﴾

159. Kūleana na ūu, Ngai Mwene Vinya W'on the nīwamūkīlīlye we Kwake-Mwene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwene Vinya, MŪI.

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٦﴾

160. Na vai katī wa Andū ma Ivuku ūtakayītīkīla mbee wa kīkw'ū kyake; na Mūthenya wa ūthayūūkyo, we Yesū akeethwa ngūsī tūlū woo.<sup>2\*</sup>

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ  
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿٦﴾

<sup>2</sup> \*Wīhwe tūlū wake waaumīlw'a kūtwtīka ūndū ūū wa ūseny'o na ūtaoneka ūla wongeleelaa kūtālīthya kwīna kīthokoo.

Ngewa īno ya mūsoa ūū nīta yaetiwe tene tū nī asomi īvinda yīla Mūūmwā wa Ngai mūo wīhwe tūlū wake wekalile we mwene atawīlī vyū. tūlū wa tūūlyo ya kelī wonzu wa ūneeni ūū nīwīyanāītye kuma ndetonī sya Kulani Ntheu. Ndeto īno 'Rafa'a' yaasyaa ūkīlītw'e. Yīla Ngai Mwene Vinya W'onthe wamūkīlyā mūndū, ūkīlīlū ūsu mavinda onthe ūneenaa tūlū wa mwīkalo wa mūndū no ti kwa mwīlī wake. Ow'o kūitonyeka kūalyūla mūsoa ūū kwa nzīa īngī ona yīva mbee wa ūalyūlo ūū, ūkīlīlū wa mwīkalo wa kīveva. Mūsoa ūū wīasya kana Ngai Mwene Vinya W'ontheamūkīlīlye Yesū Kwake-Mwene. Nī ūtheu kana vai vandū yayayanī ya Itu vawetetwe vala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamūkīlīlye we amūtwa. Amūkīlīlye we Kwake-Mwene o yīla We wāī vo vala Yesū wāī. Vai vandū Itunī kana tūlū wa nthī vatheī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūte vo. Kwa ūu yīla ūmwe ūnūkwīwa kana nīwookīlīlye Kwake-Mwene, mūendele wa mwīlī ndūitonyeka na ndwoneka.

Kwīanana na ūmanyi wa Ahmadiyya mūsoanī ūū, nzīa ya 'kūlea' yīwetwa nūndū wa Ayuti kūweta kīkw'ū kya kīumo kya Yesū. Nī ūtheu kana kūlea kūumanīwa nī kūthengeanīa na Ngai.

\*Mūsoa ūū nīwīthītwē wī wambīlīlīlyo wa ngaananāo nthīnī wa umo waw'o. Asomi amwe nīmetīkīlāa kana w'o ūneenaa tūlū wa īvinda yūkīte yī vaasa ūndū ūkonīlī īvinda ya kwambwa mūkelany'onī ūla ūkwonany'a kana Ayuti onthe vyū mūthenya ūmwe makeethwa na mūtkīto nthīnī wa Yesū Klisto na kūmwītkīla we ta mwathani wa W'o wa Ngai. Ota ūu mo maasya kana kyama kīlī kīkooneka īvinda ya Yesū Klisto e thayū. ūu umanaa na ndeto ii: 'qable mautehi' ila syīkwasya, mbee wa kīkw'ū kyake.

161. Kwa ūu, nūndū wa wīki wa naī wa  
Ayuti, Ithyī nītwamavatie syīndū nthēu  
ila mo meetīkīlītw'e, na ota ūu, nūndū  
wa kūmasiīla *andū* aingī kuma nzīanī ya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe,

فَظَلَمَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا وَاحْرَمْنَا عَلَيْهِمْ طَيْبَاتِ  
أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿٢١﴾

162.Na *nŭndŭ* wa kwosa liva *ŭsyao* wa  
mbesa, onakau mo nŭmavaŭtŭwe w'o, na  
*nŭndŭ* wa kŭya kwoo ŭthwii wa andŭ na  
ŭthyoeku. Ithyŭ nŭtŭseŭvŭtŭye ŭsilŭlo wŭ  
woo kwa asu ala matetŭkŭlaa.

وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلَهُمْ أَمْوَالُ  
النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ  
عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٦٦﴾

163. Indī asu ala kaṭī woo alūmu nthīnī  
wa ūmanyi, na eṭkīli, meṭkīlaa maūndū  
ala we matheetwe kwaku na ala<sup>3</sup>

لَكِنَّ الرِّسْخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ  
بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ

<sup>3</sup> Nūndū Ayuti mayaamba kŭmwĩtkĩla we,  
kwĩanana na woni wa asomi asu Yesū nokūvika  
ethwe e o thayū ona yu.

Woni ūng' ūla wĩtĩkĩlawa kwa wing' nũndũ wa ūneeni ūũ, 'mbee wa kĩkw'ũ kyake' ūmũwetaa kĩla mũndũ wĩna mũĩkĩfũ wa Kĩyuti wa Iwinda ya Yesũ Kĩlisto. Nĩhĩnĩ wa ūndũ ūũ nĩ kwasya kana kĩla Mũyuti nũkamwĩtĩkĩla Yesũ Kĩlisto mbee wa kĩkw'ũ kyake-ũsũanĩ ūla ūtonya kũthw'a no Ngai tũ. Kwa Iũso Ithũku maũndũ maĩng' me vinya na mathĩna nĩ kũũsĩĩla kwĩtĩkĩla kwa ioyso ii syonthe vyũ.

Uu wlonany'a kana nokUvika YesU ethwe athamile  
nthl'ila syatUfwe n' mba! ila syaafite sya Isilaeli na  
kwa kwika Uu we niweanl'isye wia wake wa  
kUtwaa Uvoo wake kwa ndithya syontha kUmi na  
ilf' sya malondu mau ma nyUmba ya Isilaeli. Woni  
UU nUqUwika na vinya mUno n' wathani wa  
YesU KlistoUla nthini waw'o waisye kana we  
nUsoUthi kUmantha malondu mau ma nyUmba ya  
Isilaeli *Mathayo 15:24*.

Ithyl' twInengane kyeU kIna kIvathUkany'o vyU  
 tUtu wa UndU Uu mUmU. MUsoa UU Ula wI uungu  
 wa UkunfIkIi UalyUItwe ta UU: 'Vai 'Omwe' kaI  
 wa AndU-ma-Ivuku vate nzika, UtaKamwItIkIla we  
 YesU mbee wa kIkW'U kyake.'

Ndeto Ino Iandik'itwe yeekete- 'Umwe' ndi nthin' wa mUsoa UU Ind'i n'iyosetwe ta ya w'o onakau vai Utheu wayo. Takethwa nInand'ike nthin' wa mUsoa UU Isomeka UU:

**Wa in aḥadun min Ahlil-Kitab**

Ndeto Ino Iandikitse yeekete ntyo yosetwe. Ithyi twlasya kana vando va 'Ahad' k'uwetwa ntwatlwatwe ni k'us'wana I'olu va ndeto Ino 'fareeg' ta yo ndeto Ila yosetwe. Na vailiyi ou I'ndi daly'olu w'ithwa o'ilyi ta u'u: Vai nguthu kana mba'i kuma kati wa And'u-ma-Ivuku I'takethwa na muik'ta nthini wake *Yesu Khisto* mbee va k'kw'o' kyake.'

matheeiw'e mbee waku, na mUno mUno  
ala malUmasya Mboya na ala maIvaa  
Saka na ala mamwItIkIlaa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na MÜthenya wa  
MÜminÜkIlyo. IthyI vate nzika,  
tükamanenge aa Ituvi Inene.

الصلوةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَ  
الْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٤﴾

## LUKU 23

164. Vate nzika, Ithyĩ nĩtũetete ũvuary'o  
kwaku we, Ũndũ Ithyĩ twatwaie  
ũvuary'o kwa Noa na Athani ala maĩ  
ĩtina wake; Na Ithyĩ nĩtwatwaie  
ũvuary'o kwa Avalamu na Isumaeli na  
Isaka na Yakovo na syana syake na Yesũ  
na Yovu na Alũni na Solomoni, na  
Ndaviti Ithyĩ nĩtwamũnengie 'Savulĩ'.<sup>4\*</sup>

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّحِيشِ  
مِنْ بَعْدِهِ ۖ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ  
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ  
يُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ  
زَكَرِيَّا ۗ

165.Na *Ithyĩ nĩwamatũmie Atũmwa*  
amwe ala tũminĩte kũũwetea we----na  
Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwaneenie  
na Mose we mwene.\*\*

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا  
لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿٢٠﴾

166. Atūmwa, Aeti ma ūvoo mūseo na  
Akaanany'a, nīkana andū maikethwe na  
ūndū wa kūmūkūlya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ītina wa *kūvika kwa* Atūmwa;  
na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī  
Mwene-Vinya, Mūī.

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾

167.Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nūkūsīaa kwa nzīa ya *Ovuany'o* ūla We

لَكِنَّ اللَّهَ يُشْهَدُ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ  
وَالْمَلَائِكَةُ يُشْهَدُونَ وَقَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿١٦﴾

<sup>4</sup> \*'Zaboora' ĩla yaasya Savulĩ.

**\*\*Kwifanana na ūneeni wa Kfaluva Ūla Itina wa ndeto yatŪngitŪlwa tondŪ *Takleeman* ItŪngitŪlwe nthinŪ wa mŪsoa ŪŪ, ItŪngitŪlawa na kfeleelo kwonany'a kŪtumi kŪna kana mwŪkalo wa ŪŪŪ kana kŪmina nzika. Mawoni aa onthe nŪmatonya kŪthŪkŪmŪthw'a ŪvindanŪ o yŪmwe.**

Okũtheesya we kana We aũtheetye  
usũwe nĩ ũmanyi Wake; na alaĩka  
namo mena Okũsĩ ota ũu; na Ngai  
Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwĩanũ  
kwĩthwa ta ngũsĩ.

168. Asu ala matetĩkĩlaa na kũmasĩĩla  
angĩ nziĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'ontho, vate nzika, mo nĩmaminĩte  
kwaĩa vaasa.

169. Vate nzika, asu ala maleile  
kwĩĩkĩla, na meeka meko mate ma  
ũũngalu, Ngai Mwene Vinya W'ontho  
ndakamaekaa mo, ona We ndakamony'a  
mo nziĩa ona yĩva.

170. Ateo nziĩa ya Iianĩ-ya-Mwaki vala  
mo makekalaa kwa Ivinde Iasa mũno.  
Na ũu nĩ ũvũthũ kwa Ngai Mwene  
Vinya W'ontho.

171. Inyw'ĩ mbaa-andũ, Mũtũmwa  
nĩmũvikũ kwenyu ena ũla W'o kuma  
kwa Mwĩalĩ wenyu; kwa ũu ĩĩkĩlai, na  
kũkeethwa kwĩ ũseo kwenyu. Indĩ  
inyw'ĩ mwalea kwĩĩkĩla, nĩw'o, nĩ kya  
Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla kĩ  
matunĩ na kĩla kĩ ĩũũũ wa nthĩ. Na Ngai  
Mwene Vinya W'ontho nĩ ũmanyi-  
W'ontho, Mũĩ.

172. Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku!  
Mũikamĩkĩle mĩvaka nthĩnĩ wa ndĩni  
yenyu, na mũikaneene ĩũũũ wa Ngai  
Mwene Vinya W'ontho ateo ũla w'o.  
Nĩw'o, Masia, Yesũ, mwana wa Malia,  
aĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya  
W'ontho tũ na wĩanĩũ wa ndeto Yake

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ذَلُوا  
ضَلَالًا بَعِيدًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ  
وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ۝

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ  
عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۝

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ  
رَبِّكُمْ فَأَمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا  
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى  
اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ



Ila We watheesye kwa Malia, na tei kuma Kwake-We. Kwa Ou, mwitfiki lei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atumwa Make, na mŭikasye, 'mo nĩ atatũ.' Ekai, kŭkeethwa kwĩ ũseo kwenyu. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Ngai ũmwe tũ. Kwĩ vaasa mũno na ũtheu Wake We kwĩthwa na mwana. Kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ tũlũ wa nthĩ nĩ Kyake We. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩw'ianĩe kwĩthwa ta Mũŕngamĩ.

رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ إِلَهُهَا إِلَى مَوْلَاهُ وَرُوحُ قَوْلِهِ  
فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ تَعْلَمُوا أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ  
خَيْرًا لَكُمْ إِذْ كُنَّا اللَّهُ إِلَهُكُمْ وَاحِدًا سُبْحَانَ أَنْ يَكُونَ  
لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى

بِاللَّهِ وَكَلِمَتُهُ

### LUKU 24

173.Vate nzika, Masia ndakasonoka kwĩthwa e mũthũkũmi wĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe; ona alaĩka ala me vakuvĩ na Ngai; na ũla ũvũthasya kũmũthaitha We na wĩw'aa e mũng'endu, We akamombany'a Kwake-Mwene onthe.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا  
الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ  
يَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَهُهُ جِثَا ٥

174.Indĩ kwa asu ala meetĩkĩlile na meekie mawĩa maseo, We akamanenge mo matuvi moo meanĩu na kũmongeleela mo maingĩ katĩ wa ũlau Wake; Indĩ asu ala mavũthisye na maĩ na ngathĩlo, We akamasilĩla mo na ũsilĩlo wĩ woo. Namo maikona mũnyanya kana mũtetheesya ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ  
وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا  
وَسَكَبُوا بِعَدْوِيٍّ عَلَيْهِمْ عَدَاوَةً وَالَّذِينَ كَفَرُوا  
لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا يَصِيرُونَ ٥

175.Inyw'ĩ andũ! Ow'o ũkũsĩ mũtheu nũmũvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩalĩ wenyu, na Ithyĩ nĩtũtheetye kyeni kĩtheu kwenyu.

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمُ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكَ  
وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ٥

176.Kwa ūu, kwa asu ala mamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kũmũkwata We mamũlũmĩtye, We vate nzika, akamalikya mo teinĩ Wake na mumo na akamatongoesya mo nzĩanĩ ũa ndũngalu yelekele Kwake-Mwene.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ  
فِي رَحْمَتِهِ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمُ اللَّهُ صِرَاطًا  
مُسْتَقِيمًا ۝

177.Mo maũkũlya we myamũlo. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe amũnengae inyw'ĩ myamũlo Yake ũlũ wa ndiwa 'Kalaala.' Ethwa mũndũ nĩwakw'a atatiĩte kaana, na ena mwĩĩtu-a-nyinyia, we akoosa nyunzu ya syĩndũ ila we watia; na akamũtiĩa mwĩĩtu - a-nyinyia ethwa nde mwana. Na ethwa ve eĩtu ainyia eĩ masyaanĩw'e, ĩndĩ mo makoosa ilungu ilĩ katĩ wa itatũ sya syĩndũ ila we watia. Na ethwa atĩĩwa nĩ aneethe eĩ aũme na aka, -----ĩndĩ mũndũũme akoosa kĩanda kĩana kya eĩtu eĩ. Ngai Mwene Vinya W'onthe emũvathũkanĩsya inyw'ĩ ũũ nĩkana mũikese kũthi ũtee, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنْ آمَرُوا  
هَٰلِكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ  
وَهُوَ بِرِثَتِهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا أُخْتَيْنِ  
فَلَهُمَا الشُّلُّنِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا  
وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ  
لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

## سُورَةُ الْمَائِدَةِ مَدَنِيَّةٌ

(٥)

AL-MAAIDAH  
(Wavuanĩw'e Medina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Ianĩsyai mawĩw'ano menyu. Inyw'ĩ nĩmwĩtkĩlĩtw'e kũya nyamũ ila syĩ maũũ ana, sya mũthemba wa ng'ombe ateo ila mũminĩte kũvatwa, ateo mũikaitw'ĩkĩthye nyamũ ila sya nzyĩma kwĩthwa mbĩtkĩlye Ivinde yĩla mwĩ nthĩnĩ wa Haji; nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe atusaa ũndũ We wendaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَهَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ عَلَى الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ②

3. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mũikaivukye imwe katĩ wa syĩndũ\*<sup>1</sup> ila Ngai Mwene Vinya W'onthe witheetye. Ona Mwei Mũtheu, ona nyamũ ila ietetwe sya nthembo, ona nyamũ sya ũthembeo ila syĩkĩlĩtw'e masango, ona ala mekwĩyũmbanĩsya kũthi kũvoya nthĩnĩ wa Nyũmba Ntheu, makĩmantha manee ma Mwĩai woo na kwenda Kwake. Na yĩla inyw'ĩ mwaumya ngũa sya Haji na kuma nthĩnĩ wa Nthĩ Ntheu, nĩmũtonya kũsyĩma. Na ũmaitha wa andũ ala mamũsiĩte kũthi Mũsikitinĩ Mũtheu, ndũkamũsesenge inyw'ĩ nĩkana mwĩke naĩ. Na tethany'ai mũndũ na ũla ũngĩ nthĩnĩ wa ũlũngalu na ũtheu; ĩndĩ mũikatetheanĩsye mũndũ na ũla ũngĩ nthĩnĩ wa naĩ na wĩki-wa-mothũku. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّبُهَاتِ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِنِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَيَضَافُوا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجِبُ عَلَيْكُمْ شَتَانُ قَوْمٍ أَنْ صَدَّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ③

\* Syĩndũ ila itheetw'e nitonya kũsũanĩwa na mavinda, kũndũ kana syĩndũ ila syĩ thayũ.

vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩ mwai kwa ūsilĩlo.

4.Nĩmũvatĩtwe kũya *nyama sya nyamũ*  
ĩla yĩyũafĩte, na nthakamema nyama sya  
ngũlũe; na ıla syathĩĩw'e syĩtwa yĩte ya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ıla sya  
kw'itwa, na ıla syũafĩtwe na kũkũnwa,  
kana ıla syũafĩtwe nĩ kũvalũka kana  
kũtũĩĩka *Okongonĩ*; na ıla syũafĩtwe kwa  
kũtũlangwa mbya, na kĩĩĩku kya nyamũ  
ngaĩ ateo ıla inyw'ĩ mũng'eete nesa; na  
ıla syũafĩtwe tũlũ wa ūthembeo. Na  
inyw'ĩ nĩmũvatĩtwe kũmanyĩ tũvuso ĩseo  
kana ĩthũku kwa nzĩla ya kwaũsya. Kĩĩ  
nĩ kĩĩko kya wau wa matũ. Umũnthĩ ūũ  
asu ala matetĩkĩĩlaa nĩmeyĩtũkĩĩte  
*kũmyananga* ndĩni yenyu. Kwa ūũ  
mũikamakĩe mo, ĩndĩ ngĩei Nyie.  
Umũnthĩ ūũ Nyie nĩnamwĩanĩĩsya ndĩni  
yenyu, na kwĩanĩĩsya mumo Wakwa tũlũ  
wenyu, Na Nyie Nĩnĩmũnyuvĩĩte inyw'ĩ  
Isilamu kwĩthwa ndĩni yenyu, ĩndĩ ūla  
ũnũkĩĩngĩĩw'a nĩ nzaa, atekwenda  
kwelekela kwĩĩka naĩ, vate nzika, ĩndĩ  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

5.Mo meũkũlya we kĩĩla mo metĩkĩĩĩtw'e.  
Asya, 'Syĩndũ syonthe ıla nzeo  
nĩsyĩĩkĩĩĩtw'e kwoondũ wenyu; na ıla  
mw'imanyĩĩtye nyamũ na nyũnyi sya  
nzyĩĩma *kũmũkwatĩla* inyw'ĩ;  
mũkimanyĩsya syo kũsyĩĩma na  
kw'imanyĩsya syo ūndũ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ūmũmanyĩĩtye inyw'ĩ.  
Kwa ūũ, yai katĩ wa ıla syo iũmũkwatĩla,  
na wetai syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe tũlũ wasyo. Na mũkĩei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,

حُزِمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا  
أَهْلُ بَيْتِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمُتَوَشَّجَةُ وَالْمُتَوَدَّةُ  
وَالنَّطِيطَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ  
عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلامِ ذَلِكُمْ فُسْقٌ  
الْيَوْمَ يَلَيْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ  
وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَمْتَمْتُ عَلَيْكُمْ  
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي  
مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَسْتَأْذِنُكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الْغَلِيظُ  
وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا  
عَلَّمَ اللَّهُ فُكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ  
اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَرِيعُ الْحِسَابِ ٥

Ngai Mwene Vinya W'onthe E-mĩtũkĩ  
kwa kũtala.

6.Umũnthĩ 00 syĩndũ syonthe ila nzeo  
nĩmbĩtĩkĩlye kwoondũ wenyu. Na lĩu wa  
Andũ-Ma-Ivuku nĩmwĩtĩkĩlye kwenyu,  
na lĩu wenyu naw'o nĩmwĩtĩkĩlye kwoo.  
Na iveti nthu *Na* mbĩtĩkĩli na iveti nthu  
kuma katĩ wa ala manengetwe Ivuku  
mbee wenyu nĩmbĩtĩkĩlye kwenyu; yĩla  
mwainenge ngaasya syasyo, mũkĩtwaana  
nasyo kwa mwĩlao, mũtekũka ũlaalai,  
ona mũikaie ndũsyoy sya kĩmbithĩ. Na  
ũla ona wĩva ũleaa mũĩkĩllo, vate nzika,  
wĩla wake ũtw'ĩkĩte vathei na Itunĩ  
akeethwa katĩ wa ala mena wasyo.

## LUKU 2

7.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlāa! Yĩla inyw'ĩ  
mwaũngama Mboyanĩ, thambyai  
mothyũ menyu, na moko menyu kũvika  
ikokoanĩ, na vũũsyai mĩtwe yenyu na  
moko mena kĩw'ũ, na thambyai maũũ  
menyu kũvika ngũlimũnĩ. Na ethwa  
mwĩ awau kana mwĩ kyalonĩ, kana  
ũmwe wenyu nĩwauma kyoonĩ kana  
nĩmũkiitĩte iveti, na mũileaa kwona  
kĩw'ũ, ĩndĩ ĩvakei mũthanga ũla mũtheu,  
*kũtayamamu* kũvaka moko na mothyũ  
menyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ndendaa kũmwĩkĩla inyw'ĩ thĩnanĩ, ĩndĩ  
We nĩwendaa kũmũthesya inyw'ĩ na  
kwĩfanĩsya manee Make ĩũlũ wenyu,  
nĩkana mũtonye kũtũnga mũvea.

8.Na lilikanai ĩnee ya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe yĩla yĩ ĩũlũ wenyu na  
ũtianĩ ũla We weekĩie nenyu, yĩla

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الْظَّيْتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ  
حُلًّا لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حُلًّا لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ  
الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ  
مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُوهُنَّ آجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ  
غَيْرِ مُسْفَحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ  
بِآيَاتِنَا بَعْدَ حَيْثُ حِطَّ عَمَلُهُ ذُوهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ  
الْخَاسِرِينَ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا  
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ  
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا  
وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ  
الْمَخَائِطِ أَوْ لَسْتُمْ أَنْسَاءً فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا  
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوْهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ  
مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ  
لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ②

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ  
بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ  
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ③

inyw'ĩ mwaisye, 'Ithyĩ nĩtwĩw'aa na nĩtũatĩfaa.' Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ ala me ilĩkonĩ.

9. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ikalai mwĩlũmĩtye kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mũkyumya ũkũsĩ kwa ũlũngalu; na ũmaitha wa andũ ndũkamũteelemye mwĩke ũla ũte ũlũngalu. Ithĩwai mwĩ ma w'o *mavinda onthe*, ũu nĩw'o ũthengeanĩe mũno na ũlũngalu. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

10. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmathĩte ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, kana mo makeethwa na ũekeo na ĩtuvi ĩnene.

11. Na kwa asu ala maleaa kwĩtĩkĩla na kũlea Mĩsoa Yaitũ, mo nĩ andũ ma Mwakinĩ.

12. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Lilikanai mumo na Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla wĩ ĩũlũ wenyu, yĩla andũ maeleele kũtambũũkyia moko moo ĩũlũ wenyu, ĩndĩ we nĩwang'uthie moko moo kuma ĩũlũ wenyu; na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na etĩkĩli nĩmaĩĩtwe nĩ kũmwĩkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

### LUKU 3

13. Na mũno mũno Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwoosie ũtianĩo kuma kwa Aana-ma-Isilaeli. Na Ithyĩ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوْمِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ  
وَلَا يَحِبُّوا مَنَافِعَكُمُ شَرًّا قَوْمٍ عَلَىٰ لَا تَعْدُوا أَعْدَاؤَهُمْ  
هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا  
تَعْمَلُونَ ⑩

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا لَهُمْ  
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ⑪

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّجْمِ ⑫

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ  
قَوْمٌ أَن يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ  
عَنكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ⑬

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ  
اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَنتُمْ

nĩtwookĩliye atongoi\*<sup>2</sup> Ikũmi na eĩĩ kuma katĩ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwaisye, 'Vate nzika, Nyie nĩ vamwe nenyu. Ethwa inyw'ĩ nĩmũ0lũmya Mboya, na kumya Saka na kũmatw'ĩkĩla Atũmwa Makwa na kũmatw'ĩkĩla na kũmũnenge Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla kĩseo, Nyie ngavetanga mothũku menyu kuma kwenyu na kũmwĩtĩkĩliya inyw'ĩ *kũlika* nthĩnĩ wa Mĩũnda ĩla ĩvĩtĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo. Indĩ ũla ona wĩva katĩ wenyu ũleaa kwĩtĩkĩla ĩtina wa ũu, vate nzika, we nĩwaĩtye nzĩla ĩla ya w'o.

14.Kwa ũu, kwoondũ wa kwananga kwa ũtianiũ kwoo, Ithĩĩ nĩtũmaumanĩe mo, na nĩtũmĩthĩtye ngoo syoo. Mo nĩmaalyũlaa ndeto makasyumya vandũ vasyo vala valĩe na nĩmolĩtwe nĩ kĩlungu kĩnene kya maũndũ ala mo mataiwe namo.

الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ  
وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّا تُكْفِرُونَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ  
وَلَا دَخِلْتُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ مَنْ  
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٤﴾

فِيمَا نَقُصُّهُمْ مِنْهَا فَهُمْ لَعْنُهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ  
قَسِيَةً يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا  
مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ  
إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ  
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥﴾

<sup>2</sup> Vangĩ nokwĩthwa vate ndeto ĩmwe ĩla ĩtonya kwĩanĩsya U-w'o wa ndeto ĩno 'naqceb'. Yo ndĩkwasya, 'mũtongoi' tũ indĩ yo yaasya, 'mũtavany'a' Omwe ũla wĩna Okũmũ wa kũsoma ũtavany'a kana kumya ũtwio vandũ va ũsumbĩki kana mavinya ang manenange.

Na we ndũkaeka kwona ūseleke ngalĩ ũla yoo, ateo *nthĩnĩ* wa avũthũ moo. Kwa ūu, maekee mo na onany'a ūmĩĩsyo, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho amendaa asu ala mekaa moseo.\*<sup>3</sup>

15.Na kuma kwa asu ota ūu ala maasya, 'Ithyĩ twĩ Aklisto,' Ithyĩ nĩtwoosie ūtianĩo, ĩndĩ o namo nĩmolĩtwe nĩ kĩlungu *kĩeo* kya maũndũ ala mo mataiwe namo. Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwĩkĩĩte ūmaitha na kĩmena katĩ woo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho o mĩtũkĩ, akamamanyĩthya maũndũ ala mo mekaa,\*

16.Inyw'ĩ Andũ-Ma-Ivuku! Mũtũmwa Waitũ nĩũkĩte kwenyu ūla ūmumbũĩĩlaa inyw'ĩ maũndũ maingĩ ma Ivuku ala inyw'ĩ mwaiie mavithĩtwe na kũmaekaa angĩ maingĩ. Kyeni nĩkyũkĩte kwenyu mũno kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Ivuku yĩvathũkanasya.

17.Nũndũ wayo, Ngai Mwene Vinya W'ontho amatongoeasya asu ala mamanthaa ūtanu wake na mũuo, na kũmatongoesya mo akamaumya nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu na

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرَىٰ أَخَذْنَا مِنَّا قَهُمُ فَسَوَّاهُمْ  
حَقًّا وَمِنَّا زُكْرًا وَأُنثًى فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَّةَ وَالْبَغْضَاءَ  
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ ۚ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا  
يَصْنَعُونَ ﴿١٥﴾

يَا هَلْ الْكِتَابُ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا  
مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ  
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٦﴾

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ  
وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ  
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٧﴾

<sup>3</sup> \* Kũalyũka kwonanyasya kĩko kya ūmĩĩsyo na kũlea kwona mavĩtyo ma *andũ* angĩ kwa ūmĩĩsyo na *tei*.

\*Ndeto ya Kĩtalavu 'Aghrainia' yĩna ūalyũlo wa kũkwatany'a kĩndũ na kĩngĩ ūkethĩa kĩtĩtonya kũlekany'a kana kũtaanyĩsya. Kwa ūu ūalyũlo ūla ūkwendeka nĩ ta: "Kwa ūu ithyĩ nĩtweekĩte ūmaitha na kĩmena kwĩthwa kĩndũ kyoo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo.



kumatwaa kyeninĩ kwa kwenda Kwake, na amaatongoesya nzianĩ ũla ya w'o.

18.Ow'o mo nĩmaleete kwĩtkĩla ala maasya, 'Vate Nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Masia, Yesũ, mwana wa Malia.' Asya, 'Nũũ Indĩ ũla wĩna ũtonyi ona ũmwe mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla We akenda nĩũmũtw'ĩkĩthya Masia mwana wa Malia na nyinyia wake vathei na onthe ala me ũlũũ wa nthĩ? Na nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũsumbĩ wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo. We ombaa kĩla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi wa kwĩka syĩndũ syonthe.

19.Ayuti na Aklisto maasya. 'Ithĩ twĩ syana sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala endwa Make.' Asya, 'Nĩkĩ Indĩ we ũmũsĩlĩlaa nũndũ wa naĩ syenyu? Aiee inyw'ĩ mwĩo andũ katĩ wa ala We ũmbĩte.' We amũekeaa ũla We wendaa na kũmũsĩlĩla ũla We wendaa. Na ũsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na syonthe ila syĩ katĩ wasyo, na Kwake nĩkw'o kũkethwa kwĩ ũalũko.

20.Inyw'ĩ Andũ-Ma-Ivuku! Mũtũmwa Waitũ nũkĩte kwenyu, ũtina wa ũvinda ya ũatĩanũ wa Atũmwa, ũla ũmũtheesyaa inyw'ĩ syĩndũ mũikese kwasya, 'Vayaaũka mũeti-wa-ũvoo-mũseo kw'itũ na vayaĩ mũkaanay'a.' Kwa ũu mũeti wa ũvoo mũseo na mũkaanany'a ow'o nũmũvikĩte inyw'ĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi wa kwĩka syĩndũ syonthe.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ  
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ  
الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَآمَنَ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا  
وَاللَّهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ  
مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٨

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ  
قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ  
خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ مَلِكُ  
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا زُورٌ ١٩

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى  
فُتْرَةٍ مِنَ الْأَوَّلِ أَنَّ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَ  
لَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى  
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢٠

## LUKU 4

21. Na lilikanai y'la Mose wamaatavisye andū make, 'Inyw'I andū makwa, lilikanai Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe y'la y' Iŭŭ wenyu y'la We wamŭnyuv'le Athani kuma kat' wenyu na amŭtw'lk'ithya inyw'I asumb'ŭ, na We n'wamŭnengie inyw'I k'ila ŭtaamanenge ang'ŭ ona meva nth'ŭn'ŭ wa nth'ŭ yonthe.\*<sup>4</sup>

وَرَأَى قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَقُومُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآسَكُم مَّا لَمْ يُوْتِ أَحَدٌ مِنَ الْعَالَمِينَ ٥١

22. Inyw'I andū makwa, Likai nth'ŭn'ŭ wa Nth'ŭ Ntheu ŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe watw'ie Itw'ŭke yenyu, na, mŭŭikasyoke na ŭtina nŭndŭ ŭnd'ŭ mŭkeethwa na wasyo.

يَقُومُوا ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خِيسِينَ ٥٢

23. Namo maisye, 'We Mose nth'ŭ ŭsu y'ŭna andū ang'endu na mena vinya, na ithy'ŭ tŭŭikam'ŭlika yo kŭvika asu mamyume. Na ŭnd'ŭ mo mauma nth'ŭn'ŭ wayo, ŭnd'ŭ ithy'ŭ tŭŭikam'ŭlika yo;

قَالُوا يَٰمُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ ۖ وَإِنَّا لَنَنذُرُكَ لَهَا خَلَا حَتَّىٰ تَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ٥٣

24. Ovau, andū el'ŭ ala mamŭk'ŭiaa Mw'ŭai woo, ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamanengete Inee Yake, maisye, 'Likai mbing'ŭlon'ŭ mŭmavithŭk'ŭle mo; na mwamina kŭlik'ŭla vo, ŭnd'ŭ vate nzika, inyw'I mŭkeethwa mw'ŭ asindi. Na iai w'ŭkwatyo wenyu kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mw'ŭ ef'ŭk'ŭli.

قَالَ رَجُلٌ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللَّهَ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ عَلَيْهِمْ وَ عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٥٤

25. Mo maisye, 'We Mose, ithy'ŭ tŭŭikalika vo ona ŭnd'ŭ mo me vo. Kwa

قَالُوا يَٰمُوسَى إِنَّا لَنَنذُرُكَ لَهَا أَبدًا دَاخِلًا فِيهَا فَاهْبِ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هَاهُنَا قَوِدُونَ ٥٥

\* \* Kwasya 'nth'ŭ yonthe' n'ŭ kŭweta andŭ ma ŭvinda yu

Ūu, thi we na Mwłai waku mŭkokite, *na*  
ithyĩ twĩĩkala vaa.'

26. We Mose aisye' 'Mwłai wakwa,  
Nyie ndina ūtonyi ʔlŭlŭ wa ona ūmwe  
woo ateo nyie mwene na mwanaaia, kwa  
Ūu, We vathŭkany'a katĩ waitŭ na andŭ  
mbaa-matŭ.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَإِنِّي فَأُقَرِّبُ بَيْنَنَا  
وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٢٦

27. Ngai aisye, 'Nĩ w'o, nthĩ ʔsu  
ʔkavatanwa kwoo kwa myaka mʔongo  
ʔna; mo makangangaa mena kʔvŭavŭano  
ʔlŭlŭ wa nthĩ. Kwa Ūu, we ndŭkew'e  
kyeva ʔlŭlŭ wa andŭ mbaa-matŭ.

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَكْفِهُونَ  
فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٢٧

### LUKU 5

28. Na matavye mo w'o ūvoo wa aana eʔĩ  
ma Atamu, yʔla kʔla ūmwe *Woo*  
waumisye nthembo, na nʔyeetʔkʔlilwe ya  
ūmwe woo na ya ūla ūngĩ yalewa. Ula  
wa mbee asya, 'Nyie vate nzika,  
nʔngŭkŭaa we; Ula wa ʔtina asya, 'Ngai  
Mwene Vinya W'onthe etʔkʔlaa kuma  
kwa ala alŭngalu tŭ.

وَإِذْ قَالَ لَهُمُ نَبَأُ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا  
فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ  
لَا أُقْبَلُكَ قَالَ إِنَّمَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ٢٨

29. Ethwa we nŭŭtambŭŭkya kw'oko  
kwaku ʔlŭlŭ wakwa ūmbŭae, nyie  
nditambŭŭkya kw'oko kwakwa ʔlŭlŭ  
waku ngŭae. Nyie nʔngŭmŭkʔa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Mwłai wa nthĩ  
yonthe.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَىٰ يَدِكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِي  
إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ٢٩

30. Nyie nʔenda we wĩkuʔe naĩ yakwa  
oŭndŭ ūmwe na naĩ yaku, na ūitw'ʔka  
mwĩkali wa Mwakinĩ, na yu nʔyo ʔtuvi  
ya ala mekaa naĩ.

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبْغُوا بِرَأْسِي وَإِيَّكَ فَتَكُونَ مِنْ  
أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاُ الظَّالِمِينَ ٣٠

31. Indĩ kʔĩʔko kyake nʔkyamŭsesengie  
kŭmŭaa mwanaa nyinyia, kwa Ūu we

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ  
مِنَ الْخَاسِرِينَ ٣١

nŵamŵaie na atw'tka Ŵmwe wa ala mena wasyo.

32.Na ŴndŴ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵamŵtŵmie ngŴngŴŴ Ŵla yenzie Ŵma nthŴ nŴkana We atonye kŴmwony'a we ŴndŴ Ŵtonya kŴvitha kimba kya mwanaa-nyinyia wake. We Kaini asya, 'Woo nŴ wakwa! Nyie nditonya kwŴthwa ŴndŴ Ŵmwe na ngŴngŴŴ Ŵno nŴkana ngatonya kŴvitha kimba kya mwanaaia?' Na ŴndŴ we atw'tkie wa kwŴlila.

33.Na kwoondŴ wa ŴndŴ ŴŴ, Ithyl nŵtamatwŴle Aana ma Isilaeli kana Ŵla ona wŴva Ŵkoaa mŴndŴ ateo we oafŴe mŴndŴ kana kŴete kŴthokoo ŴŴŴ wa nthŴ---- akeethwa nŴ ta ŴafŴe mbaŴ yonthe; na Ŵla ona wŴva wamŴnengie Ŵmwe thayŴ, akeethwa nŴ ta Ŵmanengete thayŴ andŴ onthe ma nthŴ. Na AtŴmwa MaitŴ nŴmamavikŴie mo mena Syama ntheu, ŴndŴ ona Ŵtina wa Ŵu, aingŴ moo nŴmeekaa mothŴku maingŴ ŴŴŴ wa nthŴ.

34.Ituvi ya ala mamŴkwatŴasya Ngai Mwene Vinya W'onthe kaŴ na MŴtŴmwa Wake, na kwŴthŴng'ŴŴsya kŴete kŴthokoo ŴŴŴ wa nthŴ, no asu tŴ ala maŴŴŴte nŴ kŴawa na ŴvyŴ kana kwambwa mŴkelany'onŴ kana moko moo na maŴŴ moo makatilwa, kw'oko kŴmwe ngalŴ Ŵmwe na kw'oko kŴla kŴngŴ ngalŴ Ŵla ŴngŴ, kana makalŴngw'a kuma nthŴ Ŵsu. Ŵsu Ŵkeethwa yŴ nthoni kwoo ŴŴŴ wa nthŴ Ŵno,nakw'o ŴtunŴ makeethwa na ŴsilŴŴ mŴnene.

بَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِرَبِّهِ كَيْفَ  
يُؤَارِي سَوْءَ أَخِيهِ قَالَ يُؤْتِلْنِي أَعْجُزْتُ أَنَّ الْوَن  
وَشَلْ هَذَا الْغُرَابُ فَأُؤَارِي سَوْءَ أَخِي فَأَصْبَحَ  
مِنَ الْغَالِبِينَ ﴿٣٢﴾

مِنَ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن  
قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا  
قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ  
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ لَآنَ  
كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَئْسَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٣﴾

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ  
فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ  
أَيْدِيهِمْ وَأَسْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ  
ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ  
عَظِيمٌ ﴿٣٤﴾

35. Ateo asu ala melilaa mbee wa matanethwa ūtonyini wenyu. Kwa ūu, manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mōekanfi Mūno Vyū, Usūftwe ni tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدُرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَوْا  
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٠﴾

## LUKU 6

36. Inyw'i ala mwitfklāa! Mōkfei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manthai nzila ya kūmūthengeea We na ithing'itsyei nzlanī Yake nīkana inyw'i mūtonye kwaŵla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيَّ الْوَسِيلَةَ  
وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾

37. Vate nzika, ala matetfklāa, ona makethwa na syonthe ila syi matuni na ūlū wa nthi na ūngi nyingi mbee wa isu, kwiyovosya mo ene kuma ūsilfloni wa Mūthenya wa Uthayūkyo, ayitfklāa, namo makeethwa na ūsilflo wi woo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا  
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوهُ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ  
مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ وَهُمْ عَذَابُ الْآلِيمِ ﴿٥٢﴾

38. Mo makenda kuma nthini wa Mwaki ūsu, indī maikethwa matonya kuma nthini waw'o, namo makeethwa na ūsilflo wa kwikalaa.

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ الدَّارِ مَا لَهُمْ بِخُرُوجِهَا  
مِنْهَا وَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٥٣﴾

39. Na ūlū wa mūdūūme ūla ūyaa na kīveti kīla kyūyaa, tilai moko moo to ūlvanīsyō wa naī yoo na ūsilflo wīna ūkany'o kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Vinya, Mōi.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا  
كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٥٤﴾

40. Indī ūla ona wīva umbūlaa itina wa wīki-wa-naī wake na kūseūvyā, indī Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mōekanfi Mūno Vyū, Usūftwe ni tei.

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ  
عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٥﴾

41. We nowīsi kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni We ūla ūsumbi wa matu na nthi ni Wake? We amūsilflāa ūla We

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ  
مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ  
قَدِيرٌ ﴿٥٦﴾

wendaa na amûekeaa Òla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Òtonyi wa kwîka syîndû syonthé.

42. We Mûtûmwa! Maikakwîw'îthye kyeve asu ala mekalaataa kûvalûka nthîñ wa Òlei, asu ala maasya na makanyw'a moo, 'Ithyî nîtwîtkîlaa,' îndî ngoo syoo iyîtkîlaa. Na katî wa Ayuti ota Òu ve asu ala mendeew'a mûno nî kwîthukîlîsyaa movûngû ala mamethukîlîsyaa nîkana mamatwaie andu angî ala mataavika vala we Òî. Mo maalyûlaa ndeto îtina wa kwîkîwa vandû vasyo vala va w'ò, na kwasya, 'Ethwa inyw'î mûkanengwe maûndû aa, îndî metîkîlei, îndî ethwa mûîonengwe aa, îndî îsûvlei!' Na Òla Ngai Mwene Vinya W'onthe òmûtw'île kûmûtata, we ndûkamwonea kîndû ona kîva kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Aa nîmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe Òtaaenda kûthesya ngoo syoo, mo makeethwa na nthoni îûîû wa nthî Ìno, na Itunî makeethwa na Òsilîlo mwai.

43. Mo nîmamanyîlîte kwîthwa ethukîlîsyaa ma òvûngû, ayî ma syîndû îla mbatane. Ethwa îndî nîmekûka kwaku we kwoondû wa Òtw'io, tw'a katî woo kana wîvathane namo. Na weevathana namo, maitonya kûkwîka Òthûku ona vanini ethwa we nîwatw'a, tw'a katî woo na Òlûngalu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alûngalu.

44. Na mo makaûtw'îkîthya we mûsili ata oyîla mo mena Tola vamwe namo, îla nthîñ wayo ve Òtw'ic wa Ngai

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي  
الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ  
قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا وَهُمْ سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ  
سَمْعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحْزِنُونَ الْكَلِمَ  
مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ  
وَإِنْ لَمْ تَأْتُوهُ فَأَكْذَرُ وَمَنْ يَزِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ  
فَلَنْ تَكُونَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ  
اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَسَوْ  
لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٥٠

سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ  
فَأَحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ  
عَنْهُمْ فَلَنْ يَصْرِفُوا شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكُمْ  
بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٥١

وَكَيْفَ يُحْشَرُونَ لَهُ وَعِنْدَهُمُ الثَّوَابُ فِيهَا حَكَمَ  
اللَّهُ ثُمَّ يَقُولُونَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ

بِالْمُؤْمِنِينَ ٥٢

Mwene Vinya W'onthe? Na ona kũilyi  
Ou; mo nĩmasyokaa na itina na mo  
maiketĩkĩla.

### LUKU 7

45. Vate nzika, Ithyl nĩtwatheeisye Tola  
yĩna ūtongoi na kyeni. Ila kwoondũ  
wayo, Athani ala maĩ ew'i kw'itũ  
nĩmamatw'ile Ayuti, oũndũ andũ  
alũngalu meekie na Asomi-ma-Mĩao  
nũndũ mo nĩmendekaa mayĩsũvĩe Ivuku  
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na  
nũndũ mo maĩ asũvĩi mayo. Kwa ūu,  
mũikamakĩe andũ Indĩ ngĩei Nyie; na  
mũikamĩkũany'e Mĩsoa Yakwa na thoaa  
mũvũthũ. Na ūla ona wĩva ūtatusaa na  
maũndũ ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūtheetye, aa nĩmo alei.

46. Na nthĩnĩ wamo Ithyl  
nĩtwamaandĩkĩe: Thayũ kwa thayũ, na  
itho kwa itho, na ĩnyiũũ kwa ĩnyiũũ, na  
kũtũ kwa kũtũ, na ĩeo kwa ĩeo, na kwa  
maũkite ala angĩ ūĩvanũsyoo wĩanĩe. Na  
ũla ona wĩva ūtatusaa kwĩanana na  
maũndũ ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūtheetye, aa nĩmo eki ma naĩ.

47. Na Ithyl nĩtwamũtũmie Yesu,  
mwana, wa Malia, aatĩla nyaĩ syoo,  
akĩanĩĩsya maũndũ ala mavuaniw'e  
mbee wake nthĩnĩ wa Tola, na Ithyl  
nĩtwamũnengie we Uvoo-Mũseo ūla wai  
na ūtongoi nthĩnĩ waw'o na kyeni,  
ũkĩanĩĩsya maũndũ ala mavuaniw'e  
mbee waw'o nthĩnĩ wa Tola, na ūtongoi  
na ūtao kwa akĩi-ma-Ngai.

48. Na maeke Andũ ma Uvoo-Mũseo  
masile kwĩanana na maũndũ ala Ngai

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَهْدِكُمْ  
بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّحْمَنُ  
وَالْأَعْبَادُ إِنَّمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كُتُبِ اللَّهِ وَكَانُوا  
عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَخَشَوْنَ  
لَا تَشْرَوْا بِأَيِّئِي تَنَا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهَا  
أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٦٥﴾

وَكُنَّا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ  
بِالْعَيْنِ وَالْأَنفَ بِالْأَنفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ  
بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ مَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ  
كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ  
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٦﴾

وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا  
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ  
هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ  
وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾

وَنَحْكُمَ هَلْ الْإِنْجِيلُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ

يُخَلِّمُ بِنَا أَنْزَلَ إِلَهُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٢٨﴾

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ  
مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ  
اللَّهُ وَلَا تَتَّبِع أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ  
جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ  
أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آسَأْتُمْ فَاسْتَبِقُوا  
الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا  
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦﴾

وَأَن اخْلُكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ  
وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ  
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَعَلِمَ أَنَا يَوْمَئِذٍ أَن يُبْعِثَهُمْ بَعْضُ  
ذُنُوبِهِمْ وَإِن كَثُرُوا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٥﴾



syoo. Na mūno ūtalo mūnene wa andū  
nī mbaa-matū.

51. Mo ṽndī, memantha ūtw'io wa ala  
matukū ma Utumanu? Na nū ūla  
mūseo kūvīta Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ta Mūsili kwa andū ala mena  
mūtkīto mūlūmu?

### LUKU 8

52. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mūikamose  
Ayuti na Aklisto kwīthwa anyanya. Mo  
nī anyanya mūndū na ūla ūngī. Na ūla  
ona wīva wenyu ūmosaa mo ta  
anyanyae, ow'o we nī ūmwe woo.  
Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ndamatongoeasya andū mate alūngalu.

53. Na we ūkamona ala mena ūwau  
ngoonī syoo, mekalaatīte mamelekele  
mo, makyasya 'Ithyī nītūūkīa tūikese  
kūkwatwa nī mbanga.' Nokwīthwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete  
ūkīlyo kana o ūndū ūngī kuma Kwake-  
Mwene. Na ṽndū mo makeethwa ene  
kwīlila nūndū wa maūndū ala mo  
mavithie ilīkonī syoo.

54. Na asu ala metīkīlaa makasya, 'Aa  
nīmo ala meevītīe na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na ithitū syoo syī vinya kana  
mo vate nzika, mai vamwe nenyu?  
Mawīa moo nī vathei namo nīmatw'īkīte  
ene wasyo.

55. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Ula ona wīva  
katī wenyu ūalyūkaa akatia ndīni yake,  
ṽndī nīkūmanyīke kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe vandū vake omītūkī  
akaete andū ala We ūkamendaa mo na

أَفَكُلَّمَا جَاءَهُمْ يُعْجَبُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ  
فِي حُكْمٍ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ  
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَمِنْكُمْ فَانْصَرَفَ  
مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ  
 يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَكَفَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ  
 بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصِيبَهُمْ عَلَى مَا أَسَرُّوا فِي  
 أَنْفُسِهِمْ نَذِيرٌ ﴿٥٣﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَعَلِ  
 أَيْمَانُهُمْ أَنَّهُمْ لَمَعَ لَكُمْ بِحِطَّةٍ أَعْمَالُهُمْ فَاصْبِرُوا  
إِنَّهُمْ خَيْرِينَ ﴿٥٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ  
 يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

ala makamwenda We, na ala makethwa  
me auuu na menyivitye kwa etikili, omu  
na alomu kwa alei. Mo  
makeething'itsya *kokita* nzlan' ya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, na maikakla  
kimenya kya mumanthi wa ivityo. Usu ni  
mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe;  
We amunengae Ola We wenda; na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ni We Mwene  
mumo, Umanyi-W'onthe.

اعْتَزِلْ عَلَى الْكُفْرَانِ مُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا  
يُخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ  
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾

56. Mũnyanyae wenyu nĩ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe tũ na Mũtũmwa Wake  
na etĩkĩli ala malũmasya Mboya na  
kũĩva Saka makĩmũkumanĩa We *mena*  
*wĩw'i w'onthe.*

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُعْمِلُونَ  
الصَّلَاةَ وَيُدْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٠﴾

57. Na ala mamwosaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atũmwa Make na etĩkĩli kwĩthwa anyanyae, nĩmekale mesĩ nesa vyũ kana no nguthu ũla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkasinda.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٤﴾

## LUKU 9

58. Inyw’I ala mw’ItfKlIaa! Mūikamose  
ala mavūaa ngūI na kūm’thaūKlā ndfni  
yenyu kuma katI wa asu ala manengiwe  
Ivuku mbee wenyu, na alei. Na mūKfei  
Ngai Mwene Vinya W’onthē ethwa  
inyw’I mw’I etfKlIi.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَخْشَوْنَ آلَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُمُوءَا وَ لَعِبَاءٌ مِّنَ الَّذِينَ أَوْفُوا إِلَيْكُمْ وَاَلْفَاظُ أُولَئَئِكَ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾

59. Na ala, yīla inyw'ī mweeta andū  
Mboyanī, matusaa ta ngūī na īthaū.  
Kītumi nōndū mo nī andū ala  
matamanyaa.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا  
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٩﴾

60. Asya, 'Inyw'I Andũ-Ma-Ivuku!  
Inyw'I mwĩtwna twĩna Iwĩtyo nũndũ  
ithyĩ tũmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya

قُلْ يَا هَلْ أَكْتَبُ هَلْ تَسْفُحُونَ مِنَّا إِلَّا أَن أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ  
الْبَيِّنَاتِ وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ﴿٥٠﴾

W'onthe na ma0nd0 ala matheetw'e kw'it0 na ala matheeiw'e mbeeni? Kana n0nd0 aingi m0no menyu matamw'w'aa Ngai?

61.Asya, 'Nye nIm0manyIthye asu ala Ituvi yoo nI Ith0kangu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe k0vIta Ou? Mo nImo asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe 0maumanIte na ala 0thatu Wake 0maval0kIle na ala We 0matw'IkIthItye malaI na ng0l0e na ala mam0thaithaa Ula-M0th0ku. Ow'o, aa me mwIkalonI m0th0ku m0no, na nImalte vaasa m0no kuma nzIani Ila ya w'o.

62.Na yIla mo mooka kwenyu mo maasya, 'IthyI nIwIthIkaIaa; oyIla mo malikaa mena 0lei na maumaa vo meo na w'o; Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIsI nesa vy0 ma0nd0 ala mo mavithaa.

63.Na we n0monaa aingi moo mekalaatIte melekele naI na 0t0li wa mIao na 0yi wa syInd0 ila mbatane. Vate nzika ma0nd0 ala mo mekaa nI math0ku.

64.NIkI Elei na Asomi ma mIao matamavataa mo k0neena 0v0ng0 na k0ya syInd0 ila mbatane? Vate nzika ma0nd0 ala mo mekaa nI math0ku.

65.Na Ayuti maasya, 'Kw'oko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nI kwove, Moko moo ene makoovwa na mo makaumanIwa n0nd0 wa ma0nd0 ala mo maneena. Tiw'o moko make eII nImathasye; We aumasya 0nd0 We

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَ مُتَوَبِّعًا عِنْدَ اللَّهِ مَن  
لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ  
الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ⑤

وَلَا جَائِزُ لَهُمُ الْقَارِءُ إِنَّمَا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا  
بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ⑥

وَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَ  
أَكْثُهُمُ الشُّعْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑦

وَلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمُ  
وَأَكْثُهُمُ الشُّعْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ⑧

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ  
وَلَحْنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ  
يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ

wendaa. Na ma0nd0 ala matheetw'e kwaku we kuma kwa Mw'ai waku vate nzika makamongeleela aingi moo nthl'i wa wau wa matf0 na 0lei. Na ithy'i n'itw'k'ite Omaitha na k'fmena katf woo k0vika M0thenya wa Uthay00kyo. Y'la mo mavuva mwaki wa ka0, Ngai Mwene Vinya W'onthe n'0voasya. Na mo mething'fasya k0ete k'fthokoo f0f0 wa nthl'i na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala maetae k'fthokoo.

رَبِّكَ طَغَيْنَا وَكُفَرْنَا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَاةَ  
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا  
لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا  
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْمُفْسِدِينَ ٥٦

66.Na takethwa And0-Ma-Ivuku n'imeet'k'f'ite na kw'fthwa me al0ngalu, vate nzika, Ithy'i tw'fthwa twamavetang'f'e moth0ku moo, na vate nzika, Ithy'i tw'fthwa twamet'k'f'ilile k0lika nthl'i wa M'funda ya Utanu.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكُنَّا عَنْهُمْ  
سَيِّئِينَ ٥٧

67.Na takethwa mo n'fmal0f0m'f'lye Tola na Uvoo-M0seo na ma0nd0 ala matheetw'e kwoo kuma kwa mw'ai woo, mo vate nzika methwa ma'f'ite katf wa sy'nd0 nzeo kuma f0f0 woo na kuma uungu wa nya'f' syoo. Katf woo ve nguthu f'la y'f' vu katf; f'nd'f' 0nd0 aingi m0no mekaa n'f' 0th0ku.

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ  
إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ  
أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَةٌ مَقْصُودَةٌ ٥٨

### LUKU 10

68.We M0t0mwa! Matw'ale and0 ma0nd0 ala mavuan'f'w'e kwaku kuma kwa mw'ai waku; na walea kw'ika 0u, f'nd'f' we nd0navikya 0t0mane Wake ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aka0s0v'f'ana we na and0. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya and0 alei.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ  
تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي الْقَوْمَ  
الَّذِينَ يَشَاءُ ٥٩

69.Asya, 'Inyw'f' And0-Ma-Ivuku! Inyw'f' m0ngeme f0f0 wa vathei

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ مُّقِيمُوا التَّوْرَةَ

omŭvaka mŭlŭmye Tola na Uvoo-Mŭseo na maŭndŭ ala yu matheetw'e kwenyu kuma kwa Mwŭlai wenyu.' Na vate nzika, maŭndŭ ala matheetw'e kwaku we kuma kwa Mwŭlai waku makamongeleela aingŭ moo nthŭnŭ wa ŭemu na ŭlei; kwa ŭu we ndŭkew'e kyeva nŭndŭ wa andŭ alei.

70. Vate nzika, asu ala metŭkŭlŭŭte na Ayuti na Asavii na Aklisto----ŭla ona wŭva ŭmwŭtŭkŭlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlyo na wŭkaa meko maseo, vaikethwa w'ia ŭlŭlŭ woo, onamo maikakwatwa nŭ kyeva.

71. Vate nzika, Ithŭyŭ nŭtwoosie ŭtianŭo kuma kwa Aana ma Isŭlaeli, na nŭtŭwatŭmie Atŭmw'a kwoo. Indŭ kŭla ŭvinda Mŭtŭmw'a wookaa kwoo ena maŭndŭ ala ngoo syoo itamendaa, nŭmamaw'ŭkŭlŭthisye amwe moo ta akengani, na amwe nŭmamanthie kŭmoaa.

72. Namo masŭanŭŭe kana vaikethwa ŭsilŭlo, kwa ŭu mo matw'ŭkie ilalinda na andŭ mate matŭ. Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamelekele mo na tei; indŭ oŭngŭ aingŭ katŭ woo matw'ŭkie ilalinda na andŭ mate matŭ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭsyallŭsya wa maŭndŭ ala mo mekaa.

73. Ow'o, mo nŭ alei ala maasya, 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya nŭ Masia, mwana wa Malia,' oyŭlla Masia we mwene aisye, 'Inyw'ŭ Aana ma Isŭlaeli, mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula nŭ Mwŭlai wakwa na Mwŭlai wenyu.

وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيُؤَيِّدَنَّ  
كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُفْيَانًا وَلَئِذَا  
فُلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالصَّالِحِينَ  
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ  
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ⑥

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَرَأْسَنَّا إِلَيْهِمْ  
رُسُلًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ  
فَرَدَّوْا كَذِبًا وَقَالُوا قَاتِلُوهُمْ قَاتِلُوهُمْ ⑦

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَبُّوا وَقَصَّبُوا قُرْآنَ اللَّهِ  
عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَصَوْا وَاصْتَدُوا مِنْهُمْ وَكَثِيرًا بَصِيرًا  
يَعْلَمُونَ ⑧

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ  
وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ عَابِدُوا اللَّهَ سَرِيعًا  
وَرَبِّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ  
الْجَنَّةَ وَمَا فِيهَا النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ⑨

'Vate nzika, ūla Ōmwānanasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingi, we Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmūvatŭte Itu, na wīkalo wake ūkeethwa Mwakinī. Na eki- ma-naī maikethwa na ūtetheesya.

74.Na vate nzika, nī alei ala maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ōmwe katī wa atatū; Vai Ngai ateo Ula Ngai Umwe. Indī mo malea kūeka kūneena ūndū mo maneenaa, vate nzika, ūsilŭlo mwai ūkamakwata asu ala matefīkīlaa.

75.Mo Indī nomakamwelekela Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwītya ūkeko Wake, oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī-Mūno-Vyū, Usūŭtwe nī tei?

76.Masia, mwana wa Malia, aī Mūtūmwa tū; vate nzika, Atūmwa onthe ala maī mbee wake nīmakw'ie. Na nyinyia wake aī mūlōngalu. Onthe eīl nīmaīsaa Ifu. Sisyai ūndū Ithyī tūvuanasya Mīsoa kwoondū wa ūseo woo, na sisyai ūndū Ithyī tūvuanasya Mīsoa kwoondū wa ūseo woo, na sisyai ūndū mo maalyōlawā.

77.Asyā, 'Inyw'ī mōkakīthaitha ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kīla kīte na ūtonyi wa kūmwīka inyw'ī naī kana nesa?' Na nī Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula nī Wīw'i-W'onthe, Umanyi W'onthe.

78.Asyā, 'Inyw'ī Andū-ma-Ivuku! Mūikamīkīle mīvaka ūndūnī wa ndīni yenyu vate ūlōngalu, kana kūatīla mawendi mathōku ma andū ala

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَلَاثَةٌ وَمَا مِنْ  
إِلَهِ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ  
لَيَسَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٥٤

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ  
رَحِيمٌ ٥٥

مَا تَسْبِيحُ ابْنِ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ  
قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَأَنَّا بِكُلِّ الْغَلَامِ  
أَنظُرُ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرُنِي يُوقَلُونَ ٥٦

قُلْ اتَّقُوا اللَّهَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ شَيْئًا  
وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٥٧

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي زِينَتِكُمْ غَيْرِ الْبَاقِي وَلَا تَقْبَلُوا  
أَمْوَالَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلِ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا  
عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ٥٨

mathyoe kie tene na matuma angĩ  
mathyoe ka, na ala melelókĩte kuma  
nzlanĩ ũa ya w'o.

### LUKU 11

79. Asu katĩ wa Aana-ma-Isilaeli ala  
maleile kwĩtkĩla, nĩmaumanĩwe na ũmĩ  
wa Ndaviti, na wa Yesu, mwana wa  
Malia. Kĩtumi nũndũ mo nĩmaleile  
kwĩw'a na nĩmeekaa mothũku.

80. Mo mayaĩ matonya kũvatana mũndũ  
na ũla ũngĩ mwĩkalo mũthũku wa  
maũndũ ala mo meekie. Maũndũ ala mo  
meekaa maĩ mathũku mũno.

81. We Okamona aingĩ moo  
maimatw'ĩkĩthya alei kwĩthwa ta  
anyanyae moo. Vate nzika, maũndũ ala  
mo matongoetye mbee woo ene nĩ  
mathũku; na kũtw'ĩka kana Ngai Mwene  
Vinya W'ontho ndendeaw'a nĩmo;  
namo makekalaa nthĩnĩ wa ũsilĩlo ũũ.

82. Na takethwa mo nĩmamwĩtkĩlĩte  
Ngai Mwene Vinya W'ontho na  
Mwathani ũũ, na maũndũ ala  
mavuanĩtw'e kwake, mo mayĩthwa  
mamosie mo ta anyanyae moo, ĩndĩ aingĩ  
moo nĩ mbaa-matũ.

83. Vate nzika, we ũkeethĩa Ayuti na asu  
ala mamwĩlanasya Ngai Mwene Vinya  
W'ontho na ngai ingĩ nĩmo andũ mena  
ũmaitha mũnene kwa etĩkĩli. Na kwa ũla  
w'o we Okamona kana ala me vakuvĩ  
mũno kwa ũnyanya mũno na etĩkĩli nĩ  
ala maasya, 'ĩthyĩ twĩ Aklisto.' Kĩtumi  
nũndũ mevo katĩ woo asomĩ anene na  
alei na nũndũ mo mayĩkathĩaa.

لَعَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ  
دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا  
يَعْتَدُونَ ﴿٧٩﴾

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا  
يَفْعَلُونَ ﴿٨٠﴾

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا  
فَعَلْتُمْ لَكُمْ آفُسُ هُمْ أَنْ يَخِطَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي  
الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨١﴾

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ  
مَا اتَّخَذُوا هَؤُلَاءِ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٨٢﴾

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ  
وَالَّذِينَ أَتْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ  
آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا تَصَرُّوْا بِذَلِكَ إِنَّا مِنْكُمْ فَنَسِينِ  
وَرَبُّنَا إِنَّهُمْ لَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٣﴾

84. Na ylla mo meew'a maöndü ala mavuanfw'e Mötümwa üü, we nfwonaa metho moo metfktwe nĩ methoi nündü wa üw'o üla mo mamanyfte. Mo maasya, 'Mwłai waitü, ithyĩ nĩtwfktfllfte, kwa üu, töandfke ithyĩ katf wa asu ala mena Okösf.

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنُهُمْ  
تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ  
رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٨﴾

85. Na ithyĩ twaflle nĩ külea kümwfktfla Ngai Mwene Vinya W'onthe ata, na üw'o üla ütövikfe ithyĩ, oylla ithyĩ nĩtökwenda müno Mwłai waitü atölikye ithyĩ katf wa andü ala alöngalu?

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَ  
نَقْطَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٥٩﴾

86. Kwa üu Ngai Mwene Vinya W'onthe nfwamatuvie mo, kwoöndü wa maöndü ala mo maneenie, na Mfönda flä İvffllaa tölüsť uungu wayo. Vo nfw mo makekalaa; na yu nfwy İtuvi ya asu ala mekaa üseo.

فَأَنبَأَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّبَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ  
خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦٠﴾

87. Na asu ala maleile kwfktfla na mamfleile Mfösa Yaitü, aa nfw ala ekali ma Mwakinł.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٦١﴾

## LUKU 12

88. Inyw'ł ala mwfktflaa! Moikavatane syfndü nzeo ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ümwfktfllye inyw'ł, na müikeke nał. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa eki-ma-nał.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْزَمُوا كَلِمَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ  
وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٦٢﴾

89. Na yai katf wa syfndü ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ünenganfte kwoöndü wenyu katf wa ila mbfktfllye na nzeo. Na mükfei Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula inyw'ł mümwfktflaa.

وَكُونُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبَاتٍ وَالْقَوْلُ الَّذِي  
أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٦٣﴾



90. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamukūlya inyw'i ūlū wa ithitū syenyu sya mana, Indī We akamwita inyw'i amūkūlye nūndū wa ithitū ila inyw'i mwaŋe mwīna mūtīkīlo. Ndīvi ya ūndū ūū nī kūtīthya ngya īkūmi na ūla ūla we ūthasya andū maku kana kūmaūfa mo ngūa kana kūmfnege ngombo ūthasyo. Na ūla ūtatonya kwona *nzīa* akatīfa kūya kwa matukū atatū. Isu nīyo ndīvi ya ithitū syenyu yīla mwamina kwīvita. Na masūvīei mawīvīto menyū. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūnūmūvathūkanīsyā Mīsoa Yake nīkana mūtonye kūtūnga mūvea.

91. Inyw'i ala mwītkīlaa! Syaūnyw'a ila itoonasya na mathaū ma kūtālīthya na mīvw'anano na kwaūsyā na mbūū nī ūvukyo tū na wīa wa moko wa Satani. Kwa ūu, īvathanei na *kīla kīmwe* kyasyo nīkana inyw'i mūtonye kwaīla.

92. Satani endaa kūseūvya ūmaitha na kīmena katī wenyū tū na *nzīa* ya syaūnyw'a ila itoonasya na mathaū ma īvuso, na kūmūtūnga inyw'i ītina kwa kūmūlīlikana Ngai Mwene Vinya W'onthe na kuma Mboyanī Indī inyw'i mūkekalaa ītina?

93. Na mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mwīw'ei Mūtūmwa, na syaīsyai. Indī ethwa inyw'i mwīsyoka ītina, Indī manyai kana wīa wa Mūtūmwa Waitū no kūvikya Utūmane tū.

94. ūlū wa asu ala metkīlaa na kwīka mawīa maseo, ndīkethwa yī naī ūlū wa

لَا يَأْخُذُكُمْ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْسَارِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْخِذُكُمْ  
بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ  
مِنْ أَوْسَطِ مَا نَطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفُكُمْ أَوْ تَحْرِيرُ  
رَقَبَةٍ مَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ  
أَيْسَارِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ  
يُخَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْبَيْسُ وَالْإِنْسِلَابُ  
وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ  
تُفْلِحُونَ ②

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ  
وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْبَيْسِ وَاصْصَلُّوا لَهُ عَنْ  
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ③

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاعْبُدُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ  
قَاتِلُوا أَلَمَّا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلْغُ الْبَيِّنُ ④

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ

syIndũ ila mo meũya, ethwa nĩmeũmũkĩa Ngai na kwĩtĩkĩla na kwĩka mawĩa maseo, na Ingĩ kũmũkĩa Ngai na kwĩtĩkĩla na o Ingĩ kũmũkĩa Ngai na kwĩka moseo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho amendaa ala mekaa moseo.

### LUKU 13

95. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho akamũtata inyw'ĩ na ũndũ *mũhĩni*; nyamũ sya nzyĩma ila moko menyu na matumo menyu matonya kũvikĩla, nĩkana Ngai Mwene Vinya W'ontho atonye kũvathũkany'a asu ala mamũkĩaa We kwa kĩmbithĩ. Kwa ũu Indĩ, ũla ona wĩva, ũkeka ũthũku Itina wa ũu, akeethwa na ũsilĩlo wĩ woo.

96. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikoae nyamũ sya nzyĩma mwĩ nthĩnĩ wa Haji. Na ũla ona wĩva katĩ wenyu ũkoaa o esĩ, ndĩvi yayo nĩ nyamũ ya maũũ ana ota ĩsu we ũaĩte, kwĩanana nondũ andũ elĩ alũngalu katĩ wenyu matw'ĩte, nyamũ *oĩsu* ĩtwawe nthĩnĩ wa Kaava ta nthembo; kana ta ũĩvanĩsyo, we akeethwa *aĩlwe* nĩ kũmaĩthya andũ ngya *meana ũna*, kana atĩle kũya kwa *matukũ* ota asu, nĩkana we asame ũtw'io wa kĩko kyake. *ĩũũ* wa maũndũ ala mavĩtie, Ngai Mwene Vinya W'ontho nũekeaa, Indĩ ũla ũsyokeaa, *naĩ ĩsu* Ngai Mwene Vinya W'ontho akamũsilĩla we *kwoondũ* wa *ĩĩĩyo* yake. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho E-vinya, Mwĩai wa ũĩvanĩsyo.

فَمِمَّا ظَعَنُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَاحْسِنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ لَكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الضَّيِّدِ  
ثُمَّ لَكُمْ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ  
بِالْغَيْبِ فَمَنْ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الضَّيِّدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ  
وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَبِدًا فَأَجْرًا يُشَلُّ مَا قَتَلَ مِنْ  
الْعَمْرِ بِكُمْ بِهٖ ذَوَاعِلُ مِنْكُمْ هَدْيًا بِلِغِ الْكَعْبَةِ  
أَوْ كَفَّارَةً لِّطَعَامِ فَسَكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَٰلِكَ صِيَامًا  
لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهٖ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ لَكُمْ سَلْفٌ وَمَنْ عَادَ  
فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٩٦﴾

97. Nyamu sya Okanga na ūyi wasyo nĩ mwĩfĩkĩye kwenyu ta kyaŭya kyenyu na aendi-ma-kyalo; ĩndĩ nyamũ sya nthĩ nyũmũ nĩ mbatane kwenyu yĩla mwĩ nthĩnĩ wa Haji. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthē Ula inyw'ĩ mũkombanw'a Kwake.

أَجَلٌ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَ  
لِلْخَيْتَارَةِ وَخَزِيرَةٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا  
وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٧﴾

98. Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmĩtw'ĩkĩthĩye Kaava kwĩthwa Nyũmba Ntheu, kwĩthwa wĩkwatyo na ūkiakisyo kwa mbaa andũ, ota ūu Mwei Mũtheu na nthembo na *nyamũ ila syĩna* masango *ngingo syasyo*. Uu nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũmanyaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmesĩ maũndũ ala me matunĩ na ala me ĩũũ wa nthĩ, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũsyĩsĩ syĩndũ syonthē nesa.

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيَمِينَةَ الْحَرَامَ قِيَمًا لِلنَّاسِ وَ  
الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَ الْهَدْيَ وَ الْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِيَتَعْلَمُوا  
أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ وَ أَنَّ  
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

99. Manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Mwai kwa kũsĩĩla, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē *ota ūu* nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَ أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ  
رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

100. ĩũũ wa Mũtũmwa no kũvikya Utũmane tũ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmanyaa maũndũ ala inyw'ĩ mumbũlaa na ala mũvithaa.

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ  
وَ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١٠٠﴾

101. Asya, 'Uthũku na ūseo iivw'anene; onakau wingĩ wa ūthũku nũtonya kũtuma we ūseng'a. Kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthē, inyw'ĩ andũ mwĩna kĩĩfko, nĩkana mũtonye kwafĩla.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَ الطَّيِّبُ وَ لَوْ أَحْبَبَ كَثَرَةُ  
الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْخُذُ بِالْأَنْبَابِ لَعَلَّكُمْ  
تَتَّقُونَ ﴿١٠١﴾

#### LUKU 14

102. Inyw'ĩ ala mwĩfĩkĩlaa! Mũikakũlye ĩũũ wa syĩndũ ila inyw'ĩ mwavuanĩw'a itonya kũmũetee thĩna; ona kau

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ  
سُؤْلُكُمْ وَ إِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنْزَلُ الْقُرْآنُ



Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Mũekanĩ Mũno, Mũmĩsya.

103. Andũ amwe ala maĩ mbee wenyu,  
nĩmakũliye *syĩndũ* ta isu, ĩndĩ mo  
nĩmatw'ĩkie alei masyo.

104. Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ndeyĩafte ĩũũ wa 'Vaiila' kana 'Saiva'  
kana 'Wasiila' kana 'Aanu'; ĩndĩ asu ala  
matetĩkĩlaa maseũvasya ũvũũgũ ĩũũ wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na aingĩ  
mũno vyũ moo maithũkũmĩthasya ĩĩko

105. Na yĩla mo matavw'a, 'Ukai  
maũndũnĩ ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ũvuanĩtye, na kwa Mũtũmwa,  
mo maasya, 'maũndũ ala ithyĩ tweethĩie  
maafthe maitũ namo nĩmatwĩanĩe.'  
Kyaũ! Ona ethwa maaĩthe moo mayai  
na ũmanyi na ũtongoi?

106. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Isũvĩei  
inyw'ĩ ene. We ũla ũthyoekaa ndatonya  
kũmwĩka inyw'ĩ naĩ, yĩla inyw'ĩ ene  
mũtongoew'e nesa. Kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩkw'o inyw'ĩ  
inyw'ĩ onthe mũkasyoka; na ĩndĩ We  
akaumbũla kwenyu *maũndũ* ala inyw'ĩ  
mweekaa.

107. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ukũsĩ ũla  
wa w'o katĩ wenyu, yĩla kĩkw'ũ  
kyeeyĩete kwa ũmwe wenyu, ĩvinda ya  
kwĩyĩlaa, nĩ wa aũme eĩlĩ alũngalu kuma  
katĩ wenyu; kana wa angĩ eĩlĩ mate katĩ  
wenyu, ethwa mũendete kyalo ĩũũ wa  
nthĩ na mbanga ya kĩkw'ũ ĩimũvikĩla -  
inyw'ĩ. Mũkamaia eĩlĩ ĩtina wa mboya  
*maumye ũkũsĩ*, ethwa mwĩna nzika,

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكَ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا  
كُفْرِينَ ۝

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيَّةٍ  
وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ  
الْكَذِبَ وَآكَرَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى  
الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ  
كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مَنْ  
ضَلَّ إِذَا اهْتَدَى يَتُومُّ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا  
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ  
الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَلْنِ ذَوَا عَدَلٍ مِنْكُمْ أَوْ  
آخَرِينَ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ  
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُوهَا مِنْ بَعْدِ .

makeevita eIf kwa Ngai Mwene Vinya W'on the *makyasya*, 'IthyI tũikwosa Ituvi tũlũ wa ūndũ ūũ, ona e mũndũ wa mũsyĩ *witũ* na tũiũvitha ūkũsĩ wĩyĩatwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'on the; vate nzika ūndũnĩ ūũ, ithyĩ twĩthwa twĩ katĩ wa ene naĩ.'

الصَّلَاةَ يُقِيمِينَ بِاللَّهِ إِنْ اَرْتَبْتُمْ لَا نُشْرِكْ بِهِ  
شَيْئًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا تَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ  
إِنَّا إِذَا لَيْسَ الظَّالِمِينَ ⑤

108.Indĩ kwamanyĩka nesa kana mo nĩmekĩte naĩ ya *kwĩĩĩa ūvũngũ* Indĩ ala angĩ eIf meevĩtaa mena mo nĩmaĩĩtwe nĩ kwĩkala vandũ voo. Na mamina kũya kĩthitũ syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩmanengane ūkũsĩ makĩleana na asu eIf ma mbee makĩĩkĩthya kana 'Ūkũsĩ witũ nĩ wa w'o mbee wa ūla wa ala eIf ma mbee na ithyĩ tũvĩĩtwe. Na ethwa ithyĩ nĩtũũkengana nĩtwaĩle kũtalwa katĩ wa eki-ma-naĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.\*<sup>2</sup>

فَإِنْ عُرِضَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَأُخْرِجُوا يَوْمَئِذٍ  
مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْأُولَىٰ فَيُقِيمُونَ  
بِاللَّهِ لَشَهَادَتِنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا  
إِنَّا إِذَا لَيْسَ الظَّالِمِينَ ⑥

109. Uu nĩ kwasya kana vinya ūkongeeelwa tũlũ wa ngũsĩ nĩkana syĩthwe ilũmĩte ūkũsĩnĩ wasyo iikĩa kana mokũsĩ angĩ nĩmatonya kwĩtwa na kwĩĩkĩĩĩka.

ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا  
أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانُ بَعْدَ آيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا  
بِاللَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑦

## LUKU 15

110.Sũanĩai tũlũ wa mũthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamombany'a Atũmwa na kwasya, 'Inyw'I mwanengiwe ūsũngĩo mwaũ?' Mo makaasya, 'Ithyĩ tũi na ūmanyi, We

يَوْمَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّسُلَ يَقُولُ مَاذَا أُجِنْتُمْ قَالُوا  
لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ⑧

<sup>2</sup> \* Mũsoa ūũ wĩonany'a ngelekany'o ya ngũsĩ syonthe ila syĩvo, na ūndũ wa kumya ūkũsĩ nĩkũnenganĩtwe kwa ngũsĩ ila sya mbee syĩ ūko. Uu nĩ kuma nthĩnĩ wa mũsoa wa 107 ūla ūtongoetye.

Nue t0 Ula M0manyi-M0seo Vy0 wa syfnd0 ila mbithe.'

111. Ylā Ngai Mwene Vinya W'onthe Okasya; 'We Yesu, mwana wa Malia, lilikana Inee Yakwa ūlū waku, na ūlū wa nyinyia waku, ylā Nyie nakwongelelele we vinya na Veva wa ūtheu waneena na andū nthīnī wa waana waku na wī nthele; na ylā Nyie naūmanyīsiye we Ivuku na ūl na Tola na ūvoo-M0seo; na ylā we waseūvisye *kyūmbe* kuma mūthanganī, kwa mūvw'ano wa nyūnyi kwa mwāao Wakwa; na waveveea nthīnī wakyo *veva mweū* na kyatw'ika kīndū kīūveva kwa mwāao Wakwa; na wasalukya ilalinda na ala maī na ūkoma mavow'a kwa mwāao Wakwa; na ylā we wathayūūkisiye akw'ū kwa mwāao Wakwa; na ylā nyie namasiīle Aana ma īsilaeli maikakūae ylā we wookie kwoo wīna Syama syī ūtheinī, na asu ala maleile kwīfkīla kuma katī woo maisiye, 'Kūtī ti kīndū ateo nī ūvūngū wī ūtheinī.'\*<sup>3</sup>

إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ  
وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ اِذْ اَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تَكْلُمُ  
النَّاسِ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتٰبَ وَ  
الْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَاِذْ خَلَقُ مِنْ طِينٍ  
كَهْنَةً الطَّيْرِ اِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا اِذْنِي  
وَتُبْرِئُ الْاَكْمَةَ وَالْاَبْرَصَ اِذْنِي وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى  
اِذْنِي وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرٰٓءِيْلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمْ  
بِالْبَيِّنٰتِ فَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ اِنْ هٰذَا اِلَّا  
سِحْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿١١١﴾

<sup>3</sup> Ūū nī ūneeni ūkwonany'a kana Yesū nīwaneenie ndeto sya ūl na ūlūngalu kuma waananī wake na acendee kwīka ūu kūvikīlā matukūnī ma ūkūū wake. Ndeto īno 'kahlan' yīonany'a īvinda ylā nzw'tī sya mūndū syambīlīya kūmea mbuī na īndī kuma vu kūvika ūkūūnī wake.

Mūsoa ūū nī ta ngelekany'o kana nthimo lā īetawe nī ūalyūko wa kīveva ūla ūetawe nī Athani on the ma Ngai. Ino nī ndafa ya mwanya kwa mwīkalo wa Yesū ūla katī wa Athani on the ma Ngai wanyuviwe ta ngelekany'o ya kūete maūndū ma Syama sya ūseng'yo.

112. Na yila Nyie namavevee amanyfw'a ma Yesu mambitfkle Nyie na Mütömwä Wakwa, mo maisye, 'Ithyl nütwtfkläa na We İthwa na Okösl kana ithyl nltwİnenganİte.'

وَلَاذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْخَوَارِجِ أَنْ أُؤْمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي  
قَالُوا أَمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١٣﴾

113. Yİla amanyfw'a maisye, 'We Yesu, mwana wa Malia, Mwİai waku nütönya kütütetheesya ithyl na İmisi yusöfte İfu kuma İtunİ? Nake asya Mükİei Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa inyw'I mwİ etfklİli.'

إِذْ قَالَ الْخَوَارِجُ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ هَلْ نَسْطِيعُ  
رَبِّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ تَتْلُوا  
اللَّهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾

114. Mo maisye, 'Ithyl twİenda tütönye kÜÖya, na kana ngoo sitÜ İthÜmÜe na nİkana tütönye kÜmanyä kana we ütÜtavİtye ithyl w'o, na kana tütönye kÜkÜsİİa Üu.'

قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْبِخَ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ  
لَكَ أَنْ قَدْ صَدَّقْنَا وَكُنُوا عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١٥﴾

115. Yesu, mwana wa Malia, aİsye, 'We Ngai Mwene Vinya W'on the, Mwİai waitÜ, tütöthesye ithyl İmisi kuma İtunİ yusöfte kyaÜya nİkana yİthwe müthenya mÜnene kwitÜ, kwa ala ma mbee maitÜ ana ala maitÜ ma mÜminÜkİlyo, na Kyama kuma kwaku; na tünenge kyaÜya kitÜ, nÜndÜ We Nue MÜnengani wa kyaÜya Ula MÜseo VyÜ.'

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً  
مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عَيْدًا إِذْ هَلَلْنَا وَإِحْرَامًا أَزِيَةً  
مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١٦﴾

116. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aİsye, 'Vate nzika, Nyie nİngÜmÜthesya inyw'I, İndİ Üla wenyu ona wİwa ÜnÜÜleä kwİtfklİla İtina wa Üu----- Nyie vate nzika ngamasİİİla mona Üsİİİlo Üla Nyie ndakamasİİİla andÜ angİ katİ wa andÜ!

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنْزِلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ  
فَإِنِّي أَعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

### LUKU 16

117. Na yİla Ngai Mwene Vinya W'onthe Ükasya, 'We, Yesu, mwana wa

وَلَاذْ قَالَ اللَّهُ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتُ لِلنَّاسِ



Malia, we nīwamatavisye andō, 'Mbosai nyie na mwaitū kwīthwa ngai ilī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' We akasūngīa, 'Wī Mōtheu We. Nyie ndyaī ndonya kwasya ūndū ūla ūtambaīlīte. Ethwa nīnaneenie ūu, We vate nzika wīthwa waūmanyie. We nīwīśī maūndū ala me kīlīkonī kyakwa, na nyie ndyīśī maūndū ala me kīlīkonī Kyaku. We Nue tū Ula Mōmanyi wa syīndū ila ivithītwe.

اتَّخِذُونِي وَرَثَتِي الْهَلِينَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَنَكَ  
مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّكَ إِنْ كُنْتُ  
قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَكَلَّمْ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ  
مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ٥

لِي  
تَكَلَّمْ  
مَا فِي  
نَفْسِي

118. 'Nyie ndyaamatavya ūndū ūngī ateo ūla We wambiyīāle..... Mōthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wakwa na Mwīai wenyu. 'Na nyie nāī ngūsī ūlū woo īvinda yīla nekalile katī woo, īndī yīla We watumie nīkw'a, We nīweethīwe wī Mōsyāīśya ūlū woo; na We wī Ngūsī ūlū wa syīndū syonthe.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَرَثَتِي  
وَرَبِّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَكُنَّا  
نُوفِّيئُكَ كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبُ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ  
شَيْءٍ شَهِيدٌ ٥

119. 'Ethwa We nūōmasīlīla mo, mo nī athōkūmi Maku; na ethwa We nūōmaekēa, We vate nzika, Nue Wī-Vinya, Ula-Mūī.

إِنْ تَعَذَّلْتُمْ عَنْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَعُودْ لَهُمْ فَإِنَّكَ  
أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٥

120. Ngai Mwene Vinya W'onthe akasya, 'Uū nī mūthenya tū ūla ene-w'o mekūunīka nī ū-w'o woo. Ve Mīūnda īla īvīlīlaa tūlūsī uungu wayo, mo makekalaa vo tene na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendeeaw'a mūno nīmo; namo nīmendeeaw'a mūno nī We; ow'o ūsu nī ūtanu mūnene.'

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ  
لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ  
فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ  
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٥

121. Usumbō wa matu na nthī na kyonthe ona kīva kīla kī nīlīnī wasyo; nīśya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na We ena ūtonyi ūlū wa syīndū syonthe.

لِلَّهِ مَالُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى  
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٥

AL-AN'AAM  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ūla Usŭtwe nī Ūlau, Usŭtwe nī tei.

إِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaŵa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla woombie matu na nthī, na atw'ŵkŵthya kŵla mŭthemba wa kŵvindu na kyeŵi; ateo ala matetŵkŵlaa mamwŵananasya Mwŵai woo na ngai ingŵi.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ②

3. We nī We Ūla wamŭmbie inyw'ŵi kuma mŭthanganŵi yŭmba na ŵndŵi We atw'a ŵvinda. Na ve ŵvinda yŵngŵi yŵtw'e yŵ vamwe Nake. Ateo inyw'ŵi mwŵina nzika nayo!

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلَكُمْ وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمُرُّونَ ③

4. Na we nī We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ngai wa kwelŵi matunŵi na ŵlŵlŵ wa nthī. We nŵwŵŵŵ syŵmbithŵi syenyu, na ota ŵu maŵndŵi ala me ŵtheinŵi. Na We nŵwŵŵŵ maŵndŵi ala inyw'ŵi mwŵikaa.

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ④

5. Na kwoo vaivikaa Kyama ona kŵmwe katŵ wa Syama sya Mwŵai woo, ateo mo nŵmaalyŵkaa na makakŵtia.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ⑤

6. Kwa ŵu, mo nŵmaŵleile ŵla w'o yŵla wookie kwoo; ŵndŵi o mŵtŵkŵ ŵvoo wa maŵndŵi ala mo mamavŵŵaa ngŵŵ ŵkamavikŵa.

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑥

7. Mo nomonaa nī maika meana ata ala twamanangie ala maŵ mbee woo? Ithŵŵi nŵtwamanengete mo vinya ŵlŵlŵ wa nthī ŵndŵi Ithŵŵi tŵtamŵnengete inyw'ŵi na Ithŵŵi nŵtwatwaie mathweo ŵlŵlŵ woo, metŵkŵte

الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَا هَلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نَكُنْ لَكُمْ وَارِثِينَ إِنَّمَا سَلَّمْنَا النَّارَ عَلَيْهِمْ قِيَدًا رَاَوْ جَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَاهْلَكْنَاهُمْ ⑦

mbua nyingi; na Ithyi ntwatumie tuloſi  
toviſiſa uungu woo; na Indſi Ithyi  
ntwamanangie mo nŵndŵ wa naſi syoo  
na ntwookſilile andŵ angſi ſina woo.

يَذُنُّهُمْ وَأَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ①

8.Na takethwa Ithyi twaŵtheesye  
maandſko maandſkſtwe ſŵlo wa ŵa na  
makſthwa mamakiitie na moko moo, *ona*  
*kŵilyi ŵu indſi* alei vate nzika methwa  
maisye, 'Kſi ti kſndŵ indſi nſi ŵoi wſi  
ŵtheinſi.'

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَسُوهُ يُبَدِّلُهُمْ  
لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ②

9.Namo maasya, 'Nſki mŵlaſka  
ndaſheetw'e kwake?' Indſi takethwa  
Ithyi twaſheetye mŵlaſka, ŵvoo wſthwa  
watw'iwe, *na indſi* mo mayſthwa  
manengiwe ſvinda.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَقُذِّبُوا  
الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ ③

10.Na takethwa Ithyi twamŵnyuvſte  
mŵlaſka *ta Mŵŵmwa*, Ithyi twſthwa  
twamŵseŵvisye ta mŵvw'ano wa mŵndŵ;  
*na ŵu twſthwa twamavſngſie* maŵndŵnſi  
ala mo ene mavſngſanſaa.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ  
مَا يَلْبَسُونَ ④

11.Na vate nzika. Atŵmwa ala maſi mbee  
waku nſmavŵſwe ngŵſi, Indſi maŵndŵ ala  
mo mavŵſaa ngŵſi nſmamathyŵŵloŵkile  
asu amwe kaſi wa ala mavŵaa ngŵſi.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِآلِزِينِ  
سَخَرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑤

## LUKU 2

12.Asyā, 'angangai ſŵlo wa nthſi, mwone  
ŵndŵ wailyſi mŵminŵkſlyo wa ala  
mamatw'ſkſŵthisye *Athani* ta akengani.'

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ  
الْمُكْذِبِينَ ⑥

13.Asyā, 'ſla syſi matunſi na ſŵlo wa nthſi  
nſi syaŵ?' Asyā, 'Nſi sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe.' We nſwſyumſtye We  
Mwene *kwonany'a* tei. We vate nzika,  
*akaendee* na kŵmŵmbany'a inyw'ſi  
kŵvika Mŵthenya wa Uthayŵkyo. Vai

قُلْ لَيْسَ مَا فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتُبٌ عَلَى  
نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ  
فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑦

nzika nthlŋf waw'o. Asu ala  
meyanangŋte mo ene maiketŋkŋla.

14.Nŋ Kyake kŋla kŋtŋaa ūtukŋ na  
mŋthenya. Na we nŋ Wiw'i-W'onthe,  
Umanyi-W'onthe.

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْبَيْتِ وَالتَّهَارُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ١٤

15.Asya, 'Nyie ngamwosa mŋsŋvŋ ūngŋ  
ona wŋva eka Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Mŋseŋvya wa matu na nthŋ,  
Ūla ūnenganae ŋŋu nake ndanengawe  
ŋŋu?' Asya, 'Nyie nŋnŋylawe nŋthwe wa  
mbee wa ala menenganae.' Na we  
ndŋkethwe wa ala meananasya Ngai na  
ngai ingŋ.

قُلْ أَغْنَى اللَّهُ أَنْتَ وَلِيَّتَا فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ  
وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يَطْعَمُ قُلْ إِنِّي أَمَرْتُ أَنْ أَلْزَمَ  
أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمَشْرِكِينَ ١٥

16.Asya, 'Kwa ūla w'o, ethwa nyie  
ndiŋmwŋw'a Mwŋai wakwa, nyie  
nŋngŋkŋla ūsilŋlo wa ūla mŋthenya  
mŋnene. \*<sup>1</sup>

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٦

17.We ūla ūkavŋtŋkanw'a na mŋthenya  
ūsu, ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akeethwa amwŋw'ŋŋte tei. Na ūsu ow'o  
nŋ ūtanu mŋnene.

مَنْ يُضَرِّفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَجِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ  
الْبَاقِي ١٧

18.Na ethwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nŋwaŋkiita we na nthŋna, vai  
ona ūmwe ūtonya kŋŋvetanga ateo We,  
na ethwa We amŋkiita na ŋvuso ŋseo, ŋndŋ  
We ena ūtonyi wa kwŋka ūndŋ w'onthe  
ūla We wendaa.

وَلَنْ يَسْأَلَكَ اللَّهُ بَعْضَ فَعْلَةٍ كَاتِبَهَا إِلَّا هُوَ  
وَلَنْ يَسْأَلَكَ بَعْضَ فَعْلَةٍ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٨

<sup>1</sup> \* Ithŋf twŋasya ūalyŋŋŋŋ ūalyŋŋwe kuma  
'mŋthenya mŋthŋku ūandŋkwe' mŋthenya  
mŋnene ūla wŋna ūalyŋŋŋ w'onthe wa ndeto.  
'adhiim' ūvoonŋ ŋŋ.

19. Na We E-na Utonyi W'onthe ūlū wa syūmbe Syake-mbaa andū; na We nī Ula-Mūl, Ula Mūmanyi-Wa-Syonthe.

20. Asya, 'Nī kyaū klīto mūno vyū klīvīta ngūsī?' Asya, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ngūsī katī wakwa nenyu. Na Kulani ūno nīvuanītw'e kwakwa nyie nīkana ndonye kūmūkaany'a nayo na ūla w'onthe ūmūvikīaa. Ata! Inyw'ī mwīna ūkūsī vyū kana ve ngai īngī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Asya, 'Nyie ndina ūkūsī wa ūu.' Asya, 'We nī Ula Ngai Umwe, na nyie nīnīmūvetangie vaasa mūno vyū na ila inyw'ī mūmwīananasya *We nasyo*

21. Asu ala Ithyl twamanengie Ivuku, nīmamūmanyaa We tondū mo maimanyaa syana syoo sya ivīsī. Indī ala manangaa mathayū moo maiketīklīa.

### LUKU 3

22. Na nūū ūla ūte mūlūngalu kūmūvīta we ūla ūmūseūvīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngū kana ūla witwīklīthasya Syama Syake sya ūvūngū? Vate nzika, ala mate alūngalu maikaīla.

23. Na sūanīai mūthenya ūla Ithyl tūkamombany'a onthe vamwe; na Indī tūkamatavya ala meananīsyē Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai īngī, 'Meīva ala atindany'a inyw'ī mwaneenaa ūvoo woo, ala inyw'ī mwawetaa?'

24. Indī mOminŪkīlyo wa ūmaamai woo ūkeethwa vathei ateo kana mo

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٩﴾

قُلْ أَيْ مَنِ الْكُبْرُ شَهَادَةٌ قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي  
وَبَيْنَكُمْ وَأُنْزِلَ إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ  
وَمَنْ بَلَغَ أَفَيْتُكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً  
أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَ  
إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٢٠﴾

الَّذِينَ آمَنَهُمُ الْكِتَابُ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ  
أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ لَآ يَتُوبُونَ ﴿٢١﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ  
بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢﴾

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جِجِيثًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا  
إِنِّ شُرَكَاءُكُمْ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٣﴾

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهُ رَبُّنَا مَا  
كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٤﴾

makaasya, 'Ithyĩ twĩĩvĩta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai waitũ, ithyĩ tũyaĩ avoyi ma mĩvw'anano.'

25. Sisyai ũndũ mo mekengaa mo ene. Na ũndũ ũla mo maseũvisye ndwaĩ na ũuno kwoo.

أَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ تَاكَانُوا  
يَفْتَرُونَ ⑤

26. Na katĩ woo ve amwe ala meũkwĩthukĩĩsya we; ĩndĩ Ithyĩ nĩtwĩkĩĩte isiĩĩi ĩũũ wa ngoo syoo, nĩkana maikamanye, na kũlea kwĩw'a matũnĩ moo. Na mo ona makona, Kyama ona kĩva maikĩĩkĩĩla, na now'o kũilyĩ yĩla mo mooka vala ũĩ, maikaananĩa naku, asu ala matetĩkĩĩlaa maasya, 'Kĩĩ ti kĩndũ ateo nĩ mbano sya tene.'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَعِ الْبَيْتَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ  
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا  
كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ بُرْهَانٌ  
يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ⑥

27. Namo nĩmamavataa angĩ kũsyĩĩkĩĩla. Na onamo ene nĩmasyelelũkaa. ĩndĩ mo mayanangaa ona ũmwe ateo mo ena; ĩndĩ nĩmo meyanangaa ene! No kwona tũ mo matonaa.

وَهُمْ يَهْتَوُونَ عَنْهُ وَيَنْوَنُ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ  
إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ⑦

28. Na takethwa nũtonya kwĩsa kũmona tũ yĩla makaũngamw'a mbee wa Mwaki! Mo makaasya, 'Iiaa! Takethwa ithyĩ nĩtũtonya kũtũngwa ĩtina Ithyĩ tũitw'ĩkĩĩthya Syama sya Mwĩafi waitũ ta ũvũngũ na ithyĩ twĩthwa twĩ katĩ wa etĩkĩĩli.

وَلَوْ تَرَى إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتُنَا كُرَدُّو  
لَا نَكْذِبَ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑧

29. Tiw'o! Maũndũ ala mo mavithaa vau mbeenĩ yu nĩmamevuanĩsye mo. Na ona makatũngwa, mo vate nzika, masyoka maũndũnĩ ala mavatĩĩtwe. Na mo vate nzika nĩ akengani.

بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رَدُّوا  
لَعَادُوا إِنَّمَا تَهْوَاهُ عَنْهُ وَآلَهُمْ لَكَاذِبُونَ ⑨

30. Na mo maasya, 'Vai kĩndũ ateo thayũ ũũwĩtũwa yu, na ithyĩ tũĩkokĩĩw'a ĩngĩ.

وَقَالُوا إِنَّمَا هِيَ إِلهَاتُنَا الْأَنْثِيَا مَا عَمِلُوا بِنُوحٍ ⑩

31. Na takethwa we nūtonya kwīsa kōmona tū yīla makaŋgamw'a mbee wa Mwīfai woo! We akaasya, 'Thayō ōō wa kēll ti wa w'o?' Na mo makaasya, 'If, w'o wa Mwīfai waitō,' We akaasya, 'Samai īndī ōsīllō nūndū nīm̄waleile kwītīkīla'.

## LUKU 4

32. Asu ow'o nīmō mena wasyo ala maleaa kōkomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe, nīkwīthwa kana yīla ūla Saa ōkamavikīla mo mateūmanya, mo makaasya, 'Aa, kyeve nī kīlltū nūndū wa kūvūthya Saa ōō! 'Namo makakua mīlo yoo tūlū wa inyūnyu syoo. Vate nzika, kīla mo makuaa nī kīthōku.

33. Na thayū wa nthī ti kīndū ateo no tīthāu na ngūfī. Na vate nzika, wīkalo wa Itunī nī mūseo kwa ala alūngalu. Indī inyw'fī nomūkamanya?

34. Ithiyī nītwīfī nesa vyō kana maūndū ala mo maneenaa ow'o nīmāūthatasya we; nūndū vate nzika, tuue maūwetanīasya na ōvūngū īndī nī Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila eki-ma-naī maleaa.

35. Na ow'o Atūmwā ala māf mbee waku nīmāleilwe; īndī ona kōilyī ōu, mo nīmēkalile me omīlīsyā ma kōlewa na kōthīnw'a nīmēkalile me omīlīsyā kūvika ūtethyo Wītū yīla wamavikīlie. Vai ona ōmwe ūla ūtonya kūalyūla ndeto sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ōvoo wa Atūmwā ala ma tene nūmūvikīlīte we.

36. Na ethwa ūlei woo nī mwai kwaku, īndī, ethwa nūtonya kōmantha nzīa

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ دُفِعُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمُ قَالَ أَلَيْسَ هَٰذَا بِأَلْحَقًا  
قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ  
تَكْفُرُونَ ﴿٣١﴾

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ إِذَا جَاءَتْهُمْ  
السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُنَا عَلَىٰ مَا فَزَعْنَا فِيهَا  
وَهُمْ يَخِيلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا  
يُرِيدُونَ ﴿٣٢﴾

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ  
خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٣﴾

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزَنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا  
يَكْذِبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٤﴾

وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ فَاصْبِرْ ۖ وَعَلَىٰ مَا كُذِّبُوا  
وَأَوْذُوا ۖ إِنَّهُمْ نَصْرُنَا ۖ وَلَا مَبْدَلُ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ  
وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبِيِّ الْأُرْسَلِينَ ﴿٣٥﴾

وَإِنْ كَانَ كِبَرُ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ

uungu wa nthl kana mbaasya Okambata  
Itunl, na Uimaetee mo Kyama, *we*  
*nOtomya kwika Ou.* Na takethwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe *nfweekele*  
kwenda Kwake vinya, We vate nzika  
ethlwa amaetie mo vamwe Utongoinl.  
Kwa Ou, we ndOkethwe wa ala matena  
Umanyi.

تَبْتَغِي نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَكًا فِي السَّمَاءِ فَتَاتِيَهُمْ  
بِآيَاتِهِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا  
تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٥٠﴾

37.No asu tũ ala methukĩĩsya na ũkĩĩku metĩkĩlaa. Na tũlũ wa ala akw'ũ, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamokĩlya mo *methwe thayũ*, na Indĩ mo makatũngwa Kwake.

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْعُونَ وَاللَّهُ يَبْعَثُهُم  
اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٦﴾

38. Namo maasya, Ntŋŋi we ndaathew'a  
Kyama kuma kwa Mwŋŋi wake? 'Asya,  
'vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe E-na ōtonyi wa kŋtheesya  
Kyama, ŋndŋ aingŋ mŋno moo mayŋŋi.

وَقَالُوا لَا تَزِلَّ عَلَيْهِ أِيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ  
قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا  
يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾

39. Vai nyamŭ ũkungaa ũlŭ wa nthĩ kana  
nyŭnyi ũlŭkkaa na nthwau syayo iĩ, ateo  
nĩ mbaĩ otenyu. Ithĩ tũitiĩte kĩndũ  
Ivukunĩ. Indĩ kwa Mwĩafi woo mo  
makoombanw'a vamwe.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ  
إِلَّا أَمْرٌ أَمَّا لَكُمْ مَا قَوَّلْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ  
إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٥﴾

40. Asu ala maleete Syama Siitū mai  
matū na maineenaa -----me nthlīnī wa  
kīvindu  
kīnene. Iūlū wa Ula Ngai Mwene  
Vinya W'onthe wendaa ona wīva, We  
nūmwīfīkīlasya kūthyoea. Na ūla, We  
wendaa amūtongoeasya nzīanī tīa ya  
w'ō.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمُّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ  
مَنْ يَشَأِ اللَّهُ يُضِلَّهُ وَمَنْ يَشَأِ يُجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ  
مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٧﴾

41. Asya, Inyw'ŋ mwIsŋanŋa ŋsŋngŋo  
wenyu ŋkeethwa ŋilyŋ ata ethwa ŋsilŋlo  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋkooka  
ŋŋlŋ wenyu kana ŋla Saa ŋtw'ŋtwe ŋvike,

قُلِ اَرَايَكُمْ اِنْ اَتَكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ اَوْ اَسْمُ التَّائِبِ  
اَعْلٰى اللّٰهِ تَدْعُوْنَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٥١﴾



mOkamwIkaIla ūngI ona ūmwe eka Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, ethwa We  
akenda, na ila mŪmwIananasya nasyo  
ikamŪla inyw'I.

42.Tiw'o, no We eweka ūla inyw'I  
mOkamwIkaIla; na IndI We akaveta kIla  
inyw'I mŪmwIftaa We avetange ethwa  
We akenda, na ila mŪmwIananasya  
nasyo ikamŪla inyw'I.

بَلْ إِنَّمَا تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِن كُنْتُمْ  
تَعْلَمُونَ مَا تَشْرِكُونَ ﴿٦٢﴾

### LUKU 5

43.Na ow'o Ithyl nItwatŪmie AtŪmwa  
kwa andŪ ala maI mbee waku we; na  
nItwamathInisye na ūkyā na mbanga  
nIkana matonye kwInyivya mo ene.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسَاءِ  
وَالْفُسَادِ أَلَعَلَّهُمْ يَنْصَرُّونَ ﴿٦٣﴾

44.NIkI IndI, yIla ūsIlIlo WitŪ wookie  
IŪlŪ woo, mo mayaaIthwa menyivItye?  
IndI ngoo syoo nIsyoomIthiw'e na Satani  
amatw'IkIthya maŪndŪ onthe ala mo  
meekie kwoneka me kavaa kwoo.

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ  
وَكَانُوا لِلْهَمِّ شَانِقِينَ ﴿٦٤﴾

45.IndI, yIla mo moolilwe nI maŪndŪ ala  
mataiwe namo, Ithyl nItwavingŪie  
mbingIlo syonthe sya syIndŪ kwoondŪ  
woo, kŪvika yIla mamatanIaa maŪndŪ  
ala manengiwe, Ithyl nItwamakwatie na  
kIthŪlŪmŪkIlo, na wee! Mekw'a nthInI  
wa mwIkalo wa kŪyItŪka.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ  
شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً  
فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٦٥﴾

46.Kwa ūu mIi yonthe ya andŪ ala  
meekie naI nIyatiliIwe; na ndafa syonthe  
nI sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
MwIai wa nthI syonthe.

فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ  
الْعَالَمِينَ ﴿٦٦﴾

47.Asya, 'Inyw'I mwIsuanIa ata? Ngai  
Mwene Vinya W'onthe akaveta kwIw'a  
kwenyu na kwona kwenyu, na kŪsIlIla  
ngoo syenyu, nI ngai ūngI wIwa eka Ngai

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَعَتَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَمَّرَ

Mwene Vinya W'onthe ūtonya kŭmŭtŭngŭla inyw'ī syīndŭ isu? Sisyai ūndŭ Ithyī tŭalyŭlaa Syama, Indī mo nīmaalyŭkaa na makaitia.

48. Asya, 'Mwīsŭanfa ata inyw'ī? Usilŭlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkoka tŭlŭ wenyu kwa kīthŭlŭmŭkīlo kana ūtheinī, ve amwe makanangwa ateo eki ma naī?'

49. Na Ithyī tŭimatŭmaa Atŭmwa kwoondŭ wa ūndŭ ūngī ateo nī aeti-ma-ŭvoo mŭseo na ta akaanany'a. Kwa ūu, asu ala metīkīlaa na kŭyīalyŭla mo-ene, kŭikethwa w'ia tŭlŭ woo ona maikakwatwa nī kyeve.

50. Na asu ala maleaa Syama Sitŭ, ūsilŭlo ūkamavalŭkīla mo, nŭndŭ nīmaleile kwīw'a.

51. Asya, 'Nyie ndiŭmwīla inyw'ī kana: Nyie nīna inandŭ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona Nyie ndyīsl maŭndŭ ala matonekaa; ona nyie ndiŭmwīla inyw'ī: Nyie nī ūlaŭka.' Nyie nīmaatīla tŭ, maŭndŭ ala mavuanītw'e kwakwa.' Asya, 'Kīlalinda na mŭndŭ ūla wonaa nthī nī ūndŭ ūmwe? Indī inyw'ī nomŭsŭanīaa?

### LUKU 6

52. Na makaany'e nayo asu ala methīawa na w'ia wa kana mo makoombanw'a kwa Mwīafi woo, kana maikethwa na mŭnyanya kana mwīw'anīthya ūtee Wake, nīkana matonye kwīthwa alŭngalu.

عَلَى قُلُوبِكُمْ مِّنَ اللَّهِ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيَكُمُ الْفَقْرُ  
كَيْفَ لَصَفَى الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْذَقُونَ ﴿٥٠﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ  
جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ  
فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ  
يَحْزَنُونَ ﴿٥٢﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا بَشَّرْنَاهُمُ الْعَذَابَ بِمَا كَانُوا  
يَفْسُقُونَ ﴿٥٣﴾

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِيَ خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ  
الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَنَاسِكُ  
يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ إِنَّمَا  
تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٤﴾

وَأَنذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخْفَوْنَ أَنْ يَمَسَّ لَهُمُ الْكُفْرُ  
لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ  
يَتَّقُونَ ﴿٥٥﴾

53. Na ndOkamalÜngye ala mamwĩkaĩlaa Mwĩafi woo kĩoko na wĩoo, maimantha kwona ūthyū Wake. We ndOkakŭlw'a ūvoo woo namo maikakŭlw'a ūvoo waku we, nĩkana ndOkamalÜngye ūtw'ĩke wa ala mate alÜngalu.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَنْتَرُدَّهُمْ قُلُوبُنَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٦٦﴾

54. Na ota ūu Ithyĩ nĩtŭmatatĩte amwe moo na ala āngĩ, nĩkana mo matonye kwasya, 'Aa nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete Inee Yake katĩ waitŭ?' We Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamesĩ vyŭ ala matÜngaa mŭvea?

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيُتْلَوْا أَهْوَاءَهُمْ مَنِ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٦٧﴾

55. Na yĩla ala metĩkĩlaa Mĩsoa yakwa mooka vala we ūĩ asya, 'Mŭuo wĩthwe nenyu! Mwĩafi wenyu nĩwĩyumĩtye We-Mwene kwĩthwa Mwĩw'anĩ-Wa-Tei, nĩkana ūla katĩ wenyu wĩkaa ūthŭku nŭndŭ wa kŭlea kŭmanya, na akaumbŭla ĩtina wa ūu na akaseŭvya, ĩndĩ We nĩ Mŭekanĩ-Mŭno, Vyŭ, Usŭĩtwe nĩ tei.

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِمَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٨﴾

56. Na ūu nĩw'o Ithyĩ tŭvuanasya Mĩsoa nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmantha ūkeo na nĩkana nzĩa ya ene naĩ yĩyonany'e.

وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ لَّا يَعْلَمُونَ ﴿٦٩﴾

## LUKU 7

57. Asya, 'Nyie nĩmbatĩtwe kŭmathaitha ala inyw'ĩ mŭmekaaĩlaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asya, 'Nyie ndikamaatĩla mawendi menyu mathŭku. Undŭnĩ ūsu, nyie ngeethwa nĩ mwau na nyie ndikethwa wa ala matongoew'e nesa.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٧٠﴾

58. Asya, 'Nyie nĩÜngama ĩlŭl wa ūkŭsĩ mŭtheu kuma kwa Mwĩafi wakwa na inyw'ĩ nĩmŭkŭlea. Undŭ ūla inyw'ĩ

قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عَزَايَ مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ رَبِّي أَعْلَمُ إِلَّا بِاللَّهِ يَقُصُّ الْحَقُّ

mŭkwenda ndwĩ ūtonyini wakwa.  
Utw'io ndwĩna ūngĩ ateo Ngai Mwene  
Vinya W'onthe. We atavanasya w'o, na  
We nĩ We Ula Mŭseo Vyũ katĩ wa asili.'

وَهُوَ خَيْرُ الْفَصِيلَيْنِ ۝

59.Kethwa kĩla inyw'ĩ mŭkwenda  
kĩkalaatwe kĩ ūtonyini wakwa, vate  
nzika, ūvoo nĩŭtuwa katĩ wakwa nenyu.  
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmesĩ  
nesa vyũ ala mate alũngalu.

قُلْ لَّوْ أَنِّي عِنْدَ مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَفُتِحَ الْأَمْرُ  
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ۝

60.Na mbungũo sya maũndũ ala  
matonekaa syĩ Nake We; Vai ūsyĩsĩ ateo  
We; na We nĩwĩsĩ kyonthe ona kĩva kĩla  
kĩ ūlũ wa nthĩ na ūkanganĩ. Na  
vaivalũkaa ūtu nthĩ ateo We nũyĩsĩ; ona  
vai kaveke ke kĩvĩndunĩ kĩnene kya nthĩ  
kana kĩndũ kĩũ kana kyũmũ, ĩndĩ  
nĩkĩandĩke Ivukunĩ Itheu.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ  
مَا فِي الْبَرْوِ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا  
وَلَا حَبَّةٌ فِي ظِلَابٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا يَبْسُ  
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

61.Na We nĩ We Ula wosaa mathayũ  
menyu ūtukũ na nĩwĩsĩ maũndũ ala  
inyw'ĩ mwĩkaa mŭthenya; na ĩndĩ  
nũmũkĩlasya inyw'ĩ ĩngĩ nthĩnĩ waw'o  
nĩkana ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe yĩanĩw'e.  
Ĩndĩ Kwake nĩkw'o ūalũko wenyu. ĩndĩ  
We akamũmanyĩthya inyw'ĩ maũndũ ala  
mweekaa.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ بِالْأَيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ  
بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقَظَّ أَجَلٌ مُسَمًّى ثُمَّ  
يَحْمِلُ الْيَلْدَ فَرَجَعَكُمْ ثُمَّ يُرِيدُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

## LUKU 8

62.Na We nĩ mŭnene ūlũ wa athũkũmi  
Make, na We nũmatũmaa asũvĩ  
kũsyalĩsya ūlũ wenyu, kũvika, yĩla  
kĩkw'ũ kyooka kwa ūmwe wenyu,  
Atũmwa Maitũ nĩmosaa thayũ wake, na  
mo maileaa kwĩka ūu.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً  
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ  
لَا يُفْقِدُونَ ۝

63.Na mo matũngawa kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Mwĩafi woo wa w'o.

ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ  
أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ۝

Vate nzika, ūtw'io nĩ Wake. Na We nĩ  
We Ula wĩ mĩtũkĩ vyũ kwa kũtala.

64.Asya, 'Nũũ ūla ūmumasya inyw'ĩ  
mbanganĩ sya nthĩ nyũmũ na nganganĩ,  
yĩla mwamwĩkaĩla We na ūuu kĩmbithĩnĩ  
mũkyasya, 'We atũtangĩla ithyĩ kuma  
ũndũnĩ ūũ, ithyĩ vate nzika tũkeethwa ala  
mena mũvea?'

قُلْ مَنْ يُخَيِّتُكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَحْرِ تَدْعُونَهُ  
تَخْرُجًا وَخَفِيَّةً لِّئِنْ أُنْجِئْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ  
مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٤﴾

65.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe  
amumasya inyw'ĩ kuma vala maĩ na  
kuma nthĩnĩ wa kĩla mũisyo, ĩndĩ  
nĩmũmwĩanasya We na ngai ingĩ.

قُلْ اللَّهُ يُخَيِّتُكُمْ فِيهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ  
نَجَرُونَ ﴿٦٥﴾

66.Asya, 'We E-na ūtonyi kũete ūsilĩlo  
ĩũlũ wenyu kuma ĩũlũ wenyu kana  
uungu wa nyaĩ syenyu, kana  
kũmũthokoany'a inyw'ĩ mũkatĩĩkanga  
nthĩnĩ wa nguthu mbai imenene na  
kũmũsamĩthya inyw'ĩ vinya wa mũndũ  
na ūla Ongĩ.' Sisyaĩ ūndũ ithyĩ  
tũvuanasya Mĩsoa na nzĩla syĩ  
kĩvathũkany'o nĩkana mo matonye  
kũmanya!\*

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ  
فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا  
وَيُبدِّلَ بَعْضَكُمْ لِبَاسَ بَعْضٍ أَنْظُرُوا كَيْفَ تُصَرِّفُونَ  
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٦﴾

67.Na andũ maku nĩmamĩleete, onakau  
nĩyo ya w'o. Nyie ndi mũsũvĩi ĩũlũ  
wenyu.'

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَنْتُ عَلَيْكُمْ  
بُوعِيدٌ ﴿٦٧﴾

68.Kwa kĩla wathani ve ĩvinda yĩtw'e;  
na o mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya.

لِكُلِّ نَبَأٍ مُسْتَعَرَّذٍ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

69.Na yĩla we wamona ala  
meyũmbanasya kũmĩvukya Mĩsoa Yaitũ  
na ndeto sya mana, ĩndĩ uma vala maĩ

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ  
عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِنَّمَا  
يُنْسِيكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الدِّكْرِ مَعَ  
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٩﴾

\* Ndeto ĩno 'yalbisakum' yonasya kyyu kya  
mbanga ĩla yĩkalaa mavinda na ĩla yĩtw'ĩkaa  
kĩlungu kĩmwe kya mwĩ ta ngũa. Kwa ūu,  
ũalyũko mũĩkĩĩku wendaa ūnceni ūmwe wa  
kwĩkalaa.

okŌvika mace ngewa ŋng' eka ŋsu. Indŋ ethwa Satani nŋwakŌlŋthya we, Indŋ we ndŌkekale vo na andŌ mate alŌngalu ŋtina wa kŌlilikana.

70. Ona ūtalo woo tiw'o mwingŋ kūvŋta ala alŌngalu ona vanini, Indŋ wŋa woo nŋ kūmataa mo nŋkana matonye kūmūkŋa Ngai.

71. Na ekana na asu ala mosaa ndŋni yoo ta ŋthaŌ na ngŌŋ, na ala thayŪ wa nthŋ ūmakengete. Na mate ūndŪ nayo, nŋkana thayŪ ona wŋva ndūkese kwaa tene na tene kwoondŪ wa ūthyoe ku na maūndŪ ala w'o weekie. W'o ndūkethwa na mūtetheesya kana mwŋw'anŋthya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ona waumya kyovosya ona kŋva kŋiketŋkŋlwa. Aa nŋmo ala matwaŋtwe wanangŋkonŋ nūndŪ wa meko moo. Mo makeethwa na kyaŋnyw'a kya kŋw'o kŋūtheūka na ūsilŋlo wŋ woo nūndŪ nŋmaleile kwŋŋkŋla.

### LUKU 9

72. Asya, 'ŋthyŋ tūkamwŋkaŋla ūla ūte Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla ūtatonya kūtūna ŋthyŋ kana kūtūthūkya, na ŋthyŋ tūkatūngwa ŋtina na itiinyo sitŪ ŋtina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kūtūtongoesya, ta ūmwe ala athūku mamūsesengaa na kūmūtia akyanganga ūlū wa nthŋ, na ūla wŋna anyanyae meūmwŋta makyasya. 'Uka kwitū?' Asya, 'Vate nzika, ūtongoi ūla wa w'o nŋ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŋthyŋ nŋtwŋŋaŋwe twŋnengane kwa Mwŋaŋi wa nthŋ syonthe.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ  
وَلَكِنْ ذَكَرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ⑥

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لُغَاً وَلَهُمْ أَغْرَضُهُمُ  
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذِكْرِيَّ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ  
لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ ۚ وَإِنْ  
تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا ۚ أُولَئِكَ الَّذِينَ  
أُسْلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَيْمٍ وَمَلَأَ  
بُحُورُهُمْ بَيْنَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ⑦

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا  
وَنُودٍ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ كَالَّذِي  
اسْتَفْهَمَهُ الشَّيْطَانُ فِي الْأَرْضِ حَتَّى لَّا يَخْتَبِ  
يَدْعُوهُ إِلَى الْهُدَى ۚ إِنَّا لَمَلَكُ الْقُلُوبِ ۚ إِنَّ اللَّهَ  
هُوَ الْهُدَى ۚ وَأَمْرُنَا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ⑧

73.'Na ithyī nītūnengetwe mwīao:  
'Lūlūmīllyai Mboya na mūkīei We;' na  
We nī We Ula mūkombanīw'a Kwake.

وَأَن آتَيْنَا الصَّلَاةَ وَالتَّقْوَةَ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ  
تُحْشَرُونَ ﴿٥٣﴾

74.Na We nī We Ula woombie matu na  
nthī kwa ūlūngalu; na mūthenya ūla We  
ūkaasya, 'Ithīwa!' na ūkīthīwa.' \*

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ  
ئَاقٍ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَعْدَىٰ ذُنُوبُهُمْ  
يَنفَعُ فِي الصُّورِ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ  
الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٥٤﴾

75.Na lilikanai īvinda yīla Avalamu  
wamūtavisye īthe wake Aasali, 'We  
wīosa mīvw'anano ta Ngai?' Vate  
nzika, nyīe nīkwona we na andū maku  
mwī nthīnī wa īvītyo yī ūtheinī.'

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ أَذَرْتُكَ أَصَاكُمَا إِلَهَةً  
إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٥٥﴾

76.Na ūu Ithyī nītwamwonisye Avalamu  
ūsumbī wa matu na nthī nīkana we  
atonye kūtongow'e nesa na nīkana we  
atonye kwīthwa wa asu ala mena ū-w'o  
wa mūkīlīo.

وَكَذَلِكَ نُبَيِّنُ إِبْرَاهِيمَ كُلَّ شَيْءٍ  
وَالْأَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٦﴾

77.Na yīla ūtukū wamūvikīe, oona  
ndata. We asya, 'Uū nī Mwīālī wakwa!'  
Indī yīla yathūie, asya, 'Nyie  
ndisyendete ila ithuaa.'

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى الْكُتُبَاءَ قَالَ هَذَا مِنِّي  
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ ﴿٥٧﴾

78.Na yīla we woonie mwei umīte wīna  
kyeni kīnyaīlīku, aisye, 'Uū nī Mwīālī  
wakwa!' Indī yīla wathūie, aisye, 'Ethwa  
Mwīālī wakwa ndendongoesya Nyie,  
vate nzika, nīlthwa katī wa andū ala  
maaa.

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَذَا مِنِّي هَذَا أَفَلٌ  
قَالَ لَيْنَ لَمْ يَهْدِنِي سَبِيلِي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ  
الضَّالِّينَ ﴿٥٨﴾

79.Na yīla we woonie syūa yīkyuma  
yīna kyeni kīnyaīlīku, aisye, 'Uu nī  
Mwīālī wakwa!' Yīl nīyo īnene vyū.  
'Indī yīla yathūie, aisye, 'Inyw'ī andū

فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَذَا مِنِّي هَذَا الْغَابِرُ  
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَأَقُولَنَّ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنَّا فَتَشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾

\* Ndeto īno īthīwa Kunī Fayakoon ndyonanasya  
Ūndū ūkwīkīka kavola na kavola kuma vatheī  
vakethwa ve kīndū. Uu nī kwasya kana yīla Ngai  
wenda kwenda Kwake kwambīlīlasya kwīthwa na  
mūmbīwe na o mītukī ūkīkīka Ūndū We wendaa.

makwa, vate nzika, Nyie nīnaimanya  
nesa ila mwīananasya Ngai nasyo.

80.Nyie nelekelye ūthyū wakwa kwa  
Ula woombie matu na nthī, nīnenganīte  
vyū anyie ndi katī wa ala  
mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ  
خَئِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٨٠

81.Na andū make nīmakaanānīe nake.  
Nake asya, 'Inyw'ī mwīkaanānīa nakwa  
īūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe  
oyīla We ūndongoesye nesa?' Na nyie  
ndikw'ikīla ila mūmwīananasya We  
nasyo, Ateo Mwīaī wakwa enda ūndū.  
Mwīaī wakwa aithyūlūlūkīte syīndū  
syonthe nthīnī wa ūmanyi Wake. Inyw'ī  
īndī nomūtaīkaa?

وَحَاجَّةٌ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ  
هَدَيْتُ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ  
رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ٨١

82.Na Nyie naīlwe nī kw'ikīla ata ila  
inyw'ī mūmwīananasya Ngai nasyo ila  
We ūtaaitheesya mwīao īūlū wasyo? Nī  
nguthu yīva īndī, ya isu syelī yīna kītumi  
kīnene kya kūete mūuo, ethwa ow'o  
inyw'ī nīmwīsi?

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ  
أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا  
فَتَأْتِي الْفَرِيقَيْنِ نَارُ الْآلَمِينَ إِنَّكُمْ تَعْلَمُونَ ٨٢

83.Ala metīkīlaa na matavulanasya  
wītīkīlo woo na ūla ūte ūlūngalu.....mo  
nīmō ala makethwa na mūuo, na ala  
matongoew'e nesa.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ  
لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ٨٣

## LUKU 10

84.Na kyu nīkyo īitumi Kīitū kīla Ithyī  
twamūnengie Avalamu kwa andū make.  
Ithyī tūmūnenevasya kwa ivīla ūla Ithyī  
twendaa. Ow'o, Mwīaī waku nī Mūī,  
Umanyi-W'onthe.

وَلِلَّهِ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ  
وَرَجَّتْ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ٨٤

85.Na Ithyī nītwamūnengie we Isaka na  
Yakovo; kīla ūmwe Ithyī  
nītwamūtongoesye nesa, na Noa Ithyī

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا



nĩtwamũtongoesye nesa tene, na katĩ wa nzyawa syake, Ndaviti na Solomoni na Yovu na Yosevu na Mose na Aluni. Uu nĩw'o Ithyĩ tũmatuvaa ala mekaa moseo.

86.Na Ithyĩ nĩtwamũtongoesye Sakalia na Yoana na Yesu na Elia; kĩla ũmwe woo aĩ katĩ wa ala alũngalu.

87.Na Ithyĩ ota ũu nĩtwamũtongoesye Isumaeli na Elisa na Yona na Loto, na kĩla ũmwe Ithyĩ nĩtwamũnenevisye tũlũ wa andũ.

88.Na Ithyĩ nĩtwamanenevisye amwe katĩ wa maaĩthe moo na syana syoo na anaaĩthe moo, na Ithyĩ nĩtwamanyuvie mo na twamatongoesya nzĩanĩ ĩla ndũngalu.

89.Usu nĩ ũtongoi wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. We amũtongoeasya na w'o ũla We wendaa katĩ wa athũkũmi Make. Na takethwa mo nĩmamũthaithĩte ũngĩ ũtee Wake We, vate nzika, w'ontho ũla meekĩte wĩthwa ũtena ũuno kwoo.

90.Aa nĩmo ala Ithyĩ twamanengie Ivuku na kĩĩĩko kya ũtw'io na wathani. Indĩ andũ aa mai na mũvea kwoo, ti ũndũ, nũndũ yu Ithyĩ nĩtũmanenganĩte kwa andu ala matena mũvea kwoo.

91.Aa nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'ontho wamatongoesye nesa, kwa ũu, we aĩĩla ũtongoi woo. Asya, 'Nyie ndikwĩtya ĩtuvi kwenyu nũndũ wa w'o. Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ ũtao kwa mbaa andũ onthe ma nthĩ.

هَدَيْنَا مَنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ  
وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ  
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٦﴾

وَذَكَرْنَا وَيْحَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ  
الصَّالِحِينَ ﴿٨٧﴾  
وَأِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا وَكَأَنَّا  
فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٨﴾

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ  
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٩﴾

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ  
وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ  
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا  
بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٩١﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْمُهُمْ أَفْتَدَىٰ قُلُوبًا  
أَسْمَلَكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٢﴾

## LUKU 11

92. Namo nĩmaleile kũmũnenge Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaŵa tondũ We waŵiŵiŵe nĩ kũtaŵa yĩla mo maisye: 'Ngai Mwene Vinya W'ontho ndavuanĩye kĩndũ kwa mũndũ ona wĩwa.' Nũũ ūla wavuanisye Ivuku yĩla Mose waetie, kyenĩ na ūtongoi kwa andũ ona kau inyw'ĩ mũyosaa ta tũtani twa mathangũ matembũange ala inyw'ĩ mwonanasya amwe na kũvitha maingĩ mamo; na inyw'ĩ nĩmũmanyĩtw'e maũndũ ala inyw'ĩ ona maaŵthe menyu matamesĩ?..... Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'ontho.' Indĩ maeke mo metanĩthye mo ene na ngewa syoo sya mana.

93. Na yĩ nĩ Ivuku yĩla Ithiyĩ tũvuanĩye, yusũŵthe maũathimo, kwĩanĩŵsya kĩla kya kĩtongoesye, na kĩũtonyethye we kũũkany'a Nyinyia-wa-mĩsyĩ na ala maũthyũlũlũkĩte. Na ala metĩkĩlaa Ithi nĩmayĩtĩkĩlaa na nĩmasyaĩŵsya ūlũ wa Mboya yoo.

94. Na nũũ ūla ūte mũlũngalu mbee wake we ūla ūmũseũvĩasya Ngai Mwene Vinya W'ontho ūvũngũ, kana waasya, 'nĩkũvuanĩtw'e kwakwa,'oyĩla vai kĩndũ kĩvuanĩtw'e kwake; na ūla waasya, 'Nyie ngatheesya ūvuany'o ta ūla Ngai Mwene

Vinya W'ontho ūtheetye?' Na takethwa we nĩwĩsa kũmona, eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa kyalya kya kĩkw'ũ, na alaŵka maitambũũkya moko moo, *maimea*: 'Nenganei mathayũ menyu. Umũnthĩ inyw'ĩ nĩmũkũŵwa ūsilĩlo wa nthoni, nũndũ wa maũndũ ala inyw'ĩ mwaneenie ūlũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ma

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَعْضِ رُسُلِهِ شَيْءٌ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ يَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ يُبَدِّلُونَهَا وَيُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ لَمَّا ذَرَاهُمْ فِي خُوفِهِمْ يُلْعَبُونَ ﴿٩٦﴾

وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٧﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ إِنَّهُنَّ إِلَاتٌ وَلَمْ يُوْحِ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٨﴾

ÜvÜngÜ na nÜndÜ inyw'I nĩmwaalyÜkile  
mwamĩtia Mĩsoa Yake na Üng'endu.

95. Na yu inyw'I mwĩŭka KwitÜ Ümwe  
kwa Ümwe tondÜ Ithyĩ twamÜmbie  
inyw'I İvinda ya mbee, na inyw'I  
nĩmÜtiĩte İtina wenyu kĩla Ithyĩ  
tÜnenganİte İÜlÜ wenyu, na Ithyĩ  
tÜiÜmwona inyw'I mwĩna ew'anİthya  
menyu ala mwawetaa kana nĩmeanene  
na Ngai *maÜndÜnİ* menyu. Yu inyw'I  
nĩmÜtilanİtw'e mÜndÜ na Üla Üngİ na  
maÜndÜ ala inyw'I mwawetaa  
nĩmamwaİe.

## LUKU 12

96. Nĩw'o, nĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Ula Ütumaa mbeÜ sya nĩtende  
na ngii imea. We aetae kĩla kİ thayÜ  
kuma nthİnİ wa kĩla kİkw'Ü, na We nİ  
MÜeti wa kĩla kİkw'Ü kuma nthİnİ wa  
kĩla kİ thayÜ. Usu *nĩwe* Ngai Mwene  
Vinya W'onthe; kwa Üu İndİ, inyw'I  
mwİtÜngwa İtina naku?

97. We nİ We Ula Üthandİkasya kİko,  
na We nĩwaseÜvisye ÜtukÜ ta ÜthÜmÜo  
na syÜa na mwei sya kÜtala İvinda. Usu  
nİ Ütw'io kuma kwa Ula-Wi-Vinya, Ula-  
MÜİ.

98. Na We nİ We Ula ÜseÜvİtye ndata  
kwoondÜ wenyu nĩkana mÜtonye kÜatİla  
ngalİ İla ya w'o nÜndÜ wa Ütethyo wasyo  
nthİnİ wa kİvindu kİnene kya nthİ na  
Ükanga. Ithyĩ tÜtavanİtye Mĩsoa kwa  
Ükuvİ kwa andÜ ala mena Ümanyi.

99. Na We nİ We Ula Ümumİtye inyw'I  
kuma mÜndÜnİ Ümwe na ve mÜsyİ na

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ  
وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ  
شُفَعَاءَ لَكُمْ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءَ  
لَقَدْ قَطَعْنَا بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿١٢﴾

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَى مِنَ  
النَّبْتِ وَمُخْرِجُ النَّبْتِ مِنَ الْحَى ذَلِكُمُ اللَّهُ فَالِقُ  
تَوَفَكُونَ ﴿١٣﴾

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ  
حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٤﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي  
ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ  
يَعْلَمُونَ ﴿١٥﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمْ فَنسٍ وَأَجْدَدٍ فَاسْتَقَرُّ  
وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿١٦﴾

Okomo. Ithyi tūtavanītye Mīsoa kwa  
Okuvī kwa andū ala mamanyaa.

100.Na nī We Ula ōtheeasya kīw'ū  
kuma ithweonī; na Ithyi nītūmeasya kīla  
mūthemba wa imea nakyo; na Ithyi  
nītūetae matū ma kīsūnzūni nthīnī  
wasyo; na nthīnī wa isu īndī nītūmīlasya  
mbeke syīyīfālīe nesa; na nthīnī wa  
mītende Ithyi nītūmīlasya itūngo sya  
mīkea īniinīte vakuvī, na Ithyi nītūetae  
mītūnda ya mīsavivū na mīthata na  
mīkomamanga īvw'anene na  
ītavw'anene. Sisyai ūndū mosyao mayo  
manakavīte na kwīw'a kwamo. Vate  
nzika, nthīnī wa maūndū asu ve Kyama  
kwa andū ala metīkīlaa.

101.Na mo mamosaa mayini kwīthwa  
atindany'a ma Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, onakau We nī We wamombie  
mo; na mo mamūwetanīlasya na syana  
sya ivīsī na eītu ūvūngū mate na ūmanyi  
ona ūmwe. We nī Mūtheu na E-īūlū  
Mūno wa maūndū ala mamūwetanīlasya  
We namo!

### LUKU 13

102.Mwambīlīlīya wa matu na nthī! We  
atonya ata kwīthwa na mwana oyīla We  
nde mūtindany'a, na oyīla We ūmbīte  
kīla kīndū na ena ūmanyi wa syīndū  
syonthe?

103.Usu nī We Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Mwīlāī wenyu, Vai Ngai ateo  
We, Mūmbi wa syīndū syonthe, kwa ūu  
mūthaihaei We.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ  
نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ  
حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ  
وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالزُّمَانُ مُمِصِّاتٌ  
وَعِجْرٌ مَّشَايِدٌ أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ  
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑤

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ  
بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا  
يَصِفُونَ ⑥

بَنِيهِ السَّمُوتِ وَالْأَنْصَارِ أَلَيْسَ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ  
لَمَّا كُنَ لَهُ صَاحِبَةً وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ  
شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑦

ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ  
فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ⑧

104.Metho maitonya kũmũvikĩa We ĩndĩ  
We nũmavikĩaa metho. Na We nĩ Ula-  
Utavathũkanĩka, Mũmanyi-wa-Syonthe.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ

اللطيف الخبير ﴿٥٠﴾

105.Mokũsĩ nĩmokĩte kwenyu kuma kwa  
Mwĩalĩ wenyu; kwa ũu, ũla w'onthē  
Omonaa, nĩ kwoondũ wa ũseo wake  
mwene; na ũla ũtw'ĩkaa kĩlalinda, nĩ  
kwoondũ wa wasyo wake mwene. Na  
Nyie ndi mũsũvĩi wenyu.

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ

وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿٥١﴾

106.Na ũu nĩw'o Ithyĩ tũalyũlaa Mĩsoa  
nĩkana w'o ũmanyĩke, ĩndĩ ũsũngĩo nĩ  
kana mo maasya, 'we nĩwĩmanyĩitye  
nesa; na Ithyĩ nĩtũalyũlaa Syama nĩkana  
tũtonye kw'itavany'a kwa andũ ala mena  
ũmanyi.

وَكَذَلِكَ نَعْرِفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَسَّاتُ وَلِيِّينَا

يَقُولُونَ ﴿٥٢﴾

107.Atĩĩa maũndũ ala we ũvuanĩw'e  
kuma kwa Mwĩalĩ waku; vai Ngai ateo  
We; na ĩvetange ũtee na athaithi ma  
mĩvw'anano.

إِتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ

اعْرِضْ عَنِ الْشُّرَكَاةِ ﴿٥٣﴾

108.Na takethwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthē nĩweekĩie kwenda Kwake  
vinya, mo mayĩthwa mamanthie ngai  
ingĩ vandũ Vake We. Na Ithyĩ  
tũĩũtw'ĩkĩthĩitye we mũsũvĩi woo ona we  
ndwĩ mũsyaĩĩsya woo.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ

حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٥٤﴾

109.Na mŭikamaume mo ala mo mamekaŵlaa vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe maikese kŭmŭuma Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndŭ wa kŭlea kŭmánya kwoo. Uu kwa kŵla ūko Ithyi nŵtwaŵatw'ŵkŵthisye meko moo *kwoneka* me maseo.. Na Indŵ ūalŭko woo ūkeethwa kwa Mwŵafi woo; na We akamamanyŵthya maŭndŭ ala mo meekaa.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَلَيْهِمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

110.Na mo mevŵtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na mawŵvŵto moo me vinya kana ethwa Kyama kŵkamavikŵla, mo vate nzika, makakŵŵkŵla. Asya, 'Vate nzika, Syama syŵna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ nŵ kyaŭ kŵtuma ūmánya kana Syama syooka. Mo maikasyŵŵkŵla?

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهَدَ آيَاتِهِمْ لِنِ جَاءَهُمْ آيَةٌ يُؤْمِنُونَ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشِيرُكُمْ إِلَّا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

111.Na Ithyi tŭkatuma ngoo syoo na masŭanŵo moo masyoke wŵkalonŵ ūla maŵ mailea Syama Sitŭ, na Ithyi tŭkamatia nthŵnŵ wa wŵki wa naŵ woo makyanganga mana.

وَنَقِيبُكَ أَفَدَ تَهُمُ وَأَبْصَارُهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَّاهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾

#### LUKU 14

112.Na ona Ithyi tŭkamatheesya mo alaŵka, ona ala akw'ŭ makaneena namo, na ona tŭkamombanŵsya syIndŭ syonthe ūthyŭ kwa ūthyŭ, mo mayŵŵkŵla, ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe akekŵla kwerŵda Kwake Vinya. Indŵ aingŵ mŭno moo mekaa maŭndŭ ma ūtumanu.

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَاهُ إِلَيْهِمُ الْمَلَكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْوَحْيَ وَخَرَّصْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا يُولُونَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١٢﴾

113.Na ota ūu Ithyi nŵtŭseŭvŵtye mŭmaitha wa kŵla Mwathani, katŵ wa andŭ na Mayini ala athŭku. Mo nŵmaneeenanasya na ūneeni mwanake

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

mündü na üla üngĩ nĩkana makengane---  
-na takethwa Mwĩafi waku nĩweekĩie  
kwenda kwake vinya, mo mayĩthwa  
meekie üu; kwa üu ekana namo vamwe  
na maündü ala maseüvasya.

114.Na nĩkana ngoo sya asu ala  
matetĩkĩlaa Itu syelekele maündünĩ asu  
nĩkana mo matonye kwendeew'a nĩkw'o  
na nĩkana mo matonye kũendeeta na  
kwĩka maündü ala mo mekwĩka.

وَلْيَتَصَحَّ إِلَيْهِ أَفْدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ  
وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ﴿١١٤﴾

115.Nyie ngamümantha müsilĩ ingĩ eka  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula We nĩ  
we ükütheesye Ivuku, yĩtavanĩtye nesa?  
Na asu ala Ithyĩ twamanengie Ivuku  
nĩmesĩ nesa kana yo yĩtheetw'e kuma  
kwa Mwĩafi waku na üla w'o; kwa üu,  
we ndükethwe katĩ wa ala mena nzika.

أَفَغَيْرَ اللَّهِ ابْتِغَىٰ حَكْمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ  
الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ اتَّيْنَهُمُ الْكِتَابُ يَعْلَمُونَ  
أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِن رَّبِّكَ إِلَيْنَا لَعَلَّكُمْ تَكُونُونَ مِنَ السَّائِغِينَ ﴿١١٥﴾

116.Na ndeto ya Mwĩafi waku  
nĩyĩlanĩw'e nthĩnĩ wa w'o na ülungalu.  
Vai ütonya kũalyüla ndeto Syake; na We  
nĩ Wĩwi-W'onthe, Ümanyi-W'onthe.

وَتَنَتَّ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٦﴾

117.Na ethwa we ükamew'a aingĩ ala  
me üüü wa nthĩ, makaüthyoekeya we  
kuma nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Mo maatĩlaa vathei ateo  
ütalĩthyo müthei, na mai ündü mekaa  
ateo kükengana. \*<sup>1</sup>

وَأَن نُّطِغَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ  
سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ  
إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٧﴾

118.Vate nzika, Mwĩafi waku nũmesĩ  
müno vyü ala maendaa ütee wa nzĩa  
Yake; na We nĩwĩsĩ nesa vyü ala  
matongow'e nesa.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ  
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٨﴾

<sup>1</sup> \*Ndeto İno 'Yakhoroosoon' İÜngamaa vandü va  
mawonay'o manene ta kÜseÜvya ÜvÜngÜ kana  
kw'itÜngĩthya kÜmanyi kwathana maÜndü ala  
makoka oyİla mo malikaa nthĩnĩ wa motalĩthyo  
mai

119. Yai Indī, kīla kīwetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'ī mwī etīkīli ma Mīsoa Yake.

فَكُلُوا مِنَّمَا ذَكَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِن كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ  
مُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Na mwīna kītumi kyaū inyw'ī kīla kīūmūvata kūya kīla kīwetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe oyīla we nūminīte kōmūvathūkanīsyā inyw'ī ila We ūvatanīte kwenyu, ateo ila mūingīlw'e? Na vate nzika, aingī nīmamathyoekasya ala angī na mawendi moo mathūku nūndū wa kūlea kōmanyā. Kwa ūla w'o, Mwīai waku nūmesī nesa vyū eki-ma-naī.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذَكَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَ  
قَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ  
إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ  
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١٢٠﴾

121. Na īvathanei na naī yī ūtheinī kana mbithe. Vate nzika, asu ala mekaa naī makatuvwa kwoondū wa meko ala mekīte.

وَذُرُوا ظَاهِرَ الْأَعْمِرِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يُكْسِبُونَ  
الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢١﴾

122. Na mūikaye katī wa ila itawetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nūndū ūsu vate nzika nī wau-wa-matū. Na ow'o ala athūku mamavuanīasya anyanyae moo masūanīo asu nīkana makaananīe nenyu. Na ethwa inyw'ī nīmūūmew'a, mūkeethwa mūimwīanany'a Ngai na ngai ingī.

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرِ اللَّهُ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ  
لَفِسْقٌ وَلَئِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَهِمْ  
لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢٢﴾

## LUKU 15

123. We, ūla waī mūkw'ū na Ithyī twamūenge thayū na twamūseūvīsyā kyeinī, kīla ūendaa katī wa andū nakyo, nūtonya kwīthwa ūndū ūmwe na ūla mwīkalo wake nī wa kwīkala kīvīndunī kīnene vala ūtatonya kuma? Uu meko ma alei nī matw'īkīthītw'e kwoneka me maseo kwoo.

أَوْ مَن كَانَ مِيتًا فَآخِيزْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا  
يَنْشِئُ بِهِ فِي النَّارِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ  
بِمَخْرُجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا  
يَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾



124. Na ūu Ithyī nītweetīkīlīlye atongoi ma ene-naī nthīnī wa kīla mūsūyī kŭseŭvye nzuukū nthīnī waw'o mokīte na ūla w'o; na mai ūmwe masukaa ateo mathayū moo ene; īndī mo mayonaa.<sup>2\*</sup>

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مِّنْهَا لِيُذَكِّرُوا  
فِيهَا وَمَا يَتَذَكَّرُونَ إِلَّا بَأَنفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٤﴾

125. Na yīla Kyama kyamavikīla mo maasya, 'Ithyī tūiketīkīla o kŭvika tūnengwe maŭndū ta ala manengetwe Atūmwa ma Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīśī nesa vyū vala va kw'ia Utūmane Wake. Vate nzika, kŭsonokw'a mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūsilīlo mwai ikamakūna avītany'a nūndū wa nzukū syoo.

وَاِذَا جَاءَهُمْ اٰیَةٌ قَالُوا لَنْ نُّؤْمِنَ حَتّٰى نُؤْتٰى  
مِثْلَ مَا اُوْتِیَ رُسُلَ اللّٰهِ ۚ اَلَمْ نَحِثْ بِجَعْلِ  
رِسَالَتِهِ سُبُیْبُ الَّذِیْنَ اَجْرَمُوْا صَعًا عِنْدَ  
اللّٰهِ وَعَذَابٌ شَدِیْدٌۢ بِمَا كَانُوْا یَنْكُرُوْنَ ﴿٢٥﴾

126. Kwa ūu, ūla ona wīva, Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa kŭmŭtongoesya, We avingŭaa ngoo yake kwoondū wa kwīkīla Isilamu, na kwa ūla We wendaa kŭmŭeka ae, nŭmīthasya ngoo yake ta wambatīte kyambato kyūmū. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūetae ūsilīlo tūlū wa asu matetīkīlaa.

مَنْ یُّرِِدْ اللّٰهُ اَنْ یَّهْدِیْهُ یُشْرِحْ صَدْرَهٗ ۖ اِلَّا سَلَامًا  
وَمَنْ یُّرِِدْ اَنْ یُّضِلّْهُ یُجْعَلْ صَدْرُهٗ ضِیقًا حَرَجًا  
كَانَمَا یَضَعُدُ فِی السَّمَاءِ ۚ كَذٰلِكَ یُجْعَلُ اللّٰهُ لِلْاِنْسِ  
عَلِ الَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ ﴿٢٦﴾

127. Na īno nīyo nzīla ya Mwīfī waku īla īendete īlūngele Kwake. Ithyī nītŭmīfalyūlīte Mīsoa kwa ūkuvī kwa andū ala matonya kŭtaīka.

وَهٰذَا صِرَاطٌ ذَرٰکَ مُسْتَقِیْمًا قَدْ فَضَّلْنَا الْاٰیٰتِ  
لِقَوْمٍ یَّذٰکُرُوْنَ ﴿٢٧﴾

128. Ve ūtūo wa mŭuo wī vamwe na Mwīfī woo kwoondū woo, na We nī

لَهُمْ دَارُ السَّلٰمِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ یُیْسِرُهُمْۚ بِمَا  
كَانُوْا یَعْمَلُوْنَ ﴿٢٨﴾

<sup>2</sup> \*Unceni wa 'Akabera Mujremeha' nīkwasya kana, 'ala anene katī wa eki ma naī ma mŭsyī ūsu'. Ndeto īno 'nene' vaa nītonya kwasya asu ala mena kīanda kīnene kya naī na kwa ūu mo maŭngeme katī woo ta atongoi kana nīvatonya kwasya ala anene me wasya nthīnī wa nguthu ya eki ma naī.

\*Ndeto īno ītonya kŭalyūlīwa ta "ngoo." Sisyā Al-Miyind Sadsu.

Mũnyanyae woo nũndũ wa mawĩa ala meekie.

129.Na mũthenya ūla We ūkamombany'a mo onthe vamwe, We akamatavya, 'Inyw'I nguthu ya Mayini! Inyw'I nĩmwamanthie kwĩthwa na aatĩi aingĩ mũno *inyw'I ene* kuma katĩ wa andũ!' Na anyanyae moo katĩ wa andũ makaasya, 'Mwĩafi waitũ, Ithyĩ nĩtweetandĩthĩsyie ithyĩ kwa ithyĩ, Indĩ yu nĩtũvikĩte ĩvinda yitũ yĩla We watũtw'ĩle. 'We akaasya, 'Iia-ya-Mwaki nĩyo ūtũo wenyu inyw'I, mũkekalaa vo kũvika yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūkenda.' Vate nzika, Mwĩafi waku nĩ Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

130.Na ota ūu Ithyĩ nĩtũmaiaa amwe ma eki-ma-naĩ ĩũũ wa ala angĩ nũndũ wa maũndũ ala mo meekie.

### LUKU 16

131.Inyw'I nguthu sya Mayini na andũ! Atũmwa mayaaũka kwenyu kuma katĩ wenyu ene ala mamũtavisye inyw'I ĩũũ wa Mĩsoa Yakwa na ala mamũkaanisye inyw'I ĩũũ wa kũkomana na mũthenya ūũ wenyu?' Mo makasũngĩa, 'Ithyĩ nĩtũkwĩkũsĩla ene.' Na thayũ wa nthĩ nĩwamakengie mo. Na makeekũsĩla mo ene kana mo maĩ alei.

132.Kĩtumi nũndũ Mwĩai waku ndatonya kwananga mĩsyĩ na kyoneo andũ mayo matakaanĩtw'e.

133.Na kwa onthe ve ivĩla sya ūnene, kwĩanana na maũndũ ala mo mekaa, na

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جُنُودًا يُعَشِّرُ الْجِنُّ قَدْ اسْتَكْبَرُوا مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيُوهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ١٤

وَكَذَلِكَ نُفَوِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ١٥

يُعْصَمُ الْجِنُّ وَالْإِنْسُ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يُقَضُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ حَيَاةَ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا الْكَافِرِينَ ١٦

ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَ أَهْلَهَا غُفْلُونَ ١٧

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ عَمَلًا وَمَا رَبُّكَ بِظَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ١٨

Mwĩafi waku ndaleaa kũmanyanya maũndũ ala mo mekaa.

134. Na Mwĩafi waku Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Usũtwe nĩ tei, We akenda, We nũtonya kũmũvetanga inyw'ĩ na kũmũatĩsya inyw'ĩ na kĩla We wendaa, tondu We wamũkĩlilye inyw'ĩ kuma oĩaonĩ wa andũ angĩ.

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿٦٠﴾

135. Vate nzika, kĩla inyw'ĩ mwathitwe kĩkeanĩ na inyw'ĩ mũtonya kũkĩsiĩla.

إِنْ مَا تَوَعَدُونَ لَا يَأْتِ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٦١﴾

136. Asya, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Ikai nesa vyũ ũndũ mũtonya. Nyie ota ũu nonĩkĩte. O mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya ĩtuvi ya mũminũkĩlyo ya wĩkalo ũu yĩkeethwa yĩ yaũ. 'Vate nzika, eki-ma-naĩ maikaĩla.

قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَائِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٢﴾

137. Na mo nĩmamũnengete Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩlungu kya imea na indo *ng'ombe* ila We wiseũvĩtye, namo maasya, 'Kĩĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe, *kwĩanana na masũanĩo moo*, na kĩĩ nĩ kwoondũ wa mĩvw'anano yaitũ.' Indĩ kĩla kya mĩvw'anano yoo kĩimũvikĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe o yĩla kĩla kya Ngai Mwene Vinya W'on the nĩkĩmĩvikĩlaa mĩvw'anano yoo. Mo nĩmatusaa maũndũ mathũku.

وَجَعَلُوا لَهُ مِثْلًا مِنْ ذُرِّيٍّ مِنَ الْحَرِيِّ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لَهُ بَرَعِيهِمْ وَهَذَا إِشْرَاكِئَانَا فَمَا كَانَ إِشْرَاكِئِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لَهُ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٦٣﴾

138. Na ota ũu now'o atindany'a moo maseũvisye kũawa kwa syana syoo *kwoneka* kwĩ kwanake kwa aingĩ ma athaithi ma mĩvw'anano nĩkana mo matonye kũmananga mo na kũmaetee kĩthokoany'o nthĩnĩ wa ndĩni yoo. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe *nĩweekĩĩte* kwenda Kwake vinya, mo

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لَيْسَ مِنْ الشَّرِيفِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاءُ هُمْ لِيُذَوِّهُمُ وَلِيُنْجِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوا فَعَلَهُمْ وَمَا يَفْعَلُونَ ﴿٦٤﴾

mayithwa meekie ūu; kwa ūu, ekana namo vamwe na klla mo meŭseŭvya.

139.Namo maasya, 'Nyamŭ na na mĩtĩ mĩna nĩmbatane. Vai ūkaiya ateo ūla ithyĩ tũkwenda, na ve Ng'ombe ila mĩongo yasyo İvatanĩtwe, na ng'ombe ila itaweteawa syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, makĩseŭvya ūvũngũ tũlũ wake. O mĩtũkĩ we akamaĩva nũndũ wa klla mo maseŭvĩtye.syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, maiseŭvya tũlũ Wake We. O mĩtũkĩ akamaĩva mo nũndũ wa maũndũ ala mo maseŭvĩtye.

وَقَالُوا هَذِهِ الْأَنْعَامُ وَحَرِّثَ جِجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا  
مَنْ شَاءَ يَرْعِيهِمْ وَأَنْعَامٌ حَرِّمَتْ طَهُورُهَا وَأَنْعَامٌ  
لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِمْ يَجْعِلْنَاهُمْ  
بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٩﴾

140.Na mo maasya,'İla syĩ nthĩnĩ wa mavu ma ng'ombe na na nã nĩ kwoondũ wa aũme maitũ na nĩmbatane kwa iveti siitũ, İndĩ kyasyawa kĩ kĩkw'ũ, İndĩ nĩ kyoo onthe. We akamatuva mo kwoondũ wa ūneeni ūsu woo. Vate nzika, We nĩ Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُنُبُنَا  
وَمُعَزٌّ عَلَىٰ أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ  
شُرَكَاءُ سَيَجْعَلْنَاهُمْ وَصْفَةً إِنَّهُ هَلِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٤٠﴾

141.Ala mena wasyo nĩ ala moaa syana syoo kwa ūtumanu nũndũ wa kũlea kwĩthwa na ūmanyi, na kũvatana ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete mo, makĩseŭvya ūvũngũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo ow'o nĩmaĩte na maitongoew'e nesa.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ  
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا  
بُغًى ۖ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤١﴾

### LUKU 17

142.Na We nĩ We Ūla ūmĩtw'Tkĩthasya mĩũnda, mĩteme mĩtaũ na ĩte mĩteme mĩtaũ, na mĩtende na mĩũnda ya malĩũ ala mosyao mayo nĩ ma mĩthemba mingĩ, na mũsamo wĩ kĩvathũkany'o, na mĩthata na mĩkomamanga İvw'anene na İtavw'anene. Yai mosyao mayo yĩla yasyaa, na İvai klla Kyake İvinda ya

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ  
وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالْأَوْثَانَ  
مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلًّا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ  
وَأَنْتَوَاهُ يَوْمَ حَصَادِهِ ۖ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ  
الْمُسْرِفِينَ ﴿٤٢﴾

ngetha yamo na mŭikakŭle mŭvaka. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala makŭlaa mŭvaka.

143. Na katŭ wa ng'ombe *We nŭmbŭŭe imwe* sya kŭkua mŭlio na *imwe* sya kŭthŭnza. Yai katŭ wa ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭmŭnengete inyw'ŭ, na mŭikaatŭle nyaŭŭ sya Satani. Vate nzika, we nŭ mŭmaitha wŭ ŭtheinŭ kwenyu.

وَمِنَ الْإِنْعَامِ حُمُولُهُ وَفَرَسًا مَّا كُنَّا مِنَّا زَكَّاءُ ۚ اللَّهُ  
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ  
مُّبِينٌ ﴿١٤٣﴾

144. *We nŭmbŭŭe* atindany'a nyaanya onthe vamwe sya malondu eŭ na mbŭi ilŭ; asya, 'Nŭ ila ilŭ nŭme mbatane kana nŭ ila ilŭ nga kana nŭ ila syŭ mavunŭ ma isu ilŭ nga? Manyŭtheyi nyie na ŭmanyi ethwa inyw'ŭ mwŭ ma w'o.

ثَنِينِيَّةُ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ النَّعِيرِ  
اِثْنَيْنِ قُلْ مَّا الذَّكَرَيْنِ حَزَمَ أَمْرَ الْأَنْثِيَيْنِ أَمَّا  
اشْتَمَلْتُ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأَنْثِيَيْنِ نَبِيُّنِي بِعِلْمِهِ  
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٤﴾

145. Na sya ngamŭle ilŭ na sya ndewa ilŭ. Asya, 'Nŭ isu ilŭ nga kana nŭ ila syŭ mavunŭ ma isu ilŭ nga? Mwaf vo inyw'ŭ yŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe weeyŭaie maŭndŭ aa ŭlŭlŭ wenyu? Nŭ ŭndŭ ŭla mwŭki-wa naŭ mŭnene kŭvŭta ŭla ŭmŭseŭvŭasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭvŭngŭ nŭkana amathyoekye andŭ mate na ŭmanyi? Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andŭ mate alŭngalu.

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ النَّعِيرِ اِثْنَيْنِ قُلْ مَّا الذَّكَرَيْنِ  
حَزَمَ أَمْرَ الْأَنْثِيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلْتُ عَلَيْهِ أَرْحَامُ  
الْأَنْثِيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَضَعَكُمُ اللَّهُ فِي هَذَا  
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ  
ۚ بَعِيرٌ عِلْمُهُ أَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

## LUKU 18

146. Nyie ndikwona kŭndŭ kŭvatanŭtwe kŭŭwa nŭ mŭi ŭla ŭnŭkwenda kŭya katŭ wa ila ivuanŭtw'e kwakwa ateo kŭthwe kŭ kya ŭkw'a kana nthakame mbŭŭŭku, kana nyama ya ngŭlŭe; na syonthe ila ite nthu; kana kŭla kŭvuku kŭng'eetwe kwa syŭtwa yŭte ya Ngai Mwene Vinya

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ فَهْرًا عَلَى طَائِعٍ يَطْعُمُهُ  
إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَيْرٍ  
فَأَنَّهُ رَجَسٌ أَوْ فَسَقًا أَهْلَ لَيْلٍ لِلَّهِ فَمَنْ أَضْطَرُّ  
غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٦﴾

W'onthe. Indī ūla ūnŭkŭingīw'a nŭndŭ  
ūtathŭkīka,<sup>3</sup> \* kana ūemu kana kŭkīla  
mīvaka, Indī vate nzika, Mwīāfi waku nī  
Mūekanfi-Mūno-Vyū, Usŭtwe nī tei.

147.Na mo asu ala nī Ayuti Ithyī  
nītwavatanie nyamū syonthe ila syī  
mbwaa; na ndewa na malondu Ithyī  
nītwamavatie mauta masyo ateo ila  
inyunyū syasyo ikuŭte kana mīlthi na  
maa, kana ala mavulene na mavIndī. Yu  
nīyo Ituvi yīla twamanengie mo  
kwoondū wa wau wa matū woo. Na  
vate nzika vyū, Ithyī twī ma w'o.

148.Indī mo maŭweta we ūvūngū, asya,  
'Mwīāfi wenyū nī We ūkwatene na tei  
w'onthe, na ūthatu Wake  
ndŭkavetangwa kuma kwa andŭ ala  
avītan'y'a.

149.Asu ala mamwīananasya Ngai  
na ngai ingī makaasya, 'Takethwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nīwendeew'e,  
ithyī tŭyīthwa twakwatanītye ngai ingī  
Nake We, ona maaŭthe maitū; o naitū  
tūyaī tūtonya kŭvatana kIndū. 'Na ota  
ūu now'o asu ala maī mbee woo  
mamavinganīsyē Atūmwa ma Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ūvūngū, kŭvika  
yīla mo masamie ūthatu Witū. Asya.  
'Inyw'ī mwīna ūmanyi ona ūmwe? Indī  
tŭeteēi ithyī w'o. Inyw'ī mŭiatīlaa kIndū  
ateo kŭtalīthya tū. Na inyw'ī mŭi ūndū  
mwīkaa ateo nīmŭkenganaa.

150.Asyā, 'Kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nīkw'o kwī woni wa

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَزَمًا كُلِّ ذِي ظُلْمٍ وَ مِنَ  
الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَزَمًا عَلَيْهِمْ شُحُومُهُمْ إِلَّا مَا  
حَمَلَتْ ظُهُورُهُمْ أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَنِينِ ذَلِكَ  
جَزَيْنَهُمْ بِبَعْضِهِمْ وَإِنَّا لَصَدِّقُونَ ﴿٣٥﴾

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا  
يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٣٦﴾

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَ  
لَا آبَاؤُنَا وَلَا حَزَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ  
مِنْ قَبْلِهِمْ خَتَّ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ  
مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ  
إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿٣٧﴾

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ  
أَجْمَعِينَ ﴿٣٨﴾

<sup>3</sup> Vaa ndeto Ino 'Izturra' yaasya kŭingīw'a nī nzaa  
yavika mbee wa vala mŭndū ūtatonya kŭmīlasya  
ŭito ūsu wa nzaa.

mūminūkīlyo. Takethwa We nīweekīie kwenda Kwake vinya, We vate nzika, ethwa amūtongoesye inyw'ī inyw'onthe.'

151. Asya, 'Etei ngūsī syenyu ila iōkūsīla kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nūvatanīte syīndū ii.' Na ethwa syo nīsyaumya ōkūsī, we ndūkaumye ōkūsī nasyo, ona we ndūkaatīte mawendi mathūku ma asu ala mamyosaa Mīsoa Yaitū ta ya ūvūngū na ala matayītkīflaa Itu na ala mamwīlanasya Mwīafi woo na ngai ingī.

### LUKU 19

152. Asya, 'Ukai, Nyie nīngūmūtūngīlīla inyw'ī kīla Mwīafi wenyu ōkītw'īkīthītye kīte kya kwanangīka kwenyu: kana mūikamwīlanany'e We na kīndū ona kīva ta mūtindany'a na kana nokūvika inyw'ī mūmekae asyai nesa na ūseo mūvītūku, na kana mūikasyūae syana syenyu nūndū wa kūkīa ōkya, Ithīl Nithīl tūmūnengae inyw'ī o nasyo—na kana inyw'ī mūikaathengee meko mathūku, ūtheinīkana kīmbithīnī; na mūikaūae thayū ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtwt'īkīthītye mūtheu, ateo kwa ūla w'o. Uu nīw'o We ūmwīlyāle inyw'ī nīkana mūtonye kūmanyā.

153. Na mūikaithengee syīndū sya ndiwa, ateo kwa nzīa īla yaīle vyū, kūvika yīlanīe ūima wayo. Na īanīlsyai kīthimo na ithimi nzeo kwa ūlūngalu. Ithīl tūiūthūkūmīthasya thayū ona wīva mbee wa ūtonyi waw'o. Na yīla mūūneena ūlūngalu, ona ethwa mūndū ūla ūūneena īlūl wake nī wa ndūy ya mūkaufī, na īanīlsyai ūtīanīo wa Ngai

قُلْ هَلْ مَشَهِدَاءُ كُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ  
حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدُ مَعَهُمْ وَلَا  
تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ  
بِالْآخِرَةِ وَهُمْ يَرْبِهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿٥١﴾

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا  
بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ  
مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرِزُقُهُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا  
الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَكْنِ وَلَا تَقْتُلُوا  
النَفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَضَعَتْ  
بِهِ لَعْنَكُمْ تَقُولُونَ ﴿٥٢﴾

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ  
أَشُدَّهُ وَافُوا الْوَعْدَ الْكَيْلَ وَالْبَيْزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تَكْلِفُوا  
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا  
قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَضَعَتْ بِهِ لَعْنَكُمْ  
تَذَكَّرُونَ ﴿٥٣﴾

Mwene Vinya W'onthe. Uu nIw'o We  
On00mwIy0aIa inyw'I nIkana m0tonye  
k0lilikana.'

154.Na asya, 'Ino nI nzIa Yakwa  
nIongoetye nIungele. Kwa 0u, mIatIlei  
yo; na m0ikaatIle nzIa ingI, iikese  
k0m0tongoesya inyw'I 0tee wa nzIa  
Yake. Uu nIw'o We 0n0kwIyIaa t0l0  
wenyu, nIkana mwIthwe m0tonya  
kwIisi moth0ku.'

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا  
السَّبِيلَ فَتَنَزَقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَضَعَكُم بِهِ  
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٥٤﴾

155.Na IngI Ithyl nItwam0nengie Mose  
Ivuku yIla yIa nIasya vy0 mavata ma  
0la we wIa mwIkal0 m0seo vy0 na  
yIvuanasya kIla kInd0 k0vika ndeto ya  
m0thya na nI 0tongoi na 0athimo  
nIkana mo metIkIle k0komana kwoo na  
MwIafi woo.

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَ  
تَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ  
رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾

## LUKU 20

156.Na yII nIyo Ivuku yIla Ithyl  
t0theetye; yus0Ithe nI ma0athimo. Kwa  
0u, yIatIlei yo, na Is0vIaneI na naI nIkana  
inyw'I m0tonye kwIw'Iwa tei.

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ  
تُرْحَمُونَ ﴿٥٦﴾

157.Inyw'I m0ikese kwasya, 'Ivuku  
yatheeiw'e kwa mbaI iI mbee wait0, na  
ithyl t0yaamany0 0nd0 syo syayIsomaa;'

أَن تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابَ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنَ  
بَنِي آدَمَ وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿٥٧﴾

158.Kana inyw'I m0ikese kwasya,  
'Takethwa Ivuku yatheetw'e kwit0 ithyl,  
vate nzika, twIthwa t0tongoew'e nesa  
m0no mbee woo. 'Na yu 0k0sI m0seo  
n0m0vikIe inyw'I kuma kwa MwIafi  
wenyu, na 0tongoi na tei. N00 IndI, 0la  
0te m0l0ngalu k0m0vIa we 0la w'ileaa  
Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe  
na kwitia? Ithyl t0kamaIva asu ala

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ  
وَنُؤَذِّبُهُمْ فَتَدَّجَاءُ كُفْرًا بَيْنَهُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَ  
رَحْمَةً فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَّقَ  
عَنْهَا سِبْغِي الَّذِينَ يَصْدُقُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ  
الْعَدَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدُقُونَ ﴿٥٨﴾



mamŋtiaa Mŋsoa Yait0 Osifŋlo mŋth0ku  
nŋnd0 wa kŋsyoka ŋtina kwoo.

159. Mo meteele vathei ateo alaŋka moke  
vala maŋ kana Mwŋafi waku kana Syama  
imwe Syake sy0ke? Mŋthenya 0la  
Syama sya Mwŋafi waku ikoka,  
k0syŋŋŋŋla k0ikauna thay0 0la 0taafŋŋŋla  
mbee ona kana kwŋka 0seo ona 0mwe  
kwa m0ŋkŋlo wa w'o. Asya, 'Eteelai  
inyw'ŋ, ithyŋ onait0 ota 0u notwetelee.'

160. Na mo asu ala mamŋnyaŋŋkisyee ndŋni  
yoo na yaanŋka nthŋnŋ wa nguthu nyiingŋ,  
we ndwŋna ngwatanŋo namo ona vanini.  
Vate nzika, 0voo woo 0kavika mbee wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŋndŋ  
We akamamanyŋthya ma0nd0 ala mo  
meekaa.

161. Ula wŋkaa kŋko kŋseo, akakwata  
k0nd0 ŋk0mi kwakyo; ŋndŋ we 0la wŋkaa  
kŋko kŋth0ku, akanengwe mŋthŋnzŋo  
wŋanene nakyo t0; namo maikavŋŋw'a.

162. Asya, 'Takwa Nyie, Mwŋafi wakwa  
n0ndongoesyee nzŋanŋ ŋla nd0ngalu-ndŋni  
ŋla ya w'o, ndŋni ya Avalamu 0la  
mavinda onthe weelekele nzŋanŋ ŋla ya  
w'o. Na we ndaŋ katŋ wa ala  
mamwŋananasya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na ngai ŋngŋ.

163. Asya, 'Mboya yakwa na nthembo  
yakwa na thay0 wakwa na kŋkw'0  
kyakwa syonthe nŋ kwoond0 wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Mwŋafi wa nthŋ  
syonthe.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ السَّلَاطَةُ أَوْ يَأْتِيَ  
رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ  
آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ  
مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَظِرُوا  
إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ قَفَوْا دِينَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَسْتَ مِنْهُمْ  
فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا  
يَفْعَلُونَ ⑥

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ  
بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ ⑦

قُلِ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ وَبِئْسَ  
مِثْقَالُهُ إِتْرَاهِيمُ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ⑧

قُلِ إِن صَلَائِي وَمِيتَاتِي وَمَا كُنِيَ إِلَهُ رَبِّ  
الْعَالَمِينَ ⑨

164.'We nde mütindany'a. Na ūu nīw'o Nyie nīyāfawe, na nyie nī wa mbee wa ala menenganae Kwake.'

لَا شَرِيكَ لَهُ وَبَدَّلَ إِلَٰكُ مَٰرُتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمَسْمُومِينَ ۝

165.Na vai thayū ūkwataa kīndū kya ūthūku īndī ūkuaa mūio waw'o mwene. Na vai mūkw'ii ūkakua mūio wa ūngī.Na īndī kwa Mwīfāi waku nīw'o ūkethwa wī ūalūko wenyu, na We akamūmanyīthya inyw'ī katī wa maūndū ala inyw'ī mwavathūkanganīaa.

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنِيَ رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝

166.Na We nī We Ula wamūtw'īkīthisye inyw'ī atīwa ma ala angī ūlū wa nthī na nūmanenevetye amwe menyu ūlū wa ala angī nthīnī wa ivīla, nīkana We atonye kūmūtata inyw'ī na syīndū ila We ūmūnengete inyw'ī. Vate nzika, Mwīfāi waku E-mītūkī nthīnī wa ūsililo; na vate nzika, We nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūfwe nī tei.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ لَظَّاهِقٌ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

## سُورَةُ الْأَعْرَافِ مَكِّيَّةٌ

(٤١)

AL - A'RAAF  
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵi ōlau, Usŵŵtwe  
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Alif Laam Miim Saad. Nyie nŵi Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Nyie nŵiŵi na  
Nyie nŵibathŵkanasya.

التَّص ②

3.Yŵi nŵi Ivuku yŵivuanŵtw'e kwaku  
we...kwa ōu, vaikethwe ōŵmŵ nthŵnŵi wa  
kŵthŵi kyaku ŵŵlŵ wayo...nŵkana we  
ŵtonye kŵkaanany'a nayo, na kana yo  
yŵw'ŵke ŵtao kwa etŵkŵli.

كُتِبَ إِلَيْكَ الْكِتَابُ فَلَا يَكُنْ فِي مَعْذِرِكَ حُرْجٌ مِنْهُ  
لِيُنذِرَ بِهِ وَيُذَكِّرَ لِلْمُؤْمِنِينَ ③

4.Atiŵai maŵndŵ ala matheetw'e kwenyu  
kuma kwa Mwŵaŵi wenyu; na  
mŵikamaatŵle asŵvŵi angŵi eka We.  
Inyw'ŵi mŵililikanaa vanini ata!

إِنِّيَعُوا مَا أَنزَلَ إِلَيْكُمُ مِنَ رَبِّكُمُ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ  
أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ④

5.Nŵi mŵsyŵi yŵana ata ŵla Ithyŵi  
tŵmyanangŵte! Na ŵsilŵlo Witŵ nŵwookie  
ŵŵlŵ wayo ŵtukŵ kana yŵla mo  
mathŵmŵŵte katambaanga.

وَكَمْ مِنْ قَوْمٍ لَهُمْ لُحُومٌ بَاطِنًا يَأْكُلُونَهَا وَأَنَّهُمْ قَابِلُونَ ⑤

6.Kwa ōu, yŵla ŵsilŵlo Witŵ wookie ŵŵlŵ  
woo, kŵlo kyoo kyaŵi vathei ateo mo  
maisye: Ithyŵi ow'o twaŵi eki-ma-naŵi!

فَمَا كَانَ دَعْوَانَهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا إِنَّ  
كُنَّا ظَالِمِينَ ⑥

7.Na Ithyŵi nŵtŵkamakŵlyā asu ala  
matŵmiwe Atŵmwa, na vate nzika, Ithyŵi  
tŵkamakŵlyā Atŵmwa.

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ⑦

8.Na ŵndŵi Ithyŵi vate nzika, tŵkamatavya  
mo meko moo kwa ŵmanyi, nŵndŵi Ithyŵi  
tŵyaaŵthŵwa tŵtevo ona ŵndŵi.

فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ⑧

9.Na ūthimi wa mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa w'ō. Na īndī ūlū wa ala ithimo syoo ikethwa syī ngito, asu nīmo makalla

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ مَن تَقَلَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ①

10.Na ūlū wa asu ala ithimo syoo ikethwa syī mbūthū, asu nīmo makethwa manangīte mathayū moo nūndū wa kwīthwa mate alūngalu kwa Mīsoa Yaitū.

وَمَن خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ بِنَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ②

11.Na Ithyī nītūmw'īlīte inyw'ī ūlū wa nthī, na tūkamūnge inyw'ī syīndū sya kwīthetheesya vo. Inyw'ī mūtūngaa mūvea mūnini –ata!

وَلَقَدْ مَكَنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ③

## LUKU 2

12.Na Ithyī nītūmw'īlīte inyw'ī na twamūnge inyw'ī mūvwanīle; na īndī twamatavya alaīka, 'Mwīnyivīsyei Atamu;' na *onthe* nīmeenivisye īndī īvilisi ndaaīnyivya; na ndaaīthwa katī wa ala menyivasya.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ④

13.Ngai asya, 'We Nīkyaū kyaūsīlīte we kwīnyivya yīla Nyie nakwīyāle?' We aisye, 'Nyie nī mūseo kwī we. Nyie ūmbūmbīte na mwaki oyīla we ūmūmbīte na yūmba.'

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ خَلْقَتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ⑤

14.Ngai aisye, 'Indī uma vaa; ti vandū vaku kwīthwa wī mūng'endu vaa. Umaala; we vate nzika wī ūmwe wa ala manyivītw'e.'

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا مَآ يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ⑥

15.We aisye: 'Nenge īvinda Nyie kūvika mūthenya ūla mo makokīlw'a.'

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ⑦

16.Ngai asya, 'We ūkeethwa wa asu ala manengetwe īvinda.'

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ⑧

17. We aisye: 'Yu, nūndū We nūndw'ŋe wa kwaa, Nyie kwa ūla w'o, ngamoveesya nīmeteele mo nzānī Yaku ūla ndūngalu.

قَالَ فِيمَا آغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ  
الْمُسْتَقِيمَ ١٧

18. Na īndī Nyie vate nzika, ngamaumīlīlīla kuma mbee woo na kuma ūtina woo na kuma kw'okonī kwoo kwa aūme na kuma kw'okonī kwoo kwa aka, na We ndūkamona aingī mūno moo maitūnga mūvea.'

ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ  
وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ  
شَاكِرِينَ ١٨

19. Ngai aisye, Uma vaa, wī mūsonokye na mūlūngye. Ūla ona wīva woo ūkakūatīlīa we, vate nzika, Nyie ngausūsyā Iia-ya-Mwaki nenyu inyw'onthe.

قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْحُورًا لَنْ تَبْعَكَ  
مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ١٩

20. 'Na we Atamu, ūkala we na mūkau Mūūndanī na yai kuma vo vala vonthe mūkwenda, īndī mūikaūthengee mūtfī ūū mūikese kwīthwa katī wa eki-ma-naī.

وَيَا دَمْرُ اسْكُنِ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ  
شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ  
الظَّالِمِينَ ٢٠

21. īndī Satani nīwamavevee mo na kīwe masūanīō mathūku nīkana we atonye kūmavuanīsyā mo mawonzu moo ala mekalīte me mavithe nthīnī woo ma nthoni syoo; na amea 'Mwīai wenyu amūvatīte mūtfī ūū tū nīkana mūikese kūtw'īka alaīka kana ta andū ma kwīkala tene na tene.'

فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ  
عَنْهُمَا مِنْ سَوَائِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ  
هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ  
الْخَالِدِينَ ٢١

22. Na we nīweevītie mbee woo, akyasya, 'Vate nzika, Nyie nī mūtai mūtkīlku kwenyu.'

وَقَاَسَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لِنَاصِحِينَ ٢٢

23. Kwa ūu we nīwatumie mo mavalūka nthīnī wa wau wa matū kwa ūkengani. Na yīla mo masamie ma mūtfī ūu, nthoni syoo nīsyeevuanisye kwoo na mambīlīlīya kwīvwīka na matū ma

فَدَلَّهُمَا بِقُرُونٍ ثُمَّ دَاخَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا

mŭŭnda ŭlŭ woo ene. Na Mwŭlŭ woo nŭwametrie mo, *akyasya*, 'Nyie ndyaamŭvata inyw'ŭ mŭtŭ ŭsu na namŭtavya inyw'ŭ: nŭw'o Satani nŭ mŭmaitha wŭ ŭtheinŭ kwenyu?'

24. Mo maisye, 'Mwŭlŭ waitŭ, ithyŭ nŭtwŭvŭtsye ithyŭ-ene; na We walea kŭtŭokea na kwŭw'a tei ŭlŭ waitŭ, vate nzika, ithyŭ tŭkeethwa katŭ wa ala maŭte.'

25. We aisye, Endai, amwe menyu *mwŭ* amaitha ma ala angŭ. Na ve wŭkala ŭlŭ nthŭ na kyaŭya kya ŭvinda kwenyu.'

26. We aisye, 'Inyw'ŭ mŭkekalaa vo, na mŭkakw'ŭaa vo, na vau nŭvo inyw'ŭ mŭkaumw'a.'

### LUKU 3

27. Inyw'ŭ Aana-ma-Atamu! Ow'o, Ithyŭ nŭtŭmŭtheesye inyw'ŭ kŭtonyeo kya kwŭvw'ŭka nthoni syenyu, na kwŭthwa ta wanake: ŭndŭ ngŭa ya ŭlŭngalu ----- ŭsu nŭyo nzeo vyŭ. Kyu nŭ Kyama *kŭmwe* kya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nŭkana mo matonye kŭlilikana.

28. Inyw'ŭ Aana ma Atamu! Satani ndakamŭsesenge inyw'ŭ, tondŭ wamaumisye asyai menyu kuma mŭŭndanŭ, amaumŭte ngŭa yoo nŭkana we atonye kŭmony'a nthoni syoo. Kwa ŭla wo, we nŭmwene inyw'ŭ, we na mbaŭ yake, kuma vala inyw'ŭ mutamona mo. Vate nzika, Ithyŭ nŭtŭmatw'ŭkŭthŭte masatani anyanya kwa asu ala matetŭkŭlŭaa.

سَوَاتُهُمَا وَطِفَقًا يَخْصِفْنَ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ  
الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ  
الشَّجَرَةِ وَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ  
مُبِينٌ ۝

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَ  
تَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝  
قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ  
مُسْتَفْزَعٌ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۝

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا  
تُخْرَجُونَ ۝

يَذَرِي أَدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ  
وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنَ  
آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ۝

يَذَرِي أَدَمَ لَا يَفْقِنُكُمْ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ آوِيَكُمْ  
مِنَ الْجَنَّةِ يَنْدِعُ عَنْهُمَا لِبَاسُهُمَا لِيَرِيَهُمَا  
سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا  
تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطَانَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا  
يُؤْمِنُونَ ۝

29.Na yila mo meeka kiko kithoku, mo maasya, 'Ithyi tweethie maaſthe maitu makika ou' na Ngai Mwene Vinya W'onthe nutowyale ithyi' Asya, 'Ngai MweneVinya W'onthe ndeylaa tulu wa meko mathoku. Inyw'i mwineena tulu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe maundu ala inyw'i mutamesi.'

وَإِذَا فَعَلُوا فَاجِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا  
وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنْ اللَّهُ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ  
تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

30.Asya, 'Mwila wakwa eyaſte ulungalu. Na lomyai malilikano menyu malungele kila ivinda na vandu wa uthaithi, na mwitei We, mukitu'kithya afikku inyw'i ene Kwake nthini wa ndini. Tondū we wamumbie inyw'i mwī andū, ota ūu inyw'i mukasyoka.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ  
مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ  
تَعُودُونَ ﴿٣٠﴾

31.Amwe We numatongoesye, na tulu wa ala angī wau wa matu utw'ikite ituvi yoo. Mo nīmamoseſe ala athoku ta anyanya mamūvetete Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo masūanlaa kana nīmatongoew'e nesa.

فَوَيْفَ آهْدَى وَفَرِيقًا حَتَّىٰ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ  
اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ  
أَنَّهُمْ مُّهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

32.Inyw'i Aana-ma-Atamu! Sisyai mawanaſe menyu kila ivinda na vandū wa uthaithi, na yai na mūinyw'a indī mūikav'itūkye kithimo; vate nzika, We ndamendaa ala mavitūkasya mūvaka.

يَبْقَىٰ أَمْرُ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا  
وَشَارِبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣٢﴾

#### LUKU 4

33.Asya, 'Nūū ūla ūvatanite wanake wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla We umitye kwa athukūmi Make, na syindū nzeo sya ūnengani Wake? Asya, 'Nī kwoondū wa efikili nthini wa thayū ūu wa yu, na ikeethwa syi syoo me oka Mūthenyanī wa Uthayūkyo. Uu nīw'o Ithyi tūvathūkanasya Mīsoa kwa andū ala mena ūmanyi.

قُلْ مَنْ حَزَمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ  
مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا  
خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ تَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ  
يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

34. Asya 'Mwĩafi wakwa avatanĩte meko mathũku tũ, me ũtheinĩ kana kĩmbithĩnĩ, na naĩ na ũtũli-wa-mĩao, na kana inyw'ĩ kũmwĩanany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na kĩla We ũtakĩtheesye mwĩao, na kana inyw'ĩ kũneena maũndũ ala mũtena ũmanyi wamo tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ  
وَالْإِنَّمَاءَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ  
يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na kĩla mũvathũko wa andũ ve ũvinda yaw'o, na yĩla ũvinda yaw'o yavika, mo maitonya kũtiwa ĩtina ona kavinda kamwe, ona maitonya kũyĩvĩtũka mbee.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۖ وَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْذِنُونَ  
سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٥﴾

36. Inyw'ĩ Aana-ma-Atamu! Ethwa Atũmwa nĩmooka kwenyu kuma katĩ wenyu ene, maimũtũngĩĩĩla inyw'ĩ Mĩsoa Yakwa, ĩndĩ ũla ona wĩva ũkamũkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwĩka meko maseo, kũikethwa w'ia tũlũ woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

يُنَبِّئُ أَمْرًا مِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقْضُونَ عَلَيْكُمْ  
أَمْرًا مِمَّا تَقْبَلُونَ أَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا  
هُمْ يُعْزَبُونَ ﴿٣٦﴾

37. ĩndĩ asu ala maleaa Mĩsoa Yaitũ na kũalyũka na kũmĩtia mena ngathĩĩ; aa makeethwa me ekali-ma-Mwakinĩ; mo makekalaa nthĩnĩ waw'o.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ  
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٧﴾

38. Nũũ ĩndĩ, ũla ũte mũlũngalu mbee wake we ũla ũmũseũvĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ũvũngũ kana ũmĩkengaa Mĩsoa Yake? Asu nĩmo makakwata kĩanda kyoo kĩla kĩtw'ĩtwe, kũvika yĩla Atũmwa Maitũ makamathokea kwosa mathayũ moo, mo makaasya, 'eĩva ũla inyw'ĩ mwamwĩkaĩlaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mo makamasũngĩla, 'Mo nĩmatwaĩe ithyĩ vyũ;' namo makaumya ũkũsĩ tũlũ woo ene kana mo maĩ alei.

مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ  
بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَقٌّ  
إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَقَّعُهُمْ قَالُوا أَيْنَ مَا كُنْتُمْ  
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا  
عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٨﴾



39. We akaasya, 'Likai nthlŋ wa Mwaki inyw'ŋ katŋ wa mbaŋ sya Mayini na andũ ala makw'ie mbee wenyu.' Kŋla İvinda mbaŋ ikalikaa, ikamŋumanŋaa mbaŋ İla İngŋ, kũvika yŋla onthe makalika nthlŋ waw'o, ala ma mwambŋlŋlŋloo moo makamatavya ala ma mũminũkŋlŋloo moo, Mwŋaŋi waitũ, aa nŋmo matũthyoekisyey, kwa ũu manenge mo ũsilŋlo wa Mwaki kũndũ kwŋlŋ. We akamatavya, 'Kwa kŋla nguthu itongoetye vakeethwa ũsilŋlo kũndũ kwŋlŋ, İndŋ inyw'ŋ mũyŋsŋ.

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا كُنُوا فِيهَا جُنُودًا قَالَتْ أَخْرِضْنَاهُمْ لِرَبِّهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

40. Na ala ma mbee moo makamatavya ala ma mũminũkŋlŋloo moo: 'Inyw'ŋ İndŋ, mũi na ũnene İũlũ waitũ; kwa ũu samai ũsilŋlo wa ũndũ w'onthe ũla inyw'ŋ mweekie.'

وَقَالَتْ أُولَئِكَ هُمُ اخْرِضْهُمْ رَبَّنَا كَانَ لَكُمُ عَلَيْهِمْ بَأْسٌ فَبِئْسَ لَكُمُ فَضْلُ فَذَوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٤٠﴾

### LUKU 5

41. Asu ala maleaa Mŋsoa Yaitũ na kũalyũka na kũmŋtia na ngathŋlo, mbingŋlo sya İtu iikavingũwa kwoondũ woo, ona mo maikalika İtunŋ kũvika ngamŋle İvŋŋle İmanŋ ya singano. Na ũu nŋw'o İthyŋ tũmatuvaa avŋtany'a.

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتِّحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَبَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾

42. Mo makeethwa na ũkomo wa İia-ya-Mwaki, na ngunŋko syaw'o İũlũ woo. Na ũu nŋw'o İthyŋ tũmaŋvaa ala mate alũngalu.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

43. İndŋ İũlũ wa asu ala metŋkŋlaa na kwŋka mawŋa maseo---İthyŋ tũİũkuŋthasya thayũ mbee wa ũtonyi wa w'o---asu nŋmo ekali-ma-İtunŋ; vo nŋvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا وِزْرًا وَسِعَهَا زُؤْلُكُ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٣﴾

44. Na İthyŋ tũkaveta kŋmena ona kŋva kŋla kŋkethwa kŋ ngoonŋ syoo. Uungu woo kũkavŋŋlaa mbũsŋ. Namo makaasya,

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ يُبْجَى مِنْ تَحْتِهِمْ أَنْ يَرَوْا كَالَّذِينَ هُمْ يَدْعُونَ هَؤُلَاءِ وَقَالُوا الْحَسْبُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا

'Ndaŵa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtūtongoesye ithyĩ ūndūnĩ ūŭ. Na ithyĩ tūyaĩ tūtunya kwĩthwa tʊoonie ūtongoi. Kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaatūtongoesya ithyĩ. Atūmwa ma Mwĩafi waitū ow'o maetie w'o.' Na ĩndĩ kwoo kŭkatavanw'a, 'Yĩ nĩyo Itu yĩla inyw'ĩ mŭnengetwe ta ūtĩwa ta ĩruvi nŭndŭ wa maŭndŭ ala inyw'ĩ mweekaa.'

45. Na ekali-ma-Itunĩ makameta ekali-ma-Iianĩ ya Mwaki: Ow'o ithyĩ nĩtwĩthĩte ūndŭ Mwĩai waitū watwathie wĩ wa w'o. Inyw'ĩ ota ūu nĩmwĩthĩte ūndŭ Mwĩafi wenyu wamwathie wĩ wa w'o? Na mo makasŭngĩa, 'II, 'Na mŭtavany'a akatavany'a katĩ woo akyasya, 'Kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩ ĩŭlŭ wa eki-ma-naĩ---

46. Ala mamaalyŭlaa andŭ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na mendaa kŭmĩthyoekya, na ala mo nĩ alei ma Itu.'

47. Na katĩ wa isu syeĩ vakeethwa na tŭtŭ, na ĩŭlŭ wa kŭndŭ kŭkĩĩĩlu vakeethwa andŭ ala makamamany'a onthe na movano moo. Namo makameta andŭ ma Itunĩ: 'Mŭuo nĩwĩthwe ĩŭlŭ wenyu. Aa makeethwa matanamba kŭyĩlika ona kau makeethwa mekwatĩtye kĩĩka ūu.

48. Na yĩla metho moo makathiŭwa kwelekela andŭ ma Mwakinĩ, mo makaasya, 'Mwĩafi waitū, ndŭkatw'ie ithyĩ vamwe na andŭ mate alŭngalu.'

كُنَّا لِنَهْدِي لَوْلَا اَنْ هَدٰىنَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ  
رُسُلٌ رَّبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا اَنْ تَكْلُمُ الْجَنَّةَ اَوْ رَتَّبُوْهَا

۞ بِمَا كُنْتُمْ تَسْأَلُوْنَ

وَنَادٰى اَخْبَبُ الْجَنَّةَ اَخْبَبُ النَّارِ اَنْ قَدْ وَجَدْنَا  
مَا وَعَدْنَا رَبِّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ  
حَقًّا قَالُوا لَعَنَهُ قَاذَنَ مَوْذَنٌ يَّبْعَثُ اَنْ لَعَنَهُ اللّٰهُ  
عَلَى الظّٰلِمِيْنَ ۞

الَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ عَنِ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَيَبْعَثُوْنَهَا عِوَجًا  
۞ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كٰفِرُوْنَ ۞

وَيَبْنِيْهَا جِبَابٌ وَعَلَى الْاَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُوْنَ كَلَامَ  
بَيْنِهِمْ ۚ وَنَادٰى اَخْبَبُ الْجَنَّةَ اَنْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ  
لَمْ يَدْخُلُوْهَا وَهُمْ يَطْمَعُوْنَ ۞

وَإِذَا حُصِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ اَخْبَبِ النَّارِ قَالُوا رَبِّنَا  
۞ لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۞

## LUKU 6

49.Na ekali ma kÜndÜ kÜla kÜkÜtÜllu makameta andÜ ala makamamanya na movano moo, na kwasya, 'WingI wenyu ndwaamÜuna inyw'I ona üng'endu wenyu.

50.Aa nÜmo andÜ ala meevÜtie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamavikÜsya tei Wake? *Mo nÜmatavÜw'e*, 'Likai ItunI; vai w'ia Ükoka TÖlÜ wenyu, ona inyw'I mÜikew'a kyeva.'

51.Na ekali-ma-MwakinI makameta ekali-ma-ItunI, 'TwÜtkÜsyei kÜw'Ü kana syÜndÜ ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ÜnenganÜte kwoondÜ wenyu,' Mo makaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nüvatanÜte isu syelI kwa alei.....

52.'Asu ala mamyoisye ndÜni yoo ta ngÜf na IthaÜ, na ala thayÜ wa nthI Üno wamakengie.' UmÜnthI ÜndI, IthyI nÜtÜkÜlwa nÜmo tondÜ mo moolilwe nI Ümbano wa mÜthenya ÜÜ woo, na tondÜ mo mamÜleaa MÜsoa YaitÜ.

53.Na vate nzika, IthyI nÜtÜmaetee mo Ivuku yÜla IthyI tÜyÜvuanÜtye na Ümanyi, Ütongoi na tei kwa andÜ ala metÜkÜlaa.

54.Mo meteele wÜanÜ wa mokaany'o tÜ? MÜthenya Üla wÜanÜ wa mookaany'o Ükavika, ala moolilwe nÜw'o mbee makaasya, 'AtÜmwaa ma MwÜafi waitÜ ow'o nÜmaetie Üw'o. IthyI ÜndI, twÜna ew'anÜthya ona Ümwe ma kÜtw'Üw'anÜthya kana ithyI nÜtÜtonya kÜtÜngwa nÜkana tÜkatonya kwÜka meko eka ala ithyI tweekaa? Mo ow'o

وَنَادَىٰ اصْحَابَ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَ نَسَبَهُمْ  
قَالُوا مَا أَفَعَىٰ عَلَيْكَ جَعَلُكَ وَمَا كُنْتُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٤٩﴾

أَهْلُوا الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ  
أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٥٠﴾

وَنَادَىٰ اصْحَابَ النَّارِ اصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِضُوا عَلَيْنَا  
مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ خَرَجَهُمَا  
عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥١﴾

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَبَتْهُمْ أَجْيُوهُ  
الدُّنْيَا فَاَلْيَوْمَ نَنسِفُهُمْ كَمَا نَسَوْا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَٰذَا  
وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٥٢﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَاهُمْ رِجَالًا فَعَصَىٰ فَعَصَىٰ عَلَىٰ عِلْمِهِمْ هَٰذَا  
نَحْمَةً يَتُوبُونَ ﴿٥٣﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ  
الَّذِينَ نَسُوا مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلٌ مِنْ رَبِّهِمْ بِالْحَقِّ  
فَهَلْ لَنَا مِنْ شُعَاءٍ فَيَسْأَلُونَكُمَا أَوْ تَزِيدُنَا مَعَمَلٍ  
غَيْرِ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَيْرُ مَا أَنْفَعَهُمْ وَضَلُّ

nĩmanangĩte mathayũ moo na maũndũ ala  
mo maseũvasya nĩmamavalũkĩtye.

يَعْنِي عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٦﴾

### LUKU 7

55.Vate nzika, Mwĩafi wenyu nĩ Ngai  
Mwene Vinya W'onthe. Ula woombie  
matu na nthĩ nthĩnĩ wa mavinda  
thanthatũ; na ĩndĩ We Mwene atĩnĩka  
Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ. We atumaa ũtukũ  
ũvw'ĩka mũthenya, ũla ũũatĩĩaa mĩtũkĩ.  
Na We nĩwoombie syũa na mwei na  
ndata, syonthe nĩsyĩw'ĩthĩt'w'e nĩ mwĩao  
Wake. Nĩw'o, ũmbi nĩ Wake na mwĩao.  
Kũathamwa nĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي  
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ  
يَطْلُبُهُ حَيْنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ  
بِأَمْرِهُ آلَاءُ الْخَلْقِ وَالْأَمْرُ كَالْبَرْقِ اللَّهُ رَءِيسُ  
الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

56.Mwĩkaĩlei Mwĩafi wenyu na wĩnyivyo  
kĩmbithĩnĩ. Vate nzika, We ndamendaa  
eki-ma-naĩ.

ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ  
الْمُعْتَدِينَ ﴿٦٨﴾

57.Na mũikaete kĩthokoo ĩũũũ wa nthĩ  
ĩtina wa kyamina kũseũvw'a, na  
mwĩkaĩlei We mwĩna w'ia na wĩkwatyo.  
Vate nzika, tei wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe wĩ vakuvĩ na asu ala mekaa  
ũseo.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ  
خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٦٩﴾

58.Na We nĩ We ũla ũtũmaa iseve ta  
ũvoo mũseo mbee wa tei Wake, kũvika,  
yĩla syeethwa na ĩthweo ĩto, ĩthyĩ  
tũyĩtwaa ĩũũũ wa nthĩ ĩla ngw'ũ, na ĩndĩ  
tũĩthesya kĩw'ũ kuma nthĩnĩ wayo, na  
tũĩmesya kĩla mũthemba wa ũsyao  
nakyo. Ota ũu, ĩthyĩ nĩtũmathayũũkasya  
ala akw'ũ nĩkana inyw'ĩ mũtonye  
kũlĩlikana.

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ  
خَلْقًا إِذَا قُلْتُمْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا  
بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ  
الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٧٠﴾

59.Na ta ĩũũũ wa nthĩ ĩla nzeo, imea  
syayo imeaa kwa wingĩ kwa mwĩao wa  
Mwĩafi

وَالْبَلَدُ الْمَيِّتُ يَخْرُجُ حَيًّا إِنَّهُ يَبْذُرُ رِيحَهُ وَالَّذِي  
حَبُتَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا مَكْدًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْأَرْبَابَ

wayo, na ila nth0ku iisyaana ateo mb0th0 syasyo. Na ota 0u n1w'o Ithy1 t0aly0laa M1soa kwa and0 ala mat0ngaa m0vea.

قَالُوا يَسْكُرُونَ ۖ  
۱۳

### LUKU 8

60. Ithy1 n1twam0t0mie Noa kwa and0 make nake aisye, 'Inyw'1 and0 makwa, M0thaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe, inyw'1 m0i na Ngai 0ng1 ateo We. Ow'o, Nyie n1na w'ia 1010 wenyu n0nd0 wa 0sil1lo wa m0thenya 0la m0nene.'

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَّبِعُونَ عِبَادًا  
اللَّهُ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِي ۖ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ  
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

61. Anene ma and0 make maisye, 'Vate nzika, ithy1 tw1ona we w1 nth1n1 wa 1v1tyo y1 0thein1.'

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝

62. We aisye, 'Inyw'1 and0 makwa, vai 1v1tyo nth1n1 wakwa, 1nd1 Nyie n1 M0t0mwa kuma kwa Mw1afi wa nth1 syonthe.'

قَالَ يَتَّبِعُونَ كَيْسَ فِي ضَلَالَةٍ ۖ وَكَذَّبَنِي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ  
الْعَالَمِينَ ۝

63. 'Nyie n1n1m0uttee inyw'1 movoo ma Mw1afi wakwa na k0m0nenge inyw'1 0tao m01k11ku. Na Nyie n1n1s1 kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe 0nd0 inyw'1 m0tes1.'

أَتُبَلِّغُكُمْ رِسَالِي رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ  
مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝

64. 'Inyw'1 n1m00seng'a n0nd0 wa 0tao k0m0vik1a inyw'1 kuma kwa Mw1afi wenyu kw1s1la kwa m0nd0 kuma kat1 wenyu ene, n1kana we atonye k0m0kaany'a inyw'1 na n1kana inyw'1 m0tonye k0tw1ka al0ngalu na n1kana inyw'1 mw1w'1we tei?'

أَوْحَيْبْتُمْ أَنْ جَاءَ كُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ  
لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝

65. 1nd1 mo maisye we ena 0v0ngu, kwa 0u Ithy1 n1twam0tang1le we vamwe na ala wa1 namo Ngalanw1, na n1twamathitisye asu ala maleile M1soa Yait0. Ow'o mo ma1 and0 ilalinda.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخْبَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ وَأَغْرَقْنَا  
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَابِدِينَ ۝

## LUKU 9

66. Na kwa Aati Ithyĩ twamOtUmie mwanaa nyinyia woo Uuti. We aisyē, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; inyw'ĩ mũĩ na ngai ingĩ ateo We. Indĩ inyw'ĩ nomũkatw'ĩka akĩi-ma-Ngai?'

وَرَأَى عَادٌ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقُومُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٦﴾

67. Alei Anene ma andũ make maisyē, 'Ithyĩ twĩkwona we wĩ mwaũ nthĩnĩ wa Otumanu, na vate nzika, ithyĩ twĩsũanĩa kana we wĩ Omwe wa akengani.'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظَنُّكَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ﴿٦٧﴾

68. We asũngĩie, 'Inyw'ĩ andũ makwa, vai Otumanu wĩ nthĩnĩ wakwa, Indĩ Nyie nĩ Mũtũmwa kuma kwa mwĩai wa nthĩ syonthe.'

قَالَ يَقُومُ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٨﴾

69. 'Nyie nĩmũetee inyw'ĩ movoo kuma kwa Mwĩafi wakwa na Nyie nĩ mũtai wa w'o na mũĩkĩĩku kwenyu.'

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٩﴾

70. 'Inyw'ĩ komũseng'a nĩ ũtao kuma kwa Mwĩafi wenyu kwĩsĩla mũndũnĩ ũmwe kuma katĩ wenyu ene nĩkana we atonye kũmũkaany'a inyw'ĩ? Na lilikanai tvinda yĩla We wamũtw'ie inyw'ĩ kwĩthwa atĩwa ma manee Make Itina wa andũ ma Noa, na amwingĩvya inyw'ĩ mũno nthĩnĩ wa mĩkĩĩlle. Lilikanai, Indĩ, manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwaĩla.

أَوْعِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرُنَا قُلْ رَبِّكُمْ عَلَى سُرَجِلٍ فَتُكْمَلُونَ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْعَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٠﴾

71. Mo maisyē, 'We ũkĩte koo kwitũ nĩkana ithyĩ tũtonye kũmũthaita Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka na kw'itia ila aafthe maitũ mathaitaa? Tũetee Indĩ, kĩla we ũtũteelemangya nakyo, ethwa we wĩ wa ala maw'o.'

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧١﴾

72. We asung'fie, 'Ow'o ūsilflo *nūmināe* kūvalūka ūlū wenyu na ūthatu kuma kwa Mwāfi wenyu. Inyw'ī mwīkaananfa nakwa ūlū wa masyitwa ala mweetanie inyw'ī na maaathe menyu---- ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtaamatheesya mwīlao? Eteelai Indī, Nyie nī vamwe nenyu katī wa asu ala meteelaa.'

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَعَصَبْتُ  
أَنْجَادَ لَوْثِي فِي أَسْأَةِ سَيِّئَتُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاءُكُمْ  
مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانظُرُوا إِنِّي مُعَذِّبُ  
مَنِ الظَّالِمِينَ ۝

73. Na Ithyī nftwamūtang'fie we vamwe na ala maī nake, kwa tei Witū, na Ithyī nftwatilile vyū matialyo ma asu ala mamfleile Mīsoa Yaitū. Namo mayai etikili.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَاوُدَ  
الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۝

## LUKU 10

74. Na kwa Athamuti *ithyī nftwamūmie* mwanaa nyinyia woo Salee. We aisye, 'Inyw'ī andū makwa, Mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; mūi na ngai ingī ateo We. Nftw'o ūkūsī mūseo nūmūvikle inyw'ī kuma kwa Mwāfi wenyu ngamfle Ino nga ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nī kyama kwenyu. Kwa ūu mīekei Iye vala yīkwenda ūlū wa nthī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūikamike naī, ūsilflo wī woo ndūkese kūmūkwata inyw'ī.'

وَالِىُّ شُودَ أَخَاهُ ضِلْحًا قَالَ يَوْمَ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا  
لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرِهِ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ  
هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ  
اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ إِلِيمٍ ۝

75. Na lilikanai *hinda* yīla We wamūtw'īkīthisye inyw'ī atiwa *ma manee Make* Itina wa Aati, na We nftwamūnengie inyw'ī ūtūo ūlū wa nthī; inyw'ī mwakaa nyumba sya kīsumbī myandanī yayo, na nīmwasaā īma ikatw'īka nyūmba. Kwa ūu, lilikanai, manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūikeke ūemu ūlū wa nthī, mūkietae kīthokoo.

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ  
فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُوءِهَا بُسُوءًا وَتَكْفُرُونَ  
الْجِبَالِ بُيُوتًا فَأَذْكُرُوا الْآلَةَ اللَّهُ لَا تَعْسُوا فِي  
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

76. Anene ma andũ make ala maĩ ang'endu mamatavisye ala matalawa ta onzu---- asu katĩ wamo ala meetĩkĩlile – inyw'ĩ nĩmwĩsĩ na w'o kana Salee nĩ ũmwe watũmiwe nĩ Mwĩalĩ wake?' Mo masũngĩe, 'Vate nzika, ithyĩ nĩtũkwĩtĩkĩla maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo.'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ  
انْتَضَعُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ طُحَيِّمًا  
مُرْسَلًا مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٦٦﴾

77. Asu ala maĩ ang'endu maisye, 'Nĩw'o ithyĩ nĩtũũmalea maũndũ ala inyw'ĩ mũũmetĩkĩla.'

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَتُمْ بِهِ كَاذِبُونَ ﴿٦٧﴾

78. Indĩ mo nĩmatilangile ngamĩle ĩsu maũũ na nĩmaleile kwĩw'a mwĩlao wa Mwĩalĩ woo, na maisye, 'We Salee, tũetee kĩla we ũtũtũtelemangya nakyo, ethwa ow'o we wĩ ũmwe wa Atũmwa.'

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصْطَفَى  
ابْنَتَا بِمَا نَعْبُدُ نَا إِنَّ لَكُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٨﴾

79. Indĩ kĩtetemo kya nthĩ nĩkyamakwatie mo na maalyũka matw'ĩka siimba ivalũkangĩte na mavu nyũmbanĩ syoom.

فَاخَذَ لَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جُثَيْنَ ﴿٦٩﴾

80. Na ĩndĩ Salee nĩwaumie vala maĩ na asya, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Nyie nĩnaetie ũvoo wa Mwĩalĩ wakwa kwenyu na namũnenge inyw'ĩ ũtao mũũkĩtĩku, ĩndĩ inyw'ĩ mũyendaa atai aĩkĩtĩku.'

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ  
رَبِّي وَاصْبِرُوا لِكُلِّ مَوْعِدٍ مِمَّنْ تَتَذَكَّرُونَ ﴿٧٠﴾

81. Na Ithyĩ ĩtũwamũtũmie Loto-yĩla wamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ mwĩĩka ũvukyo ũla ũtaakwa tũlũ wa nthĩ nĩ mũndũ ona ũmwe ala maĩ mbee wehyu?'

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ  
بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

82. Inyw'ĩ mwĩmathengeea aũme nĩ kũmenda vandũ va iveti. Tiw'o inyw'ĩ mwĩ andũ ala makĩlaa mĩvaka yonthe.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ  
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٧٢﴾

83. Na ũsũngĩo wa andũ make ndwai ũndũ ũngĩ ateo mo maisye, 'Malũngyei

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ



kuma mŭsyĩ wenyu, nŭndŭ mo nĩ andũ ala metheasya mŭno.'

ثَمِنْ قَرِيْبِكُمْ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ يَّتَطَهَّرُوْنَ ۝٣٧

84.Na Ithyĩ nĩtwamŭtangĩte we na andũ ma nyŭmba yake, ateo kĩveti kyake: kyo kyaĩ kya asu ala matiwe ĩtina.

فَاَنْجَيْنَاهُ وَاَهْلَهُ اِلَّا امْرَاَتَهُ ۚ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِيْنَ ۝٣٨

85.Na Ithyĩ nĩtwauisye mbua ĩũlũ woo. Yu kwa sisyai, mŭminŭkĩlyo wa eki-ma-naĩ waĩ mwaũ!

وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الْمُجْرِمِيْنَ ۝٣٩

### LUKU 11

86.Na kwa Amitiani Ithyĩ twamŭtŭmie mwanaa nyinyia woo Suaivu. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; inyw'ĩ mŭi na ngai ũngĩ ateo We. Kyama kĩtheu ow'o nkĩmŭvikile inyw'ĩ kuma kwa Mwĩali wenyu. Kwa ũu, nenganei kĩthimo kĩanĩu na ithimi mbĩanĩu, na mŭikamanenge andũ syĩndũ nini kŭvĩta ila syoo imaĩĩte, na mŭikaete kĩthokoo ĩũlũ wa nthĩ ĩtina wa mŭuo kŭseŭvw'a. Uu nĩw'o ũseo vyũ kwenyu, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.'

وَالِى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ لِقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنَ اللّٰهِ غَيْرِ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ فَاقُوْا اَلْكَیْلَ وَالْبِیْزَانَ وَلَا تَبْغَسُوا النَّاسَ اَشْيَآكُمْ وَلَا تَفْسِدُوْا فِی الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝٤٠

87.'Na mŭikekale kĩla nzĩanĩ, mŭimateelemya na kŭmalũngya andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe asu ala mamwĩtkĩlaa We, mŭimanthaa kŭmĩthyoekya. Na lilikanai yĩla inyw'ĩ mwĩ avũthũ na We nĩwamw'ingĩĩsye inyw'ĩ. Na sisyai mŭminŭkĩlyo wa asu ala maetie kĩthokoo wailĩ ata!

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَنۢ مِّنۡكُمْ اٰمَنۡ بِهٖ وَتَّبِعُوْهَا عَٰوَجًا وَاذْكُرُوْا اِذْ كُنْتُمْ قَلِيْلًا نَّكَثْتُمْ وَاَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ۝٤١

88. 'Na ethwa ve nguthu Imwe katī wenyu yīfīkīlaa maŋdū ala Nyie natūmiwe namo, na nguthu Ingī Itetikilaa, Indī It̄hwa na ūmīsyō kūvika Ngai Mwene Vinya W'onthe atw'e katī waitū. Na We nī We Ula Mūseo Vyū katī wa asilī'.

وَأَنَّ كَانَ طَافَةً مِّنْكُمْ أَمَّا بِالَّذِي أَرْسَلْتُ  
بِهِ وَطَافَهُ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَصْبِرُوا حَتَّى يَخْضَعُوا  
بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۝

89. Andū anene ma andū make ala maī ang'endu maisye, 'Kwa ūla w'o, ithyī vate nzika nīfūkūlūngya we ūthi, we Suaivu, na etīkīli *ala me* vamwe naku, kuma mūsyī w'itū, kana we ūsyoke ndīnīf yaitū. 'Nake aisye, 'Ona ithyī tūkethwa tūtekwenda?

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ  
يَشْعَبٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَوْمِنَا وَلَتَنْجُوهُمْ  
فِي مَلَيْنَا قَالَ أَوْ لَوْ كُنَّا كَرِهِينَ ۝

90. Ow'o, ithyī twīthīfwe tūimūseūvīs;ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngū, ethwa Indī yu twīsyoka nthīnī wa ndīni yenyu Itina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kūtūtangīla kuma vo. Na kūitwaīlīte ithyī kūsyoka vo ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīfī waitū akenda ūu. Mwīfī waitū nūsyusūfite syīndū syonthe na ūmanyi. Ithyī nītw'īfite wīkwatyo w'itū kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūu, We Mwīfī waitū, tw'a katī waitū na katī wa andū maitū na ūla w'o, na We-Wī-Mūseo Vyū katī wa ala matusaa.

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ  
إِذْ جِئْنَا اللَّهَ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا  
إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا  
عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا  
بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ۝

91. Na anene ma andū make ala maleile kwīfīkīla maisye, 'Ethwa inyw'ī nīfūmūmatīla Suaivu, inyw'ī Indī vate nzika mūkeethwa na wasyo.

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ ابْتَعْتُمْ  
شُعَبًا إِتَّكُمُ إِذَا لَخِيسُرُونَ ۝

92. Kwa ūu, kītetemo kya nthī nīkyamakwatie na mavalukanga nthī na mavu nthīnī wa mīsyī yoo.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَمِيعِينَ ۝

93. Asu ala mamwītīe Suaivu mūkengani mekala ta mataatūa vo. Asu ala

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَبًا كَانَ لَمْ يَنْفَعُوا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا  
شُعَبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ۝

mamwītie Suaivu mŭkengani---mo nīmo maī na wasyo.

94.Indī we nīwaumie vala maī na asya, 'Inyw'ī andŭ makwa, 'ow'o Nyie nīnaetie movoo ma Mwīafi wakwa kwenyu na nīnamŭnengie inyw'ī ūtao mŭīkītku. Nyie īndī, ngeew'a kyeve ata kwoondŭ wa andŭ matetīkīlīte?'

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَوْمَ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولِي مِنْ رَبِّي  
وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آتَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٤﴾

## LUKU 12

95.Na Ithyī tŭyaamŭtŭma Mŭtŭmwa ona īndī nthīnī wa mŭsyī ona wīva, īndī Ithyī nītwamakwatie andŭ maw'o na thīna na ūnyamao, nīkana mo matonye kwīnyivya.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا  
بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ﴿٩٥﴾

96.Indī Ithyī nītwaalyŭlile mwīkalo woo mŭthŭku weethwa wī mŭseo kūvika yīla mo mongelekile kwa ūtalo na ūtonyi maasya, 'Mathina na ūtanu nīsyamakwatie maalthe maitŭ ota ūu. 'Indī Ithyī nītwamakwatie mo na kīthŭŭlŭmŭkīlo, mateŭmanya.

ثُمَّ بَدَلْنَا لَهَا مَكَانَ النَّبِيِّ الْحَسَنَةَ خَيْرَ عَقَوَاءَ قَالُوا  
قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً  
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٦﴾

97.Na takethwa andŭ ma mīsyī īsu nīmeetīkīlīte na kwīthwa alŭngalu, Ithyī vate nzika, twīthwa twamavingŭle maŭathimo kuma matunī na nthī; īndī mo nīmaleile kwītkīla, kwa ūu, Ithyī nītwamakwatie mo nŭndŭ wa maŭndŭ ala meekaa.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ  
بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ  
بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٧﴾

98.Mo andŭ ma mīsyī īmo mena mŭuo nŭndŭ wa kūvika kwa ūsilīlo Wītŭ ūlŭ woo ūtukŭ yīla makomete?

فَأَمِنْ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٨﴾

99.Na andŭ ma mīsyī īmo mena mŭuo kumana na ūsilīlo Wītŭ ūlŭ woo nthīnī wa kīlungu kya mbee kya kīoko mbee wa

أَوْ آمِنْ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا هُجْرًا وَهُمْ لَا يُحِبُّونَ ﴿٩٩﴾

katambanga yīla mo makwatene na kŭthaŭka?

100.Mo īndī, mena ūsŭvīo nthīnī wa walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Na vai wīw'aa e vaseo nthīnī wa walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo andū ala manangīkaa.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ  
الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٠﴾

### LUKU 13

101.W'o ūtongoi ti mwīlanu kwa ala matīfwe nthī vandū va ala mamāŭŭaa ũene kana ona Ithyī tŭkenda, tŭtonya kŭmakŭna nŭndū wa mavītyo moo na kŭsīŭla ngoo syoo nīkana mo maikew'e?

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ آيِهَا أَنْ تَوَسَّاءُ أَصْبَنَهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَطَبَعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَلَهُمْ لَا يَسْعَوْنَ ﴿١٠١﴾

102.Isu syaī ndŭa imwe ila Ithyī twakŭtavīsyē we ūvoo wasyo. Na Atŭmwa moo ow'o nīmamavikīŭle mo na Syama nthēu. Indī mo mayaametkīŭla maŭndū ala matametkīŭlīte mbee. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūsīŭlaa ngoo sya alei.

تِلْكَ الْقَرْيُ نَقَضُ عَلَيْكَ مِنْ آبَائِهَا ۖ وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

103.Na Ithyī tŭyaaŭthīa katī wa aingī moo ūsŭvī wa ūtianīo ona ūmwe na vate nzika, Ithyī tweethīe aingī mŭno moo me eki-ma-naī.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ۚ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٣﴾

104.Indī ŭtina woo, Ithyī nītwamŭtŭmie Mose ena Syama Siitŭ kwa Valao na anene make īndī mo nīmamaleile vate ūlŭngalu. Sisyaī īndī, ūndŭ mŭminŭkīŭlyo wa asu ala maetie kīthokoo ŭlŭ wa nthī waily!

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۚ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٤﴾

105.Na Mose aisye, 'We Valao kwa ūla w'o Nyie nī Mŭtŭmwa kuma kwa Mwīaī wa nthī syonthe.

وَقَالَ مُوسَىٰ يُفْرِعُونَ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٥﴾

106. Ti ūseo kwakwa kūneena kīndū kya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo ūla w'o. Nyie nīnūkīte kwenyu nīna Kyama kītheu' kuma kwa Mwīālī wenyu; kwa ūu, maeke Aana-ma-Isilaeli maendany'e nakwa.'

حَقَّقْتُ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جُنِّمْتُ  
بِمِيتَتِهِ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۝

107. Valao asūngīie, 'Ethwa ow'o we nīōkīte na Kyama, īndī kyumīlie, ethwa we wī ala ma w'o.'

قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ  
الصَّادِقِينَ ۝

108. Kwa ūu we nīwamīlekīlie ndata yake nthī, na sisya! Yaī nzoka yenekee ūtheinī.

فَأَلْفَ عَصَاةٍ فَإِذْ أَمْرٌ لُنُبُوتٍ ۝

109. Na nīwamīlīlie kw'oko kwake, na sisya! Kwaī kweū kwa ala makwona.

۝ وَتَزَعُ يَدَهِ فَإِذْ أَمْرٌ بِيَضَاءٍ لِلظُّلُمِ ۝

#### LUKU 14

110. Anene ma andū ma Valao maisye, 'Uō vate nzika, nī mūoi mūnene mūno mūī.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمٍ فِرْعَوْنَ إِنْ هَذَا لَكِبَرٌ عَلَيْنَا ۝

111. 'We eenda kūmumya inyw'ī nthīnī wa nthī yenyu. Yu īndī inyw'ī mwītūtaa ata?

يُرِيدُ أَنْ يَمُجِّجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَأَمَّا ذَا فَأَمْرُونَ ۝

112. Mo maisye, 'Mōekei we na mwanaa nyinyia kwa kavinda, na tūmanai nthīnī wa mūsyī makete kīla mūoi wīna ūmanyi.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ خِزْرِينَ ۝

113. 'Ala matonya kūkūtee we kīla mūoi mūī.

يَأْتُونَكَ بِكُلِّ سَجْدٍ عَلَيْهِمْ ۝

114. Na aoi nīmookie kwa Valao na maasya, 'Ithyī vate nzika, tūkakwata ītuvi ethwa nītūōsinda.

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ  
كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ۝

115. We aisye, 'īī, ona inyw'ī mūkeethwa mwī asu ala maiītwe vakuvī nakwa.'

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَبِئْسَ الْمَقَرَّةَ ۝

116.Na mo maisye, 'We Mose, Ikya mbee kana ithyĩ twĩthwe ekya ma mbee.'

قَالُوا يٰمُوسَى اِنَّا اَنْتَ نَبِيُّ رَبِّكَ وَأِنَّا اَنْتَ كَذَّابٌ  
الْمُؤْمِنِينَ ۝

117.Mose amea, 'Ikya ne inyw'I. Na yĩla mo mekisy'e nĩmamaoie metho ma andũ, namamekĩa w'ia na maumya ũoi mwĩngĩ.

قَالَ اَلْقُوا فَلَنَا اَلْقُوا سَحَرُوكُمْ اَعْيَنَ النَّاسِ  
وَاَسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِخِيَرَةِ عَمَلِهِمْ ۝

118.Na Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsy'e Mose, tũkyasya, 'Ikya ndata yaku,' na sisya! Nĩyaimeliye syonthe ila mo maseũvĩtye.

وَاَوْحَيْنَا اِلَىٰ مُوسَى اَنْ اِلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَءَىٰ  
تَلَفُّفًا مَا يَأْفِكُونَ ۝

119.Kwa ũu, w'o nĩwekalile ũlũmĩte, na mawĩa moo matw'ĩkie vathei.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

120.Uu nĩw'o mo masindĩwe vau, namo masyoka masonokete.

فَقَبِلُوا هٰذَا لَكَ وَاقْبَلُوا صُغْرٰى ۝

121.Na aoi nĩmavalũkile nthĩ matulĩtye-ndu.

وَاِلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَ ۝

122.Na mo maasya, 'Ithyĩ nĩtũkũmwĩtĩkĩla Mwĩafi wa nthĩ syonthe.'

قَالُوا اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعٰلَمِينَ ۝

123.Mwĩafi wa Mose na Aluni.'

رَبِّ مُوسَى وَهٰرُونَ ۝

124.Valao asya, 'Inyw'I nĩmũmwĩtĩkĩlĩte We Nyie ndamũnengete ũthei. Vate nzika, ĩno nĩ nzama ĩla mũsamĩte nthĩnĩ wa mũsyĩ, nĩkana mũtonye kũmaumya ekali maw'o vo, ĩndĩ o mĩtũkĩ inyw'I mũkamanya mũmĩlĩlĩlo waw'o.

قَالَ فِرْعَوْنُ اَمْنٰكُمْ بِهٖ قَبْلَ اَنْ اَذِنَ لَكُمْۚ اِنْ هٰذَا لَكُم مَّكْرٌ نَّوْهُ فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجَهَا مِنْهَا  
اَهْلَهَاۙ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۝

125.'Kwa ũla w'o vyũ, Nyie nĩngũmũtilanga moko menyũ ngalĩ ivĩtanĩte. ĩndĩ Nyie vate nzika, nĩngũmwamba mũkelany'onĩ inyw'I inyw'onthe vamwe.

لَا قِطْعَنَ اِيْدِيْكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ حِاٰفِ ثُمَّ لَا جٰوِيْنَ  
اَجْمَعِيْنَ ۝

126.Mo masũngĩe, 'Ithyĩ ĩndĩ, tũkasyoka kwa Mwĩafi waitũ.

قَالُوا اِنَّا اِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُوْنَ ۝

127.'Na we ndũũmina ōthatu ūlũ waitũ  
*nũndũ ūngĩ* ateo nũndũ ithyĩ tũsyĩtũkũlĩte  
 Syama sya Mwĩlĩ witũ yĩla syatũvikĩie  
 ithyĩ Mwĩlĩ waitũ, twonoesye ūmũlĩsyo  
 ūlũ waitũ na tũke tũkw'e twĩnenganĩte  
*kwaku We.*

وَمَا تَنْقُصُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِكَ رَبَّنَا لِمَا جَاءَنَا مِنَّا  
رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٧٤﴾

## LUKU 15

128. Na anene ma andŭ ma Valao maisye,  
'We wŭmŭeka Mose na andŭ make maete  
kŭthokoo nthŭ ŭno na kŭŭtia we na ngai  
syaku?' We asŭngŭie na asya, 'Ithŭyŭ  
nŭtŭkŭsyŭaa syana syoo sya ivŭsi vate tei  
na kŭtia iveti syoo syŭ thayŭ. Na vate  
nzika, ithŭyŭ twŭna ŭtonyi ŭlŭ woo.'

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اسْتَدِرُّ مُوْسٰى وَقَوْمَهُ  
لِيُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ وَيَذْرُبُكَ وَالْهَيْكَلُ قَالَ  
سَنُقَلِّلُ اِبْنَاءَهُمْ وَنُتَخِّبُ اِسَاءَهُمْ وَاِنَّا فَوْقَهُمْ  
قَاهِرُونَ ﴿٧٦﴾

129Mose amatavisye andũ make,  
'Manthai ūtethyo kuma kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na ƙthĩwai na ūmĩsyo.  
Nĩw'o nthĩ nĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe; We amĩnenganae ta ūtĩwa kwa  
ūla We wendaa katĩ wa athũkũmi Make,  
na mũminũkĩlyo nĩ kwoondũ wa akĩi-ma-  
Ngai.'

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ  
الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ  
الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٥٠﴾

130. Mo masung'ie, 'Ithy! ntwathiniwe mbee wa we Utanoka kwitū *ona* itina wa kuka kwaku kwitū.' We ameie, 'Mwafi wenyu evakuv! kumananga amaita menyu na kumotw'ikithya inyw'! asumbiki nthi'no, *nkana* ind! We atonye kwona undu mukwika.'

قَالُوا أَوْزَيْنَا مِنْ قَبْلُ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا  
جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَ  
يَسْتَفْلِحَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَنَنْظُرْ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

## LUKU 16

131.Na Ithyi n̄twamasill̄le andū ma  
Valao na m̄nyao na ūnyivu wa mosyao  
n̄kana mo matonye kūtaika.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ  
الشَّرَابِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٧﴾

132.Indī yīla ūseo wookie kwoo, mo maisye, 'Uū nī kwoondū witū.' Indī ethwa ūthūku wamavalūkīla mo maūkwatanasya na Mose na ala me nake. Yu, vate nzika, *kīlumi kya* ivuso yoo ūthūku kīna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indī aingī mūno moo mayīśī.

فَإِذَا جَاءَ تَهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ  
سَيِّئَةٌ يَتَظَيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَلَا إِنَّا  
طَرَفْنَاهُم بِغَدْرٍ وَإِنَّا لَا نَعْلَمُونَ ١٣٢

133.Namo maisye, 'Kyama ona kīva kīla we ūtonya kūtūtee ūkatūoa nakyo, ithyī tūikwītīkīla we.'

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لَتُشْحَرَتَا بِهِمَا  
فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ١٣٣

134.Indī Ithyī nītwatūmie kīutani kī vinya ūlū woo na ngie, na ndaa na syoa na nthakame---Syama nthu; Indī mo nīmeekie maūndū na ngūlū na māf andū ene-naī.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ  
وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَارِيتِ فَفَضَّلَتِ قَوْمُكَ  
وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ١٣٤

135.Na yīla ūsilīlo wavalūkile ūlū woo, mo maisye, 'We Mose, tūvoyee kwa Mwīlāfi waku kwīlanana na maūndū ala We ūtathīte we. Ethwa we nūūūvetangīa ūsilīlo ūū, Ithyī vate nzika, nītūūkwītīkīla we na nītūūkwītīkīlyā ūthi na Aana-ma-Isilaeli.'

وَلَمَّا دَفَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزَ قَالُوا يُوسَىٰ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ  
بِمَا عَاهَدَ عِنْدَكَ لِئِنْ كَشَفْتَ عَنْآ الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ  
لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ١٣٥

136.Indī yīla Ithyī twavetangie ūsilīlo kwa kavinda kala wāf nevika, wee! Mo nīmaanangie ūtianīlo.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِلِغْوِهِ  
إِذَا هُمْ يَنْتَكِبُونَ ١٣٦

137.Kwa ūu, Ithyī nītwēeyīlvanīsyē ūlū woo na twamanyw'īthya kīw'ū ūkanganī, nūndū mo maitw'īkīthīsyē Syama Siitū ta sya ūvūngū na mayaaisūvīa.

فَاتَّقَبْنَا مِنْهُمْ فَأَعْرِفْنَاهُمْ فِي الْيَمْرِ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا  
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ١٣٧

138.Na Ithyī nītwamatw'ie ala masūanīawa ta onzu atīwā ma ilungu sya Umīlonī wa nthī na ilungu sya ūthūlonī wayo, ila ithyī twaathimie. Na ndeto ya ūlau nīyeānīw'e kwa Aana-ma-Isilaeli nūndū mo nīmoomīlīsyē; na Ithyī

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ  
الْأَرْضِ وَمَقَارِبَهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا لَهُ وَكَتَبْتُ  
كُلَّمْتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ هَ إِذَا صَبَرُوا



nĩtwasyanangie syonthe ila Valao na andũ make maakĩte na ila maŪngamĩtye.

وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا  
يَعْرِشُونَ ١٣٩

139.Na ithyĩ nĩtwamaetie Aana-ma-Isilaeli mũingo wa ūkanga na mooka kwa andũ ala meeyumĩtye kwoondũ wa mĩvw'anano yoo.Mo maisye, 'We Mose, tũseũvĩsyie ngai tondũ mo mena ngai.' Nake amea, 'Vate nzika, inyw'ĩ mwĩ andũ mũtamanyaa.'

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ  
يُفَكِّفُونَ عَلَى أَصْنَامِ لَهُمْ قَالُوا يَنْوَسِي اجْعَلْ  
لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَبْهَلُونَ ١٤٠

140.Iũlũ wa aa vate nzika, maũndũ ala mo meekaa makaanangwa, na w'ontho ūla mo meekaa ūkatw'ĩka vathei.

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبِعُونَ مَا هُم بِغَالِبُونَ ١٤٠

141.We asya, 'Nyie ngamũmanthĩa inyw'ĩ ngai ūngĩ eka Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nũmũkĩlĩtye inyw'ĩ Iũlũ wa andũ onthe?'

قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغَيْنَ الْهَآ وَهُوَ فَضْلُكُمْ عَلَى  
الْعَالَمِينَ ١٤١

142.Na lilikanai ĩvinda yĩla Ithyĩ twamumisye inyw'ĩ kuma kwa andũ ma Valao ala mamũthĩnisye inyw'ĩ na ūsilĩlo wĩ woo, makĩsyũaa syana syenyu sya ivĩsĩ na kũtia iveti syenyu. Navo vafĩtatwa ĩnene kwenyu kuma kwa Mwĩafĩ wenyu.

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ  
الْعَذَابِ يَقْتُلُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ  
وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ١٤٢

## LUKU 17

143.Na Ithyĩ nĩtwamwathie Mose motukũ mĩlongo itatũ, na twamwongela angĩ ĩkũmi. Yu nĩyo ĩvinda yĩla yatw'ĩtwe nĩ Mwĩafĩ wake yĩla yeantw'e----matukũ mĩlongo ĩna. Na Mose nĩtwamũtavisyie mwanaa nyinyia, Aluni, 'Kwatĩla vandũ vakwa katĩ wa andũ makwa yĩla nyie ndevo, na maŪngamĩte nesa, na ndũkaatĩte nzĩla ya asu ala maetae kĩthokoo.

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ  
فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى  
لَاخِيهِ هَؤُلَاءِ خَلْفَتِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ  
سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ١٤٣

144. Na yġla Mose wookie ħvindanġ Yġitū yġla yġtw'e, na Mwġafi wake nġwaneenie nake, we aisye, Mwġafi wakwa, iyonany'e *We-Mwene* kwakwa, nġkana Nyie ndonye ūkwona We.' We amūsūngġa, 'We ndūkambona Nyie ġndġ sisya kġġma, na kyalūma vandū vamwe, ġndġ ūkambona Nyie. 'Na yġla Mwġafi wake weeyonanisye We-Mwene kġġmanġ, We nġwakġvevenzie tūlungu-tūlungu na Mose avalūka nthġ atekwġyġw'a. Na yġla we weeyġw'ie, aisye, Wġ Mūtheu We. Nyie nġelekela Kwaku We, na nġ wa mbee wa kwġtġkġla.'

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِبِيعَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ  
ارِنِّيْ اَنْظُرْ اِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرِنِّيْ وَلَكِنِ اَنْظُرْ  
اِلَى الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِنِّيْ فَلَمَّا  
تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَوِقًا  
فَلَمَّا اَقَامَ قَالَ سُبْحَنَكَ بُدْ اِلَيْكَ وَاَنَا اَوْ  
الْمُؤْمِنِيْنَ ⑤

145. Ngai aisye, 'We Mose, Nyie nġngūnyuvġte we tūlū wa andū ma *ħvinda* yaku kwa Movoo Makwa na ndeto Yakwa. Kwa ūu, kwata ūlūmġtye maūndū ala Nyie ngūnengete we na ġthwa wa ala matūngaa mūvea.'

قَالَ يُوسَىٰ اِنِّ اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي  
وَكَلِّفْنِيْ ۚ فَعَدَّ مَا اَتَيْتُكَ وَكَانَ مِنَ الشَّاكِرِيْنَ ⑥

146. Na Ithyġ nġtwamūandġkġe we ūvoo wa kġla kġndū tūlū wa ūvwaū---ūtao na ūalyūlo wa syġndū syonthe. Kwa ūu, makwate ūlūmġtye na maingġisye andū maku maatġle ala maseo katġ wamo. Omġtūkġ Nyie ngakwony'a ūtūo wa eki-ma-naġ.'

وَكَلَّمْنَاهُ فِي الْاَلْوَا حِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَنُفِيْثًا  
فَلِكُلِّ شَيْءٍ قَضٰى هَا يَفُوْةٌ وَاَمْرٌ مِّنْكَ يَأْخُذُ وَاٰخِرُهَا  
سَاوَرِيْكُمْ دَارَ الْفٰسِقِيْنَ ⑦

147. Nyie omġtūkġ ngamaumya Syamaħġ Syakwa asu ala methġawa na ngūlū tūlū wa nthġ na mwġkalo ūte wa ūlūngalu; na ona mo makona Syāma syonthe, maikasyġtġkġla; na makamyona nzġa ya ūlūngalu maimyosa ta nzġa yoo. ġndġ mo makona nzġa ya ġvġtyo mo mamyosa ta nzġa yoo. Kġtumi nūndū mo nġmamġtw'ġkġthisye Mġsoa Yaitū ta ya ūvūngū na mayaamġsūvġa.

سَاَصْرِفُ عَنْ اِلٰهِي الَّذِيْنَ يَتَكَبَّرُوْنَ فِي الْاَرْضِ  
بَغَيْرِ الْحَقِّ وَاِن يَّرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوْا بِهَا وَاِن  
يَّرَوْا سَبِيْلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوْهُ سَبِيْلًا وَاِن يَّرَوْا  
سَبِيْلَ الْغٰى يَتَّخِذُوْهُ سَبِيْلًا ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوْا  
بِاٰتِنَا وَكَانُوْا عَنْهَا غٰفِلِيْنَ ⑧

148.Na asu ala mamīleaa Mīsoa Yaitū na ūmbano wa Itunī----- mawīa moo nī ma mana. Mo nīmatonya *kwikwatya* kūīvwa ūlū wa *kīndū* ona *kīmwe* ateo kwoondū wa ūndū mo meekaa.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْيُنُهُمْ  
هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٨﴾

### LUKU 18

149.Na andū ma Mose nīmaseūvisye mūvw'anano wa kasaū kuma nthīnī na mathaa moo we atevo,---mwīi *ŭte thayū* ūkyumya wasya mūnini. Mo nomoonie kana w'o ndwaneenaa namo, kana kūmatongoesya kwa nzīa ona yīva? Mo mawosie ta kwoondū wa *ŭthaithi* namo maī eki-ma-naī.

وَإِخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ خَلْقِهِمْ عَجَلًا  
جَسَدًا لَهُ خُوارٌ لَهُ الْمَرْبُورُ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا  
يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا أَخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٩﴾

150.Na yīla mo makūniwe na mīlilo na moonaa kana vate nzika nīmāite, maisye, 'Ethwa Mwīaī waitū ndeūtw'īw'īa tei na kūtūkeka ithyī, vate nzika, ithyī tūkeethwa katī wa ala mena wasyo.'

وَلَمَّا سَاطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا  
قَالُوا لَيْنَ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَكُنَّا مِنَ  
الْخَاسِرِينَ ﴿١٥٠﴾

151.Na yīla Mose wasyokie kwa andū make, e mūthatu na mūmaku, asya, Inyw'ī nīmūneekie ūndū mūthūku vandū vakwa nyie ndevo. Inyw'ī mūneekalaatīle *kūseūrya nzīa syenyu ene mūtekweteela* mwīao wa Mwīaī wenyu? 'Na alekya ila mbwaū nthī, na aūkwata mūtwe wa mwanaa nyinyia amūkusītye vala ūī. We *Aluni* aisye mwanaa mwaitū, andū aa nīmanambonie nyie nī mwonzu, na manaī vakuvī kūmbūaa nyie. Kwa ūu ndūkatume amaitha matana ūlū wakwa, ona ndūkambie nyie vamwe na andū mate alūngalu.'

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ  
بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعِمَلْتُمْ أَمْرًا رِئَسًا  
وَأَلْقَى الْأَلْوَابَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ  
قَالَ ابْنُ أُمِّ إِرَانَ الْقَوْمُ اسْتَضَعُّونِي وَكَأَدُوا  
يَقْتُلُونِي فَلَا تُشِيتْ فِي الْأَعْدَاءِ وَلَا تَجْعَلْنِي  
مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

152.We *mose* aisye, 'Mwīaī wakwa, ndekee nyie na mwanaa mwaitū, na tūlikye ithyī nthīnī wa tei Waku, na We

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَادْخُلْنَا فِي رَحْمَتِكَ

Nue Ula Usũtwe nĩ tei Mũno katĩ wa ala mewanĩaa tei.

وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٥٠

### LUKU 19

153. Iŭlũ wa asu ala moosie *kasaũ* kwa ũthaihi ũthatu kuma kwa Mwĩafi woo ũkamakwata mo na kũnyivw'a nthĩnĩ wa thayũ ũũ wa yu. Na ũu nĩw'o Ithyĩ tũmaĩvaa ala maseũvasya movũngũ.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَاءُ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رَبِّهِمْ  
وَذَلِيلٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْفَاتِرِينَ ٥١

154. Indĩ asu ala meekie meko mathũku na meelila ĩtina wa ũu na meetĩkĩla, vate nzika, Mwĩafi waku ĩtina wa ũu nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا الصَّالَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا بِرَبِّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَعَنُوا لَعْنًا مُرْسِلَةً ٥٢

155. Na yĩla ũthatu wa Mose walikile; nĩwoosie *ila* mbwaũ, na maandĩkonĩ masyo vaĩ ũtongoi na tei kwa asu ala mamũkĩaa Mwĩafi woo.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبَ أَخَذَ الْأَلْوَابُ وَفِي نُحُوتِهَا هُذًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِأَرْبَعِينَ يَنْهَوْنَ ٥٣

156. Na Mose nĩwanyuvie andũ mĩongo mũonza katĩ wa andũ make kwoondũ wa ũnyuvi Witũ. Indĩ yĩla kĩtetemo kya nthĩ kyamakwatie mo, we aisye, 'Mwĩafi wakwa, kethwa nĩwendete, We wĩthwa wamanangĩte mbee wa ũũ, na onakwa *taw'o*. We nũũtwanaga ithyĩ nũndũ wa maũndũ mathũku ala andũ atumanu katĩ waitũ mekĩte? Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ ĩtatwa kuma Kwaku We. We ũtumaa anangĩka nũndũ wayo ũla We wendaa, na We ũmũtongoeasya ũla We wendaa. We wĩ Mũsũvĩ waitũ; tũekee Indĩ na ĩthwa na tei ĩlũ waitũ, nũndũ We Nue Ula Mũseo Vyũ katĩ wa ala maekanĩaa.

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا رِئَاسَةً فَلَمَّا  
أَخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ  
قَبْلُ وَإِنِّي أَهْلِكُكُمْ إِنَّمَا فَعَلْتُ السَّفْعَةَ مِنَّمَا  
إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي  
مَنْ تَشَاءُ إِنَّتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ  
خَيْرُ الْغَافِرِينَ ٥٤

157. Na tũathimĩe maũndũ maseo ĩlũ wa nthĩ ĩno, oũndũ ũmwe na ĩla yũkĩte; ithyĩ nĩtwelekele Kwaku *twĩna wĩlilo*. 'Ngai asũngũie, 'Nyie ngeekia ũsilĩlo Wakwa

وَأَتُوبَ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ  
إِنَّا هُنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ

kwa ūla nŭenda; Indĩ tei Wakwa ūthyūlūlūkŭte syIndū syonthe; kwa ūu, Nyie ngaŭathimīa asu ala mekaa ūlūngalu, na kŭĩva Saka na asu ala metŭkĩlaa Syama Syakwa---

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَلْتَهُمُ الَّذِينَ يَتَوَنَّوْنَ  
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٥﴾

158. Asu ala mamŭatĩlaa Mŭtŭmwa, Mwathani, ūla ūte mŭsomu, ūla mamwĩthĩaa awetetwe nthĩnĩ wa Tola na Uvoo-Mŭseo o *ila mo mena syo*. We eyĩaa ūlū woo na nŭmavataa mo ūthŭku, na ametŭkĩlasya syIndū nzeo na nŭmavataa syIndū ila nthŭku, na nŭmavetangĩaa mŭio woo na mĩnyololo ūla yaĩ ūlū woo. Kwa ūu, asu ala makamwĩtkĩla we, na kŭmŭtaĩla na kŭmŭtw'ĩka na kŭmŭtetheesya we, na kŭatĩla kyenĩ kĩla kĩtheetw'e vamwe nake----aa nĩ makaĩla.

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَدْعُوهُمْ  
مَلَكُوتًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَا مَرْهُمْ  
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُخْلِصُهُمْ مِنَ الظَّالِمَاتِ  
وَيُؤْمِرُهُمْ عَلَى الصَّحِيفِ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ  
وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ  
عَزَّوْهُ وَنَصَّوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ  
﴿٦٦﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦٧﴾

## LUKU 20

159. Asya, 'Inyw'ĩ mbaa andŭ! Nyie ow'o nĩ Mŭtŭmwa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwenyu inyw'onthe. ūla ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake. Vai Ngai ateo We. We nŭnenganae thayŭ na nŭetae kĩkw'ŭ. Kwa ūu, mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, ūla-Mwathani, ūla ūtemŭsomu, ūla ūmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ndeto syake; na mŭatĩlei we nĩkana mŭtonye kŭtongoe'w'a nesa.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي  
لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَ  
يُمِيتُ فَأَمُونا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي  
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٦٨﴾

160. Na katĩ wa andŭ ma Mose ve Nguthu ūla ūtongoasya na ūla w'o na kwĩka ūlūngalu katĩ woo.

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿٦٩﴾

161. Na Ithyĩ nĩtwamaanisye mo nthĩnĩ wa mbaĩ ūkŭmi na ilĩ, andŭ me kŭnathŭkany'o. Na Ithyĩ

وَقَطَّعْنَاهُمْ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا  
إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقَمَ قَوْمُهُ أَنَّ أَهْرَبَ يَحْبُوكَ

nItwamUvuanIsye Mose, yIla andU make mamwItisye kIw'U, tUkyasya 'KUna Ivia na ndata yaku;' navo vauma mbuluti tKumi na iIf; kIla mbaI nIyamanyie vandU vayo va kUnyw'Ila. Na IthyI nItwatumie mathweo mamekIa muunyI tUlU woo, na twamatheesya Manna na Salwaa: 'Yai katI wa syIndU nzeo ila ithyI tUnenganIte kwoondU wenyu! Namo ,mayaatUvItIsya IthyI, IndI nImo meevItIsye ene.

الْحَجَرِ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اِثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرِبَهُمْ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْقَنَامَ وَاتَزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَّ وَالسَّلَوى كُلُوا مِنْ كَيْبَتِ مَا رَزَقْنَاهُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٠﴾

162.Na yIla mo mataviw'e, 'TUi nThInI wa mUsyI Uu na yai kIla mUkwenda, na asyai, 'Ngai! VUthya moio witU,' na likai mbingIlonI mwIna wInyivyo, IthyI tUkamUkeka inyw'I naI syenyu, na vate nzika, IthyI tUkamongeela asu ala mekaa moseo.'

وَاذْقِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ مُجْتَدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سِرًّا وَكَانَ الْغُيُوبِينَ ﴿٣١﴾

163.IndI ala eki-ma-naI katI woo nImaalyUtile ndeto eka ila mo matavItw'e.kwa Uu, IthyI nItwatUmie UsilfIo tUlU woo kuma ItunI, nUndU wa wIki-wa-naI woo.

بَدَّلَ الَّذِيْنَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِيْ قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيْجًا مِنَ السَّمَاءِ يَمَسُّ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٢﴾

### LUKU 21

164.Na makUlyei mo tUlU wa mUsyI Ula waUngeme Utee wa Ukanga. YIla mo mavukisye Savato; yIla makUyU moo mookie kwoo mUthenya wa Savato maumIItite tUlU wa kIn'U, IndI mUthenya Ula mo mataI na Savato, mayaamokIa mo. Uu nIw'o IthyI twamatatie mo nUndU maI mbaa-matU.

وَسَلَّمْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاصِرَةً الْبَحْرِ اِذْ يَبْعُدُوْنَ فِي السَّبْتِ اِذْ تَاْتِيْهِمْ حَيْثَ تَاْتِيْهِمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ سُرْعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُوْنَ لَا تَاْتِيْهِمْ كَذٰلِكَ يَنْبِذُهُمْ يَمَّا كَانُوا يَقْتُلُوْنَ ﴿٣٣﴾

165.Na yIla nguthu Imwe katI woo yamakUliIye, 'NtkI inyw'I mUUmataVya andU ala Ngai Mwene Vinya W'onthe UnUumananga kana kUmasilIla na UsilfIo wI woo? 'Mo maisye, 'Ntkana ithyI

وَإِذْ قَالَتْ اِنَّهُ مِنْهُمْ لِمِ يَعْظُوْنَ قَوْمًا لِلّٰهِ مُهْلِكُهُمْ اَوْ مَعَذِبُهُمْ عَذَابًا سِدِّدًا قَالُوا مَعَذَرَةٌ اِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

t0thaŋke mbee wa 0thy0 wa Mwŋaŋi waku  
na ona vangi mo matonye k0m0kŋa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe.

166.Na yŋla mo moolilwe nŋ ma0nd0  
onthe ala mataŋtwe namo, Ithyŋ  
nŋtwamatangŋle ala mavatanie moth0ku,  
na nŋtwamakwatie eki-ma-naŋ na 0silŋlo  
wŋ woo n0nd0 wa naŋ ila mo meekaa.

167.Na yŋla mo maleile na ng0l0 k0eka  
ma0nd0 ala mavatŋtwe, Ithyŋ twameie,  
'Tw'ŋkai malaŋ inyw'ŋ, m0sonoketw'e!'

168.Na lilikana ŋvinda yŋla Mwŋaŋi waku  
watavanisye, kana kwa 0la w'o We  
akamokŋŋya and0, 0uvika M0thenya wa  
Uthay00kyo, ala makamathŋny'a na  
0thŋny'o mwai. Vate nzika, Mwŋaŋi waku  
E-mŋt0kŋ kwa 0ŋvanŋsya, na vate nzika  
We ota 0u nŋ M0ekanŋi M0no vy0,  
Us0ŋtwe nŋ tei.

169.Na Ithyŋ nŋtwamaanisye mo nthŋnŋ  
wa mbaŋ sya and0 me *kŋvath0kany'o* ŋ0l0  
wa nthŋ. Katŋ woo ve asu ala al0ngalu.  
Na katŋ woo ve asu mate al0ngalu. Na  
Ithyŋ nŋtwamatatie mo na syŋnd0 nzeo na  
syŋnd0 nth0ku nŋkana mo matonye  
k0syoka.

170.Indŋ nŋvokŋte nzyawa *nŋh0ku* ŋtina  
woo ala moosie Ivuku ta 0tiŋwa. Mo  
mosaa syŋnd0 mb0th0 sya nthŋ ŋno ya  
*ŋheo* na kwasya, Ithyŋ t0kaekewa w'o!  
Indŋ syŋnd0 ingŋ ta isu *ŋngŋ* ikamavikŋa  
mo nok0syosa. Utianŋo wa Ivuku  
ndwaaoswa kuma kwoo, Nŋkana mo  
maikaneene *0nd0 ona 0mwe* ŋ0l0 wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo 0la  
w'o? Namonŋmasomete nesa ma0nd0

فَلَمَّا نَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ اتَّخَذْنَا الَّذِينَ يَبْهَوْنَ عَنِ  
السُّوءِ وَآخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَينَ يَمِينٍ  
بِئْسَ كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٦﴾

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً  
خَاسِيَةً ﴿١٦٧﴾

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لِيُبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْفِتْنَةِ  
مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ  
الْعِقَابِ ﴿١٦٨﴾ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٩﴾

وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَمْمًا مِنْهُمْ الضَّالُّونَ وَمِنْهُمْ  
دُونُ ذَلِكَ وَبَلَّوْنَهُمْ بِالْجَسَنِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ  
يَرْجِعُونَ ﴿١٧٠﴾

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ  
عَرَصَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ  
يَأْتِيَهُمْ عَرَصٌ مِثْلَهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِثْلُ  
الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا  
فِيهِ وَالَّذِينَ الْأَخِرَةَ خَلَفُوا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا  
تَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾

ala me nthInI wayo. Na Ut0o wa ItunI nI mUseo kwa asu ala alUngalu. IndI inyw'I nomUkamanya?

171.Na t0l0 wa asu mayI0mItye Ivuku na k0l0l0mItya Mboya, vate nzika, Ithy0 t0iekaa matuvi ma ta asu alUngalu mae.

172.Na yIla IthyI twakyeekisye kIIma kyeethwa ta muunyI t0l0 woo na mo mas0anIa kana nI Ithweo yI vakuvI k0maval0kIla, IthyI twaisye, 'Kwatai m0l0mItye ma0nd0 ala IthyI t0m0nengete inyw'I, na lilikanai ma0nd0 ala me nthInI wayo nIkana m0tonye k0tangIwa.'

## LUKU 22

173.Na yIla MwIafi waku 0mIetae nzyawa AananI-ma-Atamu—kuma inyunyunI syoo na k0matw'IkIthya ng0sI syoo ene na kwasya, 'Nye ndi MwIafi wenyu?' Mo maasya, 'II, ithyI twIina 0k0sI,' We eekie 0u nIkana m0ikese kwasya, M0thenya wa Uthay00kyo, ithyI vate nzika t0yamanyaa 0u.'

174.Kana inyw'I m0ikese kwasya, 'No maaIthe mait0 t0 ala mawetie atindany'a ma Ngai Ivinde ya tene na ithyI twaI o nzyawa t0 Itina woo. We IndI, We n0Utwananga n0nd0 wa ma0nd0 ala meekiwe nI asu ala makenganie?'

175.Na 0u nIw'o IthyI t0vuanasya MIs0a, nIkana mo matonye k0taIka na nIkana mo matonye k0syoka Kwit0 IthyI.

176.Na matavye mo 0voo wa 0la we IthyI twam0nengie MIs0a Yait0, na IndI

وَالَّذِينَ يُسَيِّدُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا

لَا نُضِيعُ أَجْرَ الصَّادِقِينَ ﴿٣١﴾

وَرَأَوْا نَفْعَ الْجِبَلِ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ

وَأَفْعَ بِهِمْ أَخْذُوا مَا أَتَيْنَكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا

فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

وَرَأَوْا أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ

وَأَشْهَدُهُمْ عَلَى أَنفُسِهِمْ أَلَسْتَ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ

شَهِدْنَا أَن تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ

هَذَا غَافِلِينَ ﴿٣٣﴾

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً

مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَهِيَ لَكُمْ بِمَا فَعَلَ الْبَاطِلُونَ ﴿٣٤﴾

وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْأَيَّاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٣٥﴾

وَأَنزِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْلَخَ مِنْهَا

فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ كَانَ مِنَ الْغَوِينَ ﴿٣٦﴾



we nŵaendie amŵtia; kwa ōu Satani nŵamŵatŵle we, na we atw'ŵka ōmwe wa asu ala maaa.

177. Na takethwa Ithyī nŵwendie ōu, Ithyī twaŵ tŵtonya kwŵthwa twamŵkŵlilye we nayo, ŵndī we eelekele nthī na aatŵla wendi wake mŵthŵku. Ngelekany'o yake nī ta ya ngitī ŵla ŵlekasya ŵŵmī wayo nī mŵnoo yŵla yŵkŵkŵmŵa we ŵyenda kŵmŵkya ŵvia na ŵteŵmŵkya, yo ŵniinasya ŵŵmī wayo. Isu nī ngelekany'o ya andŵ ala mamŵleaa Mŵsoa Yaitū. Kwa ōu, tavany'a ŵvoo wa tene nŵkana mo matonye kwosa masomo nthīnī waw'o.

178. Mŵkalo wa andŵ ala mamŵtw'ŵkŵthasya Mŵsoa Yaitū ta ya ŵvŵngŵ nī mŵthŵku. Na nomo ene ala meevŵŵsye.

179. We ŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe ōmŵtongoeasya e nzŵanī ŵla ya w'o. Na mo ala We ōmatw'ŵlaa ma kwaa, aa nŵmo makethwa mena wasyo.

180. Nŵw'o, Ithyī nŵtŵmombŵte aingī ma Mayini na andŵ ala mŵminŵkŵllyo woo ŵkeethwa ŵianī-ya-Mwaki! Mo mena ngoo ŵndī maimanyaa nayo, na mena metho ŵndī mayonaa nthī namo, na mena matŵ ŵndī mayŵw'aa nthī. Mo nī ta ng'ombe; aiee, ona mo nī au mbeange. Ow'o mo maisŵvŵaa ona vanini.

181. Na ndaŵa syonthe ŵla mbŵanŵ nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. Kwa ōu, mŵŵtai We na nasyo. Na ekanai na asu ala melelŵkaa ŵtee kuma nzŵanī ŵla ya w'o ŵŵlŵ wa ndaŵa Syake. Mo makaŵw'a kwoondŵ wa maŵndŵ ala

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ  
وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَشَلِلْنَاهُ كَشَلِّ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ  
يَلْهَثُ أَوْ تَتَوَكَّهْ يَلْهَثُ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ  
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصْ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٧﴾

سَاءَ مَثَلًا لِلْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَانْفُسُ كَانُوا  
يَظْلُمُونَ ﴿١٧٨﴾

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِىَّ وَمَنْ يُضِلْ فَأُولَئِكَ  
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٩﴾

وَلَقَدْ دَرَأْنَا لِحِبْنِهِمْ كَثِيرًا مِّنَ الْجِبِّ وَالْإِنسِ  
لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ  
بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَانُوا لَكُم  
بَلًا هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٨٠﴾

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ  
يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨١﴾

mo meekaa.

182. Na katī wa ala Ithyī tūmbīte ve andū ala mamatongoeasya *andū* na w'o na mekaa ūlūngalu.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿٢٨٢﴾

### LUKU 23

183. Na asu ala mamīleaa Mīsoa Yaitū, Ithyī tūkamakusya mo *wanang'konī* ūambya kwa ūtambya kwa nzīa ūla mo matamīsī.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨٣﴾

184. Na Nyie nīnīmanengae mo ūvinda, vate nzika, walany'o Wakwa wī vinya.

وَأَمَّا لَهُمْ إِنَّ كَيِّدِي مَتِينٌ ﴿٢٨٤﴾

185. Mo nomasūanīte *kana* mūnyanyae woo ndena ndūūka? We nī Mūkaanany'a wī ūtheinī tū.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِّنْ جُنَّةٍ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٨٥﴾

186. Namo nomasyaītye ūsumbīnī wa matu na nthī, na syīndū syonthe ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmbīte? Na *mo nomonaa* kana, noīthwa ūvinda yoo ene yīminīte kūthengeea? Namo īndī, makeetīkīla kīngī kyaū ūtina wa ūu?

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٨٦﴾

187. Ūla w'onthe ona wīva Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'īlaa wa kwaa, vaitonya kwīthwa na mūtongoi kwoondū wake. Na We nūmatiaa ta asu nthīnī wa wīki-wa-naī woo, makyanganga na kīvūavūano.

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٢٨٧﴾

188. Mo meūkūlya we ūlū wa ūla Saa: 'Ukavika īndī?' Asya, 'Umanyi wa w'o wīna Mwāfī wakwa tū. Vai ūtonya kūvuany'a ūvinda ya w'o ateo We. W'o wīkalaa wī mūito matunī na ūlū wa nthī. W'o ndūkoka kwenyu ateo kwa

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجِيبُنَا رُوحُهَا إِلَّا هُوَ تَنَزَّلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨٨﴾



193. Nasyo iitonya kũmanenge mo ũtethyo; ona iitonya kwĩtethya syo mbene.

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٣٩﴾

194. Na ũkameta mo ũtongoinĩ, maikũatĩĩa we. No ũndũ ũmwe kwaku wameta kana wakilya.

وَأَن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْهُمْ أَمْ لَمْ تَدْعُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَائِتُونَ ﴿٤٠﴾

195. Vate nzika, ala mũmekafĩlaa ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ athũkũmi otenyu ũũ. Mekaĩlei ĩndĩ, na nĩmamũsũngĩe, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o.

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَشْتَكُمُ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

196. Syo syĩna maũũ ma kũthi namo, kana syĩna moko ma kũkwata namo, kana syo syĩna matũ ma kwĩw'a nthĩ namo? Asya, 'Meteti atindany'a ala mũmwĩananasya Ngai Mwene Vinya W'ontho namo, na ĩndĩ, ĩyũmbany'ei inyw'ĩ inyw'ontho mũkĩĩlany'e nakwa na mũikanenge ĩvinda.

أَلَهُمْ أَجَلٌ يَنْشُونَ بِهَا أَنْ أَرْلَهُمْ أُبْدٌ يَنْظُرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آخِرٌ يَصْعَدُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَدْنَىٰ يَتِمَعُونَ بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ كَيْدُونَ فَلَا تَنْظُرُونَ ﴿٤٢﴾

197. Kwa ũla w'o, Mũsũvĩi wakwa nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho ũla wavuanisye ĩvuku. Na We nũmasũvĩfaa ala alũngalu.

إِنَّ وَلِيَ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابُ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿٤٣﴾

198. Nasyo ĩla inyw'ĩ mũsyĩkafĩlaa ũtee Wake We, ii na ũtonyi wa kũmũtetheesya inyw'ĩ, ona iitonya kwĩtethya syo mbene.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٤٤﴾

199. Na wameta ũtongoinĩ, mo mayĩw'aa. Na we nũmonaa maũsyaaĩsye we, ĩndĩ mo mayonaa.

وَأَن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْعَوْا وَتَرْبُهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٤٥﴾

200. Kwatai ũekeo, na ĩyĩaei kwĩkwe nesa, na taanĩsyai na andũ atumanu.

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿٤٦﴾

201.Na ethwa ūsŭanŭo mŭthŭku kuma kwa Satani nŭŭkŭsesenga we, Indŭ mantha wŭvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, We nŭ Wŭw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

202.Na kwa asu ala alŭngalu, yŭla ūsŭanŭo kuma kwa Satani, wamathaanyŭkŭa, mo mamŭlilikanaa Ngai: na sisyai! Mo nŭmambŭlŭlŭlasya kwona syŭndŭ na nzŭa nzeo.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَافٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٣٧﴾

203.Na anaa-ŭthe moo mamakusasya maendee na ŭvŭtyo, na Indŭ mo maileela. 204.Na yŭla we walea kŭmaetee Kyama, maasya, 'We ŭleete kŭkŭseŭvya nŭkŭ?' Asya, 'Nyie nŭatŭŭaa maŭndŭ alaŭ. Ii nŭ Syama ŭla imulŭkaa kuma kwa Mwŭŭaŭi waku na ŭtongoi na ŭathimo kwa andŭ ala metŭkŭlaa.'

وَأَنخَاهُمْ بَسُودًا وَهُمْ فِي مَا لَمْ يَحْصُرُوا يَأْتِيهِمْ أَزْجَارٌ مِّنْ أَلْفَاظٍ مَّاءٍ وَأَنزَلَ لَهُمْ نَزْلًا مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالُوا مِنْهُ وَأَصْبَحُوا نَاقِرًا ﴿٣٨﴾

205.Na yŭla Kulani Ntheu yŭsŭmwa, mŭthukŭŭsyeyi na vindyai ki, nŭkana mŭtŭnye kwŭw'ŭwa tei.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٣٩﴾

206.Na mŭlilikane Mwŭŭaŭi waku kŭlŭkonŭ kyaku na wŭnyivyo na w'ia, na vate kŭlŭnzo, ma-kŭoko na ma-wŭoo; na ndŭkethwe wa ala mavŭthasya.

وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ﴿٤٠﴾

207.Kwa ŭla w'o, asu ala me vakuvŭ na Mwŭŭaŭi waku, maisyokaa ŭtina na ŭng'endu kuma ŭthaithinŭ Wake, Indŭ mo nŭmamŭtaŭaa We nŭ kŭtulya-ndu mbee Wake.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ وَيَسْجُدُونَ ﴿٤١﴾

## سُورَةُ الْأَنْفَالِ مَكِّيَّةٌ

(٨)

AL - ANFAAL  
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Mo meũkũlya we ūvoo wa mũtavo wa kaũ. Asya, 'Mũtavo nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa. Kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na seũvyai syĩndũ katĩ wenyu ene na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.'

3. Etĩkĩli ma w'o no asu tũ ala ngoo syoo ithĩĩlaa syĩwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yawetwa, na yĩla Mĩsoa Yake yĩũsomwa yongeleelaa mũĩkĩio woo, na ala maiaa wĩkwatyo woo kwa Mwĩafi woo.

4. Ala malũmasya Mboya na kumya syĩndũ ila Ithĩ tũnenganĩte kwoondũ woo.

5. Aa nĩmo ala etĩkĩli ma w'o. Mo mena ianda sya ivĩla kwa Mwĩafi woo, oũndũ ūmwe na ūekeo na kyaũya kya ndaĩa.

6. Otondũ aĩ Mwĩafi waku Ula wakumisye we kuma nyumbanĩ yaku kwa ūlũngalu, oyĩla nguthu ya etĩkĩli nĩyaleaa: kwa ūu We nĩwaũtetheesye we kwa amaiitha maku.

7. Mo mekaanĩfa naku ĩlũlũ wa w'o ĩtina wa kwĩvuan'y'a, mo komatwaĩtwe kĩkw'ũnĩ o makyene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ  
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَاتِ بَيْنَكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٢

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ  
وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رُبِّهِمْ يُتَوَكَّلُونَ ٣

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٤

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ  
وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنْ فَرِقْنَا  
بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ لَکَرِهُونَ ٦

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ  
إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ٧

8. Na lilikanai *ivinda* yila Ngai Mwene Vinya W'onthe wamwathie inyw'i kana imwe katl wa nguthu il<sup>1</sup>\* yalle kwithwa yl yenyu, nenyu nlmwendie ila itena mlio ylthwe yl yenyu, Indl Ngai Mwene Vinya W'onthe nlmwendie kwonany'a w'o na ndeto Syake na kutila mui wa alei vyu,

وَإِذْ يَعِدُّكُمْ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّكُوكِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُفْرِقَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ①

9. Nkana We atonye kwonany'a u-w'o na kukitungithya vathei kila kya uvungu, onakau avitany'a nmatonya kukimena.

لِيُجِزَ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ①

10. Yila inyw'i mweetisye utethyo wa Mwila wenyu, na We nlmwamsungie inyw'i, *akyasya*, 'Nyie nlmumutethya inyw'i na alaka ngili, maatlani umwe na ula ung'i.'

إِذْ تَسْتَخِينُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِآلِافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّفِينَ ①

11. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nlmawutw'ikithisye undu uu ta uvoo museo tu, na nkana ngoo syenyu sylthwe syl uthumunl. Indl utethyo umaa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mui.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ①

## LUKU 2

12. Yila We watumie too wooka lulu wenyu ta *ovano* wa mUuo kuma Kwake, na We nlmawutheesye klu'u lulu wenyu kuma mathweonl nkana We atonye kumutheesya inyw'i nakyo, na kuvetanga kiko kya Satani kuma kwenyu, na kana We atonye kwikla ngoo syenyu vinya na kululumila matambya menyua nakyo.

إِذْ يُغِيثُكُمُ الْغَوَّاسَ أَنَّهُ مِمَّنَّ لَكُمْ وَلْيُزَلَّ عَلَيْكُمُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءٌ يُبْطِرُكُمْ بِهِ وَ يَذْهَبَ عَنْكُمْ جِبْرَائِيلُ ۚ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ①

<sup>1</sup> \*I.e. Nguthu ya ita ya Makka ila ya na mlio ya kaU mwlanu na mukwili ula, wa na mlio o mUvuthu wa kaU, yeelekele Makka kuma ngali ya lulu north.

13. Yila Mwāfali wenyu wamavuanīsyē alafka, *akyasya*, 'Nye nī vamwe nenyu; kwa ūu, manengei ūlōmu asu ala matēfka. Nye ngeekfa w'ia ngoonī sya ala matēfka. Kūnai Indī, ilungu sya ūlō sya ngingo *syoo*, na tilangai mīthya ya syaa syoo.'

14. Kītumi nŭndū mo nīmamŭkaanānītīye Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake na ūla ona wīva ūmŭkaanānīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nī Mwai kwa kŭlvanīsyā.

15. Usu nīw'o ūsilīlo wenyu, Indī ūsamei; na *manyai* kana ve ūsilīlo wa Mwaki kwoondū wa alei.

16. Inyw'ī ala mwītēfka! Yila mwakomana na ala matēfka, mwī kaŭnī, mŭikamony'e inyonyu syenyu.

17. Na ūla ona wīva ūkūmandīkanīa kaŭnī kana ūmonasya mŭthenyanī ta ūsu, *akīŭngīanīa* na nguthu īla īngī, ow'o, we ekuīaa ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlō wake mwene, na īia-ya-Mwaki nīyo yīkethwa wīkalo wake. Na nī vandū vathŭku mŭno va kwīkala.

18. Kwa ūu, inyw'ī mŭyaamoaa mo, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We wamoaiē. Na we ndwaafkya yīla we wekisye, Indī nī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wekisye, nīkana We atonye kŭmanenge etēfka ūtato kuma Kwake-Mwene---ūtato mŭseo---Vate nzika,

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ  
آمَنُوا سَالَتْنِي قُلُوبُ الَّذِينَ كَفَرُوا الرِّعَابَ فَاضْرِبُوا  
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۝

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ  
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

ذَلِكُمْ فَذُوقُوا وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا  
فَلَا تُولُوهُمْ الْأَدْبَارَ ۝

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ  
مُتَحَيِّرًا إِلَى وَغَى فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ  
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۝

لَمْ تَقْلُوبُوا أَلْفًا وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ  
رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَفَى وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ  
بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝



Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-  
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

19.Uu *nñw'o kweekikie*; na *manyai* kana  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula  
wonzethasya walany'o wa alei.

ذٰلِكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ مُؤْمِنٌ كَيِّدٌ الْكَافِرِيْنَ ۝۱۹

20.Ethwa inyw'ĩ mwamanthaa ūtw'io,  
ĩndĩ ūtw'io nĩũkĩte kwenyu. Na ethwa  
inyw'ĩ nĩmũkwĩsiĩla, kũkeethwa kwĩ  
ũseo kwenyu; ĩndĩ ethwa mwĩsyoka  
*Ūng'endilĩnĩ*, ĩthyĩ ota ūu tũkasyoka. Na  
nguthu yenyu ndĩkethwa na ūuno  
kwenyu ona vanini, ona yingĩvĩte ata, na  
*manyai* kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe E-vamwe na etĩkĩli.

اِنْ تَسْتَفْتِحُوْا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ وَاِنْ تَنْتَهُوْا فَهُوَ  
خَيْرٌ لَّكُمْ وَاِنْ تَعُوْذُوْا نَعُوْذْ وَلَنْ تَفْنٰی عَنْكُمْ فَنُكَلِّمُ  
شَيْئًا وَّلَوْ كُنْتُمْ لَا وَاَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝۲۰

### LUKU 3

21.Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mwĩw'ei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa  
Wake, na mũikamũtie we yĩla inyw'ĩ  
mweew'a *we aineena*.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اطِيعُوْا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَلَا تَوَلَّوْا  
عَنْهُ وَاَنْتُمْ تَسْعَوْنَ ۝۲۱

22.Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala  
maasya, 'ĩthyĩ nĩtũkwĩw'a ĩndĩ mo  
mayĩw'aa.'

وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ قَالُوْا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝۲۲

23.Vate nzika, nyamũ ila nthũku mũno  
mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ ala matew'aa nthĩ na ala  
mataneenaa, ala mate na kĩĩko.

اِنْ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّٰهِ الضُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِيْنَ  
لَا يَعْقِلُوْنَ ۝۲۳

24.Na takethwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwamanyĩte ūseo ona wĩva  
nthĩnĩ woo, We vate nzika, ethwa  
amatonyethisye kwĩw'a. Na yu We  
akatumo mo mew'a, mo nĩkũalyũka  
makasyoka ĩtina mena ūlei.

وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِيْهِمْ خَيْرًا لَّاسْمَعَهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ  
لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝۲۴

25. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa! Mwĩtkei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa, yĩla we wamwĩta inyw'I kana atonye kũmũne thayũ, na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe okaa katĩ wa mũndũ na ngoo yake, na kana We nĩ We ũla inyw'I mũkombanĩw'a Kwake,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُ تَحْشَرُونَ ﴿٢٥﴾

26. Na ĩsũvĩei thĩna ũla ũtakamakũna asu katĩ wenyu mekĩte naĩ me oka. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai kwa kũĩvanĩsya.

وَاقْبُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبُنَ الَّذِينَ دَلَّيْنَاكُمْ مِنْكُمْ عَاصَةً ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٦﴾

27. Na lilikanai ĩvinda yĩla inyw'I mwai avũthũ na mwooneka mwĩ onzu kũũ nthĩ, na mwai na w'ia andũ maikese kũmũvulya mamũtwae, ĩndĩ We nĩwamũnengie wĩkalo na amũnenge vinya na ũtethyo Wake, na nĩwamũnengie inyw'I syĩndũ nzeo nĩkana mũtonye kwĩthwa mwĩna mũvea.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تُخَافُونَ أَنَّ يُتَخَذَ مِنْكُمْ النَّاسُ قُلُوبًا وَآيِدُكُمْ بِضُرٍّ ۚ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٧﴾

28. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa! Mũikamũsuke Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa oyĩla inyw'I nĩmũsukaa mawĩvĩto menyũ kaingĩ na inyw'I nomwĩsĩ ũu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمْنَكُمْ وَآنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

29. Na manyai kana ũthw'ii wenyu na syana syenyũ nĩ ta ĩtatwa na kana no Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla wĩna ĩtuvi ĩnene.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا آموالكم وأولادكم فتنة ۚ وَ أَنَّ اللَّهَ عِنْدَ أَجْرٍ عَظِيمٍ ﴿٢٩﴾

#### LUKU 4

30. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa! Inyw'I mwamũkĩfa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamũnenge inyw'I maũndũ me kĩvathũkany'o na akavetanga mothũku menyũ na akamũekea inyw'I; na Ngai Mwene

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّبِعُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيَكْفُرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾

Vinya W'onthe nĩ Mwĩafi-wa-mumo mwingĩ.

31. Na lilikana ñinda yĩla alei maũsamie we nĩkana matonye kũkwĩka kolokolonĩ kana makũae kana maũlũngye. Namo nĩmasamie na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwasamie ota ũu, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula Mũsami Mũseo Vyũ katĩ wa asami.

وَإِذْ يَنْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَنْكُرُونَ وَيَنْكُرُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْمَكِينِ ﴿٥١﴾

32. Na yĩla Mĩsoa Yaitũ yasomwa kwoo, mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩw'ite. Kethwa Ithyĩ nĩtwendie twĩthwa twaĩ tũtonya vate nzika kũneena maũndũ ota aa. Kĩĩ ti kĩndũ ateo no mbano sya andũ ma tene.'

وَإِذَا تَنَالَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَبَعْنَا لَأُنْتَارَ لَقَلْنَاهُ مِثْلَ هَذَا إِن هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٥٢﴾

33. Na lilikani ñinda yĩla mo maisye, 'Ame Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa ũu nĩ w'o kuma kwaku, ĩndĩ, usya mbua ya mavia tũtũ waitũ kuma itunĩ kana ũtũtheesye ithyĩ ũsilĩlo mwai.'

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِن كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٥٣﴾

34. ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaĩ atonya kũmasilĩla mo we wĩ katĩ woo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaĩ atonya kũmasilĩla mo oyĩla nĩmeetisye ũekeo.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥٤﴾

35. Na yu mo mena kĩtumi kyaũ kĩla kĩtuma Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtamasilĩla, yĩla mo mekũmasilĩla andũ kũlika Mũsikitinĩ Mũtheu namo timo asũvĩ ma w'o maw'o? Asũvĩ ala ma w'o na asu ala alũngalu, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩsĩ.

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ ۚ إِن أُولَٰئِكَ إِلَّا الْفَاقِقُونَ ۖ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

36. Na mboya yoo Nyũmbanĩ ĩsu nĩ vathei ateo nĩ kũusya mĩũĩ na ũkũnangi

وَمَا كَانَ صَلَاةُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَافَؤًا ۖ وَتَضَرَّعُوا ۖ فَذَرُوا الْعَذَابَ ۚ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٥٦﴾

wa mbĩ. 'Samai ĩndĩ ūsilĩlo nũndũ  
nĩmwaleile kwĩtĩkĩla.'

37. Vate nzika, asu ala metĩkĩlaa  
maumasya ūthwui woo kũmaalyũla andũ  
kũmaumya nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Na vate nzika, mo  
makaendee na kumya; ĩndĩ  
kũkamaumĩa mo vathei ateo kũmeta na  
kũĩa nũndũ wa ūvalũku woo mũnene na  
ĩndĩ mo makathyũlũlũkwa me akĩlye  
vinya vyũ.

38. Nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe  
atonye kũvathũkany'a ala athũku na ala  
aseo, na kwĩĩanĩya ala athũku ūmwe  
ũũlũ wa ūla ūngĩ; na kũmomba mbumbu  
onthe vamwe, na ĩndĩ, kũmekya ĩianĩ-  
ya-Mwaki. Ow'o, aa nĩmo mena wasyo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصْدُقُوا عَنْ  
سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُفْقَرُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً  
ثُمَّ يَغْلِبُونََهُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُخْشَرُونَ ﴿٣٧﴾

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ  
بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ  
أُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٣٨﴾

## LUKU 5

39. Matavye asu ala matetfklāa, ethwa mo nImekwāsiīla, maŭndū ala mavItie mo makaekewa; Indī masyoka *nthīmī wamo*, nīw'o Indī, ngelekany'o ya andū ala ma mbee nIminItie kūvIta *mbee woo*.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na ūkitai namo kūvika vaikethwe na mŭthInany'o, na ndIni yItwe yī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yonthe. Indī mo maeka, Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī MŭsyāfIsya wa ūndū mo mekaa.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنَّ الْأَهْلَ الْأَوَّلَ إِنَّمَا يَعْمَلُونَ بِصِغَرٍ ﴿٤٠﴾

41. Indī mo masyoka na Itina, Indī manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We Mŭsŭvī wenyu. Nī Mŭsŭvī Mŭseo mŭno ata na Mŭtetheesya mŭseo mŭno ata!

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤١﴾

42. Na manyai kana kyonthe ona kīva kīla inyw'ī mŭkwosa ta mŭtavo wa *kaŭ*, kīlungu kīmwe katī wa itano kyaw'o nī kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa na andū make, na ndiwa, na ngya na mŭendi-wa-kyalo, ethwa inyw'ī nImŭmwItfklāa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŭndū ala lthyī twatheeisye kwa mŭthŭkŭmi Waitŭ mŭthenya wa Kīvathŭkany'a *kaŭ wa Vatili*---- mŭthenya ūla nguthu sya ita ilī syakomanie, na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kwīka syīndū syonthe.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّفَاقُ الْجُنُودِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٢﴾

43. YIta inyw'ī mwaī ūtee wa *mwanda* ūla mwathengeanItie naw'o, namo maī ūtee wa *mwanda*, ngalī ya kūasa, naw'o mŭkwīlī waī Itheo wenyu. Na ethwa inyw'ī nguthu ilī ila syīkŭkita,

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدَّةِ الدِّينِ وَهُمْ بِالْعُدَّةِ الْقُصَايِ وَالرَّكْبِ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَوَاعَدْتُمْ لِاخْتَلَفْتُمْ فِي

nĩmwasũanĩe ĩvinda ya kũkita, inyw'ĩ mwĩthwa mwaaicanile ĩũũũ wa ĩvinda nĩkana kwĩanĩsyẽ mawendi menyu. Indĩ nĩkwatw'ĩtwe kana Ngai Mwene Vinya W'onthẽ akatw'a ĩvinda ya kwĩanĩsyẽ kĩla kyaminĩte kũtuwa nĩkana manangĩke ala matw'ĩtwe kwanangĩka kwa wĩanũ wĩ ũtheinĩ, na nĩkana mo matonye kũvĩta ala maaĩĩtwe nĩ kũvĩta ĩũũũ wa vinya wa wĩanũ wĩ ũtheinĩ. Na kwa ũla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthẽ nĩ Wĩw'i-W'onthẽ Umanyi-W'onthẽ.

الْبَيْعِ وَلَكِنْ لِّيَقْضَىٰ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِّبَيِّعِكُمْ  
مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ  
اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٩﴾

44.Yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthẽ wakwonisye we mo ndotonĩ yaku ta avũthũ; na takethwa We akwonetye we mo ta aingĩ, vate nzika, inyw'ĩ mwĩthwa mwaleelile na mwĩthwa mwaemaniwe ene kwa ene ũndũnĩũũ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthẽ nĩwamũtangĩle inyw'ĩ. Vate nzika, We E-na ũmanyi mwĩanũ wa maũndũ ala me nthĩnĩ wa ithũĩ syenyũ.

إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَوَالِكٍ قَلِيلًا وَلَوْ أَمَرْدَكُمُ  
كَثِيرًا لَّفَسَلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ  
إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٠﴾

45.Na yĩla ĩvinda mwakomanie kaũnĩ, We amatw'ĩkĩthisye mo kwoneka ta avũthũ methonĩ menyu, naamũtw'ĩkĩthya inyw'ĩ kwoneka mwĩ avũthũ methonĩ moo, nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthẽ atonye kũete kĩndũ kĩla kyatw'ĩtwe. Na maũndũ onthẽ matũngawa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthẽ kwa ũtw'io wa mũminũkĩlyo.

وَإِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ إِذَا الْفَتْحُكُمْ قَلِيلًا وَ  
يُقَلِّكُمُ فِي آعْيُنِهِمْ لِيَقْضَىٰ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا  
وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤١﴾

## LUKU 6

46.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla mwakomana na nguthu ya ĩta, ĩthĩwai mwĩ alũmu, na mũlilĩkaneyi Ngai Mwene Vinya W'onthẽ mũno nĩkana mũtonye kũsinda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِتْنَةً فَاتَّبِعُوا وَلَا تَوَلَّوْا  
اللَّهُ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٢﴾

47.Na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake na mũikakaanani mũndũ na ũla Ongĩ, mũikese kũleela na vinya wenyu ũithela kuma kwenyu. Na Omĩĩsyai; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na omĩĩsyia.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَسَازَعُوا فَعَفَلُوا وَلَهُمْ رِجْزُهُمْ وَأَصْدَرُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

48.Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala mookie kuma mĩsyĩ kwoo kũkathĩla meko moo na kwĩyonany'a kwa andũ, namo masiĩlaa andũ maikamĩvikĩe nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmathyũlũlũkaa maũndũ onthe ala mo mekaa.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ حَاسِبٌ ۝

49.Na yĩla Satani wamatw'ĩkĩthisye meko moo kwoneka me maseo kwoo, aisye, 'Vai katĩ wa andũ ũkamũsinda inyw'ĩ ona ũmwe mũthenya ũũ, na Nyie nĩ mũsũvĩ wenyu.' Indĩ yĩla nguthu iĩl sya ita syoonanie ĩmwe na ĩla ĩngĩ, we nĩwasyokie ĩtina na itiinyo syake na asya, Vate nzika, nyie ndi ũndũ ndonya kũmwĩka inyw'ĩ; vate nzika, Nyie nĩngwona kĩla inyw'ĩ mũtakyene. Vate nzika, Nyie nĩngũmũkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai kwa kũsilĩla.

وَلَا ذَنْبَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ الْفِئَتَيْنِ لَكَّسَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَزَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

## LUKU 7

50.Yĩla angangani na asu ala mena ũwau nthĩnĩ wa ngoo syoo maisye, 'Ndĩni yoo nĩmakengete andũ aa.' Na ũla ona wĩva wĩaa wĩkwatyo wake kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mũĩ.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝

51.Na takethwa nũtonya kwĩsa kwona, yĩla alaĩka mekwosa mathayũ ma asu ala

وَلَا تَرَىٰ إِذْ يَتَوَلَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرِفُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

matetĩkĩlaa, maimakũna mothyũ moo na  
mĩongo yoo, *makyasya*, 'Samai inyw'ĩ  
Osiĩllo wa kũvĩvw'a!.

52.'Uu nũndũ wa maũndũ ala moko  
menyu matongoisye mbee *wenyu-ene*, na  
*manyai* kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ti mwĩki wa naĩ kwa athũkũmi  
*Make ona vanini.*

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ اَيْدِيَكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَالِمٍ  
لِّلْعٰبِدِۙ

53.*Ngewa yoo* nĩ ta ngewa ya andũma  
Valao, na asu ala maĩ mbee woo: mo  
nĩmaileile Syama sya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe; kwa ũu, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwamasĩlle nũndũ wa naĩ  
syoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Ena-Utonyi Na Mwai kwa  
kũsilĩla.

كَذٰلِكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَاَلَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوْا  
بَاٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ  
قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِۙ

54.Uu nũndũ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ndakaalyũla Inee yĩla We  
ũmanengete andũ ateo mo maalyũle  
mwĩkalo woo ene, na *manyai* kana Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-  
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغْتَبَرًا تَعْمَلُ اَعْمَالًا عَلٰى قَوْمٍ  
حَتّٰى يُعْذِرُوْا مَا يٰۤاَنفُسِهِمْ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌۙ

55.*Ngewa yoo* nĩ ta ngewa ya andũ ma  
Valao na ala maĩ mbee woo; mo  
nĩmaileile Syama sya Mwĩalĩ woo, kwa  
ũu Ithyĩ nĩtwamanangie mo kwoondũ wa  
naĩ syoo. Na Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye  
kĩw'ũ andũ ma Valao, nũndũ onthe maĩ  
eki-ma-naĩ.

كَذٰلِكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَاَلَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوْا  
بَاٰتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكَهُمْ بِذُنُوْبِهِمْ وَاَغْرَقْنَا اِلٰ  
فِرْعَوْنَ وَكُلَّ كٰنُوْا ظٰلِمِيْنَۙ

56.Vate nzika, syũmbe ila nthũku mũno  
vyũ mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene  
Vinya W'on the nĩ asu ala matatũngaa  
mũvea. Kwa ũu mo maiketĩkĩla.

اِنَّ سَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَهُمْ لَا  
يُؤْمِنُوْنَۙ



57.Asu ala we weeklie ūtianŋo namo; Indī nīmanangaa ūtianŋo kīla ūvinda, namo maimūkīaa Ngai.

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ  
فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ٥٧

58.Kwa ūu, mwamakwata kaūnī, Indī kwa kūmasembethya, mekīei wia ala me ūtina woo, nīkana mo matonye kūtaika.

فَأَمَّا تَثَقَّفَتْهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرَّدْنَاهُمْ مَنْ خَلَقْنَاهُمْ  
لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ٥٨

59.Na ethwa we nūūkīa ūseleke wa andū, mekīsyē ūtianŋo woo ūtina kwa ūlūngalu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala mena ūseleke.

وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيفَتَهُ فَأَتِنَّا إِلَيْهِمْ عَلَى  
سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُبَيِّنُ الْغَافِلِينَ ٥٩

### LUKU 8

60.Na ala matetīkīlaa maikasūanīe kana nīmatūvonokete Ithyī. Mŋ vate nzika, maitonya kūkaananīsyā kīeleelo kya Ngai.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا  
يَعْلَمُونَ ٦٠

61.Na meyūmbanīsyēi mo ūndū mūtonya kwa kaū na mbalasi syovetwe mūvakanī, vala mūtonya kūteelemya mūmaitha wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na mūmaitha wenyu na angī ūtee wamo inyw'ī mūtamesī. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmesī mo. Na kīla ona kīva inyw'ī mūkumya nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, inyw'ī mūkaīvwa kyusūfte na inyw'ī mūikavītīw'a.

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ  
الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ  
مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا  
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ  
لَا تَظْلُمُونَ ٦١

62.Na ethwa mo nīmeelekela kwenda mūuo, naku we welekele w'o, na ia wīkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, We nī We Ula Wīw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَأِنْ جَاءُوا لِلْسَّلَامِ فَأَجْزِ لَهَا وَقُولْ عَلَى اللَّهِ  
إِنَّهُ هُوَ السَّيِّعُ الْعَلِيمُ ٦٢

63.Na ethwa mo mena kīeleelo kya kūūkenga we, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe kwoondū waku we. We

وَأَنْ يُرِيدَ أَنْ يَمْلِكَ عَوْكَ فَإِنْ حَسِبَكَ اللَّهُ هُوَ  
الَّذِي آتَاكَ بِبَصِيرَةٍ وَالْأَلْمُومِينَ ٦٣

nĩ We ūla ūkūnengete we vinya na  
Otethyo Wake vamwe na etĩkĩli;

64. Na We nĩwĩkĩite wendo katĩ wa ngoo  
syoo. Na ona takethwa we waumisiye  
syonthe ila syĩ ūlũũ wa nthĩ, we ndwĩthwa  
watonyie kwĩkĩla wendo katĩ wa ngoo  
syoo, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthē  
nĩwĩkĩite wendo katĩ woo. Vate nzika  
We E-vinya, Mũĩ.

65. We Mwathani! Ngai Mwene Vinya  
W'onthē nĩwĩanĩe kwoondũ waku we na  
asu ala makũatĩĩaas we katĩ wa etĩkĩli.

### LUKU 9

66. We Mwathani! Ingĩĩsya etĩkĩli kũkita.  
Ethwa katĩ wenyu ve mĩlango ĩĩ ala  
meyũmĩĩsye, mo makamasinda maana  
elĩ; na ethwa ve ĩana menyũ,  
makamasinda ngili ĩmwe ya asu ala  
matetĩkĩĩlaa, nũndũ mo nĩ andũ  
matamanyaa.

67. Ivinda yĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthē nũvũthĩye mũio wenyũ, nũndũ  
We nĩwĩĩ kana ve wonzu nthĩnĩ wenyũ.  
Kwa ūu ethwa ve ĩana menyũ ala  
meyũmĩĩsye, makamasinda maana elĩ; na  
ethwa ve ngili ĩmwe menyũ, mo  
makamasinda ngili ĩĩ kwa mwĩao wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthē E-vamwe na asu  
ala momĩĩfasya.

68. Kũimwaĩĩte Mwathani kwĩthwa na  
ngombo o kũvika we mwene alike kũnĩ  
nthĩnĩ okite. Inyw'ĩ nĩmwendaa syĩndũ  
sya nthĩ, oyĩla Ngai Mwene Vinya  
W'onthē endaa ĩtu kwoondũ wenyũ. Na

وَأَلَفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا  
مَا أَلَفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ  
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑤

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑥

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ  
مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَبَرُوا عَلَى مَا تَنْتَهِينَ وَإِنْ  
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا آلَافًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا  
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ⑦

إِنَّ خَفَافَ اللَّهِ عَلَى ثِقُلَيْكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ  
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ  
أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ⑧

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يُكُونَ لَهُ أَسْرَى خَلْفَ يَدَيْهِ فِي  
الْأَرْضِ تَرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُبْدِ الْآخِرَةَ  
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑨

Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya,  
Mŭĩ.

69. Takethwa vayaĩ ūtw'io kuma kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla  
watongoetye mbee, vate nzika thĩna  
mūnene wĩthwa wamūkwatie inyw'ĩ  
ūndũ ūkwatene na kĩla inyw'ĩ mwoosie.

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ سَبَقَ لَنَسَكُنَّ فِيمَا آخَذْتُمْ  
عَدَابَ عَظِيمٍ ⑤

70. Kwa ūu, yai kĩla mūtavĩte kaŭnĩ ta  
kĩĩtkĩlye na kĩseo, na mūkĩei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mūekanĩ  
Mūno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

فَكُلُوا مِنَّمَا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ  
غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑥

### LUKU 10

71. We Mwathani, Itavye ngombo ila syl  
mokonĩ maku, 'Ethwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ūseo ona wĩwa wĩ  
nthĩnĩ wa ngoo syenyu, We akamūnenge  
inyw'ĩ syĩndũ nzeo mbee wa ila syosetwe  
kuma kwenyu, na akamūkeka inyw'ĩ. Na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mūekanĩ  
Mūno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى  
إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا تَرَوْكُمْ خَيْرًا مِّمَّا آخَذَ  
مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑦

72. Na ethwa mo mena kĩeleelo kya  
kūūsuka we, mo nĩmaminĩte kūmūsuka  
Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee. Kwa  
ūu nĩwamatw'ĩkĩthisye mo andũ mate  
ūtonyi. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭĩ.

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ  
فَأَمَكَانَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑧

73. Vate nzika, asu ala meetĩkĩĩte na  
makatia mĩsyĩ yoo na mokiĩte na ūthw'ii  
woo na mathayũ moo kwoondũ wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, na asu ala  
mamanengete mo wĩkalo na ūtethyo-----  
mo nĩ anyanyae ma w'o vyũ. Indĩ kwa  
asu ala

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدُوا بِأَمْوَالِهِمْ  
أَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوُوا وَتَصَرَّوْا  
أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا

metfkiĩĩte na makalea kuma mĩsyĩ kwoo,  
we ndwĩna ūtonyi ūlũ wa ūsũvĩ woo  
ona vanini o kũvika maume mĩsyĩ kwoo.  
Indĩ ethwa mo mekwĩtya ūtethyo ūlũ wa  
ndĩni, Indĩ nĩ ūlũ waku kũmatethya, ateo  
katĩ wenyu na andũ ala mwĩna  
mwĩw'ano namo inyw'ĩ-ene ve  
ngwatanĩo. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwona ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

لَمْ يَهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَا يَتَّبِعُهُمْ شَيْءٌ خِ  
يَهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُواكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ  
النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ  
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥٧

74. Na asu ala metetĩĩlaa---mo nĩ  
anyanya ma mũndũ na ūla ūngĩ. Ethwa  
inyw'ĩ mũikwĩka ūndũ mwĩtyaĩwe,  
kũkeethwa kĩmena ūlũ wa nthĩ na  
kĩthokoo kĩnene.

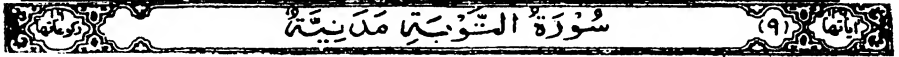
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوا  
تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ٥٨

75. Na asu ala metfkiĩĩte na matie mĩsyĩ  
yoo na mokitĩte kwoondũ wa nzĩa ya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe na asu ala  
mamanengete mo wĩkalo na ūtethyo--  
ow'o'aa nĩ etĩkĩli ma w'o. Mo  
makeethwa na ūkeo na kyaũya kya  
ndaĩa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ  
وَالَّذِينَ أُولُوا نَصْرًا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا  
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥٩

76. Na asu ala metfkiĩĩte kuma ĩvinda yu  
na matie mĩsyĩ yoo na mokitĩte  
kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe vamwe nenyu----aa nĩ amwe  
menyu; na ūlũ wa ndũũ sya mũkautĩ,  
mo me vakuvĩ mũno mũndũ na ūla ūngĩ  
nthĩnĩ wa ĩvuku ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe  
nesa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ  
فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى  
بِآخَرٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ٦٠



AL – TAUBA  
(Wavuanīw'e Madina)

1.Kĩĩ nĩ kĩmanyĩthya kwĩyumya vyũ nthĩnĩ wa kũtũlwa mũtĩ ngalĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake wa kũtaanĩsya na *mwĩw'ano* w'onthe na avoyi ma mĩvwanano ala inyw'ĩ mweekĩe mwĩw'ano namo.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ  
الْمُشْرِكِينَ ①

2.Kwa ũu, angangani tũlũ wa nthĩ kwa myei ĩna, na manyai kana mũitonya kũsiĩla walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akamasonokya alei.

فَيُنْجُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ  
غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَإِنَّ اللَّهَ مُعْزِي الْكَافِرِينَ ②

3.Na *kĩĩ nĩ kĩmanyĩthya* kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake kwa andũ mũthenyanĩ wa Haji ĩla Nene, wa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũtaanĩsye na athaihi ma mĩvw'anano, na Mũtũmwa Wake ũu. Kwa ũu, inyw'ĩ mweelila, kũkeethwa kwĩ ũseo kwenyu; ĩndĩ inyw'ĩ mwaalyũka na kũsyoka ĩtina, ĩndĩ manyai kana mũitonya kũsiĩla *walany'o* wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na matavye asu ala matetĩkĩlaa ũvoo wa ũsilĩlo wĩ woo.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ  
الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ  
فَإِنْ تَبَتُّمْ فَهَوْ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا  
أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا  
بِعَذَابٍ إِلِيمٍ ③

4.Ateo ala mwĩna mwĩw'ano namo kafi wa athaihi ma mĩvw'anano na ala mataalea kwĩanĩsya mawĩvĩto moo kwenyu ala meevĩtie, kana makamũtetheesya mũndũ ona ũmwe kũmũkita inyw'ĩ. Kwa ũu, meanĩsyei aa ũtianĩo *ula inyw'ĩ* mwĩkĩĩte kũvika ĩvinda yoo yĩla yĩtw'ĩtwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alũngalu.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ  
شَيْئًا وَلَمْ يَظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْهِمْ  
عَهْدُهُمْ إِلَىٰ مَدِّ يَدِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ④

5.Na yġla myei ġla ġtheetw'e yathela, moaaei athaithi ma mġvw'anano ovala mwamethġġla, na makwatei mo ta ngombo, na mathyŋlŋlŋkei, na moveesyei mo kġla vandŋ ve wġvitho. Ĥndġ ethwa nġmeelila na kŋlŋmya Mboya na kŋġva Saka, Ĥndġ ekanai na nzġa yoo yġ nthasye. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ Mŋŋekanġi Mŋno Vyŋ, Usŋŋtwe nġ tei.

فَإِذَا نَسَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاتَّقُوا الشِّرْكَينَ  
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَجُدُوهُمْ وَاحْزَمُوهُمْ وَاقْعُدُوا  
لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا  
الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥

6.Na ethwa ŋmwe wa athaithi ma mġvw'anano nġwakwġtya we ŋsŋvġo, mŋnenge ŋsŋvġo nġkana atonye kwġw'a ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ĥndġ ŋimŋtwaa vandŋ vake va mŋuo. Kġtumi nŋndŋ mo nġ andŋ matena ŋmanyi.

وَإِن أَحَدٌ مِنَ الشِّرْكَينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ  
كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ ابْلِغْهُ مَا آمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا  
يَعْلَمُونَ ٦

## LUKU 2

7.Vatonyeka ata kwġthwa mwġw'ano wa athaithi ma mġvw'anano aa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwawake, ateo asu ala inyw'ġ mweekġie wġw'ano namo nthġnġ wa Mŋsikiti Mŋtheu? Kwa ŋu, ŋndŋ mo mekŋendee kwġthwa me ma w'o kwenyu, ġthġwai mwġ ma w'o kwoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alŋngalu.

كَيْفَ يَكُونُ لِلشِّرْكَينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ  
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا  
اسْتَقَامُوا لَهُمْ فَاسْتَقِمْوْا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ بَحِيبُ  
الْمُتَّقِينَ ٧

8.Kŋtonyeka ata ethwa yġla mo mamŋsinda inyw'ġ, maisŋanġaa ndŋŋ sya mŋkautġ ona yġva kana mwġw'ano ġŋlŋ wenyu? Mo nġmatonya kŋmwendeesya inyw'ġ na makanyw'a moo, oyġla ngoo syoo niŋlea, na aingġ mŋno moo nġ mbaa-matŋ.

كَيْفَ وَإِن يَظْهَرْ عَلَيْكُمْ لَا يَرِيقُوا فِيكُمْ إِلَّا  
وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ  
وَاللَّهُمْ فَاسِقُونَ ٨

9. Mo makūanasya Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na thooa mūvūthū na kūmalūngya andū kuma nzīanī Yake. Ow'o, maūndū ala mo mekaa nī mathūku.

اِشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمًّا قَلِيلًا فَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِهِ  
إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ①

10. Mo maisyaasya ndūū sya mūkaufi kana ūtiano kuma kwa ūmwe ona wīva ūla ūmafkīaa mo. Na nīmo ala eki-ma-mothūku.

لَا يَرْجُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ  
الْمُعْتَدُونَ ②

11. Indī ethwa mo nīmeelila na kūlūmya Mboya na kūlva Saka, mo Indī nī aneethe menyu katī wa mūfkīto. Na lthyī nīūtavanasya Mīsoa kwa andū ala mena ūmanyi.

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَفَأَخَذْتُمُ  
فِي الدِّينِ وَنَفَضِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ③

12. Indī ethwa mo nīmaananga mawīvīto moo ītina wa mwīw'ano woo, na kūmūma ndīni yenyu, makūnei Indī atongoi aa ma ūlei---vate nzika, mo mai na ndafa na mawīvīto moo---nīkana maeke.

وَأِنْ تَكَفَّتُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا  
فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا إِنَّهُ الْكُفْرُ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ  
لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ④

13. Inyw'ī mūikokita na andū ala manangite mawīvīto moo, na ala masūanīe kūmūlūngya Mūtūmwa, na mo nīmo maī ma mbee kwambīlīlīya mong'endu kwenyu? Inyw'ī komūūmakīa? Tiw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We mwaīlīte nī kūmūkīa mūno, ethwa inyw'ī mwī etfkīlī!.

إِلَّا تُقَاتِلُوا قَوْمًا تَكَفَّتُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ  
الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَعُوا قَوْلَ مَرْءٍ أَنْخَشَوْهُمْ فَلَّهْ  
أَحَقُّ أَنْ تُخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ⑤

14. Mokitei, nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kūmasīlīla kwīlīla mokonī menyu, na amasonokye mo, nā amūtethye inyw'ī mwīthwe na ūkīlyo ūlū woo, na kūkiakisya īlīko sya andū ala metfkīlaa;

فَاتِلُوا هُمْ يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيَضْرِبُهُمْ  
عَلَيْهِمْ وَيَسْفِصُ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ⑥

15.Na nĩkana We atonye kūveta ūthatu wa ngoo syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amwelekelaa na tei ūla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭl.

وَيَذِيبُ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ  
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑤

16.Inyw'ĩ mwĩsũanĩa kana mŭkatiwa mwĩ inyw'oka, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'on the ūtanamba kũmanya ala mokitaa *kwa nzĩa* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,, na matamwosaa *ona ūmwe* kwĩthwa mũnyanya wa w'o ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtũmwa Wake na etĩkĩli? Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa mũno ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ يَجْعَلُونَ  
مِنْكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَ  
عَلَى الْأُمُومِينَ وَرِجَّةً وَاللَّهُ جَبَّارٌ عَلِيمٌ ⑥

### LUKU 3

17.Ti ūlũ wa athaithi ma mĩvw'anano kwĩka ūlũngalu kwa ieleelo ila Mĩsikiti yakĩwe kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmĩkalya yĩ mĩseo kwĩfanana nondũ kwalle oyĩla mo nĩ ngũsĩ sya ūlei woo ene. Mo nĩmo ala mawĩa moo makethwa vathei, namo makekalaa nthĩnĩ wa Mwaki.

مَا كَانَ لِلشُّرَكِيَّةِ أَنْ يَتَّخِذُوا مِنَّا مُعِدَّةً اللَّهُ شَهِيدٌ  
عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَ  
فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ⑦

18.Nĩw'o, we eweka nĩwe wailwe nĩ kũmĩsũvĩa Mĩsikiti ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūmwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, na ūsyafĩsyaa Mboya, na ūĩvaa Saka, na ūtamũkĩlaa ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, aa nĩmo melekele mũno kwĩthwa. mataĩka katĩ wa ala matongoew'e.

إِنَّمَا يَتَّبِعُ مُسِيحَةَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ  
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى  
أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ⑧

19.Inyw'ĩ mwĩtw'ĩkĩthya kũmanenge kyaũnyw'a mahaji na kũseũvyaa Mũsikiti Mũtheu ūndũ ūmwe na mawĩa make ūla

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ  
كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ



Umwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na ūkitaa kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mo ti ūndũ ūmwe *ona vanini* mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alŭngalu.

اللَّهُ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ  
الظَّالِمِينَ ﴿٥٩﴾

20. Asu ala metĩkĩlaa na *mathamaa kuma mĩsyĩĩyoo kwoondũ* wa Ngai na kũkita kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūthw'ii woo na mathayũ moo mena kĩvĩla kĩtũũlu mũno mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na nĩmo ala makatana.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ  
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَ  
أُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٦٠﴾

21. Mwĩlaĩ woo amanengae mo ūvoo mŭseo wa tei kuma Kwake We na wa ūtanu Wake, na wa Mĩũnda ĩla nthĩnĩ wayo vakethwa ūtanu wa kwĩkalaa kwoondũ woo;

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَهُمْ  
فِيهَا أَعْيُنُهُمْ مُقِيمٌ ﴿٦١﴾

22. Mo makekalaa vo tene na tene. Nĩw'o, vena ĩtuvi ĩnene kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٦٢﴾

23. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose maaĩthe menyu na anaa-nyinyia menyu ta anyanya, ethwa mo meenda ūlei kũvĩta mũĩkĩllo. Na ūla ona wĩwa ūtumaa ndũũ namo kuma katĩ wenyu, asu nĩmo eki-ma-naĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ  
أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّمْ  
مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٣﴾

24. Asya, 'Ethwa maaĩthe menyu, na syana syenyu, na anaa-ĩthe menyu, na iveti syenyu, na ndũũ sya mũkauĩ syenyu, na ūthw'ii ūla mũmbanĩtye, na ūtandĩthya wenyu ūla mũũkĩfa ndũkaũngame, na nyũmba syenyu ĩla mwendete mũno, nĩsyo mwendete mũno

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ  
وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَمْشُونَ  
كِسَادَهَا وَمَسْكِنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ

kūvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, na kūkita kwoondū wa nzīa Yake, īndī eteelai kūvika kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūtw'io Wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andū mbaa-matū.

وَرَسُولُهُ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ  
بِآيَاتِ اللَّهِ بِظَهْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥٠﴾

#### LUKU 4

25.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamūtethetye inyw'ī nthīnī wa makaū maingī, na Mūthenyanī wa Unaini, yīla ūtalo wenyu mwingī watumie inyw'ī mwīkathīla īndī ndwaamūna inyw'ī na kīndū na nthī vamwe na ūnene wayo w'onthe, nīyakuīviw'e kwoondū wenyu, na īndī nīmwaalyūkile mūsyokete ītina.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ  
إِذْ أَجَبْتَكُمْ لَقَدْ تَفَعَّلْنَا عَنْكُمْ شَيْئًا وَ  
صَافَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمُ  
مُدْبِرِينَ ﴿٥١﴾

26.Na īndī, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwatheesye ūuū īūlū wa Mūtūmwa Wake na īūlū wa etīkīli, na We nīwatheesye nguthu sya ita ila inyw'ī mūtaasyona, na We nīwamasīlle asu ala maleile kwītkīla. Na yīlī nī ītuvi ya alei.

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ  
وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا  
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٥٢﴾

27.Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe, ītina wa ūu, akamwelekela ūla w'onthe We wendaa ena ūuū; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūītwe nī tei.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ  
عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٣﴾

28.Inyw'ī ala mwītkīllaa! Vate nzika, avoyi ma mīvw'anano nī avuku. Kwa ūu, mo maikaūthengeee Mūsikiti Mūtheu ītina wa mwaka ūū woo. Na ethwa inyw'ī nīmūōkīla ūkya, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamūthusya inyw'ī katī wa mumo Wake, ethwa We akenda. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, Mōī.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا الشُّرُكُونَ بَحْسٌ فَلَا يَفْرُقُوا  
الْبَيْتَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَمَلِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ  
عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ  
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٤﴾

29. Ukitali na ala katika wa Andu ma Ivuku ala matamwiti kila Ngai Mwene Vinya W'ontha kana Muthenya wa Muminokiliyo, kana makwata maundu ala Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mutoywa Wake mavatanite, kana kuitika ndini Ila ya w'o, okuvika mo mafve koti na moko *moo ene menyivithye* na kwonany'a w'w'i woo.

### LUKU 5

30. Na Ayuti maasya, 'Esala ni Mwana wa Ngai Mwene Vinya W'ontha, na Aklisto maasya, 'Masia ni mwana wa Ngai Mwene Vinya W'ontha; ii ni ndeto sya makanyw'a moo. Mo meylekanasya na Uenei wa asu ala maleile kwitika mbee w'o. Kifumo kya Ngai Mwene Vinya W'ontha kithwe Iulu woo! Mo maalyulangawa ata!

31. Mo mamosete asomi moo na alei moo kwitika elai moo vandu wa Ngai Mwene Vinya W'ontha. Na ota *du now'o mamwosete Masia*, mwana wa Malia, inda mo mayafyafwa *du* ateo kumuthaitha Ngai Umwe. Vai Ngai ateo We. We ni Muthu Muno Iulu wa kila mo mamwananasya We nakyo!

32. Mo mendaa kuvosya kyeni kya Ngai Mwene Vinya W'ontha na makanyw'a moo; inda Ngai Mwene Vinya W'ontha ndaketika kina ateo We akeanisa kyeni Kyake, ona kau alei nimatonya kulea kukienda.

33. We ni We Ula wamutumie Mutoywa Wake ena utongoi na ndini ya w'o, nika We atonye kumisindithya Iulu wa kila ndini *ing'i*, ona ethwa avoyi ma m'vw'anano nimatonya kumimena.

قَالُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ  
وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ  
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ عَتَىٰ يَعْتَدُوا لِمُؤْمِنَةٍ  
عَنْ يَدٍ وَهُمْ ضَعُفُونَ ﴿٥﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عِزِّيْزُنَا اللَّهُ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ  
ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهُونَ قَوْلَ  
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلْتُمُوهُ اللَّهُ أَتَىٰ يَوْمُكُمُ ﴿٥﴾

اتَّخَذُوا أَحِبَّاءَهُمْ دِينًا لَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ  
اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا  
إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٥﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ  
إِلَّا أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٥﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَ  
عَلَى الدِّينِ الْحَقِّ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٥﴾

34. Inyw'I ala mwItkIlaa! Vate nzika, aingI ma athembi na elei nImaIsaa ūthw'ii wa andŭ na nzIa sya ūvŭngŭ na kŭmaalyŭla andŭ kuma nzIaŋI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala mombanasya na kŭvitha thaavu na vetha na mailea kŭsyumya kwa nzIa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe-----matavye mo ūvoo wa ūsilŭlo wI woo,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَجْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لِيَكُونُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا ينفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٥٤﴾

35. Mŭthenya ūla kŭkatw'TkIthw'a kŭvyŭ nthIŋI wa mwaki wa Ngiena, na mothyŭ moo na mbau syoo na mIongo yoo IkavIvIw'a vo na kŭkatavanw'a kwoo; aa nImo inyw'I mweeyIe inyw'I-ene, kwa ūu, yu samai kIla inyw'I mwaiiaa.

يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ كُفَىٰ يَافِئَاتِهِمْ وَجُنُوبُهُمْ وظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٥٥﴾

36. Kŭtala kwa myei kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwIthIItwe kwI myei Ikŭmi na Ili kwIanaana na mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kuma mŭthenya ūla We woombie matu na nthI. KatI wa Iŋo, Iŋa nI mItheu. Ino nIyo ndIŋi Ila yIkala. Kwa ūu, mŭikevItIŋsyē nthIŋI wayo. Na ūkitai na athaithi ma mIv'w'anano onthe tondŭ mo meŭmŭkita me on the vamwe; na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na ala alŭŋgalu.

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٦﴾

37. Vate nzika, kŭtIŋsyā kwa Mwei Mŭtheu nI wongeleku wa ūlei. Ala matetIkIlaa nImathyoekaw'a naw'o, mawItkIlaŋsyā mwaka ūmwe na kŭvatana mwaka ūngI, nIkana mo matonye kwIw'ana na ūtalo wa myei Ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmItw'TkIthIŋsyē mItheu, na nIkana mo matonye kwItkIlaŋsyā syIndŭ ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvatanIte.

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلُونَهُ عَامًا وَيُخَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُؤْطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زُرِينُ لَهُمْ سُوْرٌ يَجْعَلُهُمُ اللَّهُ لِيَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٧﴾

Uthŭku wa meko moo nŭtw'ŭkĩthĩtw'e kwoneka wĩ mŭseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ alei.

## LUKU 6

38. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mwĩna kyaũ inyw'ĩ yĩla mweew'a, umaalai mŭkokite kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mwĩthikaa mŭkakumanĩa na nthĩ? Inyw'ĩ mŭkeanĩwa nĩ thayũ wa nthĩ ĩno mbee wa thayũ wa Itunĩ? Motandĩthyo ma thayũ ũũ wayu makeethwa makyoneka me manini mŭno Itunĩ.

39. Ethwa inyw'ĩ mŭiũthi kũkita, We akamũsilĩla na ũsilĩlo wĩ woo, na akanyuva andũ angĩ vandũ venyu eka inyw'ĩ, na inyw'ĩ mŭikamwĩka naĩ ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi mwĩanũ ĩũlũ wa syĩndũ syonthe.

40. Ethwa inyw'ĩ mŭiũmũtetheesya we, ĩndĩ manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamũtetheesye we ona yĩla alei mamũlũngilye we yĩla waĩ ũmwe wa ala elĩ yĩla maĩ ngunganĩ, yĩla we wamũtavisye mũnyanyae, Ndũkew'e kyeve, nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe naitũ. 'Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwatheesye mŭuo Wake ĩũlũ wake, na nĩwamwĩkie we vinya na nguthu sya ita ila mũtaasyona, na nĩwamĩsonokisye ndeto ya asu ala maleile kwĩtĩkĩla, na no ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ĩla nĩyo nene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mũĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتُوا الْقُلُوبَ إِلَى الْأَرْضِ أَنْزَلْتُمُوهَا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾

إِلَّا تَتَغَفَرُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَتَضَرَّوْهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

إِلَّا تَتَضَرَّوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

41. Umaalai, mwĩ avũthũ kana mwĩ aito, na ūkitai na syĩndũ syenyu na mathayũ menyu kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Uu nĩw'o ūseo kwenyu, takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie tũ.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٠﴾

42. Takethwa waĩ ūtandĩthyo wa mĩtũkĩ na kyalo kĩkuvĩ, vate nzika, mo methwa makũatĩĩe we, ĩndĩ kyalo kyu kyũmũ kyoonekie kĩ kĩasa kwoo. Onakau mo makeevĩta na Ngai Mwene Vinya W'onthe *makyasya*, 'Takethwa ithyĩ nĩtwaĩ tũtonya, vate nzika, ithyĩ twĩthwa twaendanisye nenyu.' Mo nĩmanangaa mathayũ moo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ kana mo nĩ akengani.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ السَّعَةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

#### LUKU 7

43. Ngai Mwene Vinya W'onthe navetange? tei. Wametĩkĩlilye mo matiwe ĩtina nĩkĩ mbee wa ūtambĩte kũmamanya ala maneenie w'o na ūkamamanya akengani?

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَّبِعِنَا لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٢﴾

44. Asu ala metĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa mũminũkĩlyo maikakwĩtya we ūthei wa *kũekewa* maikokite na ūthw'ii woo na mathayũ moo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa ala alũngalu.

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١٣﴾

45. No asu tũ ala matamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na ala ngoo syoo syusũtwe nĩ nzika makakwĩtya ūthei wa kũlea kũkita, namo nĩmeũseesa nthĩnĩ wa nzika syoo.

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَزْوَاجًا قُلْ لَهُمْ قُلُوبُهُمْ فِي رِيحٍ مُّزْمَزَةٍ ﴿١٤﴾

46. Na takethwa mo mañ na kñeleelo kya kũthi, vate nzika, mo methwa meeyũmbanĩtye kwoondũ wakw'o; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaleaa kũthi kwoo. Kwoondũ wa ũu, We nĩwamasiĩle, na nĩkwatavaniw'e 'Inyw'ĩ Ikalai *mũsyĩ* vamwe na ala mekalaa.'

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ امْتِعَانَهُمْ فَتَبَطَّحَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقُعُودِينَ ۝

47. Takethwa mo nĩmaendanĩtye nenyu, methwa mamwongelelee vathei ateo thĩna, namo methwa masembie kũũ na kũũ katĩ wenyu, maimantha kũlea kwĩw'ana katĩ wenyu. Na katĩ wenyu ve asu ala mañ mamethukĩĩsya mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa eki-ma-naĩ.

لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا لَا أُفْعَلُ بِهِمْ خَلَلَكُمْ يَنْعَوْنَ لَكُمُ الْفِتْنَةُ وَفِيكُمْ سُنْعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ۝

48. Mo nĩmamanthie kũete kĩthokoo ona mbee wa ũu, namo nĩmaseũvisye nzaama ũũũ waku we kũvika yĩla w'o wookie/na kñeleelo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkyasindie, onakau mo mayakyendaa kyo.

لَقَدْ ابْتَدَأُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلِ وَقَالُوا إِنَّكَ الْأَمُورُ خَفَىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ۝

49. Na katĩ woo ve we ũla waasya, 'Mbĩĩkĩĩtyei nyie *nĩiweĩĩna* na mũikambĩkĩle nthĩnĩ wa ĩtatwa.' Vate nzika, mo nĩmavalũkĩte ĩtatwanĩ. Na vate nzika, Iia-ya-mwaki yĩkamathyũũũũka alei.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ اضْحَنِي لِي وَلَا تَقْبِضِي عَلَىَّ الْفِتْنَةُ سَقَطُوا وَإِنْ جَهَنَّمُ لَحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ۝

50. Ethwa ũseo nĩwaũvalũkĩla we, nũmekĩlaa mo kyeva, Indĩ mbaanga ya ũkwata we, mo maasya, 'Ithiyĩ nĩtweesũvĩĩte vau mbeeni.' Namomasyokaa ĩtina matanĩte.

إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ فَسُوءُهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلٍ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ يُخِشَوْنَ ۝

51. Asya, 'Vai kĩndũ kĩkatũvalũkĩla ithiyĩ, ateo kĩla Ngai Mwene Vinya

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝

W'onthe ūtūw'ŵe ithyŵ. We nŵ Mōsūvŵi waitū.Na ŵndŵ etŵkŵli maŵŵe nŵ kwia wŵkwatyō woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.'

52.Asya, 'Inyw'ŵ mōitweteelye ithyŵ kŵndū ateo kŵmwe nthŵnŵ wa syŵndū ila nzeo; oyŵla kwa ngalŵ yenyu, ithyŵ twetele Ngai Mwene Vinya W'onthe amōutee ūsilŵlo ūla umaa Kwake-Mwene kana kwŵsŵla mōkonŵ maitū. Eteelai ŵndŵ, ithyŵ naitū ota Ūu notwetele twŵ vamwe nenyu.

قُلْ هَلْ تَرْتَبُونَ بِنَا إِلَّا إْحْدَى الْخُسْنَيْنِ  
وَنَحْنُ نَتَرْتَبُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ  
مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرْتَبُوا إِيَّاكُمْ  
مُتَرْتَبُونَ ﴿٥٢﴾

53.Asya, 'Umyai kwa kwenda kana kwa kōlea kwenda, iiketŵkŵlwa kuma kwenyu. Inyw'ŵ mwŵ andū mbaa-matū mōno.

قُلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ فَسِيقِينَ  
كُنْتُمْ قَوْمًا فَسِيقِينَ ﴿٥٣﴾

54.Na vai kŵndū kŵmavafŵte mo kwŵtŵkŵlŵla mŵvothi yoo ateo mo nŵmamōleaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mōtūmwa Wake. Na mayōkaa Mboyanŵ ateo kwa ūtulu na mayumasya mŵvothi ateo maumasya mate kwenda.

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ  
كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ  
كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾

55.Kwa Ūu, ūthw'ii woo na syana syoo iikaūseng'ye we. Ngai Mwene Vinya W'onthe aeelaa kōmasilŵla mo nasyo nthŵnŵ wa thayū wa yu na kana mathayū moo mataanŵsyē namo me alei.

فَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ  
اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ  
أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

56.Namo nŵmevŵtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo nŵ menyū, oyŵla mo ti menyū, ŵndŵ mo nŵ andū me w'ia.

وَيَخْلُقُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُمْ بِمِنكُمْ  
لَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ ﴿٥٦﴾

57.Takethwa mo nŵmoonie vandū va kwŵvitha, kana ngunga, ona kana ŵima ya kōluka mo vate nzika methwa masyokie vo, na mŵtōkŵ ŵtasiŵka.

لَوْ يَجِدُونَ مَلَجًا أَوْ مَغْرَبًا أَوْ مَدْخَلًا لَوَلَّوْا  
إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْحَدُونَ ﴿٥٧﴾



58. Na katī wamo ve asu ala monaa we wīna İvityo İolü wa nthembo. Ethwa mo nīmanengwe İmwe, nīmeanİawa; İndİ malea künengwe İmwe, sisyai! mō ti canfe.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَسْتَفْخِمُونَ ٥٨

59. Takethwa mo nīmeanİwe nī kīla Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mütümwa Wake wamanengete mo methwa maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nütwİanİe ithyİ -----na Mütümwa Wake; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete mumo Wake İolü waitü; na Mütümwa Wake ota üu; ithyİ nİtwelekelaa kwa Ngai Mwene Vinya W'omthe na Mboya,' üu wİhİwa waİ üseo kwoo.

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ ۖ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ ٥٩

## LUKU 8

60. Nthembo nī kwoondü wa ngya tū na ala mena vata, na ala maandİkİwe kÜthÜkÜmanaa nayo, na kwa asu ala ngoo syoo nī syakwİw'anİthw'a, na kwa kwinenge ngoombo Ühasyo, na kwa ala mena thiİ, na kwoondü wa nzİa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kwa müendi-wa-kyalo----- mwİao kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, Müİ.

إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْبَاسِكِينَ وَالْمُعِيلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةُ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرِينِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٦٠

61. Na katİ woo ve asu ala mamÜthatasya Mütümwa na kwasya, 'We nİwİhukİİsyaa onthe.' Asya, 'Kwİhukİİsyaa kwake kwa onthe nī kÜseo kwenyu; we nÜmwİtkİİlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na nÜmetİkİİlaa Aİkİİ, na nī tei kwa asu ala menyu metİkİİlaa. Na ala mamÜthatasya Mütümwa wa Ngai

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَىٰ قُلْ أَدْنَىٰ خَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٦١

Mwene Vinya W'onthe makeethwa na Osiflo mwai.

62. Mo mevŋtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kwenyu nŋkana mamwendeesye inyw'i; Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake nŋmo maŋŋtwe nŋ kwendeew'a mŋno nŋwe na Ngai, ethwa mo nŋ etŋkŋli.

يَقُولُونَ يَا لِلّٰهِ لَكُمْ لِرُسُلِكُمْ وَاللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَحَقُّ  
۞ اَنْ يُرْسِلَ اِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۝

63. Mo nomaamanya kana ŋla ona wŋva ŋmŋkaananŋasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake, ve Mwaki wa Ngiena kwoondŋ wake, vala we ŋkekala? Usu nŋ ŋnyamao mŋnene.

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنْهٗ مِنْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَرُسُوْلُهُ فَآَنَ  
لَهُ نَارُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيْهَا ذٰلِكَ اَلْجِزْىُ الْعَظِيْمُ ۝

64. Angangani nŋmakŋaa Kŋlungu kŋikese kŋvuanw'a ŋŋŋ woo, kŋimamanyŋthya mo maŋndŋ ala me nthŋnŋ wa ngoo syoo. Asya, 'Vŋai ngŋŋ inyw'i! Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akakŋete kyeninŋ kŋla inyw'i mŋkŋaa.'

يَحْذَرُ الْمُنٰفِقُوْنَ اَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ  
بِمَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِئُوْا ۚ اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ  
مَا تَحَدَّرُوْنَ ۝

65. Na we ŋkamakŋlya mo, kwa ŋla w'o vyŋ mo masya, 'Ithyŋ nŋtwathaŋkaa tŋ na kŋvŋa ngŋŋ.' Asya 'Nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake na Syama Syake ala inyw'i mwavŋlaa ngŋŋ?

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ اِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ  
قُلْ اِذَا لِلّٰهِ وَاٰتِيْهِ وَرُسُوْلُهُ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُوْنَ ۝

66. 'Mŋikaete wŋkwatyo. Inyw'i vate nzika nŋmwaleile kwŋŋŋŋla ŋtina wa kwŋŋŋŋla kwenyu. Ethwa Ithyŋ nŋtŋmŋlekea nguthu ŋmwe kuma katŋ wenyu, Ithyŋ tŋkamŋŋŋŋla ŋla nguthu ŋngŋ, nŋndŋ mo methŋtwe me avŋtany'a.'

لَا تَعْتَدُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ اَنْ تَخْفَ عَنْ  
۝ طٰٓئِفَةٍ مِّنْكُمْ تَعْدِبُ طٰٓئِفَةٌ اٰتٰىتْهُمُ كِتٰبًا مَّحْمُوْرًا ۝

### LUKU 9

67. Angangani aŋme na aka, onthe nŋmakwatanŋe mŋndŋ ŋla ŋngŋ. Mo

۝ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالنَّفٰثَتُ بَعْضُهُمْ رِيْضٌ يَّأْمُرُوْنَ  
۝ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوْفِ وَيَقْسُوْنَ اَيْدِيَهُمْ

meylaaa kwikwe ūthŭku na kŭvatana ūseo, na kwikalya moko moo mang'uthitwe. Mo nīmamŭleile Ngai Mwene Vinya W'onthe ---- We onake nŭmaleete mo. Vate nzika, angangani nīmo mbaa-matŭ.

68.Ngai Mwene Vinya W'onthe amathaa angangani, aŭme na aka, na alei Mwaki wa Ngiena, ūla mo makekalaa nthīnī waw'o. W'o ūkameanīa mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmaumanīite mo. Na mo makeethwa na ūsifflo wīkalaa,

69.Otondŭ ala maī mbee wenyu inyw'ī. Mo maī na vinya mŪnene nthīnī wa Ūtonyi mbee wenyu na Ūthw'ii mbee wenyu na mokwati na syana. Mo nīmatanīe Ūthw'ii woo kwa īvinda īkuvī, kwa Ūu, nīmŪtanīe kīanda kyenyu tondŭ ala maī mbee wenyu matanīe kīanda kyoo. Na inyw'ī nīmwalikile ngewanī nthŭku tondŭ mo malikile ngewanī nthŭku. Mo nīmo ala mawīa moo makethwa mate na Ūuno īŪīŪ wa nthī īno na ītūnī. Namo nomo mena wasyo.

70.Uvoo wa ala maī mbee woo nowaamavikīa mo—Andŭ-ma-Noa na Aati, na Athamŭti, na Andŭ-ma-Avalamu, na Atŭi-ma-Mitiani na mīsyī īla yaanangiwe? Atŭmwa moo nīmookie kwo mena Syama ntheu. Kwa Ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamavītsya mo, Indī nīmo mee vītsye mo ene.

71.Na etīkīli aŭme na aka, nī anyanya mŭndŭ na ūla ūngī. Mo nīmeyīaa kwikwe nesa, na kŭvatana ūthŭku na

نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ النُّفُوسَ لَفِ الْفُسُوقِ ۖ وَهُمْ أَفْسِقُونَ ﴿٦٨﴾

وَعَدَ اللَّهُ النُّفُوسَ وَالنَّفِثَاتِ وَالْكَافِرَاتِ لَأَذْحِجَنَّهُمْ خُلِدِينَ فِيهَا ۚ هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنُهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٦٩﴾

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآلًا أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَفَعُوا بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَحْتَضَمُوا بَخْلَافَهُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلْقِهِمْ وَخُضِعَ كَالَّذِينَ خَاصُوا أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٧٠﴾

أَلَمْ يَأْنِهِمْ نَبَأَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثُودَةَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَحْبَبَ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتِفِكِ اتَّهَمُوا رَسُولَهُمْ بِالْبَيْنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧١﴾

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

kölümya Mboya na kōlva Saka na kōmwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake. Aa nīmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamew'īa tei. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mūl.

72. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmathīte etīkīli aūme na aka, Mīŭnda īla īvīfīlaa tūlūsī uungu wayo, vala nthīnī wayo mo makekalaa, na kūndū kwa motūo ma ūtanu nthīnī wa Mīŭnda ya Tene-W'onthe. Na ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīw'o ūla mūnene vyū wa syonthe. Usu nī ūkīlyo mūnene.

#### LUKU 10

73. We Mwathani! ukita na alei na angangani. Na īthwa wī mwai kwoo. Utūo woo nī Ngienanī, na nī vandū vathūku.

74. Mo mevītaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo mayasya ūndū, īndī mo matūmfie kīthyomo kya kōumana, na malea kwīfīkīla ītina wa kōkumbatīlya Isilamu. Namo nīmasūanīe mūno tūlū wa maūndū ala *mesie* kōlea kōmakwata. Namo nīmaeie kīmena tū nūndū Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake nīwamathuītye mo kuma mumonī Wake. Kwa ūu, ethwa mō nīmekwīlila, kōkeethwa kwī kōseo kwoo; īndī mo maalyūka, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamasīlīla na ūsīlīlo wī woo tūlū wa nthī īno na Itunī, namo maikethwa na mūnyanya kana mūtetheesya tūlū wa nthī.

يَا مُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ  
يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ  
وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ  
حَكِيمٌ ④

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ  
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي  
جَنَّاتِ عَدْنٍ وَزُفْرَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ  
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ⑤

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ  
عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَيْسُ الْمَصِيرِ ⑥

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ  
كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَتُوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا  
نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ  
فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتُوبُوا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ  
عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ  
مِنْ دِينٍ وَلَا نَصِيرٍ ⑦

75. Na katĩ woo ve ala meeklie Otianĩo na Ngai Mwene Vinya W'ontho, *makyasya*, 'Ethwa We akatũenge ithyĩ katĩ wa mumo Wake, vate nzika vyũ, ithyĩ tũkaumya nthembo na kwĩthwa katĩ wa ala alũngalu.

وَمِنْهُمْ مَّنْ عٰهَدَ اللّٰهَ لَئِنْ اٰتٰنَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ  
وَلَنَكُوْنَنَّ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝

76. Indĩ yĩla We wamanengie katĩ wa mumo Wake, mo nĩmeethiwe na ngoa naw'o na maalyũka masyoka ĩtina mena ũlei.

فَلَمَّا اٰتٰهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوْا بِهٖ وَتَوَلّٰوْا وَّهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝

77. Kwa ũu, We nĩwamatuvie mo wangangani *Ūla Ūkekala* ngoonĩ syoo kũvika mũthenya ũla mo makakomana Nake We, nũndũ mo nĩmaanangie Ūtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, na nũndũ mo nĩmakenganie.

فَاَعْبَهُمْ يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَمْ يَلْعَنُوْا يَوْمَ يَلْقَوْنَ رَبَّكَ اَخْلَفُوْا  
اللّٰهَ مَا وَعَدُوْهُ وَبٰسَ كَاٰنُوْا يَكْذِبُوْنَ ۝

78. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩsĩ syĩmbithĩ syoo oũndũ ũmwe na mbũmbano syoo sya kĩmbithĩ na kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũmanyi-Ula-Mũseo Vyũ wa syĩndũ ila itonekaa?

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَاَنَّ  
اللّٰهَ عَلٰمُ الْغُيُوْبِ ۝

79. Asu ala mamanthaa ĩvĩtyo kwa etĩkĩli ta asu ala maumasya nthembo kwa kwenda kwoo ene na ala matonaa kĩndũ kya kumya ateo *mokwati ma wĩla* woo mũmũ. Indĩ asu nĩmamavũfaa ngũĩ mo. Ngai Mwene Vinya W'ontho akamaĩva ngũĩ *ĩsu* yoo, na ve ũsĩĩlo wĩw'ĩthasya woo kwoondũ woo.

الَّذِيْنَ يَلْمِزُوْنَ الْمُطَّوِّعِيْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِي  
الصَّدَقٰتِ وَالَّذِيْنَ لَا يَجِدُوْنَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُوْنَ  
مِنْهُمْ يَخِرُّ اللّٰهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

80. We ĩtya ūekeo kwoondũ woo, kana ūlee kũmetĩsya ūekeo; ona ūkameĩsya ūekeo kũndũ mĩlongo mũonza, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakamaekea mo ona vanini. Kĩtumi nũndũ nĩmamũleile Ngai Mwene Vinya

اَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ  
سَبْعِيْنَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا  
بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ۝

W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe  
ndamatongoeasya andŭ mbaa-matŭ.

# LUKU 11

81.Asu ala matatie kŭtiwa ĩtina nĩ  
matanie nŭndŭ wa kŭtiwa ĩtina kwoo,  
ĩtina wa kŭleana na Mŭtŭmwa wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, namo nĩmaleile  
kŭkita na ŭthw'ii woo na mathayŭ moo  
kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Namo maisye, 'Mŭikathi naku  
kwĩ ŭvyŭvu. Asya, 'Īia-ya-Mwaki yĩna  
ŭvyŭvu mwingĩ mbeange.' Kethwa mo  
nĩmaĩ matonya kŭmanyanya.

82.Mo maĩlwe nĩ kŭtheke vanini na kŭĪa  
mŭno ta ĩtuvi ya maŭndŭ ala mo  
meekaa.

83.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akaŭtŭnga we nguthunĩ yoo, namo  
maikwĩtya ŭthei mathi makokite, ĩndĩ  
asya, 'Inyw'ĩ mŭikathi nakwa ona  
vanini, ona mŭikamŭkita mŭmaitha mwĩ  
vamwe nakwa. Inyw'ĩ nĩmwanyuvie  
kwĩkala mŭsyĩ ĩvinda ya mbee, kwa ŭu,  
ĩkalai yu vamwe na asu ala mekalaa  
ĩtina.'

84.Ndŭkamŭvoyee ŭmwe woo yĩla  
wakw'a ona vanini ona kana kŭŭngama  
ŭtee wa mbŭa yake kŭvoya; nŭndŭ mo  
nĩmaleile kŭmwĩtĩkĩla Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake na  
makw'ie me mbaa-matŭ.wa nthĩ ĩno na  
kana mathayŭ moo matonye kŭtaanĩsya  
na mo me alei.

فَوَحَّ السَّخْلَفُونَ بِمَقْعَدِ هِمِّ خَلْفِ رَسُولِ اللَّهِ وَ  
كِرْهُوَا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ  
اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ  
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ۝

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا  
كَانُوا يَكْسِبُونَ ۝

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ  
لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا  
مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ  
فَأَقْعُدُوا مَعَ الْخُلَفَاءِ ۝

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ  
عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَا تَوَاوَا  
هُمْ فَسِقُونَ ۝

85. Na mothw'ii moo na syana syoo iikaŭseng'ye we; Ngai Mwene Vinya W'onthe aeleele kŭmasilŭla tŭ nasyo tŭlŭ wa nthĩ ũno na kana mathayŭ moo matonye kŭtaanŭsya na mo me alei.

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

86. Na yŭla Kŭlungu kyavuanw'a kŭyasya, 'Mwŭtkŭlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭkitai *nzŭtanŭ* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mwŭna ngwatanŭo na Mŭtŭmw Wake,' asu ala mena syŭndŭ katŭ woo makwŭtasya ŭthei we makyasya, 'Tŭeke ithyŭ twŭkale vamwe na ala mekalaa *mŭsyŭ*.'

وَإِذَا أَنْزَلْتَ سُورَةً أَنْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطُّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقُعْدِيِّنَ ﴿٥٦﴾

87. Mo nŭmeanŭawa nŭ kwŭkala vamwe na iveti, na ngoo syoo nŭnzilŭle nŭkana mo maikamanye.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٥٧﴾

88. Indŭ Mŭtŭmw na asu ala metŭkŭlaa vamwe nake we nŭmokitaa *kwoondŭ* wa *nzŭla* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭthw'ii woo na mathayŭ moo, na nomo ala makethwa na syŭndŭ nzeo, na nomo makaŭla.

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥٨﴾

89. Ngai Mwene Vinya W'ontha nUseŭvitye Mŭŭnda ũla ũvŭtŭlaa tŭlŭsŭ uungu wayo kwoondŭ woo; nthŭnŭ wayo nŭvo mo makekalaa. Usu nŭ ŭtanu mŭnene.

أَمَّا اللَّهُ لَهُمْ جَنَّتِي تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ  
يُخْلِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

## LUKU 12

90. Na asu ala maseŭvasya syŭkwatyo kuma katŭ wa Aalavu ma weŭnŭ, nŭmookie nŭkana manengwe Ŭthei Ŭsu. Na asu ala maneenie ŭvŭngŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mŭtŭmwa Wake mekalile mŭsyŭ. Usiŭflo mwai ŭkamavalŭkŭla asu ala amwe moo matetŭkŭlaa.

وَجَاءَ الْمُعَذِّبُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ  
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ  
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾

91. Vai ũvŭtyo ũlŭlŭ wa ala onzu, kana ala awau, kana asu ala matona kŭndŭ kya kumya, ethwa mo nŭ aŭkŭku kwa Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mŭtŭmwa Wake. Vai nzŭla ya kŭmatŭla mŭtŭ asu ala mekaa meko maseo; na Ngai Mwene Vinya W'ontha nŭ Mŭekanŭ Mŭno Vyŭ, Usŭtŭwe nŭ tei.

لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى  
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَحَّوْا  
لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ  
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾

92. Ona ũlŭlŭ wa asu ala mookie kwaku nŭkana ŭmalŭsyŭ ũlŭlŭ wa nyamŭ, we waisye, 'Nyie ndikwona vala ndonya kŭmŭlŭsya inyw'ŭ; namo masyoka metho moo metŭkŭte methoi nŭ kyeve kya kwaŭwa nŭ kŭndŭ kya kumya.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا آتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا  
أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ  
الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

93. Nzŭla ya kŭmatŭla mŭtŭ no kwa asu tŭ ala meŭkwŭtya we Ŭthei, me athw'ii Mo nŭmeanŭawa nŭ kwŭthwa vamwe na iveti. Na Ngai Mwene Vinya W'ontha nŭwŭkŭtŭ ŭsiŭflo ũlŭlŭ wa ngoo syoo nŭkana maikamanye.

إِنَّا السَّبِيلَ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ  
أَغْيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ  
اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٩٣﴾



94. Mo makamūnenge inyw'I sylkwatyo mwasyoka vala maŋ. Asya, 'Mūikaete sylkwatyo; ithyI tūimwītŋkīla inyw'I. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūŋumanyīthītye ithyI ū-w'o ūlū wenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe akasyaŋsya mwīkalo wenyu na Mūŋumwa Wake ota ūu; na Indī inyw'I mūkatūngwa ūtina Kwake, Ula wīŋŋ maŋdū ala monekaa na ala matonekaa, na We akamūtavya inyw'I maŋdū onthe ala inyw'I mweekaa.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْنَا إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُونَ لَنَا مِنْ نَفْسِكُمْ قَدْ بَيَّنَّا أَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تَزِيدُونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْزِلُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

95. Mo makeevīta na Ngai Mwene Vinya W'onthe Kwaku, we wasyoka kwoo, nīkana ūekane namo. Kwa ūu, ekana namo. Vate nzika, mo nī avuku, na ūtūo woo nī Ngienanī-----nī ūtuvi yaŋle nūndū wa maŋdū ala mo meekaa.

سَيُلْقُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِيَتَرَوْا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَا فِيهِمْ مِنْ خَيْرٍ جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٣٦﴾

96. Mo makeevīta kwaku nīkana wendeew'e nīmo. Indī we ona wendeew'a nīmo, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakendeew'a nī andū mbaa-matū.

يُلْقُونَ لَكُمْ لِيَتَرَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرَائِهِمْ عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٣٧﴾

97. Aalavu ma weŋnī nīmo athūku mūno vyū nthīnī wa ūlei na wangangani, na avūthū moo nīmakothete kūlea kūmanyā mīao ya Uvuany'o ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheetye kwa Mūŋumwa Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, Mūl.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

98. Na katī wa Aalavu ma weŋnī ve asu ala masūanīaa kana kīla maumasya nzīanīya Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūvītyo na mo meteelaa na wendi mbaanga ūmūkwate inyw'I. Ekai ūthūku ūmakwate nemo vandū wenyu. Na Ngai

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرًا وَيُرْسِلُ فِيهِمْ عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٩﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ W'iw'i-  
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

99.Na katĩ wa Aalavu ma weŋnĩ ve ala  
mamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo  
na matusaa kana kĩla maumya nĩ kya  
kũmathengeesya vala ve Ngai na  
kũkwata maũathimo ma Mwathani. Iĩ,  
vate nzika, kwoo nĩ nzĩla ya kũthengeea  
vakuvĩ na Ngai. Omĩtũkĩ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe akametĩkĩlyo mo teinĩ  
Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ,  
Usũtwe nĩ tei.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ  
وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ  
أَلَّا نَهَا قُرْبَةً لَهُمْ سَبَدٌ خِلَهُمْ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ  
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

### LUKU 13

100.Na kwa aingĩ mũno katĩ wa etĩkĩli  
ma mbee nĩ Athani na Atetheesya <sup>1\*\*</sup> na  
asu ala mamaatĩle mo nesa vyũ na  
mwĩkalo mũseo, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwendeew'e nĩmo nesa, namo  
nĩmendeew'e nĩ We nesa na We  
nũseũvĩtye Mĩũnda Ila Iĩvĩtĩlaa mbũsĩ  
uungu wayo kwoondũ woo. Mo  
makekalaa vo tene na tene. Usu nĩw'o  
ũkĩlyo mũnene.

وَالسَّيْفُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ  
وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِلِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ  
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا  
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْغَوْزُ الْعَظِيمُ

101.Na katĩ wa Alaavu ma weŋnĩ  
kũmũthyũlũlũka inyw'ĩ amwe nĩ  
angangani; na amwe ma andũ ma  
Madina ota ūu. Mo maendee nthĩnĩ wa  
wangangani. We ndũmesĩ mo; Ithyĩ  
nĩtũmesĩ mo. Ithyĩ tũkamasĩlĩla mo keli;  
na Indĩ makanengeleanĩlw'e ūsilĩlo  
mũnene.

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ ؕ وَمِن  
أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى الْبَيْتِ لَا تَعْلَمُهُمْ  
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَبَدٌ لَّهُمْ مَّرَاتٍ ؕ ثُمَّ يَرُدُّونَ إِلَى  
عَذَابٍ عَظِيمٍ

\* Kuma Makka

\*Medina.

102. Na *ve angĩ* ala maumbũlĩte mavĩtyo moo. Mo nĩmavulanilye wĩa mũseo na ũngĩ *ala waĩ* mũthũku. Nokwĩthwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akamelekela mo na ũuu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَاٰخَرُونَ اعْتَرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ عَلٰٓتُمْ اَعْمَالًا صٰلِحًا  
وَاٰخَرُ سَيِّئًا عَسَىٰ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ  
غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٠٢﴾

103. Osa nthembo kuma ũthw'iinĩ woo, nĩkana ũtonye kũmathesya na kũmathambya nayo. Na voya kwoondũ woo; ow'o, mboya yaku nĩ wambĩĩĩlyo wa mũuo kwoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ  
بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ اِنَّ صَلٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاللّٰهُ  
سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿١٠٣﴾

104. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula wĩĩĩĩĩlaa nthembo kuma kwa athũkũmi Make na Umbũlaa nthembo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula Usyokeaa-Andũ-Kaingĩ *na ũuu*, na Ausũtwe nĩ tei.

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَ  
يَاْخُذُ الصَّدَقٰتِ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿١٠٤﴾

105. Na asya, 'Ikai ũndũ inyw'ĩ mũtonya' Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akasisya meko menu na Mũtũmwa Wake ota ũu na etĩĩĩĩĩ. Na inyw'ĩ mũkatũngwa Kwake ũla wĩĩĩ, Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa na ala monekaa; Indĩ akamũtavya maũndũ ala inyw'ĩ mweekaa.

وَقُلْ اَعْمَلُوا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ عَمَلَكُمْ وَّرِسُوْلُهُ وَالْوٰثِقُوْنَ  
وَسْتَرْدُّوْنَ اِلٰى عَلِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْزِلُكُمْ مِمَّا  
كُنْتُمْ تَفْلَحُوْنَ ﴿١٠٥﴾

106. Na *ve angĩ* ala mekalaa meteele ũtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nũtonya kũtw'a kũmasĩĩĩla mo kana We nũtonya kũmelekela mo na ũuu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

وَاٰخَرُونَ مُّجْرَوْنَ لِاَمْرِ اللّٰهِ اِمَّا يَعِزُّهُمْ وَاِمَّا يَنْزِلُ  
عَلَيْهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٠٦﴾

107. Na *katĩ wa angangani ve* asu ala makĩte mũsikiti nĩkana manange *Isilamu*

وَالَّذِيْنَ اتَّخَذَ وَا مَسْجِدًا ضِرَآءًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا

na *kUtheesya* ūlei na kUete ōaanŋku katŋ wa etŋkŋli, na kUnengane vandū va kwŋvitha kwa asu ala maminŋte kUmŋkwatŋsya Ngai Mwene Vinya W'onthe kaŋ na MŋtUmwa Wake; Namo vate nzika, makeevŋta: 'Ithyŋ tŋiendaa Ōndū ateo Ōseo;' Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Ōkŋsŋ kana mo vate nzika nŋ akengani.

108.Ndŋkaŋgame *kŋvoya* nthŋnŋ waw'o. Mŋsikiti ūla waakiwe nthŋnŋ wa Ōtheu kuma mŋthenya ūla wa mbee vate nzika nŋw'o waŋŋŋte mŋno mbee wa kŋŋngama ŋvoyee nthŋnŋ waw'o. Nthŋnŋ wa w'o ve andū ala mendaa kŋthew'a, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala metheasya mo ene.

109.We Indŋ, ūla waiie wambŋŋŋlyo wake ŋŋlŋ wa w'ia wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŋtanu Wake nŋwe mŋseo kana nŋ we ūla waiie wambŋŋŋlyo wake ŋŋlŋ wa ngŋka ŋla yololoetw'e nŋ kŋw'ŋ ŋla yavalŋkile vamwe nake nthŋnŋ wa Mwaki wa Ngiena? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andū ala mekaa naŋ.

110.Mwako ūu woo, mo mokŋŋŋtye, ŋkeethwa wŋ wambŋŋŋlyo wa kŋlea kwŋw'ana na nzika ngoonŋ syoo, kŋvika ngoo syoo itaanŋsye na kŋtilangwa tŋlungu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Umanyi-W'onthe, Mŋŋ.

#### LUKU 14

111.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋthooete mathayŋ ma etŋkŋli a ŋthw'ii woo vandū va Mŋŋnda wa Itunŋ

بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْكَافِرِينَ وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ اللَّهِ وَيُؤْمِنُونَ  
مِنْ قَبْلُ وَلِيُخْلِقَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَ وَاللَّهُ يَشْهَدُ  
أَنَّهُمْ لَكَذِبُونَ ③

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِّلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ  
يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَخَفُوا  
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ④

أَمَّنْ أَسْسَ بَيْنَانَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانِ  
حَيْثُ أَمْرٌ مِنْ أَسْسَ بَيْنَانَهُ عَلَى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ  
فَأَنْهَارُهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ  
الظَّالِمِينَ ⑤

لَا يَزَالُ بُنْيَا هُمْ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ  
إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑥

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ  
بِأَنْ لَهُمْ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَاتِلُوا

Ūla mo makethwa naw'o; mo mokitaa kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo nŭmoaa namo nŭmoaawa---- ūtianŭ ūla ūtalea kwŭthŭwa *Ūla We-Mwene watw'ie* nthŭnŭ wa Tola, na ūvoo-Mŭseo, na Kulani. Na nŭŭ ūla wakŭŭkŭŭka ūtianŭnŭ Wake kŭvŭta Ngai Mwene Vinya W'onthe? Tanai, ŭndŭ, nŭndŭ wa ūtianŭ ūla mwatianŭe Nake; na ūsu nŭw'o ūkŭlyo mŭnene.

112. *Mo nŭ mo* ala mamŭalyŭkŭŭlaa *Ngai* na *wŭilo*, ala mamŭthaithaa *We*, ala mamŭtaŭaa *We* ala maendaa ŭŭŭŭ wa nthŭ *maimŭthŭkŭma We*, ala mamŭkumanŭaa Ngai, ala matulasya-ndu na mothyŭ moo *Mboyani*, ala meylaa kwŭkwe nesa na kŭvatana ūthŭku, na ala masyaŭasya mŭvaka ŭla *yiŭwe* nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na kŭmanenge ūvoo mŭseo asu ala metŭkŭlaa.

113. Ti ŭŭŭŭ wa Mwathani na asu ala metŭkŭlaa kŭmetŭsya athaithi ma mŭvw'anano ūkeo *kwa Ngai*, ona ethwa nŭ ma ndŭŭ ya mŭkautŭ, ŭtina wa kŭmanyŭka vyŭ ūtheinŭ kana mo nŭ andŭ ma Ngienanŭ.

114. Na Avalamu kŭmwŭŭŭsya ŭthe ūkeo no ūndŭ wa ūtianŭ ūla we watianŭe Nake ŭndŭ yŭla wawuanŭw'e kana we nŭ mŭmaitha wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we nŭweevathanie nake. Vate nzika, Avalamu aŭ na ngoo mbololo, mŭmŭŭŭsya.

115. Na ti ŭŭŭŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭtuma andŭ mathyoeka ŭtina

وَيَقُولُونَ وَعَدُا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ  
وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبِشِرُوا  
بِمَبْعَثِ اللَّهِ إِلَيْنَا بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٥﴾

الشَّاهِدُونَ الْعِيدَ وَالْحِيدُونَ السَّاجِدُونَ الَّذِينَ  
الْحِيدُونَ الْأُمُورَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ  
الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَلَبِشِرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٦﴾

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ  
وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ  
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٧﴾

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِابْنِهِ إِيْلَاعَن مَوْعِدَةٍ  
وَعَدَهَا آيَاتُهُ فَلَمَّا بَيَّنَّ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ  
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٨﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ  
حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ لَبَلِيْلٌ شَيْءٍ عَالِمٌ ﴿١١٩﴾

wa We kúmatongoesya kúvika We amony'e nesa vyú ma0nd0 ala mo malítwe ní kwís0v1ana namo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe n0sy1s1 sy1nd0 syonthe nesa.

116.Vate nzika, ní Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula 0sumb1 wa matu na nth1 ne Wake. We n0nenganae thay0 na n0etae k1kw'0. Na inyw'1 m0i na m0nyanya kana m0tetheesya 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

117.Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika n0mwelekele na tei M0t0mwa Wake na Athami na Atetheesya ala mam0atfle we nth1n1 wa saa wa th1na, 1tina wa ngoo imwe sya nguthu yoo mal vakuvi kwelel0ka. We níwamelekele na tei 1ng1. Vate nzika, We ní M0uu kwoo, Us0ftwe ní tei.

118.Na ala atat0 ala matiiwe 1tina, k0vika nth1 yooneka y1 ntheke m0no kwoo vamwe na 0nene wayo w'onthe, na mathay0 moo ota 0u mathekevwa kwoo, namo mamanya vyú kana vai w1vitho vand0 vang1 ateo Kwake-Mwene. Ind1 We níwamelekele mo na tei nkana mo matonye k0aly0ka k0mwelekela We. Vate nzika, ní Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula usyokeaa-Kaing1E-na 0uu na Aus0ftwe ní tei.

### LUKU 15

119.Inyw'1 ala mw1t1k1laa! M0k1ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na 1th1wai vamwe na ala ma w'o.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ نَجِي  
وَيُيْتُّكُمْ مَالَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ  
تَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ⑤

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ  
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا  
كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ  
إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ⑥

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا كَيْتَ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا  
رَحَبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ  
مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ  
هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ⑦

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ⑧

120.Andũ ma Madina na ala mamathyũlũkĩte maumĩte katĩ wa Aalavu ma weũnĩ mayallĩte kwĩkala ĩtina wa Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'ontho kana mende mathayũ moo mbee wa thayũ wake. Uu nĩweekĩkie nũndũ mo mayaaona thĩna kana waũni kana mĩnoo, kana nzaa, kwoondũ wa nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'ontho, kana makakinya nzĩla ĩla ĩmathatasya alei ona kana makona ũtandĩthyo ĩlũlũ wa mũmaitha, ĩndĩ ve wĩla mũseo ũla ũandĩkĩtwe ĩlũlũ woo nũndũ wa wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaekaa ĩtuvi ya ala mekaa moseo yae.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظُلْمٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخَصَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطُونُ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَأْلَوْنَ مِنْ عَذَابٍ نِيلًا إِلَّا كَيْبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْحَسَنِينَ ﴿٣٥﴾

121.Namo mayumasya mbesa ona imwe, nini kana nyingĩ, onamo maikĩlanĩlasya mwanda, ĩndĩ nĩkũandĩkĩtwe kwoondũ woo, kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nũtonya kũmanenge ĩtuvi yĩla ĩseo vyũ nũndũ wa maũndũ ala mo meekie.

وَلَا يَنْفَعُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كَيْبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾

122.Kũitonyeka kwa etĩkĩli kumaala onthe vamwe. Nĩkĩ, ĩndĩ, vate kuma nguthu kuma kwa kĩla mbaĩ katĩ woo makathi vamwe nĩkana mo matonye kũkwata ũmanyi mũseo wa ndĩni, na nĩkana mo matonye kũmakaany'a andũ moo masyoke vala maĩ, nĩkana mo matonye kwĩsũvĩana na ũthũku?

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿٣٧﴾

## LUKU 16

123.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ukitai na amaitha ala me vakuvĩ nenyu na nĩmone ũlũmu ũte wa kũleela nthĩnĩ wenyu; na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontho E-vamwe na ala alũngalu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلظَةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْتَائِبِينَ ﴿٣٨﴾

124.Na yĩla Kĩlungu kyaatheew'a, ve

وَلَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَكُنْمْ زَادَنَاهُ

amwe moo maasya, 'N00 katĩ wenyu 0la Kĩlungu kĩĩ kĩmwongelelee m0ũkĩĩo?'

هَذِهِ آيَاتُهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَادَتْهُمْ آيَاتُنَا  
وَهُمْ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٧﴾

Indĩ kwa ala metĩkĩlaa, nĩkĩmongelaa m0ũkĩĩo woo namo nĩmatanaa.

125.Indĩ kwa ala mena 0wau nthĩnĩ wa ngoo syoo, kĩmongeleelaa lko yingangĩ 000 wa lko yĩla menu yo yu, namo makusaa me alei.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَادَتْهُمْ رِجْسًا  
إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٨﴾

126.Mo nomonaa kana nĩmekĩlawa 0tatwanĩ kĩla mwaka 0mwe kana kelĩ? Namu mayĩlilaa, ona maitonya k0ũtaĩka.

أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَقْرَةً أَوْ  
مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٣٩﴾

127.Na oyĩla Kĩlungu kyatheew'a, masyaanasya m0ũnd0 na 0la Ongĩ, makyasya, 'Ve m0ũnd0 ona 0mwe 0mwonaa inyw'ĩ?' Indĩ mo nĩmaaly0kaa makathi. Ngai Mwene Vinya W'onthe n0aly0ĩlfe ngoo syoo n0ũnd0 mo nĩ and0 ala matatonya k0ũmanyaa.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَاهُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ  
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٤٠﴾

128.Vate nzika, M0t0mwa nĩ0kĩte kwenyu kuma katĩ wenyu ene; ma0ũnd0 ala mamwĩw'ĩthasya kyevea nĩ ala matonya k0m0likya inyw'ĩ thĩnanĩ; we e kĩthito n0ũnd0 wa k0ũmanyaa mwĩkalo wenyu; na kwa etĩkĩli we nĩ M0uuu, Us0ũtwe nĩ tei.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا  
عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ  
رَحِيمٌ ﴿٤١﴾

129.Indĩ mo maaly0kaa, asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe n0mbĩanĩe nyie. Vai Ngai ateo We. Nyie nĩlfe wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ Wake, na We nĩ Mwĩafi wa Kĩvĩla-Kya-Usumbĩ kĩ vinya.'

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ  
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿٤٢﴾





6. We nĩ We Ula woombie syŭa yĩna kyeŋi kĩtheu na mwei ūmulĩkaa, na aitw'ĩla ithŭmŭo, nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmanyā ūtalo wa myaka na ūtalo wa ñinda. Ngai Mwene Vinya W'onthē ndombĩte ii ateo kwa ūla w'o. We atavanasya Syama kwa ūkuvĩ kwa andũ ala mena ūmanyi.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ①

7. Nĩw'o, nthĩnĩ wa ūalyŭko wa ūtukũ na mŭthenya, na nthĩnĩ wa syonthe ila Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmbĩte matunĩ na ūlũ wa nthĩ ve Syama kwa andũ ala akĩma-Ngai.

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ②

8. Asu ala matamanthaa kŭkomana Naitũ na meanĩwe nĩ thayũ wa nthĩ ĩno, na mew'aa mathŭmŭĩte nthĩnĩ wayo, na ala matasyaĩsyaa Syama Siitũ---

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ③

9. Aa nĩmo ala wĩkalo woo nĩ Mwakinĩ, nũndũ wa ūndũ mo meekie.

أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ④

10. Indĩ kwa asu ala metĩkĩlaa, na kwĩka meko maseo---Mwĩafi woo akamatongoesya nũndũ wa mũĩkĩĩlo woo. Mbũsĩ ikavĩĩlaa uungu woo Mĩũndanĩ ya utanu.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِآيَاتِهِمْ تَجْرِي مِنَ الْوَحْيِ فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ⑤

11. Mboya syoo vau nthĩnĩ ikeethwa 'Utheu wĩthwe Waku We, Ame Ngai Mwene Vinya W'onthē!' na ngethi syoo ikeethwa, 'Mũuo.' Na mŭminŭkĩlyo wa Mboya yoo ūkeethwa, 'Ndaĩa syonthe syĩthwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

دَعَوُهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَنَحْمِدُكَ فِيهَا سَلَامٌ ۖ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑥

## LUKU 2

12. Na kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmakalaatĩlaa andũ athũku ūla

وَلَوْ يَخِفُّ اللَّهُ لِلنَّاسِ لَاسْتَبَخَّ لَهُمُ بِالْخَيْرِ لَقِيمَهُ إِلَهُهُمْ أَجَلُهُمْ قَدَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ⑦

mekite tondū mo mekalaatle *kūmbany'a* ūthw'ii, mūminūkīlyo wa īvinda yoo ya thayū yīthwa yaetiwe ūlū woo. Indī Ithyī nītūmaekaa asu ala matamanthaa kūkomana Naitū mangange mana nthīnī wa ūthūku woo.

13. Na yīla thīna wamūvalūkīla mūndū, we nūtūwīkaīlaa Ithyī, akomete na wea, kana ailyī nthī, kana aūngeme; Indī yīla Ithyī twamūthīnūkyā, aendaa we ta ūtaatūthaita Ithyī ona vanini tūsisye thīna ūla ūmūkwatīte. Uu nīw'o meko ma anangi monekaa me maseo methonī moo.

وَلَمَّا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنَّتِهِ أَوْ قَاعِدَا  
أَوْ قَالِيْمَا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ مَرَّكَانَ لَمْ يَذْعُرَا  
إِلَّا صُرْمَتَهُ كَذَلِكَ زَيْنٌ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا  
يَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

14. Na Ithyī nītwasyanangie nzyawa mbingī ila syaī mbee wenyu yīla syeekie mothūku, oyīla Atūmwā nīmookīte kwoo *mbee wa ūu* mena Syama nthēu, Indī mo mayaaītkīla. Uu nīw'o Ithyī tūmaīvaa avītany'a.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا  
وَجَاءَ نَهُمُ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا  
كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤﴾

15. Indī, Ithyī nītwamūtw'īkīthisye inyw'ī atīwā ūlū wa nthī ītina woo, nīkana Ithyī tūtōnye kwona ūndū inyw'ī mūtōnya kwīka.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ  
كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

16. Na yīla mo meūsomewa Mīsoa Yaitū Mītheu, asu ala matamanthaa kūkomana Naitū maasya, 'Etei Kulani Ingī eka īno kana mūmīkūany'e.' Asya, 'Ti ūlū wakwa kūmīkūany'a kwa kwenda kwakwa mwene. Nyie nīatīlaa maūndū ala navuanīw'a tū. Ow'o, nyie nīngūkīla, ethwa nīngūlea kūmwīw'a Mwīaī wakwa, nūndū wa ūsīllo wa ūla Mūthenya Mūnene.'

وَإِذَا نُنَاطِلُ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ  
لِقَاءَنَا إِنَّمَا يَنْقُضُ عُقْرُهُمْ مِنْ هَذَا أَوْ بَدِّلَهُ قُلْ مَا يَكُونُ  
لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَائِي نَفْسِي إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوعَى  
إِلَّا إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابٌ يَوْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

17. Asya, 'Kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendie, Nyie ndyīthwa

قُلْ تَوْشَاهُ اللَّهُ مَا تَلَوْتُمْ عَلَيْهِمْ وَلَا أَدْرِيكُمْ بِهِ ۖ

namúsomeie inyw'I, ona We ndethwa amúmanyithiye inyw'I yo, Ow'o, Nyie nĩĩkalĩte katĩ wenyu nthĩnĩ wa thayũ wakwa w'onthē mbee wa ũũ. Indĩ inyw'I nomúkamanya?'

18.Nũũ ũla wanangaa ũlũngalu na kĩlonzo mbee wa ũla ũseũvasya ũvũngũ ĩũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē kana we ũla ũmĩtusaa Mĩsoa Yake ta ya ũvũngũ? Vate nzika, avĩtany'a maikaĩla ona vanini.

19.Na mo nĩmathaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthē kĩla kĩtamaunaa kana kũmaetee wasyo; namo maasya. 'Aa nĩmo ew'anĩthya maitũ na Ngai Mwene Vinya W'onthē.' Asya, Inyw'I mũkamũmanyĩthya Ngai Mwene Vinya W'onthē kĩndũ kĩla We ũtakĩsĩ matunĩ na ĩũlũ wa nthĩ?' We nĩ Mũtheu, E-ĩũlũ Mũno kũasa na ila mamwĩananasya *We nasyo*.

20.Na andũ onthe ma nthĩ maĩ nguthu o ĩmwe, Indĩ mo nĩmavathũkanganie; na kethwa ti ndeto ĩla yatongoetye mbee kuma kwa Mwĩafi wenyu, ũvoo woo wĩthwa weekĩtwe ũsiĩlo kwĩanana na maũndũ ala mo mavathũkanganĩaa nthĩnĩ wamo.

21.Namo maasya, 'We aleete kũtheew'a Kyama kuma Kwa Mwĩafi wake nĩkĩ?' Asya, 'Maũndũ ala matonekaa nĩ ma Ngai Mwene Vinya W'onthē. Kwa ũu, eteelai; Nyie nĩ vamwe nenyu katĩ wa ala meteelaa.'

قَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عَمْرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٥﴾

مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمَجْرُمُونَ ﴿١٥﴾

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ ۚ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ اتَّبِعُونِ اللَّهَ ۖ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ فِي السَّمَاءِ وَلَا فِي الْأَرْضِ تُحِجُّكُمْ وَيُحْطَىٰ عَنَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٥﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِي يَوْمٍ ۖ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٥﴾

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٥﴾



túútw'íkíthasya ta mŭŭnda mŭŭme ta útanáí vo ŭoo. Uu nŭw'o Ithyí tŭvuanasya Syama kwa andŭ ala masŭanŭaa.

26.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe etanŭaa wŭkalo wa mŭuo, na amŭtongoeasya nzŭanŭ ŭla ya w'o ŭlaWe wenda.

27.Kwa asu ala mekaa meko maseo, vakeethwa na ŭuvi ŭseo vyŭ na ŭŭlŭ wa ŭu, *maŭathimo* maingŭ. Na kŭvindu kana ntheko iikamavw'ŭka mothyŭ moo. Aa nŭmo ekali-ma-Itunŭ; vo nŭvo mo makekalaa.

28.Na *kwa* asu ala mekaa meko mathŭku, ŭsilŭlo wa ŭthŭku ŭkeethwa wŭanene naw'o, na ntheko ikamavw'ŭka mo. Makeethwa matena mŭndŭ wa kŭmasŭvŭa vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe. *Namo makooneka* mothyŭ moo tamavw'ŭkŭtwe nŭ isio sya ŭtukŭ. Aa nŭmo ekali-ma-Mwakinŭ, vo nŭvo mo makekalaa.

29.Isŭvŭei mŭthenya ŭla Ithyí tŭkamombany'a mo onthe vamwe, na ŭndŭ Ithyí tŭkamataavya asu ala masyŭananasya ngai ingŭ na Ngai, 'Ikalai ovala mŭŭ---inyw'ŭ na ngai atindany'a menyū.' ŭndŭ Ithyí tŭkamataany'a mo; na asu ala mamasŭanŭaa ta atindany'a makaasya, 'Ti ithyí ala inyw'ŭ mwathaitaa.'

30.'Kwa ŭu Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Ngŭsŭ mbŭanŭu katŭ wenyū naitŭ. Ithyí tŭyaamanya ŭthaiti wenyū ona vanini.'

أَمَرْنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَمْ  
بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ  
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥١﴾

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْخُسَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ  
قَتَرٌ وَلَا ذُلٌّ أَتَوَلَّكَ أَحْصَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا  
خَالِدُونَ ﴿٥٢﴾

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَنَةٍ أَوْ بَعْضِهَا  
تَرَهَقُهُمْ ذُلٌّ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ حَاجِمٍ كَانُوا  
أَعْيَتْ وَوُجُوهُهُمْ قَطَعَا مِنَ الْإِلِّ مُظْلِمًا أَتَوَلَّكَ  
أَحْصَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٣﴾

وَيَوْمَ نَخْشِرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا  
مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَزَلَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ  
شُرَكَاءُ هُمْ مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴿٥٤﴾

فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ  
عِبَادَتِكُمْ لَغَوِيلِينَ ﴿٥٥﴾

31. Kila thayu Okamanya kila waafile ni kutongosya mbee. Namo makatungwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwila wo wa w'o, na maundu onthe ala mo meeseuvise makamafa.

هَذَاكَ بَلُوا كُلِّ نَفْسٍ مَّا اسْلَفَتْ وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ  
لِقَابِهِمْ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ وَضَلَّ عَنْهُمْ قَاكَاؤُا يَفْتَرُونَ ۝

#### LUKU 4

32. Asya, 'Nuu ula umunengae inyw' i utethyo kuma tulu na nthi? Kana nuu ula wina utonyi tulu wa matu na metho? Na nuu ula umasya ula mukw'u kuma kwa ula wi thayu? Na nuu ula umasumbika maundu onthe? Mo makaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indl asyai, 'Inyw' i nomukauma m'endeleni yenyu m'ihoku?'

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ  
السَّعْيَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ  
وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يَدْبُرُ الْأُمُورَ  
فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۝

33. Usu ni We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwila wenyu wa w'o, kwa ou ni kya kutiele itina waw'o ateo ityio yiyonanitye? Inyw' i indl, mwilalyulwa ata kuma nthini wa w'o?

فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا  
الضَّلَالُ ۝ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ۝

34. Uu niw'o ndeto ya Mwila waku yitkithitw'e ya w'o kwa asu ala matulaa miao, nikana maiketkile.

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَيْدُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا  
أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

35. Asya, 'Ve umwe katl wa atindany'a menyul ula wambitilasya umbi, na indl akututungitila?' Asya, 'No Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ula wambitilasya umbi na indl akututungitila. Inyw' i mwal mutonya ata indl kuthyockw'a?'

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَدْعُوا إِلَهُهُ خَلْقَ  
يُعْبَدُ قُلْ اللَّهُ يَدْعُوا إِلَهُهُ خَلْقَ ثُمَّ يُعْبَدُ قُلْ  
تُؤْمِنُونَ ۝

36. Asya, 'Ve imwe katl wa ngai --- mutindany'a wenyu itongoasya nthini wa w'o? Asya, 'Ni Ngai Mwene Vinya W'onthe ula utongoasya nthini wa w'o. Indl We ula utongoasya nthini waw'o ni We wailwe ni kutitwa kana ni we ula

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ  
اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ  
أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ  
بِكَيْفِ تَحْكُمُونَ ۝

Utamyona nzĩa we mwene ateo e mŭtongoesye? Indĩ inyw'ĩ mwĩna kĩ? Inyw'ĩ mŭtusaa ata?'

37. Na aingĩ moo maatiĩaa vathei ateo kŭtalĩthya. Vate nzika, kŭtalĩthya kŭitonya kwĩkala vandũ va ũw'o ona vanini.

38. Na Kulani ĩno ndĩtonya kwĩthwa yaumiw'e nĩ mŭndũ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ũtee wa ũu, yĩanĩĩasya maŭndũ ala me mbee wayo na nĩ ũalyũlo wa Mwĩfao wa Ngai. Vai nzika nthĩnĩ wayo. Yo yumĩte kwa mwĩfai wa nthĩ syonthe.

39. Mo measya, 'We nŭyĩseŭvĩtye?' Asya, 'Etei Indĩ Kĩlungu kĩlilyĩ takyo, na ĩtyai ũtethyo kuma kwa onthe ala mŭtonya ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o.'

40. Aiee, Indĩ mo nĩmaleete maŭndũ ala mate na ũmanyi wamo na ũ-w'o wamo ndwaamavikĩa. Na ota ũu ala maĩ mbee woo nĩmaũleile ũla w'o. Indĩ kwa sisyai ũndũ mŭminũkĩlyo wa asu ala meekie naĩ!

41. Na katĩ woo ve *amwe* ala mawĩtĩkĩĩaa, na Mwĩfai wenyu nŭmešĩ nesa asu ala maetae kĩthokoo.

## LUKU 5

42. Na ethwa mo meŭweta we ta mŭkengani, asya, 'Nyie ngakũlw'a ĩũũ wa meko makwa nenyu kwoondũ wa meko menyu.

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنَى  
مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۝

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ تُفْتَرَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ  
وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ  
لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا  
مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَكِنَّا إِنَّمَا أُنْزِلَتْ  
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ  
عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۝

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ  
۝ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ۝

وَأَنْ كَذَّبَكَ بُوكَ فَعَلْتُ فِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ  
بِرَبِّكُمْ وَمَا أَعْمَلُ وَأَنَا بِرَبِّي وَمَا أَعْمَلُونَ ۝



43. Na katĩ woo ve *amwe* ala makwĩthukĩfasya we. Indĩ we nũtonya kũmwĩw'ĩthya mũndũ ũte matũ ona ethwa mo maimanyaa?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَعِينُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ  
وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ۝

44. Na katĩ woo ve *amwe* ala maũsyaasya we. Indĩ we nũtonya kũtongoesya kũlalinda, ona kau mo mayonaa?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ  
وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ۝

45. Kwa ũla w'o vyũ, Ngai Mwena Vinya W'ontho ndamavĩfasya andũ ona vanini, Indĩ andũ nĩmamavĩfasya mathayũ moo ene.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ  
أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝

46. Na mũthenya nĩ ũla We ũkamombany'a onthe vamwe, *kũkooneka kwoo ta* mataaikala ũũũ wa nthĩ ateo kwa ũsaa yĩmwe ya mũthenya. Mo makamanyanaa mũndũ na ũla Ongĩ. Ala mena wasyo mũno nĩ asu ala maleaa ũmbano wa Ngai Mwene Vinya W'ontho na matatonya kũtongoew'a.

وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ  
النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا  
بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ۝

47. Na Ithyĩ tũkaũtw'ĩkĩthya we ngũsĩ ya kĩlungu kĩmwe kya maũndũ ala Ithyĩ twamathie mo kana tũkaũkw'ĩthya we mbee wa ũũ, ũalũko woo ũkeethwa wĩ kwitũ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho akaũngama ngũsĩ ũũũ wa ũndũ mo mekaa.

وَأَمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّعُكَ فَاذْكُرْ  
مَرْجِعَهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ۝

48. Na kwa kĩla mũvathũko wa andũ ve Mũtũmwa. Kwa ũũ yĩla Mũtũmwa woo ũkaa nĩkũtusawa katĩ woo na ũũũgalu, ona mo maivĩfaw'a.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ  
بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝

49. Namo maasya, 'Utianĩ ũũ *ũkeanĩw'a* Indĩ ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o'?

وَيَقُولُونَ حَتَّىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝  
قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ  
لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْذِنُونَ

50. Asya, 'Nyie ndina ũtonyi wakwa mwene ũũũ wa ũthũku ona wĩva kana

Utandĩthyo ateo ūndū Ngai Mwene Vinya W'on the wendaa. Kwa kīla andū *matetīkīlaa* ve īvinda yītw'ītwe. Na īvinda yoo yavika, maitonya kōtiwa ītina ona kavinda kamwe, ona maitonya kūyīvītūka mbee.'

51. Asya, 'Ndavyei nyie, ūsilīlo Wake ūkoka īūlū wenyu ūtukū kana mūthenya, mūvītany'a akatonya kūkīla ata ona ethwa nī kwa mītūkī?

قُلْ ارْمِئْتُمْ إِنِ اشْكُرْ عَذَابِي بَيِّنًا أَوْ نَهَارًا مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥١﴾

52. 'Yīla īndī, ūkamūvalūkīla nīw'o mūkawītīkīla? Kyaū! Yu! Na mbee wa ūu inyw'ī nīmwendaa kūvika kwaw'o kwīkalaate?

أَتُمْ إِذَا مَا وَقَعَ امْتَحِرْتُمْ بِهِ الْتَنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na īndī nīvo ala meeīie naī makatavw'a, 'Samai inyw'ī ūsilīlo wīkalaa. Inyw'ī mūiūtuvw'a ateo kwa ūndū inyw'ī mweekaa.'

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٣﴾

54. Namo meūkūlya we, 'Uu nīw'o? Asya, 'Iī, nīvīta na Mwīlāfī wakwa! Vate nzika, ūū nīw'o vyū; na inyw'ī mūitonya kūsiīla.'

وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِنِّي وَرَقِيَ إِنَّهُ أَحَقُّ ﴿٥٤﴾ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٥﴾

## LUKU 6

55. Na ona kīla thayū wīkaa naī ūkethwa na syonthe ila syī īūlū wa nthī, nokūsyumya syonthe kwīyovosya nasyo w'o mwene. Namo makavitha wīlilo woo mawona ūsilīlo. Na ūtw'lo ūkaumw'a katī woo kwa ūlūngalu, namo maikavītīw'a.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَا فَنَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُتِحَ بَيْنَهُمْ بِالْقِطْعِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

56. Asi! Vate nzika, kīla kyonthe ona kīva kī matunī na īūlū wa nthī, nī kya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asi! Nīw'o

إِلَّا إِنْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا إِنْ وَدَّ اللَّهُ شَيْءٌ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

Utianŋo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩ wa w'o. Indĩ aingĩ mũno moo mayĩsĩ.

57. We nĩ We Ula Ōnenganae thayŋ  
akaete kĩkw'ũ, na Kwake We nĩkw'o  
inyw'ĩ mŋkatũngwa.

هُوَ يَبِي وَيُنَيْتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٥٧

58. Inyw'ĩ mbaa andũ! Ow'o ūtao  
nũmũvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩaĩ  
wenyu na mũito kwa kĩla ūwau ona wĩwa  
wĩ nthĩnĩ wa ngoo, na ūtongoi na tei kwa  
etikĩli.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ  
وَشِفَاءٌ لِنَافِي الضُّرُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ  
لِّلْمُؤْمِنِينَ ٥٨

59. Asya, *Uũ w'onthe nĩkwĩsĩla nthĩnĩ* wa  
ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na  
kwĩsĩla teinĩ Wake; kwa ūu, mo  
nĩmatanĩe ūvoo ūsu. Uu nĩw'o ūseo  
mbee kũvĩta kĩla mo mombanasya.'

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ قَبِذْ إِلَيْكَ فليَفْرَحُوا هُوَ  
خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ٥٩

60. Asya, 'Inyw'ĩ mũsũanĩte kana Ngai  
Mwene Vinya W'onthe amũtheesye  
inyw'ĩ kyaũya, na Indĩ mwĩkĩtw'ĩkĩthya  
kĩmwe kĩtĩkĩlye na kĩmwe kĩvatane?'  
Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nũmwĩtĩkĩlĩtye inyw'ĩ ūu kana  
mwĩseũvya ūvũngũ ūlũ wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe?'

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ  
فِيهِ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ إِذِينَ لَكُمْ أَمْرٌ عَلَى اللَّهِ  
تَقْتَرُونَ ٦٠

61. Asu ala maseũvasya ūvũngũ ūlũ wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe masoanĩaa  
ata ūlũ wa Mũthenya wa Uthayũũkyo?  
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
Ausũĩtwe nĩ ūlau kwa andũ onthe ma  
nthĩ, Indĩ aingĩ mũno moo maitũngaa  
mũvea.

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ  
الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ  
أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ٦١

## LUKU 7

62. Na inyw'ĩ mũi ūndũ mũkwĩka, na  
mũisomaa kuma Kwake kĩlungu ona

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ

kĩmwe kya Kulani, na inyw'ĩ mũĩ ũndũ mwĩkaa, ĩndĩ irthĩ nĩtũmũsyallĩsyaa inyw'ĩ mwĩlikĩtye nthĩnĩ. Na vai kĩndũ kĩvithĩku ũthyũnĩ wa Mwĩfĩ wenyu---ona kĩla kĩna ũito wa kaveke kanini kana mũnini mbee wa ũu, kana kĩnene mbee wa ũu ũũũ wa nthĩ kana matunĩ---ĩndĩ kyo nĩkĩandĩke nthĩnĩ wa Ivuku ĩtheu.

لَا تَعْلَمُونَ مَنْ عَمِلَ إِلَّا نَحْنُ عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُنْفِصُونَ  
فِيهِ وَمَا يَذُوبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ  
وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا  
فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

63. Sisyai! Anyanyae ma Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, maikethwa na w'ia, ona maikew'a kyeve----

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ اللَّهُ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

64. Asu ala meetĩkĩlile na meekie ũlũgalu vyũ.

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۝

65. Ve ũvoo mũseo kwoo nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno na Itunĩ *ota ũu*---vai ũalyũko ndetonĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho; ow'o ũsu nĩ ũtanu mũnene.

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَتَذَكَّرُ  
إِلَّا اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

66. Na ndeto syoo iikakwĩw'ĩthye kyeve we. Vate nzika, ũtonyi w'ontho nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. We nĩ Wĩw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ  
الْعَلِيمُ ۝

67. Asi! Nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ ũũũ wa nthĩ. Asu ala mavoyaa atindany'a ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ow'o mo maimaatĩlaa mo. Mo mai kĩndũ maatĩlaa ateo ũsũanĩo na malikaa nthĩnĩ wa maũndũ ma kũtalĩthya.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا  
يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءُ إِنْ  
يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝

68. We nĩ Ula ũseũvĩtye ũtukũ kwoondũ wenyu nĩkana mũtonye kũthũmũa nthĩnĩ waw'o, na mũthenya ũmulĩkaa. Vate nzika, nthĩnĩ ve Syama kwa andũ ala methukĩĩsyaa.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْآيَاتِ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَ النَّهَارَ  
مُبْصِرًا إِنْ فِي ذَلِكَ لَايَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝

69. Mo maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwiyoseete mwana We-Mwene.' We nĩ Mũtheu!.' We nĩwĩyanĩtye-Mwene na nĩ Syake syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na Tũũ wa nthĩ. Inyw'ĩ mũĩ na Utonyi Tũũ wa Ũndũ Ũũ. Inyw'ĩ mwĩneena Tũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe Ũndũ Ũla mũtesĩ?

70. Asya, 'Asu ala maseũvasya Ovũngũ Tũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe maikaĩla.'

71. Mo makeethwa na ũtandĩthyo wa kavinda Tũũ wa nthĩ ĩno. ĩndĩ ũalũko woo nĩ Kwitũ. ĩndĩ ĩthyĩ tũkamasamĩthya ũsilĩlo wĩ woo; nũndũ mo mayaĩ metikĩla.

## LUKU 8

72. Na masomee mo ũvoo wa Noa, yĩla wamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ andũ makwa, ethwa kwĩkala kwakwa vamwe na Ngai na kũmũlilikany'a inyw'ĩ wĩ wenyu kwĩsĩla nthĩnĩ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkũũmũthatya inyw'ĩ---Nyie nĩia wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe--- ĩndĩ tũngĩanĩai masũanĩlo menyu onthe, inyw'ĩ na "atindany'a" menyu; na maũndũ ala inyw'ĩ mũkwĩka maikavithĩke kwenyu; ĩndĩ seũvyai mawalany'o menyu Tũũ wakwa na mũikanenge nyie ĩvinda.

73. ĩndĩ inyw'ĩ mwasyoka ĩtina, lilikanai, Nyie ndimwĩĩtye inyw'ĩ ĩtuvi ona yĩva. ĩtuvi yakwa yĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka, na nyie

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا اَتَقُولُوْنَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٩﴾

قُلْ اِنَّ الدِّينَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلَحُوْنَ ﴿٧٠﴾

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نَذِيْقُهُمْ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٧١﴾

وَ اٰتٰل عَلَيْهِمْ نَبَا نُوحٍ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖ يَقُوْمِر اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِيْ وَ تَذٰكِرِيْ بِآيٰتِ اللّٰهِ فَخَلَّ اللّٰهُ تَوَكَّلْتُ فَاجْبِعُوْا اَمْرَكُمْ وَ شُرَكَاءُكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ اَمْرَكُمْ عَلَيْكُمْ عُقْبَةً ثُمَّ اَقْضُوا اِلَيَّ وَلَا تَنْظُرُوْنَ ﴿٧٢﴾

وَ اِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ وَ اُمِرْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿٧٣﴾

nīnīyīāīwe kwīthwa katī wa asu ala menenganīte.

74.Indī mo nīmamūleile we, kwa ūu, Ithyī nītwamūtangīte we na asu ala maī vamwe nake Ngalawanī. Na Ithyī nītwamatw'īkīthisye mo atīlwa *ma nthī*, oyīla Ithyī nītwamanyw'īthisye kīw'ū asu ala maleile Syama Siitū. Sisyai Indī, ūndū mūminūkīlyo wa asu ala makaanītw'e wailī!

75.Na Indī Ithyī nītwatūmie ītina wake Atūmwa angī kwa andū *moo*, namo nīmamaeteie Mokūsī matheu. Indī mayaametīkīla, nūndū mo nīmamaleete mbeeni. Uu nīw'o Ithyī tūsīlāa ngoo sya eki-ma-naī.

76.Na Indī Ithyī nītwamatūmie Mose na Aluni ītina woo kwa Valao na anene make mena Syama Siitū, Indī mo nīmeekathīte. Namō maī andū ene naī.

77.Na yīla w'o wookie kwoo kuma Kwitū, mo maisye, 'Uū vate nzika nī ūoi wī ūtheinī.'

78.Mose aisye, 'Inyw'ī mwīasya ūu tūlū wa w'o yīla ūmūvikīte? Uū nī ūoi? Na aoi mayāīlāa.

79.Mo maisye, 'We ūkīte kūū kwitū nīkana ūtūmye nthīnī wa maūndū ala tweethīe maaīthe maitū maatīte, na nīkana inyw'eīlī mwīthwe na ūnene wa nthī *mo*? Indī ithyī tūiūmwītīkīla ona ūmwe wenyu.'

80.Na Valao aisye, 'Ndeteei kīla mūndū mūe mūī.'

فَكَذَّبُوهُ فَنَبَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ وَجَعَلْنَاهُمْ  
خَلِيفَ وَاعْرِقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ  
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَذَرِّينَ ④

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ جَاءَهُمْ  
بِآيَاتِنَا فَمَا كَانُوا يُؤْمِنُونَهَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ  
كَذَلِكَ نَطِيعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُتَعَدِّينَ ⑤

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ  
وَمَلَائِكَةٍ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ⑥

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ  
مُبِينٌ ⑦

قَالَ مُوسَى اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاجَدُوا لَهُ كُنْزُ هَذَا  
وَلَا يَقْلَحُ الشَّجَرُونَ ⑧

قَالُوا إِنَّمَا نَتْلُوهُنَا عَلَى مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءُنَا وَ  
نَكُونُ لَكُمُ الْكِرْبَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا عَنَّا لَكُمَا  
بِشَيْءٍ مِمَّنْ ⑨

وَقَالَ فِرْعَوْنُ اسْتَوْفُوا بِكُلِّ شَيْءٍ عَلَيْنِي ⑩

81. Na yīla awe mookie, Mose  
nīwamatavisye, 'Ikyai kīla inyw'ī  
mūkwīkya.'

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ  
مُلْقُونَ ۝

82. Na yīla mo maminie kwīkya, Mose  
aisye, 'Kīla inyw'ī mūetete nī ūoi mūthei  
īū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe akaūt'w'īkīthya vathei. Nīw'o,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaekaa  
wīa wa eki ma mawathe waīle.

فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ  
سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ۝

83. 'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
aūlūlūmīlasya w'o na ndeto Syake, ona  
ene naī maūlea.'

۞ وَيُحْيِي اللَّهُ الْخَبْثَ بَكَلْبَتِهِمْ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ۝

### LUKU 9

84. Na vai ona ūmwe wamwīw'ie Mose  
ateo nzyawa īmwe katī wa andū make,  
nūndū wa wia wa Valao na anene make,  
we ndakese kūmathīny'a. Na nīw'o,  
Valao aī mūsumbī mūng'endu nthīnī wa  
nthī *śu*, na kwa ūla w'o, we aī katī wa  
eki ma naī.

فَمَا أَمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّتُهُ مِنْ قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ  
مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنْ فِرْعَوْنَ  
لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ السُّفْرِينَ ۝

85. Na Mose aisye, 'Inyw'ī andū makwa,  
ethwa nīmūmwītīkīte Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, īndī iai wīkwatyo wenyu nthīnī  
Wake, ethwa inyw'ī ow'o  
nīmwīnenganīte *kwendanī Kwake*.'

وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ  
تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ۝

86. Na mo maisye, 'Ithyī tw'īlte  
wīkwatyo witū kwa Ngai Mwene Vinya  
W'on the. Mwīai witū,  
ndūkatūt'w'īkīthye ithyī ta ūtato kwa andū  
eki-ma-naī.

فَعَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِقَوْمِ  
الظَّالِمِينَ ۝

87. Na tumye ithyī na tei Waku kuma  
andūnī matetīkīlaa.

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝

88.Na ithyĩ n̄tʷaneenie na Mose na mwanaa nyinya, tũkyasya, 'Akai nyũmba kwa andũ menyu nthĩnĩ wa mũsyĩ na akai nyũmba syenyu syelekele ngalĩ ĩmwe, na l̄l̄l̄mĩĩlayi Mboya. Na matavyei etĩkĩli ũvoo mũseo.<sup>1</sup>\*

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا  
بِصَّرِيٍّ وَبَوَّاءٍ لِّبُيُوتِكُمَا قَبْلَةَ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ  
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

89.Na mose aisye, 'Mwĩfai waitũ, We nũmũnengete Valao na anene make mathaa na ũthw'ii nthĩnĩ wa thayũ ũũ. Mwĩfai waitũ, ũla ũtumĩte mo mamathyoekya andũ kuma nzĩanĩ Yaku tũ. Mwĩfai waitũ, vetanga vyũ mothw'ii moo na ĩthwa wĩ mwai ĩl̄l̄ũ wa ngoo syoo, nũndũ veoneka kana mo maiketĩkĩla okũvika mo mone ũsilĩlo wĩ woo.'

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَآئِهِ  
زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ  
عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ  
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٥٩﴾

90.We *Ngai* asya, 'Mboya yaku n̄tʷeetĩkĩlwa. Kwa ũu inyw'elĩ ĩthĩwai mwĩ yũmĩĩsyee, na mũĩkaatĩle nzĩla ya asu ala matesĩ.

قَالَ قَدْ أُجِيبَتِ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعِنَّ  
سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

<sup>1</sup> Ndeto ĩno ya Kĩlavu 'waj'aloo boyootakuma qiblatan' nthĩnĩ wa mũsoa ũũ n̄tʷonya kwasya kwelekela qibla kũla ũthaihi wambĩĩĩle kana kwelekanĩla mũndũ na ũla ũngĩ ngalĩ ĩmwe. ualyũlo wa mbee ndwoseka nesa nũndũ vayaĩ kibla kyatw'ĩtwe kwa Aana-ma-Isilaeli mbee wa kwakwa kwa yĩla lkalũ ya Solomoni.

Ethwa ũalyũlo wa kelfi nũkũatĩĩwa ĩndĩ nĩ mũvw'ano wa nyũmba ila syaakiwe syelekanĩle nũndũ wa kũsũvĩla mũuo. Ithyĩ twĩendeew'a nĩ ũalyũlo wa katatũ ũla ũkwasya, akai nyũmba syenyu syelekanĩle ngalĩ ĩmwe. Isu syĩna ũtandĩthyo kũtonyethya atũĩ onthe ma i nyũmba kũthaiha ngalĩ ĩmwe ĩla yĩkwonany'a woni wa ngwatanĩo na kĩkĩo katĩ woo.

O mĩtũkĩ ĩtina wa mwĩlao ũũ, etĩkĩli nĩmataviw'e malũmye Mboya ila il̄l̄l̄mĩĩlasya woni nũndũ ndeto ĩno ya Kĩlavu 'Aqem as-salaat' ndĩkw'iyĩlaa mboya ya mũndũ eweka ĩndĩ yĩkĩlaa vinya Mboya ya ĩkomano kana ya ando aingĩ.



91. Na Ithyī nītwaimakīlīlye Aana-ma-Isilaeli ūkanga; na Valao na nguthu syake sya ita nīwamaatīle mo ena kīeleelo kīthŭku na ūmaitha, kvika, yīla mbanga ya kŭthitw'a yamŭkwatie we, we aisye, 'Nyie nīngwītīkīla kana vai Ngai ateo We Ula Aana ma Isilaeli metīkīlaa, na Nyie nī wa asu ala menyivasya *Kwake We.*'

وَجُوزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَءِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٩١

92. Ata! Yu! Oyīla inyw'ī mwīthītwe mwī mbaa-matŭ mbeeni na mwai katī wa asu ala mwīkaa mawathavu.

الَّذِينَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ٩٢

93. Kwa ūu mŭthenya ūu Ithyī nītŭkŭtangīla mwī waku wī w'oka nīkana we ūtonye kwīthwa wī Kyama kwa asu ala makoka ītina waku. Na vate nzika, aingī katī wa andŭ maisŭvīaa Syama Siitŭ.

فَالْيَوْمَ نَبْيِّئُكَ بِدَلِيلِكَ لَتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً ۖ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَفُلُونَ ٩٣

## LUKU 10

94. Na Ithyī nītwamaiīle Aana ma Isilaeli ūtŭo mŭseo vyŭ, na nītwamanengie mo syīndŭ nzeo, namo mayaavathŭkangana kŭvika yīla ūmanyi wamavikīle. Vate nzika, Mwīai waku akatw'a katī woo Mŭthenyanī wa Uthayŭkŭyo tŭlŭ wa maŭndŭ ala mo mavathŭkanganīaa.

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مَبَآئِدِي وَرَرَقْنَهُمْ مِنَ الظَّالِمِينَ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَيَسْأَلُونَكَ عَنِ أَفْوَاجِهِمْ ۖ يَخْتَلِفُونَ ٩٤

95. Na ethwa we wīna nzika tŭlŭ wa maŭndŭ ala Ithyī tŭŭtheesye we, makŭlye asu ala methītwe maiyīsoma Ivuku mbee waku. Ow'o, ūla w'o nŭkŭvikīle we, kuma kwa mwīai waku; kwa ūu, ndŭkethwe katī wa asu ala mena nzika.

إِن كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسْأَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَارِكِينَ ٩٥

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونُوا مِنَ الْخَاسِرِينَ ٩٦

96. Na we ndŭkethwe katī wa asu ala mamīleaa Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwa ūu ndŭkethwe katī wa ala mena nzika.

97. Vate nzika, ala ūtw'io wa ūsilŭlo  
ŭminŭte kŭvŭtŭkŭthw'a ŭlŭlŭ woo,  
maiketŭkŭla.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٧﴾

98. Ona makavikŭwa nŭ Kyama ona kŭva,  
no mŭvaka mone ūsilŭlo wŭ woo.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ خَلَّتْ بِرُءُوسِهِمُ الْعَذَابُ الْآلِيمَ ﴿٩٨﴾

99. Nŭkŭ vayai andŭ angŭ, ateo andŭ ma  
Yona, ala maafŭlŭte nŭ kwŭtkŭla nŭkana  
wŭtkŭlŭ woo ūmaune? Yŭla mo  
meetŭkŭlŭle, Ithyŭ nŭtwamavetangŭ ūsilŭlo  
wŭ nthoni kuma kwoo ŭlŭlŭ wa nthŭ ŭno, na  
nŭtwamanengŭ kyaŭya kwa ŭvinda.

فَلَوْلَا كَانَتْ قُرْيَةً آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِنِّي أَنَا لَهَا الْوَلِيُّ  
يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَبْدَ آبَ الْجَحْرِ فِي  
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٩﴾

100. Na takethwa Mwŭlŭi waku nŭweekŭne  
kvenda kwake vinya, vate nzika, onthe  
ala me ŭlŭlŭ wa nthŭ methwa meetŭkŭlŭle  
me vamwe. Indŭ we, ŭkamaingŭtsya andŭ  
kŭtw'ŭka etŭkŭli?

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّ جَمِيعًا  
أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٠﴾

101. Na vai thayŭ ūtonya kwŭtkŭla ateo  
kwa ūthei wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Na We atumaa ūthatu Wake  
ŭtheea ŭlŭlŭ wa asu ala  
matathŭkŭmŭthasya kŭlŭko.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ  
لِلْجَنَّةِ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

102. Asya, 'Sŭanŭai kŭla kŭ kwŭkŭka  
matunŭ na ŭlŭlŭ wa nthŭ.' Indŭ Syama na  
Akaanany'a ŭimauna andŭ ala  
metetŭkŭlaa.

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُغْنِي  
الْآيَاتِ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٢﴾

103. Nŭ kyaŭ indŭ mo mekwatŭte ateo  
ngelekany'o ya matukŭ ma ūsilŭlo ŭla  
wamakwatŭe asu ala makw'ie mbee woo?  
Asya, 'Eteelai indŭ, na Nyie nŭ vamwe  
nenyu katŭ wa ala meteela.

فَهُلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ  
قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ النَّاتِلِينَ ﴿١٠٣﴾

104.Indĩ Ithyĩ tũkamatangĩĩa Atũmwa  
Maitũ na asu ala metĩkĩĩaa. Uu *nĩw'o*  
*kwĩkĩkaa mavinda onthe*; nĩkũtwaĩĩte  
Ithyĩ kũmatangĩĩa etĩkĩĩli.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا  
نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ١٠٤

### LUKU 11

105.Asya, 'Inyw'ĩ andũ! Ethwa inyw'ĩ  
mũĩna nzika na ndĩni yakwa, Indĩ *manyai*  
*kana* Nyie ndithaithaa isu ila inyw'ĩ  
mũthaithaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Indĩ Nyie nthaitaa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe *E-weka* Ula  
ũtumaa inyw'ĩ mũkw'a, na Nyie  
nĩnĩĩĩĩĩwe kwĩthwa katĩ wa etĩkĩĩli.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي  
فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ  
أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ  
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ١٠٥

106.'Na ota ūu, Nyie *nĩnĩĩĩĩĩwe kwasya*:  
Elekelya ūthyũ waku vala ve ndĩni ta  
ũmwe ūla wĩnenganĩte kwa Ngai kĩĩa  
ĩvinda, na we ndũkethwe katĩ wa asu ala  
mamwĩananasya *We* na ngai ingĩ.

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ  
الْمُشْرِكِينَ ١٠٦

107.'Na ndũkekaĩle *kĩndũ ona kĩĩa* ūtee  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩĩa  
kĩĩtatonya kũkũuna we kana kĩĩkakwĩka  
naĩ. Na we weeka ūu, vate nzika,  
ũkeethwa Indĩ katĩ wa eki-ma-naĩ.

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ  
وَأَنْ تَعْلَمَ أَنْ إِذَا مِنْ الظَّالِمِينَ ١٠٧

108.Na ethwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwaũkiita we na ūthũku, vai  
ũtonya kũvetanga ateo We: na ethwa We  
endaa ūseo, kwaku, vai ūla ūtonya kũsiĩĩa  
ĩnee Yake. We atumaa yo yĩmũvikĩĩa ūla  
ona wĩĩva We wendaa katĩ wa athũkũmi  
Make. Na We nĩ We Mũekanĩĩ-Ula-  
Mũnene Vyũ, Usũĩĩwe nĩ tei.

وَأَنْ يَتَسَنَّكَ اللَّهُ بِخَيْرٍ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ  
إِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ  
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ١٠٨

109.Asya, 'Inyw'ĩ andũ, yu w'o nũminĩte  
kũmũvikĩĩa inyw'ĩ kuma kwa Mwĩĩai  
wenyu.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ  
اهْتَدَى فَإِنَّا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّا  
بِضَلِّهِ عَلَيْنَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ١٠٩

Kwa Ūu, Ūla ona wīva Ūatīīaa Ūtongoi,  
we aŪatīīaa kwoondŪ wa Ūseo wa thayŪ  
wake mwene tŪ, na Ūla ona wīva  
Ūvītasya, aŪvītīīasya thayŪ wake mwene  
tŪ. Na Nyie ndi mŪsŪvīi TŌlŌ wenyu.

110. Na atīīa kīīa kīvuanīīwe kwaku na  
Ūmīīasya kūvika Ngai Mwene Vinya  
W'onthe aumye Ūtw'io Wake. Na We nī  
We Ūla-MŪseo VyŪ katī wa asili.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَخْلُكَهُ اللَّهُ ۚ وَهُوَ

خَيْرُ الْخَالِكِينَ ۝

## سُورَةُ هُودٍ مَكِّيَّةٌ

(11)

## HUUD

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũŵtwe nŵi ŵlau, Usũŵtwe nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Ra Nyie nŵi Ngai Mwene Vinya W'onthe, Woni-W'onthe. Yŵi nŵi Ivuku yŵla Mŵsoa yayo ŵlũlũmŵlŵ'e na ŵkeanŵlŵ'a na ŵndŵi ŵkavuanw'a kwa ŵkuvŵi. Nŵi kuma kwa Umwe Mũŵi, na Mũmanyi-wa-Syonthe.

الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ ثُمَّ نَحَوْنَهُمْ عَنْ قُرْآنِهِمْ إِنَّهُمْ لَخَالِفُونَ ②

3. Yo yŵmanyŵasya kana inyw'ŵi mũyaŵle nŵi kũthaitha ŵngŵi ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, Nyie nŵi Mũkaanany'a kwenyu, na mũeti-wa-ũvoo mũseo kuma Kwake We.

لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنَّنِي لَكَرِيمٌ ③

4. Na kana inyw'ŵi mũmanthe ŵekeo wa Mŵŵai wenyu, na ŵndŵi mũimwelekelala We. We akaumya kyaũya kŵseo kwenyu kũvika ŵvinda yŵla yŵtw'ŵtwe. Na We akamũnenge mumo Wake kŵla ŵmwe wŵna nguma nzeo. Na ethwa inyw'ŵi nŵimũkũalyũka, vate nzika ŵndŵi, Nyie nŵina w'ia ŵlũlũ wenyu nũndũ wa ŵsilŵlo wa ŵla mũthenya mũnene.

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا ذُنُوبَكُمْ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ يُسْتَغْفَرَ عَنْكُمْ ④  
مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ ⑤  
يَوْمٍ كَبِيرٍ ⑥

5. Kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵkwa ŵalũko wenyu; na We ena ŵtonyi ŵlũlũ wa syŵndũ syonthe.

إِلَىٰ اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑦

6. Yu vate nzika, mo meng'utha ithũi syoo nŵkana matonye kwŵvitha mo ene vala ŵi. Iŵi ona yŵla meevw'ŵka na ngũa syoo ene, We nũmesŵi maũndũ ala mo mavithaa na ala maumbũlaa. Vate nzika,

إِلَّا أَنَّهُمْ يُشْنَونَ صُدُورُهُمْ لَيْسَتْ خِفَاؤُهُ إِلَّا ⑧  
جِئْنَ يَسْتَفْشِنُونَ يُبَايِعُهُمْ يَعْلَمُ مَا يُبْرُونَ وَمَا ⑨  
يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑩

We nūmesī nesa maŭndū ala me nthīnī  
wa ithūi syoo.

7. Na vai kyūmbe kīendaa ūlū wa nthī,  
Indī nī ūlū wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe kŭkīnenge ūtethyo. Na We  
nīwīsī vandū vakyō va kwīkala kwa  
īvinda na va kŭtīnīka. Maŭndū aa onthe  
nīmaandīke nthīnī wa Ivuku Itheu.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رَاغِبُهَا  
وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ  
مُبِينٍ ⑦

8. Na We nī We Ula woombie matu na  
nthī kwa mavinda thanthatū, na kīvīla  
Kyake kya Usumbī kīthūmūte ūlū wa  
kīw'ū, nīkana We atonye kŭmŭtata  
inyw'ī kati wenyu ūla wīna mwīkalīle  
mūseo mūno. Na ethwa we wīasya,  
'Inyw'ī vate nzika mŭkathayūŭkw'a  
ītina wa kīkw'ū, asu ala metetīkīlaa  
makaasya, 'Kīī ti kīndū Indī nī ūvūngū  
mūthei.'

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ  
أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ  
أَحْسَنُ عَمَلًا. وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّا كُفْرًا فَمَا نَعْلَمُ  
الْمَوْتَ يَقُولُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ  
مُؤْتَمِرٌ ⑧

9. Na Ithyī tŭkatīsyā ūsīllo kŭvika īvinda  
yīla yītw'ītwe, mo vate nzika, masya,  
'W'o ūkwetwe nī kyaū?' Yu vate nzika,  
mūthenya ūla ūkavika kwoo,  
ndūkaveteka kuma kwoo, na maŭndū ala  
mo mamavūlaa ngūī makamathyūlūlūka.

وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ  
لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِصُ الْأَيُّومَ. يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا  
عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ⑨

## LUKU 2

10. Na Ithyī tŭkamŭsamīthya mŭndū tei  
kuma Kwitū, na Indī tŭkīŭvetanga kuma  
kwake, nīw'o we nūyītŭkaa na  
ndatŭngaa mūvea.

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا إِلَى الْإِنْسَانِ مِنْ رَحْمَةٍ لَقَدْ رَفَعَهَا مِنْهُ  
إِنَّهُ لَيَكُفِّرُ ⑩

11. Na ethwa ītina wa thīna kŭmŭkiita we  
Ithyī tŭmŭsamīthasya mumo, na vate  
nzika asya, 'Mothŭku nīmaendū kuma  
vala nīī.' Asi! We nīwenenevasya na  
kwīkathīa;

وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا نِعْمَاءً بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهْزِئَةٍ لَقُولُنَّ  
ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ⑪

12. Ateo asu ala momfiasya, na kwika mawia maseo. Asu nimo ala makethwa na uekeo na ituvi inene.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ  
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ⑩

13. Mo matalihasya kana we okaeka kflungu klmwe katl wa ila we uvuanlw'e; na ngoo yaku yilithlnka muno nundu wa uvoo usu nundu mo maasya, 'Aleile kothew'a klnandu ntki kana molaika akoka nake?' Ow'o we wI Mookaanany'a tu, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Musuvli tulu wa syindu syonthe.

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ  
صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ  
مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ  
قَدِيرٌ ⑪

14. Mo maasya, 'We nuyiseuvitye?' Asya, 'Etei indl, ilungu tkumi iilyi ta kll, nzeuvye, na mwikailei Ola moutonya otee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwI ma w'o.

لَمْ يَقُولُوا افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ  
مُفْتَرِيٍّ وَادْعُوا مَنِ اسْتَعْظَمُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّ  
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑫

15. Na indl malea kOmwlitka inyw'I, indl manyai kana yo ylvuanltw'e yusvne umanyi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana vai Ngai ateo We. Indl inyw'I nImokwInengane Kwake?

فَلَمْ يَنْجِبْنَاهُمْ لَكُمْ فَاعْلَمُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ  
وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ⑬

16. Ula ona wIva uvendaa thayu uu na motanu maw'o, lthyI tokamalva nesa kwlanana na mawia moo nthlnI wa athayU uu namo maikavltw'a nthlnI waw'o.

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيْنَتَهَا نُؤْتِ  
إِيَّاهُمْ أَجْمَعًا لَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُخْسِرُونَ ⑭

17. Asu nimo matakethwa na kindu ItunI ateo Ola Mwaki, na maundu ala mo meekie nthlnI wa thayu uu, makatw'Tka vathei, na maundu ala mo meekaa makatw'Tka ma mana.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ  
وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطُلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑮

18. We Indī, nūtonya *kwāhwa e mōkengani*, ūla *wīna* kītkīthya kītheu kuma kwa Mwīaii wake, na *kōkōsīla ūla w'o* ūla ngūsī kuma Kwake ikamōatīla we, na ūla watongoew'e nī Ivuku ya Mose, ūtongoi na tei? Mo nīmetīkīlaa we; na ūla ona wīva kuma katī wa nguthu syī kīvathōkany'o imūleaa we, Mwaki ūkatw'īka ūtōo wake ūla wathītwe. Kwa ūu ndōkethwe na nzika īōlū waw'o. Vate nzika, nīw'o kuma kwa Mwīaī waku; Indī andū aingī mayītkīlaa. \*<sup>1</sup>

أَمَّن كَانَ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ  
وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ  
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ  
مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ  
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ⑤

<sup>1</sup> Nī Ondū wī kītumi kōmanyā ndeto īno *mo* īweta aaō. Nī andū eli tū ala mawetetwe nthīnī wa mōsoa ūō nī Mwathani Mōtheu *s.a.w* na ngūsī Nītheu ila imōatīle we. undū Ōkonīī Mose, ti we Indī nī Ivuku yake nīyo yīōwetwa nūndū mavuku mayītkīlaa. Yo yītūtīaa ithyī na wīkwatyo kana nguthu ya andū nīyo yīōwetwa nthīnī wa mōsoa ūō. Na ndeto īno ndīōneena īōlū wa Mwathani we mwene tū Indī ona ngūsī ila nini na andū angī. Mōsoa ūō nīwālīte nī kūmanyīka kana ti Mwathani eweka na ngūsī yake metīkīlaa ū-w'o wa Mwathani na kōkōsīla w'o, Indī ota ūu andū aingī katī wa aatīī moo nīmetīkīlaa ūu. Nīkwālīte nī kōlīlikanw'a kana mavinda amwe Athani anene nīmawetetwe ta mōndū ūmwe Indī mo nīmatonya kwongeleka na kūnyāīka. Mo metawa 'umma' nguthu nene ya andū nthīnī woo ene. Kwa sisya Kīlungu 16 Mōsoa wa 121. Amwe nīmamanyīte kana 'ulaaika' *mo* nī Mose na andū make ala meōwetwa.



19. Na nūŭ ūla ūte mūlūngalu kūvīta ūla ūmūseūvīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngŭ? Ta asu nīmakavikw'a mbee wa Mwīfali woo.' Na ngŭsī ikaasya, 'Aa nīmo ala makenganie tūlū wa Mwīfali woo.' Yu vate nzika, kīumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kī tūlū wa ala mate alūngalu:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

20. Ala mamalūngasya andū kuma nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kūmantha kūmīthyoekeya. Na aa nīmo matetīkīlaa ūvoo wa Itunī.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعُودُنَهَا جَعًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَفَرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Ta asu maitonya kūsīlā mawalany'o ma Ngai Mwene Vinya W'onthe tūlū wa nthī, ona mai na anyanya ona amwe ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Usīllo ūkaingīvw'a kwoo kūndū kwīlī. Mo maitonya kwīw'a ona maitonya kwona.

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَآءَ يُضْعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾

22. Aa nīmo ala manangīte mathayū moo, na maūndū ala mo mawetaa makamafa.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢﴾

23. Vate nzika, asu nīmo ala makethwa mena wasyo mūnene vyū Itunī.

لَا جَزَاءَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٣﴾

24. Nīw'o, asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, na kwīnyivya mo ene mbee wa Mwīfali woo-----aa nīmo ekali-ma-Itunī. Vo nīvo mo makekalaa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَانْتَبَهُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٤﴾

25. Ngewa ya nguthu ilī nī ta ya kīlalinda na mūndū ūte matū, na mūndū wīw'aa na wonaa nthī. Ngelekany'o ii syelī nī ūndū ūmwe? Indī inyw'ī nomŭkamanya?

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَصْنَمِ ۚ وَالْأَصْنَمُ وَالْبَصِيرُ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

## LUKU 3

26. Na Ithyĩ nĩtwamũtũmie Noa kwa andũ make, *nake asya*, 'Ow'o Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩ ũtheinĩ kwenyu,

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝

27. Nĩkana inyw'ĩ mũikamũthaithe ũngĩ eka Ngai Mwene Vinya W'ontho. Ow'o Nyie nĩna w'ia ũlũ wenyu nũndũ wa ũsilĩlo wa mũthenya wĩ woo.'

أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمِ الْبَاسِ ۝

28. Anene ma andũ make, ala maleile kwĩtĩkĩla mamũsũngĩe, 'Ithyĩ tũikwona kĩndũ kĩ nthĩnĩ waku, ĩndĩ we wĩo mũndũ otaitũ ithyĩ, na twĩona kana vai ũkũatĩe ĩndĩ no asu ala, kwa kwoneka kwoo kw'ontho, nĩ ala onzu vyũ katĩ waitũ. Na ithyĩ tũikwona ũnene wĩ nthĩnĩ waku ũlũ waitũ; aiee, ithyĩ twĩkwatya kana inyw'ĩ mwĩ akengani.'

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرَكُ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا تَرَكُ أَتَّبِعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا أَنْ بَادُوا زَائِيًّا وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ۝

29. We Noa aisye 'Inyw'ĩ andũ makwa, ndavyei, ethwa nyie nĩna ũkũsĩ mũtheu kuma kwa Mwĩalĩ wakwa na We nũnengete tei mũnene kuma Kwake ũla ũvithĩkĩte kwenyu, ithyĩ nĩtũmũingĩĩsya na vinya o mũleete?

قَالَ يَاقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيْتَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَيْتَنِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَتُفْنِنُ عَلَيْكُمْ أَنْزِلْزَمْكُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَاهُونَ ۝

30. 'Na inyw'ĩ andũ amakwa, Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ uthw'ii ona wĩva ũlũ wa ũndũ ũũ, ĩtuvi yakwa nĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka. Na Nyie ndikamalũngya asu ala metĩkĩlaa. Mo vate nzika, makakomana na Mwĩalĩ woo. ĩndĩ Nyie nĩmũsũanĩaa inyw'ĩ kwĩthwa andũ mwĩkaa naĩ na ũtumanu.

وَيَقَوْمٍ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَا إِنْ أَجْرِي إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلْكُوا رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرَأَيْتُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ۝

31. Na inyw'ĩ andũ makwa, nũũ ũla ũtonya kũndetheesya vala ve Ngai Mwene Vinya W'ontho, ethwa Nyie

وَيَقَوْمٍ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتَهُمْ أَفَلا تَتَذَكَّرُونَ ۝

ngamalungya mo? Inyw'I Indĩ  
nomũsũanĩaa?

32.'Na Nyie ndiũmwĩa inyw'I, 'Nyie  
nĩna inandũ sya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe,' ona Nyie ndimesĩ maũndũ  
ala matonekaa, ona Nyie ndiũneena tũlũ  
wa maũndũ ala metho menyu  
mavũthasya, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ndakanengane ũseo ona wĩva  
tũlũ woo----Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwĩsĩ nesa  
vyũ maũndũ ala me ilĩkonĩ syoo---- vate  
nzika, Nyie Indĩ nĩthwa katĩ wa ala mate  
alũngalu.'

33.Mo maisye, 'We Noa, we  
nũkaananĩte naitũ mũno kwa ĩvinda ĩasa  
na nũkaananĩte naitũ kwa mavinda  
maingĩ; yu tũetee maũndũ ala we  
ũtũtelemangasya namo, ethwa we wĩ  
katĩ wa asu ala maneena w'o.'

34.We Noa asya, 'Ngai Mwene Vinya  
W'onthe eweka akamũetee inyw'I enda,  
na inyw'I mũitonya kũsiĩa kieleelo kya  
Ngai.

35.'Na ũtao wakwa ndũkamũuna inyw'I,  
ona Nyie nenda kũmũtaaa inyw'I, ata,  
ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nũelelele kũmwananga inyw'I. We nĩ  
Mwĩali wenyu na Kwake nĩkw'o inyw'I  
mũkatũngwa.'

36.Mo maasya, 'We nũyĩseũvĩtye?'  
Asya, 'Ethwa Nyie nĩnĩyĩseũvĩtye, naĩ  
yakwa yĩthwe tũlũ wakwa na Nyie nĩ  
mũtheu kuma kwa naĩ ila inyw'I  
mwĩlkaa.

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ  
الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ  
تَوَدَّ رَبِّي أَعْيُنَكُمْ أَن يَوْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ  
أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَسَ الظَّالِمِينَ ⑤

قَالُوا يَتُوحَّ قَدْ جَدَلْتَنَا فَكَفَرْتَ جَدَلْنَاكَ إِنَّا  
بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ⑥

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ  
بِمُعْجِزِينَ ⑦

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصِيحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ  
إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ  
وَالِيهِ تُرْجَعُونَ ⑧

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَعَلِيَ إِجْرِي  
وَإِنَّا بَرِيٌّ مِمَّا تَجْرُمُونَ ⑨

## LUKU 4

37.Na nkwavuaniw'e kwa Noa, 'Vai katl wa andu maku maketl'k'la ateo ala mamin'ite kwit'k'la; kwa ūu we ndūkew'e kyeva tūlū wa maūndū ala mo methl'twe mak'la.

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٧﴾

38.Na we seūvya Ngalawa uungu wa metho Maitū na kwīanana nondū wīyīa'we nī ūvuan'y'o Witū. Na ndūkaneene Nakwa Nyie tūlū wa andū eki-ma-naī. Mo vate nzika, nīmekūthitw'a nī kīw'ū.'

وَأَصْنَعُ الْفُلَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَلَا تَخَاطِبُنِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٨﴾

39.Na we nīwaseūvasya Ngalawa; na k'la īvinda anene ma andū make nīmesīlaa vala ūī, na mo nīmamūthekeaa. Nake asya, 'Ethwa yu inyw'ī nīmūūtūthekeaa ithyī, īvinda nīyūk'ite yīla ithyī tūkamūthekeaa inyw'ī tondū inyw'ī mūūtūthekeaa yu.

وَيَصْنَعُ الْفُلَ وَكُنَّا مَرَءِيَةً مَّلَأْنَا قَوْمَهُ سِغْرًا مِنْهُ قَالُوا تَسْحَرُونَا إِنَّ تَحْرُوقًا إِنَّا نَنُحَرُّكُمْ كَمَا نَسْحَرُونَ ﴿٣٩﴾

40.'Indī inyw'ī mūkamanya nūū we ūla ūsilīlo wa kūmūsonokya ūkamūvik'la, na ūla ūsilīlo wa mūminūk'ilyo ūkamūvalūk'la.'

تَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

41.Kūvika, yīla mwīlao Witū wookie, na mbuluti sya nthī syavulutangya. Ithyī twaisye, 'Ikiai nyamu iīl sya k'la mūthemba nūme na nga, na andū ma nyūmba yaku, ateo asu ala ūtw'io ūmin'ite kōtuwa tūlū woo, na asu ala metl'k'laa.' Namayaafīk'la na kwīkala vamwe nake ateo avūthū.

كَذَٰلِكَ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ قُلْنَا أَهْلُوا فِيهَا مِنْ كُلِّ ذَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤١﴾

42.Na we aisye, 'Likai nthīnī. Syītwanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَمُزْسِمُهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤٢﴾

kwĩthwe kũthi kwayo na kũũngama kwayo. Kwa ūla w'o, Mwĩai wakwa nĩ Mũekanfi-Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

43. Na yo nĩyakũisye namo nthĩnĩ wa itulumo syĩana iĩma. Na Noa nĩwamwĩtie

mwana wake e vaasa, 'We mwana wakwa, lika vamwe naitũ na ndũkethwe vamwe na alei.

44. We nĩwasũngĩie, 'Nyie o mĩtũkĩ nĩngũĩĩsa kĩĩma kĩnzĩĩle kĩw'ũ kĩĩ.' We aisye, 'Vai wĩvitho kwa mũndũ ona ũmwe ũmũnthĩ, kuma kwa ũtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, ateo asu ala We ũmew'ĩaa tei.' Na kĩtulumo kyooka katĩ woo eĩĩ; kwa ũu we aĩ katĩ wa ala mooaiwe nĩ kĩw'ũ.

45. Na nĩkwatavaniw'e, 'We nthĩ, melya kĩw'ũ kyaku, na we iĩtu eka kua.' Na kĩw'ũ nĩkyang'alĩthiwe na ũvoo nĩwaminiwe. Na Ngai wa Ali-Yuuti. Na nĩkwaneeniwe, 'Kĩtumo kĩthwe iĩlũ wa andũ eki-ma-naĩ.

46. Na Noa nĩwamũĩie Mwĩai wake na asya, 'Mwĩai wakwa, ow'o mwana wakwa nĩ ũmwe wa ala ma nyũmba yakwa, vate nzika, ũtianĩo Waku nĩ wa w'o, na We Nue wa W'o vyũ katĩ wa asili.

47. We Ngai aisye, 'We Noa, we ti wa nyũmba yaku; we nĩ mũndũ wĩna mwĩkalo ũte wa ũlũngalu. Kwa ũu, ndũkangũlye Nyie ũvoo wa maũndũ ala ũtena ũmanyi wamo. Nyie nĩngũũta wa ndũkese kwĩthwa ũmwe wa ala atumanu.'

وَبِهِ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى  
نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يُبْنَىٰ اِرْكَبْ مَعَنَا  
وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ ۝

قَالَ سَأُوْتِيْ اِلَىٰ جَبَلٍ يَّغْصِيْنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ  
لَا عَاصِمَ اِيَوْمٍ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَّحِمَ وَحَالَ  
بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِيْنَ ۝

وَقِيلَ يَا اَرْضُ ابْلَعِيْ مَاءَكَ وَاسْبِغِيْ اَقْلَامِيْ  
وَاغِيْضِي الْمَاءَ وَفِي الْحَمْرِ وَاسْتَوْنَ عَلَى الْخُرُبِيِّ  
وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۝

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّ اِنَّ ابْنِيْ مِنْ اَهْلِيْ  
وَ اِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَاَنْتَ اَحْكَمُ الْحٰكِمِيْنَ ۝

قَالَ يُنُوْحُ اِنَّهُ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهُ عَلِيٌّ غِيْرُ  
صٰلِحٍ ۝ فَلَا تَسْئَلْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۚ اِنِّ  
اَعْطٰكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ۝

48. We Noa aisyee, 'Mw'fai wakwa, Nyie n'fuvoya We ūnzil'le k'ūkūlya We ma'undū ala ndena ūmanyi wamo. Na We walea k'undekea Nyie na kw'ithwa na tei fūlū wakwa, Nyie ngeethwa katī wa ala mena wasyo.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ  
عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ  
الْخَاسِرِينَ ⑤

49. Na n'kwatavaniw'e, 'We Noa, theea Indī na m'ūuo kuma Kwitū na ma'ūathimo fūlū waku na fūlū wa mbaī sya andū alamakasyawa nī ala me vamwe naku we. Na vakeethwa andū angī ala Ithyī t'okamanenge kya'ūya kwa f'vinda, na Indī ūsil'f'lo wī woo ūkamakwata mo kuma Kwitū.'

قِيلَ يُونُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَ  
عَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنَسِتْبِهِمْ ثُمَّ يُنْمِتُ  
مِنَّا عَادَابُ الْأَلِيمِ ⑥

50. Ūū nī katī wa ūvoo ūla ūtonekaa ūla Ithyī t'ūkūvuanīsyā we. We ndwamesī mo, owe kana andū maku, mbee wa ūu. Kwa ūu, we ūmīl'sya; n'undū m'ūmin'ūkīlyo nī wa ak'fī-ma-Ngai.

يَلَكُ مِنَ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ  
تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ  
إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ⑦

### LUKU 5

51. Na kwa Aati Ithyī n'f'wam'ū'ūmie mwanaa nyinyia woo Uuti. We aisyee, 'Inyw'ī andū makwa, m'ūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. Inyw'ī m'ūi na Ngai ūtee Wake. Inyw'ī mwī ase'ūvya ma mov'ūngū tū.

وَالْأَيُّهَا عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ  
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِهِ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ⑧

52. 'Inyw'ī andū makwa, Nyie ndi'ūmwītya Ituvi ūnd'ūnī ūū. Ituvi yakwa yīi vakuvī ateo kuma Kwake We ūla wamb'ūmbie Nyie. Inyw'ī Indī nom'ūmanyaa?

يَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى  
الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑨

53. 'Na inyw'ī andū makwa, Ityai ūekea wa Mw'fai wenyu, na Indī mwelekelei We, We akaete mathweo fūlū wenyu

وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُكُمْ رَبُّكُمْ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ بِرُسُلِهِ  
السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ فِئْرَارًا وَبَرِّدْكُمْ فَوْقَهُ إِلَىٰ تَوَلَّيَكُمْ  
وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ⑩

metfĩkĩte mbua mbingĩ, na akongela vinya wenyu. Na mũikamalũngye ene naĩ.

54. Namo maisye, 'We Uuti, we ndũnatũtee ũkũsĩ mũtheu ona vanini na ithyĩ tũitia ngai siitũ nũndũ wa ũneeni waku tũ ona ithyĩ tũikwĩfĩkĩla we.

55. 'Ithyĩ tũtonya kwasya tũ kana imwe sya ngai siitũ nikũthũkĩtye we. Nake asya, 'Vate nzika, Nyie nĩngũmwĩta Ngai Mwene Vinya W'ontha ta ngũsĩ, nenyu ota ũu ithĩwai na ũkũsĩ kana Nyie nĩ vaasa na isu mũmwĩlanasya Ngai nasyo.

56. 'Utee Wake.' Kwa ũu nzeũvĩsyei nzaama nyie *inyw'ĩ* *inyw'ontha* ya kũmbĩka naĩ, ona mũikanenge ĩvinda.

57. 'Ow'o, Nyie nĩlĩte wĩkwatyo wakwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontha, Mwĩai wakwa na Mwĩai wenyu. Vai kyumbe kĩendaa *ĩũũũ* wa *nthĩ* ateo We nũkĩkwete ũthĩa. Vate nzika, Mwĩai wakwa *aũngamaa* nzĩanĩ ĩla ndũngalu.

58. 'Ethwa ĩndĩ, *inyw'ĩ* nĩmũkũalyũka, Nyie nĩnĩminĩte kũmũvikĩsyā *inyw'ĩ* kĩla Nyie natũmiwe nakyo kwenyu, na Mwĩai wakwa akamaete andũ angĩ mekale vandũ venyu. Na *inyw'ĩ* mũitonya kũmwĩka naĩ We ona vanini. Vate nzika, Mwĩai; wakwa nĩ Mũsyaĩsya *ĩũũũ* wa syĩndũ syonthe.'

59. Na yĩla mwĩao Witũ wookie, Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Uuti na asu ala meefĩkĩlile vamwe nake, kwa tei Witũ wa

قَالُوا يَهُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِثَارِكِي  
إِلَهِتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ بِمُؤْمِنِينَ ۝

إِنْ تَقُولُ إِلَّا اعْتَدِلْ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ قَالَ إِنْ  
أَشْهَدُ اللَّهَ أَنَّهُ وَآلِئِهِ أَنِّي بَرِيءٌ وَمِمَّا تَشْرِكُونَ ۝

مِنْ دُونِهِ فَبِكَيْدٍ ذِي حِينٍ نَعْمَ لَا تَنْظُرُونَ ۝

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ  
إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِعَاقِبَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ  
مُسْتَقِيمٍ ۝

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ  
وَيَسْتَلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ  
رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ۝

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ  
بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۝

mwanya. Na nŵwamatangĩŵe mo kuma  
oŵilŵlonĩ mwai.

60. Na aa maĩ Aati. Mo nĩmaleile Syama  
sya Mwĩafi woo na malea kũmew'a  
Atũmwa Make na maatiĩa ũneeni wa  
nthũ ya ũla w'o ĩla ng'endu.

61. Na kĩumo kyaekwa kĩmaatĩŵe kũũ  
nthĩ ĩno, na Mũthenya wa Uthayũũkyo.  
Sisyai mbaĩ ya Aati nĩyekalile ĩte  
kũtũnga mũvea kwa mwĩafi woo.  
Sisyai, Aati nĩ aumanĩŵe, andũ ma Uuti!

### LUKU 6

62. Na kwa mbaĩ ya Athamuti Ithyl  
nĩtwamũtũmie mwanaa nyinyia woo  
Salee. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa,  
mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe;  
inyw'ĩ mũĩ Ngai ateo We. We  
nĩwamũkĩlilye inyw'ĩ kuma ĩlũũ wa nthĩ,  
na amũtũsya inyw'ĩ nthĩnĩ wayo. Kwa  
ũu, ĩtyai ũekeo Wake, na ĩndĩ  
mwelekelei

We na *ngoo-syonthe*. Nĩw'o Mwĩafi  
wakwa e vakuvĩ, na *nũũngĩaa mboya*.

63. Mo maisye, 'We Salee, we wĩ ũmwe  
kaĩ wa andũ maitũ ala tũneekwetye.  
We wĩtũvata ithyl kũthaitha kĩla maaĩthe  
maitũ mathaitħaa? Vate nzika, ithyl  
twĩna nzika itathela ĩlũũ wa maũndũ ala  
we ũũtwĩfa.'

64. We *Salee* aisye, Inyw'ĩ andũ makwa,  
ndavyei Nyie, ethwa Nyie nĩũngeme ĩlũũ  
wa ũkũsĩ mũseo kuma kwa Mwĩafi  
wakwa, na We nũnengete Nyie tei kuma  
Kwake-Mwene, nũũ ĩndĩ, ũla

وَذَلِكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ  
وَاجْتَبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ٥

وَأَتَّبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا  
يَعْلَمُونَ إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بَعْدُ إِلَعَادٍ قَوْمٌ هُودٌ ٥

وَالِى تُوودَ أَخَاهُمْ ضِلْحًا قَالَ يَقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ  
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ  
وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ  
إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ٥

قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا  
أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا  
تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ٥

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي  
وَأَتَّبِعْنِي مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ  
عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ٥



ŭkandethya Nyie vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa Nyie nĩngũlea kũmwĩw'a We? Kwa ũu inyw'ĩ mũkeethwa mũimbonge leela wanangĩko wakwa.

65.'Na inyw'ĩ andũ makwa, Ino nĩ ngamĩle-nga ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ta Kyama kwenyu, Kwa ũu mĩekei Iye Iũũũ wa nthĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mũikamĩkiite na ũthũku ũsilĩlo wa vakuvĩ ndũkese kũmũkwata inyw'ĩ.

66.Indĩ mo nĩmamĩtilangile maũũ; na Indĩ we nĩwamatavisye, 'Itanĩthyei nthĩnĩ wa nyũmba syenyu kwa matukũ atatũ. Kĩĩ nĩ kyathĩ kĩla kĩte ũvũngũ.'

67.Kwa ũu yĩla mwĩao Witũ wookie, Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Salee na asu ala meetĩkĩlile vamwe nake na tei Witũ wa mwanya, na Ithyĩ nĩtwamatangĩle mo kuma nthekonĩ ya mũthenya ũsu. Vate nzika, Mwĩalĩ waku E-na ũtonyi, Wĩ-Vinya.

68.Na kĩtundumo kya kĩtalalĩki nĩkyamakwatie asu ala meekĩte naĩ, na kũikya kĩoko mo mavalũkangĩte na mothyũ moo nthĩnĩ wa nyũmba syoo.

69.Mo ta matasyĩkalĩte nthĩnĩ wasyo. Sisyai! Athamuti nĩmeekie maũndũ mate ma kũtũnga mũvea kwa Mwĩalĩ woo; sisyai! mbaĩya Athamuti nĩ numanĩe.

وَيَقُومُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَتَّبِعُوا بِسُوءِ قِيَادِكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ⑤

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَتَّبِعُونِي دَرَكُوا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْدُوبٍ ⑥

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَحْنُ خَالِدِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةِ رَبِّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑦

وَاخْذِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جُثَثِينَ ⑧

كَانَ لَمْ يَغْتَوِ فِيهَا إِلَّا أَنْ تَسُودَ لَكُمْ وَارْتَبِعُوا فِي الْأَبْعَادِ ⑨

## LUKU 7

70. Na vate nzika, Atũmwa Maitũ nĩmookie kwa Avalamu mena ũvoo mũseo. Mo maisya, 'Ithyĩ twĩkwendea mũuo we.' Nake aisye, 'Mũuo wĩhwe nenyu,' na we ndaaĩkala mũno atanaete nyama ya kasaũ yĩ mbĩvye.

71. Indĩ yĩla we woonie moko moo matekw'ivikĩla, we amosie ta aeni mate ase, na nĩweew'ie w'ia nĩmo. Na mo mamwĩla, 'Ndũkakĩe, nũndũ ithyĩ tũtũmĩtwe kwa andũ ma Loto.'

72. Na kĩveti kyake kyaũngeme vakuvi, na kyathekela nthĩnĩ, vala Ithyĩ twakĩtavisye ũvoo mũseo wa ĩsyawa ya Isaaka, na ĩtina wa Isaaka ya Yakovo.

73. Kyo kyaisye, 'Aa, woo nĩ wakwa! Nyie ngasyaa kana nĩ kĩveti kĩkũũ, na mũũme ũũ wakwa nĩ mũkũũ? Kĩĩ ow'o nĩ kĩndũ kĩeni!

74. Mo mamũkũlya, 'We wĩsengw'a nĩ ũtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maũathimo Make syĩ ĩũlũ wenyu. Inyw'ĩ andũ ma nyũmba ĩno. Vate nzika, We nĩ We Ula-Utaĩawa, Mwene-Utheu.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشَرِ قَالُوا اسْلُكْ  
قَالَ سَلَامٌ مَّا لَيْتَ أَن جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِينٍ ۝

فَلَمَّا رَأَىٰ أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكَّرَهُمْ وَأَوْجَسَ  
مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ  
قَوْمٍ لُّوطٍ ۝

وَأَمْرَاتِهِ قَائِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَلَبَسَ نَهًا بِلِسَانٍ ۝ وَ  
مِنْ ذُرِّيِّهِ إِسْحَاقُ يَعْقُوبُ ۝

قَالَتْ يُونِيسَىٰ ءَالِدٌ وَإِنَا عَجُوزٌ ۝ وَهَذَا بَعْثُ شَيْخَا  
إِن هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ۝

قَالُوا اتَّعَجِبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَتُهُ  
عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَنِيدٌ مُّجِيدٌ ۝

75. Na yġla w'ia wamŭlekilye Avalamu, na ŭvoo mŭseo wamŭvikġa, we nġwambġġilye kŭkaananġa Naitŭ ŭlŭlŭ wa andŭ ma Loto.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرُ  
نَجَّاهُ لَنَا فِي قَوْمٍ تُوتِ

76. Ow'o Avalamu aġ mwene tei, na ngoo mbololo, na mwelekelġ-wa-Ngai Kaingġ.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ

77. We Avalamu, uma ŭndŭnġ ŭŭ. Vate nzika, mwġao wa Mwġaġi waku nġmŭvġtŭku, na vate nzika, ŭsilġġlo nġŭkġte kwoo ŭla ŭtatonya kŭsilġġka.'

لِيَاْبْرَاهِيمَ اَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ  
رَبِّكَ وَانْهَمْ اَنْيَهُمْ عَدَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ

78. Na yġla Atumwa Maitŭ mavikie kwa Loto, we nġweew'ie kyeve nŭndŭ woo na eethwa atetonya ŭlŭlŭ woo na asya, 'Ŭŭ nġ mŭthenya wa thġna.'

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لَوْطَا اسْقَىٰ يَهُمْ وَضَاقَ بِهِمْ  
ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ

79. Na andŭ make nġmookie masembete kŭmwalekela we, makġthġġla nġ ŭuthatu; na mbee wa ŭu mo nġmeekaa naġ. We aisye, 'Inyw'ġ andŭ makwa, aa nġ eġtu makwa. Mo nġ atheu mŭno kwenyu. Kwa ŭu mŭkġei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mŭikanzonokye nyie mbee wa aeni makwa. Vai ŭmwe katġ wenyu wġna kġġġko kġseo? \*<sup>1</sup>

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا  
يَعْمَلُونَ الشَّيَاطِ قَالَ يَقَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ  
أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْزُونِ فِي ضَيْقِي الْيَسْرِ  
وَنُكْمٍ رَجُلٌ رَشِيدٌ

80. Na mo nġmamŭsŭngġie, 'We vate nzika, nġwġsġ nesa kana ithyġ tŭi na ŭndŭ na eġtu maku, we vate nzika, nġwġsġ kġla ithyġ tŭkwenda.'

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ  
لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ

<sup>1</sup> \*Waġġu vyŭ na wa kŭmina vinya vyŭ kwa andŭ ala matendeew'a nġ wanake wa iveti. Kwa ŭla w'o, iveti nġsyŭ syaġ ntheu kwoo. Na nġkyo kġtumi we waisye 'nġ atheu mŭno.' Indġ andŭ athŭku nġmaalyŭlile ŭneeni ŭŭ namaŭtw'ġkġthya Loto ta wamanengie eitu make nġkana ndaġa ya aeni make ġsŭvġke nŭndŭ woo. Na ta we wamathokasya mo nġkana manange ŭlŭngalu woo. Nġ ŭtheinġ kana ŭsŭngġo ŭŭ waġ ŭlŭlŭ wa mwġkalo woo wa ŭlei.

81. We Loto aisye, 'Taketwa nina ūtonyi ūlō wenyu kana ngevitha Nyiemwene kīfufi kīlōmu.'

قَالَ لَوَانِي بِكُمْ قُوَّةً أَوْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ رُكْنٌ شَدِيدٌ ۝

82. Atōmwa mamwā, 'We Loto, Ithyl twī Atōmwa ma Mwāfali waku. Mo maikaūvikā we ona vanini. Kwa ūu uma we na andū maku ma mūsyl nthīnī wa kīlungu kya ūtukō, na ūmwe wenyu ndakasisye ūtina ateo kīveti kyaku. Vate nzika, kīla kīūmakwata mo kīkamūkwata we ūta ūu. Vate nzika, ūvinda yoo yīla yītw'ītwe nī kīfoko. Kyo kīfoko kī vakuvī?' \*

قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُكْنٌ لَّنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَمْرٌ بِأَهْلِكَ يَقُطِعُ مِنَ الْيَلِيلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ۝

83. Kwa ūu, yīla mwāfao Witō wookie, Ithyl nītwāūkulumanilye mūsyl ūsu na twausya mbua ya mavia ma yōmba ūlō wa w'ō, mailfānīlw'e ngoi ūlō wa ngoi,

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَابًا مِّنْ سَیْنٍ ۖ فَنضَوِّدُ ۝

84. Syee kīwe ūvano kwoondū woo nthīnī wa ūtw'io wa Mwāfali waku. Na ūsilīlo ta ūsu ndwī vaasa na eki-ma-naī ma ūvinda yīl.

فَسُومَةُ عِنْدَ رَبِّكَ وَمَاهِي مِنَ الظَّالِمِينَ ۝  
لَوْ يَشَاءُ رَبُّكَ لَيُخَوِّدَ ۝

## LUKU 8

85. Na kwa Amitiani, Ithyl nītwamūtōmie mwanaa nyinyia woo Suaivu. We aisye, 'Inyw'ī andū makwa, mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ۝  
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ۝  
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ۝

Mûi na Ngai ūngĩ ateo We. Na mûikathimanĩe ithimo iteanĩe na ithimi ngoleku. Nyie nĩngwona inyw'ĩ mwĩ mwĩkaloni wa ūthw'ii na Nyie nĩna w'ia ūlũ wenyu nũndũ wa ūsilĩlo wa mũthenya wa wanangĩko.

86. Na inyw'ĩ andũ makwa, nenganei kĩthimo kysũu na kĩanũ mwĩna ūlũngalu, na mũikamavene andũ syĩndũ ila syaĩĩte kwĩthĩwa syĩ syo ona mũikeke ūthyoeke ūlũ wa nthĩ, mũkĩetae kĩthokoo.

87. 'Kyu kĩla kĩtĩtwe *vamwe nenyu* nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ kĩseo kwenyu, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli. Na Nyie ndi mũsũvĩ ūlũ wenyu.'

88. Mo mamũsũngĩe, 'We Suaivu, Mboya yaku yĩkwĩa kana ithyĩ twaĩĩtwe nĩ kũeka ila maaĩthe maitũ mathaithaa, kana tũeke kwĩka ūndũ tũkwenda na ūthw'ii witũ? We wĩ mũĩ *mũno* vyũ na wĩna kĩĩko kĩseo.'

89. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, ndavyei: ethwa Nyie nĩūngeme ūlũ wa ūkũsĩ mũtheu kuma kwa mwĩafi wakwa, na We nũnengete nyie kyaũya kyanake kuma Kwake-Mwene, *inyw'ĩ mũkamũenge ūsũngĩo mwau?* Na Nyie ndikwenda kũmũkaananĩsya ūlũ wa maũndũ ala Nyie ngũmwĩa mũikeke. Nyie nĩenda waĩlu ūndũ Nyie ndonya. Vai ūtonyi wĩ nthĩnĩ wakwa ateo kwĩsĩla kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Nyie nĩĩkĩtaa nthĩnĩ Wake na Kwake nĩkw'o Nyie nzyokaa.'

وَيَقُومُوا إِلَيْكَ وَالْيَمِينُ وَالْيَمِينُ وَالْيَمِينُ وَلَا  
تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ  
مُفْسِدِينَ ۝

يَقِيَّتُ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۚ وَمَا أَنَا  
عَلَيْكُمْ بِحَفِيفٍ ۝

قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرَكَ مَا  
يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ  
إِنَّكَ لَآتٍ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ۝

قَالَ يَقُومُ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُ عَلَى بَيْتَةٍ مِّنْ  
رِّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ  
أُخَافَكُمُ إِلَىٰ مَا أَنْهَكُم عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا  
إِذْ بَالِحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ  
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝

90. 'Na inyw'ĩ andũ makwa, ūng'endu wenyu kwakwa ndũkamũtwae ūmũvĩtũkye mũkwatwe nĩ ūndũ ūla wamavalũkĩle andũ ma Noa kana andũ ma Uuti kana andũ ma Salee; na andũ ma Loto mai vaasa nenyu inyw'ĩ.'

وَيَقَوْمٌ لَا يَجْرِمُكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ قَتْلٌ  
مَّا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ  
وَمَا قَوْمَ لُوطٍ فِتْنَتُهُمْ بِعَبِيدٍ ⑩

91. Na manthai ūkeo wa Mwĩali wenyu na ĩndĩ mwelekelei We na ngoo ĩmwe. Nĩw'o Mwĩali wakwa Ausũltwe nĩ tei, Mwendani Mũno Vyũ.

وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ  
وَدُودٌ ⑪

92. Na mo mamũsũngĩie, 'We Suaivu, ithyĩ tũĩmamanya maũndũ maingĩ ma ala we ūũneena, na vate nzika, ithyĩ twĩkwona we wĩ mwonzu katĩ waitũ. Na takethwa ti ūndũ wa mbaĩ yaku, ithyĩ vate nzika, nĩũkũkimanga na mavia we. Na ta we ndwĩna ūtonyi ĩũlũ waitũ.'

قَالُوا يٰشُعَيْبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا قِمًا تَقُولُ وَإِنَّا  
لَنَرِيكَ فِينَا ضِعْفًا وَلَوْلَا دَهْطُكَ لَرَجَّكَ وَ  
مَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ⑫

93. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, mbaĩ yakwa yĩna vinya mbee kwenyu kũvĩta Ngai Mwene Vinya W'onthe? Nenyu mũkamwĩkya We ĩtina wa mĩongo yenyu ta ūla ūtĩltwe. Vate nzika, Mwĩali wakwa nũmathyũlũlũkĩle maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.

قَالَ يَقَوْمِ ارْهَطِيْ اَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخِذُوْهُ  
وَرَاءَكُمْ ظَهْرِيْٓ اِنَّ رَبِّيْٓ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيرٌ ⑬

94. 'Na inyw'ĩ andũ makwa, Ikai nesa mũno vyũ ūndũ mũtonya, nakwa Nyie nongwĩka ota ūu. O mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya nũũ ūla ūnũũvalũkĩlwa nĩ ūsilĩlo wa kũmũsonokya; na nũũ ūla mũkengani. Na eteelai, vate nzika, Nyie nĩneteele nĩ vamwe nenyu.'

وَيَقَوْمِ اَعْمَلُوا عَلٰٓى مَّكَانَتِكُمْ اِنِّىْٓ اَعْمَلُ سَوَٓفَ  
تَعْمَلُوْنَ مِّنْ يَّأْتِيْهِ عَذَابٌ يُّخْزِيْهِ وَمَنْ هُوَ كَارِهٌ  
وَاَنْتُمْ قَوِيْمٌ ⑭

95. Na yĩla ūtw'io Witũ wookie, Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Suaivu na asu ala meetĩkĩlile vamwe nake kwa tei Witũ wa mwanya; na ūsilĩlo nĩwamakwatie asu

وَلَمَّا جَاءَ اٰمُرُنَا بَنِيْنَا شُعَيْبًا وَالدِّينَ اٰمَنُوْا مَعَهُ  
بِرِسَالَتِنَا وَاَخَذَتِ الدِّينَ كَلِمَٔا الصِّغِيْرَةَ فَاٰمَنُوْا  
فِيْ دِيَارِهِمْ خَمِيْسِيْنَ ⑮

ala meekĩte naĩ, namo nĩmaval0kangile  
na mothy0 moo nthĩnĩ wa nyumba syoo.

96.ĩ. Io komataaĩkala nthĩnĩ wasyo.  
Sisyai! Und0 Mitiani yatililwe otond0  
Athamuti matililwe.

كَأَن لَّمْ يَخْتَفُوا فِيهَا إِلَّا بَعْدَ الْمَدِينِ كَمَا بَدَأَ  
تَمُودُ ۝٩٦

### LUKU 9

97. Na vate nzika, Ithyĩ nĩtwam0t0mie  
Mose ena Syama Siit0 na 0tonyi  
wĩyonanĩtye.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ۝٩٧

98. Kwa Valao na anene make; ĩndĩ mo  
nĩmaatĩle mwĩao wa Valao, na mwĩao  
wa Valao ndwaĩ wa w'ona vanini.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَتْبَعُوا فِرْعَوْنَ وَمَلَئَهُ  
فَأَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ۝٩٨

99. We akaenda mbee wa and0 make  
M0thenya wa Uthay00kyo na  
akamatwaa  
mo nthĩnĩ wa ĩima ya Mwaki tond0  
ng'ombe ĩtwaawa kĩnyw'ĩlonĩ kya  
kĩw'0. Na nĩ kĩnyw'ĩlo kĩth0ku ata kĩla  
kyavikwa.

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَلِئِْسَ  
الْأَوْرَدُ الْمَوْرَدُ ۝٩٩

100. Mo nĩmal0ngĩtw'e nĩ kĩumo nthĩnĩ  
wa thay0 00 na M0thenyanĩ wa  
Uthay00kyo. Nĩ m0thĩnzĩlo m0th0ku na  
asu ala ma0nengetwe.

وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ الْمَوْرَدُ  
الْمَوْرَدُ ۝١٠٠

101. Usu nĩ katĩ wa movoo ma mĩsyĩ ĩla  
myanange, Ithyĩ t00k0tavya we. Imwe  
yayo nĩyĩ0ngeme na ĩmwe nĩ mĩmĩle  
nthĩ ta ĩia.

ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ الْقرْآنِ نَقُضُهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَائِمٌ  
وَحَصِيدٌ ۝١٠١

102. Na ithyĩ t0iaameka naĩ mo, ĩndĩ  
nĩmo meevĩĩsyie ene, na ngai syoo ĩla  
masyĩkaĩlaa vand0 va Ngai Mwene  
Vinya W'onthē ĩyaĩ na 0uno kwoo ona  
vanini yĩla 0tw'io wa Mwĩlaĩ waku

وَمَا كَانُوا لَهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَمَا أَغْنَتْ  
عَنْهُمْ إِلَهُتُهُمْ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ  
شَيْءٍ لَمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُهُمْ إِلَّا تَتَنَبَّيْ ۝١٠٢

wookie; Indī syo syamongelelee vathei  
ateo kwaa vyū.

103. Ukumbatŵlyo wa Mwīaŵi waku nī ta  
ūū, yīla We wamīkwata mīsyī ŵa andū  
mayo mekwīka naŵi. Vate nzika,  
kūkumbatŵlyo Kwake kwī woo na nī  
kwai.

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهُوَ طَائِلَةٌ  
إِنْ أَخَذَ إِلَيْهِمْ شَيْئٌ ۝

104. Nthīnī wa ūndū ūū vate nzika ve  
Kyama kwake we ūla ūkīaa ūsīŵlo wa  
Itunī. Usu nīw'o mūthenya ūla mbaa-  
andū onthe makombanw'a vamwe na  
ūsu nīw'o mūthenya ūla kūvika kwaw'o  
kūkakōsīŵa nī andū onthe ma nthī.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ  
يَوْمٌ مُّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ۝

105. Na Ithyī tūiyŵkalasya mūno ateo  
kwa ūvinda yīla yītalŵtwe.

وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ ۝

106. Mūthenya nīūkīte, vai thayū  
ūkaneena vate ūthei Wake; na Indī amwe  
moo makeethwa matena ūvuso ūseo.

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِآذَانٍ مِّنْهُمْ سَمْعٌ  
وَسَعِيدٌ ۝

107. Na ta kwa asu ala makethwa na  
ūvuso ūthūku, makeethwa nthīnī wa  
Mwaki, vala nthīnī waw'o vakethwa  
kīmeto, na kūkivakiva,

فَأَمَّا الَّذِينَ سَقَوْا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَ  
شِهيقٌ ۝

108. Makīkala nthīnī wa w'o kūvika yīla  
matu na nthī ikethīfawa vo, ateo ūndū  
Mwīaŵi waku ūkenda vate nzika, Mwīaŵi  
waku aetae kīla We wendaa.

خُلْدَيْنَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا  
شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ۝

109. Indī kwa asu ala makethwa na ūvuso  
ūseo, mo makeethwa Itunī; makīkala vo  
kūvika ūndū matu na nthī ikethīfawa vo,  
ateo ūndū Mwīaŵi waku ūkenda-----  
mūthīnzīo ūla ūtakatīlwa.

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فِي الْجَنَّةِ خُلْدَيْنَ فِيهَا مَا  
دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ  
عَطَاءٌ غَيْرَ مَجْدُودٍ ۝

110. Kwa ūu we ndūkethwe na nzika ūlō  
wa kīla andū aa mathaithaa. Mo

فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْْبُدُ هَؤُلَاءُ مَا يَعْْبُدُونَ



mathaithaa tondū maaŋthe moo  
mathaithaa mbee, na lthyī ow'o  
tūkamaŋva kŋanda kyoo kyusŋe na  
kŋtekŋolange.

إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوقِفُوهُمْ  
نَصِيبُهُمْ غَيْرُ مَنْقُوصٍ ۝

### LUKU 10

111.Na kwa ūla w'o, lthyī  
nŋtwamŋnengie Mose Ivuku, ŋndī  
ivathŋkany'o nŋsyaseŋviw'e nŋhŋnī  
wayo; na takethwa ti ŋndū wa ndeto ŋla  
yatongoetye kuma kwa Mwŋaŋi waku,  
vate nzika, ŋvoo wŋthwa watw'iwe katī  
woo tene mŋno mbee; na yu andū aa  
mena nzika ivŋavŋanasya ŋlū ŋwayo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا  
كَلِمَةُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَرَأَاهُمْ لِنِ  
شَاكِ مِنْهُ مُرِيبٍ ۝

112.Na vate nzika, mawŋa ma aa onthe  
mayambŋŋe kŋnenganŋwa matuvi ŋndī  
vate nzika, Mwŋaŋi waku akamaŋva kwa  
usūu kwŋanana na mawŋa moo. We vate  
nzika nŋmanyaa maŋndū onthe ala mo  
mekaa.

وَإِن كُلًّا لَتَنَّا لِيُوقِنَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَاهُمْ إِنَّهُ بِنَا  
يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

113.Kwa ŋu we ŋngama ŋlŋngele, tondū  
we wŋyŋaŋwe, na ota ŋu asu ala  
mamwelekele Ngai vamwe naku we; na  
mŋikakŋle mŋvaka inyw'ŋ etŋkŋli; nŋndū  
vate nzika, We nŋwonaa ŋndū inyw'ŋ  
mawŋkaa.

فَأَسْتَقِيمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا  
إِنَّهُ بِنَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

114.Na mŋikamelekele asu ala mekaa  
naŋ, Mwaki ndŋkese kŋmŋkiita inyw'ŋ.  
Na inyw'ŋ mŋikethwa na anyanya ŋtee  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona  
inyw'ŋ mŋikatetheew'a.

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَنَنْتَسِكُمْ النَّارَ وَمَا  
لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ۝

115.Na syaŋsyai Mboya mŋthyanī ŋlŋ ya  
mŋthenya, na ilungu sya ŋtukū vakuvī na  
mŋthenya. Vate nzika, maŋlŋngalu  
nŋmalŋngasya mothŋku. Kŋŋ nŋ

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي الشَّهَارِ وَزَلْفًا مِنَ الْيَلِّ إِنَّ

kililikany'a kwa asu ala matonya  
kölilikana.

116.Na we İthwa wİyümİİsyey; nÜndÜ  
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthey  
ndaekaa müthİnzİlo wa ala alÜngalu  
wanangİke.

117.Nİkİ, İndİ, vayaİ andÜ mena kİİko  
katİ wa nzyawa İla syaİ mbee wenyu, ala  
maaiİtwe nİ küvatana ÜthyoeKu İÜlÜ wa  
nthİ-----ateo avÜthÜ ma ala İthyİ  
twamatangİe kuma katİ woo? İndİ eki-  
ma-naİ maatiİe maÜndÜ ala mavÜthÜ ala  
mamanengie Ütanu na wololo, na mo  
matw'İka avİtany'a.

118.Na Mwİaİi waku ndaİ atonya  
kwananga mİsyİ vate ÜlÜngalu yİla andÜ  
mayo maİ alÜngalu.

119.Na kethwa Mwİaİi waku *nİwee kİİe*  
kwenda Kwake vinya, We vate nzika,  
ethwa amatw'İkİthisyey mbaa andÜ onthe  
andÜ o amwe; İndİ mo mayaİ maeka  
küvathÜkangana,

120.Ateo asu ala Mwİaİi waku  
wamew'İte tei, na We Üu nİw'o  
wamombİe mo. İndİ ndeto ya Mwİaİi  
waku İkeanİw'a; Nİw'o, Nyie  
ngausİsyey İia-ya-Mwaki na Mayini *ala*  
*mbaa-matÜ* na andÜ onthe vamwe.'

121.Na movoo onthe ma AtÜmwaya ala  
İthyİ tÜlÜlÜmİİlasyy ngoo yaku namo  
nİtÜÜtavasyey we. Na nthİnİ wa w'o  
nİvokİte w'o na Ütao na kİlilikany'a kwa  
etİkİli.

الْحَسَنَاتُ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ۚ ذَٰلِكَ ذِكْرُ  
لِّذِكْرِنَ ۝

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ  
يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ  
أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ  
وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ۝

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهِلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا  
مُصْلِحُونَ ۝

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا  
يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ۝

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِلَّهِ الْخَلْقُ كُلُّهُمْ وَتَبَّتْ كَلِمَةُ  
رَبِّكَ لَا تَمْلِكُ لَهُمْ جَهَنَّمُ مِنَ النَّارِ وَالتَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝

وَمَا تَقْصُصْ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ  
فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ  
لِلْمُؤْمِنِينَ ۝

122.Na matavye asu ala metetŋkŋlaa;  
'Ikai nesa mŋno vyŋ Ōndŋ mŋtonya,  
ithyŋ ota ŋu notwŋkŋte.

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَالُهُمْ كَمَا تَبُوءُونَ ۖ إِنَّا نَعْلَمُونَ ۝

123.'Na ŋnyw'ŋ eteelai, ithyŋ ota ŋu  
notwetele.'

وَأَنْتَظِرُونَ إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ۝

124.Na syŋdŋ ila mbithe sya matunŋ na  
nthŋ nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
na ŋvoo w'onthe ŋkatŋngwa Kwake.  
Kwa ŋu, mŋthaithei We na iai wŋkwatyo  
wenyu Kwake eweka. Na Mwŋfŋli waku  
ndaleaa kŋmanyā maŋndŋ ala inyw'ŋ  
mwŋkaa.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْيَمْرِ رُجُوعُ الْأُمُورِ كُلِّهِ  
فَأَعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝



## YUSUF

(Wavuanĩw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2.Alif Laam Raa Nyie nĩ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Woni W'onthe, Ino nĩ  
Mĩsoa ya Ivuku Itheu.

3.Ithĩ nĩtũyĩvuanĩtye yo----Kulani  
Ivuku yĩla yĩsomawa kaingĩ---- nthĩnĩ wa  
Kĩlalavu kĩthyomo kĩna ũneeni  
mũlũngalu--- nĩkana inyw'ĩ mũtonye  
kũmanya.

4.Ithĩ twĩkũeeea ngewa ĩla nzeo mũno  
vyũ kwa kũũvuanĩsya we Kulani ĩno,  
oyĩla mbee wayo wafĩ ũmwe kafĩ wa ala  
matamanyaa.

5.Lilikanai ĩvinda yĩla Yosevu  
wamũtavisye ĩthe wake, 'We asa wakwa,  
Nyie nĩnonie nthĩnĩ wa ndoto yakwa  
ndata ĩkumi na ĩmwe na syua na mwei,  
ĩngumanĩa iinthaitha Nyie.'

6.Nake amwĩla, 'We mwana wakwa  
mwendwa, ndũkamatavye anaa-  
mwenyu ndoto yaku, maikese  
kũũseũvĩsya nzaama nthũku we; nũndũ  
Satani nĩ mũmaitha wa mũndũ wĩ  
ũtheinĩ.

7.'Na ũu we wonete nĩw'o kũkethĩwa,  
Mwafĩ waku akaũnyuva we na  
kũũmanyĩthya we ũalyũlo wa maũndũ  
ala matavanĩtw'e na kwĩanĩsya ĩnee  
Yake ĩũlo waku na ĩũlo wa nyũmba ya  
Yakovo tondũ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الذِّكَرُ ١  
تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ ٢

إِنَّا أَنزَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ٣

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا  
إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنُ ۖ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنَّ

الْغَافِلِينَ ٤

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ  
كُوكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ٥

قَالَ يَبْنَىٰ لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَىٰ إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا  
لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ٦

وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ  
الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ

Weanĩsye ũlũ wa maaĩthe maku eĩĩ ma mbee---Avalamu na Isaaka. Nĩw'o Mwĩafi waku nĩ Umanyi-W'ontha, Mũĩ

كَمَا أَتَتْهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ  
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ①

## LUKU 2

8.Vate nzika, nthĩnĩ wa Yosevu na aneethe ve Syama kwa ala makũlasya.

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّأُولِيْئِنَّ ①

9.Yĩla mo maisye, 'Ow'o Yosevu na mwanaa nyinyia me vata mũno mbee waitũ nĩ ĩthe waitũ, onakau ithyĩ twĩ nguthu yĩna vinya. Vate nzika, ĩthe witũ ena ĩvĩtyo yĩ ũtheinĩ.

إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ غُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ②

10.'Mũaei Yosevu kana mũmũtwae nthĩ yĩ vaasa, nĩkana wendo wa ĩthe wenyu wĩthwe wĩ wenyu mwĩ inyw'oka, na ĩndĩ ĩtina inyw'ĩ nĩmũtonya kwĩthwa andũ alũngalu.'

اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا ضَالِّينَ ③

11.Umwe woo aisye, 'Tũkamũae Yosevu, ĩndĩ ethwa inyw'ĩ no kũvika mũmwĩke ũndũ, mwĩkyei nthĩnĩ wa kĩthima kĩliku; amwe ma aendi-ma-kyalo makamumya vo.'

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَقْتُلُوا فِي عَجِبَتِ الْجَبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ④

12.Namo maisye, 'Ame asa waitũ, we wĩlea kũtũĩkĩĩa ithyĩ nĩkĩ ũlũ wa Yosevu' oyĩla ithyĩ twĩthĩfawa twĩ aĩkĩĩku nthĩnĩ wa kũmwenda?

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَصِحُونَ ⑤

13.Mũtũme we vamwe naitũ ũnĩ nĩkana atonye kwĩtanĩthya mwene na kũthaũka, na ithyĩ vate nzika, tũkamũsũvĩa.

أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَنَحْفُظُونَ ⑥

14.Nake aisye, 'Kũthi nake kwenyu nĩkũũmbĩkĩa kyeve, na nĩna w'ia nzũi ndĩkese kũmũya yĩla inyw'ĩ mũtamũsyaĩsye.

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ⑦

15.Namo maisye, 'Vate nzika, ethwa nzūi tkamūya we oyīla twī nguthu yīna vinya, īndī ithyī tūkeethwa twīna wasyo mūnene mūno.

قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخٰسِرُونَ ﴿١٥﴾

16.Kwa ūu, yīla mo mamūtwaie, na meew'ana kūmwīkya kīthimanī kīliku, lthyī nītwamūtwaie ūvuany'o ūkyasya, 'We vate nzika, mūthenya ūmwe nūkamatavya ūvoo ūū woo oyīla mo matakethwa maikūmanya.'

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَن يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجَبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٦﴾

17.Namo mookie kwa īthe woo ī-ya wīoo, maīīte.

وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٧﴾

18.Namo mamwīa, 'Ame īthe waitū, tūendie tūsembete tūikīlany'a maūū, na twamūtia Yosevu na mīio yaitū, na īndī nzūi yamūya, īndī we ndūtonya kūtūkīla onakau twīneena w'o.'

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صٰدِقِينَ ﴿١٨﴾

19.Na mo mookie na kītonyeo kyake kīna nthakame ya ūvūngū. We aisye, 'Aiee, īndī īlīko syenyu nitumīte kīko kīl kya naī kwoneka kī kya kūmwendeesya inyw'ī. Kwa ūu yu ūmīlīsyō mwingī nī mūseo kwakwa. Na no Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ūla ūtethyo Wake waīlwe nī kūmanthwa ūvoonī ūū inyw'ī mūūweta.'

وَجَاءُوا عَلَى قَيْصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَبِيلٌ وَاللَّهُ السَّمِيعُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٩﴾

20.Na mūkwīlī wa aendi ma kyalo nīwookie, namo mamūtūma mūuti woo wa kīw'ū. Na atheesya ndoo yake ya kīw'ū kīhimanī. Asya, 'Aa, ūvoo mūseo! 'Vaa ve mwanake! Namo nīmamūvithie we ta kīlungu kya mīio yoo ya ūtandīthya, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamanyie nesa vyū ūndū mo meekie.

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَةً قَالَ يٰشَرِّى هَذَا عَلْمٌ وَأَسْرُوءٌ بِضَاعَتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na mo n̄mamŭthooisye we kwa thoosa mŭvŭthŭ, ndiliamu mbŭthŭ, namo mayā na kīthito kya kwona ūtandīthyo kuma vala ūī.

وَشَرُّهُ بِشَمَنِ بَخِيسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَأَنَّهُ  
فِيهِ مِنَ الرَّاهِدِينَ ٢١

### LUKU 3

22. Na mŭndŭ kuma Misili ūla wamŭthooie n̄wamŭtavisye mŭka wake, 'Utw'īkīthye wīkalo wake wa ndaīa. Vangī we nŭtonya kwīthwa wa ūtandīthyo kwitū; kana ithyī tŭkamŭtw'īkīthya we kwīthwa mwana.' Na ūu n̄w'o Ithyī *tweekie ūu* n̄kana tŭtonye kŭmŭmanyīthya *ota ūu* ūalyŭlo wa maŭndŭ ala matavaniw'e. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi tŭlŭ wa ūtw'io wake, īndī andŭ aingī mŭno mayīsf ūu.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ فِصْرَلاَ مُرَاقِبَةٌ أَكْرِمْتَنِي  
مَتُونَهُ عَنِّي أَنْ يَنْفَعَنِي أَوْ يَضُرَّنِي وَلَدًا وَكَذَلِكَ  
مَكْنَأُ لِيُؤْسَفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعْلِمَنَّ مِنْ تَأْوِيلِ  
الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ  
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٢٢

23. Na yīla we wavikie ūkŭŭ wa ūima wake, Ithyī n̄twamŭnengie we ūtw'io na ūmanyi. Na ūu n̄w'o Ithyī tŭmatuvaa eki ma nesa.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ  
نُجْزِي الْمُحْسِنِينَ ٢٣

24. Nakyo *k̄veti* kīla waī nyŭmbanī yakyo n̄īkyendie kŭmŭkuua we atekwenda. Na n̄īkyathongisye mīfomo, na kyasya, 'Uka yu.' We aisye, 'Nyie n̄mantha wīvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nī Mwīaī wakwa. We nŭseŭvītye kwīkala kwakwa *vamwe nenyu* kwīthwe kwī kwa ndaīa. N̄w'o, eki-ma-naī mayāīlaa ona īndīī.

وَرَأَوْنَاهُ الَّذِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَتِ  
الْأَبْوَابُ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ  
رَبِّي أَحْسَنُ مَنَاجِي إِنَّهُ لَا يُغْلِقُ الظُّلُمُونَ ٢٤

25. Nakyo n̄īkyasŭanīe kīlīkonī kyakyo tŭlŭ wake, na we n̄wasŭanīe kīlīkonī kyake tŭlŭ wakyo takethwa we ndoonete Kyama kītheu kya Mwīaī wake, we *ndethwa oonanisye kīthing'īīsyō ta kyu*. Ūu n̄w'o kweethīwe, n̄kana Ithyī

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَاهَا رَبِّي  
كَذَلِكَ لِنَصْرَفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ  
عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ٢٥

tūtonye kūvetanga ūthūku na wathavu kuma kwake. Vate nzika, we aī ūmwe wa athūkūmi Maitū anyuve.

26. Na mo eī nīmasembanisye mūomonī, na kīveti kyu nīkyatembūie kītonyeo kyake ngalī ya ītina, na nīmamwīthīe mūūme wakyo mūomonī; nakyo kyamūkūlya, 'Ukeethwa ūsilīlo mwaū kwa ūmwe ūla eīina kīeleelo kīthūku kwa kīveti kyaku ateo kyovo kana ūsilīlo mwai?

27. We aisye, 'Kyo nīkyo kyamanthie kūnguua Nyie vate kwenda kwakwa.' Na ngūsī yakyo ya mūsī yaumya ūkūsī īkyasya, 'Ethwa kītonyeo kyake kītembūkīle ngalī ya mbee, īndī kyo nīkīneenete w'o, na we e katī wa akengani.

28. 'Indī ethwa kītonyeo kyake kītembūkīte ngalī ya ītina, īndī kyo nīkīkenganīte, na we nī ūmwe wa ala ma w'o.

29. Kwa ūu. yīla we woonie kītonyeo kyake kītembūkīte ngalī ya ītina, aisye, 'Vate nzika, ūū nī ūī wenyu iveti.' Ūī wenyu wī vinya mūno.

30. 'We Yosevu, thiūūka ume ūndūnī ūū na we kīveti, ītya ūekeo wa naī yaku. Kwa ū---w'o, we nue mūvītany'a.

#### LUKU 4

31. Na iveti nthīnī wa mūsī syaisye, 'Kīveti kya mūnene Aziz kīlenda kūkuua kīvīsī ngombo yakyo īteūkyenda. Yo

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَيْصَةُ مِنْ دُبُرِهِ  
الْفِيَا سَيِّدَهَا لَهَا الْبَابُ قَالَتْ مَا جِئْتُ إِلَّا أَنْ أَدْعِي  
بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُنْجِنَ أَوْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ⑤

قَالَ هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ  
أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَيْصَةُ قَدْ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ  
وَهُوَ مِنَ الْكَذِبِينَ ⑥

وَإِنْ كَانَ قَيْصَةُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ  
مِنَ الصَّادِقِينَ ⑦

فَلَمَّا رَأَى قَيْصَةُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَتْ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ  
إِنْ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ⑧

يُوسُفُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ  
إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ ⑨

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ  
فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا  
فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ⑩



nĩkĩtumanĩtye kyo na wendo. Ithĩyĩ  
ow'o, twĩona kyo kĩna Iwĩtyo  
yĩyonanĩtye.'

32.Na yĩla kyo kyeew'ie walany'o wa  
maũĩ nĩkyaitũmanie na kyaiseũvĩsya  
mboka na kyainenge kĩla kĩmwe kavyũ,  
na ĩndĩ kyatavya Yosevu, 'Umĩla mbee  
wasyo.' Na yĩla syamwonie we  
nĩsyasũanĩe mũno Iũlũ wake na syatila  
moko masyo, na syasya, 'Ngai Mwene  
Vinya W'onthe natafwe! Uũ ti mũndũ;  
ĩndĩ nĩ mũlaĩka mũtaĩtũku.' \*<sup>1</sup>

33.Kyo kyaisye, 'Na ũũ nĩwe ũla inyw'ĩ  
mwandũĩlaa mũtĩ Nyie nĩnendie  
kũmũkuua we vate kwenda kwake, ĩndĩ  
we nĩweesũvĩe mwene kuma naĩĩ. Na  
yu ethwa we ndekwĩka ũndũ nyie  
ngũmũtavya, vate nzika, we  
nũnũkwovwa na akĩthwa ũmwe wa ala  
asonokye.'

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ  
لَهُنَّ مُتْكًا وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ يَكِينًا  
وَقَالَتْ أَخْرِجِي عَنْهُنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ  
أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا  
إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٣٢﴾

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَادَدْتُهُ  
عَنْ نَفْسِي فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ  
لَيَسْجَنَ وَ يُكُونًا مِنَ الصُّورِ ﴿٣٣﴾

<sup>1</sup> \* Ndeto ĩno 'Qutt'ana aidiyahunna' syatilanga  
moko masyo; nĩtonya kũmanyĩka oũndũ yĩĩyĩ kana  
ta nthimo tondũ Imamu Raghīb ũwetete  
mĩneenelenĩ yelĩ kwĩanana nondũ yĩkĩtwe nthĩnĩ  
wa Kulani Ntheu. Vaa ũalyũlo wa ndeto ĩno ĩte  
nthimo nĩ 'Qutt'ana aidiyahunna' kũtema kw'oko  
kwa mũndũ na kĩndũ kyũĩ. Na ũu tiw'o Kulani  
ĩelelele na ndĩandĩkĩka ũvoo ta ũsu. Na kũalyũla,  
asomi amwe nĩmatatĩte kũnyivya kĩko kĩĩ kya  
kũtila, makyonany'a nthoo nini, ĩndĩ kwĩanana na  
ũneeni wa Kĩtalavu ũu ndũkwĩtũkĩĩka, ũndũ ũla wa  
kwĩka, nĩ kwĩtũkĩla ũ-w'o yĩ nthimo na ĩte nthimo.  
Ndeto ĩno nĩtonya kũmanyĩka ta nthimo kwa ũkuvĩ  
ĩkyasya nthĩnĩ wa kũhimo kya 'Qatta'  
ndĩkwĩtũkĩĩka nĩla ĩno ĩte ntheu. Kwa ũu ĩndĩ  
ũnyuvi ũla wĩvo tũ nĩ katĩ waw'o na nthimo. Ithĩyĩ  
nĩtũkwĩtũkĩĩka kana ũneeni ũũ ũnenganĩtwe nthĩnĩ  
wa ũneeni ũũ ũtonya tũ kũmanyĩka nthĩnĩ wa  
ũalyũlo wa nthĩnĩ wa kĩ-nthimo ũkyasya kana syo  
nĩsyetũkĩĩle kũsindwa nũndũ wa kũmũsũanĩia we  
kana ti mũndũ mbee wa vala moko masyo mataĩ  
matonya kũvika.

34. We *Yosevu* aisye, 'Ame Mwĩafi wakwa, Nyie nĩngwĩtkĩla kyovo mbee wa maũdũ ala syo iũmbĩtĩa nyie; na We walea kũmbetangĩa maũĩ masyo, Nyie nĩngũsyelekela na ngĩthwa katĩ wa ala atumanu.'

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ  
وَلَا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ  
مِنَ الْجَاهِلِينَ ٣٤

35. Kwa ũu Mwĩafi wake nĩweew'ie mboya yake, na nĩwawetangie maũĩ masyo kuma kwake. Nĩw'o We nĩ Wĩw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

فَأَسْجَبَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ  
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥

36. Indĩ nĩkvaumĩlile kwoo *aũme* itina wa kwona *movano ma we atena mavĩyo*, nĩkana *mo masũũe syĩwa yoo ĩseo*, nĩmoonie kana we nĩwaĩlĩtwe nĩ kwovwa kwa ĩvinda.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا آيَاتِهِ لِيَسْجُنَهُ  
حَتَّىٰ جِئَ ٣٦

## LUKU 5

37. Na andũ eĩ ma mũika nĩmalikile kyovonĩ vanĩwe nake. Umwe woo aisye, Nyie mwene nĩnonie *nthĩnĩ wa ndoto* ngĩviva ndivai.' Na ũla ũngĩ aisye, 'Nyie mwene nĩnonie *nthĩnĩ wa ndoto* nguĩte mĩkate ĩũũo wa mũtwe wakwa na nyũnyi iimĩĩsaa. Tũtavye ũalyũlo wayo; nũndũ ithyĩ twĩona we wĩ katĩ wa ala alũngalu.'

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيْنِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي  
أَرَانِي أَعْرِضُ خَيْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ  
نَوْفَ رَأْسِي خَيْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبْتُهَا بِتَأْوِيلِهِ  
إِنَّمَا تَزُولُ مِنَ الدَّحْسِينِ ٣٧

38. We *Yosevu* amũsũngĩe, 'Lĩu ũla inyw'ĩ mũnengawe ndwĩthwa ũnaetwe ndamũnengete ũalyũlo wayo. Uũ nĩ ũndũ ũmwe katĩ wa ala Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmanyĩĩtye Nyie. Nyie nĩnĩmĩleete ndĩni ya andũ ala matamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na ala nĩ alei ma ĩtu.

قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُؤْرَقِينَ إِلَّا يَأْتِيكُمَا بِتَأْوِيلِهِ  
قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ  
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ  
كَافِرُونَ ٣٨

39. 'Na Nyie nīatīle ndīni ya maaīthe makwa, Avalamu na Isaaka na Yakovo. Ithyī tūitonya kŭkīanany'a kīndū ona kīva na Ngai Mwene Vinya W'onthe ona Indī. Yīī nī Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe tūlū waitū na tūlū wa mbaa andū onthe, Indī andū aingī mūno maitūngaa mūvea.

وَاتَّبَعْتُ يَلَّةَ أَبِي عَمِّي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ  
مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ  
فَضْلِ اللهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ  
لَا يَشْكُرُونَ ۝

40. 'Inyw'ī atindany'a makwa, eīī nthīnī wa kyovo, eīfāī menyū me ivathūkany'o nīmo aseō kana nī Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Umwē, Mūnene Mūno Vyū?

يُصَاحِبِي السَّجْنَاءَ أَزْيَابُ فَمَتَّعَ قَوْمٌ خَيْرٌ أَمِ  
اللهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝

41. Inyw'ī mūthaithaa vathei ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Indī nī masyītwā mathei tū ala mūmatw'īte, inyw'ī na maaīthe menyū; Ngai Mwene Vinya W'onthe ndatheetye watho tūlū wamo. Utw'io wīna Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. We eyīfāte kana inyw'ī mūīkakīthaita kīndū ona kīmwe ateo We. Isu nīyo ndīni īla ya w'o, Indī andū aingī mūno maimīstī. <sup>2\*</sup>

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسَاءٌ سَيِّئُ مَوْحَا  
أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ  
الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ  
الَّذِينَ الْفَتِيرَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝

42. Inyw'ī atindany'a makwa nthīnī wa kyovo, ūmwē katī wenyū, akamwīkīlīya Mwīfāī wake ndivai anyw'e; nake ūla ūngī, akambwa mūkelany'onī nyūnyi ikāīsaā kuma tūlū wa mūtwē wake. Uvoo ūla inyw'ī mūkūlītye nūminīte kūtuwa.'

يُصَاحِبِي السَّجْنَاءَ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا  
وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصَلِّبُ فَتَأْكُلُ الطَّلِيمَ مِنْ رَأْسِهِ  
فُضِيَ الْأَمْرُ إِلَىٰ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِينَ ۝

<sup>2</sup> \*Ndeto 'Quyyim' kwīanana na mūandīkīle wa Kulani Ntheu wīna nzīla yīna vinya, yīna ūtonyi w'o na yīna wīkālī. Yo ota ūu yonanasya kana ūtonyi wa kūlungalya na kūseūvyā mavītyo. Uu isio īla ītaalyūlīka sya mūlīkīto nthīnī wa ndīni syonthe nthīnī wa Kulani Ntheu syītawā 'Deemul-Qayyimah' sisya 98:6 *Al-bayyina*

43. Na Umwe wa efi, Yosevu nŵamŵtaviseye ūla wasŵanŵaa ta ŵnŵŵlekw'a, 'Ukangweta nyie kwa mwŵafi waku.' Indŵi Satani nŵamŵlŵthisye kŵmŵweta kwa mwŵafi wake, kwa ŵu nŵwekalile kyovonŵi kwa myaka mŵina.

### LUKU 6

44. Na Mŵumbŵi aiseye, 'Nyie nŵnonie nŵhŵnŵi wa ndoto ng'ombe mŵonza mosu, na ithuke mŵonza nziŵ na ingŵi mŵonza mbŵmŵ sya mbemba. Inyw'ŵi anene, ndavyei nyie ŵalyŵlo wa ndoto yakwa ethwa inyw'ŵi nŵmŵtonya kŵalyŵla ndoto.'

45. Mo masŵngŵie, 'Syo nŵ ndoto nthokoanu na ithyŵi tŵyŵŵŵ ŵalyŵlo wa ndoto nthokoanu ta ii.'

46. Na Umwe wa ala mavonokie, na ŵla yu walilikanile ŵtina wa ŵvinda ŵasa, aiseye, 'Nyie nŵngŵmŵmanyŵthya ŵalyŵlo wayo, kwa ŵu inyw'ŵi ndŵmei.

47. Yosevu! 'We mŵndŵ wa w'o, tŵtavye ŵalyŵlo wa ng'ombe mŵonza nou ikŵŵa nŵ ng'ombe mŵonza mosu, na iia mŵonza nziŵ sya mbemba na ingŵi mŵonza mbŵmŵ; nŵkana ndonye kŵsyoka kwa andŵ nŵkana mo matonye kŵmany'a.'

48. We asŵngŵie, 'Inyw'ŵi mŵkavanda kwa myaka mŵonza, ŵatŵanŵe mwŵina kŵthito, na yŵla mŵŵketha mŵieka syŵna makonde, ateo nini ila inyw'ŵi mwŵŵsaa.

49. Na ŵtina wa myaka ŵsu myŵmŵ

وَقَالَ الَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرُنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَهُ الشَّيْطَانُ وَكَرَّ سَرِّيَّةً فَوَلَّى فِي الْغَيْبِ  
يُضَعُ سِينٌ ⑤

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَنَعَ بَقَرَاتٍ سَمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَنَعَ عِجَافٌ وَسَنَعَ سُنبُلَاتٍ خُضِرٍ وَأُخْرٍ يُسَبِّتُ يَأْكُلُهَا  
الْعَلَا أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ⑥

قَالُوا أَضَلَّتْ أَحْلَامُكَ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعِلْمِنَا ⑦

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ⑧

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَنَعَ بَقَرَاتٍ سَمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَنَعَ عِجَافٌ وَسَنَعَ سُنبُلَاتٍ خُضِرٍ وَأُخْرٍ يُسَبِّتُ يَأْكُلُهَا  
يُيَسِّرُ لَعَلَّ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ⑨

قَالَ تَزْرَعُونَ سَنَعَ سِينٌ دَابَّاءُ مِمَّا حَصَدْتُمْ فَذَرُّوهُ فِي سُنبُلَةٍ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ⑩  
ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَنَعٌ شَدِيدٌ يَأْكُلُ مَا

mũonza, ĩla ĩkethwa ĩminĩte kyonthe kĩla ĩnyw'ĩ mũkethwa mũmbanĩtye kĩla mũnaĩ mũnaketha, ateo kĩnini kĩla mwĩĩthwa mwĩiyĩle *makũmbĩnĩ*.

50. 'Na ĩndĩ mwaka ũmwe wathela, andũ makanengwa mbua nyiingĩ na nthĩnĩ wayo vakeethwa na mosyao maingĩ na mbeũ sya kumya mauta na syaũnyw'a.

### LUKU 7

51. Na Mũsumbĩ aisye 'Mũetei we kwakwa.' ĩndĩ yĩla mũtũmwa wavikie vala ũĩ we aisye, 'Syoka kwa mwĩalĩ waku na ũimũkũlya ũndũ kwailĩ tũlũ wa ĩla iveti syatilangile moko masyo; Nũndũ, Mwĩalĩ wakwa nũmesĩ mũno mawalany'o ma maũĩ masyo.<sup>3\*</sup>

52. We Mũsumbĩ aikũlya ĩla iveti, 'ĩnyw'ĩ mwai na kyaũ yĩla mwamanthie kũmũkuua Yosevu we atekwenda?' Nasyo syaisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nataĩwe nũndũ wa kũmũmba mũndũ ta ũũ----, ĩthyĩ tũyaaona ũthũku wake.' Kĩveti kya Mũnene kyaisye, 'Yu ũ-w'o nĩumĩĩte kyenĩnĩ. Nyie ninyie nendaa kũmũkuua we atekwenda, na vate nzika, we nĩ mũndũ wa w'o.'

53. Yosevu aisye, 'Nyie nĩnakũlilye nĩkana ũkunĩkĩli wĩkwe nĩkana we Mũnene atonye kũmanyĩ kana Nyie ndyaasuka ũĩkĩĩku wake we atevo na ota ũũ kũmanyĩka kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndetĩkĩlasya maũĩ ma ala mate aikĩĩku maendee.

قَدْ مَتَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا نَحْصُونَ ﴿٥٠﴾

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ  
وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٥١﴾

وَقَالَ الْمَلِكُ انْتَوَيْتُمْ بِهِ فَمَا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ  
ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلُهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي تَقْطَعُ  
أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَافٍ عَلِيمٌ ﴿٥٢﴾

قَالَ مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَأَوْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ  
قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ  
الْعَزِيزِ إِنِّي حَصَصْتُ الْحَقَّ أَنَا وَرَأَوْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ  
وَإِنَّهُ لَكِنَ الضَّالِّينَ ﴿٥٣﴾

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي  
كَيْدَ الْخَائِبِينَ ﴿٥٤﴾

<sup>3</sup> \*Sisya musoa wa 32

54.'Na Nyie ndikwiyumya nthĩĩ wa wonzu, nũndũ nĩ òvũthũ thayũ kwĩka ùthũku ateo vala Mwĩafi wakwa weethwa na tei. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mũekanĩ Mũno-Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَمَا أَرَىٰ نَفْسِي إِلَّا مَعَ النَّفْسِ لَا مَوَارَةَ بِالشُّوْءِ  
إِلَّا مَا رَجِمَ رَجِيًّا إِنْ رَجِي عَفْوَرٌ شَرِّ حَيْمَرٍ ۝

55.Na Mũsumbĩ aisye, 'Mũetei vala nĩ nĩkana nyie nĩmũnyuve atw'ĩke wakwa mwene.' Na yĩla we waminie kũneena nake, asya 'Umũnthĩ we wĩ mũndũ wa kĩvĩla kĩnene na wĩna ũmanyi.'

وَقَالَ أَلَيْكَ اتُّوْنِي يَهْ اسْتَخْلَصَهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا  
كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أُمِينٌ ۝

56.We aisye, Nyuve Nyie ĩũlũ wa inandũ sya nthĩ ĩno, nũndũ Nyie nĩ mũsũvĩ mũseo, na wĩna ũmanyi.'

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهَا ۝

57.Na ũu nĩw'o Ithyĩ twamũnevisye Yosevu nthĩ ĩsu. We nĩwamĩtũie vala vonthe we wendie. Ithyĩ nĩtũmũngae ĩnee Yitũ ũla Ithyĩ twendaa na Ithyĩ tũiekaa ĩtupi ya ala alũngalu yanangĩke.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَدَّبُورُ مِنْهَا حَيْثُ  
يَشَاءُ نُمِيبٌ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُصِيبُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝

58.Na vate nzika, ĩtupi ya ĩtunĩ nĩ ĩseo kwa asu ala metĩkĩlaa na kũmũkĩa Ngai.

وَلَا جُرْأِخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۝

## LUKU 8

59.Na anaaĩthe ma Yosevu nĩmookie na maumĩla mbee wake, na we nĩwamamanyie ĩndĩ mo mamwosie we ta mũeni.

وَجَاءَ أَخُوهُ يُوسُفَ فَدَعَا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ  
لَهُ مُنْكَرُونَ ۝

60.Na yĩla we waminie kũmanenge kyaũya kyoo, ameie, 'Ndeteei mwanaa nyinyia' wenyu ũla wĩna au wenyu. Inyw'ĩ nomũkwona kana Nyie nĩmũnenge inyw'ĩ kĩthimo kyusĩe na kana Nyie nĩ mũseo mũno vyũ katĩ wa athokany'a?

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُوْنِي بِأَجْ لَكُمْ  
فِنْ أَيْبِنَكُمْ آلَاتِرُونَ أَنِّي أُوْفِي الْكَفِيلَ وَأَنَا خَيْرُ  
الْمُنْزِلِينَ ۝

61. 'Indī inyw'ī mwalea kŭmŭete vaa nī nyie, Indī vaikethwa kīthimo kya lū Ingi kwenyu kuma vala nī, ona inyw'ī mŭikanthengea nyie.'

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ③

62. Mo masong'ie masya, 'Ithyī tŭkatata kŭmŭsesenga ūthe wake *etkile* kŭtaanīsyā nake, na Indī vate nzika, ithyī tŭkeeka ūu.'

قَالُوا سُرَّادُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ③

63. Na amea athŭkŭmi make, 'Ikīai mbesa syoo nthīnī wa mīio yoo *ota ūu* nīkana matonye kwimanya masyoka kwa andū ma nyŭmba yoo; vangī nīmatonya kŭsyoka.'

وَقَالَ لِفَتِيلِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِجَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ③

64. Na yīla mo masyokie kwa ūthe woo maisye, 'Ame ūthe waitū, ithyī nītŭvatiwe kīthimo *kīngī kya lū*, kwa ūu tŭtŭme twīna mwanaa mwaitū nīkana tŭkathimīwe kīthimo kitū, na vate nzika, ithyī tŭkamŭsŭvīa.'

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَهْلِهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَنَعَ مِنَّا الْكَيْلَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَكُنُّ لَهُ رَافِقِينَ ③

65. We *ūthe woo* aisye, 'Nyie nditonya ūmŭtkīa inyw'ī tŭlŭ wake, ateo nīmŭtkīe oŭndū namŭtkīe tŭlŭ wa mwanaa nyinyia mbee.' Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We Mŭsŭvī Ula Mŭseo Vyū, na We nī We Usŭftwe nī Tei Mŭno wa ala mew'anīaa tei.

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ لَهُ خَيْرٌ حِفْظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ③

66. Na yīla mo mathaisye mīio yoo, moona matŭngīwe mbesa syoo. Mo maisye, 'Asa waitū, tŭtonya kwenda kyaū kīngī ithyī? Mbasa sitū syī vaa tŭtŭngīwe. Ithyī tŭkaete kyaūya kwa andū maitū, na kŭmŭsŭvīa mwanaa nyinyia waitū ona tŭkeethwa na mŭio wa ngamīle nima. Kyu nī kīthimo kīla nī ūvŭthū *kŭkīkwata*.'

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبُغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَبِيرُ أَهْلُنَا وَنَحْفَظُ أَخَانًا وَنَزَّدَا كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ③

67. We aisye, 'Nye ndiUmütüma vamwe nake mütanengete wiv'ito syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana vate nzika, inyw'ĩ mükamütünga vaa nĩ, ateo münathyüüüükwä; Na mamina kümünenge wiv'ito woo, aisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmasyaĩsyaa maüñdū ala ithyĩ tūneenaa.'

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنْ  
اللَّهِ لَأَتَأْتِيَ بِهِ إِلَّا أَنْ يُخَاطَبَكُمْ فَلَمَّا آوَوْهُ مَوْثِقَهُمْ  
قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٥٦

68. Na Yakovo aisye 'Inyw'ĩ aana makwa, mÜikavotele müomonĩ ümwe, ĩndĩ votelai mĩomonĩ yĩ kīvathükany'o; na Nye ndi üñdū ndonya kūmwĩka inyw'ĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Utw'io wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe tū. Nye nĩte wĩkwatyo wakwa Kwake, na onthe ala mena wĩkwatyo nĩmaie Kwake.

وَقَالَ يَبْنَى لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا  
مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ  
مِنْ شَيْءٍ إِنْ أُلْحِمُوا إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ  
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ٥٧

69. Na yĩla mo malikile üñdū ĩthe woo wameyĩaie kÜiaamauna kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ateo kwĩthwa kana Yakovo aĩ na woni nthĩnĩ wake ūla we weanĩsyee kwa kūneena ūu; na vate nzika, we aĩ na ūmanyi mūnene nūñdū ĩthyĩ nĩtwamūmanyĩtye we, ĩndĩ andū aingĩ mūno mayĩsĩ.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي  
عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي أَنْفُسِهِمْ يَقُولُونَ  
قُضِيَ أَمْرُنَا إِنَّهُ لَنْدُوعِلْمُهُ لَنَا عِلْمُهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ  
فِي النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٨

## LUKU 9

70. Na yĩla mo mamüthokeie Yosevu, we amwĩkalilye mwanaa nyinyia vakuvĩ nake mwene. Na we asya, 'Nye nĩ mwanaa mwenyu; kwä Ūu yu we ndÜkew'e kyeva nūñdū wa maüñdū ala mo meethĩwe mayĩka!

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي  
أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٥٩

71. Na yĩla we waminie kūmanenge kyaūya kyoo, we nĩweekĩie kĩkombe kya kūnyw'a kĩw'ü nthĩnĩ wa ngusu ya wanaa nyinyia. Na ĩndĩ mūnyaĩkya wa

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ  
أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْهَا الْعِزْرُ لَكُمْ لِسْرٌ قُونَ ٦٠



Uvoo n̄watavanisye akyasya, 'Inyw'ĩ  
an̄u ma m̄kwĩlĩ, n̄mweeka İv̄tyo ya  
ung'ei.'

72.Mo maisye mamelekele mamakũlya,  
'Nĩ kyaũ kĩla inyw'ĩ mwaasya?

73.Mo masũngĩe, 'İthyĩ n̄twaasya  
kĩkombe kya Mũsumbĩ kya kũthima na  
ũla ũnũũkĩete enengwa mũio wa  
ngamĩle, na Nyie n̄ngũũngamĩa ũu.'

74.Mo masũngĩe, 'Syĩtwanĩ ya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, inyw'ĩ n̄mwĩsĩ  
nesa vyũ kana ithyĩ tũyaaũka kũũ kwĩka  
ũthyoeuku nthĩ İno, na ithyĩ tũi ing'ei.'

75.Mo maisye, 'Usilĩlo wĩlthwa wĩ  
mwaũ İndĩ, mweethwa inyw'ĩ  
n̄mũũkengana?'

76.Mo masũngĩe, 'Usilĩlo wa ũu nĩ  
kana, ũla kĩkombe kyu k̄kwĩthĩwa k̄  
ngusunĩ yake, we n̄we İtuvi yakyo. Uu  
n̄w'o ithyĩ tũmasilĩlaa eki-ma-naĩ.'

77.İndĩ we ambĩlĩlĩya kũmantha  
makunianĩ moo mbee wa ikunia ya  
mwanaa nyinyia; na İndĩ akyumya kyo  
İkunianĩ ya mwanaa nyinyia. Uu n̄w'o  
ithyĩ twalanilye İũlũ wa Yosevu. We  
ndai atonya kwosa mwanaa nyinyia kwa  
mwĩlao ma Mũsumbĩ ateo kwĩthwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe n̄wendete ũu.  
İthyĩ tũnenevasya kwa ũnene wa *iv̄la*  
ũla ona wĩva İthyĩ twendaa; na İũlũ wa  
kĩla mwene ũmanyi n̄ Umwe, Mũmanyi  
Mũno Vyũ.

قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَقْعُدُونَ ۝

قَالُوا تَقْعُدُونَ صَوَاعِ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ  
بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ۝

قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتُمْ لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ  
وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ۝

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ۝

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَجُلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ  
نَجْزِي الظَّالِمِينَ ۝

قَبْدًا بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا  
مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِّلْيُوسُفَ مَا كَانَ  
إِبْرَاهِيمَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ  
تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ  
عَلِيمٌ ۝

78. Mo maisye, 'Ethwa we nĩũyĩte, mwanaa nyinya wake nĩwooyĩte tene.' Indĩ Yosevu aia ũndũ ũũ kĩmbithĩ ngoonĩ yake na ndaamaumbũlĩla mo. Na we aisye, 'Inyw'ĩ mwĩoneka mwĩ nthĩnĩ wa mwĩkalo mũthũku mũno vyũ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa mũno vyũ maũndũ ala inyw'ĩ mũneenaa.'

79. Mo maisye, We Mũnenevyē we ena ĩthe mũkũũ mũno, kwa ũu, osa ũmwe waitũ vandũ vake; nũndũ ithyĩ twĩkwona we wĩ wa ala mekaa nesa.'

80. We asũngĩe, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nangany'e kana tũikamwose ũngĩ eka ũla ithyĩ tweethĩa kĩndũ kitũ nake; nũndũ tweeka ũu, vate nzika, twĩthwa katĩ wa ala mate alũngalu.'

### LUKU 10

81. Na yĩla mo maminie kũyĩtũka nũndũ wakwa masyoka, maneenany'e me vamwe ũtee. Mwanaa nyinya ũla mũkũũ aisye, 'Inyw'ĩ nomwĩsĩ kana ĩthe wenyu nĩwoosie wĩvĩto kuma kwenyu syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na lilikanai ũla ũte ũlũngalu mwamwĩkie Yosevu. Kwa ũu, Nyie ndiũma, nthĩ ĩno kũvika nau ambĩtĩkĩlye nyie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atw'e ĩũlũ wakwa. Na We nĩ We Mũseo Mũno Vyũ katĩ wa asili.

82. Inyw'ĩ syokai kwa ĩthe wenyu na mũimwĩ, 'Ame ĩthe waitũ, mwana waku nĩũyĩte, na ithyĩ tũneenete ũndũ twĩsĩ tũ na tũinaĩ tũtonya kwĩthwa asũvĩi ma maũndũ ala matonekaa.'

قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ  
فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبَيِّدْهَا لَهُمْ قَالُ  
أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ⑤

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْئًا كَبِيرًا فَخُذْ  
أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْحَسِينِينَ ⑥

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَأْخُذَ إِلَّا مِنْ وَجْدِنَا مَتَاعًا  
عِنْدَكَ إِنَّا رَاؤُا لَظُلْمُونَ ⑦

فَلَمَّا اسْتِئْذِنُوا مِنْهُ خَالَصُوا بِحَيَّتَا قَالَ كَيْدُهُمْ أَنْ  
تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ  
وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ  
عَلَيْ يَأْذَنَ لِي أَوْ لِي أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ⑧

ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ  
وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ  
خَوَافِينَ ⑨

83.'Na makūlye *andū ma* mūsyī ūla ithyī tūnaī nthīnī wa w'o, na ma mūkwīlī ūla tūnookanīsyē naw'o, na ow'o ithyī twīneena w'o.'

84.We asūngīie, 'Aiee, īndī ilfko syenyu nīsyamūkengete inyw'I kwa kūete ūndū ūū ta kīndū kīseo. Kwa ūu nyīe nīthwa na ūmīlīsyō mūlūmu. Nokwīthwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akamaete mo onthe kwakwa nyīe; nūndū We nī Umanyi-W'onthe, Ūla-Mūlī.'

85.Na we *Yakovo* auma vala maī na asya, Uui kyeva kyakwa ūlū wa Yosevu!' Na metho make mausūftwe nī methoi nūndū wa kyeva, na we nīwasiīlaa kīmako kyake.

86.Mo maisye, 'Ithyī twītvīta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, we ndūkaeka kūneena ūvo wa Yosevu okūvika ūwae ona kana kūkw'a.

87.We *Yakovo* asūngīie, 'Nyīe nītwaa kyeva kyakwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Nyīe nīnīlī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndū ūla inyw'I mūtamesī.'

88.'Inyw'I aana makwa, inyw'I endai mūkamūmanthe Yosevu na mwanaa nyinyia na mūikakw'e ngoo ūlū wa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; nūndū vai ūkusaa ngoo ūlū wa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo andū ala matetīkīlaa.'

89.Na yīla mo mavikie mbee wake *Yosevu* manīwīie, 'Ame we mūkumye, ūkya nūtūkūnīte ithyī na andū ma nyūmba yayīū, na ithyī tūetete mbesa

وَسَلَّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْغِيَاثِيَّ اَقْبَلْنَا فِيهَا وَانَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٣﴾

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ اَمْرًا فَصَبْرٌ جَيِلٌ عَسَىٰ اَنْ يَّاتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٤﴾

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاسَعْفَىٰ عَلَىٰ يُوْسُفَ وَاَبَيْصَتْ مِيْنَهُ مِنَ الْحَزَنِ فَهُوَ كَاظِمٌ ﴿٨٥﴾

قَالُوا تَاللّٰهِ تَفْتُوْا اَنْتَ لِرُّيُوْسُفَ حَتّٰى تَكُوْنَ حَرَصًا اَزْكُوْنَ مِنَ الْهٰلِكِيْنَ ﴿٨٦﴾

قَالَ اِنَّمَا اَشْكُوْا بَنِيَّ وَجَزَيْتَنِي اِلَى اللّٰهِ وَعَلِمَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٨٧﴾

يَلْبَنِيْ اِذْ هَبُوْا فَنَحْسَبُوْا مِنْ يُوْسُفَ وَاجِبَةً وَلَا تَاْتِسُوْا مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِنَّهٗ لَا يَنْفُسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُوْنَ ﴿٨٨﴾

فَلَمَّا دَخَلُوْا عَلَيْهِ قَالُوْا يَا اَيُّهَا الْعَزِيْزُ مَنَّا وَاَهْلُنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضَاعٍ مُّزَجَّةٍ فَاَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا اِنَّ اللّٰهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِيْنَ ﴿٨٩﴾

mbũthũ, kwa ũu we tũenge kĩthimo  
kyusĩe, na ĩthĩwa wĩ mũlau kwitũ. Vate  
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth  
amatuvaa ala alau.'

90. We Yosevu amakũlilye, 'Inyw'ĩ  
nĩmwĩsĩ ũndũ mwamwĩkie Yosevu na  
mwanaa nyinyia yĩla mwaĩ atumanu?

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يَوْسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ  
أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ⑩

91. Namo mamũsũngĩa, 'Ow'o we nue  
Yosevu? Nake amasũngĩa, ĩĩ, Nyie  
ninyie Yosevu na ũũ nĩ mwanaa mwaitũ.  
Ngai Mwene Vinya W'onth nĩwĩthĩtwe  
e mũlau mũno kwitũ ithyeli. Ow'o, ũla  
w'onth mũlũngalu na e mũmĩĩsya----  
Ngai Mwene Vinya W'onth ndaekaa  
ĩtuvi ya asu ala mekaa meko maseo yae.

قَالُوا أَرَأَيْكَ لَا تَتَّيُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا  
أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ  
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ⑪

92. Namo masũngĩa, Ithyĩ twĩĩvĩta na  
Ngai Mwene Vinya W'onth nũkũnenevetye  
we ĩũũ waitũ na ithyĩ  
nĩwĩthĩtwe twĩ ene-naĩ mũno.'

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَثَرَكِ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا  
لَخٰطِئِينَ ⑫

93. Nake amea, 'Vai ĩvĩtyo yĩũtalwa ĩũũ  
wenyu ũmũnthĩ; Ngai Mwene Vinya  
W'onth namũekee inyw'ĩ! Na We nĩ  
Ula Usũĩtwe nĩ tei katĩ wa ala  
mew'anĩaa tei.

قَالَ لَا تَتْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ  
أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ⑬

94. 'Endai na kĩtonkyeo kĩĩ kyakwa  
mũkakie mbee wa ĩthe wakwa; we  
akakĩmanyaa. Na ĩndĩ mũindete mũsyĩ  
wenyu w'onth.

إِذْ هَبُوا بَعْضُنَا هَذَا فَأَلْقَوْهُ عَلَى ذِرَاعِي يَاسَ  
بَصِيرًا وَأَتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْعِلْنِي ⑭

## LUKU 11

95. Na yĩla mũkwĩĩ wataanĩsye, ĩthe woo  
aisye, vate nzika, Nyie nĩngwĩw'a  
mũuke wa Yosevu, onakau inyw'ĩ  
mwĩmbosa ta mũndũ mũkũũ ũtena  
kĩĩĩko.'

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِبَاحَ  
يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ ⑮

96. Mo masÜng'ie, 'Kwa w'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we vate nzika, w'io nthĩnĩ wa İvĩtyo yĩla İkũũ.'

97. Na yĩla mÜeti wa Üvoo mÜseo wookie, nĩwakiie *kĩtonyeo kya Yosevu mbee* wake na İndĩ atheew'a. İndĩ we *Yakovo* akũlya, 'Nye ndyaamũtavya inyw'ĩ; Nye nĩnĩsĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ündũ ũla inyw'ĩ mütawĩsĩ?'

98. Mo maisye, 'Ame İthe waitũ, twĩĩsye ũkeo wa naĩ sitũ; ithyĩ nĩtwĩthĩtwe twĩ ene-naĩ.'

99. Nake asya 'Kwa ũla W'o Nye nĩngũmwĩĩsya ũkeo wa Mwĩafi wakwa. Vate nzika, We nĩ We MÜekanĩ MÜnene MÜno, Usũĩtwe nĩ tei.'

100. Na yĩla mo mookie kwa Yosevu nĩwamaie asyai make vamwe nake mwene, na asya, 'Likai Misili na mÜuo, ethwa nĩkũũmwendeasya Ngai Mwene Vinya W'onthe.'

101. Na we nĩwamokĩlilye asyai make İũlũ wa kĩvĩla kya Üsumbĩ, na onthe mavalũka nthĩ na mothyũ moo matulĩtye-ndu kwoondũ wake. Na asya, 'Ame asa wakwa, ũũ nĩ wĩanũ wa ndoto yakwa İla ya tene. Mwĩafi wakwa nũmĩtw'İkĩthĩtye ya w'o. Na We nĩweethĩwe na İnee İũlũ wakwa yĩla We wanumisye kyovonĩ na amÜete inyw'ĩ kuma weũnĩ wa mÜthanga İtina wa Satani kũthokoany'a ngwatanĩo yakwa na anaasa. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nĩ MÜuu kwa ũla ona wĩva We wendaa; nũndũ We nĩ Umanyi-W'onthe, MÜĩ.

قَالُوا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِي ضَلٰلٍ اَقْدٰمٍ ۝

فَلَمَّا اَنَّ جَاءَ الْبَشِيرَ اَلْقٰهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيْرًا ۚ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ اِنِّيْ اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

قَالُوا يَا بٰنَا اَسْتَغْفِرُ لَنَا ذُنُوْبًا اِنَّا كُنَّا خٰطِيْنَ ۝

قَالَ سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيْ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۝

فَلَمَّا وَخَلُوا عَلَىٰ يُوسُفَ اَدٰى اِلَيْهِ اَبْوِيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوْا مِصْرَ اِنَّ شَآءَ اللّٰهُ اٰمِيْنَ ۝

وَرَفَعَ اَبْوِيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوْا لَهُ سُجَّدًا ۚ وَقَالَ يٰٓاَبَتِ هٰذَا تَاُوْبِلْ رُّعْيَاىْ مِنْ قَبْلِ قَدْ جَعَلْتُ رِّىْ حَقًّا وَقَدْ اٰحْسَنَ لِيْ اِذْ اَخْرَجْتَنِيْ مِنَ السِّجْنِ وَجَآءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدَنِ مِنْۢ بَعْدِ اَنْ تَرٰجَ الشَّيْطٰنُ بَيْنِيْ وَبَيْنَ اِخْوَتِيْ اِنْ رَّبِّيْ لَطِيْفٌ لِّمَآ يَشَآءُ ۚ اِنَّهُ هُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ۝

102.'Ame Mwĩaĩi wakwa, We nũnengete ũathimo na kĩanda kya ũsumbĩ, na nĩwamanyĩsye maũalyũlo ma syĩndũ. Ame We Mũseũvya wa matu na nthĩ, We Nue Mũsũvĩ wakwa nthĩ Ino na Itunĩ. Eka kĩkw'ũ kĩkambĩthĩa Nyie nĩ nthĩnĩ wa mwĩkalo wa kwĩnengane kwendanĩ Kwaku na ngwatany'a nyie na ala alũngalu.'

103.Usu nĩ katĩ wa maũndũ ala matonekaa, ithyĩ tũũkũvuanĩsya we. Na we ndwaĩ namo yĩla mo meew'anie ũũũ wa walany'o woo yĩla mo masamaa.

104.Na andũ aingĩ mũno maiketĩkĩla ona we wenda ũu mũno.

105.Na we ndũkwĩtya ĩtuvi nũndũ wa ũndũ ũũ. Nĩ ũtao tũ kwa mbaa andũ onthe.

## LUKU 12

106.Na nĩ Syama syĩana ata ila syĩ matunĩ na ũũũ wa nthĩ, ivĩtũkaa, maisyathũkĩaa.

107.Na aingĩ mũno moo maimwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe mateũmwĩanany'a We na atindany'a ota ũu.

108.Mo ĩndĩ, mew'aa me eanĩe ũũũ wa ũsilĩlo ũla ũkĩte kwoo na kĩthũũũũmũkĩlo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana kũvika kwa mĩtũkĩ kwa ũla Saa ũũũ woo mo matekũmanya?

109.Asya, 'Ino nĩyo nzĩa yakwa: Nyie nĩtanaa kwa Ngai Mwene Vinya

رَبِّ قَدْ آتَيْنَتْنِي مِنَ الْمَلِكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ  
الْأَحَادِيثِ فَأَطْرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيٌّ فِي  
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ١٠٢

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ  
لَدَيْهِمْ إِذْ اجْتَبَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَنْكُرُونَ ١٠٣

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ١٠٤

وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِمْ مِنْ جَزَاءٍ هُوَ الْذِكْرُ لِلْعَالَمِينَ ١٠٥

وَكَايُنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا  
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ١٠٦

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ١٠٧

أَقَامُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ  
مُتَّاعَةٌ بَقِيَّةٌ وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ١٠٨

W'onthe. Nyie n'ngwete kilio kya ūmanyi mūtheu, ona asu ala mambikīlaa Nyie ota ūu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūtheu; na Nyie ndi katī wa asu ala mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

110. Na Ithyī tūyaatūma mbee waku andū Atūmwa ateo aūme, ala Ithyī twamavuanīsyē, kuma katī wa andū ma mīsyī. Mo īndī, nomangangīte ūlū wa nthī na makona ūndū mūminūkīlyo wa asu ala maī mbee woo wailī? Na vate nzika, wīkalo wa Itunī nī mūseo kwa asu ala mamūkīaa Ngai. Inyw'ī īndī nomūkamanya?

111. Kūvika ūvinda, yīla Atūmwa meeyītūkie na meeyona mo ene matw'kīthītw'e ta akenganni, ūtethyo Witū nīwawikie na mītūkī kwoo na īndī atangīwa ūla Ithyī twendaa. Na ūsilīlo Witū ndūtonya kūsiīka kuma kwa andū ene naī.

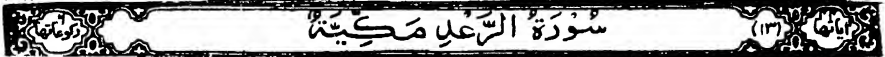
112. Kwa ūla W'o, nthīnī wa ngewa yoo ve kīsomo kwa andū ala mena kīlīko. Ti kīndū kīseūvītw'e, īndī nī wīanīu wa ūndū ūla waī mbee wayo na ūalyūlo wa syīndū syonthe kwa ūkuvī, na ūtongoi na tei kwa andū ala metīkīlaa.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٥٠﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَكُنَّا الْأَخِرَةَ حَيْرٌ لِّلَّذِينَ أَتَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُفِخَتِ مِنْ تَحْتِ الْأَرْضِ سَاطُورٌ مِّنْ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾

لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ؕ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْقَوْمِ الْمُتُؤَمِّنِينَ ﴿٥٣﴾



## AL-RA'D

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Miim Raa Nyie Ninyie Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Ūla Umanyi-  
W'onthe, Woni W'onthe. Ino nĩ Mĩsoa  
ya Ivuku. Na maũndũ ala mavuanĩtw'e  
kwaku nĩ ma w'o, ĩndĩ andũ aingĩ mũno  
mayĩĩtkĩlaa.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ  
رَبِّكَ الْحَقَّ وَلَكِنَّ أَكْثَر النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ①

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We  
Ūla wookĩlilye matu vate ituĩ ila inyw'ĩ  
mũtonya kũsyona. Na ĩndĩ We atĩĩĩka  
We-Mwene Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ. Na  
We aivinyĩĩa syua na mwei syalika  
wĩanĩ; kĩla kĩmw'e kĩatĩĩlaa nzĩla yakyo  
kũvika ĩvindanĩ yĩla yĩtw'e. We  
asyumĩasya mĩao syonthe. We  
avuanasya Mĩsoa nesa ūtheinĩ nĩkana  
inyw'ĩ mwĩthwe na mũĩkĩĩo mũĩũmu  
tũlũ wa kũkomana na Mwĩai wenyu.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّيُوتَ بِغَيْرِ عِلْدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْقَى  
عَلَى الْعُرْسِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ  
مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلِقَاءَ  
رَبِّكُمْ تُؤْمِنُونَ ②

4. Na We nĩ We Ūla wanyaĩĩkisye nthĩ na  
eekĩla ĩĩma na mbũsĩ nthĩnĩ wayo. Na  
matunda We aseũvĩtye elĩ elĩ, ĩũme na  
ĩka. We atumaa ūtukũ ūvw'ĩka  
mũthenya. Nthĩnĩ waw'o, nĩw'o ve  
Syama kwa andũ ala masũanĩaa.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَ  
أَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ  
يُنْفِثُ الرِّيحَ لِنْفَاثِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ ③

5. Na nthĩnĩ wa nthĩ ve ilungu syĩ  
kĩvathũkany'o ikwatene kĩmw'e na kĩla  
kĩngĩ, na mĩũnda ya mĩsavivũ, na  
mĩũnda ya mĩĩũ, na mĩĩtende, ĩmeete  
mwĩĩnĩ ūmwe vamwe na ing'ĩ itameete  
ũu; syo ing'ĩthaw'a na kĩw'ũ o kyu, ĩndĩ  
ĩthyĩ nĩtũtumaa imwe isyaa mosyao

وَفِي الْأَرْضِ قَطْعٌ مَنَجُورٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَ  
زُرْعٌ وَنَخِيلٌ صُورًا وَغَيْرُ صُورٍ يُسْقَى بِمَاءٍ  
وَاحِدٍ وَنُقُضٌ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْثَلِ إِنَّ



maingĩ kũvĩta ila ingĩ. Nthĩnĩ wasyo ve  
Syama kwa andũ ala mamanyaa.

فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٥

6.Na ethwa we nũũseng'a, ĩndĩ ũneeni  
woo nĩw'o wa kũsengy'a mũno; 'Ata!  
Ĩla ithyĩ tũkatw'ĩka kĩtoo, ithyĩ ĩndĩ,  
nĩtũkethwa na mwĩkalo wa kyũmbe  
kyeũ?' Aa nĩmo ala maleaa  
kũmwĩtĩkĩla; Mwĩai woo, na aa nĩmo  
makethwa na mĩnyololo ngingonĩ syoo,  
namo makeethwa me ekali-ma-Mwakĩnĩ,  
vala nĩvo mo makekalaa.

وَأَن تَعْبَ فَجَبَ قَوْلُهُمْ إِذْ أَكْثَرُوا تَرْبَاءَ إِنَّا لَنَاقِي  
خَلْقٍ جَدِيدٍ هَؤُلَاءِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ  
الْأَغْلَى فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَهْلُ النَّارِ هُمْ فِيهَا  
خَالِدُونَ ٥

7.Na mo mena wendi wa kũkũlya kuma  
kwaku nĩkana mo maetewe ũthũku ĩũũ  
woo mbee wa ũseo, oyĩla ũsilĩlo wa kĩla  
mũthemba nũminĩe kumĩla mbee woo.  
Na nĩw'o, Mwĩai waku Ausũtwe nĩ  
ũkeo kwa mbaa andũ onthe ona wĩki  
wa naĩ woo wĩvo, na ow'o, Mwĩai waku  
ota ũu nĩ Mwai kwa kumya ũsilĩlo.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ  
مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ  
عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ٥

8.Na asu ala metĩkĩlaa maasya, 'Nĩkĩ  
Kyama kĩitheetw'e kwake kuma kwa  
Mwĩai wake?' We, vate nzika, wĩ  
Mũkaanany'a. Na ve Ndongoi kwa kĩla  
mbaĩ ya andũ.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ  
رَّبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ٥

## LUKU 2

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ  
kĩla kĩka kĩsyaa, na mavu ala maumaa na  
ala mavikaa. Na kĩla kĩndũ kĩ kĩthimo  
kyakyo kĩanĩe Kwake.

اللَّهُ يَلْعَلُ مَا تَخِيلُ كُلُّ امْنَى وَمَا يَفْقِصُ الْأَرْحَامُ  
وَمَا تَرْدَادُهُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ٥

10.We nĩ We Mũmanyi wa maũndũ ala  
matonekaa na ala monekaa, Ula  
Mũnene, Uteananĩka-na-Kĩndũ, Ula-Wĩ-  
ĩũũ Mũno.

عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ النَّتْعَالِ ٥

11. We kafi wenyu ūla ūvithaa ndeto yake, na we ūla ūmfwetaa ūtheinĩ nũndũ ūmwe mbee wa metho Make; na ota ūu, ūla wĩvithaa ūtukũ, na we ūla ūendaa ūtheinĩ mũthenya.

سَوَاءٌ قَبْلَكُمْ مَنْ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِآيَاتِهِ وَسَارِبٌ بِآيَاتِهِ ۝

12. Kwoondũ wake Mũtũmwa ve ūatĩanĩo wa alaĩka mbee wake na ĩtina wake; mo nĩmamũsũvĩaa we kwa mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaalyũlaa mwĩkalo wa andũ okũvika mo maalyũle maũndũ ala me nthĩnĩ wa ngoo syoo. Na yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho wenda kũmasilĩla andũ, vai kĩsiĩĩ, ona mo mai na mũtetheesya ona wĩva ūtee Wake.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ ۚ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُعْزِرُوا ۚ مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ أَفْلًا مَرَدَّدًا لَهُ ۖ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ۝

13. We nĩ We Ūla ūmwonasya inyw'ĩ ūtisi kũmwĩkĩla w'ia na wĩkwatyũ, na We nũũkĩlasya mathweo maito.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ۝

14. Na kĩtalalĩki nĩkĩmũtaĩaa We na ndaĩla Syake na ota ūu alaĩka kwoondũ wa w'ia Wake; na We nũtumaa makũna ma ūtisi na aimũkũna namo ūla We wendaa, ĩndĩ mo nĩmakaananaĩaa ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nĩ mwai kwa kũsilĩla.

وَيُتَّبِعُ الرِّعْدَ بُحْدًا ۚ وَالْمَلَكُوتُ مِنْ خَيْفَتِهِ ۚ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ ۚ وَهُوَ شَدِيدُ الْحِسَابِ ۝

15. Kwake We eweka nĩkw'o mboya ya w'o ĩtwaawa. Na isu ĩla mo masyĩkaĩlaa ūtee Wake iimasũngĩaa ona vanini, tondũ ūndũ we ūla ūtambũũkasya moko make eĩ kũkyelekele kĩw'ũ nĩkana kĩvike kanyw'anĩ kwake ūsũngĩawa, ĩndĩ kĩũvikĩlaa. Na mboya ya alei nĩ kĩndũ kyanangĩku.

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ ۚ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٌ أَيْمَانُهُ إِلَى السَّمَاءِ لِيَبْلُغَ أَفَاهُ ۚ وَمَا هُوَ بِأِلَهِ ۖ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝

16. Na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nkw'o kwInenganawe nĩ ūla w'onthe ona wĩva wĩ matunĩ na ūlũ wa nthĩ akyenda na ate kwenda na *ota ūu* syuu syoo now'o syĩkaa, ma-kĩoko na ma-wĩoo.

17. Asya, 'Nũũ ūla Mwĩai wa matu na nthĩ?' Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, inyw'ĩ Indĩ mwosete atetheesya angĩ ūtee Wake ala matena ūtonyi wa ūseo kana ūthũku ona ūlũ woo ene?' Asya, 'Kĩlalinda na mũndũ ūnũkwona nthĩ nĩmatonya kwĩthwa ūndũ ūmwe?' Kana, mo makwatanasya atindany'a na Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala mombĩte ila ivw'anene na ūmbi Wake nĩkana syelĩ syonekae ivw'anene kwoo?' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka nĩ We Mũmbi wa syĩndũ syonthe na We nĩ Umwe, Ula Mũnene Vyũ.

18. We atheesya kĩw'ũ kuma ĩtunĩ, nĩkana syanda itheesye kĩw'ũ kwĩanana na kĩthimo kyasyo, na kĩw'ũ kyu nĩkĩkuua ĩvũyũ yimbu ūlũ wakyo. Na kuma nthĩnĩ wa kĩw'ũ kĩla mavyũvasya na mwaki, maimantha kũseũvya mathaa kana mĩio ya kũkita, *nĩvaumaa* ĩvũyũ yĩvw'anene nayo. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe wonanasya w'o na ūvũngũ. Yu, ūlũ wa ĩvũyũ, nĩyĩendaa ta mavuti, ĩndĩ kwa kĩla kĩmaunaa andũ, kĩkalaa ūlũ wa nthĩ. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'on the ūnenganae ngelekany'o.

19. Kwa asu ala mamwĩĩkaa Mwĩai woo nĩ ūseo wa tene na tene; na kwa asu ala matamwĩĩkaa We, ona makethwa na

وَاللّٰهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا  
كَرْهًا وَظِلَّلَهُمْ بِالْغَدْرِ وَالْاَصَالِ ۝

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ قُلْ  
اَفَاتَّخَذْتُ مَرْءًا دُوْبًا اَوْ لِيَاۤءٌ لَا يَمْلِكُوْنَ اَنْفُسِهِمْ  
نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرُ  
اَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمٰتُ وَالنُّوْرُ اَمْ جَعَلُوْا لِلّٰهِ  
شُرَكَاءَ خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ  
قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝

اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌۭ بِقَدَرِهَا  
فَاَنْتَحَلَ الشَّجَرُ زَبَدًا رَّابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُوْنَ  
عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ اَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِّثْلُهٗ  
كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ هٗ فَاَمَّا الزَّبَدُ  
فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَّ اَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ  
فِي الْاَرْضِ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ ۝

لِّلَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمْ الْخُسْنٰى وَالَّذِيْنَ لَمْ يَسْتَجِیْبُوْا

syĩndũ syonthe ila syĩ Tũlũ wa nthĩ, ona makongeleelwa ingĩ syĩana ta isu, maitonya kwĩyovosya mo-ene nasyo kuma vo. Asu nĩmo makethwa na ũtalo mũthũku, na wĩkalo woo nĩ Ngienanĩ. Nĩ vandũ vathũkĩte ata ĩndĩ va kũthũmũa!

لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَنَاحًا مِثْلَهُ مَعَهُ  
لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَهُمْ  
نَارُهَا ۖ وَبَشِّرْ هَؤُلَاءِ يَوْمَ هُمْ يُنَادُّونَ  
بِحَبْلِهِمْ وَهُمْ فِي سُوءِ الْحِسَابِ ۝

### LUKU 3

20. We ĩndĩ, ũla wĩsĩ kana maũndũ ala we wavuanĩw'e kuma kwa Mwĩai waku nĩ maw'o, ũndũ ũmwe na ũla nĩ kĩlalinda? *Indĩ* no ala manengetwe mĩthĩnzĩo ya ũmanyi tũ makasũanĩa:

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ  
هُوَ عَمَىٰ إِنَّمَا يَنْتَظِرُ الْآلَاءَ ۖ ۝

21. Asu ala meanĩasya mwĩw'ano wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na matanangaa ũtianĩo;

الَّذِينَ يُؤْفُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثَ ۖ ۝

22. Na ala makwatanasya ũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩyĩĩte makwatanw'e, na kũmũkĩa Mwĩai woo, na makĩaa ũtalo mũthũku.

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا آمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يَوْصَلَ وَ  
يَنْشُونَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ۝

23. Na asu ala momĩasya makĩmantha mumo wa Mwĩai woo, na kũsyaĩsya Mboya, na kumya katĩ wa ila Ithĩ tũmanengete mo, kĩmbithĩnĩ na ũtheinĩ, na kũkũany'a ũthũku na ũseo. Aa nĩmo makethwa na ĩtuvi yĩla ĩseo vyũ ya Utũo wa mũminũkĩlyo----

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِعَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا  
الصَّلَاةَ وَآتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَ  
يُؤْتُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عِظَةُ  
الدَّارِ ۖ ۝

24. Mĩũnda ya Tene-W'onthe. Mo makamĩlika yo na *ota ũu* asu ala alũngalu kuma katĩ wa maaĩthe moo, na iveti syoo na syana syoo. Na alaĩka makalika kwoo kuma kĩla mbingĩlo, *makyasya*;

جَنَّتْ عَذَابٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ  
وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَاللَّيْلُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ  
مِنْ كُلِّ بَابٍ ۖ ۝

25.'Mũuo wĩthwe nenyu, nũndũ  
nĩmwoomĩsye; sisyai ũndũ ĩtuvi ya  
Utũo wa mũminũkĩlyo yĩseũvĩte mũno  
wĩana.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٥﴾

26.Na asu ala manangaa ũtianĩo wa Ngai  
Mwene Vinya W'ontho, ĩtina wa  
kũtĩana ĩna kũaany'a ũndũ Ngai Mwene  
Vinya W'ontho wĩyĩĩte ũkwatanw'e, na  
kwĩka ũthyoeku ĩũũũ wa nthĩ---ĩũũũ woo  
ve kĩfumo namo makeethwa na ũtũo wĩ  
woo.

وَالَّذِينَ يَقْتُلُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ  
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ  
فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٢٦﴾

27.Ngai Mwene Vinya W'ontho  
athanthaasya kyaũya Kyake kwa ũla  
w'ontho ona wĩva We wendaa na  
kũkĩnyivya kwa ũla w'ontho we wendaa.  
Namo nĩmatanĩaa thayũ wa nthĩ ĩno,  
oyĩla thayũ wa nthĩ ĩno no ũtanu wa  
ĩvinda ũkĩlekanw'a na ũla ũkoka.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ وَفِرْحُوا  
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا  
لَمَتَاعٌ ﴿٢٧﴾

#### LUKU 4

28.Na asu ala matetkĩlaa maasya, 'Nĩkĩ  
Kyama kĩĩtũmawa kwake kuma kwa  
Mwĩĩĩ wake?' Asya, 'Ngai Mwene  
Vinya W'ontho amaekaa mae asu ala We  
wendaa na kũmatongoesya Kwake-  
Mwene asu ala mamwelekelaa We.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ  
رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا اللَّهُ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ  
مَنْ يُنَاصِبُ ﴿٢٨﴾

29.'Asu ala metkĩlaa, na ala ngoo syoo  
syonaa ũthũmũo nthĩnĩ wa kũmũlilikana  
Ngai Mwene Vinya W'ontho. ĩĩ, no  
nthĩnĩ wa kũmũlilikana Ngai Mwene  
Vinya W'ontho vala ngoo itonya kwona  
ũthũmũo;

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ  
يُذَكِّرُ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٩﴾

30.'Asu ala metkĩlaa na kwĩka mawĩa  
maseo---Utanu ũkeethwa wĩ woo, na  
vandũ vaseo mũno vyũ va kũsyoka.

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَىٰ لَهُمْ  
وَحُسْنُ مَا بَ ﴿٣٠﴾

31. Uu nŵ'o Ithyĩ tũũtũmĩte kwa andũ, ala angĩ maminie kũkw'a, nĩkana we ũtonye kũmasomea mo kĩla Ithyĩ tũũvuanĩsy'e we, na nomeũlea kũmwĩtĩkĩla Ngai Ula Usũtwe nĩ ũlau. Asya, 'We nĩ Mwĩlaĩ wakwa; vai Ngai ateo We. Nyie nia mũtĩkĩlo wakwa nthĩnĩ Wake na kũmwelekela We nĩw'o ũalũko wakwa.'

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِيَتْلُوا عَلَيْهِمُ الْآيَاتِ الَّتِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ  
بِالْحَقِّ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٌ ۝

32. Na takethwa kwaĩ Kulani ĩla nũndũ wayo ĩima syaĩ itonya kũthamw'a kana nũndũ wayo nthĩ ĩkatũanĩlw'a katĩ kana nũndũ wayo akw'ũ makaneenw'a namo, mo, maikamĩtĩkĩla yo. Aiee, ũvoo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onth'e vyũ. Mo etĩkĩli nomaamba kũmanya kana, takethwa Ngai Mwene Vinya W'onth'e nĩwendie kwĩkĩla kwenda Kwake vinya, We vate nzika, ethwa atonyie kũmatongoesya mbaa andũ onthe? Na kwa asu ala matetĩkĩlaa, Mbanga ndĩkaeka kũmavalũkĩla mo nũndũ wa maũndũ ala mo mekĩte kana kũvika vakuvĩ na mũsyĩ woo, kũvika ũtianĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onth'e ũvike. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth'e ndaleaa kwĩanĩsy'a ũtianĩlo Wake.

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُتِبَ بِهِ الْمَوْتُ بَلْ لَئِذَا أُنْذِرْنَا الْفَلَكُ لَا يَنْصِبُ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَنَّةً وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِئْسَ صُنْعُوا قَارِعَةً أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ ۝

### LUKU 5

33. Na vate nzika, Atũmwa ala maĩ mbee waku nĩmavũthiw'e; ĩndĩ Nyie nĩnamanengie ĩvinda asu ala maleile kwĩtĩkĩla. Na ĩndĩ Nyie nĩnamakwatie mo, na ũsilĩlo Wakwa wailĩ ata ĩndĩ!

وَلَقَدْ اسْتَفْهَمُوا بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ كَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۝

34. We ĩndĩ, Ula ũũngamaa ĩũũ wa kĩla thayũ kũmanya ũndũ wĩkaa, akamaeka mo mathi mate asilĩle? Namo no

أَفَمَنْ هُوَ أَكْبَرُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ يَكْسِبُ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَتُحْمَلُهُمْ أَمْرُ رَبِّي لَهُ يَكْفُرُ فِي

mamwīananasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na atindany'a. Asya, 'Mawetei mo.' Inyw'i mŭkamŭmanyithya We undu utesi iulu wa nthi? Kana, no ūneeni mŭthei to? Aiee, Indī walany'o wa alei nīwamakavītw'e methonī moo, namo nīmatŭngītwe Itina kuma nzīanī ūla ya w'o. Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūekaa ae ndakethwa na mŭtongoi.

35. Ve ūsīllo kwoo nthīnī wa thayū ūu wa yu, na vate nzika, ūsīllo wa Itunī nī mŭmangū, namo maikethwa na mŭmasīlī kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

36. Ngelekany'o ya Itu yīla yathiwe akīma-Ngai, nī yīla yīvulutasya tūlŭsī: matunda mayo nī ma tene na tene, na ota ūu kyuu kyayo. Yu nī Ituvi ya asu ala alŭngalu; na Ituvi ya alei nī Mwaki.

37. Na asu ala Ithyī tūmanengete Ivuku, nīmatanaa nūndū wa maūndū ala mavuanītw'e kwaku. Na katī wa nguthu syī kīvathŭkany'o ve amwe ala maleaa kīlungu kīmwē kyayo. Asya, 'Nyie nīlyīfawe kŭmŭthaiha Ngai Mwene Vinya W'onthe tū na ti kŭseŭvya atindany'a Make. Nyie nītanīaa Kwake, na Kwake nīkw'o ūalŭko wakwa.'

38. Na ūu nīw'o Ithyī tūyīvuanītye ta ūtw'io mŭtheu. Na ethwa we wīatīla mawendi moo mathŭku Itina wa ūmanyi ūla ūkŭvikīe we, we ndŭkethīwa na mŭnyanya kana mŭsīlī kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الْأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ نُرِيَنَّ لِلَّذِينَ كَفَرُوا  
مَكْرَهُمْ وَصَدَّوْا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يَضِلْ اللَّهُ فَمَا  
لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٥﴾

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ  
أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٦﴾

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا  
الْأَنْهَارُ كُلُّهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَةُ الَّذِينَ اتَّقَوْا  
وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٧﴾

وَالَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ  
وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ  
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ  
مَأْبٍ ﴿٣٨﴾

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ أَبْغَضْتَ أَهْوَاءَهُمْ  
بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ وَلَئِنْ  
﴿٣٩﴾

## LUKU 6

39.Na, mŭno, Ithyĩ nĩtwamatŭmie Atŭmwa mbee waku, na nĩtwamanengie mo iveti na syana. Na kŭitonyeka Mŭtŭmwa kŭete Kyama ateo kwa mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nŭndŭ kĩla ĩvinda yĩna ūtw'io mŭtheu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا  
وَذُرِّيَّةً ۖ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا  
بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٩﴾

40.Ngai Mwene Vinya W'onthe avetangaa kĩla We wendaa, na akĩtwaffaa kĩla We wendaa Na uumo wa motw'io onthe wĩ vamwe Nake We.

يَسْأَلُونَ اللَّهَ مَا يُشَاءُ وَيُنْشِئُ اللَّهُ شَيْئًا ۖ وَعِنْدَهُ أُمُرُ الْكِتَابِ ﴿٤٠﴾

41.Na ona Ithyĩ tŭkakwor.y'a wĩanĩu wa maŭndŭ amwe ala ithyĩ tŭmatelemasya namo, kana Ithyĩ tŭkaŭkw'ithya we, vethwa ve kĩvathŭkany'o kĩnini, nŭndŭ wĩa waku we no kŭvikya Utŭmane tŭ, na ĩlŭ Waitŭ Ithyĩ nĩ kŭtala.

وَإِنْ مَا تُرِيدُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفِّيْتِكَ  
فَأَنَّا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

42.Mo nomonaa kana Ithyĩ nĩtŭmĩthokee nthĩ, tŭkĩmĩola kuma mĩvakanĩ yayo? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtusaa; vai wa kŭalyŭla ūtw'io Wake. Na We E-mĩtŭkĩ kwa kŭtala.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا  
وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ ۖ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤٢﴾

43.Na asu ala maĩ mbee woo onamo nĩmaseŭvisye ūsŭanĩo ota ūŭ, ĩndĩ masŭanĩo onthe ala mathŭkŭmaa nĩ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nĩwĩsĩ ūndŭ kĩla thayŭ wĩkaa; na alei omĩtŭkĩ makamanya ĩtuvi ya mŭminŭkĩlyo ya ūtŭo ūŭ yĩkeethwa yĩ yaŭ.

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا  
يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفْرُ لِمَنْ  
عُقِبِيَ الدَّارِ ﴿٤٣﴾

44.Na asu ala matefĩkĩlaa masya, 'We ndwĩ Mŭtŭmwa.' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩanĩe kwĩthwa ta Ngŭsĩ katĩ wakwa nenyu, na ota ūu, we ūla wĩna ūmanyi wa Ivuku.'

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ  
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ۖ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٤﴾



## سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ مَكِّيَّةٌ

## IBRAHIM

(Wavuanlw'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Alif Laam Raa Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Woni W'onthe. Yŵĩ nĩ Ivuku yĩla Ithyĩ tũũvuanĩsyie we nĩkana we ũtonye k-ũmaumya mbaa andũ onthe kuma nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu kũmatwaa kyeninĩ, kwa mwĩao wa Mwĩafi woo, nzĩlanĩ ya Ula-Wĩ-Vinya, Ula-wa-Kũtaĩwa.

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula nĩ Syake syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ. Na woo nĩ wa alei nũndũ wa ũsilĩlo ũla mũthũku vyũ;

4. Asu ala mawendaa thayũ wa nthĩ ĩno mbee wa Itunĩ, na kũmasiĩla andũ nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmantha kũmĩthyoekya. Asu nĩmo malikĩte kũasa mũno ĩvĩtyonĩ.

5. Na Ithyĩ tũimũtũmaa Mũtũmwa ona ũmwe ateo ena kĩthyomo kya andũ make nĩkana we atonye kũmatheesya mo syĩndũ. Na ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũekaa ũla We wendaa ae, na kũmũtongoesya ũla We wendaa. Na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Mũĩ.

6. Na ithyĩ nĩtwamũtũmie Mose na Syama Siitũ, tũyasya, 'Maumye andũ maku kuma nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu kũmatwaa kyeninĩ, na malilikany'e mo matukũ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Vate nzika, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama kwa kĩla mũndũ ũmĩasya na ũtũngaa mũvea.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

الرَّحْمَنُ كَتَبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ٢

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ٣  
الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ  
وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا  
أُولَئِكَ فِي صُلًى بَعِيدٍ ٤

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلَّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٥

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ٦

7.Na lilikanai yġla Mose wamatavisye andũ make, 'Lilikanai ġnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē ġulũ wenyu, yġla We wamumisyē inyw'ġ kuma kwa andũ ma Valao ala mamũthĩnisyē inyw'ġ na ūsilĩlo wĩ woo, makĩsyũaa syana syenyu sya ivĩsĩ na kũtialya iveti syenyu,; na nthĩnĩ wa ūndũ ūsu vaĩ ūtato mũnene kwenyu kuma kwa Mwĩafi wenyu.

### LUKU 2

8.Na ota ūu lilikanai ġvinda yġla Mwĩafi wenyu watavanisyē, 'Ethwa inyw'ġ nĩmũũtũnga mũvea, Nyie vate nzika, ngamũnenge inyw'ġ manee *maingĩ*, ġndĩ ethwa inyw'ġ mũi na mũvea, *ĩndĩ manyai kana* ūsilĩlo Wakwa nĩ mwai mũno.

9.Na Mose aisye, 'Ethwa inyw'ġ nĩmũũlea kwĩtkĩla, inyw'ġ vamwe na asu ala me ġulũ wa nthĩ inyw'onthē, mũĩtonya kũmwĩka Ngai Mwene Vinya W'onthē naĩ; ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Wĩyĩanĩe-We-Mwene, Ula Waĩlwe-Nĩ-Kũtaĩwa.'

10.Uvoo wa ala maĩ mbee wenyu nowaamũvikĩa inyw'ġ, Andũ ma Noa na mbaĩ ya Aati na Athamuti, na ala maĩ ġtina woo? Vai ūmesĩ *yu* ateo Ngai Mwene Vinya W'onthē. Atũmwa moo nĩmookie kwoo mena Syama nthēu, ġndĩ mo nĩmakunĩkie makanyw'a moo na moko moo, na maasya, 'Ithyĩ nĩtũũmalea maũndũ ala we ūtũmĩtwe namo, na vate nzika, ithyĩ twĩna nzika ġtathela-ġulũ wa

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَلَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُوءُكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ①

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ①

وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرًا أَنتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۖ فَإِنَّ اللَّهَ لَنَبِيُّ حَيِّدٌ ①

الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمٌ نَّجَّوْا وَكَانُوا يُكْفَرُونَ بِهِمْ مِنْ قَبْلِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ①

maÜndÜ ala we ÜÜtwĩŧa ithyĩ. <sup>1\*</sup>

11. AtÜmwā moo maisye, 'Inyw'ĩ mwĩna nzika ũlÜ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, MÜseÜvyā wa matu na nthĩ? We nÜmwĩtaa inyw'ĩ nĩkana atonye kÜmÜekea inyw'ĩ naĩ syenyu, na kÜmÜenge inyw'ĩ İvinda kÜvika İvindanĩ yĩtw'e.' Mo maisye, 'Inyw'ĩ mwĩo andÜ otaitÜ ithyĩ-ene, inyw'ĩ mwendaa kÜtumya ithyĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla maaĩthe maitÜ mathaithaa. Indĩ tÜeteēi ÜkÜsĩ mÜtheu.'

12. AtÜmwā moo nĩmamatavisye, 'Ithyĩ now'o twĩ andÜ otenyu tÜ, İndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amÜnengae İnee Yake Üla ona wĩva We wendaa kuma katĩ wa athÜkümi Make. Na ti ũlÜ waitÜ kÜmÜeteē inyw'ĩ ÜkÜsĩ ateo kwa mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na no nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe tÜ eweka Üla etĩkĩli maĩİŧwe nĩ kw'ia mÜtkĩŧo woo.

13. Na ithyĩ twaĩİŧwe nĩ kÜlea kw'ia mÜtkĩŧo witÜ nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkĩ, 'oyĩla We nÜtwonetye ithyĩ nzĩa sitÜ? Na vate nzika, ithyĩ tÜkoomĩsya ÜthÜku w'onthe Üla inyw'ĩ mÜtwĩkaa. Kwa Üu, asu ala maĩkĩŧaa nĩmaie mÜtkĩŧo woo

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أِنِّي اَللّٰهُ شَآءَ فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ  
يَذْعُوْكُمْ لِیَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوْبِكُمْ وَیُوْعِزَّكُمْ اِلٰی اَجَلٍ  
مُّسَمًّى قَالُوْا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ فَمَلٰٓئِکُمْ تَزْعُمُوْنَ اَنْ  
تَصَلُّوْا عَلٰی عَمَّا کَانَ یَعْبُدُ اَبَاؤُنَا فَاتَّوٰنَا بِسُلْطٰنٍ  
مُّبِیْنٍ ۝

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ اِنْ نَحْنُ اِلَّا بَشَرٌ فَمَلٰٓئِکُمْ وَ  
لَکِنَّ اَللّٰهَ یَمُنُّ عَلٰی مَنْ یَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ وَ مَا کَانَ  
لَنَا اَنْ نَّاتِیَکُمْ بِسُلْطٰنٍ اِلَّا بِاِذْنِ اَللّٰهِ وَ عَلٰی اَللّٰهِ  
فَلِیَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ۝

وَمَا لَنَا اَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلٰی اَللّٰهِ وَقَدْ هَدٰٓا سَبِیْلَنَا  
وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰی مَا اَدٰیْتُمُوْنَا وَعَلٰی اَللّٰهِ فَلِیَتَوَكَّلِ  
یٰۤاَیُّهَا الْمُتَوَكِّلُوْنَ ۝

<sup>1</sup> Ngewa İno ya Kulani 'Faraddoo aidiyahum fi afwahihim' *matÜngĩe moko moo makanyw'anĩmoo* yĩtwony'a mÜvw'anano wa mÜndÜ ekİŧe moko make kanyw'anĩ wake nĩ kÜkunĩka. Mbee wa kÜvuany'a ngewa İno ya mwanya, mÜndÜ nĩwaĩŧwe nĩ kÜmanya Üla ÜnÜÜwetwa nthĩnĩ wa mÜsoa ÜÜ nÜÜ. Nİ Ütheinĩ kana kĩko kİŧ nİ ũlÜ wa alei, kwa Üu kİna moalyÜlo eİŧ, ala mekwĩŧĩkĩŧka. Nİvatonyā

nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.<sup>2</sup>

### LUKU 3

14. Na asu ala maleile kwĩtkĩla nĩmamatavisye Atũmwa moo, 'Ithyĩ vate nzika, tũkamũlũngya kuma nthĩ ĩno yaitũ mwalea kũsyoka nthĩnĩ wa ndĩni yaitũ.' Na ĩndĩ Mwĩalĩ woo nĩwamatũmĩe ũvuany'o; Ithyĩ vate nzika, tũkamananga alei.

15. 'Na vate nzika, Ithyĩ tũkatuma mũtũa nthĩnĩ wa ĩ-nthĩ ĩtina woo. Uu nĩ kwa we ũla ũũngamaa ena w'ia na ũtw'io Wakwa na ũla ũsũvĩaa ũkany'o wakwa.

16. Namo nĩmavoyie kwoondũ wa ũkĩlyo, na nũndũ wayo kĩla mũmaitha mwĩkathĩĩ wa ũla w'o atw'ĩkie vathei.

17. Mbee wake ve Ngiena; nake akanyw'ĩthw'a kĩw'ũ kĩtheũkĩte.

18. We akakĩnyusaa ĩkunda kwa ĩkunda, ate kũkyenda, atatonya kũkĩmelya. Na kĩkw'ũ kĩkamumĩlĩĩla kuma kĩla ngalĩko, onakau ndakakw'a. Na mbee wa ũu, vakeethwa ũsilĩlo mwai kwake.

<sup>2</sup> kũalyũlwa ta mo, alei, mekisye moko moo makanyw'anĩ moo ene. Kũu nĩ kwasya kana mo nĩmaĩle kũea ngewa na Atũmwa na avikĩli moo. Vau nĩvavikawa yĩla mũndũ ũvikaa mũthya na akethwa atena ũndũ ũtonya kwasya. Kwa ũu we endeeaw'a nĩ mwĩkalo ũũ wa kũlea kwonany'a kana ndena ũndũ ũngĩ wa kũneena.

Nthĩnĩ waũalyũlo wa keli nĩvatonyeke kana makany'a nĩ ma Atũmwa. Ota ũu veonany'a kana nũndũ wa kwamba kũeka kũneena ĩndĩ kwa nzĩa yĩ kĩvathũkany'o. ĩndĩ ũ-w'o nĩ kana alei nĩmamaũngamasya Atũmwa maikatawany'e maimatavasya mavinge makany'a moo. Ualyũlo ũũ naw'o nũũtw'ĩtkwa nĩ Kĩlungu kĩla kyatĩala kya mũsoa ũũ vala alei maendee na kũseũvya kĩtumi makyasya: 'Ithyĩ nĩtũleete maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo na vate nzika ithyĩ twĩna nzĩa kũndũ kwĩlĩ tũlũ wa kĩla we ũũtwĩfa ithyĩ.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ  
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوَّيَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

لَهُمْ لَكِنَّ الْغَالِبِينَ ﴿٩﴾

وَلَنُكَفِّرَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ

خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعَبَدَ ﴿١٠﴾

وَأَسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١١﴾

مِنْ زُرَّابِهِ جَهَنَّمَ يُنْفَخُ مِنْ مَاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٢﴾

يُتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ

تَلْفٍ مَكَّانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ زُرَّابِهِ حَذَابٌ

عَلِيظٌ ﴿١٣﴾

19. Uvoo wa asu ala metikila Mwila  
woo nĩ kana mawila moo nĩ ta mOu ūla  
ūvalaanaw'a nĩ kĩseve kĩ vinya  
mũthenya wa kũutani kĩnene. Mo  
Maikethwa na ūtonyi ūlũ wa maũndũ  
ala mo meekie. Usu ow'o, nĩ wanangĩko  
mũnene.

20. Inyw'ĩ nomwona kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe oombie matu na nthĩ na  
ūla W'o. We akenda nĩũmũvetanga  
inyw'ĩ, na kũete kyũmbe kyeũ.

21. Na ūu ti vinya kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ona vanini.

22. Mo makaumila onthe mbee wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe; na indĩ ala  
onzu makamatavya ala mekaa  
mong'endu; 'Vate nzika, ithyĩ twaĩ aatĩi  
menyu; inyw'ĩ indĩ, mũitonya  
kũtũtethya na kĩndũ ūlũ wa ūsilĩlo wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Mo  
makamasũngĩ, 'Takethwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩwatũtongoesye ithyĩ,  
vate nzika, ithyĩ twĩthwa  
twamũtongoesye inyw'ĩ. Indĩ yu no  
ũndũ ūmwe kwitũ, tnoonany'a kũlea  
kũmĩsya kana tnoonany'a ūmĩsyo;  
kwitũ vai ūkĩllo.

#### LUKU 4

23. Na yĩla ūvoo ūkatuwa, Satani  
akaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe  
amwathie kyathĩ kya w'o, indĩ nyie  
nĩnamwathie inyw'ĩ na nĩnamũvalũkilye.  
Na nyie ndyaĩ na ūtonyi ūlũ wenyu ateo  
nyie nĩnamwĩtie nenyu nĩmwambĩw'ie  
nyie. Kwa ūu, mũikandũle mũtĩ nyie,  
indĩ itũlei inyw'ĩ ene. Nyie nditonya  
kũmũtetheesya inyw'ĩ onenyu mũitonya  
kũndetheesya nyie. Nyie nĩnĩminĩte  
kũlea kũmbĩanany'a na Ngai kwenyu.  
Nũndũ vate nzika, vakeethwa na ūsilĩlo  
wĩ woo kwa eki-ma-naĩ.

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ  
إِشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ  
مَعًا كَسْبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبُعِيدُ ⑤

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ  
إِنْ يَشَاءُ يُدْهِمُكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ⑥  
وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ⑦

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الصُّعْفِيُّ لِلَّذِينَ  
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَبَلَّ أَنْتُمْ مَغْنُونَ عَنَّا مِنْ  
عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ  
يَا سَوَاءٌ عَلَيْنَا إِمْرَأَتُنَا أَرْمَضَتْهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ قَبْلُ ⑧

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ  
وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدَ كُفْرًا فَخَلَفْتُمْ تَارَةً وَكَانَ لِي  
مَلِكُكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي  
فَلَا تَكُونُونَ وَلَوْ مَوْءَا أَنفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ  
وَمَا أَنتم بِمُصْرِخِي إِنْ كَفَرْتُمْ بِمَا أَشْرَكْتُمْ  
مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑨

24. Na asu ala metikila na kwika meko maseo makeetikila'a kũlika nthĩĩ wa Mũũnda ĩla ĩvĩĩlaa mbũĩĩ katĩ wayo, nĩvo mo makekalaa kwa mwĩao wa Mwĩali woo. Ngethi syoo vo ikeethwa 'Mũuo.'

25. We nowonaa ũndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho ũnenganae ngelekany'o ya ndeto nzeo? Nĩ ta mũtĩ mũseo, ũla mwĩi waw'o nĩ mũlũmu na ũla mbonge syaw'o *ivikaa* ĩtunĩ.

26. Ushyaaa ũsyao waw'o mavinda onthe kwa Mwĩao wa Mwĩali waw'o. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho anenganae ngelekany'o kwa andũ nĩkana matonya kũsũanĩ.

27. Na ũvoo wa ndeto nthũku nĩ ta ũla wa mũtĩ mũthũku, ũla ũkũawa kuma ĩũlũ wa nthĩ na ndwĩna ũlũmu.

28. Ngai Mwene Vinya W'ontho amekĩlaa etikĩli vinya na ndeto ĩla ĩvandĩtwe ĩkalũma nesa nthĩĩ wa thayũ ũũ wa yu na ĩtunĩ; Na Ngai Mwene Vinya W'ontho amaekaa alei mae. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ekaa ũndũ We wendaa.

#### LUKU5

29. We noũmonaa asu ala maalyũlile ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na ũlei wa kũtũnga mũvea na mamalikya andũ moo nthĩĩ wa wĩkalo wa wanangĩko-----  
30. Ngiena nĩ yĩva? Vo nĩvo mo makavĩla; na nĩ vandũ vathũku vau va kũthũmũ.

31. Na mo nĩmaseũvĩtwe akĩlany'a ma Ngai Mwene Vinya W'ontho kũmathyoekeya andũ kuma nzĩanĩ Yake. Asya. 'Itanĩthyei inyw'ĩ ene kwa ĩvinda, na ĩndĩ, vate nzika, kyalo kyenyu kyelekele Mwakinĩ.'

وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ يُحَمَّدُونَ فِيهَا سَلَامٌ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً كَلِمَةً كَشَجَرَةٍ طَلْحَةٍ أَصْلَاهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ

تُؤْتِي أَكْثَرَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثِلَتْ مِنْ قَوِّ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

يُخَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَبِيعُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَآحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّهُمْ قُلُوبُهُمْ قُلْ تَتَّبِعُوا فَإِنْ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

32. Matavyei athókúmi Makwa ala metíkííte, kana mo mallítwe ní kúsyáíísyá Mboya, na kumya káí wa íla íthyí túmanengete mo, kímíthíní na útheíní, mbee wa útanavika múthenya úla nthíní wa w'o vatakethwa mwíw'ano kana únyanya.

33. Ngai Mwene Vinya W'onthe ní We Ula woombie matu na nthí na atúma kíw'ú kítheea kuma mathweoní, na kyaete vamwe nakyo matunda kwoondú wa kyaúya kyenyu, na atúma ngalawa imwíw'a inyw'í níkana itonye kwísíla úkanganí kwa mwíao Wake, na mbúsf ota úu atuma imwíw'a inyw'í.

34. Na We atumíte syua na mwei ilika wílaní wenyu iendete kavola. Na ota úu We núsíyífafe útukú na múthenya imúthókúme inyw'í.

35. Na We níwamúnengie inyw'í syonthe íla mwendaa kuma Kwake; na múkatata kútala maúathimo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, múitonya kúmatalíkya. Ow'o mündú ní úla úte mülúngalu muno, úte múvea ona vanini.

#### LUKU 6

36. Na *lilikanai* yíla Avalamu waisye, 'Mwíafi wakwa, útúngíthye músíyí úu músíyí wa múuo, na mbetange nyie na syana syakwa kuma úthaithíní wa mív'w'anano.

37. 'Mwíafi wakwa, ow'o mo nímamathyoeketye aingí káí wa andú ma nthí. Kwa úu úla ona wíva úmbíkílaa nyie, vate nzika, we ní wakwa. Na úla ona wíva úleaa kúmbíw'a nyie---We vate nzika, Wí Múekaní Múno Vyú, Usúítwe ní Ulau.

38. 'Mwíafi waitú, Nyie níndúíthe syana syakwa imwe nthíní wa mwanda útaímka vakuví na Nyúmba Ntheu---

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا  
مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَ  
يَوْمٌ لَا يَجْعَلُ فِيهِ وَلَا حِلَّ ۝

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ  
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ  
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَاحَ يَتَجَرَّى فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِ  
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۝

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ  
لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۝

وَأَشْكُرْ مِن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن تَعُدَّ وَاعْتَدَ  
فِي اللَّهِ لَا تَحْصُوهُمَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا  
وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ۝

رَبِّ إِنِّي أَضَلُّكَ كَثِيرًا مِن التَّائِبِينَ فَتَبِعَنِي  
فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

رَبِّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ دُورَتَيْهِ بِوَادٍ غَيْرِي زُرْعَةٍ  
عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ

Mwĩafi waitũ, nĩkana syo itonye kũlũmya Mboya. Kwa ũu, tuma ngoo sya andũ isyelekele syo na ũimanenge matunda, nĩkana matonye kũtũnga mũvea----

39.'Mwĩafi waitũ, kwa ũla w'o We nĩwĩsĩ ũndũ ũla ithyĩ tũvithaa na ũla tumbũlaa. Na vai kĩndũ ona kĩva kĩvithĩku kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, kĩ tũlũ wa nthĩ kana kĩ ituni.

40.'Ndafa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho, ũla ũnengete Nyie ona nthĩnĩ wa ũkũũ wakwa, Isumaeli na Isaaka. Vate Nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mwĩw'i wa Mboya.

41.'Mwĩafi wakwa, ndwĩkĩthye nyie wa kũlũmya Mboya, na syana syakwa ota ũu. Mwĩafi waitũ, itĩkĩla Mboya yakwa.

42.'Mwĩafi waitũ, nenga nyie ũekeo vamwe na asyai makwa na etĩkĩli mũthenya ũla ũtalo ũkekwa.

#### LUKU 7

43.Na mũikasũanĩe kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamanyaa maũndũ ala eki-ma-naĩ mekaa. We amanengae İvinda tũ kũvika mũthenya ũla metho moo makaketea masyaĩsye vandũ vamwe,

44.Mekalaatĩte nĩ kũteelema, mokĩlĩtye mĩtwe yoo, kũketee kwo kũtũmasyokea, na iĩko syoo syĩ nthi vyũ.

45.Na makaany'e andũ ma ũmũnthĩ tũlũ wa ũsilĩlo ũla wathaniwe ũkoka tũlũ woo, na eki-ma-naĩ makaasya, 'Mwĩafi waitũ, tũenge ithyĩ İvinda İkuvĩ. Ithyĩ tũkeew'a wĩtano Waku na tũkamaatĩla Atũmwa.' İnyw'i mũyaaİvĩta mbee wa ũu kana İnyw'i mũikethwa na ũvalũku?

أَفِيدَةٌ مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقُهُمْ مِنَ الشَّجَرِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

الْحَسَنُ لِلَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَارِبًا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِي

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ

مُهْطِعِينَ مُقْبِعِينَ دُورِهِمْ لَا يَرْتَدَّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَلَدَتْ لَهُمْ هَوَاهُمْ

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبِ دَعْوَتِكَ وَتَشِيعُ الرُّسُلُ أَوَلَمْ نَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِمَّنْ قَبْلَ مَا لَكُمْ مِنَ زَوَالٍ



46.'Na inyw'i mŭtŭaa nthĩnĩ wa mawĩkalo ma asu meevĩĩsy'e ene, na nĩkwonekete ūtheinĩ kwenyu ūndũ Ithyĩ tweekanie namo; na Ithyĩ tũseũvĩtye ngelekany'o ntheu kwoondũ wenyu.

47.Na mo nĩmathũkũmĩthisy'e ūvũngũ ona wĩva w'onthe ūla mo maĩ matonya, ĩndĩ mumĩĩĩĩlo wa ūvũngũ woo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona ethwa ūvũngũ woo waĩ na ūtonyi wĩanĩe kũthamya ĩĩma.

48.Mũikasũanĩe ĩndĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akaemwa nĩ kũlũmya ūtianĩo Wake kwa Atumwa Make. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mwĩafi-Wa-Uĩvanĩsyo.

49.Mũthenya ūla nthĩ ĩno ĩkaalyũlwa kwĩthwa nthĩ ingĩ, na matu ota ūu, na mo makaumĩla onthe mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Umwe, Mũnene Vyũ.

50.Na we ūkamona avĩtany'a mũthenya ūsu movetwe na mĩnyololo.

51.Itonyeo syoo ikeethwa syĩ sya lami, na mwaki ūkamavw'ĩka mothyũ moo.

52.Kũkeethwa kũĩlyĩ ūu nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũĩva kĩla thayũ kwĩanana nondũ w'o weekie. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mĩtũkĩ kwa kũtala.

53.Uu nĩ ūtũmane ūetetwe ūtheinĩ kwa ūtandĩthyo wa mbaa andũ onthe ma nthĩ nĩkana mo matonye kũkanw'a naw'o, na matonye kũmanyanya kana We nĩ We Ngai Umwe tũ, na kana ala manengetwe ūmanyi matonye kũsũanĩa.

وَسَكُنْتُمْ فِي مَسْكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَعْنَاهُمْ لَكُمْ الْأَمْثَالَ ۝

وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ۝

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخِيفَ عِبَادِهِ رَسُولَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ۝

يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ وَتَرَىٰ الْوَاحِدَ الْقَهَّارَ ۝

وَتَرَى الْجَبْرِيْنَ بَوْمِيذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۝

سَرَّابِلُهُمْ مِنْ قَطْرَانٍ وَتَنْفُسُهُمْ فِي آتَاكِ ۝

يَعْرِى اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ فَكَيْتَبُ إِنَّ اللَّهَ سَوِيْعُ الْبِكَابِ ۝

هَذَا بَلْعٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوهُمْ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّهُمْ

بِاللَّهِ وَاجِدٌ قَلِيلٌ كَرُّوا أَوَّلَ الْأَبَابِ ۝



AL - HIJR  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'on the, ūla Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Alif Laam Raa. Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ūla Woni-W'onthe. Ino nĩ mĩsoa ya Ivuku yĩanũ na ya Kulani ĩla ĩmulĩkaa.

3. Kaingĩ alei makenda takethwa nĩmatw'ĩka Masilamu.

4. Ekanai namo nĩkana mo matonye kūya na kwĩtanĩthya mo-ene nĩkana wĩkwatyo wa mana ūtonye kūmakenga; ĩndĩ o mĩtũkĩ-mo makamanya.

5. Na Ithyĩ tũyaananga mũsyĩ ona wĩva ateo vaĩ ūtw'ĩo mũtw'e nũndũ wa w'o.

6. Vai ūndũ matonya kūvĩtũka ĩvinda yoo yĩla ĩtw'e, ona maitonya kūtiwa ĩtina.

7. Namu maasya, 'Ame we ūla ūtheew'e ūtao ūũ, vate nzika, we wĩ mũndũ wa ndũũka.

8. 'We wĩlea kūtũetee alaĩka nĩkĩ, ethwa we wĩ wa ala ma w'o?'

9. Ithyĩ tũitheeasya alaĩka ateo ve vata wamo, na ĩndĩ, mo mainengawe ĩvinda.

10. Nĩw'o Ithyĩ-Ene nĩtũtheetye ūtao ūũ, na kwa ūla w'o vyũ, Ithyĩ tũkeethwa twĩ Mũsũvĩi waw'o.

11. Na Ithyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa mbee waku katĩ wa nguthu sya andũ ala maĩ ma mbee syĩna kĩvathũkany'o.

12. Na vayaaũka Mũtũmwa ona wĩva kwoo ateo mo nĩmamũvũte ngũĩ.

13. Uu nĩw'o Ithyĩ tũtũmaa mwĩkalo ūũ wa kũũũa ngũĩ ūlika ngoonĩ sya andũ ene-naĩ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتْ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ①

رَبِّمَا يُوذُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ②

ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَشْتَبِعُوا وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ③

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا وَلَهُمَا كِتَابٌ مُعَلَّمٌ ④

مَا تَتَّبِعُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ⑤

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَجُنُونٌ ⑥

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ⑦

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذْ مُنْظَرِينَ ⑧

إِنَّا نَحْنُ نُزِّلُ الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ⑨

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْخِ الْأَوَّلِينَ ⑩

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑪

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ⑫

14. Mo maimItkila, onakau ngelekany'o ya andu ala ma mbee n'endete mbee woo.

15. Na ona takethwa Ithyi twamavingoŋe mo mūomo kuma itunī, na makambīlīya kwambata mawīslīŋe,

16. Mo vate nzika, māsyā 'Metho maitū nīmatūlūlany'e tū; ateo ithyī twī andū aoe.

## LUKU 2

17. Nīw'o nthīnī wa matu, Ithyī nītūseūvīŋe syīkalo sya ndata na tūkasyanakavya kwa ala masyīloelaa.

18. Na Ithyī nītūyīsiŋe itu kwa kīla Satani mūlee.

19. Indī ethwa ūmwe ona wīva ew'aa kavola na kīmbithī, we aatīlawa nī ūmū mūtisu.

20. Na nthīnī Ithyī nītūmīnyātkīŋe, na tūkaia īlma nōmu tōlū wayo na tūkatūma kīla kīndū kīmea tōlū wayo na mūaanīye mwīanīu.

21. Na Ithyī nītūmūseūvīŋe inyw'ī maōndū ma kōmwīkalya thayū nthīnī wayo, ona ota ūu kwa asu ala onthe inyw'ī mūtamanengae.

22. Na vai kīndū indī ateo Twīna inandū syakyo na Ithyī tūikītheesya kwa kīthimo kīskīle.

23. Na Ithyī nītūw'itūmaa iseve ila ikuaa, mbeū, na indī tūitheesya kīw'ū kuma mathweonī, na indī Ithyī nītūmūnengae kyo inyw'ī mōkanyw'a; na inyw'ī mōikīfūvīaa.

24. Na Nīw'o, Nithyī tūnenganae thayū, na Nithyī Ala tūetae kīkwū; na Nithyī Mūtīwa tū.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٤﴾

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَمُوتُونَ ﴿١٥﴾

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ عَنَّا قَوْمٌ مَّشْهُورُونَ ﴿١٦﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٧﴾

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿١٨﴾

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّعَةَ فَآتَبَعَهُ فِيهَا أَفِينٌ ﴿١٩﴾

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنبَتْنَا

فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّزُودٍ ﴿٢٠﴾

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَاشٍ وَمَنْ أَسْفَهَ لَهُ

يَرْزُقِينَ ﴿٢١﴾

وَأَن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ

إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

فَأَنسَقَيْنَا لَهُ مِزْجِينَ ﴿٢٣﴾

وَرَاكًا لَّنَحْنُ نُحْيِي وَنُيِّتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٤﴾

25.Na Ithyĩ nĩtũmesĩ asu ala maendaa mbee katĩ wenyu, na Ithyĩ nĩtũmesĩ asu ala matiawa Itina.

26.Na vate nzika, nĩ Mwĩai waku Ula ūkamombany'a mo vamwe. Vate nzika, We nĩ MŌĩ, Umanyi-W'onthe.

### LUKU 3

27.Na vate nzika, Ithyĩ nĩtwamũmbie mũndũ kuma yũmbanĩ yũmũ yumasya wasya, yĩseũvĩtw'e kuma ndakanĩ ngamu.

28.Na Mayini Ithyĩ nĩtwamombĩte mbeange kuma nthĩnĩ wa iseve sya mwaki iutanaa.

29.Na *lilikanai* yĩla Mwĩai wenyu wamatavisye alaĩka, 'Nye ngĩĩlye kũmba mũndũ na yũmba yũmũ yĩkũuuma, kuma ndakanĩ nziũ yĩkĩĩtwe mũvw'anĩle;

30.'Kwa ūu Nye namina kũmũseũvya we na wĩanĩũ, na kũmũveveea Veva Wakwa nthĩnĩ wake, mũvalũkĩlei nthĩ inyw'ĩ na mothyũ menyu mũmwĩnyivĩsyeye.

31.Kwa ūu alaĩka nĩmamwĩnyivĩsyeye, onthe vamwe,

32.Ateo Ivilisi; we nĩwaleile kwĩthwa katĩ wa asu ala menyivasya.

33.Ngai aisye, 'We Ivilisi, wĩna kĩ we ūndũ ūtanethwa katĩ wa asu ala menyivasya?'

34.We asũngĩe, 'Nye ndikwĩnyivĩsya mũndũ ūla We ūmbĩte na yũmba yũmũ yĩkumya wasya, kuma ndakanĩ nziũ yĩna mũmbĩlwe.'

35.Ngai aisye, 'Uma vaa ĩndĩ, nũndũ we vate nzika wĩ mũlee.

36.'Na vate nzika, ĩlũlũ waku kũkethwa kĩumo Kyakwa kũvika Mũthenya wa Utw'io.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا  
الْمُتَأَخِّرِينَ ۝

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يُبَشِّرُهُمْ أَنََّّهُمْ حَكِيمٌ عَالِمٌ ۝

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ  
مَسْنُونٍ ۝

وَالْجِبَانِ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السُّمُورِ ۝

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ  
مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ۝

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَلَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رَوْحِي فَفَعَلُوا كَذَا  
يُحِيدِينَ ۝

فَسَجَدَ الْمَلَكَةُ كُلُّهُمْ أَسْجُودًا ۝

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۝

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ۝

قَالَ لَمْ أَكُنْ لَأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ  
مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ۝

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ۝

وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ۝

37. We aisye, 'Mwŵai wakwa, ūndī nenge ūvinda, kūvika mūthenya ūla mo makokŵa.''

38. Ngai aisye, 'We wī ūmwe wa asu ala manengetwe ūvinda.

39. 'Kūvika mūthenya wa ūvinda yīla yītw'ītwe.'

40. We asūngŵie, 'Mwŵaŵi wakwa, nūndū We nūndw'īte ta wa kwaa, Nyie vate nzika, ngatuma ūthoku woneka ta mwanake kwoo kūū nthī, na vate nzika, Nyie ngamathoekya onthe.

41. Ateo athokūmi Maku ala anyuve katī woo.

42. Ngai aisye, 'Ino nī nzīa yōkŵe kwakwa ūlōngalīte.

43. 'Vate nzika, we ndūkethīwa na ūtonyi ūlū wa athokūmi Makwa, ateo ala mavīŵite makanyuva kūkūatīa we.'

44. Na vate nzika, Ngiena nī vandū vathanīwe kwoondū woo onthe.

45. Yo yī mbingīlo mūonza: na kīla mbingīlo yīna kīlungu kyayo kīla ūnengetwe.

#### LUKU 4

46. Nīw'o, ala alūngalu makaiwa katī wa mīūnda na mbuluti.

47. 'Likai nthīnī na mūuo, ūsūvīonī.'

48. Na ūthyī tūkavetanga kīla ūthyoeuku ona wīwa ūkethwa nthīnī wa ūthūi syoo na ūu, mo makeethwa ta masyaanīw'e maŵte mīto, meleanīle mūndū na ūla ūngī.

49. Mīnoo ndīkamakiita mō vau, onamo maikaumw'a vo ona ūndī.

50. Matavye athokūmi Makwa kana vate nzika, Nyie nī Umwe Mūekanī Mūno Vyū, ūla ūsūŵte nī tei.

51. Na ūta ūu kana ūsīllo Wakwa nī ūsīllo wī woo mūno.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٧﴾

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٨﴾

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٩﴾

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُوْعِيَتُهُمْ أَجْعِلْهُمْ ﴿٤٠﴾

الْأَعْبَادَ مِنْهُمْ الْخَالَصِينَ ﴿٤١﴾

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤٢﴾

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَايِبِينَ ﴿٤٣﴾

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْعِلْهُمْ ﴿٤٤﴾

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ فِيهَا جَزَاءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٥﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٦﴾

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ أَمِينٍ ﴿٤٧﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ إِخْوَانًا عَلَى

سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٨﴾

لَا يَسْمَعُ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٩﴾

نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٠﴾

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥١﴾

52. Na matavyei ūvoo wa ala aeni ma Avalamu.

53. Yīla mo malikile kwake na masya, 'Mūuo.' Nake asūngīa, 'Nīw'o ithyī nītūūmūkīa inyw'ī.'

54. Namo maisye, 'Ndūkakīe, ithyī twīūnenge ūvoo mūseo wa mwana ūla wīthwa ausūftwe nī ūmanyi.'

55. Nake amūkūlya, 'Inyw'ī mwīnenge ūvoo mūseo oyīla ūkūū nūmbikīe Nyie?' 'Inyw'ī Indī, mwīnenge ūvoo mūseo wakī?'

56. Namo maasya, 'Ithyī nītūūnengete ūvoo mūseo Indī kwa ūla w'o; kwa ūu; we ndūkethwe katī wa asu ala mayītūkaa.

57. Na akūlya, 'Na nūū ūla ūtonya kūyītūka īnee ya Mwīai wake ateo asu ala maaa?

58. Nake amakūlya, 'Yu wīa wenyu nī mwaū, inyw'ī Atūmwa?'

59. Mo masūngīe, 'Ithyī tūtūmītwe kwa andū avītany'a.

60. Tūmavetangīte andū ma nyūmba ya Loto. Mo tūkamatangīla onthe.

61. 'Ateo kīveti kyake. Ithyī twīsūanīa kana kyo kīkeethwa katī wa asu ala matiawa ītina.'

#### LUKU 5

62. Na yīla atūmwa mookie kwa andū ma nyūmba ya Loto,

63. We aisye, 'Nīw'o inyw'ī mwī nguthu ya aeni.'

64. Namo maisye, 'Aiee, Indī ithyī tūkīte vala ūī we vamwe na ūvoo ūla mo meethīwe na nzika naw'o.

65. 'Na ithyī tūkīte kwaku twīna ūw'o, vate nzika, ithyī twī ma w'o.'

66. 'Kwa ūu uma ūthi na andū maku kīlungu kya mbee kya ūtuku, naku ūimaatīla ītina woo. Na ūmwe wenyu

وَيَنْتَهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ۝

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَلُونَ ۝

قَالُوا لَا تَوَجَلْ إِنَّا نَبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَالِمٍ ۝

قَالَ أَبَشِّرْنِي بَعَلٍّ إِنِ فَصِيحًا أَلْبَسْتَهُمْ تَشْرُونَهُ ۝

قَالُوا بَشِّرْكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُن مِنَ الْقَاطِئِينَ ۝

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ۝

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۝

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ۝

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَنَجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ۝

يَا أَيُّهَا امْرَأَتُ قَدْ ذَرَيْنَا إِنَّا لَبِئْسَ الْغَابِرِينَ ۝

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ۝

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مَنَّكُونَ ۝

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ إِنَّا لَبَشِّرُونَ ۝

وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ۝

فَأَنشَرِ بِأَهْلِكَ يَقْطَعُ مِنَ النَّارِ وَاتَّبِعْ أَزْوَاجَهُمْ وَلَا يَلْتَقِ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ۝

ndakasisye itina, na yu endeea kŭvika  
vala we wlyfalwe.'

67.Na IthyI nŭtwamŭvikŭsye we ŭtw'io  
ŭŭ kana mŭi yoo ŭkatilangwa kŭloko.

68.Na andŭ ma mŭsyI nŭmookie  
matanŭte.

69.Nake amea, 'Aa nŭ aeni makwa, kwa  
ŭu mŭikambŭkŭle nthoni;

70.'Na mŭkŭlei Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na mŭikanzonokye!

71.Namo mamŭkŭlya, 'Tŭyaakŭvata we  
kŭmathokya andŭ ma mŭhempa yonthe?'

72.Nake asya, 'Etu makwa ota ŭu  
maŭngeme vaa. Sŭanŭai ŭndŭ ŭŭ ethwa  
inyw'I nŭmŭkwenda kwŭka ŭndŭ ona  
wŭva.'

73.IthyI twŭlvŭta na thayŭ waku, aa ota  
ŭu nŭndŭ wa kŭtoonw'a nŭ ndŭŭka yoo  
meanganga na kŭvŭavŭano-----

74.Indŭ ŭsilŭlo nŭwamakwatie mo syua  
yŭkyuma.

75.IthyI nŭtwaŭkulumanilye w'o, na  
nŭtwamaŭsye mo mbua ya mavia ma  
yŭmba ŭlŭ woo.

76.Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭndŭ ŭŭ ve  
Syama kwa asu ala matonya kŭsoma  
movano.

77.Na w'o wŭ ŭlŭ wa leŭ ŭla ŭtŭaa ona  
yu.

78.Vate nzika, ŭndŭnŭ ŭŭ ve Kyama kwa  
etŭkŭli.

79.Na Andŭ-ma-Kŭthekanŭ ota ŭu vate  
nzika, maŭ eki-ma-naŭ.

80.Kwa ŭu, IthyI nŭtwamasilŭle mo. Na  
yellŭ ŭvw'ŭkŭtwe nŭ nzŭa nene ya vata.

#### LUKU 6

81.Na Andŭ-ma-Ayili ota ŭu  
nŭmamaw'ŭkŭthisye Atŭmwa ta  
akengani.

82.Na IthyI nŭtwamanengie mo Syama  
Siitŭ, Indŭ mo nŭmaalyŭkile maitia.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ

مُضِيِّينَ ⑤

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ⑥

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ⑦

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنَ ⑧

قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ⑨

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنِيَّ إِنْ كُنْتُمْ فُوعِلِينَ ⑩

لَعَنُوكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ⑪

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ⑫

فَجَعَلْنَاهَا عَلَيْهِمْ سَاوِيًا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً

مِنْ سِجِّيلٍ ⑬

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّينَ ⑭

وَأَنهَآ لَيْسَ بِلَيْسَ بِلَيْسٍ ⑮

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ⑯

وَرَأَى كَانَ أَصْحَابُ الْآيَةِ لَظَالِمِينَ ⑰

فَاتَّقِنَا مِنْهُمْ وَأَنهَآ لَيْسَ بِلَيْسٍ ⑱

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ⑲

وَأَتَتْهُمْ آيَتُنَا فَأَكَاوَأَتْهَا مَعْزُومِينَ ⑳

83. Na mo makothaa kwasa nyumba  
iImani, nundu wa Osuvfo.

84. Indl' Osil'lo n'wamakwatie mo k'oko,

85. Na maundu onthe ala mo meekite  
mayaamauna.

86. Na Ithyl' t'uyumbite matu na nthl' na  
ila syl' katl' wasyo syell' ateo kwa ula  
w'o; na ula Saa Okavika vate nzika.  
Kwa Ou, taan'isya namo ume vala mal',  
kwa m'utaan'isyo w'l' mumo.

87. N'w'o, Mw'wai waku n'l' We Ula  
M'umbi-M'Unene, Umanyi W'onthe.

88. Na m'uno Ithyl' n'tu'nengete we  
M'Isa m'Onza lla l'syokeawa kaing'l, na  
Kulani lla Nene.\*

89. M'ukatamb'ukye metho menyua na  
l'tomo l'ulu wa Otanu wa kavinda ula Ithyl'  
t'ungenanite kwa nguthu l'mwe kuma katl'  
woo, na nd'ukew'e kyeve l'ulu woo, na  
theesya Othwau waku na tei kwoond'u wa  
et'k'li.

90. Na asya 'Nyie n'l' M'okaanany'a w'l'  
Othein' vyu.'

وَكَاثُوا يَنْجُوْنَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتًا اٰمِيْنَ ۝۴۳

فَاَخَذَ تَهُمُ الصَّيْحَةُ مُصِيبًا ۝۴۴

فَمَا اَعْنٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُوْنَ ۝۴۵

وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا اِلَّا بَیِّنٰتٍ ۝۴۶

وَاِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاَصْفَحْ الصَّفْحَ الْجَبِيْلَ ۝۴۷

اِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيْمُ ۝۴۸

وَلَقَدْ اَتَيْنَكَ سَبْعًا مِّنَ التَّحٰفِي وَالْقُرْاٰنِ الْعَظِيْمِ ۝۴۹

لَا تَبْدُلْ عَيْنِيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِهٖ اَزْوَاجًا فَتُفْهِمُوْا ۝۵۰

لَا تَعُوْذُ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِيْنَ ۝۵۱

وَقُلْ اِنِّيْ اَنَا النَّذِيْرُ الْمُبِيْنُ ۝۵۲

\*Ithyl' tw'endeew'a n'l' k'ualy'ula m'Isa 88-92 Ou  
kwa l'vinda y'Okite mbee wa l'vinda l'vitu  
y'landik'itwe ta l'vinda y'vitu nundu tw'Osuan'a  
kw'ithwa na Okaany'o w'l' woo kwa M'Usilamu. Vai  
l'vityo kwona l'vinda y'vitu y'landik'itwe ta l'vinda  
y'Okite, nundu mawathani maing'l m'uno ala no  
k'ovika mean'lw'e maandik'itwe nthl'n'l wa l'vinda  
l'vitu nthl'n'l wa Kulani Ntheu. l'vinda y'vitu  
y'ialy'ul'ka. Mawathani me nthl'n'l wa l'vinda y'vitu  
mal'ul'm'Ilasya O-w'o. Kwa Ou, Oaly'ulo walle  
kw'ithwa ta Ou: 'Na Ithyl' n'tu'nengete m'Isa  
m'Onza lla l'syokeawa kaing'l na Kulani Ntheu lla  
Nene. Nd'Okakoote metho maku na l'tomo  
kwelekelala Otanu wa l'vinda y'lla Ithyl' t'ungenanite  
kwa nguthu l'mwe katl' woo, na we nd'ukew'e kyeve  
l'ulu woo; na theesya Othwau waku wa tei  
kwoond'u wa et'k'li. Na asya, Nyie n'l'  
M'okaanany'a w'l' Othein'. Ota k'lla l'vinda, Ithyl'  
t'Okatheesya Osil'lo l'ulu wa asu ala makaan'ka  
t'ulungu, na ala matonya k'Uaany'a Kulani Ntheu  
t'ulungu.'



91.Ota kila ivinda, Ithyi tukatheesya  
usililo ilu wa asu ala matilikanganaa  
tulungu,

92.Na asu ala makamtilanga Kulani  
itwike tumisevu.

93.Kwa uu, Ithyi twilvita na Mwai  
waku, vate nzika, Ithyi tukamakulya mo  
onthe.

94.Ilu wa undu mo meekaa.

95.Kwa uu, tavany'a utheini maundu ala  
we weeyafwe namo na ivete utee wa asu  
ala mamwifanasya Ngai na ngai ingi.

96.Ithyi vate nzika, tukakwifanwa we ilu  
wa asu ala mavuaa ngui;

97.Ala masevasya Ngai ungi utee wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, indl o  
mituki mo makamany.

98.Na, muno, Ithyi nitwisi kana kithui  
kyaku nikiuthina undu wa maundu ala  
mo maneenaa.

99.Indl mufate Mwai waku umukumya  
We, na ithwa wa asu ala mevalokasya  
nthl na mothyu moo ene mbee Wake.

100.Na endeea kumuthaitha Mwai  
waku, kuvika kikiw'u kithvike we.\*

كَمَا اَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِبِينَ ۝

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ۝

فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَلْتَهُمْ اَجَعَبُونَ ۝

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

فَاَصْدَعُ بِنَاؤُهُمْ وَعَرِضَ عَنِ الشُّرَكِيِّنَ ۝

اِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ۝

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ

يَعْلَمُونَ ۝

وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّكَ يَصْنِقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۝

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ۝

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ۝

\*Ualyulo uu wltw'ika kana niwafite muno  
twasuania kileelo kya misoa lno na tukamany  
kana misoa lla itongoetye yambililye wambililyo  
wa usengyo wa Kulani Ntheu ta Ivuku Inene.  
Kwa uu, onthe ala, ona eka kwisa kutetheesya  
Uendeei wa na mbee wa Kulani, mo  
nimauvuthasya uvoo ula munene muno wa  
ngwatanio, na makfaanika na kumfaany'a Kulani  
tulungu; kila nguthu ilumite misoani imwe  
maimfalyula kwifanana na mawendi moo na  
kuthilithya maulyulo moo ene matw'ike ma w'o,  
muminukilyo woo ni kuaanika na kumtilanga  
tulungu maimakaanisa ala angil. Uaaniku uu  
Utavanitw'e kwithwa wi mwai muno na  
muminukilyo vai mwif'ano woneka katl wa  
nguthu ila syikukita. Uu utumaa andu ma mba  
imwe Ummah maanika nthini wa nguthu na kwa  
nzila o isu, makfaany'a Kulani tulungu.

## سُورَةُ النَّحْلِ مَكِّيَّةٌ

(١٦)

AL - NAHL  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, ūla Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Mwĩao wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ ūkĩte, kwa ūu inyw'ĩ  
mũikamanthe 'kũũkalaata. We nĩ  
Mũtheu na E-Iũlũ mbee wa syĩndũ ila  
mo mamwĩananasya We nasyo.

أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ②

3. We amatheeasya alaĩka mena  
ũvuany'o kwa mwĩao Wake kwa ūla ona  
wĩva We wendaa katĩ wa athũkũmi  
Make, akyasya, 'Makaany'e andũ, kana  
vai Ngai ateo Nyie; kwa ūu, ngĩei Nyie  
Nĩnyioka.

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ③

4. We ombĩte matu na nthĩ kwĩanana na  
mavata ma ūĩ. We E-Iũlũ Mũno mbee  
wa ila mo mamwĩananasya We nasyo.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ④

5. We ombĩte mũndũ na ĩlovoto ya kĩw'ũ  
kĩtweku, na ĩndĩ wee! We nĩ mũkaananĩ  
wĩyumĩĩtaye ūtheinĩ.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُفُوحٍ فَلْأَنَّهُ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ⑤

6. Na ng'ombe ota ūu We nũsyũmbĩte;  
inyw'ĩ nĩmũkwataa muutĩa kuma  
kwasyo na motandĩthyo angĩ maingĩ; na  
imwe syasyo nĩmũsĩsaa.

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ⑥

7. Na nthĩnĩ wasyo ve wanake kwoondũ  
wenyu ala yĩla mũsyĩnũkĩtaye ĩya wĩoo na  
yĩla mũsyumaalya mũkasyĩĩthye kĩloko.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحْنَ ⑦

8. Na nikuaa mĩio yenyu kũtwaa kũla  
inyw'ĩ mũtatonya kũvika ateo kwa thĩna  
mũnene kwenyu ene. Vate nzika,  
Mwĩafi wenyu nĩ Mũuu, Usũtwe nĩ tei.

وَتَحْمِيلُ أَثْقَالِكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِلَاغِيهِ إِلَّا بَشَقِ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَذُو فَحْشٍ مُّبِينٌ ⑧

9. Na We nūsyūmbīe mbalasi na nyūmbū na mang'oi nīkana mailīsaē syo, ikamūkua inyw'ī, ta wambīlīlyo wa wanake. Na We akoomba kīla inyw'ī mūtanamba kūkīmanya.

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ④

10. Na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīvo ve wonany'o wa nzīa īla ya w'o, na ve nzīa īngī syathūkīle ūtee na nzīa īla ya w'o. Na takethwa We nīweekīle kwenda Kwake vinya, We ethwa amūtongoesye inyw'ī inyw'onthe.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ ۚ لَهُدٍ لَكُمْ أَجْمَعِينَ ⑤

### LUKU2

11. We nī We Ula ūmūtheeasya inyw'ī kīw'ū kuma mathweonī; na kuma nthīnī wakyo, inyw'ī mwīna kyaūnyw'a, na nūndū wakyo nīvameaa mīlī īla inyw'ī mūlthasya indo syenyū nayo.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ⑥

12. We nūmeasya imea sya kīla mūthemba kwoondū wenyū nakyo, na mīlthata na mītende, na mīsavivū, na mīthemba yonthe ya matunda.

يُنِيتُ لَكُمْ بِهِ الرِّزْقَ وَالزَّيْتُونَ وَالْخَيْلَ وَالْأَنْعَابَ ۚ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ ⑦

13. Na We nūsyīkīlīte ūtukū na mūthenya wīanī wasyo kwoondū wenyū, na syua na mwei; na ndata ota ūu nīsyīkīlītwe wīanī kwa mwīao Wake. Vate nzika, nthīnī wa ūndū ūū ve Syama kwa andū ala mathūkūmīlthasya īlīko syoo.

وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۚ وَالتَّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑧

14. Na We nūsyīkīlīte wīanī syīndū īla We ūmbīte kwoondū wenyū īlūlū wa nthī, syīna malangi mena kīvathūkany'o. Vate nzika, nthīnī wa ūndū ūū ve Kyama kwa andū ala masūvīaa.

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ⑨

15. Na We nī We Ula ūtumaa ūkanga ūmwīw'a inyw'ī nīkana mūlīsaē nyama nzeo, na mūtonye kwosa mathaa kuma vo ala inyw'ī mwīkīlaa. Na inyw'ī

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَيْنَا مَلَكُومًا ۚ وَمِنْهَا طَائِفٌ مِمَّا يَطْرُقُ ۚ وَتَسْتَخْرِجُ مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُوهَا ۚ وَتَرْمِي

nĩmũsyonaa ngalawa syĩsĩle nthĩnĩ  
waw'o syatũĩte kĩw'ũ, nĩkana mũtonye  
kũthi kyalo na kana mũtonye kũmantha  
mumo Wake, na mũtonye kũtũnga  
mũvea.

الْفَلَكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ  
تَشْكُرُونَ ⑤

16. Na We nĩwĩĩte iĩma nũmu tũũ wa  
nthĩ nĩkana imũsũvĩle inyw'ĩ na mbũsĩ na  
nzĩa nĩkana mũendeke nzĩanĩ tĩa ya  
w'o.\*

وَأَنقِ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا  
سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑥

17. Na movano angĩ ota ũu; ala nũndũ  
wamo na ndata mo maatĩĩaa ngalĩ tĩa  
nzeo.

وَعَلَمَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ⑦

18. Indĩ We, Ula ũmbaa nũndũ ũmwe na  
we ũla ũtombaa? Indĩ inyw'ĩ  
nomũsũvĩaa?

أَفَن يَخْلُقُ كَن لا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ⑧

\*Asomi anene nĩmaalyũĩĩte 'an tameeda bikum' ta  
kĩthingitho, ethwa tĩa nĩyĩkwĩtĩkĩlwa nĩ kwasya  
kana Ngai etala mumo Wake tũũ wa andũ onthe  
ma nthĩ kwa kũmalilikany'a kana lthĩ  
nĩtũsyũmbĩte iĩma iete itetemo sya nthĩ na  
wanangĩko kũasa na kũthathau. Kwa ĩvuso ĩthũku,  
nĩleetwe nũndũ 'tameeda' yũmĩtw'e nthĩnĩ wa  
'maaida' tĩa ĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Kulani Ntheu tĩa  
yĩkwasya kũnengane ĩtũ! Ndeto ĩno 'maaida' tĩa  
yĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Kulani Ntheu yũmĩte nthĩnĩ  
wayo. Vamwe na ũalyũũ ũũ wĩovo, ũmanyi  
w'onthi wa mũsoa ũũ nũkũalyũlwa.  
Ukamalilikany'a andũ onthe ma nthĩ kana Ngai  
Mwene Vinya w'onthi nĩũmbĩte iĩma ĩla nĩ sya  
vata mũno kwa kũnengane kwa syũmbe ĩla ĩtũaa  
thayũ. Kĩw'ũ nĩkyũkĩlaw'a kuma maianĩ na  
nganganĩ nene na nini kwa nzĩa ya mĩũke ĩkakuwa  
nĩ kĩseve kũvika ũkĩĩĩlunĩ ũkatw'ĩka ta matu  
maito. ĩma nĩ sya vata ũndũnĩ ũũ kwa kũalyũla  
mĩũke ĩkatw'ĩka kĩw'ũ ĩngĩ, na ĩndĩ nĩkuua mbua  
ĩnyatĩkĩte tĩa ĩtũngawa ĩngĩ tũũ wa nthĩ ĩkaete ĩũ  
mwingĩ. ũu nĩw'o ũalyũũ ũla ũkwaĩla mĩsoa ĩno  
na nũkwĩw'ana na kĩlungu kĩla kĩngĩ kyatĩala.  
Ngwatanĩo ya kĩw'ũ na ĩũ nĩyĩsĩkĩle. Nthĩnĩ wa  
ũvoo ũendeci wa na mbee civilisation mbũsĩ  
nikũnaa mawĩa manene ma kũseũvya kũndũ  
kũkĩĩĩlu nzĩa ĩlingĩĩĩtw'e ndeenĩ sya mbũsĩ.

19. Na ethwa inyw'I *mOkatata* kUmatala manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, mUikethwa mUtonya kUmatala mo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MÜekanfi MÜno Vyü, UsÜftwe nI tei.

وَأَن تَعَدَّ وَانِعْمَةَ اللَّهِ لَأَن تَصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٩﴾

20. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nÜmesI maÜndÜ ala inyw'I mÜvithaa na ala mumbÜlaa.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُلْقُونَ ﴿٦٠﴾

21. Na asu ala mo mamekaÜlaa Ütee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mayÜmbaa kIndÜ, IndI mo ene nImombIte.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٦١﴾

22. *Mo nI akw'Ü*, mai thayÜ, namo mayIsI yIla makokIw'a.

بِأَمْوَاتٍ غَيْرِ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ﴿٦٢﴾

### LUKU 3

23. Ngai wenyu nI Ngai Umwe. Na ta kwa asu ala matetI kÜlaa Itu, ngoo syoo nI ngeni kwa Üla w'o, namo mausÜftwe nI ngathÜo.

إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ قَالِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُم مُّنْكِرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٦٣﴾

24. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nÜmesI maÜndÜ ala mo mavithaa na ala maumbÜlaa. Vate nzika, We ndamendaa ala mekathÜlaa.

لَا جَرَءَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يَعْلَمُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿٦٤﴾

25. Na yIla mo makÜw'a, *MwIsÜanIa* ata inyw'I *TÜLÜ* wa kÜla Ngai Mwene Vinya W'onthe Ütheetye?' Mo maasya, 'NÜ movoo ma tene.'

وَلِذَا قِيلَ لَهُمْ مَادَّآ أَنزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٦٥﴾

26. NÜkana mo matonye kÜkua mÜio yoo yI mÜima nthInI wa MÜthenya wa ÜthayÜÜkyo, na *ota Üu*, kÜlungu kya mÜio ya ala mamathyoekasya matena Ümanyi. SÜsyai! MaÜndÜ ala makuÜte nI mathÜku.

لِيَحِيلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يُدْمِرُ الْفَيْتَةَ وَمِن أَوَّلِهَا الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِلَّا سَاءَ مَا يَزِيدُونَ ﴿٦٦﴾

### LUKU 4

27. Asu ala maI mbee woo nImaseÜvisye walany'o *ota Üu*, IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwookie *TÜLÜ* wa myambIÜÜlyo ya mwako woo kwa Üu

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَاتَى اللَّهُ بَيْنَنَا لَهُم مِّنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِن فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ

kfala nkyamavalokile kuma TULU woo;  
na usillo nwookie TULU woo kuma vala  
mo matavesi.

الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٨﴾

28.Na Indī Mūthenya wa Uthayūkyo,  
We akamasonokya mo na akamakūlya,  
'Meiva atindany'a Makwa ala kwoondū  
woo inyw'ī mwamakaanāfasya  
*Athani?*' Asu manengetwe ūmanyi  
makasūng'ā, 'Umūnthī nthoni na thīna  
vate nzika, *niDvalūka* TULU wa alei.

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ  
الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا  
الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٨﴾

29.Asu ala alaika mamakw'ithasya yila  
mavitsye mathayū moo. Na Indī mo  
makoonany'a winyivyo *makyasya*, 'Ithyī  
tūyeekaa naŋ ona yīva.' Aiee, vate nzika,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmesī  
nesa maūndū ala inyw'ī mweekaa.

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا  
السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ  
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

30.Kwa ūu, likai mbingilonī sya Ngiena  
mwikalae vo. Wīkalo wa ala mekathīlaa  
nī mūthūku mūno.

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فُلَيْسَ مَثْوًى  
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٣٠﴾

31.Na yīla ala alūngalu makūlw'a,  
inyw'ī *mwīsūanīa* ata TULU wa kīla Mwīai  
wenyu ūvuanītye?' mo maasya, 'Nī  
kīseo vyū,' nūndū kwa asu ala mekaa  
moseo ve ūseo TULU wa nthī īno, na  
mūsyī wa Itunī nī mūseango mbee.  
Wīkalo wa ala alūngalu nī mūseo mūno  
vyū----

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ  
الَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ، وَلَدُنَا  
الْآخِرَةُ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾

32.Mūūnda ya Tene-W'onthe, īla mo  
makamīlika; katī wayo vavīfīlaa tūlūsī.  
Mo makeethwa na kīla kyonthe makenda  
vo. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūmatuvaa ala alūngalu.

جَنَّتْ عَدْنٌ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ  
لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ  
الْمُتَّقِينَ ﴿٣٢﴾

33.Asu ala alaika mamakw'ithasya me  
atheu. Mo maasya, 'Mūuo wīthwe  
nenyu!' Likai Itunī nūndū wa maūndū  
ala inyw'ī mweekaa.'

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ كَلِيمِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ  
عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾

34. Mo meteele kya0 ateo alaalka moke  
 1010 woo kana 0tw'io wa Mwai waku  
 wianle? Uu n1w'o ala mal mbee woo  
 meekie. Ngai Mwene Vinya W'onthe  
 ndaamav1f1sya mo, 1nd1 mo n1mo  
 meev1f1sya ene.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ  
 أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَنَّهُمْ  
 اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ⑦

35. Kwa 0u, 0s0ng1o m0th0ku wa 0nd0  
 mo meekie n1wamaval0k1le, na k1la mo  
 mav0faa ng0f n1kyamathyo1010kile.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَخَافَ بِهِمْ مَا كَانُوا  
 بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ⑧

#### LUKU 5

36. Asu ala mamw1ananisye Ngai na ngai  
 ing1 maasya, 'Ta kethwa Ngai Mwene  
 Vinya W'onthe n1wendie 0u, ithy1  
 t0y1thwa twak1thaithe k1nd0 ona k1va  
 0tee Wake, ithy1 kana maa1the mait0,  
 ona ithy1 t0y1thwa twavatanie k1nd0 vate  
 mw1ao kuma Kwake. 'U0 n1w'o ala mal  
 mbee woo meekie. 1nd1 mo At0mwa  
 mena 0tonyi wa 0nd0 ateo k0vikya  
 Ut0mane w1 0thein1?

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ  
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَزَمْنَا مِنْ  
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ  
 فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ⑨

37. Na Ithy1 vate nzika, n1twam0k1lilye  
 M0t0mwa kuma kwa k1la and0,  
 aitavany'a, 'M0thaithei Ngai Mwene  
 Vinya W'onthe na 1vathanei na Ula-  
 M0th0ku.' Na 1nd1 amwe kat1 woo ve  
 ala Ngai Mwene Vinya W'onthe  
 wamatongoesye na kat1 woo ve ala  
 maa11te n1 k0minwa. Kwa 0u, tamb0kai  
 1010 wa nth1, mwone 0nd0 waily1  
 m0min0k1lyo wa ala mamatw'1k1thisye  
 Athani ta akengani!

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ  
 وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَيَنْهَاهُمْ عَنْ هَذَا ۖ عَنِ اللَّهِ  
 وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَعَبَّدُوا فِي الْأَرْضِ  
 مَا نَظَرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ⑩

38. Ethwa we w1na vata na k0tongow'a  
 kwoo, 1nd1 manya kana Ngai Mwene  
 Vinya W'onthe vate nzika,  
 ndamatongoesya asu ala  
 mamathyoekasya ala ang1. Na ta kwa  
 asu vai atetheesya.

إِنْ تَحَرَّضَ عَلَى هَذَا لَهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ  
 يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ⑪

39. Namo mevītaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na mawīvīto moo me vinya mūno, kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamathayūūkyā ala makusaa. Aiee, *We kwa ūla w'o akamokīlyā mo* --- ūtianīo *We mwene ūtw'īte*, Indī andū aingī mūno mayīsī.

40. *We akamokīlyā mo* nīkana atonye kūmavathūkanīsyā katī wa maōndū ala mo mavathūkanganīaa, na nīkana asu ala maleile kwītkīla matonye kūmanya kana mo māī akengani.

41. Ndeto Yaitū ūlū wa kīndū, yīla Ithyl twakyenda kyo, Ithyl tūkītavasyā tū, 'Tw'īka!' na ūu nūu.

#### LUKU 6

42. Nata asu ala matiie mīsyī yoo kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ītina wa kūvītw'a kwoo, Ithyl vate nzika, tūkamanenge ūtūo mūseo ūlū wa nthī īno; na kwa ūla w'o ītuvi ya Itunī nī īnenange mūno, Indī takethwa mo nīmamanya---

43. Asu ala momīlasyā na kw'ia wīkwatyo woo nthīnī wa Mwīai woo.

44. Na Ithyl tūyaatūma *ta Atūmwa* mbee waku ateo aūme ala Ithyl twamatwale ūvuan'y'o, kwa ūu, makūlye asu ala nīmo aūngamī ma Maandīko Matheu, ethwa we ndwīsī.

45. Ithyl twamatūmie mo mena Syama na Maandīko Matheu. Na Ithyl nītūtheesyē we Kīlīlīkany'a nīkana we ūtonye kūtavany'a kwa mbāa-andū onthe ma nthī kīla kītheetw'e kwoo; na nīkana mo matonye kūśūanīa.

46. Mo Indī, ala maseūvasyā nzaama nthūku, mew'aa me mūuonī na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَأَقْسُوا بِاللهِ جَهْدَ إِنْسَانِهِمْ لَّا يَتَعَثَّ اللهُ مَنْ  
يَمُوتُ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّا أَكْثَرُ النَّاسِ  
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُخْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيُعَلِّمَ الَّذِينَ  
كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٧﴾

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَن نَقُولَ لَهُ كُنْ  
فَيَكُونُ ﴿٨﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَنُوبَهُمْ  
فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَلَا جَزَاءَ الْأَعْدَاءَ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا  
يَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠﴾  
وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَلَوْا  
أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ  
لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٢﴾

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَمْسِفَ اللهُ بِهِمُ  
الْأَرْضَ أَوْ يُبَاقِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٣﴾



ndakamalikya nthĩ mathekelye, kana  
ũsilĩlo ndũkavika tũlũ woo kuma vandũ  
matavesĩ?

47.Kana We ndakamakwata mo  
mũendelenĩ woo kũũ na kũũ nĩkana  
maikethwe matonya kwananga  
*mawalany'o ma Ngai?*

48.Kana We ndakamakwata mo *kwa*  
*nzĩa* ya wanangĩko wa kavola? Ow'o,  
Mwĩai waku nĩ Mũuu, Usũĩtwe nĩ tei.

49.Mo nomonete kana syuu sya kĩla  
kĩndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho  
ũmbĩte kĩendaa kuma kw'okonĩ kwa  
aũme na kw'oko kwa aka, syĩvalũkĩtye  
nthĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho  
inyivĩtw'e?

50.Na kyonthe ona kĩva kĩla kĩ matunĩ  
na kyũmbe ona kĩva kĩla kĩ tũlũ wa nthĩ  
kĩnyivasya kwa Ngai Mwene Vinya  
W'ontho *na wĩnyivyo*, ona alaĩka *ota ũu*,  
namo mayĩkathĩaa.

51.Mo nĩmamũkĩaa Mwĩai woo tũlũ  
woo, na mo mekaa ũndũ mo meeyĩaĩwa.

## LUKU 7

52.Ngai Mwene Vinya W'ontho aĩtye,  
'Mũikose *kwa ũthaihi* ngai iĩ. Ve Ngai  
o Umwe tũ. Kwa ũu, ngĩei Nyie  
nĩnyioka.'

53.Na nĩ Kyake kyonthe ona kĩva kĩla kĩ  
matunĩ na tũlũ wa nthĩ na ũtonyi wa  
kũnyuva nzĩa nĩ Wake tene na tene.  
Inyw'ĩ indĩ mũkamũkĩa ũngĩ ona wĩva  
mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho?

54.Na ũathimo ona wĩva ũla inyw'ĩ  
mwĩna w'o, nĩ kuma kwa Ngai Mwene  
Vinya W'ontho. Na yĩla thĩna  
wamũkwata inyw'ĩ, mwĩtasya *ũtethyo*  
*kuma kwake*.

55.Indĩ yĩla We wamũvetangĩa inyw'ĩ  
thĩna, sisya! Nguthu imwe katĩ wenyu

أَوَيَأْخُذُكُمْ فِي تَقْلِيدِهِمْ مَا هُمْ بِمُتَّبِعِينَ ۝

أَوَيَأْخُذُكُمْ عَلَى تَقْوِيمٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرْءُوفٌ رَحِيمٌ ۝

أَوَلَمْ يَرْوِ إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَّبِعُونَهُ أَطِلَالُهُ

عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ ذَاخِرُونَ ۝

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ

دَابَّةٍ وَالنَّاسِ وَهُمْ لَا يَسْجُدُونَ ۝

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ قُدْرَتِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا

يُؤْمَرُونَ ۝

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّبِعُوا آيَاتِ الْهَادِينَ الَّذِينَ إِنَّمَا هُمْ زُلَالٌ

وَاحِدٌ فَإِنِّي أَنَا رَبُّهُمْ ۝

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا

أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ۝

وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَنَّ اللَّهُ عَلَى

قَوْمٍ تَجَاوَزُوا ۝

ثُمَّ إِذَا أَكْشَفَ اللَّهُ عَنْكُمْ إِذَا فَوَيْقَ قَوْمٍ يَرْبَهُمْ



maitonya kŭtiwa Itina ona saa ūmwe, ona maitonya kŭvŭtŭka mbee wayo.

63.Namo nŭmamwŭlŭlŭlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe syŭndŭ ila mo ene matasyendete na nŭmŭl syoo ineenaa ūvŭngŭ kana mo makeethwa na kŭla kŭndŭ kŭleo mŭno. Vate nzika vyŭ, Mwaki ūkeethwa wŭ woo, namo makavinganŭ'a vau nthŭnŭ, na makatiwa vo.

64.Nŭlvŭta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithŭl nŭtwamatŭmie Atŭmwa kwa mbaŭ syonthe sya andŭ mbee waku we; Indŭ Satani nŭwamanakavisye mawŭa moo mooneka me manake kwoo. Kwa ūu, we nŭwe mŭsyaŭŭsya woo ūmŭnthŭ, namo makeethwa na Osilŭlo wŭ woo.

65.Na Ithŭl tŭyaakŭtheesya Ivuku we ateo we ūtonye kŭmatavya mo ŭlŭlŭ wa maŭndŭ ala mo mavathŭkanganŭaa, na ta ūtongoi, na tei kwa andŭ ala metŭkŭlaa.

66.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtheetye kŭw'ŭ kuma Ituni, na nŭmŭthayŭŭkŭtye nthŭ Itina wa kŭkw'ŭ kyayo. Vate nzika, nthŭnŭ wa ūndŭ ūu ve Kyama kwa andŭ ala matonya kwŭw'a.

#### LUKU 9

67.Na vate nzika, nthŭnŭ wa ng'ombe ota ūu ve kŭsomo kwenyu. Ithŭl nŭtŭmŭnengae inyw'ŭ kŭnyw'a kŭla kyumaa mavunŭ masyo, kuma katŭ wa kyaa na nthakame, ŭia ŭthumo na ya kwendeesya kwa ala mayŭnyusaa.

68.Na katŭ wa mosyao ma mŭtende na mŭsavivu, vala inyw'ŭ mumasya kyaŭnyw'a kya kŭtoony'a na ŭlu mŭseo. Nŭw'o, nthŭnŭ wa ūndŭ ūu ve Kyama kwa andŭ ala mathŭkŭmŭthasya kŭlŭko kyoo.

جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَتَأَخَّرُونَ سَاعَةً وَلَا يَتَقَدِّمُونَ ٣٥

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكُونُونَ وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ  
أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ  
مُقَرَّبُونَ ٣٦

ثُمَّ قَالَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَوُتِنَ لَهُمْ  
الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ فِيهِمْ أَيُّومٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ  
أَلِيمٌ ٣٧

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا يُسَبِّحُ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا  
فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٣٨

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَأَ بِهِ الْأَرْضُ بِغَدِّ  
مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ٣٩

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُؤْمِنُوا بِهَا فِي بُطُونِهِ  
مِنْ بَيْنِ قَرْنٍ وَدُمٍ آتِنَا خَالِصًا سَائِبًا وَشُرَٰيِدِينَ ٤٠

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ  
سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٤١



kuma matunī na ʾIʾlū wa nthī, ona syo iikethīwa na Ōtonyi ta Ōsu ona ʾndī.

75. Kwa Ōu, mŌikaseŌvye mʾvwʾanano ya Ngai Mwene Vinya Wʾonthe. Ngai Mwene Vinya Wʾonthe nʾwʾsī na inywʾī mŌyʾsī.

76. Ngai Mwene Vinya Wʾonthe anenganae ngelekanyʾo ya ngombo yī mwene, ʾtena Ōtonyi ʾIʾlū wa kʾndū ona kʾlva; na mŌndū wʾina Ōhasyo Ōla ʾithyī tŌmŌnengete kuma Kwitū-Ene kyaŌya kʾseo, na we aumasya Ōtheinī na kʾmbithīnī. Mo nŌndū Ōmwe? Ndaſa syʾthwe kwa Ngai Mwene Vinya Wʾonthe! Indī aingī mŌno moo mayʾsī.

77. Na Ngai Mwene Vinya Wʾonthe enengane ngelekanyʾo ya andū eʾl, Ōmwe woo ndaneena, atena Ōtonyi wa Ōndū, na nī mŌio kwa mwʾai wake; yʾla we wamŌtŌma, ndaetae Ōseo. NŌtonya kwʾithwa Ōndū Ōmwe na Ōla wʾlyʾaa ŌlŌngalu na Ōla we mwene wʾi nzīanī ʾla ndŌngalu?

### LUKU 11

78. Na ʾila itonekaa syī ʾIʾlū wa nthī na matunī nī sya Ngai Mwene Vinya Wʾonthe; na Ōvoo wa Ōla Saa nī ta kŌvenyʾa kwa itho, aiee, yī vakuvangī mbee. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya Wʾonthe E-na Ōtonyi ʾIʾlū wa syʾndū syonthe.

79. Na Ngai Mwene Vinya Wʾonthe nʾwamŌetie inywʾī kuma mavunī ma maa-nyinyia menyu yʾla inywʾī mŌteesī kʾndū, na nʾwamŌnengie inywʾī metho na matū na ngoo, nʾkana mŌtonye kŌtŌnga mŌvea.

80. Mo nomasyaasya nyŌnyi ilŌmʾte ʾIʾlū yayayanī katī wa ʾtu. Vai Ōtuma iluma ʾIʾlū mŌno yayayanī ateo Ngai Mwene

فَلَا تَضْرِبُوا إِلَهُ الْأَمْثَالِ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑤

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَوْمًا لَا يَقْبِذُ عَلَى شَيْءٍ مِنْ رِزْقِهِ مِمَّا رَزَقَهُمْ حَسَنًا فَهُوَ يَنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا ذُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَذَا مَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑦

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑧

وَاللَّهُ اخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنِ أُمِّكُمْ لَا تَتَلَوْنُ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ⑨

الْعَبِيدُ إِلَى الظُّلُمِ مُسْتَعَرَبُونَ فِي جُحَى السَّمَاءِ مَا يَشْكُرُونَ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑩

Vinya W'onthe. Ow'o, nthlñi wa undũ  
ũũ ve Syama kwa andũ ala metkĩĩlaa.

81.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nũmũseũvĩsyeyinyw'i mĩsyĩ yenyu,  
vandũ venyu va kũthũmũa, na  
nũmũseũvĩsyeyinyw'i mbũa sya nyamũ  
ta wĩkalo wa kavinda *malwanda* ila  
mwonaa syĩ mbũthũ yĩla mũendete kyalo  
na ĩvinda yĩla mwaũngama; na nthlñi wa  
w'ia wasyo, na maw'ia masyo, na  
nginga syasyo We *nũmũnengete inyw'i*  
syĩndũ sya mũsyĩ na syĩndũ sya  
kũmwaĩla kwa ĩvinda.

82.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nũmũseũvĩsyeyinyw'i, katĩ wa ila We  
ũmbĩte, *syĩndũ sya kũmwĩkĩla* muunyĩ; na  
akamũseũvĩsyeyinyw'i syĩvitho nthlñi wa  
ĩlma *ngunga*, na akamũseũvĩsyeyinyw'i  
ityeyo ila imũsũvĩaa ũvyũvu, na ngũa  
sya iaa ila imũsiĩlaa inyw'i ĩvinda ya  
makaũ. Uu nĩw'o We wĩanĩĩasya mumo  
Wake ĩũũũ wenyu, nĩkana inyw'i  
mũtonye kũmwĩnyĩvĩsyeyi We.

83.Indĩ ethwa mo nĩmekũalyũka, Indĩ  
wĩla waku no kũvikya Utũmane ũtheinĩ.

84.Mo nĩmesĩ nesa vyũ mumo wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe *tondũ mo*  
*mawonaa* Indĩ nĩmaũleaa; na aingĩ mũno  
moo maitũngaa mũvea.

#### LUKU 12

85.Na *lilikanai* mũthenya ũla Ithyl  
tũkamyũkĩlyya ngũsĩ kuma kwa kĩla  
andũ, na Indĩ asu ala matetkĩĩlaa  
maiketkĩĩw'a *kũthaithana* ona  
kũthaithana kwoo kũiketkĩĩw'a.

86.Na yĩla asu ala meekie naĩ makawona  
ũsilĩlo vyũ, w'o ndũkatw'ĩkĩthw'a  
kwĩthwa wĩ mũvũthũ kwoo, ona mo  
maikanengwa ĩvinda.

87.Na yĩla asu ala mamwĩananasya Ngai  
na ngai ingĩ makasyona ngai isu

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ  
جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ  
إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا  
إِنَّا نَأْتَا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۝

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ  
الْجِبَالِ الْكُنَاتَا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ  
وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ  
لَعَلَّكُمْ تَسْلِمُونَ ۝

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ الْبَيْنُ ۝  
يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمْ  
فِي الْكُفْرُونَ ۝

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُذَنِّقُ  
لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۝  
وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُّ عَنْهُمْ  
وَلَهُمْ يُنْظَرُونَ ۝

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَشْرَكَاهُمْ قَالُوا رَبَّنَا  
هَؤُلَاءِ شَرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ

atindany'a masyo, mo makasya, 'Mwŵai waitŵ, ii nŵsyo ngai siitŵ ila ithyŵ twasyŵkaŵlaa vandŵ Vaku We.' Kavindanŵ kau-syo ikamakŵŵthŵkŵla na kŵmatavya, 'Vate nzika, inyw'ŵ mwŵ akengani.'

88.Namo makaumya wŵnyivyo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe mŵthenyanŵ ŵsu, na maŵndŵ onthe ala mo maseŵvasya makamaŵla.

89.Ta kwa asu ala matetŵkŵlaa na kŵmalŵngya andŵ kuma nzŵanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŵ tŵkongeleela ŵsilŵlo ŵlŵlŵ wa ŵsilŵlo woo nŵndŵ mo nŵmeekie mothyoeuku.

90.Na lilikanai mŵthenya ŵla Ithyŵ tŵkamyŵkŵlya ngŵsŵ kuma nthŵnŵ wa kŵla mbaŵ katŵ woo ene, na Ithyŵ tŵkakŵete we ta ngŵsŵ ŵlŵlŵ wa aa. Na Ithyŵ nŵtŵtheesye we Ivuku ya kŵtavany'a kŵla kŵndŵ, na ŵtongoi, na tei, na ŵvoo mŵseo kwa asu ala menyivasya kwa Ngai.

### LUKU 13

91.Niw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa mwŵkalae na ŵlŵngalu, na kŵtethya na mumŵ, na nenganei ta kŵnengane nyŵmba kwa nyŵmba; na nŵvatanaa wathavu, na ŵthŵku wŵyonanŵtye, wa wŵki-wa-naŵ. We nŵmŵtaaa inyw'ŵ nŵkana mŵtonye kwŵsŵvŵla.

92.Na ŵanŵsyai ŵtianŵo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yŵla mwatianŵla; na mŵikatŵle mawŵvŵto menyu ŵtina wa kŵmalŵlŵmŵŵlya, oyŵla mŵmŵtw'ŵkŵthŵtye Ngai Mwene Vinya W'onthe ta mŵŵngamŵi wenyu. Ow'o vyŵ, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵsŵ ŵndŵ inyw'ŵ mwŵkaa.

فَالْقُوا إِلَهُمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكُلُّكُمْ نَاقُونَ ۝

وَالْقُوا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامَ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ۝

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ الْفَصِيحَ ۝  
تَبَيَّنَّا لَكِ الْفَلَاحُ شَيْءٌ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُسْلِمِينَ ۝

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَفْضَحُوا أَلْيَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝

93. Na mŭikethwe mŭilyĩ ta kyo *kŭveti* kŭla, Itina wa kwokotha mŭŭmu, kyatilangile kŭlinga kyakyo tŭlungu. Inyw'ĩ nŭmŭmatw'ĩkĩthiye mawĩvĩto menyu ta nzĩla sya kŭkengana katĩ wenyu, *mŭikĩla* nguthu Imwe ya andũ ndĩkese kwĩthwa na vinya mbee wa ũla Ingĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha amŭtaa inyw'ĩ kwa nzĩla Isu, na Mŭthenyanĩ wa Uthayŭŭkyo We akamŭvathŭkanĩsya inyw'ĩ maũndũ ala inyw'ĩ mwavathŭkanganĩaa.

94. Na takethwa Ngai Mwene Vinya Wonthe *nŭweekĩe* kwenda Kwake vinya, vate nzika, We ethĩwa amŭtw'ĩkĩthisye inyw'ĩ inyw'ontha kwĩthwa o andũ amwe; Indĩ We amŭekaa ae ũla we wenda; na amŭtongoeasya ũla We wenda; na vate nzika, inyw'ĩ mŭkakũlw'a tũlũ wa ũndũ ũla inyw'ĩ mweethĩlawa mŭkĩka.

95. Na mŭikaitw'ĩkĩthye ithitũ syenyu ta nzĩla sya Ŭkengani katĩ wenyu; kana kũũ *kwenyu* kũikese kũtiũũka Itina wa kwĩthĩwa kwĩ kũlũmu, na inyw'ĩ mŭkasama ŭthũku nũndũ nĩmwaalyũlile andũ kuma nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, na inyw'ĩ mŭkeethwa na ŭsilĩlo wĩ woo.

96. Na mŭikakũany'e ŭtianĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'ontha na thoaa mŭvũthũ. Vate nzika, kŭla kĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ kĩseo mbee kwenyu takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie tũ.

97. Kŭla inyw'ĩ mwĩna kyo kĩkeethwa vathei, na kŭla ona kĩva kĩna Ngai Mwene Vinya W'ontha kĩkekala tene na tene. Na Ithĩ vate nzika, tũkamanenge asu ala momĩĩasya Ituvi yoo kwĩanana na mawĩla moo ala maseo mŭno vyũ.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَفَضَتْ غُرْلَهُا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ  
أَنْكَارًا تَتَخَدُّونَ آيَاتِنَا أَنْتُمْ دَعَا بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ  
أَمَةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أَمَةٍ إِنَّا بِلَوْمِ اللَّهِ بِهِ وَلَيَبَيِّنَنَّ  
لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ⑤

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ  
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتَسْلُنَنَّ عَمَّا  
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِنَا أَنْتُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَرِلَ قَدَمُ  
بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا الشَّوْءَ بِمَا صَدَقْتُمْ عَنْ  
سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑦

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ  
هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ⑧

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَئِنَّ  
الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا  
يَعْمَلُونَ ⑨



98. Ula wonthe ona wīva wīkaa ūlŋgalu, e mūndūme kana e mūndūmūka, na e mwīfkīli, Ithyī vate nzika, tūkamūenge we thayū mūtheu; na Ithyī tūkamanenge ala mailī ta asu ūtvi yoo kwīanana na ūseo mūnene vyū wa mawīa moo.

99. Na yīla we ūsoma Kulani, mantha wīvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūndū wa Satani ūla ūleetwe.

100. Vate nzika, we ndena ūtonyi tūlū wa asu ala metfkīlaa na maiaa wīkwatyo woo kwa Mwīai woo.

101. Utonyi wake wī tūlū wa ala matumaa ndūō nake tū na ala mamwīananasya We na atindany'a.

#### LUKU 14

102. Na yīla Ithyī twaete Kyama vandū va kīngī—na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi nesa vyū kīla We ūvuanasya—mo maasya. 'We wī mūkengani' Aiee, īndī andū aingī mūno mayīsi.

103. Asya, 'Veva wa ūtheu nūyītheetye yo kuma kwa Mwīai waku na w'o, kana We atonye kūmekīa mo vinya asu ala metfkīlaa, na ta ūtongoi na ūvoo mūseo kwa Masilamu.'

104. Na ow'o Ithyī nītwīsi kana mo maasya, 'kana nī mūndū ūmūmanyīasya we. īndī kīthyomo kyake ūla mo mamūtalīhasya nī kīeni, oyīla kīī nī kīthyomo kya Kīalavu, kītheu na kīlŋgalu.

105. Ta asu ala matasyīfkīlaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the ndakamatongoesya mo, namo makeethwa na ūsilīlo wī woo.

106. No asu tū ala matasyīfkīlaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ala

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرَ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ  
فَلَنَجْجِيَنَّهُ حَيَوَةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ  
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ  
الرَّجِيمِ ﴿٩٩﴾

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ  
يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠٠﴾

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ  
مُشْرِكُونَ ﴿١٠١﴾

وَلَوْ أَنَّ بَدَلْنَا آيَةَ مَكَانٍ آيَةً ۖ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا  
يُنْزِلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفَرِّدٌ بَلْ أَكْثَرُهُمْ  
لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ  
الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٣﴾

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ  
لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجِبٌ ۖ وَهَذَا لِسَانٌ  
عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ لَا يَهْدِيَهُمُ اللَّهُ  
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

إِنَّمَا يَقْرَأُ الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ

maseŭvasya ūvŭngŭ, namo nomo akengani.

107. Ula ona wŭva ūleaa kŭmwŭtŭkŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭtina wa kwŭtŭkŭla ateo ūla wathing'ŭw'a na kŭkŭla mŭvaka ya ūmŭtŭsyo wake oyŭla ngoo yake yŭkalaa ŭlŭmŭte nthŭnŭ wa mŭtŭkŭlo. Indŭ asu ala ngoo syoo syŭanŭwe nŭ ūlei, ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkavalŭka ŭlŭ woo na vakeethwa na ūsilŭlo mŭnene kwoondŭ woo.

108. Kŭtumi nŭndŭ mo nŭmendie thayŭ wa nthŭ ŭno mbee wa Itunŭ, na nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andŭ ala matetŭkŭlaa.

109.. Mo nŭmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wŭtŭtŭte ūsiŭlo ŭlŭ wa ngoo syoo na matŭ moo na metho moo. Na nomo ala matasŭvŭaa.

110. Vate nzika, mo nŭmo makethwa na wasyo Itunŭ.

111. Indŭ, vate nzika, Mwŭai waku ---- kwa asu ala makŭie kuma mŭsyŭnŭ yoo ŭtina wa kŭthŭnw'a na Indŭ meething'ŭtŭsy na vinya nzŭanŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na mekala meyŭmŭtŭsy---ŭ, vate nzika, ŭtina wa ūu Mwŭai waku nŭ Mŭekanŭ Mŭno Vyŭ, Usŭtŭwe nŭ tei.

#### LUKU 15

112. Mŭthenya ūla kŭla thayŭ ūkoka wŭneene w'o mwene, na kŭla thayŭ ūkatuvwa vyŭ kwŭanana nŭndŭ w'o weekie, namo maikavŭtŭw'a.

113. Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae ngelekany'o ya mŭsyŭ ūla watanŭie ūsŭvŭ na mŭuo; ŭlu waw'o waŭvikŭaa kwa wingŭ kuma kŭla vandŭ; Indŭ w'o nŭwamaleile manee ma Ngai

اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿١٠٧﴾

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ  
قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ  
صَدْرًا فَلَيْسَ بِهِ عَذَابٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٨﴾

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ  
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٩﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَعِيَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَنَعِهِمْ  
أَبْصَارَهُمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغٰفِلُونَ ﴿١١٠﴾  
لَا جَزَاءَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿١١١﴾

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا  
ثُمَّ جَهِدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ  
رَحِيمٌ ﴿١١٢﴾

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ بِجِاِئِلٍ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَى  
كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١٣﴾  
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً  
يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ  
بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَادْقَحَهَا اللَّهُ يَبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ

Mwene Vinya W'onthe, kwa Ou, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵatumie ekali maw'o masama thay0 wovanŵtwe nŵ nzaa na w'ia ta ūsyao wa maūndū ala mo meekaa.

114.Na ow'o Mūtūmwa nŵkŵte kwoo kuma katŵ woo ene, Indŵ mo nŵmamŵtw'ŵkŵthisye we ta mŵkengani, kwa ū ūsilŵlo nŵwamakwatie mo yŵla maŵ eki-ma-naŵ.

115.Kwoondū wa ū yai katŵ wa syŵndū ila mbŵŵkŵlye na nzeo ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŵnengete inyw'ŵ; na ŵŵŵwai mŵŵna mŵvea nŵndū wa mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa nŵ We inyw'ŵ mŵthaitaa.

116.We nŵmŵvatŵte inyw'ŵ tū kūya nyama sya nyamū ila ngw'0 na nthakame na nyama sya ngŵlŵe na ila iwetewe syŵtwa yŵngŵ eka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ ūla ūnŵkŵngŵŵ'a nŵ ūndū ūtathŵkŵŵka kana atekwenda na atena kŵeleelo kya kŵŵka naŵ, Indŵ vate nzika, Ngai Mwene Viya W'onthe nŵ Mŵekanŵ Mŵno Vyū, ūsŵŵtwe nŵ tei.

117.Na mŵikasye-- nŵndū wa ūvŵngū ūla nŵmŵ syenyu ineenaa----'Kŵ nŵkŵŵkŵlye, na kŵ nŵ kŵvatane,' ta kŵseŵvya ūvŵngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, ala maseŵvasya ūvŵngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mayaŵlaa.

118.Itina wa ūtandŵthyo mŵnini. Ve ūsilŵlo wŵ woo kwoondū woo.

119.Na kwa asu ūta ūu ala nŵ Ayuti, ŵŵŵŵ nŵtawatanŵe mbee wa ū syŵndū ii syonthe ila ŵŵŵ tŵtŵtŵŵŵŵ we. Na ŵŵŵ tŵyaamavŵŵŵŵŵ mo, Indŵ mo nŵmo meevŵŵŵŵŵŵŵ mo ene.

يٰۤاَيُّهَا كَاۤنُوْا يٰۤصٰعُوْنَ ۝

وَلَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مِنْهُمْ فَاٰخَذُوْهُ فَاَخَذَهُمُ الْعٰدَاۤبُ وَهُمْ ظٰلِمُوْنَ ۝

فَكُلُوْا مِنْ رِّزْقِكُمْ اَللّٰهُ حَلٰلٌ طَيِّبٌ وَّاٰشْكُرُوْا  
بِعَمَلِكُمُ الْاِنۡ شِئْتُمْ اِيَّاہُ تَعْبُدُوْنَ ۝

اٰتٰىاَحۡمَرَ عَلٰیكُمُ النَّبِيۡتَہٗ وَاللّٰمَ وَلَحۡمَ الْغَنۡزِ  
وَمَا اٰهَلٌ لِّغَنۡزِ اللّٰہِ بِہٖ فَمَنۡ اَضۡطَرَّ غَیۡرَۢ بَآعٍ وَّ  
لَا عٰوٍ فَاِنَّ اللّٰہَ غَفُوْرٌ رَّحِیۡمٌ ۝

وَلَا تَقُوْلُوْا لِمَا نَصِیۡفُ اَلۡسِنَتِكُمْ اَلۡكَذِبَ هٰذَا  
حَلٰلٌ وَّهٰذَا حَرَامٌ لِّتَقۡتَرُوْا عَلٰی اللّٰہِ الْكَذِبَ  
اِنَّ الَّذِیۡنَ یَفۡتَرُوْنَ عَلٰی اللّٰہِ الْكَذِبَ لَا یُفۡلِحُوْنَ ۝

مَتَاعٌ قَلِیْلٌ ۝ وَ لَهُمۡ عَذٰبٌ اَلِیۡمٌ ۝  
وَعَلٰی الَّذِیۡنَ هَادُوْا حَرَمًا مَّا قَصَصَّا عَلَیۡكَ  
مِنۡ قَبۡلِ ۝ وَمَا ظَلَمۡتُهُمْ وَلٰكِنۡ كَانُوْا اَنۡفُسَهُمْ  
یَظۡلِمُوْنَ ۝

120.Indī vate nzika, Mwīai waku-kwa asu ala mekaa nā matena ūmanyi na kwīlila na kŭseŭvya mavītyo--- If, vate nzika, Itina wa ūu Mwīai waku nī Mŭekanī Mŭno Vyŭ, Usŭtwe nī tei.

#### LUKU 16

121.Avalamu aī mbaī nima we mwene, mwīw'i wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mavinda onthe, *ŭla weenenganīte*; Kwake kīla īvinda; kwa ūla w'o, we ndaī katī wa athaithi ma mīvw'anano.' <sup>1\*</sup>

122.Ena mŭvea kwoondū wa manee Make mavinda onthe; We nīwamŭnyuvie we na nīwamŭtongoesye nzīanī ūla ndŭngalu.

123.Na Ithyī nītwamŭnengie we ūseo nthīnī wa nthī ūno, na Ituni vate nzika, we akeethwa katī wa ala alŭngalu.

124.Na *yu* Ithyī nītŭkŭvuanīsyē we, *tŭkyasya*, 'Atīla nzīa ya Avalamu *ŭla* wamwelekele Ngai mavinda onthe na we ndaī ūmwe wa asu ala mamwīananasya *We* na atindany'a.

125.Savato nīyayiwe ūlŭ wa asu ala mavathŭkanganie ūlŭ wake *Avalamu na*

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّرُوءَ بِمَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦﴾

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الشِّرْكِينَ ﴿١٧﴾

شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ إِجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٨﴾

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَوَرَّاهُ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿١٩﴾

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الشِّرْكِينَ ﴿٢٠﴾

إِنَّمَا جُعِلَ الشَّكُّ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَسْأَلُونَكَ عَنْهُمْ

<sup>1</sup> \*Avalamu aī mbaī nima we mwene' nī kwasya kana we aī na mbeŭ na wīkwatyo wa mbaī nene ūla wathiwe.

*ndini yake* na Mwai waku vate nzika, akatw'a katl woo Muthenyanl wa Uthay00kyo 1010 wa ma0nd0 ala mo mavath0kangan1aa.<sup>2\*</sup>

126.Itana nzlanl ya Mwai waku wina 0f na 0tao wina 0seo, na kaananla namo na nzla 1la yalle muno vy0. Vate nzika, Mwai waku n1w1sl nesa vy0 0la welel0k1te kuma nzlanl Yake; na We n0mesl asu ala matongoew'e nesa.

127.Na ethwa inyw'l mwenda k0masil1la *avinyan1i*, 1ndl masil1lei kw1anana nond0 inyw'l mw1k1twe 0th0ku w1ana; 1ndl mwoonany'a 0m11syo, vate nzika, 0u n1 0seo muno vy0 kwa asu ala mom11sya.

128.Na we 0m11sya wina 0m11syo; na n1w'o 0m11syo waku *n0tonyeka* t0 vamwe na *0tethyo* wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na we nd0kamew'1e kyeve mo, ona nd0ka00ye n0nd0 wa mawalany'o moo math0ku.

129.N1w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na asu ala al0ngalu na asu ala mekaa moseo

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالنُّوعِظَةِ الْحَسَنَةِ  
وَعَادِلُهُمْ بِالَّذِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ  
بِمَنْ صَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٦﴾

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِسَبِيلِ مَا عَوْقَبْتُمْ بِهِ  
وَلَيْنَ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٧﴾

وَأَضِيزْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَخْزَنْ عَلَيْهِمْ  
وَلَا تَكُ فِي ضَلَالٍ مِمَّا يَتَكَبَّرُونَ ﴿١٢٨﴾

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ  
مُحْسِنُونَ ﴿١٢٩﴾

<sup>2</sup> \*Uvoo n1 m0seo. Vai k1nd0 k1ng1 k10neenwa vaa ateo Avalamu na kw1yumya kwake k0tathingith1ka na w1nengani wake kwa U-Umwe wa Ngai wa w'o n1w'o 00neenan1wa. Na n0nd0 :wa Avalamu 00wetwa, na ivath0kany'o ila A1silaeli mal nasyo katl woo ene 1010 wa m0fk1to wake naw'o na mw1kalo wake. Aing1 katl woo n1matw'1k1te ngombo m1thaith1len1 ya m1vw'anano y1 k1vath0kany'o na n1 0thein1 kana n1kana maendee na m1k1le yoo n1matonya kw1thwa meekwatanisye na Avalamu ota 0u.

Savato nth1n1 wa ngewa 1no w1oneka 0te m0thenya wa k0th0m0a 1ndl n1 m0thenya wa kw1thesya na kw1lila.

## سُورَةُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مَكِّيَّةٌ

## BANI ISRAIL

(Wavuanfwe Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩtei.

2. Utheu wĩthwe Kwake We Ula  
wamũkuie Mũthũkũmi Wake ũtukũ  
kuma Mũsikitiĩ Mũtheu kũvika  
Mũsikitiĩ-wa-Vaasa; ũla wakĩtwe  
vandũ vala ithyĩ tũvaathimĩte, nĩkana,  
Ithyĩ tũtonye kũmwony'a we imwe kafĩ  
wa Syama Siitũ. Vate nzika, We eweka  
nĩ We Wĩw'i, Mwoni.

3. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Mose Ivuku,  
na nĩtwayĩtw'ĩkĩthiye yo ta ũtongoi kwa  
Aana-ma-Isilaeli, tũkyasya, Mũikamwose  
mũsũvĩ ũtee Wakwa Nyie.

4. Inyw'i nzyawa sya asu ala ithyĩ  
twamakuie nĩhĩnĩ wa ngalawa vamwe na  
Noa. We aĩ mũthũkũmi wĩ ndaĩ  
mũno.

5. Na Ithyĩ nĩtwamavuanĩsyee Aana-ma-  
Isilaeli nĩhĩnĩ wa Ivuku tũkyasya, 'Vate  
nzika, inyw'i mũkeeka mawathavu keli  
nĩhĩnĩ wa nĩhĩ, na inyw'i vate nzika,  
mũkeethwa andũ mũtomĩka,

6. Kwa ũu, yĩla ĩvinda ya kwĩanĩw'a kwa  
mokaany'o ala elĩ yavikie, Ithyĩ  
nĩtwamatũmie amwe ma athũkũmi Maitũ  
mena ũtonyi mũnene wa kaũ ala  
malikile nĩhĩnĩ wa nyũmba syoo vyũ; na  
w'o waĩ ũkaany'o ũla ũtaĩ ũlea  
kwĩanĩw'a.

7. Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamũnengie inyw'i  
ũtonyi ĩngĩ ĩũlũ woo, na  
twamũtetheesya inyw'i na ũthw'ii na  
syana, na twamwingĩvya inyw'i nĩhĩnĩ  
wa ũtalo.

8. Ethwa inyw'i mũkeeyĩkalya nesa  
inyw'i-ene nĩ kwoondũ wa ũtandĩthyo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ ۚ لَيْلًا مِنْ السَّجْدِ  
الْحَرَامِ إِلَى السَّجْدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَوَّأْنَا حَذْلَهُ  
لِئُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ②

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكُتُبَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي  
إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا ③

فَمَرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ④

وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ  
فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوقَ الْبُيُوتِ ⑤

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ إِبْرَاهِيمَ بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا  
أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا  
مَفْعُولًا ⑥

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ  
وَبَيْنَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ⑦

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لَا تَفْسِدُمْ وَإِنْ أَسَاءْتُمْ فَلَهُمَا

wa mathay0 menyu ene, na mwalea kw'iyalkaya nesa, nĩ kwa wasyo wa mathay0 menyu. Kwa 0u, y'ila 0la saa wathanĩtwe wa matuk0 ma m0min0k'ilyo 0kavika, mo makamw'ik'ia inyw'ĩ nthĩnĩ wa nthoni, na k0lika m0sikitinĩ tond0 malikile nthĩnĩ waw'o Iya mbee na k0kyananga vy0 k'ila k'ind0 mo mak'ik'ililye vinya.

9. Nokw'ithwa Mw'iai wenyu yu akeethwa na tei 000 wenyu; 0ndĩ mwasyoka nthĩnĩ wa mw'ikalo wenyu 0la m0k'00, Ithyĩ ota 0u t0kasyoka, na Ithyĩ nĩtuy'itw'ik'ithĩtwe Iia ya Mwaki kolokolo kwoond0 wa alei. 10. Vate nzika, Kulani 0no 0tongoasya 0nd0nĩ 0la wa w'o m0no vy0; na 0matavasya et'ik'ili 0voo m0seo ala mekaa meko maseo kana mo makeethwa na 0tuvi 0nene.

11. Na kana kwa asu ala matet'ik'ila ma0nd0 ala makoka 0tina, Ithyĩ nĩt0se0v'itye 0sif'ilo mwai.

#### LUKU 2

12. Na m0nd0 n0voyaa 0th0ku ta 0n00voya 0seo; na m0nd0 e m'it0k'ĩ.

13. Na Ithyĩ nĩt0tw'ik'ithĩtwe 0tuk0 na m0thenya Syama iĩ, na Ithyĩ nĩtwavetie Kyama kya 0tuk0 tweek'ia m0thenya vand0 vaw'o na Kyama kya m0thenya Ithyĩ tw'ik'ite kyeeni, nĩkana inyw'ĩ m0tonye k0mantha mumo kuma kwa Mw'iai wenyu, na nĩkana inyw'ĩ m0tonye k0manya 0talo wa myaka na 0manyi wa k0tala. Na Ithyĩ nĩt0vuan'itye k'ila k'ind0 kwa ngewa nguv'ĩ.

14. Na Ithyĩ nĩt0moveee motalo ma meko ma k'ila m0nd0 ngingonĩ yake, na m0thenyanĩ wa Uthay00kyo Ithyĩ t0kam0tee we 0vuku y'ila we 0kay'ith'ia y'ĩ 0vuan'y'e.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا  
الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا  
تَتَّبِعُوا ①

دَقِيقٌ لَكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عَذَبْتُمْ عَنْنَا وَجَعَلْنَا  
جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ①

لَئِنْ هَذَا الْقُرْآنُ يَهْدِي لِلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَيِّنُ  
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ  
أَجْرًا كَبِيرًا ①

وَإِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ اعتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا  
بَئِيسًا ①

وَيَذَعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ  
عَاجِلًا ①

وَجَعَلْنَا الْيَلَّ وَالنَّهَارَ آيَاتٍ فَحَسْبَ آيَةً الْيَلَّ  
وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ  
رَبِّكُمْ وَتَعْلَمُوا عَدَدَ الْيَمِينِ وَالْحِسَابَ وَكُلُّ  
شَيْءٍ فَضْلُهُ تَفْصِيلًا ①

وَكُلُّ إِنْسَانٍ لَّزَمْنَهُ طَائِفَةٌ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ  
لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَنْقُلُهُ مَشْهُودًا ①

15.'Soma ivuku yaku.' Thayū waku mwene nīwīanīe ōmŭnthī kwīthwa ta mŭtali tŭlŭ waku we.'

16.We ūla ōmīatīflaa nzīa tīa ya w'o, we amīatīflaa kwoondū wa ūseo wake mwene tū; na we ūla ūendaa ūtee, aendaa kwa wasyo wake mwene tū. Na vai mŭkw'ii wa mīio ūkakua mŭio wa ūngī. Ithyī tŭisīflaa o kŭvika tŭmŭtŭme Mŭtŭmwa.

17.Na yīla Ithyī twaeleela kŭwananga mŭsyī, Ithyī nītŭmetīkīlasya ala athw'ii kwīka ūndŭ mo mekwenda kaī woo. Kwa ūu, mo nīmalikaa nthīnī wa mīthemba yonthe ya naī nthīnī wa w'o, kŭvika ūtw'io wa kŭŭvalŭkīla ūkavika. Na īndī Ithyī nītŭwanangaa vyū.

18.Nī nzyawa syīana ata ila Ithyī tŭsyangīte ītina wa Noa! Na Mwīai waku nīwīanīe ta Mŭmanyi na Mwoni wa naī sya athŭkŭmi Make.

19.Ula ona wīva wendaa thayū wa yu, Ithyī nītŭkalaataa kwoondū wake nthīnī wa w'o ūndŭ Ithyī twendaa ---kwa ta asu moo ūndŭ Ithyī twendaa; īndī Ithyī nītŭnyuvīte īia-ya-Mwaki kwoondŭ wake we; we akavīa vo, e mŭumanīe na e mŭlee.

20.Na we ūla wendaa Itu, na aiyŭkitīa ūndŭ yo yaīlwe nī kŭkitīwa, na we e mwītfkīli----aa nīmo ala kīthing'īīsyō kyoo kīkōna īnee ya Ngai.

21.Kwa onthe Ithyī nītŭmanengae ūtethyo---elī aa na aya—mŭthīnzlō kuma kwa Mwīai waku. Na mŭthīnzlō wa mwīai waku ti mŭsīīle.

22.Sisyai, ūndŭ Ithyī tŭmanenevetye amwe moo tŭlŭ wa ala angī nthīnī wa thayū ūū; na vate nzika, Itunī yīkeethwa yī īnenange kwa ivīla na nenange kwa ūtheu.

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ۝١٥

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ  
فَأِنَّا يَضِلُّ عَلَيْهِ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ  
وَمَا لَنَا مِنْ دُونِهِ خَشْيَةٌ نَبْعَثْ رَسُولًا ۝١٦

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا  
فَتَفْسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ۝١٧

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ  
بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝١٨

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعَاقِلَةَ جَعَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا يَشَاءُ لِنَمُنَّ  
بِهِ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مِنْ مുമَّا  
مَقْدُورًا ۝١٩

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ  
فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۝٢٠

كُلًّا نُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَهُوَ الَّذِي يُعْطِيكَ وَمَا  
كَانَ عَطَاؤُكَ مَحْظُورًا ۝٢١

انْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبَرُ  
دَرَجَاتٍ وَالْكَبَرُ تَفْضِيلًا ۝٢٢



23. Mōikamūseūvīsyē Ngai Mwene Vinya W'onthe Ngai ūngī we ndūkese kwīkala nthī wī mūsonokye na wīmūkīte.

### LUKU 3

24. Mwīai waku nīwīyīfāte, 'Mōikamūthaithe ūngī ateo We na onany'ai ūseo kwa asyai menyū. Ethwa ūmwe woo kana eīfī nīmatumīa me vamwe naku, mōikamatavye ndeto ona yīva ya kwonany'a ūthatu ona mōikamatetye mo, īndī neenai namo na ndeto nduu.

25. Na matheesyei asyai ūthwau wa ūuu wīna wololo. Na asya, 'Mwīai wakwa, īthwa na tei tūlū woo tondū mo mandeie nthīnī wa wana wakwa.'

26. Mwīai wenyū nīwīfī nesa vyū maūndū ala me īlīkonī syenyū; ethwa inyw'ī mwī alūngalu, īndī vate nzika, We nī Mōekanī Mūno Vyū, kwa asu ala mamwelekelaa We īngī na īngī.

27. Na we mōnenge mōndū wa ndūū ya mōkautī kīla kīmwāīfīte, na ngya, na mōendi-wa-kyalo, na ndūkanange ūthw'īi waku kwa nzīa ya wanango.

28. Nīw'o, aanangi nī anaa nyinyia ma masatani, na Satani nde mūvea kwa Mwīai wake.

29. Na ona ethwa we nōūtaanīsyā namo ūkīmantha tei wa Mwīaī waku, ūla we wīkwāīfīte, ona kōīlyī ūu īndī, maneeny'e na ndeto yīna ūuu.

30. Na ndūkekale woveee kw'oko kwaku ngingonī yaku nōndū wa ngoa ona ndūkakūtambūūkye kwa wanango; we ndūkese kūminūkīlyā wī mūumanīe na ūkathelēlwa.

31. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe athanthaasya kyaūya Kyake kwa ūla We Wendaa, na We akīnyivasya

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ تَقْعُدَ مَذْمُومًا  
مَخْذُولًا ۝

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ  
إِحْسَانًا إِذَا يُلَاقُ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ  
كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آيٍ وَلَا تَهْزُمَا وَقُلْ لَهُمَا  
قَوْلًا كَرِيمًا ۝

وَاخْضَعْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ  
رَبِّ اذْهَبْمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ۝  
رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ  
فَإِنَّهُ كَانَ لِلَّهِ آيَاتٌ غُفُورًا ۝

وَإِنَّ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْيَتَامَىٰ وَالنَّسَبَ  
وَلَا تَبْذُرْ بَنِيكَ ۝

إِنَّ الْمُبَلَّغِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ  
الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ۝

وَإِذَا تَعَرَّضَ عَنْهُمْ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ  
تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ۝

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا  
كُلَّ الْبَسْطِ تَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ۝

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ  
كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝

kwa ūla We Wendaa. Nt'w'o, We nūmanyaa na nūmonaa athōkūmi Make nesa vyū.

#### LUKU 4

32. Mūikasyūae syana syenyu nūndū wa kōkīa ūkya. Ithyī Nithyī tw'inengae syo līu ōnenyu. Vate nzika, kūsūyūaa syo nī naī nene mūno.

33. Na mūikathi vakuvī na ūlaalai; vate nzika, w'o nī kīndū kyathe na nzīa nthūku.

34. Na mūikaūae thayū ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvatanīte ateo kwa ūlūngalu. Na ūla ūaītwe kwa mavītyo, Ithyī vate nzika, nītūmūnengete mūtīlwa wake mwīao kwīya ndīvi ya ūīvanīsyō īndī we ndakavītūkye mīlvaka īla ītw'ītwe ya kūaana; nūndū nthīmī wayo we nūtetheew'e nīmwīao.

35. Na inyw'ī mūikaithengee syīndū sya ndiwa, ateo kwa nzīa nzeo mūno, okūvika īvikye wīanīu wa ūima wayo, na īanīsyai ūtīanīo; nūndū ūtīanīo nūkakūlw'a.

36. Na nenganei kīthimo kyusūu yīla mūūthima na thimai na kīthimi kyaw'o; ūndū ūsu nīw'o mūseo vyū na mūkathītku mūminūkīlyonī.

37. Na ndūkaatīte kīla ūtena ūmanyi wakyo. Nt'w'o, kūtū na itho na ngoo—ii syonthe ikeetwa ikūlw'e.

38. Na ndūkatambūke īlūlū wa nthī na ngathīlo, nūndū we ndūtonya kūmīlvondolya nthī, ona ndūtonya kūasava ūkeanana na mīthya ya īlma.

39. Uthūku wa maūndū aa onthe nī ūthatyo mbee wa metho ma Mwīai waku.

40. Ktī nī kīlungu kya ūla ūī Mwīai waku ūkūvuanīsyē we. Na ndūkaseūvyē Ngai ūngī ona ūmwe ateo Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا لَكُمْ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ  
وَأَيُّكُمْ قَتَلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا ⑤

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ⑥

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ  
قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلْيُشْرِفْ  
فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ⑦

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى  
يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ⑧

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَزِنُوا بِالْوَسْطَاءِ الشَّعْيِيرِ  
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ⑨

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ  
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ⑩

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ  
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ⑪

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ⑫

ذَلِكَ وَمَا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ

W'onthe, ndukese kwik'wa Iiani-ya-Mwaki, wI mUumanle na wI mUlee.

41. We IndI, MwIai wenyu amUnengete inyw'I ndaIa na syana sya iviIi, na akeyosea We-Mwene aka kuma katI wa alaIka? Vate nzika, inyw'I mUneenaa Uneeni wI woo.

### LUKU 5

42. IthyI nItUtavanItye OIa w'o nthInI wa Kulani Ino kwa nzIa syI kIvathUkany'o, nI kana mo matonye kUtaIka, IndI yo Imongeleelaa mo Uleini.

43. Asya, 'Takethwa kwaI ngai ingI vamwe Nake We, tondU mo maasya, IndI mo avoyi ma mIw'anano methwa mamanthie nzIa ya kUthi kwa Mwene-wa-KIvIla kya UsumbI.

44. We nI MUtheu, na mUnenevye IUIU vaasa wa UndU mo maasya.

45. Ala matu mUonza na nthI na syonthe ila syI nthInI wasyo itaIaa Utheu Wake; na vai kIndU ona kImwe kItamUtaIaa We na ndaIa Yake; IndI inyw'I mUimanyaa UtaIo wasyo. NIw'o, We nI MUmIIsya, MUekanfi MUono VyU.

46. Na yIIa we UUmIsoma Kulani, IthyI nItwIkIaa tUtU mUvithe katI waku na asu ala matefIkIaa Itu;

47. Na IUIU wa ngoo syoo IthyI nItwIkIite ngunIko nIkana mo maikamanye w'o na matUnI moo tweekIie kUlea kwIw'a.

48. IthyI nItwIsI nesa vyU kIIa mo methukIIsye, yIIa makwIthukIIsye we, na yIIa meUsUanIa me oka, yIIa eki-ma-naI maasya, 'Inyw'I mUatIIaa vathei ateo no mUndU usUItwe nI Ukengani.'

49. Sisya, UndU mo maseUvasya ngelekany'o kwoondU waku na Uu mo nImathyokete vyU, UkethIa mo maitonya kwona nzIa.

مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَلَقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَوْلَاكَم تَوَّابًا ۝

أَفَأَصْفُكُمْ رَبَّكُم بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ۝

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ۝

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَّابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ۝

سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۝

تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا لَإِنْسُجٌ بَحْبُدٍ ۚ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۝

وَإِذَا اقْرَأَتِ الْقُرْآنَ حَجَلْنَا نَبْكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَنُورًا ۝

وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمُ أَلْهَةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۚ وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِهِمْ فَتَوَلَّوْا وَجْهًا ۚ وَإِذَا دُرِّجُوا فِي الْقُرْآنِ فَسُيِّرُوا وَيْلًا ۝

فَمَنْ أَعْمَىٰ ظُلُمَاتُهُ يَأْتِئُهُ مِنَ اللَّهِ نُورًا ۚ وَفَمَنْ أَعْمَىٰ نُورُهُ يَأْتِئُهُ مِنَ اللَّهِ ظُلُمَاتٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ ذَوِي قُدْرَةٍ ۝

إِنْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَنُورًا ۝

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَكَانُوا يَسْتَعْجِلُونَ ۝

50. Namo makūlasya, 'Ytla ithyī tūkatw'ika mavīndī na tūlungu tūtilikangu, ithyī ow'o nītūkathayūūkw'a ta kyūmbe kyeū?

51. Asya, 'Inyw'ī tw'ikai mavia kana kīaa,

52. Kana kīndū kyūmbe kya kīla mūthemba ona wīva kīla kyonekaa kī kyūmū mūno vyū ilikonī syenyū, īndī ona kūilyi ta ūu inyw'ī nīmūkathayūūkw'a.' Indī mo makakūlya, 'Nūū ūla ūkatūtūnga thayū?' Asya, 'We ūla wamūmbie inyw'ī īvinda ya mbee.' Na īndī mo makavyūly'a mītwe yoo vala we ūī na kwasya, 'Uū ūkeethwa īndī?' Asya, 'Nokwīthwa wī vakuvī.'

53. 'W'o ūkeethwa mūthenya ūla We ūkamwīta inyw'ī; na īndī inyw'ī mūkeetīka mūimūtafa We na mūkasūanīa kana inyw'ī mwīkalīte kwa kavinda o kanini.

### LUKU 6

54. Na matavye athūkūmi Makwa kana mo maīlītwe nī kūneena maūndū ala maseo vyū. Vate nzika, Satani auluaa kīthokoo katī woo. Vate nzika, Satani nī mūmaitha wa mūndū wī ūtheinī.

55. Mwīai wenyū nūmwīsf inyw'ī nesa vyū. We akenda, We akeethwa na tei tūlū wenyū; na We enda, akamūsīlīa inyw'ī. Na Ithyī tūiūtūmīte we kwīthwa mūsūvī tūlū woo.

56. Na Mwīai waku nūmesī nesa vyū asu ala me matunī na tūlū wa nthī. Na Ithyī nītwanenenevisye amwe ma Athani tūlū wa angī na Ndaviti Ithyī nītwanenengie Zaboor 'Savuli.'<sup>1\*</sup>

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا إِنْ كُنَّا لَمَبْعُوثُونَ

خَلْقًا جَدِيدًا ⑤

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ⑥

أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ

مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

فَسَيَنْفِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى

هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِينًا ⑦

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِنْ

بَعِثْنَا لَكُمْ إِلَهًا جَدِيدًا ⑧

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ

يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنْ الشَّيْطَانُ كَانَ لِلنَّاسِ عَدُوًّا

مُبِينًا ⑨

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يُرْسِلْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ

يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ⑩

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ

فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ

زَبُورًا ⑪

<sup>1</sup> \*Zaboor' yīasya mbūa sya malondu ila syaandīkawa Maandīko Matheu.

57. Asya, 'Mekaflei asu ala mŭsŭanfaa kwŭthwa ta ngai ūtee Wake; na *ĩndĩ* inyw'ĩ mŭkamanya kana mo mai na ūtonyi wa kŭmŭvetangĩa inyw'ĩ thĩna kana kŭwŭalyŭla.'

58. Asu ala mo meyĩtfaa mo ene onamo mamanthaa kŭthengeanĩa na Mwĩai woo----- ona asu ala moo me vakuvĩ mŭno vyŭ--- na kwŭkwatya tei Wake, na kŭkĩa ūsilĩlo Wake. Vate nzika, ūsilĩlo waku nĩ kĩndŭ kya ūkĩwa.

59. Vai mŭsyĩ Ithyĩ tŭtakawananga mbee wa Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, kana kŭsilĩla w'o na ūsilĩlo mwai. Uu nĩ ūandĩke nthĩnĩ wa Ivuku.

60. Na vai kĩndŭ kĩtonya kŭtŭsilĩla Ithyĩ kŭete Syama, ateo ethwa andŭ ala mai mbee nĩmaileile, *ĩndĩ kĩĩ ti kĩsiĩĩ*. Na Ithyĩ nĩtwamanengie Athamuti ngamĩle-nga ta Kyama kĩtheu, *ĩndĩ* mo nĩmakĩleile vate ūlŭngalu. Na Ithyĩ tŭitŭmaa Syama *ĩndĩ* nĩ kŭkaany'a.

61. Na *lilikanai ĩvinda yĩla* twakŭtavisyeye we: 'Vate nzika, Mwĩai waku nŭmathyŭlŭlŭkĩte andŭ; Na Ithyĩ tŭyaaŭtw'ĩkĩthya woni ūla Ithyĩ twakwonisyeye we *ĩndĩ* ta ūtato kwa andŭ, ota mŭtĩ ūla mŭumanĩe nthĩnĩ wa Kulani. Na Ithyĩ nĩtŭmakanasya mo, *ĩndĩ* w'o ūmongeleelaa mo nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ mŭnene.

### LUKU 7

62. Na *lilikanai ĩvinda yĩla* ithyĩ twatavisyeye alaĩka, 'Mwĩnyivĩsyeyi Atamu,' na *onthe* nĩmeenivisyeye, ateo Ivilisi. Nake Ivilisi akŭlya, 'Nyie ngeenyivĩsya ūmwe ūla We ūmŭmbĩte na yŭmba?'

63. Na akŭlya, 'We wĩsŭanfa ata? Uu ūmŭnengete ndaĩa iŭlŭ wakwa nŭtonya kwŭthwa mŭnene wakwa? Ethwa We

قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُوْنِهِ فَلَا يَنْفَعُوْنَ  
كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْزِنُوْا ۝

اَوَلَيْكَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ يَتَّبِعُوْنَ اِلَىٰ رُبِّهِمْ ۖ اَلْوَسِيْلَةُ  
اَيْهُمْ اَقْرَبُ وَيَزْجُوْنَ رَحْمَتَهُ وَيَخْفَوْنَ عَذَابَهُ  
اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُوْرًا ۝

وَاِنْ مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُّهِلُّوْهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ  
اَوْ مَعَدَّيْنَاهَا عَذَابًا اَسَدًّۢا اِنْ كَانَ ذٰلِكَ فِي الْكِتٰبِ  
مَسْطُوْرًا ۝

وَمَا مَنَعَنَا اَنْ نُرْسِلَ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا اَنْ كَذَّبَ بِهَا  
الْاَوَّلُوْنَ ۚ وَاتَيْنَا سُودَ النَّاٰفَةِ مُبْصِرًا ۚ فَظَلَمُوْا  
بِهَا ۚ وَمَا نُرْسِلُ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا تَحْوِيْلًا ۝  
وَاِذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَدَلْنَا  
الْاَوْمِيَّ الَّذِيْ اَرٰىكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ  
الْمَلْعُوْنَۃَ فِي الْقُرْاٰنِ وَنَحْنُ فَهُمْ مَكٰۤيِدُهُمْ  
ۚ اِلَّا طٰغِيَ اَتَاكُيْدًا ۝

وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْۤا اِلَّا  
اِبْلٰسَ ۚ قَالَ ؕ اَسْبَدُّ لِمَنْ خَلَقْتَ طٰٓغِيًّا ۝

قَالَ اَرَاَيْتَكَ هٰذَا الَّذِيْ كَرَّمْتَ عَلٰٓى لَوْنٍ اٰخَرْتَنِ  
اِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَآخْتَنِيْكَنْ ذُرِّيَّتَهُ اِلَّا وَلِيْدًا ۝

Ūkanenga ūvinda kūvika Mūthenya wa Uthayūkyo, Nyie vate nzika vyū, ngaia nzyawa syake uungu wa nzīa yakwa nthyoeku ateo avūthū.'

64. Ngai amwīa, 'Thi! na ūla ona wīva ūkakūatīa we kuma katī woo, vate nzika, Iia-ya-Mwaki yīkeethwa nīyo ūtuvi yenyu inyw'onthē --- ūtuvi yīanīu.

65. 'Na we mūsesenge oūla ona wīva woo we ūtonya, na wasya waku, na mombanīsyē mo andū maku ala malīsa mbalasi na andū maku ala maendaa na maaū na ūthwa mūtindany'a woo katī wa ūthw'ii na syana, na ūimatha mo syathī.' Na Satani amathaa mo vathei na ūkengani.

66. Ta kwa athūkūmi Makwa, we vate nzika, ndūkethwa na ūtonyi ūlū woo, na Mwīai waku nīwīanīe kwīthwa ta mūsūvīi.

67. Mwīai wenyu nī We Ula ūtwaa ngalawa ūkanganī kwoondū wenyu, nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo Wake. Vate nzika, We nī Mwene-Tei kwa kūmwelekelā inyw'ī.

68. Na yīla ūthūku wamūkiita inyw'ī ūkanganī, syonthē isu ila mūsyaīkaīlaa eka We, nimwīfaa inyw'ī. Indī yīla We wamūvikya nthī nyūmū kwa mūuo, inyw'ī nīmawathūkaa ūtee; na mūndū nde mūvea ona vanini.

69. Inyw'ī Indī nīmawīw'aa mwīo vaseo kana We ndakatuma inyw'ī mūthelekelya nthī, ūtee wa nthī kana amūtūmīe inyw'ī kīutani kīnene kya mūthanga na mavia na Indī mūīlea kwona mūsūvīi kwoondū wenyu ene?

70. Kana inyw'ī mwīw'aa mwīo vaseo kana We ndakamūtūnga nthīnī wayo ūvinda ya kēlī, na Indī aimūtee kīutani kya kīw'ū kyai, na kūmūthitya inyw'ī

قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ  
جَزَاءً مَوْفُورًا ١٧

وَاسْتَغْفِرْ مَنْ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ  
عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجْلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ  
وَالْأَوْلَادِ وَعَدْهُمْ وَمَا يَعْلَمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا عُرُودًا ١٨

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ  
وَكِيلًا ١٩

رَبِّكُمْ الَّذِي يُرْجِي لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِيَتَّبِعُوا  
مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٢٠

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا  
إِيَّاهُ فَلَنَّا بَجْعَكُمُ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ  
الْإِنْسَانُ كَفُورًا ٢١

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُصْغِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ  
عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ٢٢

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَ لَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ  
عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغَرِّقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ  
ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ٢٣

nŭndŭ wa ōlei wenyu? Inyw'ī Indī mŭikona vo mŭtetheesya kwoondŭ wenyu mbee Waitŭ Ithyī.

71. Ithyī ow'o nītŭmataſſte Aana ma Atamu, na nītŭwamakuie mo nthī nyŭmŭ na ūkanganī, na nītŭmanengete mo syīndŭ nzeo na kŭmanenevya mo mŭno mbee wa aingī ma asu ala Ithyī tŭmbſte.

#### LUKU 8

72. Lilikanai mŭthenya ūla Ithyī tŭkameta kſla andŭ na Mŭtongoi woo. Na Indī ūla ona wſva ūkanengwe Ivuku yake na kw'oko kwa aŭme----asu makasoma Ivuku yoo, namo maikavſſw'a ona vanini.

73. Na ōŭla kſlalinda ūlŭ wa nthī ſno, we akeethwa e kſlalinda Itunī na kŭasa mŭno kuma nzlanī.

74. Namo maſ vakuvī mŭno kŭtuma we ūlika thſnanī mwai na mŭnene mŭno vyŭ ūlŭ wa maŭndŭ ala tŭŭvuanſye we, nſkana ūtonye kŭtŭseŭvſya Ithyī kſndŭ kſngī eka kyu; na Indī mo methwa makwosie we vate nzika, ta mŭnyanyae wa mwanya.

75. Na takethwa Ithyī tŭyaakwſkſa we vinya na Kulani, we wſthwa wamelekele mo o vanini.

76. Na nŭndŭ wa ūu Ithyī twſthwa twatŭmie we ūsama mathſna mailyī ta asu ma kſkw'ŭ na Indī we ndwſthwa woonie mŭtetheesya kwoondŭ waku-mwene ona ūmwe mbee wa Ithyī.

77. Na ow'o mo me vakuvī kŭŭthamya we kuma nthī ſno nſkana maŭlŭngye we kuma vo; Indī ūvoonī ūsu mo ene mayſthwa mekalile vo ſtina waku ateo vanini.

78. Ino nſyo yſhſſwe yſ nzſa Yaitŭ vamwe na Athani Maitŭ ala Ithyī

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ  
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ  
خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ①

يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِسْمِهِم مِّنْ أَوْفَى كِتَابِهِ  
يَمِينِهِ قُلُوبُهُمْ تَعْرِفُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يَظْلُمُونَ فِيهَا ②  
وَمَن كَانَ فِي هَذِهِ أُنْفُسٌ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أُنْفُسٌ  
سَيِّئًا ③

وَإِن كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الذِّمِّيِّ أَوْ حِينًا إِلَيْكَ  
لَيَفْتَرِي عَلَيْنَا غَيْرَهُ ④ وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ غِيلًا ⑤

وَلَوْلَا أَن تَبَعْتَنكَ لَقَدْ كُنْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا  
قَلِيلًا ⑥

إِذَا لَأَقْنُوكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا  
تُجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ⑦

وَإِن كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لَيُخْرِجُوكَ  
مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خَلْقَكَ إِلَّا قَلِيلًا ⑧  
سَنَةٌ مِّنْ قَدَرٍ سَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رَّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ

twamatŭmie mbee waku; na we ndŭkona  
ŭalyŭlo ona wŭwa nzŭlanŭ Yaitŭ.

### LUKU 9

79.Syaŭŭsyai Mboya yŭla syua yeeka na  
kŭthŭa kŭvika kŭvinduŭŭ kya ŭtukŭ na  
ŭsomi wa *Kulani Mboyanŭ masangya*.  
Nŭw'o, ŭsomi wa *Kulani masangya*  
nŭkwŭŭkŭŭŭka na nzŭla ya mwanya mŭno  
nŭ Ngai.

80.Na amŭkai kwoondŭ wayo *Kulani*  
nthŭnŭ wa *kŭlungu kya mbee kya ŭtukŭ* ta  
w'o wŭla wa mbee ŭla mŭnene kwaku  
we. Vangŭ nokwŭthwa Mwŭai waku  
akakŭkŭŭya we kŭvika kŭkalonŭ kŭtŭŭlu  
mŭno.

81.Na asya, 'Ame Mwŭai wakwa,  
twŭŭkŭthya kŭlika kwakwa kŭlika kŭseo  
na Indŭ ŭinumya na uumi mŭseo. Na  
nenga nyie ŭtonyi wa kŭndetheesya  
kuma Kwaku-Mwene.

82.Na asya, 'W'o nŭ mŭviku na ŭvŭngŭ  
nŭ mwau. Ow'o ŭvŭngŭ ŭthelaa mŭtŭkŭ.'

83.Na Ithyŭ notŭvuanŭŭye *Kulani* kavola  
kavola ŭla nŭ ŭvosyo na tei kwa etŭkŭŭli;  
Indŭ yo ŭmongeleelaa alei wasyo tŭ.

84.Na yŭla Ithyŭ twamŭnenga mŭndŭ  
manee Maitŭ, we nŭsyokaa ŭtina na  
kwathŭka ŭtee; na yŭla we wakwatwa nŭ  
ŭthŭku, we nŭwŭnenganae mwene kŭvika  
kŭyŭtŭka.

85.Asa, 'Kŭla mŭndŭ ekaa kwŭanana na  
nzŭla yake mwene, na Mwŭai waku nŭwŭŭŭ  
nesa vyŭ ŭla ŭtongoew'e nesa vyŭ.

### LUKU10

86.Na mo meŭkŭŭya we ŭŭlu wa thayŭ.  
Asya, 'Thayŭ nŭ kwa mwŭao wa Mwŭai  
wakwa; na ŭŭlu wa ŭmanyi waw'o  
inyw'ŭ nŭmŭnengetwe Indŭ o vanini.  
Nenyu mŭnengetwe ŭmanyi mŭnini wa  
w'o.

عِيسَىٰ سَمِعْنَا نَحْيَا

اقْرَأِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ السَّنِيسِ إِلَى عَشِيِّ الْيَلِيلِ وَ  
قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنْ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ⑤

وَمِنَ الْيَلِيلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ  
رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ⑥

وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ  
صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ⑦

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَّقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ  
زَهُوقًا ⑧

وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ  
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ⑨  
وَإِذَا أَمَرْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ اعْرَضْ وَانْجِبْ نَفْسَهُ وَإِذَا  
مَسَّهُ الشُّرُكَانُ يَتُوسَّأُ ⑩

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِنَن هُوَ  
إِن هَدَىٰ سَبِيلًا ⑪

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي  
وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ⑫



87. Na takethwa Ithyĩ nĩtwendie, vate nzika, Ithyĩ twĩthwa twoosie kĩla twaũvuanĩsye we na ĩndĩ *Undũnĩ ũsu* ndwona mũsũvĩi kwoondũ Witũ.

88. Ateo tei kuma kwa Mwĩlai waku. Vate nzika, mumo Wake kwa kũkwelekelwa we nĩ mũnene.

89. Asya, 'Mbaa andũ onthe na Mayini makombanw'a vamwe maseũvye ngelekany'o ya Kulani Ntheu ĩno, maitonya kũmĩseũvya yĩliĩ tayo, ona makatetheanĩsya mũndũ na ũla ũngĩ.'

90. Na Ithyĩ vate nzika, nĩtũnenganĩte ngelekany'o syĩ kĩvathũkany'o kwa mbaa-andũ nthĩnĩ wa Kulani ĩno, ĩndĩ andũ aingĩ mũno nĩmaleaa kĩla kĩndũ ateo ũlei.

91. Na mo maasya, 'Ithyĩ tũikakwĩtĩkĩla we ona vanini kũvika we ũtũme kĩthima kyume nthĩ kĩvulutye kĩw'ũ;

92. 'Kana we wĩthwe na mĩũnda ya mĩtende na mĩsavivũ, na ĩndĩ ũivulutya mbuluti kwa wingĩ;

93. 'Kana ũtũvalũkangĩlye ilungu sya ĩtu ĩũũ waitũ, tondũ we waĩtye, kana ũmũete Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaĩka mbee waitũ ũthyũ kwa ũthyũ.

94. 'Kana we wĩthwe na nyũmba ya thaavu, kana we wambate ĩtunĩ; na ithyĩ tũiketĩkĩla kwambata kwaku kũvika we ũtũtheesye ithyĩ ĩvuku tũtonya kũyĩsoma. 'Asya, 'Mwĩlai wakwa nĩ Mũtheu! Nyie ti kĩndũ ĩndĩ nĩo mũndũ *ũtũmĩwe ta Mũtũmwa.*'

#### LUKU 11

95. Na vai kĩndũ kyamasiĩte andũ kwĩtĩkĩla yĩla ũtongoi wookie kwoo ateo mo maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe amũtũmĩte mũndũ *ta Mũtũmwa?*'

وَلَيْنَ شَيْئًا لَّنَدَّ هَبَنَ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ۝

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِن فَضَّلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَيْدًا ۝

قُل لِّمَنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِبُّ عَلَى أَن يَأْتُوا بِشَيْءٍ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِشَيْءٍ وَلَا كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۝

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝

وَقَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ خُذْ فَتَجِرْ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَبْتُوءًا ۝

أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِّن نَّحِيلٍ وَعَلَيْ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ۝

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسْفًا أَوْ تَأْتِي بِلَهُةٍ وَالْمَلِكِ قَبِيلًا ۝

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّن زُخْرٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَن نُّؤْمِنَ لِذَوِّكَ خُذْ تَزَلَّ عَلَيْنَا رِجَالًا تَفْرُونَ ۝

قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۝

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۝

96.Asya, 'Takethwa kwaŋ alaŋka ŋŋlŋ wa nthŋ ŋla mo matambŋkaa na mŋuo makilŋtŋe, vate nzika, Ithyŋ twŋthwa twamatheesyŋ mo mŋlaŋka kuma ŋtunŋ ta mŋtŋmwa!

97.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwŋanŋe kwŋthwa ta Ngŋsŋ katŋ wakwa nenyu; vate nzika, We nŋwŋsŋ na nŋmonaa athŋkŋmi Make nesa vyŋ.'

98.Na we ŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋmŋtongoeasya, nowŋ eweka ŋtongoeŋ'e nesa tŋndŋ kwa asu ala We wŋtŋkŋlaa manangŋke, we ndŋkamonea atetheesyŋ ŋtee Wake. Na Mŋthenyanŋ wa Uthayŋŋkyo Ithyŋ tŋkamombany'a onthe vamwe mavalŋkŋte na mothyŋ moo, me ilalinda, mateŋneena na mate matŋ. Utŋo woo ŋkeethwa nŋ lŋanŋ-ya-Mwaki; kŋla ŋvinda waleelanga, Ithyŋ tŋkongeleelaa ŋlŋlŋnzŋ wa Mwaki kwoondŋ woo.

99.Yu nŋyo ŋtŋvi yoo, nŋndŋ mo nŋmaileile Syama Siitŋ na maasya, 'Kyaŋ! Yŋla ithyŋ tŋkatw'ŋka mavŋndŋ na tŋlungu, ow'o ithyŋ nŋtŋkathayŋŋkw'a ta kŋŋmbe kyeŋ?'

100.Mo nomonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula woombie matu na nthŋ ena ŋtonyi wa kŋmba andŋ mailyŋ tamo? Na We nŋmanyuvŋe mo ŋvinda, yŋte nzika nthŋnŋ wayo. Indŋ eki-ma-naŋ nŋmaleete kŋla kŋndŋ ateo ŋlei.

101.Asya, 'Ona mŋkethwa na inandŋ sya tei wa Mwŋai wakwa, inyw'ŋ vate nzika, nŋkwisiŋŋa nŋndŋ wa w'ia wa kŋsyanaŋga; nŋndŋ mŋndŋ nŋ mŋtoonu.

#### LUKU 12

102.Na kwa ŋ-w'o Ithyŋ nŋtwamŋnengie Mose Syama kenda nthŋ. Kwa ŋu, makŋleye ŋndŋ Aana-ma-Isilaeli. Yŋla we wamavikŋie mo, Valao amwŋie, 'Nye

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَتَّبِعُونَ مُطِيعِينَ  
لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمُ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا وَرَسُولًا ۝

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ  
بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لُغْوُهُ لَيْسَ مِنَ اللَّهِ وَلَمَنْ يَضِلْ فَلَنْ  
تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عَذَابٌ ذَلِيلًا وَمَأْوَاهُمْ  
فِي جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ۝

ذَٰلِكَ جَزَاءُ هُمُ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا مَآزَا  
كُنَّا عِبَادًا وَرُفَاتًا إِنَّا لَنَبْعُوهُنَّ خُلُقًا جَدِيدًا ۝

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ  
قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا  
رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ۝

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَتْلَوْنَ خُرَاقِينَ رَحِمَهُ رَبِّي إِذَا لَاغَتْكُمْ  
فِي خَشْيَةِ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ۝

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَقَالَ إِنِّي إِسْرَافِلٌ

nIsuani kana we Mose wI mUndu  
usuItwe nI ukengani.'

103. We Mose aise, 'We nIwIsi nesa  
kana vai theetheye Syama ii ateo nI  
MwIai wa matu na nthI ta mokusI  
maingI; na Nyie kwa ūla w'o nIsuani  
we Valao kwIthwa mUndu  
mwanangIku.'

104. Kwa ūu, we nIwatw'ie kūmalungya  
kuma nthI Isu; IndI IthyI  
nItwamūnyw'Ithisye kIw'ū vamwe na  
ala maI nake onthe vamwe.

105. Na Itina wake IthyI nItwamatavisye  
Aana-ma-Isilaeli, 'Tūai-inyw'I nthI Ino;  
na yIla Ivinda ya watho ya matukū ala  
mokIte yIkavika, IthyI tūkamŪete inyw'I  
vamwe IngI.

106. Na kwa ūla w'o, IthyI  
nItwamItheisye yo nayo nIyathee na  
ūla w'o. Na IthyI tūtūmIte we ta mŪeti-  
wa-Ūvoo tū na MŪkaanany'a.

107. Na IthyI nItwamIaanisye Kulani  
ilungu nIkana inyw'I mŪtonye  
kŪmIsomea mbaa-andū onthe kwa  
mavinda, na IthyI tūmItheetheye yo kavola.

108. Asya, 'Inyw'I MwamIItIkIla kana  
mwamIlea, asu ala manengetwe ūmanyi  
nImavalūkaa nthI na mothyŪ moo yIla  
meŪmIsomewa.

109. Na kwasya, 'MwIai waitū nI  
MŪtheu. Vate nzika, ūtianū wa MwIai  
waitū ndūlea kwIanIw'a.

110. Mo mavalūkaa nthI na mothyŪ moo  
maIte, na yo Imongeleelaa mo ūu  
nthInI woo.

111. Asya, MwIkaIlei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe kana mŪmwIkaIlei  
Rahman, kwa syItwa ona yIva yIla  
inyw'I mŪmŪvoya We nayo, masyItwa  
onthe ala manake na maseo mŪno vyŪ nI

إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يُدْعَى  
مَسْحُورًا ۝

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ  
وَالْأَرْضِ بَصَائِرٌ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ فِرْعَوْنُ مُنْذَرًا ۝

فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِذَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ  
مَعَهُ جَمِيعًا ۝

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَءِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ  
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ۝

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَّا  
مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

وَقَرَأْنَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكْنٍ  
وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ۝

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ  
مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ  
سُجَّدًا ۝

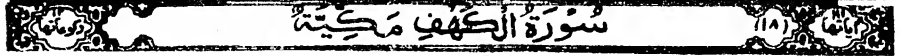
وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۝  
وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ۝

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّسُولَ أَيُّمَا تَدْعُوا فَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ  
الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا  
إِن تَبْتَغِينَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ۝

Make.' Na ndūkavoye Mboya yaku na wasya mūtūŋlu, ona ndūkaneene na wasya wī ītheo mūno, īndī mantha nzīa ya vu kaŋf.

112. Na asya, 'Ndaŋa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ūtaaŋyosea mwana We-Mwene, na Ula ūte mūtindany'a nthīnī wa Usumbī Wake, ona We nde ūmwe ona wīva wa kūmūtetheesya nūndū wa wonzu.' Na taŋai Utheu Wake na Utaŋo Wake w'onthe.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ  
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ  
وَكَثِيرٌ تَكْفِيرًا ﴿١١٢﴾



## AL - KAHF

(Wavuanīw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe Ula ũtheetye Ivuku kwa  
mũthũkũmi Wake na We ndaĩkĩa  
ũthyoeku nthĩnĩ wake kana ũseũvyanĩ  
wayo ona wĩva.<sup>1\*</sup>

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ  
يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝

3. We nũyĩw'ĩkĩhĩye yo mũsũvĩi nĩkana  
yĩtonye kũnengane ũkaany'o ũlũ wa  
ũsilĩlo wĩ woo kuma Kwake, na nĩkana  
yĩtonye kũmanenge etĩkĩli ala mekaa  
meko maseo ũvoo mũseo kana mo  
makeethĩwa na ĩtuvi ĩseo,

قَيِّمْنَا لِنُذِيرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِمَّنْ لَدُنْهُ وَيُشِيرَ  
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ  
أَجْرًا حَسَنًا ۝

4. Vala mo makekalaa tene na tene;

مَّا كُنْتُمْ فِيهِ أَبْدًا ۝

5. Na nĩkana yo yĩtonye kũmakaany'a  
asu ala maasya, 'Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwĩyosee mwana We-Mwene.'

وَيُنذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝

6. Mo mai na ũmanyi ũndũnĩ ũũ, ona  
maaĩthe moo mayaĩ naw'o. Ndeto ĩno  
ila yumaa makanyw'anĩ moo ni ya

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ  
كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا  
كَذِبًا ۝

<sup>1</sup> \*Ndeto ĩno 'hoo' nthĩnĩ wa 'lahoo' yaasyaa  
mũthũkũmi wa Ngai ota ũu-mwosi wa Ivuku -na  
Ivuku mbene. Nũndũ yĩtonya kũalyũlwa na  
Kĩngelesaa ndeto ĩno yĩ nthĩnĩ ĩvindanĩ yĩmwe  
iandĩkĩtwe syelfĩ vamwe. Umwe akaalyũla ta ũu  
'Ngai ndekĩĩte ũthyoeku nthĩnĩ wayo,' yĩthwa  
yamũvetanga Mũtũmwa Mũtheu mũuo wĩthwe  
ũũ wake kuma nthĩnĩ wa ũtianĩ ũũ wa ũtheu.  
Ethwa ũmwe emĩalyũla yo ta We ndekĩĩte  
ũthyoeku ona wĩva nthĩnĩ wake we, ' ĩndĩ Ivuku  
nĩyatiwa ũtee wa ũtheu ũũ. Kũlũngalya ũneeni ũũ  
ĩthĩ nĩtũalyũlĩte mũsoa ũũ kwa nzĩa  
yĩkĩvathũkany'o twĩthĩtwe twĩ aĩkĩtũkũ vyũ kwa  
kĩveva vandũ va kwongelelela ĩ ndeto vinya.

kwIw'Ithya woo mŪno. Mo maineenaa  
kIIndŪ ateo ūvŪngŪ.

7.Kwa Ūu, vangI we nŪtonya kwIyIw'la  
kyeva we mwene ūkakw'a nŪndŪ woo  
Itina wa mo kŪmIlea ngewa Ino.

فَلَمَّا بَايَعَ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا  
بِهَذَا الْحَدِيثِ أسَفًا ۝

8.NIw'o, Ithyl nItwitwIkIthIye syIndŪ  
syonthe ila syl IŪlŪ wa nthI ta mathaa  
kwoondŪ wayo, nIkana Ithyl tŪtonye  
kŪmatata mo tŪmanyane Ūla wIna mwIkalo  
mŪseo mŪno.

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ  
أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝

9.Na Ithyl tŪkaitw'IkIthya syonthe ila syl  
IŪlŪ wayo mŪthanga mŪthei Ūte Ūsyao.

وإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُؤًا ۝

10.We wIsŪanIa kana AndŪ-ma-Ngunga  
na MŪandIko maI Ūsengy'o katI wa  
Syama SiitŪ?

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا  
مِنَ الْآيَاتِنَا عَجَبًا ۝

11.YIla ala anake masembie kwIvitha  
NgunganI na maasya, 'MwIai waitŪ,  
tŪnenge ithyl tei kuma Kwaku-Mwene,  
na tŪnenge Ūtongoi Ūla mŪlŪngalu  
ŪndŪnI ŪŪ witŪ.'

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا  
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ۝

12.Kwa Ūu, Ithyl nItwamasiIle kwIw'a  
na matŪ moo Ūvoo wa nthI kuma nza  
kwa myaka mIvuthu.

فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ۝

13.IndI Ithyl nItwamokIlilye mo nIkana  
Ithyl tŪtonye kŪmanyana nI nguthu yIva  
katI wa syelI ala matonya kŪmanyana  
Ivinda yIla mo mekalIte.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْهُمُ ابْنَ الْمَرْيَمَ ابْنُ الْعِزِّيزِ أَخْضَى لَنَا  
بِهِ نَسِئًا أَمَدًا ۝

## LUKU 2

14.Ithyl tŪkaŪtavya we Ūvoo woo na Ūla  
w'o; mo maI andŪ ma mŪika ala  
meetIkIlile MwIai woo, na Ithyl  
nItwamongelele mo ŪtongoinI.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ بَأْسَهُمُ بِالْعِزِّ إِنَّهُمْ فِي شِقَا  
ئِهِمْ لَشَدِيدٌ ۝

15. Na Ithyl n̄twasyĩkie ngoo syoo vinya, yĩla mo maŊgamie na maasya, 'Mwĩai waitũ, nĩ Mwĩai wa matu na nthĩ. Ithyl tũikamwĩta Ŋngĩ ūtee Wake ona vanini; na *ethwa ithyl tũkeeka*, ithyl tũkeethwa vate nzika, twaneena ūvŊngũ mūvĩtũku.

16. Aa, andũ maitũ nĩmasyosete ngai ingĩ kwa ūthaithi ūtee Wake. Mo maleaa kũete mwĩao mũtheu tũlũ wasyo nĩkĩ? Na nũũ ūla ūte mũlŊngalu mbee wake we ūla ūseũvasya ūvŊngũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē?

17. 'Na yu yĩla inyw'ĩ mwamina kuma vala mo maĩ na kuma vala ve kĩla mo makĩthaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthē, Indĩ manthai wĩvitho Ngunganĩ; Mwĩai wenyu akamũtambũũkĩsya inyw'ĩ tei Wake na akaete ūkiakisyo kwoondũ wenyu ūndũnĩ ūũ wenyu.'

18. Na we waĩ ūtonya kwona syua, ūndũ yaumie kwĩsĩla ūtee wa Ngunga yoo kw'okonĩ kwa aũme, na yĩlithũa, yamakelana mo ngalĩ ya kw'oko kwa aka, namo maĩ nthĩnĩ wa ĩima yaĩ na ūthei. Kĩĩ nĩ katĩ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthē. We ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmũtongoeasya, we nũtongow'e nesa; Indĩ we ūla We ūmũtw'ĩlaa wa kwaa, ndũkona mũtetheesya wake kana mũtongoi.

### LUKU 3

19. We nũtonya kũsũanĩa kana mo nĩmaamũkĩte, oyĩla mo nĩmakomete; na Ithyl tũkatuma mo maalyũke ngalĩ ya

وَرَبُّنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ  
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَن نَّدْعُوهُ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا  
لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ⑤

هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ لُتُلَاحَظُوا  
يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ مِّنْ أَظْلَمُ مِنِّي  
افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ⑥

وَلَاذِ اعْتَرَضْنَاهُمْ وَمَا يَحْدُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوَّا  
إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُخَيِّ  
لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرْفَقًا ⑦

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهِمْ  
ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ  
الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ  
اللَّهِ مَن يَهْدِ اللَّهُ فَبُذِّقَ الْهَيْدِ وَمَن يُضِلِّ فَلَن  
يَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُّرْشِدًا ⑧

وَنَحْسَبُهُمْ آيَةً طَائِفًا وَهُمْ مُرْشِدًا وَنَقَرَّبَهُمْ  
ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ ⑨ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ

kw'oko kwa aume na ya kw'oko kwa aka, ngiti yoo itambukitye maaŋ mayo ma mbee kituŋi. Na takethwa we ntwamasyaisye mo, vate nzika we withwa waumie vala maŋ wina w'ia, na vate nzika, we withwa usutwe nŋ kyeva nŋndu woo.

20. Na kwa ōu, Ithyŋ ntwamokŋlilye mo nŋkana matonye kŋkŋlany'a ene kwa ene. Umwe woo aisye, 'Inyw'I mwŋkalŋte kwa ŋvinda yŋana ata?' Mo masŋngŋie, 'Ithyŋ twŋkalŋte kwa mŋthenya ōmwe kana kŋlungu kya mŋthenya.' Angŋ maisye, 'Mwŋai wenyu nŋwŋsŋ nesa vyŋ ŋvinda yŋla inyw'I mwŋkalŋte. Yu mŋtŋmei ōmwe wenyu na mbesa ii syenyu nthŋnŋ wa mŋsyŋ; na aimŋumantha mwŋkali waw'o ōla wŋna lŋu mŋseo vyŋ, amŋetee inyw'I kyaŋya kuma vo. Na nŋethŋwe esŋvŋŋte mŋno na ndakamŋtavye mŋndu ona ōmwe ōvoo wenyu.

21. Nŋndu, ethwa mo makamŋkŋlya vinya, nŋmatonya kŋmŋkimanga na mavia, kana makamŋtŋnga nthŋnŋ wa ndŋni yoo na ndŋ mailea kwŋsa kwaŋla.

22. Na ōu nŋw'o Ithyŋ twamonanisye kwa andŋ nŋkana mo matonye kŋmanya kana ōtianŋo wa Ngai Mwene Vinya W'ontha waŋ wa w'o, na kana, ŋŋlŋ wa ōla Saa, vayaŋ na nzika nthŋnŋ waw'o. Na lilikanai ŋvinda yŋla andŋ makaananŋie katŋ woo ŋŋlŋ woo, na amwe masya, 'Akai mwako ŋŋlŋ woo.'<sup>2</sup>\* Mwŋai woo nŋwamesŋ mŋno vyŋ. Asu ala masindie

وَرَأَيْنَاهُ بِالْوَيْدِ لَوْ أَظْلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمَلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْبًا ۝

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ۝

بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ۝

وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُيُوتًا رَأَيْنَاهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَيْهِمْ أَنْتُمْ تُتَخَذْنَ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ۝

<sup>2</sup> \*Akai mwako ŋŋlŋ woo' nŋ kwasya kwakwa ŋlilikany'o vala ngunga yoo yaŋ.







## LUKU 5

33. Na matavye mo ngelekany'o ya and0 eIf; Omwe woo Ithyl nIwamUnengie mI0nda III ya matunda, na twamIthy0I0I0kIlya na mItende, na katI wa yelI Ithyl tweeklie mI0nda ya malfu.

34. KIla Omwe wa mI0nda Isu nIwasyaie mosyao maw'o *kwa wingI*, nayo ndyaaola kInd0 ona kImwe. Na katI wa yelI Ithyl twavItIlya kaI0sI ka kIw'0.

35. Na we aI na matunda *kwa wingI*. Na nIwamUtavisye mUnyanyae wake aikaananIa nake ena ngathIIo, 'Nyie nI m0thw'ii wa syInd0 k00vIt0ka we na nI na ndaIa nene mbee waku kwa and0.'

36. Na we nIwalikile m00ndanI wake evItIsye thay0 wake. Na asya, 'Nyie ndik0s0anIa kana ii nikanangIka;'

37. 'Na Nyie ndi0s0anIa kana 0la saa n0kavika ona IndII. Na ona ethwa Nyie ngat0ngwa Itina kwa MwIai wakwa, Nyie vate nzika, ngeethIa wIkalo m0seango mbee wa 00.'

38. MUnyanyae nIwamUtavisye yIIa waneenanasya nake, 'We wIIea k0mwItIkIIa Ula wak0mbie we kuma kItoonI, na IndI kuma IlovotonI ya manzI, na IndI We a0se0vya we watw'Ika m0nd0 *mwIa nI*?

39. 'IndI Nyie *nIngwItIkIIa kana* Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka nI We MwIai wakwa, na Nyie ndikamwIaanany'a ona Omwe na MwIai wakwa.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ۝

كُنَّا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَافَهُمَا نَهْرًا ۝

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ۝

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۝

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ۝

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَفَفَرَّتْ بِآلِدُنِي خَلْقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُفْثَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ۝

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۝

40. 'Na yŋla we walikile m00ndanŋ waku waleile kwasya, 'Und0 Ngai Mwene Vinya W'ontho wendaa *t0nŋw'o 0twŋkaa* nŋkŋ. Vai 0tonyi ateo nthŋnŋ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho?' Ethwa we wŋmbona Nyie nŋna 0thw'ii m0nini na syana.

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتُ مَا شَاءَ اللَّهُ  
لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرَبِّىَ أَنَا أَكَلْتُ مِنْكَ مَا لَا  
وَلَدًا ۝

41.'Nokwĩthwa Mwĩai wakwa akanenge  
kĩnd0 kĩseango k0vĩta m00nda 00 waku,  
na akat0ma kĩtalalĩki 7010 wa w'o kuma  
Itunĩ na 0itw'ĩka Ing'alata Itendeu.

فَعَسَىٰ رَبُّهُ أَن يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جُنَيْكِ وَيَزِيلَ  
مَآلِكَهَا حُسْبَانًا مِّنَ السَّمَاءِ فَتُصْبِحَ صَعِيدًا  
زَلَقًا ۝

42. 'Kana kīw'ŭ kyaw'o kīkang'ala  
Ōkalea kwambīla kūkyona.'

أَوْ يُصْبِحَ مَأْوَاهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٢٦﴾

43. Na matunda make ow'o  
nīmaanangiwe vyū, na ambīlīlīya  
kūvuunza syaa syake nūndū wa syīndū  
ila we waanangie mūūndantī ōsu, naw'o  
nīwawalōkīte w'onthē na mītaū yonthē  
yaw'o yaī mīombokangu. Na we aisye;  
'Takethwa Nyie ndyaamwīlanany'a ona  
ūmwē na Ngai wakwa!

وَأُحِيطَ بِشَرِّهِ فَأَصْبَحَ يَقُولُ كَفَيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ  
فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ لِيَلَيْتَنِي  
لَمْ أَشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٥٠﴾

44. Na we ndaŋ na nguthu ya  
kŋmŋtetheesya kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, ona we ndaŋ atonya kw'isiŋa  
we mwene.

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةً يَتَّبِعُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ﴿١٠﴾

45. Mavindanĩ ta asu Otethyo nĩumaa  
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe tũ,  
Ula-W'o. We nĩ Ula Mũseo mũno vyũ  
kwa Ituvi, na Ula Mũseo mũno vyũ kwa  
kũete ũsũngĩo.

هَذَا لَكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَ  
خَيْرٌ عُقْبًا ﴿٢٠﴾

## LUKU 6

46.Na manengei mo ngelekany'o ya  
thayū wa nthi Ino; ni ta k'w'o k'ila Ithi  
tūtheeasya kuma Ituni na imea sya nthi

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلَ الْحَيَوَاتِ الدُّنْيَا كَمَا أَنزَلْنَاهُ  
مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ

iiivulana nakyō, na Indī iitw'ŋka nyeki  
mbōmō ndiŋkangu tōlungu tōla  
tōnyaŋkaw'a nī kīseve. Na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe E-na Ōtonyi tōlō wa kīla  
kīndō.

هَشِيمًا تَذَرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٥١﴾

47. Uthw'ii na syana nī mathaa ma thayō  
wa nthl' Ino. Indl' meko maseo ala  
mekalaa nī maseango mbee wa metho  
ma Mwāi waku lōlū wa ltuvi *ya vakuvl'*,  
ma maseo lōlū wa wlkwatyo wa lvinde  
yila *yOk.ñe*.

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَةُ  
الضَّالِّحَةُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمْلًا ﴿٥٠﴾

48. Na *kwaaDaaŋai* m0thenya OIa Ithyl t0kavetanga iIma, na we 0kasyona *mbaŋsya* nthl iivith0kanIa *mbaŋna ŋa ŋngŋna* Ithyl t0kamombany'a onthe vamwe na t0ikam0tia ona Omwe woo Itina.

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَخَشِينُمْ  
فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۖ ﴿٥٧﴾

49. Na mo makaetwe mbee wa Mwai  
waku, *maOngamile* mIthIa 'Yu  
nImwooka KwitU tondU inyw'I  
mwasUanIe kana lthyI tUikamUfa Ivinda  
kwoondU wa wIanIu wa UtianIu WitU  
kwenyu.'

وَعَرِّضُوا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ  
أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ۖ ﴿٥١﴾

50. Na Ivuku yIkaiwa mbee woo, na we  
Okamona ala avItany'a mena w'ia nUndu  
wa maUndu ala me nthInI wayo; namo  
makaasya, 'Woo nI witu! NI Ivuku ya  
mOthemba mwa0 yII! YItiaa kIndu  
kInene kana kInini IndI nIyIkIandIkIte!  
Namo makamethIa maUndu onthe ala  
meekie mamelekele mo, na MwIai waku  
ndamOvItIasya mUndu ona Umwe.

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا  
فِيهِ وَيَقُولُونَ يَوَلَيْتَنَا مَا لَ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ  
صَفِيرَةً وَلَا كِبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَجَدَّاهَا مَا  
عَمِلْنَا حَاضِرًا وَلَا يَظُنُّهُمْ رَبُّكَ أَحَدًا ۝

## LUKU 7

51.Na lilikanai ñinda ylla Ithyl  
twamatavisye alaſka, 'Mwĩnyivĩsyei  
Atamu,' na *onthe* mamwĩnyivĩsya, ateo

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا  
إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ

Ivilisi. We aI *Umwe* wa Mayini; na alea kwĩtĩkĩla mwĩlao wa Mwĩlai wake. Inyw'ĩ Indĩ, mũkamwosa we na nzyawa syake ta anyanya vandũ Vakwa Nyie oyĩla mo nĩ amaitha menyũ? Kĩla eki-ma-naĩ makakũanĩw'a nĩ kĩthũku.

اَفْتَحْدُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ اُولَآئِىَّ مِنْ دُونِى وَهُمْ  
لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ۝۵۱

52.Nyie ndyaamatwĩkĩthya mo . *ma* kũkĩsĩla ũmbi wa matu na nthĩ, ona ũmbi woo ene; ona Nyie ndyaĩ ndonya kũmosa ala mamathyoeakasya andũ ta atetheesya.

مَا اَشْهَدُ لَهُمْ خَلْقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ  
اَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضٰدًا ۝۵۲

53.Na *lilikanai* mũthenya ũla We ũkasya, 'Metei ala inyw'ĩ mwametaa atindany'a Makwa.' Na Indĩ mo makameta mo, Indĩ mo maikamasũngĩa; na Ithĩ tũkeekĩla tũtũ katĩ woo.

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَآئِىَ الَّذِيْنَ رَعِمْتُ فَدَعُوهُمْ  
فَلَمْ يَسْتَجِيبُوْا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ۝۵۳

54.Na ala avĩtany'a makawona Mwaki na makamanya kana mo maendete kũvalũka nthĩnĩ wa w'o; namo maikona nzĩa ya kũkĩla kuma vo.

وَاَلْبُجُوْمُونَ النَّارَ فَظَنُّوْا اَنَّهُمْ مُّوَاقِعُوهَا وَ  
لَمْ يَحِمْوْا عَنْهَا مَصْرِفًا ۝۵۴

### LUKU 8

55.Na vate nzika, Ithĩ nĩtũtavanĩtye na nzĩa syĩ kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa Kulani ĩno, kwoondũ wa *ũseo* wa mbaa andũ onthe, *mũhemba yonthe ya* ngelekany'o, Indĩ nthĩnĩ wa syĩndũ syonthe, mũndũ nĩ mũkaananĩ mũno vyũ.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِيْ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ  
مَثَلٍ وَكَانَ الْاِنْسَانُ اَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا ۝۵۵

56.Na vai kĩndũ kyamasĩlle andũ kwĩtĩkĩla na kũmantha ũkeko wa Mwĩlai woo, yĩla ũtongoi wookie kwoo, ateo kana mo manyuvie kũatĩla nzĩa sya andũ ala ma mbee o *vamwe na* *ũũngĩũ* oũsu kana

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ يُؤْمِنُوْا اِذْ جَاءَهُمُ الْهُدٰى  
وَيَسْتَغْفِرُوْا رَبَّهُمْ اِلَّا اَنْ تَاْتِيَهُمْ سُرَّةُ الْاَوَّلِيْنَ  
اَوْ يَاْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ۝۵۶

meeteelile Usililo wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Umakwate Uthy0 kwa Uthy0.

57.Na IthyI t0imat0maa At0mwa ateo nI  
aeti-ma-0voo m0seo na ta Akaanany'a.  
Na asu ala matetfklIaa makaananfIaa na  
0v0ng0 nIkana matonye k0lea 0la w'o  
naw'o. Namo mosaa Syama Syakwa na  
ma0nd0 ala mo mataawa namo ta ng0f  
t0.

58.Na n00 0la 0te m0l0ngalu mbee wake  
we 0la 0lilikanaw'a Syama sya MwIai  
wake, IndI akfaly0ka na kwitia, na 0lawa  
nI ma0nd0 ala moko make matongoetye?  
NfIw'o IthyI nftwfkfIte t0t0 t0l0 wa ngoo  
syoo nIkana maikamanye, na k0lea  
kwIw'a mat0nI moo. Na we 0kameta  
0tongoinI, maiwfkfIla ona vanini.

59.Na MwIai waku nI M0ekanfi M0no  
Vy0, Us0fIwe nI tei. Takethwa We  
nIk0makwata kwoond0 wa ma0nd0 ala  
mo meekfIte, IndI vate nzika, ethIwa  
akalaatfIte 0sililo kwoond0 woo. IndI mo  
mena fIvinda yfIw'e yfIla mo matakona  
vand0 va kwfIvitha.

60.Na mfsyI Ino-IthyI nftwamyangie  
yfIla mo meekie moth0ku. Na IthyI  
nftwanyuvie fIvinda yfIw'e kwoond0 wa  
wanangfko woo.

### LUKU 9

61.Na lilikanai fIvinda yfIla Mose  
wam0tavisye mwanake m0nyanyae,  
'Nye ndika0ngama k0vika nIvike  
makomanfonI ma nganga ill, kana Nye  
nIende myaka na myakaka.'

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ  
وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ  
الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ۝

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا  
وَلَيْسَ مَا قَدَمَتْ يَدُهُ إِلَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ  
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ  
تَذَرُهُمْ إِلَى الْهَلْدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ۝

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُ هُمْ بِمَا  
كَسَبُوا لَعَجَلْ لَهُمُ الْعَذَابُ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ  
لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ۝

وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا  
بَيْنَهُمْ مَوَاقِدَ ۝

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ لَا تَبْرَحْ حَتَّىٰ أَبْلُغَ  
مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ۝

62. Indī yīla mavikie makomanlonī ma nganga ilī, nīmoolilwe nī tkūyū yoo, nayo yalika ūkanganī yīendete na mītōkī mūno.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُرَّتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦٢﴾

63. Namo yīla mo maendangie mbee, we nīwamūtavisye mwanake mOnyanyae; tūetee ithyī Ifu wa kīoko. Vate nzika, Ithyī nītwīthlītwe na mīnoo mingī nūndū wa kyalo kīl kitū.'

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنِّي جَدَّاءٌ لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ﴿٦٣﴾

64. We amūsūngīe, 'We nīwonie yīla twīkalile tūlū wa Onyanzaa wa Ivia tūthyūmūlīte, Nyie nīnūlilwe nī tkūyū--- na vai ūngī ūtumie nūlwa nī kōūwetea we ateo Satani—yo yīkwatie nzīa yayo yalika ūkanganī kwa nzīa ya ūsengy'o,?'

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنسَيْنَاهُ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٤﴾

65. We aisye, 'Uu nīw'o ithyī twīthlītwe tūimantha.' Kwa ūu elī nīmasyokie maatīle nyaīl syoo.

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٥﴾

66. Indī mo nīmamwīthlīe ūmwe wa athōkūmi Maitū ūla Ithyī twamūnengete tei Witū, na ūla Ithyī twamūmanyīlītye ūmanyi kuma Kwitū-Ene.

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آمِنًا رَحِمَهُ مِنَ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنَ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٦﴾

67. Mose nīwamūkōlīlye we, 'Nyie nīndonya kōkūatīla we ethwa we nūtonya kōmanyīsyā ūtongoi ūla we ūmanyīlītw'e?'

قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَ مِنَّا حُلُمْتَ رُشْدًا ﴿٦٧﴾

68. Nake asūngīa, 'We ndūtonya kūendany'a nakwa wīna ūmīlīsyō.

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٨﴾

69. 'Na we ūtonya ata kwīthwa na ūmīlīsyō tūlū wa syīndū ila ūtena ūmanyi wasyō?'

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِط بِهِ خُبْرًا ﴿٦٩﴾



70. Nake asya, 'We ūkoona nyie nīna ūmīlīsyō Ngai Mwene Vinya W'onthē enda, na nyie ndikalea kūkwīw'a nthīnī wa kīndū ona kīva;

قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ①

71. Nake amwīa, 'Nōseo ethwa we nūūmbikīla Nyie, īndī ndūkangūlye makūlyo īūlū wa kīndū ona kīva okūvika Nyie nīneene naku īūlū wakyō.'

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ خَصَّ أَحَدًا مِنْكَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ②

### LUKU 10

72. Kwa ūu eīlī nīmakūisye kūvika, yīla mo malikile ītalūnī, we ayīvūthūa. Mose amūkūlyā, 'We wayīvūthūa nīkana asu ala me nthīnī wayo mathite? Vate nzika, we nīwīkīte kīndū kīthūku.'

فَانْطَلَقَا قَحْطَةً إِذَا رَكِبَا فِي السَّيِّئِينَ خَوَّفَهَا قَالَ أَعْرِفْتَهَا لَبُغُورٌ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتُ شَيْئًا أَمْرًا ③

73. Nake asūngīa, 'Nyie ndineekūtavya we kana ndūtonya kūendany'a nakwa na ūmīlīsyō?'

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ④

74. Mose amwīa, 'Ndūkanenge wīa nūndū wa kūlwa kwakwa na ndūkethwe wī mūmū īūlū wakwa nthīnī wa kavinda kaa kakwa.'

قَالَ لَا تَوَاجِدْ فِي يَمَائِيَّتٍ وَلَا تُرْهِقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ⑤

75. Kwa ūu, mo nīmaendeeie na kyalo, kūvika, yīla makomanie na kavīlī, we akoaa. Mose amūkūlyā, 'We wamūaa mūndū ūte na īvītyo na ūla ūtamūaite mūndū ona ūmwe? Vate nzika, we nīweeka ūndū wa kwīw'īthya woo.'

فَانْطَلَقَا قَحْطَةً إِذَا رَكِبَا غُلْمًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتُ نَفْسًا رَكِيئَةً يُغَيِّرُ نَفْسِي لَقَدْ جِئْتُ شَيْئًا شَكْرًا ⑥

76. Nake we amOkŭlya, 'Nye ndineekŭtava wa kana ndŭtonya kŭendany'a nakwa na ŭmŭlŭsyo?

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝

77. Mose asya, 'Ethwa nyie nŭngŭŭkŭlya kŭndŭ ŭtina wa ŭu kuma yu, ndŭkambie nthŭnŭ wa ngwatanŭo yaku, nŭndŭ yu wŭthwa ŭnakwata ŭkŭsŭ wakwa mwŭanŭ.

قَالَ إِنْ سَأَلْتَهُ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَذَا فَلَا تُصْرِحْ ۚ قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ۝

78. Kwa ŭu mo nŭmaendeeie kŭvika, yŭla mamavikŭie andŭ ma mŭsyŭ ŭmwe ala mametisyie ŭu, ŭndŭ mo nŭmaleile kŭmatw'ŭkŭthya mo ta aeni moo. Na meethŭa ngŭka nthŭnŭ waw'o ŭla yaŭ vakuvŭ kŭvalŭka, na we amŭtŭngŭla. Ta kethwa we nŭwendie wŭthwa weetisyie ŭtuvi nŭndŭ wa ŭu.

فَإِن طَلَعَا خَيْفًا إِذَا أَتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ يَسْأَلُهَا قَائِلًا أَنْ يُضَيِّقُوا لَهُمْ قَوَاعِدَ أَفْئِدَتِهِمْ وَأَقْبَارَ آبَائِهِمْ يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ ۚ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۝

79. Nake amwŭa, 'Uŭ nŭw'o mŭtaanŭsyo wa nzŭa katŭ wakwa naku we. Nye yu nŭngŭŭtava ŭalyŭlo wa ŭndŭ ŭla we ŭtanaŭ ŭtonya kŭkua na ŭmŭlŭsyo.

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْطِيعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝

80. ŭlŭlo wa yŭla ŭtalŭ, yaŭ ya andŭ ana ngya ala mathŭkŭmaa ŭkanganŭ; na Nye nendaa kŭyananga, nŭndŭ ŭtina woo vaŭ mŭsumbŭ ŭla wakwataa kŭla ŭtalŭ na vinya.

أَمَّا التَّوْفِيقَةُ فَكَانَتْ لِسَكِينٍ يَعْلَمُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدَتْ أَنْ أَرْعِيَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ وَلَكُ يَأْخُذُ كُلُّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ۝

81. 'Na ŭlŭlo wa ŭla mwanake, asyai make maŭ etŭkŭli, na ithyŭ nŭtwakŭlaa we ndakese kŭmalikya thŭnanŭ eana kwa nzŭa ya ŭemu na ŭlei.

وَأَمَّا الْعُلَمَاءُ فَكَانَ أَبُوهُمُ الْمُؤْمِنِينَ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۝

82. 'Kwa ŭu, ithyŭ nŭtwendaa kana Mwŭai woo amanenge mo kana kaseango mbee wa kau kwa ŭtheu na kathengee wendonŭ ta ŭla wa asyai mako.

فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ۝

83. 'Na tōlō wa tla ngōka, yaī ya tōvīsi twīlī twa ndiwa nthlīnī wa mōsyī, na uungu wayo vaī kīnandū kyatw'o, na tthe watw'o aī mōndū mōlōngalu, kwa ōu Mwīai waku nīwendie nīkana tōvikīle ōima watw'o na twīthwe na vinya na tōkyumya kīnandū kyatw'o, na tei kuma kwa Mwīai waku; Na Nyie ndineeīka ōu kwa kwenda kwakwa. Usu nīw'o ōalyōlo wa maōndū ala we ōtaī ōtonya kōmakua na kōmomīīsyā.'

وَأَمَّا الْحَدَارُ فَكَانَ لِعَالَمَيْنِ يَتَّبِعِينَ فِي الْمَدِينَةِ  
وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا  
فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا  
رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ  
تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٣﴾

### LUKU 11

84. Namo meōkōlya we ōvoo wa Dhul Qarnain. Asya, 'Vate nzika, Nyie ngaōsomea we kīndū tōlō wa ōvoo wake.'

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ  
فَنَّهُ وَذُلَّا ﴿٨٤﴾

85. Ithyl nītwamōnenevisye we tōlō wa nthī na twamōnenge we kwīanīīsyā ōtonyi wa kīla kīndū tōlō wa ōvoo wake.'

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ  
سَبَبًا ﴿٨٥﴾

86. Indī we nīwaatīle nzīla na.

فَاتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٦﴾

87. Kōvika yīla wavikie ōthōflonī wa syua, eethīa yīlithōa nthlīnī wa ndia yī kīw'o kīthokoanu, na vakuvī nayo, nīweethīe andū. Ithyl twaisye, 'Ame we Dhul Qarnain, masilīle kana ōmathōkōme kwa ōseo.'

كَهَّ إِذَا بَلَغَ الْفَسْ وَجَدَهَا تَعْرُبُ فِي  
عَيْنِ حَيَاتِهِ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَدْ  
الْقَرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْ تُعَذِّبَ وَإِنَّمَا أَنْ تُخَذَّ فِيَوْمِ  
حَسَا ﴿٨٧﴾

88. Nake asya, 'Kwa ōla we wīkaa naī, vate nzika, ithyl tōkamōsilīla; na Indī we akatōngwa kwa Mwīai wake, ōla ōkamōsilīla we na ōsilīlo wī w'ia.'

قَالَ إِنَّمَا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى  
رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا شَدِيدًا ﴿٨٨﴾

89. Indī kwa ōla wītkīlāa na wīkaa mōlōngalu, we akeethwa na tūvi īseo,

وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءٌ الْحَسَنَى  
وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٩﴾

na Ithyĩ tókaneena nake *ndeto* mb0thũ  
sya mwĩao Witũ.

90.Indĩ we mũno, aatĩle nzĩa *ĩngĩ*.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ⑤

91.Kĩvika yĩla we wavikie Umĩlonĩ wa  
syua, eethĩa yĩmaumĩa andũ ala Ithyĩ  
tũtaamaseũvisya muunyi wa kũyĩsiĩla  
naw'o.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ  
قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ⑥

92.Uu *mũno*, *nĩw'o kwaiiyĩ*. Nĩw'o Ithyĩ  
nĩtwakĩthyũlũlũkĩte na ũmanyi Witũ  
kyonthe kĩla kyaĩ vamwe nake.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ⑦

93.Indĩ we nĩ waatĩle nzĩa *ĩngĩ*.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ⑧

94.Kũvika, yĩla we wavikie vandũ katĩ  
wa iĩma iĩlĩ, eethĩa uungu wasyo andũ ala  
mataĩ mamanya *ndeto* ateo vanini.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهَا قَوْمًا  
لَّيْسَ بِذَوْنٍ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ⑨

95.Namo maisye, 'We Dhul Qarnain,  
Nĩw'o Ngoki na Makoki nĩmeũseũvya  
kĩthokoo lũlũ wa nthĩ; ithyĩ Indĩ,  
nĩtũkumĩsya koti nĩkana we ũtwĩkĩle  
kĩsiĩti katĩ waitũ namo?'

قَالُوا يٰذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ  
فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ  
بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ⑩

96.We asũngĩle, Utonyi ũla Mwĩai  
wakwa ũnengete lũlũ wa ũndũ ũũ nĩ  
mũseo, Indĩ inyw'ĩ nĩmũtonya kũndethya  
Nyie na vinya wa mĩlĩ; Nyie nĩgwĩkĩla  
wii0 katĩ wenyu namo.

قَالَ مَا مَكْنِيَ فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ  
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ⑪

97.'Ndetei ilungu sya kĩaa.' Mo  
nĩmeekie ũu kũvika yĩla we weananisye  
myanya ngalĩ syelĩ sya iĩma, nake asya,  
'Vuvĩlai na myua yenyu.' Mo  
nĩmavuvĩle mwaki, na asyoka asya,  
'Ndetei lũlũ yĩtheũku ya kwĩtĩkĩsya  
lũlũ waky0.'

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَاهُ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ  
قَالَ انْفَعُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ  
عَلَيْهِ قَطْرًا ⑫

98.Kwa Ou mo Ngoki na Makoki  
mayaatonya kOlisa kana kOvOthOa.

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ  
نَقْبًا ۝

99.Na mbee wa Ou we aisye, 'Uu nĩ tei  
kuma kwa Mwĩai wakwa. Indĩ yĩla  
Otianĩo wa Mwĩai wakwa ūkeanĩw'a,  
We akaŪtilanga w'o tŪlungu. Na kyathĩ  
kya Mwĩai wakwa vate nzika nĩ kya  
w'o.'

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي  
جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ۝

100.Na mŪthenyanĩ Ūsu Ithyĩ tūkamaeka  
amwe mamokĩĩĩle ala angĩ, na soo  
Ōkavuvwa. Indĩ Ithyĩ tūkamombany'a  
mo onthe vamwe.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ  
فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ۝

101.Na mŪthenyanĩ Ūsu tūkayumĩlya Iia-  
ya-Mwaki, ŌthyŪ kwa ŌthyŪ, kwa alei---

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ۝

102.Ala metho moo maĩ uungu wa tŪtŪ  
nĩkana maikasŪvĩle Ōkaany'o Wakwa,  
ona mayaĩ matonya kwĩw'a.

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِنَا وَكَانُوا  
لَا يَسْمَعُونَ سَعَاءًا ۝

## LUKU 12

103.Mo alei mesŪanĩa kana nĩmatonya  
kŪmosa athŪkŪmi Makwa ta amasŪvĩ  
vandŪ Vakwa Nyie? Vate nzika, Ithyĩ  
nĩtŪseŪvĩtye Iia-ya-Mwaki ta Ōthokyo  
kwa alei.

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ  
دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ  
نَرًّا ۝

104.Asyā, 'Ithyĩ tŪmŪtavye inyw'ĩ asu  
ala mena wasyo mŪnene vyŪ nŪndŪ wa  
meko moo?-----

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۝

105.'Asu ala wĩa woo w'onthe waĩte  
maimantha syĩndŪ ila ikwatene na  
thayŪ wa nthĩ ĩno, namo masŪanĩaa kana  
mekaa mawĩa maseo.'

الَّذِينَ ضَلَّ سَبِيلُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ  
يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۝

106.Asu nĩmo ala matasyĩtĩkĩlaa Syama  
sya Mwĩai woo na kŪkomana nake We.

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ

Kwa ūu mawla moo nī vathei, na  
Mūthenyanī wa Uthayūkyo, Ithyī  
tūikamanenga mo ūito.

فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ  
وِزْرًا ۝

107.Yu nīyo Ituvi yoo----- Iia-ya-  
Mwaki; nūndū mo nīmaleile kwītkīla,  
na mavūa ngūī na Syama Syakwa, na  
Atūmwa Makwa.

ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ جَهَنَّمَ بِنَاءَ كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا الْيَتَىٰ  
وَرُسُلَ هَرُورًا ۝

108.Vate nzika, asu ala metīkīlaa na  
kwīka meko maseo, makeethwa na  
Mūnda ya Itunī ta wīkalo,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ  
جَنَّاتُ الْإِفْرَادِ وَرُبُّهُمْ رَبٌّ  
وَاحِدٌ يَنْفَعُهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۝

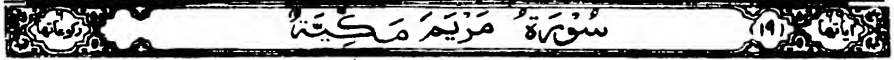
109.Vo nīvo mo makekalaa; na mo  
maikenda ūalyūko wa kuma vo.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلَّمْتُ رَبِّي لَنُفِذَ  
الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا  
بِشَيْءٍ مَدْدًا ۝

110.Asya, 'Ona ūkanga ūkatw'īka ingi  
kwoondū wa ndeto sya Mwīai wakwa,  
vate nzika, ūkanga nīūng'ala mbee wa  
ndeto sya Mwīai wakwa itanavika  
mūthya ona tūkaete ūngī ta ūsu  
kwongeleela ta ūtethyo.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُثَلِّمٌ يُؤْتِي إِلَىٰ آمَنَّا إِلَهُكُمْ اللَّهُ  
وَاحِدٌ فَسَنَ كَانَ يُزْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا  
صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۝

111.Asya, Nyie nīo mūndū otenyu ene;  
Indī Nyie nīngwatīte ūvuany'o kana  
Ngai wenyu nī Ngai Umwe tū. Kwa ūu  
we ūla wīkwatasya kūkomana na Mwīai  
wake, nīeke meko maseo, na  
ndakamwīanany'e We na ūmwe ona  
wīva nthīnī wa ūthaithi wa Mwīai wake.'



**MARYAM**  
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe  
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kaaf Haa Yaa 'Ain Saad. *We nĩwĩanĩe  
kwa onthe na We Nue ndongoi ya w'o,  
Ame Umanyi-W'onthe, Ngai wa-w'o!*

كَذَٰلِكَ ②

3. Uũ nI ũtalo wa tei wa Mwĩai waku  
Ūla wooniw'e mũthũkũmi wake,  
Sakalia.

ذُكِّرَ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ ذُكِّرِيَ ③

4. Yĩla we wamwĩkaĩlile Mwĩai wake,  
wĩkaĩli wa kĩmbithĩ.

إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ يَدَّاءَ خَفِيًّا ④

5. We aisye, 'Mwĩai wakwa, mavĩndĩ  
makwa nI monzu, na mũtwe wakwa  
nũkwakaka nI mbũi, ĩndĩ. Nyie  
ndyaaĩthwa nde mũathimĩku mboyanĩ  
yakwa Kwaku ona vanini.

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ  
شَيْبًا وَّلَمْ أَكُنْ بِدُعَايِكَ رَبِّ شَقِيًّا ⑤

6. Na Nyie nĩna w'ia ĩũũ wa andũ ma  
nyũmba yakwa ala me ĩtina wakwa,  
nakyo kĩveti kyakwa nI ngũngũ. Nenga  
Nyie ĩndĩ, mũtiĩwa kuma Kwaku-  
Mwene,

وَرَأَيْتُ خِيفَتِ الْمَوَالِي مِنْ وَرَآءِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي  
عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ⑥

7. 'Nĩkana atonye kũtwĩka mũtiĩwa  
wakwa na nyũmba ya Yakovo. Na  
Mwĩai wakwa, mũtw'ĩkĩthye we wa  
kũkwendeesya We.'

يَرْثِي وَيَرِثُ مِنْ آلٍ يَقْتُوبُ ⑦ وَأَجْعَلْهُ رَبِّ  
رَضِيًّا ⑧

8. 'We Sakalia, Ithyĩ twĩũtavya we ũvoo  
mũseo wa mwana Ūla syĩtwa yake nI  
Yoana Yahya. Ithyĩ tũyaaũmba ũngĩ ona  
wĩva mbee wake wĩna syĩtwa yĩ.

يَزَكِّيًّا ⑨ إِنَّا نَبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَىٰ لَمْ نَجْعَلْ  
لَهُ مِنْ قَبْلُ سَيًّا ⑩

9. Nake akōlya 'Nye ngeethwa na mwana ata na kīveti kyakwa nī ngūngū, na nīnīminīte kōvikīla ūkūū mōvītūku?

قَالَ رَبِّ أَلَيْ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا  
وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ①

10. We aisye, 'Uu nīw'o kōilyī. 'Indī Mwīai waku easya, 'Nī ūvūthū Kwakwa Nyie, na ow'o Nyie nīnakūmbie we mbee, yīla we wāi vathei.'

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَقَدْ  
خَلَقْتَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ②

11. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, mbiīe ūvano.' Ngai asya, 'Uvano waku nī kana, we ndūkaneena na mūndū ona ūmwe vandū va matukū atatū maima ūtukū na mūthenya.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ  
النَّاسَ تِلْكَ لَيَالٍ سَوِيًّا ③

12. Na Indī we amaumīlīle andū make kuma ūthembeonī nā amony'a na moko na kūmatavya na kīwe mamūtaie Ngai kīoko na wīoo.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ  
أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ④

13. 'We Yoana, kwata Ivuku ūlūmītye. 'Na lthyī nītwamūnengie we ū ē kana.

يُنْحِي خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَأُتَيْنَاهُ الْحُكْمَ  
صَبِيًّا ⑤

14. Na wololo wa *ngoo* kuma Kwitū-ene, na ūtheu. Na we aī mūtheu.

وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ⑥

15. Na kūmathūkūma asyai make. Na we ndaī mwīkathīli kana mbaa-matū.

وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ⑦

16. Na mūuo wāi ūlū wake mūthenya ūla wasyaiwe, na mūthenya ūla wakw'ie, na mūuo ūkeethwa nake mūthenya ūla ūkathayūkw'a ethwe thayū *mgī*.

رَسَلْنَا عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ رُسُلًا يُبَيِّنُ  
لَهُ حَقًّا ⑧

## LUKU 2

17. Na tavany'a *ŭvoo* wa Malia *tondū ūwetwe* Ivukunī. Yīla we waumie katī wa andū make athi vandū ngalī ya Umīlonī wa syua,

وَأَوْكُفْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا  
مَكَانًا شَرْقِيًّا ⑨



18. Na eeyikila tūtū we mwene kwivathana namo, Indī Ithyī nītwamūtūmie mūlaika Waitū vala ūī, na amumīlila we ailyī ta mūvw'ano wa mūndū mūima mwīanlu.

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا  
رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ①

19. We aisye, *Malia*, 'Nyie nīmantha wīvitho kwa Ngai-Wa-Ulau kuma vala ūī ethwa we ow'o nūmōkīaa We.'

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ②

20. We asūngīe, 'Nyie nī Mūtūmwā wa Mwīai waku tū, nīkana Nyie ndonye kūūnenga we mwana mūlūngalu.'

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا  
زَكِيًّا ③

21. We *Malia* akūlya, 'Nyie ndonya kwīthwa na mwana ata oyīla vate mūndū ūngiīlīte Nyie, na Nyie ndyaaīthwa nde mūtheu?

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ  
قَدْ نَزَّلَ عَلَيْنَا ④

22. We *Mūlaika* amūsūngīa, 'Uu nīw'o.' Indī Mwīai waku easya, 'Uū nī ūvūthū Kwakwa Nyie. Na Ithyī tūkeeka ūu nīkana tūtonye kūmūtū'kīthya we Kyama kwa andū, na tei kuma Kwitū, na nī kīndū kītw'ītwe.'

قَالَ لَكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْئٍ وَلِنَجْعَلَ آيَةً  
لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا ⑤

23. Kwa ūu we nīwamūtavie we na auma vamwe nake athi vandū vaasa ūtee.

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا قَوِيًّا ⑥

24. Na woo wa kūsyaā wamūtwaā kītīnanī kya mūtende. Na we *Malia* asya, 'Aa! Takethwa Nyie nīnakw'ie mbee wa ūndū ūū na kūtūwīka kīndū kyūlīte vyū!'

فَاجَاءَهَا الْبَخَاسُ إِلَى جَنْدِ النَّخْلَةِ قَالَتْ  
يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنِيًّا ⑦

25. Indī we nīwamwītīe kuma ītheo wake, *akyasya*, 'Ndūkew'e kyeva. Mwīai waku nīwīlīte kalūsī ītheo waku we;

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ  
تَحْتَكِ سَرِيًّا ⑧

26.'Na thingithya Itina ya mütende yelekele vala we ūī; na nūŋkūvalŋkīlya we ndende nzeo na mbū.

وَهَرَّتْ إِلَىٰ نِكَ بِجَذَعِ التَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا  
يَبِينًا ①

27.Kwa ūu, ya na ūinyw'a, na voovya itho yaku. Na woona mūdū ona umwe, asya, 'Nyie nīnīvīfite kwa Ngai-Wa-Ulau kūtīla kūya; kwa ūu, Nyie ūmūnthī ndiūneena na mūdū ona wīva.'

فَكُنْ وَأَشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا قَامَا تَرَيْنِ مِنَ الْبَشَرِ  
أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ  
الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ②

28.Indī Malia aete kana kwa andū make, akakuŋte, namo masya, 'We Malia, we nūetete kīndū kīeni!

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يُبْرِمُ لَقَدْ جُنْدٍ  
شَيْئًا فَرِيًّا ③

29.'We mwītū-a-inyia wa Aluni, au ndaī mūdū mwathē ona nyinyia waku ndaī kīveti kīlaalai!'

يَأْتِ هَؤُلَاءُ مَا كَانَ آبَاؤُكَ أَمْرًا سَوْمًا وَمَا كَانَتْ  
أُمُكُ بَعِيًّا ④

30.Indī we ooloota kana. Namō makūlya, 'Tūtonya ata kūneena na ūmwe ūla nī kana kaūkenge?'

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي  
الْأَهْدِ صَبِيًّا ⑤

31.We Yesu asya, 'Nyie nī mūthŋkūmi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nūnengete Nyie Ivuku, na kūndw'īkīthya Nyie Mwathani:

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ أَنبِئْنِي الْكِتَابَ وَحَظْلِي يَبِينًا ⑥

32.'Na We nūndw'īkīthītye Nyie mūathimwa ovonthe vala ngethwa nī, na nūmbīyīlāfe Nyie Mboya na kumya nthembo īvinda yonthe yīla Nyie nī thayū;

وَجَعَلَنِي مُبْرَكًا إِنْ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ  
وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ⑦

33.Na We nūndw'īkīthītye Nyie wa kūmūthŋkūma mwaitū, na We ndandw'īkīthītye Nyie kwīthwa nī mūng'endu na ūte mūathime.

ذَرَأًا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ⑧

34.'Na mūuo wāī īŋlū wakwa mūthenya ūla nasyaiwe, na mūuo ūkeethwa īŋlū wakwa mūthenya ūla ngakw'a, na

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ  
أُبْعَثُ حَيًّا ⑨

mŭthenya ūla ngathay00kw'a nĩthwe  
thayŭ *ngĩ.*'

35.Usu aĩ Yesu mwana wa Malia. *UO*  
*nĩ* ūneeni wa w'o ūlŭ wa ūvoo ūla mo  
methŭawa na nzika naw'o.

ذٰلِكَ عَلَيَّ ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ  
يَسْتَرْوُونَ ﴿٣٥﴾

36.Kŭiwaĩĩte *Utonyi* wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe kwĩyosea mwana We-  
Mwene. Nĩ Mŭtheu We. Yĩla We  
watw'a ūndŭ, We aũtavasya, 'Tw'ĩka!  
na ūitw'ĩka.

مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَّتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحٰنَهُ اِذَا قَضٰى  
اَمْرًا فَاَتَمَّا يَاقُولُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٣٦﴾

37.Yesu aisye: 'Vate nzika, Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wakwa, na  
Mwĩai wenyu. Kwa ūu, mŭthaithei We  
*eweka*; ĩno nĩyo nzĩa ya w'o.

وَإِنَّ اللّٰهَ رَبِّنِيْ وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ هٰذَا صِرَاطٌ  
مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٣٧﴾

38.Indĩ nguthu nĩsyavathŭkanganie katĩ  
wasyo, kwa ūu, woo nĩ wa asu ala  
matetĩkĩlaa ūmbano wa mŭthenya ūla  
mŭnene.

فَاَتَخَلَّفَ الْاَخْرَابُ مِنْ يَدَيْهِمْ قَوْلٌ لِّلَّذِيْنَ  
كَفَرُوْا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿٣٨﴾

39.Kwĩw'a kwoo na kwona kwoo  
kŭkeethwa kwĩ kwa ūsengy'o ata  
mŭthenya ūla mo makoka Kwitŭ! Indĩ  
ŭmŭnthĩ eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa ĩvĩtyo  
yĩ ūtheinĩ.

اَسْمِعْ بِهِمْ وَاَبْصُرْ يَوْمَ يَأْتُوْنَكَ لَكِنِ الظَّالِمُوْنَ  
الْيَوْمَ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣٩﴾

40.Na makaany'e mo ūlŭ wa mŭthenya  
wa kyeve yĩla ūvoo ūkatuwa. Indĩ yu  
mo me nthĩnĩ wa mwĩkalo wa kŭlea  
kŭsŭvĩa, kwa ūu, mo mayĩtĩkĩlaa.

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِيَ الْاَمْرُ وَهُمْ  
فِيْ غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٤٠﴾

41.Nithyĩ ala tŭkatĩwa nthĩ na *onthe*  
ala me ūlŭ wayo; na Kwitŭ nĩkw'o mo  
*onthe* makatŭngwa.

اِنَّا نَحْنُ رَبُّ ثَرَاتِ الْاَرْضِ وَمَنْ عَلَيْهَا وَاِلَيْنَا  
يُرْجَعُوْنَ ﴿٤١﴾

## LUKU 3

42. Na tavany'ai Ovoo wa Avalamu tondū Owetetwe Ivukunī. We aī mOndū wa w'o na Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

43. Yīla we wamŭtavisye īthe wake, 'We asa wakwa, nīkī we ūōkīthaiṭha kīla kītew'aa nthī kana kīkōna nthī, ona kītaŭnenge we kīndū.

إِذْ قَالَ لِأَبْنَيْهِ يَا بُنَيَّ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا

44. We asa wakwa, Ow'o Nyie nīmbikīwe nī Ūmanyi ūla ūtaŭvikīe we; kwa ūu mbikīla Nyie, ngaŭtongoesya nziānī īla ya w'o.

يَا بُنَيَّ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعُلَمَاءُ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا

45. 'We Asa wakwa, ndŭkamŭthŭkŭme Satani, vate nzika, Satani nī kīema kwa Ngai-wa Ulau.

يَا بُنَيَّ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَصِيًّا

46. 'We Asa wakwa, Ow'o, Nyie nīngŭkīa ūsilīlo wa Ngai-Wa-Ulau ndŭkese kŭŭkwata we, na ūitw'Tka mŭnyanyae wa Satani.'

يَا بُنَيَّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُتَشَكَّكَ مَدَابِّ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا

47. We amŭsŭngīe, 'We nŭŭitia ngai syakwa we Avalamu? Ethwa we ndŭkŭeka, Nyie vate nzika, ngatila vyū ngwatanīo yonthe yakwa naku we. Yu ekana nakwa kwa īvinda īasa;

قَالَ أَرَأَيْتَ أَنْتَ عَنْ الْيَهُدِيِّ يَا ابْنِ إِيمَانٍ لِمَ تَمُوتُ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا

48. Avalamu amwīla, 'Mŭuo wīthwe naku. Nyie nīngwītya ūekeo wa Mwīai wakwa kwoondū waku. We ūow'o nī mŭlau kwakwa.

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا

49. 'Na Nyie nīngwīvetanga kŭasa naku na syonthe īla we ūsykālīaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Nyie nīngŭmŭvoya Mwīai wakwa; nokwīthwa

وَأَعَزَّ لَكَ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَنِّي إِلَّا كُنتَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا

kana, nthlŋl wa kŋvoya kwakwa kwa Mwŋai wakwa, Nyie ndikew'ŋhwa woo.'

50. Kwa ūu, yŋla we waminie kwŋvathana namo we mwene na syŋndŋ ila mathaithaa vandŋ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŋ nŋtwamŋnengie we Isaaka na Yakovo, na kŋla *umwe woo* nŋtwamŋtw'ŋkŋthisye Mwathani.

فَلَمَّا اغْتَرَّ لَهُمْ وَمَا يَعْْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ  
وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا  
نَبِيًّا ۝

51. Na Ithyŋ nŋtwamanengie mo tei Witŋ; na twamaseŋvŋsya ndafa syaw'o na sya ŋŋlŋ.

وَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ  
قَدْ صَدَقَ عَلَيْهِ ۝

#### LUKU 4

52. Na tavany'ai *ŋvoo wa Mose tondŋ ŋwetetwe* Ivukunŋ. Ow'o we aŋ ŋla mŋnyuve; na we aŋ Mŋtŋmwa, Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ  
رَسُولًا نَبِيًّا ۝

53. Na Ithyŋ nŋtwamwŋtie we kuma ngall ya kw'oko kwa aŋme kwa Kŋma, na twamŋthengeesya we vakuvŋ Naitŋ kwa ŋthengeanŋu wa *mwanya*.

وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ  
نَجِيًّا ۝

54. Na Ithyŋ kwa matei Maitŋ, nŋtwamŋnengie mwanaa-nyinyia Aluni ta Mwathani.

وَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ۝

55. Na tavany'ai *ŋvoo wa Isumaeli tondŋ ŋwetetwe* Ivukunŋ. We ow'o aŋ na kŋthito kya *kwŋanŋsya motianŋo make*. Na We aŋ Mŋtŋmwa, Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ  
وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۝

56. We nŋwamathing'ŋasya andŋ make Mboya na kumya nthembo na nŋwamwendeeasya Mwŋai wake nesa.

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ  
رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۝

57.Na tavany'ai ūvoo wa Idris Enoko  
tondū ūwetetwe nthĩĩ wa Ivuku. We aĩ  
mũndū wa w'o na Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ٥٧

58.Na Ithyĩ nĩtwamũnenevisye we  
kũvika kĩkalonĩ kĩtũũlu.

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ٥٨

59.Aa nĩ andũ ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe wamanengie maũathimo Make  
kuma katĩ wa Athani, ma ūsyao wa  
Atamu, na ma ūsyao wa asu Ithyĩ  
twamakuie nthĩĩ wa ngalawa vamwe na  
Noa, na ma nzyawa ya Avalamu na  
Isilaeli; namo me katĩ wa asu ala Ithyĩ  
twamatongoesye na twamanyuvie. Yĩla  
Mĩsoa ya Ngai-Wa-Ulau yasomiwe  
kwoo, nĩmavalũkile nthĩ na mothyũ  
moo, mo ene mbee wa Ngai maĩĩte.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ  
ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ  
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَٰءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا  
إِذْ أَنْتَلَّ عَلَيْهِمُ ابْنُ الْخَنَزِ خُزَّاءٌ بَعْدَ آوَيْكُنَا ٥٩

60.Na ĩtina woo nĩvookie nzyawa ĩla  
syaekie Mboya, na maatĩla mawendi  
mathũku. Kwa ūu mo makakomana na  
wanangĩko,

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا  
الشَّهْوَةَ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا ٦٠

61.Ateo ala melilaa na kwĩtĩkĩla na  
kwĩka meko maseo. Aa makalika Itunĩ,  
namo maikavĩtw'a ona vanini.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ  
الْجَنَّةَ وَلَا يَظْلَمُونَ شَيْئًا ٦١

62.Mĩũnda ya Tene na Tene ĩla Ngai-  
Wa-Ulau wamathie athũkũmi Make kũla  
kũtonekaa. Vate nzika, ūtianĩo Wake  
nokũvika ūke.

جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ  
إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ٦٢

63.Mo maikew'a kĩndũ kĩthũku vo, ĩndĩ  
no ngethi sya Mũuo; namo makeethwa  
na motethyo moo vo, kĩloko na wĩoo.

لَا يَسْعَوْنَ فِيهَا لُغَا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا  
بَكْرَةٌ وَعَشِيًّا ٦٣

64.Yu nĩyo ĩtu yĩla Ithyĩ tũmanengae  
athũkũmi Maitũ ala alũngalu ta ūtĩĩwa.

لَٰكِ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ  
تَقِيًّا ٦٤

65.'Na ithyĩ *alaŋka* tũithecaa ateo kwa mwĩao wa Mwĩai waku. Nĩ Syake ila syĩ mbee waitũ na syonthe ila syĩ Itina waitũ na syonthe ila syĩ katĩ; na Mwĩai waku ti wa kũlwa.'

وَمَا نَسْتَرْزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ٥٦

66.We nĩ Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wa syellĩ. Kwa ũu, mũthũkũmei We, na Itĩĩwai na ũmĩĩsyo wĩanĩ Wake. We nũmwĩsĩ ona ũmwe wĩanene Nake?

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ ۚ وَبِعَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَيِّئًا ٥٧

### LUKU 5

67.Na mũndũ aasya, 'Kyaũ! Nyie nakwa, nĩngatũngwa thayũ Ingĩ?'

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِثْلُ لَسَوْفَ أَخْرُجُ حَيًّا ٥٨

68.Mũndũ noũlilikanaa kana Ithyĩ twamũmbie mbee, yĩla we waĩ vathei?'

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ٥٩

69.Na nĩĩvĩta na Mwĩai wakwa, Ithyĩ kwa ũla w'o tũkamombany'a mo vamwe, na masatani ota ũu; na indĩ tũkamaete matulĩtye-ndu kũthyũlũlũka lia-ya-Mwaki.

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمُ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُخْصِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ٦٠

70.Indĩ Ithiyi vate nzika, tũkamakusya nza, kuma kĩla nguthunĩ, asu ala amwe moo maĩ omũ mũno vyũ nthĩnĩ wa ũlei makyũkita na Ngai -Wa-Ulau.

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا ٦١

71.Na vate nzika, Ithyĩ nĩtũmesĩ nesa vyũ ala maĩĩte nĩ kũvĩvĩw'a vo.

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا جِدْلِيًّا ٦٢

72.Na vai ũmwe wenyu ũtakoka vo. Uu nĩ ũtw'io mũtw'e wa Mwĩai waku.

وَإِنْ فَتَنَّاكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَشِمًا مَقْضِيًّا ٦٣

73.Indĩ Ithyĩ tũkamatangĩta ala alũngalu na tũkamatia eki-ma-naĩ vo matulĩtye-ndu.

ثُمَّ نَبْغِي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ٦٤

74. Na yīla Mīsoa Yaitū mītheu yasomwa kwoo, alei mamakūlasya etīkīli, ‘Nī nguthu yīva katī wa ii syell nzeo *TULO* wa ōnene yīna andū aingī?

وَإِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِمَا ابْنَتَا بَنِي قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا  
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَآخَسُنْ

نَدِيًّا ۝

75. Na nī nzyawa syīana ata ila Ithyī tūsyangīte mbee woo, ila syaī nthw’ii mbee wasyo na ndūngalu ikyleneka!

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَانًا

وَرِيعًا ۝

76. Asya, ‘Ngai-Wa-Ulau amanengae asu ala me nthīnī wa īvītyo īvinda īasa kūvika, yīla mo makona kīla mateelemaw’a nakyo- ethwa nī ōsilīlo kana ūla Saa—mo makamanya nūū ūla wī vathūku mūno *TULO* wa ōnene na ūla mwonzu nthīnī wa nguthu sya ita.

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَبْذُذْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَثَلًا  
حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ  
فَيَسْئَلُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُندًا ۝

77. ‘Na Ngai Mwene Vinya W’onthē nūmongelaa ūtongoinī ala maatīlaa ūtongoi. Na mawīa maseo ala mekalaa nī maseo vyū mbee wa metho ma Mwīai waku ta ītuvi, na maseo vyū ta ūsūngīo.

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَقِيَّةُ لِلطَّيِّفِ  
خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا ۝

78. We īndī, nūmwonete we ūla ūmīleaa Mīsoa Yaitū, na waasyaa, ‘Nyie vate nzika, nganengwe ūthw’ii na syana?

أَقْرَبَتْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَاؤْتِيَنَّ مَا لَا  
وَدَلًا ۝

79. We nūmanyīte ūvoo na maūndū ala matonekaa, kana we nīwosete kyathī kuma kwa Ngai-Wa-Ulau?

أَظْلَعَ الْغَيْبِ أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۝

80. Aiee, Ithyī tūkaandīka maūndū ala we ūneenaa na Ithyī tūkaasavya ūsilīlo mūno kwoondū wake.

كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ۝

81. Na Ithyī tūkamŌnenge we maūndū onthe ala we ūneenaa ta ūtīwa, na we akooka Kwitū eweka vyū.

وَنَرْتُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۝

82. Namo nīmosete ngai ingī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W’onthē, nīkana

وَأَخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۝



itonye kwithwa uumo wa ūtonyi  
kwoondū woo.

83.Tiw'o ona vanini! Mo makaŪlea  
Ūthaithi woo, na maitwika amaitha moo.

﴿كَلَّا سَيَقْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضَلَالًا﴾

#### LUKU 6

84.We nowonaa kana Ithyī nītūmatūmīte  
masatani ūlū wa alei maimakathīa  
kwika meko ma wau-wa-matū?

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَذُّعُهُمْ  
أَمْرًا﴾

85.Kwa ūu, we ndūkekalaate kwoondū  
woo, Ithyī nītūmīte ūtalo mwīanīu wa  
meko moo.

﴿فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا﴾

86.Lilikanai mūthenya ūla Ithyī  
tūkamombany'a ala alūngalu mbee wa  
Ngai wa-Ulau ta aeni ma ndaīa.

﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفَدًا﴾

87.Na Ithyī tūkamatwaa avītany'a lianī-  
ya-Mwaki ta ndīthya ya indo ītwaītwe  
vandū va kūnyw'a kīw'ū.

﴿وَسَوْفَ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرَدًا﴾ وقت

88.Vai ūkethwa na vinya wa  
kwīw'anīthya ateo we ūla wosete ūtianīo  
kuma kwa Ngai-Wa-Ulau.

﴿لَا يَنْبَلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ  
عَهْدًا﴾ عهد

89.Namo maasya, 'Ngai-Wa-Ulau  
nīwīyoseete mwana We-Mwene.'

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾

90.Kwa ūla w'o, inyw'ī nīmwīkīte kīndū  
kya ūsengy'o na kya kūmakya mūno!

﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا﴾

91.Nī vakuvī matu kwatūkana nūndū  
wakyō na nthī yatūkanīle katī na īlma  
ivalūkange nthī syī ilungu.

﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتْفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَ  
تَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا﴾

92.Nūndū mo mamūwetanīasya Ngai-  
Wa-Ulau na mwana.

﴿أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾

93.Oyīla kūtatonyeka Ngai-Wa-Ulau  
kwīyosea mwana We-Mwene.

وَمَا يَشْفِقُ لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝٩٣

94.Vai ona ūmwe nthīnī wa matu na nthī  
ūtakoka kwa Ngai-Wa-Ulau ta  
mūthūkūmi.

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا أَتَى الرَّحْمَنَ عَبْدًا ۝٩٤

95.Nīw'o, We nūmathyūlūlūkīte mo na  
ūmanyi Wake na nūmatallīte mo onthe  
vyū.

لَقَدْ أَخْطَأْنَاهُمْ وَعَدَّ هُمْ عَدًّا ۝٩٥

96.Na kīla ūmwe woo akooka Kwake  
eweka Mūthenyanī wa Uthayūkyo.

وَكُلُّهُمْ أَتَيْنَاهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۝٩٦

97.Asu ala metīkīlaa na kwīka meko  
maseo Ngai-Wa-Ulau akaete wendo  
nthīnī wa ngoo syoo.

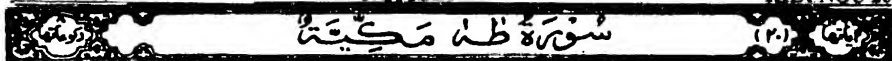
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۝٩٧

98.Kwa ūu, Ithyī nītūmītw'īkīthītye  
Kulani yīthwe yī mbūthū kwa kīthyomo  
kyaku nīkana we ūtonye kūnengane  
ūvoo mūseo na yo kwa ūlūngalu, na  
kūmakaany'a nayo andū ala  
manengetwe kūkaanānī.

فَأَنشَأْنَا بَنِينَ لَهُ بِلْسَانِكَ لِنُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَنُنذِرَ  
بِهِ قَوْمًا لَّدُنَّا ۝٩٨

99.Na nī nzyawa syāna ata ila ithyī  
tūsyangīte mbee woo! We nūtonya  
kwona ūmwe woo, kana kwīw'a ona  
kīwe kyoo?

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِشُّ مِنْهُمْ  
شَيْئًا ۝٩٩ قُلْ مَنْ أَحَدٌ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ۝١٠٠



TAA HAA  
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syŵtwaŋi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa Haa. *We Mũndũ Mwĩanũ!*

3. Ithyĩ tũimĩtheetye Kulani nĩkana we  
Uthĩnĩke,

طه ②

مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ③

4. Indĩ nĩ ta ũtao kwake we ũla ũmũkĩaa  
Ngai.

إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّتَنبَخْشَ ④

5. *Na ũvuany'o kuma kwake We Ula*  
*woombie nthĩ na matu matũũlu.*

تَنْزِيلًا لِّمَن خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الْفُلا ⑤

6. *We nĩ Ngai-Wa-Ulau Ula ũtĩnĩkĩte*  
*We Mwene Kĩvĩlanĩ-Kya-Usumbĩ.*

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ⑥

7. Nĩ Syake syonthe ona syĩva ila syĩ  
matunĩ na syonthe ona syĩva ila syĩ ũũũ  
wa nthĩ, na syoonthe ona syĩva ila syĩ  
katĩ wasyo, na syonthe ona syĩva ila syĩ  
uungu wa mũthanga ũla wĩ kĩmeu.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا

نَحْتُ الشَّرْعِ ⑦

8. *Na ona we ũkaneena na wasya*  
*mũtũũlu, vai kĩvathũkany'o, nũndũ We*  
*nĩwĩsĩ ũsũanĩo wa kĩmbithĩ na maũndũ*  
*ala meteele kũvithwa mũno.*

وَأَن تَجْهَرُوا بِالْقَوْلِ فَوَاقَهُ يَعْلَمُ السِّرَ وَأَخْفَهُ ⑧

9. Ngai Mwene Vinya W'onthe ---Vai  
Ngai ateo We. Masyĩtwa onthe ala  
manake mũno vyũ nĩ Make.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ⑨

10. *Na ũvoo wa Mose nũkũvikĩe we?*

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ⑩

11. Yĩla we woonie mwaki, amatavisye  
andũ make, 'ikalai inyw'ĩ vau, Nyie  
nĩngwona mwaki; vangĩ nĩndonya

إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا ⑪

kUmUtee inyw'I kIsinga kuma vo kana ngona Utongoi u-mwakini.'

لَعَلَّ أَنْتُمْ قَرْنَهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدَ عَلَى الشَّامِ  
هُدًى ⑤

12.Na yIla we wookie vala ōI, nIkwetaniwe, 'We Mose,

فَلَمَّا أَتَاهَا نُذِي يَمُوسَى ⑥

13.NIw'o, Nyie nI MwIai waku, kwa ōu, umya iatū syaku; nŌndū we wI MwandanI mŌtheu wa Tuwaa.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْأَمْدَانِ  
طَوًى ⑦

14.Na Nyie nIngŌnyuvIte we; kwa ōu, IthukIIsye maŌndū ala meŌvuanw'a.

وَأَنَا اخْزَنْكَ فَأَسْبِغْ بِمَا يُوسَى ⑧

15.NIw'o Nyie nI Ngai Mwene Vinya W'onthe; vai Ngai ūtee Wakwa Nyie; Kwa ōu, nthŌkŌmei Nyie, na lŌmyai Mboya kwa Ōlilikany'o Wakwa.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ  
الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِ ⑨

16.'Vate nzika, ōla Saa Ōkavika; Nyie nIndonya kŌwumbŌla w'o, nIkana kIla thayŌ ūtonye kŌtuvwa kwIlanana na kIthing'IIsyo kya w'o.

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ  
بِمَا تَسْعَىٰ ⑩

17.Kwa ōu, we ōla ūtetIkIlaa ūvoo ūsu, na ūatIlaa mawendi make mathŌku, ndakakumye vo, we ndūkese kwanangIka.

لَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ  
هُوَ فَذَرْنِي ⑪

18.'Na nI kyaŌ kyu kI kw'okonI kwaku kwa aŪme, we Mose?'

وَمَا تِلْكَ بِمَعِينِكَ يَمُوسَى ⑫

19.Mose asŪngIa, 'Ino nI ndata yakwa, Nyie nInImyaIlaa, na Nyie nIngŌnaa matū nayo kwoondū wa malondu makwa, na nIna mawIa angI na yo ōta ōu.

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَاهْتَسِبُ بِهَا  
عَلَىٰ عَنِّي وَلِي فِيهَا مَارِبٌ أُخْرَىٰ ⑬

20.Ngai amwIa, 'Milekye nthI, we Mose.'

قَالَ أَلْقَاهَا يَمُوسَى ⑭

21. Kwa ūu nīwamīlekilye nthī, na sisya!  
yaī nzoka īsembete.

فَالْقِسْمَ فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ٢١

22. Ngai amwīa, 'Mīkwate, na ndūkakīe.  
Ithyī nītūmītūnga nthīnī wa mwīkalo  
wayo ūla wa mbee.

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَتُعِيدُهَا سِيرَتَهَا  
الْأُولَى ٢٢

23. Na Tkīa kw'oko kwaku vakuvī na  
nzakwava yaku. Kw'o kwīuma kwī  
kweū, kūtena ūwau ona ūmwe-----  
Kyama kīngī,

وَأَضْمُرْ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجَ بَيْضَاءَ مِنْ  
غَيْرِ سَوْءٍ آيَةً أُخْرَى ٢٣

24. 'Kana Ithyī tūtōnye kūkwōny'a we  
katī wa Syama Sitū ila nenange.

لِيُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ٢٤

25. 'Enda we kwa Valao; vate nzika, we  
nōkīlīte mīvaka yonthe.'

فَإِذْ هَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ٢٥

## LUKU 2

26. Mose aisye, 'Mwīai wakwa, vingūa  
kīthūi kyakwa kwoondū wakwa,

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ٢٦

27. Na vōthya wīa kwoondū wakwa,

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ٢٧

28. 'Na kwatany'a Tkundo ya ūmī  
wakwa.'

وَأَحْلِلْ عُقْدَهُ مِنْ لَدُنِّي ٢٨

29. 'Nīkana mo matōnye kūmanyā  
ūneeni wakwa,

يَفْقَهُوا قَوْلِي ٢٩

30. 'Na nenge nyie mūtetheesya kuma  
andūnī ma nyūmba yakwa---

وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ٣٠

31. 'Aluni mwanaaia;

هُرُونَ أَخِي ٣١

32. Ongeleela vinya wakwa nake.

أَشْدُدْ يَدِي أَدْرِي ٣٢

33. 'Na mūtwtīkīthye we wa kūkwata wīa  
ūmwe wakwa,

وَأَشْرِكْ لِي فِي أَمْرِي ٣٣

34. 'Nĩkana tũtonye kũũtaĩa We mũno.

كَيْ تَسْجَدَ كَثِيرًا ①

35. Na kũũlikana We mũno.

وَنَذَرَكَ كَثِيرًا ②

36. We wĩna ũmanyi mwĩanĩu witũ.'

إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا ③

37. Ngai aisye, 'Mboya yaku nĩyeetĩkĩlwa we Mose!

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يٰمُوسَى ④

38. Na ow'o, Ithĩ nĩtweew'anĩte kw'ia  
Inee ĩũũ wake ĩvinda yĩngĩ ota ũu,

وَأَقْدَمْنَا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ⑤

39. Yĩla Ithĩ twamũvuanĩsyeye nyinyia  
waku, ũla waĩ ũvuany'o wa vata  
tũkyasya,

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ⑥

40. 'Mwĩkeĩ ngalawanĩ, na mũimĩkya  
ũsĩnĩ, na ĩndĩ ũsĩ ũmwĩkya we ũtee, na  
ũmwe ũla nĩmũmaitha Wakwa na ota ũu  
mũmaitha wake akamwosa.' Na Nyie  
nĩnaũlingile we na wendo kuma  
Kwakwa; na Nyie neekie ũu nĩkana we  
ũeewe mbee wa itho Yakwa.

أَبِ أَقْدَفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْدَفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلَقَاهُ  
أَيُّمُّرُ الْبَاسِجِلِ يَأْخُذُهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَهُ ⑦  
وَقَدْ لَازِمُ الْآفِيَّتِ عَلَيْكَ مَحَبَّةٌ مِّنِّي ⑧ وَلَتَضَعُ عَلَىٰ عَيْنِي ⑨

41. Yĩla mwĩtu wa nyinyia waku wesĩle  
vau na akũlya, 'Nyie nĩndonya  
kũmwony'a inyw'ĩ ũla wĩmũsũvĩa?'  
Kwa ũu, Ithĩ nĩtwaũtũngie we kwa  
nyinyia waku nĩkana itho yake yĩthĩwe  
na mũuo na ndakethĩwe na kyeva. Na  
we nĩwooaie mũndũ, ĩndĩ Ithĩ  
nĩtwakumisye we nthĩnĩ wa kyeva. ĩndĩ  
Ithĩ nĩtwaũtatie we na nzĩla syĩ  
kĩvathũkany'o. Na we nĩwekalile myaka  
mingĩ katĩ wa andũ ma Mitiani. ĩndĩ we  
weanĩla ũima ũla wendekaa, we Mose.

إِذْ تَنَسَّىٰ أَخْلَكَ فَقَوْلُ هَلْ أَذْلَكُمُ عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ  
فَوَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ⑩ وَوَضَعْنَا  
نَفْسًا فَنَجَّيْنِكَ مِنَ الْعَمْرِ وَقَدْ جَاءَكَ مَوْتُهَا فَلَمِيتَ  
سِينِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ⑪ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ مِّنِّي ⑫

42. 'Na Nyie nĩngũnyuvĩte we kwoondũ  
Wakwa-Mwene.

وَأَصْطَفَيْتَكَ لِنَفْسِي ⑬

43.'Enda we, na mwanaa nyinyia waku, vamwe na Syama Syakwa, na mŭikaleele nthĩnĩ wa kŭndilikana Nyie.

إِذْ هَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِالنِّبِيِّ لَا تَنبِئَانِي وَكَوْنِي ۝

44.'Endai, inyw'elĩ, kwa Valao, nŭndũ we nŭkĩĩte mĩvaka yonthe vyũ.

إِذْ هَبْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَفَرٌ ۝

45.'Na neenai nake we inyw'elĩ, na ndeto nduu vangĩ we nŭtonya kŭsŭvĩa kana kŭkĩa.

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيْسًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ۝

46.Namo masŭngĩa, 'Mwĩai waitũ, ithyĩ nĩtũũkĩa we ndakese kŭtũetee kĩthokoo, kana kŭkĩĩa mĩvaka yonthe nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ.

قَالَ رَبُّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفَرْطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى ۝

47.Ngai amea, 'Mŭikakĩe; nŭndũ Nyie nĩnenyu inyw'elĩ. Nyie nĩnĩw'aa na Nyie nĩnonaa.'

قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْبَغُ وَأَدَى ۝

48.'Kwa ũu endai kwake mwĩ elĩ na mŭimwĩa, 'Ithyĩ twĩ Atũmwa ma Mwĩai waku; kwa ũu, maeke Aana-ma-Isilaeli mathi naitũ; na ndŭkamathĩny'e. Ithyĩ ow'o tũkũetee we Kyama kuma kwa Mwĩai waku; na mŭuo ũkeethwa tũũ wake we ũla ũatĩĩaa ũtongoi;

فَأَنبِئْهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا نُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى ۝

49.'Ow'o, nĩkũminĩte kũvuanwa kwitũ kana, ũsilĩĩlo ũkooka kwake we ũla ũleaa na kũalyũka.'

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۝

50.Valao akũlya, 'Mwĩai wenyu mwĩ elĩ nŭũ ĩndĩ we Mose?'

قَالَ مَن رَّبُّكُمَا يَهُوسَى ۝

51.Asŭngĩa, 'Mwĩai waitũ nĩ We ũla wakĩnengie kĩla kĩndũ mŭmbĩlwe wakyo na ĩndĩ akĩtongoesya wĩanĩ wakyo ũla wailĩĩe.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ۝

52. Valao akūlya, 'Kōkeethwa kūilyī ata Indī, Tūlū wa nzyawa ila syaī sya mbee.

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ۝

53. We aisye, 'Umanyi wasyo wīna Mwīai wakwa *Uandīkīwe* nthīnī wa Ivuku. Mwīai wakwa ndavītasya ona ndolawa.'

قَالَ عَلِمْنَا عِنْدَ رَبِّنَا فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ۝

54. We nī Ula ūmbīte nthī kwīthwa ta ūkomo kwenyu, na nŋmŋseŋvīsyē nzīa sya kwīslīaa, na Ula ūtheeasya mbua kuma Itunī, na Indī nŋndŋ wayo tūimesya imea syī kīvathŋkany'o.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَّكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ ثِبَاتٍ شَجَى ۝

55. Inyw'ī yai na It̄hyai indo syenyu. Nīw'o, nthīnī wa ūndŋ ūŋ ve Kyama kwa asu ala manengetwe kīlīko.

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى ۝

### LUKU 3

56. Kuma kwa mŋthanga ūŋ, Ith̄yī nītŋmŋmbīte inyw'ī, na nthīnī wayo, Ith̄yī tūkatuma mŋsyoka, na Ith̄yī tūkamumya vo īngī.

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُؤَيِّدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ۝

57. Na Ith̄yī nītwamwonisye Valao Syama Sitŋ, syonthe vyū; Indī we nīwaleile syo na nīwaleile *kwīlīkīla*.

وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ۝

58. Valao akūlya, 'We ūkīte kŋŋ kwitŋ, we Mose, kŋtumya nthīnī wa nthī yaitŋ na ūŋi waku?'

قَالَ أَجِئْتُنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمْؤُسَى ۝

59. Indī vate nzika, Ith̄yī nītŋŋkŋetee ūŋi ūilyī ūta ūŋ; kwa ūŋ, we tw'a kyathī katī waitŋ naku we mwene kīla ith̄yī tŋtalea kwīanīsyā; ith̄yī kana we vāndŋ vala vatwālīte *ith̄yelī*.'

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ۝

60. Mose asya, 'Kyathī kyenyu kīkeethwa mŋthenya wa Mboka, na andŋ

قَالَ مَوْعِدٌ لَكُمْ يَوْمَ الرِّسْوَةِ وَأَنْ يُوْخَشَرُ النَّاسُ ضَعْفَى ۝



nImombanw'e syua yamina kwambata nesa.

61.Indi Valao nIwaendie na oombany'a maufi make onthe, Indi we nIwookie nthInI kwIlanana na kyathI.

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ۝

62.Mose ameie, 'Woo nI wenyu; mUikaseUvye UvUngU IuU wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We ndakese kUmwana inyw'I na UuIlo mUna; na vate nzika, we Ula UseUvasya UvUngU akaanangIka.'

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَيَّ اللَّهُ كَذِبًا  
فَيُسْجِتْكُمْ بَعْدَآيٍ وَقَدْ حَآبَ مِنِّي افْتَرَاءٌ ۝

63.Indi mo nImakaananIe Uvoo woo kati woo ene na maneenany'a na kImbithI.

فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ ۝

64.Namo maasya, 'Kwa Ula w'o aa eIfi nI aoi, ala mekwenda kUmumya inyw'I kuma nthI yenyu na Uoi na kwananga syIthIlo syenyu ila nzeo mUno vyU.

قَالُوا إِن هَٰذِهِ سَجْدَةٌ يُؤْتِيهَا الَّذِينَ أَنفَرْنَا  
مِنَ الْأَرْضِ لِيُزَيِّنُوا بَيْنَهُمَا وَيُذَيِّبُوا بَيْنَهُمَا الشَّلَالَ ۝

65.Kwa Uu Iw'anai Indi, IuU wa walany'o wenyu na Indi mUika mbee waitU mwI mIthIa. Na vate nzika, we Ula UnUkwosa Unene mUthenya Uu,

فَاجْبِعُوا كَيْدَهُمْ ثُمَّ اسْتَوَا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ  
الْيَوْمَ مِنَ اسْتِعْلَىٰ ۝

66.Namo maasya, 'We Mose, amba kwIky'a mbee, kana ithyI twIthwe ma mbee kwIky'a.'

قَالُوا يَبُوسَىٰ إِنَّمَا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِنَّمَا أَنْ تَكُونَ أَوَّلَ  
مَنْ أَلْقَىٰ ۝

67.Mose asya, 'Aiee, inyw'I Ikyai.' Indi we! Ndii syoo na ndata syoo syooneka kwake ta isembete inyaIkaIe nUndU wa Uoi woo.

قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جَبَّاهُمْ وَوَعِيَهُمْ يُخَيَّلُ  
إِلَيْهِ مِنْ سَعْيِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ۝

68.Na mose eethwa na w'ia kIlikoni kyake.

فَأَوَّسَ فِي نَفْسِهِ خَيْفَةً مِّنْهُ ۝

69.IthyI twamwIe, 'NdOkakIe, nUndU we nue UkuSinda.'

فَلَمَّا لَا تَخَفْ إِنَّا أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ۝

70. 'Na Ikya kila kI kw'okonI kwaku kwa aUme; nIkIkw'imelya syonthe ila mo maseUvitye nUndU kIla mo maseUvitye nI maUf ma mUoi tU. Na mUoi ndakasinda, ona athi va.

وَأَتَى مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدَ سِحْرٍ وَلَا يَقْلُحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ⑤

71. IndI aoi nImavalOkangilw'e nthI matulItye-ndu. Namo maasya, 'IthyI nItUkUmwItIkIla MwIai wa Aluni na Mose.'

قَالَ لَيْسَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ⑥

72. Valao amakUlya, 'Inyw'I mwImwItIkIla We ndamUnengete Uthei? We nokUvika ethwe nIwe mUnene wenyu Ula UmUmanyItye inyw'I Uoi. Kwa Uu, Nyie vate nzika, nIngUtila moko menyu na maaU menyu ngall iVItene, na vate nzika, Nyie ngamwamba mUkelany'onI matinanI ma mItende; na inyw'I mUkamanya nUO Ula mwai mUmo mbee waitU na wIa UsilIlo wIkala.

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آتَنَّا لَكُمْ آتَهُ لَكَيْتُمْ الَّذِينَ عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَا فَطَعَنْ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خَلْفِهِ وَلَا وَصَلْتُمْ فِي جُدُوعِ النَّخْلِ وَلْتَعْلَمَنَّ آيَاتُنَا شَدِيدُ عَذَابِ آبَائِهِ ⑦

73. Namo mamwIa, IthyI tUitonya kUUVItUkya we mbee wa Syama Ntheu ila itUvikIe ithyI, ona tUikUvItUkya we mbee Wake We Ula watUmbie ithyI. Kwa Uu, we tw'a UndU UUtwa; we Utonya kUtw'a tUitU wa thayU Uu wa yu tU.

قَالُوا لَنْ نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَشَائِدِ وَالَّذِي فَطَرَنَا أَفَافْضِلُ مَا آتَتْ إِشْرَاقُ تَقْفِظِ هَذِهِ الْحَيَوةَ الدُّنْيَا ⑧

74. 'Vate nzika; ithyI nItUmwItIkIItI MwIai waitU, nIkana We atonye kUtuKea naI sitU na atUekee ithyI Uoi Ula we UtUingIIsye kwIka na vinya. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MUseo VyU, na MwIkali wa Tene na Tena.

إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِيئَتَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ⑨

75. NItw'o, we Ula Ukaa kwa MwIai wake e mwene naI, Iia-ya-Mwaki nI kwoondU wake; we ndakakw'a ona ndakethwa thayU nthInI wayo.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ⑩

76.Indi we ūla ūkaa Kwake e mwĩtĩkĩli na ekĩte meko maseo, kwa ta ūsu ve ivĩla sya ūlũ mũno.

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ۖ

77.Mĩũnda ya Tene W'onthe, ĩla ĩvĩĩlaa mbũsĩ uungu wayo; makekalaa vo tene na tene. Na yu nĩyo ĩtuvi ya ala mayĩkalasya me atheu mo-ene.

جَعَلَتْ لَهُمْ دَرَجَاتٌ عَدِيدٌ ۖ ذَٰلِكَ جَزَاؤُا مَنْ تَزَكَّىٰ ۖ

#### LUKU 4

78.Na Ithyĩ nĩtwatũmie ūvuany'o kwa Mose tũkyasya, 'Matwae athũkũmi Makwa ūtukũ, na kũna kwoondũ woo nzĩa nyũmũ kwĩsĩla ūkanganĩ. Na we ndũkakĩe kũvĩtũkwa, ona ndũkethwe na w'ia ūngĩ ona wĩva.'

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنِ اسْرِ بِعِبَادِي فَأَمْهَلْهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفْ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ۖ

79.Na ĩndĩ Valao nĩwamaatĩle mo ena nguthu syake sya ita, na nĩmavw'ĩkiwe ūkanganĩ nĩ kĩla kyamavw'ĩkie.

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۖ

80.Na Valao nĩwamathyoekisye andũ make na we ndaamatongoesya nesa.

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ۖ

81.'Inyw'ĩ Aana-ma-Isilaeli, Ithyĩ nĩtwamumisye inyw'ĩ kuma kwa amaitha menyu, na Ithyĩ nĩtweekĩie ūtianĩo nenyu ngalĩ ya kw'oko kwa aũme kwa Kĩĩma, na nĩtwatheeisye Manna na Salwaa ūlũ wenyu.

يَلْبِسْ لِإِسْرَآئِيلَ قَدَاجِينَكَم مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَوَعَدْكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ ۖ

82.Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ĩla Ithyĩ tũnenganĩte kwoondũ wenyu inyw'ĩ, na mũikeke naĩ nthĩnĩ wasyo, ūthatu Wakwa ndũkese kũtheea ūlũ wenyu; na we ūla ūthatu Wakwa ūmũtheeaa, akaanangĩka;

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ۖ وَمَنْ يَحِلِّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ۖ

83.Indī ow'o, Nyie nī Mūekei wa ūla we wīlilaa na wītīkīlāa na wīkaa meko maseo, na Indī ūlūmaa ūtongoinī.'

وَأَتَى الْغَفَّارَ لَمَّا كَانَتْ أَمِنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ۝٦٧

84.Na nī kyaŭ kīla kīŭkalaatīte we kuma kwa andū maku, we Mose?"

وَمَا أَجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَٰمُوسَى ۝٦٨

85.We aisye, 'Mo me vakuvī maatīte nyaīī syakwa na Nyie nīnīkalaatīte Kwaku, Mwīai wakwa, nīkana We ūtonye kwendeew'a.'

قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ۝٦٩

86.Ngai aisye, 'Ithyī nītūmataatīte andū maku we ūtevo, na Saamili nūmathyoekeye mo.'

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ۝٧٠

87.Kwa ūu, Mose nīwasyokie kwa andū make e mūthatu na mūmaku. Nake asya, 'Inyw'I andū makwa, Mwīai wenyu ndaamwatha inyw'I ūtianŭo wa ūlau? Inyw'I Indī, īvinda ya kwīanīw'a kwaw'o yīthīwe yī yīasa kwenyu, kana inyw'I mwendie ūthatu wa Mwīai wenyu ūtheee īlū ūwenyu, kuma kwa Mwīai wenyu, ūndū mūnaanangie ūtianŭo wenyu kwakwa?'

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَقُومُ الْأَمِيدُ كَمْ رَجَلُكُمْ وَعدَا حَسْبَاهُ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَوْعِدِي ۝٧١

88.Namo masūngīa, 'Ithyī tūineeananga ūtianŭo wītū kwaku kwa kwenda kwītū ene; Indī ithyī nītwakūthiw'e mīio ya mathaa ma andū na twamekya ītheke na ūu now'o Saamili wekisyē.'

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ تَفَنَّا كَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ۝٧٢

89.Indī we nīwamaseŭvīsyē mo kasaŭ—mūvw'ano tū waumasya kawasya kanini. Indī we na anyanyae maasya, 'Uŭ nī we ngai wenyu, na ngai wa Mose, Indī we nīŭlītwe nī yo na we nīwoolilwe nī kŭmŭwetea yo inyw'I.'

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَدًّا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُم وَإِلَهُ مُوسَىٰ هَٰ فَنَسِيَ ۝٧٣

90. Mo mayaŋ matonya kwona kana w'o ndwaamatung'la mo ōsung'lo, na kana w'o ndwaŋ na ōtonyi wa kōmeka naŋ kana nesa?

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ  
شَيْءٌ سَرًّا وَلَا نَفْعًا ۝

### LUKU 5

91. Na Aluni nŋwamatav'itye mo mbee wa ōu, 'Inyw'ŋ andū makwa, inyw'ŋ nŋmōtatit'we na ko kasaŋ tū. Vate nzika, Ngai-Wa-Ulau nŋ Mwŋaŋi wenyu; kwa ōu, mbik'ŋlai Nyie na ŋw'ai mwŋao wakwa.'

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَقُومُوا إِنَّمَا  
فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبَعُونِي وَاطِيعُوا  
أَمْرِي ۝

92. Mo masung'ŋie, 'Ithyŋ tūikaeka kōkathait'ha ko kōvika yŋla mose wŋtōsyokea ithyŋ.

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَافِيَةً حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا  
مُوسَىٰ ۝

93. Mose aisye, 'We Aluni, nŋ kyaŋ kyaŋsŋŋŋ we, yŋla woonie mathyoekeke,

قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ۝

94. Kōeka kōmbik'ŋla Nyie? Indŋ onaku we nŋwaleile kwŋw'a mwŋao wakwa?

أَلَا تَتَّبِعُنِي أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ۝

95. We, asung'ŋie, 'Mwana wa mwaitū, ndōkangusye nyie kŋng'ee kyakwa, ona kana nzwŋŋ sya mōtwe wakwa. Nyie nŋnakŋŋŋ we ndōkese kwasya, 'We nŋwŋkŋŋŋ ōaany'o katŋ wa Aana-ma-Isisraeli, na we ndwaateela ndeto yakwa.'\*

قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِإِغْيَاتِي وَلَا بِرَأْسِي ۝ إِنِّي  
خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ  
وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ۝

96. Mose akūlya, 'Naku wŋasya ata we Saamili?

قَالَ مَا خَطْبُكَ يَا مَرْيَمُ ۝

97. Nake asya, 'Nyie noonie kŋla mo mataakyona. Na nyie noosie kŋlungu

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً  
مِنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّاتْنِي فِي قَعِي ۝

\* 'Uneeni ōū 'Ndōkangwate nyie kŋngee kyakwa, kana nzwŋŋ ya mōtwe wakwa' ndyaŋŋŋ kwoswa ta ōndū waw'o. Nŋtonya kwasya: ndōkanthŋny'e nyie.

kImwè kya ōmanyĩsyō wā Mōtōmwa, Indĩ onakyo kyu nĩnakĩkisye Itheke ota ūu. Uu nĩw'o kIlĩko kyakwa kyambĩyale nyie.'

98.Mose amwĩie, 'Uma vaa. Ukeethwa wĩ ūndū waku nthĩnĩ wa thayŪ ŪŪ w'onthe kwasya, 'Ndōkangiite nyie;' na kyathĩ kya *Usililo* kwoondū waku we ūla ūtakalea kwĩanĩw'a ūlōlō waku we. Yu sisya, ngai yaku ūla we ūtw'ĩkĩte mŭthaithi wayo vate nzika Ithyĩ nĩtŭŭmĩvĩvya na Indĩ tŭimĩnyatĩkya ūkanganĩ'. Wayo mŭlōmu. Ithyĩ vate nzika, nĩtŭŭmĩvĩvya na tŭimĩnyatĩkya yo ūkanganĩ.'

99.Ngai wenyu nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe tŭ, vai ngai ūngĩ ateo We. We nĩwikumbatĩye syIndū syonthe nthĩnĩ wa ūmanyi Wake.

100.Uu nĩw'o Ithyĩ tŭŭkŭtavya we ūvoo wa maūndū ala meekĩkie mbee. Na Ithyĩ nĩtŭŭnengete we kuma Kwitŭ KIlilikany'a.

101.Ūla ona wĩva ūalyŭkaa na kŭkĩtia, we vate nzika, akakua mŭio mŭito nthĩnĩ wa Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo,

102.Makĩkala uungu waw'o, na mŭio ūkeethwa wĩ mŭthŭku kwoo Mŭthenyanĩ wa Uthayŭŭkyo,

103.Mŭthenya ūla soo ūkavuvw'a. Na Ithyĩ tŭkoombany'a ene naĩ vamwe, mŭthenyanĩ ūsu mena metho mailĩ mŭu.

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا  
وَسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تَخْلَفَهُ وَانْظُرْ  
إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ  
لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ⑤

إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ  
شَيْءٍ عِلْمًا ⑥

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ  
وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ⑦

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ⑧

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ⑨

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْجَحِيمَ يَوْمَئِذٍ  
زُرْقًا ⑩

104. Mo makaneenany'a ene kwa ene na wasya mūnini *makyasya*, 'Inyw'ī mwekalile kwa *matuko* Ikumi tū ---

يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ۝

105. Ithyī nītwīsi nesa vyū ūndū mo makasya---yīla ūmwe wa ala mena mwīkalo mūlūngalu vyū ūkasya, 'Inyw'ī mwekalile o mūthenya ūmwe tū.'

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَفْلَاحُ طَرِيقَةً ۝  
فَإِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ۝

## LUKU 6

106. Namo meūkūlya we ūvoo wa iīma. Asya, 'Mwīai wakwa akaitilanga syo tūlungu na kwinyaītkya ta kītoo.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا ۝

107. Na We akaitia syo syī nthei, mbūmū na mbīlananu.

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۝

108. Vala nthīnī wasyo ūtakavona ūliku kana ūkīlīlū.'

لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۝

109. Mūthenyanī ūsu mo makamūatīla mwītani ūla mūlūngalu ūtena ūthyoe ku nthīnī wake; na mawasya onthe makeenyivya mbee wa *Ngai-Wa-Ulau* ona mūikew'a ateo īuumī ya nyaī.

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ۝

110. Mūthenya ūsu wīw'anīthya ndūkauna ateo we ūla *Ngai-Wa-Ulau* ūmwītkīlītye na ūla ndeto yake ya *mūkītō* yamwendeesyē We.

يَوْمَئِذٍ لَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَفِئَ لَهُ قَوْلًا ۝

111. We nūmesī maūndū *onthe* ala me mbee woo na *onthe* ala me ītina woo, īndī mo maitonya kūmalūmya na umanyi woo.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ وَعِلْمًا ۝

112. Na mothyū *onthe* makeenyivya mbee wa *Ula-Wī-Thayū*, *Ula-Wīyīkalasya* Mwene, *Ngai-Mwīkalya* wa

وَعَنَى الرَّجُوعَ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ۝

onthe. Na ow'o, ūla ūkuaa mūio wa ūthūku akaanangika.

113.Indī we ūla wīkaa mawīa maseo, e mwītīkīli, ndakakwata ūla ūte ūlūngalu kana wasyo.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الظَّالِمَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ لَا يُخَفِّفُ  
عَلَّمْنَا وَلَا مِصْمَا ۝

114.Na ūu nīw'o Ithyī tūmītheetye Kulani na Kīalavu---na Ithyī nītūtavanītye nthīnī wayo mūthemba mūna wa mokaany'o, nīkana mo matonye kūmūkīa Ngai na kana yo itonye kūmekīa kīlīlikano kya kīveva nthīnī woo.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ  
الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا ۝

115.Ūla-Wī-Iolū Mūno Indī nī Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mūsumbī Wa-W'o! Na we ndūkethwe ūte mūmīlīsyā kwoondū wa Kulani mbee wa ūvuany'o wayo ūtathelete kwaku, Indī we asya tū, 'Mwīai wakwa, ongeleela ūmanyi nthīnī wakwa.'

تَخَطَّ اللَّهُ إِلَيْكَ الْخَيْ وَالْأَنْعَامُ بِالْعُرَابِ  
مِنْ قَبْلِ أَنْ تُفْقَرَ إِلَيْكَ وَخِيَةٌ وَقَدْ رُحِّبَ رِزْقِي  
عَلَّمَا ۝

116.Na nīw'o Ithyī nītweekīlīte ūtianīo na Atamu mbee, Indī we nīwoolīlwe, na Ithyī nītwoonie vate kīlelelo kya kūlea kwīw'a nthīnī wake.

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلِ نَسِيٍّ وَلَمْ يَجِدْ  
لَهُ عَزْمًا ۝

### LUKU 7

117.Na yīla Ithyī twamatavisye alaika, 'Mwīnyivīsyeyi Atamu,' na onthe nīmamwīnyivīsyeyi. Indī Iivilisi ndaaīnyivya. We nīwaleile.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدِي لِآدَمَ فَسَجَدَ إِلَّا إِبْلِيسَ  
أَبَى ۝

118.Indī Ithyī nītswamūtavisye, 'We Atamu, ūu nī mūmaitha waku, na wa kīveti kyaku; kwa ūu, mūikaake amūlūngye inyw'eīlī kuma mūūndanī, ndūkese kūkwatwa nī kyevea;

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا  
يُخْرِجُكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَنَّهُ ۝



119. 'N'kútw'ítwe kwoondú waku we kana ndókew'a nzaa nthíní waw'o, ona mŭikethwa mwí athei *mŭte na ngŭa.*

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى ١١٩

120. Na kana we ndókew'a waŭni nthíní waw'o, ona we ndókaníkíwa syua *yŭdŭhŭye.*

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى ١٢٠

121. Indí Satani níwamŭveveee we na kíwe masŭanŭ mathŭku; na amwía, 'We Atamu, ngŭtongoesye kwa mŭtí wa tene na tene, na wa ŭsumbí ŭla ŭtoaa ona Indíí?

فَوَسَّوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَادُمُّ هَلْ أَمْكُ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمَلِكِ لَا يَبُلُ ١٢١

122. Mo eŭ nímaŭe maw'o; kwa ŭu ŭthei woo níweeyonanisye kwoo. Kwa ŭu nímamblíílye kwívw'tka mo ene na matŭ kuma mŭŭndaní. Na Atamu níwaleile kŭmwíw'a Mwíai wake na eelelŭka kuma nzíaní. <sup>2\*</sup>

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَّتْ لَهُمَا سَوَاءُ لُهُمَا وَطَوَقَا بِخَصْفِي عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَخَفَّ أَذْرُ رَبِّهِ فَنَوَى ١٢٢

<sup>22</sup> \* Aalyŭli aingí nímosete wonany'o ŭŭ ta waw'o *literal*, oyíla vena ŭkŭsí mwíanŭ nthíní wa ŭneeni ŭŭ ŭla ŭkwonany'a kana w'o ndókŭncena nondú w'o ŭandíkítwé. Náí íla íwetetwe vaa ní ŭtheiní kana íkonanítŭe na mwíkalo wa kŭlululútká kíveva tondú kwonanítŭe ní kílungu kímwé kya mŭsoa ŭŭ vala vekwasya, kana 'sau' aatohuma' *Wonzu* woo wamevuanísya mo. Takethwa ní ŭthei wa kímwíí, mo methíwa mekalile matawísí ata kuma ívinda yoo ya kŭsyawa kŭvika ya kíko kíí kíwetetwe? Kwa ŭu, ní ŭtheiní, kana ŭalyŭlo ŭte waw'o nŭwetetwe nthíní wa Kulani Ntheu. Ndeto íno 'sau'aa' ŭthei, mŭno mŭno íwetete meko ma nthoni na mawendi mathŭku. Ivindaní ya kŭlululútká mŭlululútki nŭmanyaa mawonzu make mwene ala mavithíku: *Wonzu* ŭŭ ní wa Kí-nthíní na ndwonekaa ŭtheiní *psychological* na ŭkonanítŭe na kííko na ngoo, ndŭtonya kŭvw'tkíka na kŭvithwa kwa kwíííla matu íŭíŭ wa mwíí wa ŭmwé. Kwa ŭu nthíní wa ŭneeni wa ívítŭyo yíí, ona ethwa yaí yaŭ, yíla Atamu na Eva meekie, 'Kwívw'tka' níkŭtonya kwíthwa ne kwítŭya ŭekeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe tŭ na *kŭmantha ŭekeo kuma Kwaíe*. Na ta ŭu matŭ ma 'jabbat'.

123. Na Indī Mwāi wake nīwamūnyuvie  
we *kwoondū wa īnee Yake* na  
nīwamwelekele we na tei na  
nīwamūtongoesye we.

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى ۝١٢٣

124. Ngai amea, 'Umai vaa, inyw'eīī,  
kuma vaa, amwe menyu me amaitha ma  
ala angī. Na ethwa ūtongoi ūkooka  
kwenyu kuma Kwakwa, ūla Indī, ona  
wīva ūkaūatīīa ūtongoi wakwa, we  
ndakathyoeke ona ndakethwa na kyeve.

قَالَ اهْبِطْ مِنْهَا جَنِينًا بِعَصَصٍ لَّيْنٍ ۖ وَكَانَ  
يَأْتِيكَمْ قَبْلَىٰ هُدًى ۖ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا  
يُضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ۝١٢٤

125. Indī ūla ūkaalyūka na kūtia  
Ulilikany'o, Wakwa, thayū wake  
ūkeethwa wī wa thīna na Mūthenyanī wa  
Uthayūūkyo Ithyī tūkamūthayūūkyo e  
kīlālinda.'

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا  
وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ آفَكًا ۝١٢٥

126. Nake akakūlya, 'Mwāi wakwa, We  
wanthayūūkyo nī kīlālinda nīkī, na *mbee*  
nīnoonaa nthī?

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۝١٢٦

127. Ngai akamūsūngīa, 'Uu nīw'o kwaī  
na yīkala; Mīsoa Yaitū nīyookie kwaku  
we na we ndwaamīnenge ndaīa; na ota  
ūu we ndwīnengwe ndaīa mūthenyanī  
ūū!

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا ۖ وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ  
تُنْسَىٰ ۝١٢٧

128. Na ūu nīw'o Ithyī tūmūtuvaa we ūla  
mwanangi na ūtamīīkīīlaa Mīsoa ya  
Mwāi wake; na ūsilīlo wa Itunī nī mwai  
mūno, vate nzika, na nī wa kwīkalaa.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ  
وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشدُّ وَأَبْغَىٰ ۝١٢٨

129. Mo nomaamanya nī nzyāwa syīana  
ata ila Ithyī twasyanangie mbee woo, ala

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمَا أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ  
يَتَشَوَّنَ فِي مَسْكِدِهِمْ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي  
الْبَصَرِ ۝١٢٩

yu mangangaa maanzoni moo? Nthini  
wa undu uo vate nzika, ve Syama  
kwoondũ wa asu ala manengetwe kiko.  
3

### LUKU 8

130. Na takethwa ti kwoondũ wa ndeto  
ila yaminite kutongosya kuma kwa  
Mwai waku, na ivinda yw'awe, usililo  
woo withwa utaaa.

131. Ithwa na umitsyo indĩ nũndũ wa  
ũndũ mo meũneena na mũtafe Mwai  
waku na ndala Syake mbee wa kuma  
kwa syua na mbee wa kũthũa kwayo; na  
mũtafe We mavinda ma utukũ na  
ilungunĩ sya mũthenya, nkana we  
ũtonye kwona ũtanu wa w'o.

132. Na ndũkaiketeete syĩndũ imwe ila  
ithyĩ tũmanengete andũ ma ivĩla imwe  
katĩ woo nkana maitanite kwa ivinda  
ikuvĩ nthĩni wa nthĩ lino, nkana tũtonye  
kũmatata nasyo. Na kyaũya kya Mwai  
waku nĩ kĩseo mbee na nkĩkalaa.

133. Na we mathing'itsye andũ ma  
nyũmba yaku Mboya, na lũma nthĩni  
wayo. Ithyĩ tũũkwĩtya we kyaũya, Ithyĩ  
Nithyĩ tũnenganae kwoondũ waku we.  
Na mũminũkĩlyo nĩ kwoondũ wa  
ũlungalu.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ دَامًا زَاجِلٌ  
فُسْحَى ⑤

فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ  
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ أَنْ آتَاكَ الْيَلِيلُ  
فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى ⑥

وَلَا تَسُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْتَهُمْ آزْوَاجًا فَهُمْ  
زَهْرَةٌ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا لَنَنفِتَهُمْ فِيهَا وَرِزْقُ رَبِّكَ  
خَيْرٌ وَأَبْقَى ⑦

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلْ  
رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى ⑧

<sup>3</sup> mũnda nomũvaka mamanyĩke ta kĩ nthimo  
metaphorically kwasya kũmantha wĩvitho kana  
kwĩlingya uungu wa ũkeo wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na ũu nĩw'o vyũ Atamu weekie kwĩanana  
na Kulani vala vawetetwe ũtheinĩ kana Ngai We-  
Mwene nĩwamũmanyĩsye we ndeto ila itonya  
kũmũvetanga we kuma ivĩtyonĩ yake na kwoondũ  
wa kwĩw'a ndeto isu, Ngai nĩwamwelekele we  
vamwe na teĩ na ũkeo.

134.Namo maasya, 'Nĩkĩ we ndatũeteae ithyĩ Kyama kuma kwa Mwĩai wake?' Vo vayaaũka kwoo ũkũsĩ mũtheu nthĩnĩ wa maũndũ ala me nthĩnĩ wa Maandĩko Matheu ala ma mbee?

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ  
بَيِّنَةٌ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۝

135.Na takethwa Ithyĩ nĩtwamanangĩte mo na ũsilĩlo mbee wa yo vate nzika mo methwa maisye, 'Mwĩai waitũ, waleile kũtũetee Mũtũmwa nĩkĩ nũndũ ithyĩ twĩthwa twaatĩte mĩao Yaku mbee wa tũtananyivw'a na kũsonokw'a?

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا  
لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ  
أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى ۝

136.Asya, 'Kĩla ũmwe nĩweteete; kwa ũu, inyw'ĩ eteelai, na mũkamanya andũ ala ma nzĩa ya w'o naaũ na ala maatĩlaa ũtongoi wa w'o.'

قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا ۚ فَتَسْتَعْلِمُونَ مَنْ أَضَلَّ  
فِي الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ۝

## سُورَةُ الْأَنْبِيَاءِ مَكِّيَّةٌ

AL - ANBIYA  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syltwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Ula Usũtwe nŵ ũlau, Usũtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Andũ nŵmakuŵŵ'e ũtali woo, Indŵ mo  
nŵmaalyũkaa me nthŵnŵ wa kũlea  
kwĩthwa na wĩsũvŵi.

إِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ  
مُعْرِضُونَ ٥

3. Vayũkaa ũtao ona ũmwe mweũ kuma  
kwa Mwŵai woo, Indŵ mo  
nŵmawĩthũkŵĩsyaa na makũvũŵa ngũŵi.

مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحَدَّثٍ إِلَّا اسْتَمَعُوهُ  
وَهُمْ يَلْعَبُونَ ٦

4. Na ngoo syoo nŵsyũlawa. Na nŵmaiaa  
mbũmbano syoo syŵ sya kĩmbithŵ-----  
asu ala mekaa *makyasya Mũndũ* ũũ nŵ  
kĩndũ ateo no mũndũ otenyu-inyw'ŵ ene?  
Indŵ inyw'ŵ nŵmũkwĩtkĩla ũoi omũwene  
w'o?

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قُلُوبُهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا  
هَلْ هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَفَتَأْتُونَ التَّجْرَ وَأَنْتُمْ  
بُنِعْمُونَ ٧

5. Ngai nŵwamũtavisye Mwathani, *Asya*,  
Mwŵai wakwa, nũmesŵ maũndũ ala  
maneenawa Itunŵ na Iũũ wa nthŵ. Na  
We nŵ Wŵi-w'ŵ-onthe, Umanyi-  
W'onthe.'

قُلْ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ  
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٨

6. Aiee, mo maasya, *Iŵ nŵ* ndoto  
nthokoanu; aiee, we nŵwĩseũvŵtye; aiee,  
we nŵwĩseũvŵtye; aiee, we nŵ mũtili wa  
myalŵ. Indŵ we natũetee ithyŵ ũvano  
tondũ *Athani* ala maŵ mbee matũmiwe  
na *Syama*.'

بَلْ قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلْ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ  
فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ ٩

7. Vai mũsyŵ *wal* mbee woo, ũla Ithyŵ  
twawanangie, waalŵtkĩla ona vanini. Mo  
Indŵ nŵmekwĩtkĩla?

مَا أَمَنْتَ قَبْلَهُمْ مِنْ قُرَيْبٍ أَهْلُكُنْهَا أَفْئِمَّةٌ يُؤْمِنُونَ ١٠

8.Na Ithyĩ tũyaatũma ona ōmwe ta Atũmwa mbee waku ateo aũme ala twamatwaĩe movuany'o. Kwa ōu makũlyei asu ala meĩ maandĩko matheu nesa, ethwa inyw'ĩ mũyĩsĩ.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَسَاءَ  
أَهْلُ الذُّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑧

9.Na Ithyĩ tũyaamanenge mo mĩĩ Itaisaa Iĩu, ona mayaĩ ma kwĩkala thayũ tene na tene.

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا إِلَّا يَكُونُ الطَّعَامَ وَمَا  
كُلُوا خَالِدِينَ ⑨

10.Ithyĩ ĩndĩ, nĩtweanĩsyee ōtianfo Witũ kwoo; na Ithyĩ nĩtwamatangĩĩe mo na asu ala twendie; na nĩtwamanangie eki-ma-naĩ.

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ  
وَأَهْلَكْنَا الْبَاقِينَ ⑩

11.Ithyĩ yu nĩtũmũtheesye inyw'ĩ Ivuku yĩla nthĩnĩ wayo ve maũndũ onthe ala inyw'ĩ mũtonya kwenda kwoondũ wa ōtao wenyu; inyw'ĩ ĩndĩ nomũkamanya?

هُ لَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رِسَالَتَيْنِ فِيهِ وَكَرَّمْنَا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑪

## LUKU 2

12.Na nĩ mĩsyĩ yĩana ata ĩla yeeke mavĩtyo ĩla Ithyĩ twamyanangie vyũ, na Ithyĩ twookĩlya andũ angĩ ĩtina wayo!

وَكَمْ قَصَبْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا  
بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ⑫

13.Na yĩla mo masamie ōsilĩlo Witũ, we nĩmambĩĩĩlye kũsemba maũkĩĩte.

فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ⑬

14.'Mũikassebe, ĩndĩ syokai motanunĩ menyu ala inyw'ĩ mwamatanĩaa mũno, na syĩkalonĩ syenyu nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũetwe kwa ōtao.

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنَكُمْ  
تَعْلَمُونَ ⑭

15.Mo maisye, 'Woo nĩ witũ, ithyĩ twaĩ eki-ma-naĩ ow'o!

قَالُوا يَٰوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ⑮

16.Na ōũ ndwaaeka kũtw'ĩka kĩĩo kyoo kũvika yĩla Ithyĩ twamaĩmĩie nthĩ, matw'ĩkĩthĩtw'e ta mũu.

فَمَا زِلْنَا تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا  
خَالِدِينَ ⑯

17. Na Ithyi tūyaaŭmba matu na nthi na syonthe ila syi kati wasyo syeli na ithaŭ.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَكَيْنِيهَا لَعِينًا ۝١٧

18. Takethwa ithyi ntwendie kumantha ithaŭ, Ithyi vate nzika, twithwa twayonie nthini wa ila Ithyi twina syo Ithyi ethwa Ithyi twaŭ na yika ya kmdo ta kyu ona vanini.

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ آلَاءَ تَتَّخِذُهُ مِنْ لَدُنَّا ۝١٨  
إِنْ كُنَّا فَعَالِينَ

19. Aiee, Ithyi twilila w'o ũlũ wa ũvũngũ na w'o niwanangaa mũtwe wa w'o, na niwanangikaa. Na woo ni wenyu nũndũ wa maũndũ ala inyw'i mũmũwetanasya Ngai namo.

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ يَذْمُهُ قَوَادِ  
هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ۝١٩

20. Ula wonthe ona wiva wi ituni na ũlũ wa nthi ni Wake. Na asu ala me mbee Wake maivũthasya kũmũthaita We, ona mainoaa.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ  
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ۝٢٠

21. Mo nĩmamũtaŭaa ũtukũ na mũthenya na maileelaa.

يَسْتَحْسِرُونَ الْيَلِيلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ۝٢١

22. Mo nĩmosete ngai kuma ũlũ wa nthi ũla ũthayũkasya akw'ũ?

أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِّنَ الْأَرْضِ هُمْ يُمْسِرُونَ ۝٢٢

23. Takethwa nĩveethĩtwe kati wa syeli ũu na nthi ngai eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, syo Indĩ syeli matu na nthi syithwa syeethiwe na kithokoo. Ngai Mwene Vinya W'onthe Indĩ nataŭwe, Mwai wa Kĩvĩla-Kya-Usumbi, ũlũ wa ũndũ mo mawetaa.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَتُبْحَنُ اللَّهُ  
رَبَّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ۝٢٣

24. We ndatonya kũkũlw'a ũlũ wa ũndũ We wĩkaa, Indĩ mo makakũlw'a.

لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُنْسَلُونَ ۝٢٤

25. Mo nĩmosete ngai ũtee Wake We? Asya, 'Etei ũkũsĩ wenyu. Yĩ ni Ivuku ya asu ala me vamwe nakwa, na Ivuku ya asu ala mai mbee wakwa ' Aiee,

أَمْ اتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ

aingĩ mūno moo mayĩsĩ ūla w'o, na kwa ūu, nĩmaalyŋka.

26.Na Ithyĩ tūyaamūtūma Mūtūmwa mbee waku Indĩ Ithyĩ nĩtwamūvuanĩsye we tŋkyasya, 'Vai Ngai ateo Nyie; kwa ūu, nthaithei Nyie nĩnyioka.

27.Na mo maasya, 'Ngai-Wa-Ulau nĩwĩyosee mwana We-Mwene.' We nĩ Mūtheu. Tiw'o mo nĩ athŋkŋmi ataĩku tŋ.

28.Mo maineena mbee wa We ataneenete, na mo mekaa na mwĩao Wake tŋ.

29.We nĩwĩsĩ maŋndŋ ala me mbee woo na ala me ĩtina woo, na mo maithaithanaa ateo ūla We-Mwene ūmwĩtĩkĩlaa, namo mathŋkŋmaa mesŋvĩte kwoondŋ wa w'ia Wake.

30.Na ūla ona wĩwa woo ūtonya kwasya, 'Nyie nĩ Ngai ūtee Wake,' Ithyĩ tŋkamŋiva na Ngiena. Uu nĩw'o Ithyĩ tŋmaĩvaa eki-ma-naĩ.

### LUKU 3

31.Mo alei nomonaa kana nthĩ na matu syaĩ mbumbu ōmwē ĩkwatene, Indĩ Ithyĩ twaithaany'a? Na Ithyĩ nĩtwaseŋvisye kĩla kĩndŋ kĩ thayŋ kuma kĩw'ŋnĩ. Indĩ mo nomaketĩkĩla?

32.Na Ithyĩ nĩtŋseŋvĩtye ĩlma nŋmu tŋlŋ wa nthĩ ndĩkese kŋthingitha vamwe namo; na nthĩnĩ wayo Ithyĩ nĩtŋseŋvĩtye nzĩa nthanthau, nĩkana mo matonye kŋtongew'a nesa.

هَذَا ذِكْرُ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَلَمُ أَهْلَهُمْ

لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٥٦﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ

أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٥٧﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ

مُكْرَمُونَ ﴿٥٨﴾

لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٥٩﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ

إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُقَضَّ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٦٠﴾

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَقَدْ لَكَ نَجْرُهُ

﴿٦١﴾ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٦٢﴾

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا

رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

﴿٦٣﴾ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٤﴾

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَجَعَلْنَا

فِيهَا أَنْجَاً وَجَاً سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٦٥﴾



33. Na Ithyĩ nĩtũseũvĩtye ĩtu ta kĩala, kĩsũvĩĩku nesa; ĩndĩ mo nĩmaalyũkaa makaitia Syama syayo.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ  
آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٣﴾

34. Na We nĩ Űla woombie ũtukũ na mũthenya, na syua na mwei, kĩla kĩmwe kĩvingilitĩte kilingenĩ *kyakyo*.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنسَانَ وَالنَّهَارَ وَاللَّيْلَ  
الْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٤﴾

35. Ithyĩ tũyaamũnenge mũndũ ona wĩva thayũ wa tene na tena mbee waku we. Ethwa ĩndĩ we ũkakw'a, mo makekala *vaa* tene na tene?

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ  
فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٥﴾

36. Kĩla thayũ ũkasama kĩkw'ũ; na Ithyĩ nĩtũmũimĩthasya inyw'ĩ na ũthũku na ũseo kwa nzĩa ya ũtato. Na Kwitũ nĩkw'o inyw'ĩ mũkatũngwa.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ  
الْخَيْرِ فِتْنَةً ۚ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

37. Na yĩla alei makwona we, nĩmaũvũĩaa we ngũĩ tũ. Mo *makũlasya*, 'Uu nĩwe ũwetaa ngai syenyu naĩ?' Oyĩla mo nĩmo ene ala maleaa *na kũũthya* kũwetwa kwa Ngai-Wa-Űlau.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَخَذُوا مِنْكَ الْآهْزَا  
أَهْلًا الَّذِي يَذْكُرُ إِلَهُكُمْ ۚ وَهُمْ يَذْكُرُ التَّحْنِ  
هُمْ كَهْزُونَ ﴿٣٧﴾

38. Mũndũ ombĩtwe na mĩtũkĩ. Nyie *kwa ũla w'o* ngamwony'a Syama Syakwa ĩndĩ mũikangũlye Nyie nikalaate.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ وَإِنَّكُمْ لِرَبِّكُمْ لَأَبْتَرُونَ ۚ فَلَا  
تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٨﴾

39. Namo makũlasya, 'Kyathĩ kĩĩ *kĩĩkeanĩw'a* ĩndĩ, ethwa we wĩ wa w'o?'

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾

40. Takethwa alei nĩmamanyie tũ ĩvinda yĩla matakethĩwa matonya kũsĩĩla mwaki kuma mothyũnĩ moo kana kuma mĩlongonĩ yoo, na mo maikatetheew'a!.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونُ عَنْ وُجُوهِهِمُ  
النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُصَرُّونَ ﴿٤٠﴾

41. Aiee, w'o ũkamaumĩĩĩla tũũ woo mateũmánya na w'o ũkamavũavũany'a mo vyũ; na maikethwa matonya

بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا  
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤١﴾

kUt0ngĩthya, ona mo maikanengwe  
Ivinda.

42.Na ow'o At0mwa nĩmavũĩwe ngũĩ  
mbee waku, Indĩ amwe katĩ wa ala  
mavũĩaa ngũĩ nĩmamathyũlũlũkile asu  
moo ala mavũthasya.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْتُمْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِالْبَلَيْنِ  
سَجَدُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٢﴾

#### LUKU 4

43.Asya, 'N00 ūla ūtonya k0rĩn0s0vĩa  
inyw'ĩ ūtuk0 na mũthenya vala ve Ngai-  
Wa-Ulau?' Indĩ mo nĩmaalyũkaa  
makauma ūlilikanonĩ wa Mwĩai woo.

قُلْ مَنْ يَكْلَأُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ  
بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٣﴾

44.Mo mena ngai ona Imwe Ila Itonya  
kũmasũvĩana Naitũ? Syo iitonya  
kwĩtetheesya syo mbene ona iitonya  
kwĩw'anĩthw'a Naitũ nĩ mũndũ ona  
Omwe.

أَمَرَهُمُ اللَّهُ تَتَذَكَّرُ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ  
نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ قِتَابٌ يَصْخَبُونَ ﴿٤٤﴾

45.Aiee, Ithyĩ nĩtwamanengie asu na  
maaĩthe moo syĩndũ nzeo sya nthĩ ĩno  
kũvika thayũ wamaasavĩa mũno mo.  
Mo nomonaa kana ithyĩ nĩtũmĩthokeete  
nthĩ tũkĩmĩnyivya mĩvakanĩ yayo? Mo  
Indĩ, nĩmatonya kũtw'ĩka asindi?

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ  
الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا  
مِنْ أَطْرَافِهَا إِنَّهُمْ لَافْطَبُونَ ﴿٤٥﴾

46.Asya, 'Nyie ndiũm0kaany'a inyw'ĩ  
Indĩ nĩ kwĩanana na ūvuany'o mũtheu.'  
Indĩ ala mate matũ maitonya kwĩw'a  
wĩtano yĩla mo meũkaanw'a.

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ  
الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنَادُونَ ﴿٤٦﴾

47.Na ona mĩvevo ya ūsilũlo ya Mwĩai  
waku Iƙamakiita mo, vate nzika, mo  
nĩkũĩa, 'Woo nĩ witũ! Ow'o, ithyĩ twaĩ  
eki-ma-naĩ.'

وَلَيْنَ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ  
يُونُسًا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٤٧﴾

48.Na Ithyĩ tũkaseũvya ithimi sya w'o  
sya ūlũngalu kwoondũ wa Mũthenya wa  
Uthayũũkyo nĩkana kĩla thayũ

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقَوِيطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ  
نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ  
أَبْتَنَّا بِهَا وَكُفَى بِهَا حَسِيبِينَ ﴿٤٨﴾

ndOkavItlw'e ona vanini. Ona ethwa nI  
 ūito wIana wa kaveke ka kalandalI,  
 IthyI tŭkaumIlya. Na IthyI nItwIanIe  
 kwIthwa ta atali.

49.Na IthyI nItwamŪnengie Mose na  
 Aluni KIvathŪkany'a na Kyeni na  
 KIililikany'a kwa ala alŪngalu,

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً  
 وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ۝٤٩

50.Asu ala mamŪkIaa MwIai woo  
 kImbithini, na ala maŪkIaa ūla Saa wa  
 Utw'io.

الَّذِينَ يَحْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاكِرَةِ  
 مُشْفِقُونَ ۝٥٠

51.Na kII nI KIililikany'a kIathime kIIa  
 IthyI tŭkIttheetye, inyw'I IndI,  
 nImŪOkIIea?

لَقَدْ هَدَيْنَا لُقْمَانَ سَبِيلًا ۝٥١ وَهُدًى ذُرِّيَّتَكَ أَتَزَلُّنَّ أَفَآتَمَ لَهُ مُنْذِرُونَ ۝٥٢

### LUKU 5

52.Na mbee wa kII IthyI nItwamŪnengie  
 Avalamu Ūtongoi wake na IthyI  
 nItwamwIsI we nesa.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا  
 بِهِ عَلِيمِينَ ۝٥٢

53.YIla we wamatavisye Ithe wake na  
 andŪ make, Ino nI mIvw'anano myaŪ  
 inyw'I mŪmIkwaItIye mŪno?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ السَّمَاثِيلُ الَّتِي  
 أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ۝٥٣

54.Mo nImasŪngIie, 'IthyI tweethIie  
 maaIthe maitŪ maimIthaitha yo.'

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبْدِينَ ۝٥٤

55.Nake amea, 'Ow'o, inyw'I inyw'I-  
 ene oŪndŪ Ūmwe na maaIthe menyu  
 nImwIthItIwe nthInI wa IvItyo yI  
 ūtheinI.'

قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝٥٥

56.Mo mamŪkŪlya, 'We ŪtŪetee ithyI  
 w'o wa w'o kana we wI Ūmwe wa ala  
 mavŪaa ngŪI?'

قَالُوا أَاجْتَمَعْنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ۝٥٦

57.We amasŪngIie, 'Aiee, MwIai wenyu  
 nI MwIai wa matu na nthI, We Ula

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي

wasyŭmbie syo; na Nyie nĩ ŭmwe wa  
asu ala mena ŭkŭsĩ wa ŭu.

فَطَرَهُنَّ ۖ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ۝

58.'Na Nyie nĩvĩta na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Nyie vate nzika,  
nĩngŭsŭanĩa ŭlŭlŭ wa mĩvw'anano yenyu  
ĩtina inyw'ĩ mwamina kŭthi na  
mwathelekelya.'

وَقَالُوا لَا كَيْدَ لَنَا أَصْنَاكُمْ بَعْدَ أَنْ تُولَدُوا  
مُذِيرِينَ ۝

59.Kwa ŭu, we nĩwamĩtŭlangile ilungu  
yonthe ateo ŭla waĩ mŭnene katĩ wayo,  
nĩkana mo matonye kŭsyoka kwa  
makŭlyo.

يَجْعَلُهُمْ جُذًا ۖ وَإِلَّا كَيْدًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْبَرِحُونَ ۝

60.Mo makŭlya, 'Ula wĩkĩte ngai sitŭ ŭŭ  
nŭŭ? Vate nzika, we nokŭvika ethwe e  
mwĩki-wa-naĩ.

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ۝

61.Mo maisye, 'Ithyĩ nĩtwamwĩw'ie  
mwanake ŭmwe aimĩneena yo naĩ, we  
etawa Avalamu.'

قَالُوا سَعَيْنَا فَمَنْ يَمْلِكُ لَهُمْ يُقَالُ لَهُ ۖ إِبْرَاهِيمُ ۝

62.Namo maasya, 'Mŭetei ĩndĩ mbee wa  
metho ma andŭ, nĩkana mo methwe na  
ŭkŭsĩ.'

قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ۝

63.Na ĩndĩ mo mamŭkŭlya Avalamu,  
'We nue Ula wĩkĩte ngai sitŭ ŭŭ, we  
Avalamu?'

قَالُوا أَنْتَ فَعَلْتَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ۝

64.We asŭngĩe, 'Iĩ, vate nzika mŭndŭ  
mŭna nĩwĩkĩte ŭu. Vaa ve ŭla mŭnene

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ بَنُوهُمْ هَٰذَا فَقَسَوْهُمْ ۖ إِنْ  
كَانُوا يَنْطِقُونَ ۝

*OnOotaiñhw'a. Indī mīkūlyei yo ethwa nītonya kūneena.*<sup>1</sup>\*

65.Na Indī mo nīmeelekanīle mōndū na ūla ūngī na maasya, 'Inyw'ī ene vate nzika, mwī līvityonī.'

66.Na mītwē yoo *yakumanñw'a nthī nī nthoni na mamwā*, 'Kwa ūla w'o, we nīwīlī nesa kana yo ndīneenaa.'

67.Avalamu amakūlya, 'Inyw'ī Indī mūthaiithaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe ila itamūtandīthīasya kīndū ona vanini kana kōmwīka naī?

68.Nthoni syīthwe tūlū wenyu na ila inyw'ī mūthaiithaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe! Inyw'ī Indī nomūkamanya?'

69.Mo maisye, 'Mūvīvyei na tetheesyai ngai syenyu, *ethwa inyw'ī nīmūtwīte kwīka undū ona wīva.*'

فَرَجَعُوا إِلَى الْأَنْبِيَاءِ فَقَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَتَسْمِعُ الظَّالِمُونَ ۝

ثُمَّ لَئِنْ سَأَلْتُمْ عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ

يَنْطِقُونَ ۝

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ

شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ۝

أَفَبِعِلْمِكُمْ وَلِيَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا

تَعْقِلُونَ ۝

قَالُوا احْزِقُوهُ وَانصُرُوا إِلَهُكُمْ إِن كُنْتُمْ فَعِلِينَ ۝

<sup>1</sup> \*Aalyūli amwe ow'o nīmelelūkaa ūalyūlo wa mūsoa ūū maikīa kana ūu nūtonya kōmūtwtīkīthya Avalamu ta mūkengani. Ow'o ti mūvw'anano ūla mūnene waanangīte mīvw'anano ūla mīnini Avalamu mwene nīwe weekie ūu. Kwoondū wa ūu, kwasya kana Avalamu nīwe waisye, 'Ūū nīw'o mūnene woo; kwīthīwa kwī kūthūku na nī kōmwīlīla Avalamu ūvūngū. Kwa ūu, nīkwāllīte nī kōmanyīka kana, kōyāl kūlea kōandīkīka Indī nī ūkany'o wī vinya. Mavinda amwe kīndū nīkīthīawa kī ūtheinī mūno kwa mōndū kwītkīla ūvoo ta ūsu. Ithīl nītwītkīlaa kana Avalamu nīwe waneenie atena kīlelelo ona vanini kya kōmathyoekya mo Indī kwa nzīa ya ngaanāno yī vinya tūlū wa ūvūngū wa mūtkīto woo. Ūu nīw'o mo moosie ūvoo ūsu. Mamina kōmwīw'a Avalamu, vai ona ūmwe waasyoka kōmwīta mūkengani. Indī kwīanana na Kulani Ntheu, yo yāl nguthu ya kōsisya maōndū ma nthīnī ala maingītw'e kōmanya ūtumanu wa mōtkīto woo. Undū ūū nūtheetw'e nesa nī mīsoa īno sisya mūsoa wa 65-68. Na ūngī nī kwāllītwē nī kōlīlīkanwa kana mbee wa kīko kīlī, Avalamu mwene nīwaetete mbee wa andū ūtw'io wake wa kōmyananga mīvw'anano yoo sisya mūsoa wa 58.

70. Ithyĩ twaisye, 'We Mwaki, Ithwa wĩ mũvoo na Ithwa wĩ umo wa mũuo kwoondũ wa Avalamu.'

قُلْنَا يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْٓنَ اٰمَنُوْا سَلِّمُوْا عَلٰٓى اٰبِهَيْكُمْ

71. Namo nĩmamanthĩte nzĩla ya kũmwĩka naĩ we, ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamatwĩkĩthisye mo kwĩthwa ala maĩ na wasyo mũnene vyũ.

وَاَرَادُوْا بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمْ الْاٰخِسِرِيْنَ ۝۱۱

72. Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩĩe we na Loto na twamaete nthĩ mo ĩla Ithyĩ twamĩathimie kwoondũ wa mbaa-andũ.

وَنَجَّيْنٰهُ وَاَوْطٰٓا اِلَى الْاَرْضِ الَّتِيْ بَرَكْنَا فِيْهَا لِّلْعٰلَمِيْنَ ۝۱۲

73. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Isaaka na mwĩsũkũũe, Yakovo, na onthe twamatwĩkĩthya andũ alũngalu.

وَهَبْنَا لَهٗ اِسْمٰٓىٔ وَيَعْقُوْبَ نٰفِلَةً وَّوَكَّلًا ۝۱۳ جَعَلْنَا صٰلِحِيْنَ ۝۱۴

74. Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atongoi ala mamatongoesye andũ kwa mwĩao Witũ, na Ithyĩ nĩtwatwaie ũvuany'o kwoo tũimeyĩĩla kwĩka mawĩa maseo, na ũsyaĩĩsya wa Mboya, na kumya nthembo. Namo maĩ athaithi Maitũ twĩ ithyoka.

وَجَعَلْنٰهُمْ اٰيَةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَا اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرٰتِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتٰٓا الزَّكٰوةَ وَكَانُوْا اٰتٰٓا عٰبِدِيْنَ ۝۱۵

75. Na Loto Ithyĩ nĩtwamũnengie ũĩ na ũmanyi. Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩĩe we kuma nthĩnĩ wa mũsyĩ ũla weekie mothatyo. Ow'o mo maĩ athe na andũ mbaa-matũ.

وَلَوْطًا اٰتَيْنٰهُ حُلْمًا وَّعِلْمًا وَنَجَّيْنٰهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِيْ كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيْثَ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمَ سُوْٓءٍ فٰسِقِيْنَ ۝۱۶

76. Na Ithyĩ nĩtwamwĩtĩkĩlile we nthĩnĩ wa tei Witũ; vate nzika, we aĩ ũmwe wa ala alũngalu.

۝۱۷ وَاَدْخَلْنٰهُ فِيْ رَحْمَتِنَا اِنَّهٗ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝۱۸

## LUKU 6

77. Na lilikanai yĩla Noa watũĩe Ithyĩ-tene, na Ithyĩ nĩtweew'ie mboya yake na nĩtwamumisye we na andũ ma nyũmba yake kuma thĩnanĩ mũnene.

وَنُوْحًا اِذْ نَادٰى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ فَنَجَّيْنٰهُ وَاَهْلَهٗ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ۝۱۹

78.Na Ithyĩ nĩtwamũtetheesye we Tũlũ wa andũ ala maleile Syama Siitũ. Vate nzika, mo maĩ andũ athe; kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye kĩw'ũ mo onthe.

وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا  
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ۝

79.Na lilikanai Ndaviti na Solomoni yĩla mo maumisye motwio. Tũlũ wa imea ila malondu ma andũ maĩte mũũndanĩ Ůtukũ; na Ithyĩ twaĩ ngũsĩ ya ũtw'io woo.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخْلُسْنَ فِي الْحَرْبِ إِذْ  
نَفَقَتْ فِيهِ غَمَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ۝

80.Ithyĩ nĩtwamũnengie Solomoni ũmanyi wa w'o wa ũvoo ũsu na kĩa ũmwe woo Ithyĩ twamũnengie ũĩ na ũmanyi. Na Ithyĩ nĩtwasyĩw'ĩthisye iĩma na nyũnyi sya yayaya kũtanĩa ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'ontha vamwe na Ndaviti. Na Nithyĩ twĩkaa maũndũ onthe ta asu.

فَفَقَّهْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكَلَّمْنَا هٰكُنَا وَعِلْمًا زَا  
وَدَاوُدَ مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالِ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرِ وَكُنَّا  
فَاعِلِينَ ۝

81.Na Ithyĩ nĩtwamũmanyĩsye we kũseũvya itonyeo sya kĩa sya kaũ kwoondũ wenyu, nĩkana syo itonye kũmũsiĩla inyw'ĩ vinya wa ala angĩ nthĩnĩ wa kaũ wenyu. Indĩ inyw'ĩ nomũtũngaa mũvea?

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لَتُخَوِّفَكُمْ مِنْ  
بَاسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ۝

82.Na Ithyĩ nĩtwakĩyĩaĩe kĩseve kĩ vinya kĩmwĩw'e Solomoni. Kyo nĩ kyauutanie kwelekela nthĩ ĩla twaathimĩte. Na Ithyĩ twĩna ũmanyi wa syĩndũ syonthe.

وَسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى  
الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ  
ظَالِمِينَ ۝

83.Na Ithyĩ nĩtwameyĩaĩe athambĩi ala anene kũmwĩw'a we ala mathambĩaa kwoondũ wake, na kwĩka wĩla ũngĩ ũtee wa ũsu; na Nithyĩ Ala mamaũngamĩe mo.

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ  
عَمَّا دُونَهُ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِيِينَ ۝

84.Na lilikanai Yovu yĩla wamwĩkaĩlile Mwĩai wake, akyasya, 'Thĩna nũngwatĩte nyie, na We Nue Usũtwe nĩ

وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ  
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۝

tei wa onthe katī wa onthe ala  
mew'anīaa tei.

85.Kwa ūu, Ithyī nītwew'ie mboya yake na twavetanga thīna ūla we waī naw'o, na Ithyī nītwamūnengie andū ma nyūmba yake na angī ota ūu vamwe namo, ta tei kuma Kwitū, na ta ūlilikany'o kwa athaithi.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضِرٍّ وَأَيْنَهُ أَهْلُهُ  
وَمَثَلَهُمْ فِي هَٰؤُلَاءِ وَقَوْمِهِمْ فِي الْأَوَّلِينَ ۝٥٥

86.Na lilikanai Isumaeli na, na Enoko Idris na Esikieli Dhul Nun. Onthe maī katī wa omīīsyā.

وَأَسْمِعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنْ  
الضَّالِّينَ ۝٥٦

87.Na Ithyī nītwametīkīlīlye mo nthīnī wa tei Witū. Vate nzika, mo maī katī wa ala alūngalu.

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الضَّالِّينَ ۝٥٧

88.Na lilikanai Yona Dhul-Nun, yīla we waendie ena ūthatu. Na we nīwasūanīe kana Ithyī tūikamwīw'īthya kyeva. Indī īfndīnī sya kīvindu we nīwalie akyasya, 'Vai Ngai ateo We, We wī Mūtheu. Ow'o, Nyie nīnīthītwē nī katī wa eki-ma-naī.'

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاطًى فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ  
عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ  
سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ۝٥٨

89.Kwa ūu Ithyī nītwew'ie mboya yake na twamumya we thīnanī. Na ūu nīw'o Ithyī tūmatwaa etīkīli.

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَٰلِكَ  
نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ۝٥٩

90.Na lilikanai yīla Sakalia wamwīkaīlīle Mwīai wake akyasya, 'Mwīai wakwa, ndūkandeke nyie nde kaana, na We Nue Ula-Mūseō Vyū katī wa atīwa.'

وَذَكَرْنَا إِذْ نَادَى رَبَّهُ لَا تُدْرِنِي قَرْدًا  
وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ۝٦٠

91.Kwa ūu Ithyī nītwew'ie mboya yake na nītwamūnengie Yoana Yahya na twamūvoesya mūka. Mo nīmakīlanasya mūndū na ūla ūngī nthīnī wa kwīka mawīa maseo, namo nīmatwīkaīlīle Ithyī

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَاهُ  
فَإِسْمَاعِيلَ إِسْمَاعِيلَ وَكَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ  
يَدْعُونَ رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ۝٦١



mena wĩkwatyo na w'ia, na  
nĩmeeniyivise mo ene mbee Waitũ.

92. Na *lilikanai* kĩla kĩveti kyasũvlie  
ũthei wakyō; kwa ũu ithyĩ nĩtwavevee  
nthĩnĩ wakyō ndeto Yaitũ na  
nĩtwakĩtwĩkĩthisye kyo na mwana wakyō  
Kyama kwa mbaa-andũ.

وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا  
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٢﴾

93. Ow'o, aa nĩmo andũ maku andũ  
amwe; na Nyie nĩ Mwĩai wenyu, kwa  
ũu, nthaithei Nyie.

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ  
فَاعْبُدُونِ ﴿٩٣﴾

94. Indĩ mo nĩmaanĩkĩte katĩ woo ene  
nthĩnĩ wa ũndũ woo; na onthe  
makasyoka Kwitũ.

فَاقْطِعُوا آلَئِهِمْ يَنْتَهُمْ كُلَّ إِلَهٍ إِلَّا رَجُونَ ﴿٩٤﴾

## LUKU 7

95. Kwa ũu, ũla ona wĩva wĩkaa mawĩa  
maseo na nĩ mwĩtĩkĩli, kĩthito kyake  
kĩikalea kũkathĩĩwa na vate nzika, ithyĩ  
tũkakĩandĩka.

مَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا  
كُفْرَانَ بِنِعْمَةِ رَبِّنَا لَهُ كِتَابٌ ﴿٩٥﴾

96. Na w'o nĩ mwĩao ũtaalyũĩka kwa  
mũsyĩ ũla ithyĩ tũwanangĩte kana mo  
maitonya kũsyoka.

وَحَرَّمَ عَلَى قُرَيْبٍ أَهْلُكُنْهَا أَنَّهُمْ لَا يَرْجُونَ ﴿٩٦﴾

97. *Kũkeethwa kũilyĩ ũu* ona yĩla Ngoki  
na Makoki makalekw'a na mo  
makeekalaata mũno kuma kĩla ũkĩĩĩĩlunĩ.

حَتَّىٰ إِذَا فُتِنْتَ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ كُلِّ  
جَانِبٍ يَنْزِلُونَ ﴿٩٧﴾

98. Na kyathĩ kyaw'o nĩkĩthengee; Indĩ  
sisyai, metho ma asu ala matetĩkĩlaa  
makamaketea masyaĩsyie na mo  
*makaasya*, 'Woo nĩ Witũ! Ithyĩ! Ow'o,  
ithyĩ tũyaasũvĩa ũndũ ũũ; aiee, ithyĩ twaĩ  
eki-ma-naĩ!

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقِّ فَإِذَا هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ  
الَّذِينَ كَفَرُوا يُؤْنِسُنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا  
بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٨﴾

99. 'Vate nzika, inyw'ĩ na ila mũthaithaa  
ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ  
أَنْتُمْ لَهَا وَرَدُونَ ﴿٩٩﴾

ngÜ sya Iia-ya-Mwaki. Inyw'I  
inyw' onthe nĩmÜkoka vo.'

100. Takethwa ii nĩsyeehtĩtwe syĩ ngai,  
syo iĩthwa syookie nthĩnĩ wayo; na  
onthe makekalaa vu nthĩnĩ.

لَوْ كَانَ هَؤُلَاءَ إِلَهَةً مَا وَرَدَّوْهَا وَكُلَّ فِيهَا  
خُلُودًا ۝

101. Vau nthĩnĩ! Wĩa woo Ükeethwa nĩ  
küuma nthĩnĩ wayo navo maikew'a  
kĩndÜ kĩngĩ.

لَهُمْ فِيهَا زُفُفٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ۝

102. Indĩ tÜÜ wa asu maminĩte kwathwa  
ĩtuvi İseo kuma KwitÜ, aa  
makavetangwa küasa müno nayo.

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ  
عَنَّا مُبْعَدُونَ ۝

103. Mo maikew'a kawasya ona kanini  
vo; namo makekalaa nthĩnĩ wa mwĩkalo  
Üla mathayÜ moo makendaa.

لَا يَسْمَعُونَ حَيْثُ سَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهِتَ  
أَنفُسُهُمْ خُلُودُونَ ۝

104. Ula-Thĩna Münene ndÜkamew'ĩthya  
mo kyeva, na alaĩka makakomana namo,  
makasya, 'ÜÜ nĩw'o müthenya wenyu  
Üla inyw'I mwathiwe.'

لَا يَخْرُجُهُمُ الْقَرْعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ  
هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ۝

105. Lilikanai müthenya Üla Ithyĩ  
tÜkalinga matu tondÜ İthangÜ ya  
maandĩko matheu yĩlingawa nĩ  
mÜthembi. TondÜ Ithyĩ Twambĩĩĩlye  
Ümbi wa mbee, Ithyĩ tÜkaÜtÜngĩĩĩla ota  
Üu--- Ütianİo Üla umanĩte NaitÜ; vate  
nzika, Ithyĩ tÜkawĩka w'o.

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِّ الْمَكْتُوبِ ۝  
بَدَأْنَا أََوَّلَ خَلْقٍ ثَعْنِدَةً وَعَدَّا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا  
فَاعِلِينَ ۝

106. Na Ithyĩ nĩtÜminĩte küandĩka nthĩnĩ  
wa Savuli ya Ndaviti, İtina wā Ütao kana  
athÜkümi Makwa alÜngalu makatĩwa  
nthĩ.

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ  
أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ۝

107. Nthĩnĩ waw'o, vate nzika, ve  
ÜtÜmane wa vata kwa andÜ ala  
mamÜthaithaa Ngai.

إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عَابِدِينَ ۝

108. Na Ithyĩ tũĩtũmĩte we ĩndĩ nĩ ta  
ĩnee kwa mbaa andũ onthe.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

109. Asya, 'Vate nzika, nĩkũvuanĩtw'e  
kwakwa kana Ngai wenyu nĩ Ngai  
Umwe. ĩndĩ inyw'ĩ mũkeenyivya?'

قُلْ إِنَّمَا يُؤْتِي إِلَىٰ آتَاءِ إِلَٰهِكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۚ  
فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٩﴾

110. ĩndĩ mo masyoka ĩtina, asya, 'Nye  
nĩnĩmũkaanĩtye inyw'ĩ inyw'onthe ũndũ  
ũmwe, na Nye ndyĩsĩ kana kĩla inyw'ĩ  
mwathĩtwe kĩ vakuvĩ kana kĩ vaasa.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ آذَيْتُمُ  
أَقْرَبِيكُمْ أَمْ يَبْعِدُكُمْ مَّا تُوْعَدُونَ ﴿١١٠﴾

111. Nĩw'o, We nĩwĩsĩ ndeto ĩla  
mbumbũle, na We nĩwĩsĩ ĩla inyw'ĩ  
mũvithaa.

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١١﴾

112'. Na Nye ndyĩsĩ ĩndĩ ũu nũtonya  
kwĩthwa wĩ ũtato kwenyu, na ũtanu wa  
ĩvinda tũ.'

وَإِنْ آذَيْتُمُ عَدُوِّي فَعَلَّيْ فَتَنَةُ لَكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ  
حِينٍ ﴿١١٢﴾

113. We ota ũu aisye, 'Mwĩai wakwa,  
We umya ũtw'io wa w'o. Mwĩai waitũ  
nĩ Ula-Ngai wa Ulau, Ula ũtethyo Wake  
waĩĩte nĩ kũmanthwa tũlũ maũndũ ala  
inyw'ĩ mũwetaa.'

قُلْ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ ۚ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ  
لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ۚ ﴿١١٣﴾

## سُورَةُ الْحَجِّ مَدِينَةٍ

٢٢

AL - HAJJ  
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Inyw'I andũ, mũkĩei Mwĩai wenyu; ow'o kĩtetemo kya nthĩ kya ũla Saa nĩ kĩndũ kĩnene.

3. Mũthenya ũla inyw'I mũkawona, na kĩveti kĩla kĩkwongya kĩkoolwa nĩ kwongya kwa kyo na kĩla kĩveti kĩlito kĩkaumya mũio wakyo; na ũkamona andũ ta amile oyĩla matakethwa manyw'ĩte, ĩndĩ ũsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o ũkeethwa wĩ mwai.

4. Na katĩ wa andũ ve ala makaananfaa ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mate na ũmanyi, na mo maatĩlaa kĩla Satani mbaa matũ,

5. Ula ũtw'io umĩtw'e ĩũũ wake, kana ũla ona wĩva ũkatuma ndũũ nake, we akamũthyoekeya we na akamũtongoesya we ũsilĩlonĩ wa Mwaki.

6. Inyw'I andũ, ethwa mwĩna nzika ĩũũ wa Uthayũũkyo, ĩndĩ sũanĩai kana Ithĩ nĩtũmũmbĩte inyw'I kuma kĩtoonĩ, na ĩndĩ kuma ĩlovotonĩ ya manzĩ, na ĩndĩ kuma ĩanganĩ ya nthakame, na ĩndĩ kuma kĩlungunĩ kya nyama, kĩmwe kyũmbe na kĩngĩ kĩte kyũmbe, nĩkana Ithĩ tũtonye kwonany'a ũtonyi Wĩũũ theinĩ kwenyu. Na Ithĩ nĩtũkĩkalasya mavunĩ kĩla twenda

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

يَوْمَ تَرَوْنها تَذْهَبُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَما هُمْ بِسُكَرَىٰ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَتَتَّبِعُ كُلُّ شَيْطَانٍ مُّرِيدٌ

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاهُ مِن تَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُّخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ آجَلٍ مُّسَمًّى

KOvika Ivinda ylla yltw'ltwe; na Ithyl  
nltUmumasya vo mwI t00kenge; na  
nltUm0eaa inyw'I nIkana m0vikItle 0ima  
wenyu mwIna vinya mwInaInu. Na ve  
amwe menyua ala makusaa me anini, na  
ve amwe katI wenyua ala manengawe  
0k00 mwingI makethwa mate0manya  
0nd0 Ina wa kwItlwIwa na 0manyi. Na  
we n0myonaa nthI Itle thay0, IndI ylla  
Ithyl twatheesya kIw'0 I0I0 wayo,  
nIkylulusanaa na nIyimbaa, na nImeasya  
kIla m0themba wa imea mbanake.<sup>1\*</sup>

ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ  
مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُصْرِ لَكُمْ  
يَعْلَمُ مَنْ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً  
فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ  
مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ⑤

7.KItumi n0nd0 Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nI We W'o, na kana We nI We  
Ula 0mekIaa ala  
akw'0 thay0, na kana We ena 0tonyi I0I0  
wa syInd0 syonthe.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّمُ الْوَسْوَ  
أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑥

8.Na n0nd0 vate nzika, 0la Saa 0kooka,  
ndwIna nzika nthInI wa w'o, na n0nd0  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akamokIlya asu ala me mb0anI.

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَا أَنَّ اللَّهَ  
يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ⑦

9.Na katI wa and0 ve we 0la 0kaananIaa  
I0I0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ate  
na 0manyi na ate na 0tongoi na ate na  
Ivuku yIm0mulIkIle,

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا  
لَهْدَىٰ وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ⑧

10.AkImilanga na ng0I0, nIkana we  
atonye k0mathyoekya and0 kuma nzInI  
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwake  
ve nthoni I0I0 wa nthI Ino; na nthInI wa

ثُمَّ إِنِّي عَظَمْتُ لِيُجَادِلَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي  
الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابُ  
الْحَرِيقِ ⑨

<sup>1</sup> \*Ndeto Ino 'yoraddo' IandIkawa kwonany'a kana  
kwInana na mwambInIlyo kana katI vinya na  
kaitonya kwIs0vIa ko kene kwa 0u m0nd0 ota 0u c  
nthInI wa 0k00 m0nene asyokaa mwIkalonI 0ilyI  
ta 0su. NzIa Ino nIyI0twIkwIa nI m0soa 'man  
noammirho nonakkisho fil khalq' yasin ch: 36  
verse 69.

Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo Ithyĩ  
tŭkamŭsamĩthya ņsĩfĩlo wa kŭvĩvw'a.

11.Uu nŭndŭ wa maŭndŭ ala moko  
maku matongoisye mbee, na Ngai  
Mwene Vinya W'onthē ti ņla ņte  
mŭlŭngalu kwa athŭkŭmi Make.

## LUKU 2

12.Na katĩ wa andŭ ve we ņla  
ŭmŭthaithaa Ngai Mwene Vinya  
W'onthē ņteenĩ wa mŭĩkĩĩ, ĩndĩ ethwa  
ņseo nĩwamŭvikĩla we, nĩwĩanĩawa  
nĩw'o; na ĩtatwa yamŭvalŭkĩla we,  
nŭalyŭkaa akauma vala ve Ngai Mwene  
Vinya W'onthē. Wē nĩwaasya ĩlŭlŭ wa  
nthĩ ĩno na ĩtunĩ. Usu nĩ wasyo wĩ  
ņtheinĩ.

13.We asyĩkaĩlaa ņtee wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthē ĩla ĩtamŭetee ņthŭku  
kana kŭmŭuna kŭŭ ow'o nĩ kwelelŭka  
kŭasa mŭno.

14.We nŭmwĩkaĩlaa ņla ņthŭku wake wĩ  
vakuvĩ mŭno kŭvĩta ņtandĩthyo wake.  
Usu nĩ mŭsŭvĩ, na mŭtindany'a  
mŭthŭku.

15.Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē  
akatuma asu ala metĩkĩlaa na kwĩka  
meko maseo malika Mĩŭndanĩ ĩla ĩvĩfĩlaa  
mbŭsĩ uungu wayo; vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthē ekaa ņndŭ We  
wenda.

16.ņla ņsŭanĩaa kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthē ndakamŭtetheesya we  
Mwathani ĩlŭlŭ wa nthĩ ĩno na ĩtunĩ, we  
nĩækwe, ethwa we nŭtŭnyā, amanthē

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ  
شَيْئًا لِّلْعَالَمِينَ ⑤

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ  
أَصَابَهُ خَيْرٌ لِّطَمَآتٍ بِهِ لَٰكِنَ أَصَابَتْهُ فَتْنَةٌ  
إِنْفَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ ۖ تَخْسَرُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ  
ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ⑥

يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَ مَا لَا  
يَنْفَعُهُ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ⑦

يَدْعُوا لَمَن صُرَّ أَقْرَبُ مِن تَفَعُّلِهِ لَٰكِنِ  
الْمَوْلَىٰ وَلَٰكِنِ الْعَشِيرُ ⑧

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
بِحَبْتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ  
مَا يُرِيدُ ⑨

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَن لَّنْ يَنْفَضَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ  
الْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ  
فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ ⑩

nzila ya kŭvika Itunī, na nīaekwe atile  
*Ōethyo mŌtheu*. Indī we nīaekwe one  
kana maŭī make makamŭvetangīa we  
kīla kīmŭthatasya we.

17.Na Ōu lthyī nītŭmītheetye yo *Kulani*  
ta Syama nthēu, na vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasya  
ŭla We wendaa.

18.Ta asu ala metīkīlaa, na Ayuti, na  
Aklisto, na Masavii, na Mayusi, na avoyi  
ma mīvw'anano, nīw'o Ngai Mwene  
Vinya W'onthe akaumya ōtw'io katī  
woo nthīnī wa Mŭthenya wa  
Uthayŭkyo; vate nzika, Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nī Ngŭsī ūlŭ wa syīndŭ  
syonthe.

19.We nowonete kana We nī We  
wīnyivīaw'a nī kīla kyonthe kī ūlŭ wa  
nthī na kīla kyonthe kī matunī, na syua,  
na mwei, na ndata, na īlma, na mītī, na  
nyamŭ sya weŭ, na aingī katī wa mbaa-  
andŭ? Indī kwī aingī ala maīlītwe nī  
ŭsilīlo. Na ŭla ona wīva Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ŭmŭsonokasya, vai  
ŭtonya kŭmŭkīlya we akethwa na ndaīa.  
Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ekaa ūndŭ We wendaa.

20.Ii, nī nguthu īlī sya akaananī ala  
makaanāīa ūlŭ wa Mwīai woo. Na ta  
asu ala matetīkīlaa, itonyeo sya mwaki  
ikatiwa kwoondŭ woo; na kīw'o  
kīttheŭkīte kīketīkīw'a ūlŭ wa mītwe  
yoo,

21.Nakyo kīkatheŭkya kīla kī nthīnī wa  
mavu moo, na ikonde syoo, ōta ŭu  
ikoomīthw'a;

وَكَذَلِكَ أَنزَلْنَاهُ آيَاتٍ يُبَيِّنُ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ ⑩

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالضَّالِّينَ وَ  
التَّصَلَّى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ  
يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ  
شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑪

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَخْتِمْ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ  
فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ  
وَالشَّجَرُ وَالنَّاسُ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ  
حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ  
مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ⑫

هَذِهِ حَصْنٌ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا  
قُتِلَتْ لَهُمْ نِيَابٌ مِّن تَأْمٍ يَصُبُّ مِنْ فَوْقٍ  
رُّوسِهِمُ الْحَمِيمُ ⑬

يَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ⑭

22.Navo vakeethwa nzŭma sya kŭaa kwoondŭ woo sya kŭmasilŭla-mo.

وَالَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ ۝

23.Yŭla mo makamantha kwenda kuma nthŭnŭ wa woo; makatŭngawa nthŭnŭ; na makatavw'a, 'Samai inyw'i ūsilŭlo wa kŭvya!

كُلَّمَا أَدُودًا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا  
فِيهَا ۖ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

### LUKU 3

24.Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma asu ala metŭkŭlaa na kwŭka meko maseo malika nthŭnŭ wa Mŭŭnda ŭla ŭvŭtŭlaa mbŭsŭ uungu wayo. Na vo mo makaanakavw'a na itang'a sya thaavu na lŭlŭ; na ngŭa syoo vo ikeethwa syŭ sya lŭlŭ.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُجْلُونَ فِيهَا  
مِنْ أَسَاوِدٍ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا  
خَيْرٌ ۝

25.Namo makatongoew'a nthŭnŭ wa ūneeni wa ūlŭngalu tŭ, na makatongoew'a nzŭlanŭ ya Ngai-Ula-Utaŭawa.

وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ ۖ وَهُدُوا إِلَى  
صِرَاطِ الْحَنِيدِ ۝

26.Ta kwa asu ala matetŭkŭlaa, na kŭmasilŭla andŭ nzŭlanŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kuma Mŭsikitinŭ ūla Mŭtheu, ūla Ithŭyŭ tŭnyuvŭte kwoondŭ wa andŭ onthe, mo me ekali maw'o kana me aeni kuma weŭnŭ wa mŭthanga, na ūla ona wŭva ūmanthaa kwelelŭka na ūthyoe ku kuma nzŭlanŭ ŭla ya w'o---- Ithŭyŭ tŭkatuma mo masama ūsilŭlo wŭ woo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ  
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً  
لِلْعَالَمِ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يَرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ  
بِظُلْمٍ نُدِّقْهُ مِنْ عَذَابِ آلِهِنَا ۝

### LUKU 4

27.Na lilikanai ŭvinda yŭla Ithŭyŭ twamŭafe Avalamu kŭtuto kya ŭla Nyŭmba na twasya, 'Ndŭkambŭlanany'e Nyie na kŭndŭ ona kŭva, na mŭkalye Nyŭmba Yakwa yŭ nthu kwa asu ala

وَلَا يَتَوَاتَرُ إِلَّا بَرْهَنُهُمْ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرَكَ  
فِي شَيْئًا وَظَهَرَ بَيْنِي لِلظَّالِمِينَ وَالْقَائِمِينَ  
وَالرَّكَعَ السُّجُودَ ۝



mamŋthy0l0l0kaa, na asu ala  
maŋgamaa, ná asu ala makumanaa na  
k0val0ka nthl matullŋye ndu vamwe na  
mothy0 moo nthlnl wa Mboya.

28. 'Na tavany' ai kwa mbaa-and0 onthe  
0voo wa Haji. Mo makooka vala we 0l  
maendete na maa0, na 0l0l0 wa kŋla  
ngamŋle mosu, maumŋte kŋla nzŋa ya  
vaasa.

29. 'Nŋkana mo matonye k0k0sŋla  
motandŋthyo mayo kwoo na matonye  
k0weta sylŋwa ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, nthlnl wa matuk0 ala  
matw'ŋtwe, 0l0l0 wa nyam0 sya maa0 ana  
ta m0themba wa ng'ombe ila We  
0nenganŋte kwoond0 woo. Kwa 0u, ŋndŋ  
inyw'ŋl yai katŋ wasyo na manengei ŋfu  
ala mena thŋna, na ala mena vata.

30. ŋndŋ, maekei meanŋsye wŋa wa  
kwŋthesya mo ene, na meanŋsye  
mawŋvto moo, na maimŋthy0l0l0ka ŋla  
Ny0mba Ng00.

31. Usu nŋ mwŋao wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Na 0la ona wŋva winengae  
ndaŋa sylŋnd0 ila nthu sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, kŋkeethwa kŋ kŋnd0  
kŋseo kwake kwa Mwŋai wake. Na  
ng'ombe nŋ mbŋŋkŋŋye kwenyu inyw'ŋl  
ŋndŋ ti ila itavanŋtw'e kwenyu. Kwa 0u,  
ŋvathanei na 0vukyo wa mŋvw'anano, na  
ŋvathanei na 0neeni wa 0v0ng0.

32. M0kŋkala mwŋnenganŋte kwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe kŋla ŋvinda,  
m0tekwŋanany'a kŋnd0 Nake We. Na  
0la ona wŋva wŋananasya kŋnd0 na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, aval0kaa ta

وَأَذِّنْ فِي النَّارِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى  
كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٥٨﴾

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي  
آيَاتٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ  
فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ ﴿٥٩﴾

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَشْتَهُمْ وَيُلْجِئُوا نُدُورَهُمْ لِيَتَزَكَّوْا  
بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٦٠﴾

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ  
رَبِّهِ وَأُجِّلَتْ لَكُمْ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا بَيَّنَّا عَلَيْكُمْ  
فَأَجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ  
الزُّورِ ﴿٦١﴾

حُنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ  
بِاللَّهِ فَكَانَتْ لَهُ مِنْ السَّمَاءِ مَخْطُفَةٌ ظَلِيمٌ  
أَوْ يَهْوَى بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِينٍ ﴿٦٢﴾

umŋte vand0 vat00lu, na ny0nyi  
nim0vulasya, kana kŋseve kŋkam0kua  
kŋkam0twaa vand0 vaasa.

33.Uu nŋw'o. Na 0la w'itaŋaa Syama  
ntheu sya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe—ow'o, 0u *umanaa* na 0l0ngalu  
wa ngoo.

ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ سَعَاءَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى  
الْقُلُوبِ ۝

34.Nthŋnŋ wasyo *nthembo* ve  
motandŋthyo kwoond0 wenyu kwa  
ŋvinda yŋtwe, ŋndŋ vand0 vasyo va  
kumŋw'a nŋ nthŋnŋ wa ŋla Ny0mba-ya-  
Tene.

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا  
۝ إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۝

### LUKU 5

35.Na kŋla mbaŋ ya and0, Ithyŋ  
nŋtwamase0vŋsy e myumŋlye yoo ya  
nthembo, nŋkana mo matonye k0weta  
syŋtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ŋ0l0 wa nyam0 ila sya ma00 ana sya  
*m0themba* wa ng'ombe ila We  
0nenganŋte kwoond0 woo. Kwa 0u,  
Ngai wenyu nŋ Ngai Umwe; kwa 0u,  
ŋnenganei inyw'I inyw'onthe Kwake.  
Na matavyei 0voo m0seo ala auu.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لَّذِكْرُوا اسْمَ اللَّهِ  
عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهُمْ  
إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ۝

36.Ala ngoo syoo syus0awa nŋ w'ia yŋla  
Ngai Mwene Vinya W'onthe wawetwa,  
na ala momŋŋasya kŋla kyonthe  
kyamakwata na ala masyaŋŋasya Mboya,  
na kumya katŋ wa ila Ithyŋ t0nenganŋte  
kwoond0 woo.

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّادِقِينَ  
عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالنَّافِثِينَ الصَّلَوةَ وَمَن رَزَقَهُمْ  
يُنْفِقُونَ ۝

37.Na katŋ wa Syama Ntheu sya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe Ithyŋ nŋt0nyuvŋte  
kwoond0 wenyu ngamŋle sya  
k0thembwa. Nthŋnŋ wasyo *ve 0seo*  
mwingŋ kwenyu. Kwa 0u, iwetei syŋtwa  
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَالْبَذَنَ جَعَلْنَا لَكُمْ مِنْ سَعَاءِ اللَّهِ لَكُمْ  
فِيهَا خَيْرٌ ۖ قَدْ ذُكِرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ ۖ قَدْ  
وَجَّهَتْ جَنُوبَهَا فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرًا  
الْمَعْرُودَ كَذَٰلِكَ سَعَرْنَا لَكُمْ تِلْكَ تِلْكَ تِلْكَ ۝

iŋgeme syovetwe mĩthĩanĩ. Na yĩla syavalũka nthĩ na wea *syĩ ngw'ũ*, ĩndĩ yai katĩ wasyo na mũnengei ľlu ũla *wĩha vata* ĩndĩ e mwĩanĩe na ũla ũvoyaa. Uu nĩw'ũ Ithĩ tũtumĩte syĩthwe syĩ mbĩw'i kwenyu, nĩkana mũtonye kũtũnga mũvea.

38.Nyama syasyo iimũvikĩaa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona kana nthakame yasyo, ĩndĩ ũlũngalu wenyu nĩw'ũ ũmũvikĩaa We. Uu nĩw'ũ We wainyivisye syo kwoondũ wenyu, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũmũtafa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoondũ wa kũmũtongoesya inyw'ĩ. Na matavyei ũvoo mũseo asu ala mekaa moseo.

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُجُومَهَا وَلَا يَمُدَّهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ  
التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتَكُونُوا لِلَّهِ  
عَلَى مَا هَدَىٰكُمْ وَبَشِّرِ الْخَاسِرِينَ ﴿٥٨﴾

39.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmasĩĩaa asu ala metĩkĩĩaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwendaa ona ũmwe ũla ũte mũĩkĩĩku kana ũla ũte mũvea.

إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ  
الْفَاسِقِينَ ﴿٥٩﴾ كُلِّي خَوَانٍ كَفُورٍ ﴿٦٠﴾

## LUKU 6

40.Uthei wa *kũkita* nĩmũnengane kwa ala makwatĩw'e kaũ nũndũ mo nĩmavĩĩw'e--- na Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ũtonyi wa kũmatethya mo--

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُقْتُلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ  
نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٦١﴾

41.Asu ala malũngĩtw'e kuma mĩsyĩnĩ yoo vate ũlũngalu kĩtumi nũndũ mo maisye, 'Mwĩai waitũ nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe tũ,' na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamalũngya andũ amwe kwoondũ wa ala angĩ, vate nzika, Makalũ na Makanisa na Nyũmba sya kũvoyea na Mĩsikiti na Masinakoke ĩla nthĩnĩ wasyo syĩtwa ya Ngai Mwene

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ  
يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ  
بِبَعْضٍ لَّهَدَمَتْ صَوَامِعُ وَبُيُوعٌ وَصَلَوَاتٌ وَ  
مَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ  
اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٦٢﴾

Vinya W'onthe yfweteawa kaingl. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akamutethya ūla we ūmūtethasya We. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o, nī Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

42. Asu ala, Ithyl twamaia ūlū wa nthl, makālūmasya Mboya na kūfva Saka na kwlyfaa kwkwe maūndū ala maseo. Na kūvatana mothōku. Na mūminūkīlyo wa maūndū onthe, wīkalaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ  
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالنُّعُوفِ وَنَهَوْا عَنِ  
الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَلِيمُ الْأُمُورِ ﴿٣٢﴾

43. Na ethwa mo mekwīta we mōkengani, ūu now'o ala maī mbee woo, Andū-ma-Noa na Mbaīsyā Aati na Athamuti ota ūu nīnametie Athani moo akengani.

وَأَنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ  
وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿٣٣﴾

44. Na ūu now'o andū ma Avalamu na andū ma Loto meekie.

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٣٤﴾

45. Na andū ala matōaa Mitiani. Na Mose ota ūu nīweetiwe mōkengani. Indī Nyie nīnamanengie alei īvinda. Indī Nyie nīnamakwatie mo, na nī ūalyūlo mūthōku wīana ata ūla Nyie naetie nthīn wool!

وَاصْبِرْ مَدِينَةَ وَلَدِكَ مُوسَى فَأَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ  
ثَمْرًا أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَ يَكْفِيرُ ﴿٣٥﴾

46. Na nī mīsyī yāana ata ūla Ithyl tūmyanangīte, ūla yo yanengiwe wīki-wa-naī, kūvika yang'uthūlangwa na iala syayo; na nī ithima syāana ata ila syatiiwe na masūmba manenena mbenge mbūkīlīlu!

فَكَأَيُّنَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فِيهَا  
خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَبْنِي مَعْظَلَةً وَنَقْصِرَ  
مَشِيدِ ﴿٣٦﴾

47. Mo nomaanganga ūlū wa nthl, nīkana makethwa na ngoo sya kūmanya nasyo, kana matū ma kwīw'a namo? Indī ū-w'o nīkana ti metho matonaa

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ  
يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا

nthI, IndI ngoo ila syI ith0inI nIsyo ilalinda.

48.Namo meÜkÜlya we Ükalaate Üsilfio, IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakananga Ütianfio Wake. Na nIw'o, mÜthenya Ümwe kwa MwIai waku nI myaka ngili ÜtalinI wenyu.

49.Na nI mIsyI yIana ata Ila Nyie namInengie Ivinda, yIla ekali mayo matwIkie eki-ma-naI? Na Nyie IndI nInamIkwatie, yo na Kwakwa nIkw'o ÜalÜko.

### LUKU 7

50.Asyä, 'Inyw'I mbaa andÜ, Nyie nI MÜkaanany'a wI ÜtheinI kwenyu.'

51.Asu ala metIkIlaa na kwIka meko maseo, ve Üekeo kwoo na kyaÜya kya ndaIa.

52.IndI ala mething'Iasya kÜkita na Syama SiitÜ, makyenda kÜkyasya kIeleelo KitÜ vinya ,---aa nImo makatw'Tka ekali ma MwakinI.

53.IthyI tÜyaamÜtÜma Mwathani ona IndI kana MÜtÜmwa mbee waku we, IndI we yIla wendie kÜkÜna wIa wake Üla we waelele, Satani nIweeklie isiiIi nzIaniI Ila we wendaa. IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nÜvetaa isiiIi ila Satani wIte. Na IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nÜlÜlÜmIasya na Vinya W'on the Syama Syake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Ümanyi W'onthe, MÜI.

تَعْمَ الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي

الضُّلُوبِ ٤٨

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ  
وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعْدُونَ ٤٩

وَكَاذِبِينَ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ  
فِي أَخَذْتُمَا وَإِلَى الْمَعِينِ ٥٠

قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُدْعِي الْمُنِينُ ٥١

فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ  
رِزْقٌ كَرِيمٌ ٥٢

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ  
الْجَحِيمِ ٥٣

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا  
إِذَا تَنَسَّى الْإِنْسَانُ الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا  
يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُعَكِّمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ  
حَكِيمٌ ٥٤

54. We *n̄w̄n̄k̄l̄asya* Ou n̄kana isit̄i ila Satani w̄k̄l̄aa nzian̄i sya Athani ūtao kwa asu ala nth̄l̄n̄ wa ngoo syoo ve ūwau na asu ala ngoo syoo syūm̄th̄t̄w'e---na vate nzika, eki-ma-naŋ n̄aendu vaasa mūno *n̄nyon̄i*.

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتَنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٤﴾

55. Na kana asu ala manengetwe ūmanyi matonye kūmanyi kana n̄i w'o kuma kwa Mw̄ai waku, na n̄kana mo matonye kw̄t̄k̄l̄aa na ngoo syoo itonye kūmw̄nyiv̄sya We. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth̄e nūmatongoeasya asu ala met̄k̄l̄aa nzlan̄i ūla ya w'o.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

56. Na asu ala matet̄k̄l̄aa maikaeka kw̄th̄wa na nzika ūl̄l̄o wa w'o kūvika ūla Saa ūvike kwa k̄th̄oūl̄om̄ok̄l̄o ūl̄l̄o woo kana voke ūsil̄l̄o kwoo wa mūthenya wa wananḡko.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

57. Usumb̄i mūthenya ūsu ūkeethwa w̄i wa Ngai Mwene Vinya W'onth̄e. We akatw'a kat̄i woo. Kwa ūu asu ala met̄k̄l̄aa na kw̄ka meko maseo makeethwa M̄l̄ondan̄i ya Utanu.

أَنَّكَ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ يَنْهَكُمُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٧﴾

58. Ind̄i asu ala metet̄k̄l̄aa, na kwilela Syama Sit̄o, makeethwa na ūsil̄l̄o ūth̄n̄asya.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَلَوْلِكَ لَهُمْ فِي عَذَابٍ مُهِينٌ ﴿٥٨﴾

## LUKU 8

59. Na asu ala mam̄tiaa m̄s̄ȳi yoo kwoond̄o wa Ngai Mwene Vinya W'onth̄e, na ind̄i makȳūawa kana maikw'a, Ngai Mwene Vinya W'onth̄e vate nzika, akanengane kyaūya k̄seo kwoond̄o woo. Na vate nzika, Ngai

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَبُدُّوا عَنْهُمْ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَخَبِيرُ الزُّرْقِينَ ﴿٥٩﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ We  
Mũnengani-Ula-Mũseo Vyũ.

60. We vate nzika, akatuma mo malika  
vandũ vala vakamendeessa mo mũno.  
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o nĩ  
Umanyi-W'onthe, Mũmĩssa.

لَيْدَ خَلَّتْهُمْ مَدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ  
حَلِيمٌ ⑤

61. Uu *Okeethwa* Uu. Na Ula ona wĩva  
ũĩvanĩsya kwĩanana na ũthũku Ula we  
wĩkĩtwe, na ĩndĩ aivĩtĩw'a, Ngai Mwene  
Vinya W'on the vate nzika akamũtethya.  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Mũvetangi-wa-naĩ, na nĩ Mũekanĩ.

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوْقِبَ بِهِ ثُمَّ نُبِيَ  
عَلَيْهِ لَيَنْصُرْهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ⑤

62. Uu nũndũ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe alikasya ũtukũ nthĩnĩ wa  
mũthenya, na akalikya mũthenya nthĩnĩ  
wa ũtukũ, na nũndũ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ Wĩw'i W'onthe, Woni-  
W'onthe.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ الْبَيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ  
النَّهَارَ فِي الْبَيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ⑤

63. Uu nũndũ, nĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Ula nĩ We w'o, na kĩla mo  
makĩkaĩlaa ũtee Wake nĩ ũvũngũ, na  
nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Ula-Wĩ-ĩũũ, Ula-Mũnene.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ  
دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ⑤

64. We nowonete kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe atheeasya kĩw'o kuma  
ĩtunĩ na nthĩ ĩitwĩka ya kĩsũnzũni? Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula  
Mũkunĩkĩli Mũno Vyũ, Mũmanyi-Wa-  
Syonthe.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِغُ  
الْأَرْضَ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ⑤

65. Syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila  
syĩ ĩũũ wa nthĩ nĩ Syake. Na vate nzika,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
Nĩwĩyĩanĩsyē-We-Mwene, Ula-wa-  
Kũtaĩwa.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ  
لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ⑤

## LUKU 9

66. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmwīw'īthīsyē inyw'ī kīla ona kīva kī ūlū wa nthī, na ngalawa ila syīslāa ūkanganī kwa mwīao Wake? Na We nūsīlāa syīndū sya matunī iikavalūke ūlū wa nthī vate ūthei Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūu na Ausūtwe nī tei kwa andū. <sup>2\*</sup>

67. Na We nī We Ula wamūnengie inyw'ī. thayū, na īndī We akamūkw'īthya, na īndī akamūnenge thayū īngī. Vate nzika, mūndū nī mwene kūlea kūtūnga mūvea vyū.

68. Kwa kīla mbaī ya andū Ithī nītūnyuvīte nzīa sya ūthaihi ila mo maatīlāa; kwa ūu, mo maikakaanānīe naku ūlū wa ūndū; na we īthokye we kwa Mwīai waku, nūndū vate nzika, we ūatīle ūtongoi ūla wa w'o.

69. Na ethwa mo nīmeūakaanānīa naku, asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsl nesa vyū ūndū inyw'ī mwīkaa.

70. 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akatw'a katī wenyu Mūthenya wa ūthayūkyo ūlū wa maūndū ala inyw'ī mwavathūkanganīa.'

71. We nowīsl kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nūkīsl kīla ona kīva kīla kī matunī na ūlū wa nthī? Vate nzika, syonthe nīsūvīthwe nthīnī wa Ivuku, na

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفَلَak  
تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُنْزِلُ السَّمَاءَ مَاءً  
عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَعَوٌّ  
زَجِيمٌ ٢٦

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ  
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ٢٧

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنَسَكًا ثُمَّ نَاسُوهُ فَلَا يَنْزِعُ عَنْكَ  
فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى  
مُسْتَقِيمٌ ٢٨

وَأَن جَدُّوكَ فَقِيلَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ٢٩

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ  
تَخْتَلِفُونَ ٣٠

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ  
إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ٣١

<sup>2</sup> \*Veonany'a kana ndeto īno 'Ūthei' ūwetaa kūvalūkanga kwa īllo sya ītu, na syīndū īngī sya matunī ila īmīvalūkanganīa nthī kwa mavinda.



Ou nĩ Ovũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

72.Namo nĩmathaithaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩa We ūtakĩtheesye mwĩlao, na kĩa mo mate na ūmanyi wakyo. Na kwa asu ala mekaa mothũku vai mũtetheesya.

73.Na yĩla Mĩsoa Yaitũ yĩ ūtheinĩ yasomwa kwoo, we ūkoona ūlei mothyũnĩ ma asu ala matetkĩlaa. Ovakuĩ / mamavithũkĩ ala meũmasomea Mĩsoa Yaitũ. Asya, 'Nĩmũtavye inyw'ĩ kĩndũ kĩthũku mũno vyũ kũvĩta kyu? Kyo nĩ ūla Mwaki! Ngai Mwene Vinya W'onthe nũwathanĩte w'o kwa asu ala metkĩlaa. Nĩw'o ūsu nĩ wĩkalo mũthũku!

#### LUKU 10

74.Inyw'ĩ andũ, ngelekany'o nĩnengane, kwa ūu, mĩthukĩĩsyei yo. Vate nzika, asu ala inyw'ĩ mũmekafĩlaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe maitonya kũmba ona ngĩ, ona makombana onthe vamwe nũndũ wa kĩleelo kĩĩ. Ona ngĩ ĩkavulya kĩndũ kuma kwoo, maitonya kũkyosa na kũkĩtũnga. Ow'o, elĩ nĩ onzu mũmanthĩ na mũmanthwa.

75.Mo maimũtaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ndaĩla ĩla imwailĩte We. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

76.Ngai Mwene Vinya W'onthe amanyuvaa Atũmwa kuma katĩ wa alaĩka, na kuma katĩ wa andũ. Vate

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ۝

وَإِذَا تَنَادَّ عَلَيْهِمْ أَيْتَانَا بَيَّنَّتْ تَعْرِفُ فِي وَجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الشُّكْرَ يَكَاذُونَ يَسْتَوُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ كُمُوتٌ مِنْ ذِكْرِكُمُ التَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَنَسُوا الْمَعِيرَ ۝

يَأْتِيهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مَثَلٌ فَاسْتَعِزَّوْا لَهُ إِنِ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ۝

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَتَّى قَدَرَهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝

اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝

nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI  
W'lw'i-W'onthe, Woni-W'onthe.

77. We nIwIsI kIla kI mbee woo na kIla kI  
Itina woo; na maOndU *onthe*  
makatUngwa kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.

يَعْلَمُ مَا يَنْ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ  
الْأُمُورُ ۝

78. Inyw'I ala mwItkIlaa, kumanai na  
tulyai-ndu na mothyU menyu MboyanI,  
na mUthaithei MwIai wenyu, na Ikai  
meko maseo nIkana mUtonye kwaIla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا  
رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْغَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝

79. Na Ithing'IIsyei kwoondU wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe OudU kUmwaItte  
inyw'I kwIthing'IIsya. We nOmUnyuvIte  
inyw'I, na ndaillIle mUio mUito IolU  
wenyu nthInI wa ndInI; *kwa Ou atIai*  
mUItkIto wa Ithe wenyu Avalamu; We  
amwItie inyw'I Masilamu *kwelI* mbee na  
nthInI wa *Ivuku* yI, nIkana MUtOmwa  
atonye kwIthwa ngUsI IolU wenyu, na  
nIkana inyw'I mUtonye kwIthwa ngUsI  
kwa mbaa-andU-onthe. Kwa Ou  
syaItsyai Mboya na Ivai Saka, na  
mwItkwatIlei Ngai Mwene Vinya  
W'onthe mOlOmItye. We nI MOnere  
wenyu. MOnene MUseo vyU na  
MUtetheesya MUseo vyU!

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ  
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ  
إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ هَ مِنْ  
قَبْلُ وَفِي هَذَا يَكُونُ الشَّهَادَةُ عَلَيْكُمْ  
وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ  
وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ  
مَوْلَايَ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۝

## سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ مَكِّيَّةٌ

AL - MUMINUUN  
(Wavuanlw'e Makka)

1.Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2.Vate nzika, ũkĩlyo nĩũkaa kwa etĩkĩli,  
3.Ala mena wĩnyivyo nthĩnĩ wa Mboya  
syoo,

4.Na ala mevathanaa na maũndũ  
mathũku onthe,

5.Na ala mena kĩthito nthĩnĩ wa kumya  
Saka,

6.Na ala masũvĩaa ũthei woo----

7.Ateo kwa iveti syoo kana ala me  
uungu wa moko moo ma aũme, nũndũ  
Indĩ asu nĩmo mate nthoni namo;

8.Indĩ asu ala mamanthaa kĩndũ kĩngĩ  
ĩũũũ wa ũu nĩ eki-ma-naĩ----

9.Na ala masũvĩaa mawĩvĩto moo na  
motianĩto moo,

10.Na ala masũvĩaa nesa ũsyallĩsyaa wa  
mboya syoo.

11.Aa nĩmo atĩwa,

12.Ala makatĩwa Itu. Mo nĩvo  
makekalaa.

13.Nĩw'o, Ithiyĩ nĩtwamũmbie mũndũ  
kuma kĩtoonĩ kya yũmba;

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ٢  
الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ٣

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ٤

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ٥

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٦

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ  
غَيْرُ مَلُومِينَ ٧

فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ٨

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ وَعَهْلِهِمْ رِعُونَ ٩

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ١٠

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ١١

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ١٢

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ طِينٍ ١٣

14. Na Indī Ithyī nītawmw'ie ta Tlovoto  
ya manzī vandū vasūvītku;

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْقَةً فِي قَرَارِ عَيْنَيْنِ ⑭

15. Na Indī Ithyī nītwayīseūvisye Tlovoto  
ya manzī yatwīka yīanga ya nthakame;  
na Indī Ithyī nītwayīseūvisye yīanga ya  
nthakame yatwīka kīndū kīe  
mūvw'anīle; na nthīnī wa kīndū kyu kīte  
mūvw'anīle tweekīa mavīndī na mavīndī  
asu twamavw'īka na nyama; na kuma  
vau Indī, twakīany'a kwīthwa kyūmbe  
kīngī. Kwa ūu, kūathimwa nī Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Ula Mūmbi  
Mūseo Vyū katī wa ombi.

فَخَلَقْنَا النُّطْقَةَ عَلَيْنَا خَلَقْنَا الْحَاقَّةَ مُضَعَةً فَلَقْنَا النُّصْرَةَ لَهَا  
فَكَسَوْنَا الْعِظَمَ لِحِمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ  
فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ⑮

16. Na Itina wa ūu Indī, vate nzika  
mūkakusaa.

ثُمَّ إِنَّا كُنْمُ بَعْدَ ذَلِكَ لَمِيَّتُونَ ⑯

17. Indī Mūthenyanī wa Uthayūkyo  
inyw'ī mūkathayūkw'a.

ثُمَّ إِنَّا كُنْمُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ ⑰

18. Na Ithyī nītūmbīte matu mūonza  
tūlū wenyu mekalanīle yīmwe tūlū wa  
yīngī, na Ithyī tūiūvūthasya ūmbi.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ ۖ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ  
غَافِلِينَ ⑱

19. Na Ithyī nītawtheeisyē kīw'ū kuma  
Itunī kwīlanana na kīthimo, na Ithyī  
nītwtatumie kyo kīkala tūlū wa nthī----na  
ow'o Ithyī Nithyī twīyīfaaa kwīveta  
kwakyo----

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَاهُ فِي الْأَرْضِ  
وَرَأَيْنَا عَلَى دَهَابٍ بِهِ لَقْدَرُونَ ⑲

20. Na Ithyī nītwiseūvisye mīūnda ya  
mītende na mīsavivū kwoondū wenyu;  
na matunda maingī nthīnī wayo; na  
amwe mamo inyw'ī nīmūmaīsaa.

فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّتٍ مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُم فِيهَا  
فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ⑳

21. Na mūtī ūla ūmeaa Kīīmanī kya  
Sinaī; umasya mauta na syaūny'wa  
nyingī kwa asu ala maīsaa.

وَشَجَرَةٍ تَخْرُجُ مِنْ طُورٍ سِينَاءَ فَتَبَّتْ بِالْأُفْهِنِ  
وَصِنِغٍ لِأَكْلَيْنِ ㉑

22.Na nthInI wa ng'ombe ve Isomo ota Ou kwenyu. Ithyl nItUm0nengae kya0nyw'a kIla kI mavunI masyo na nthInI wasyo mwIna motandIthyo maingI, na imwe syasyo ota Ou nIm0syIfIsaa;

وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۚ نَتَّبِعُكُمْ مَتَاقِي بُطُونِهَا  
وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٢﴾

23.Na I0l0 wasyo na nthInI wa ngalawa inyw'I nIm0kuawa.

﴿٢٣﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

## LUKU 2

24.Na Ithyl nItwamUt0mie Noa kwa and0 make, nake asya, 'Inyw'I and0 makwa, m0th0k0mei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Inyw'I nom0kethwa mwI alOngalu?

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَّبِعُوا عِبَادُوا  
اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٤﴾

25.Na anene ma and0 make, ala maleile kwIfkIla maisye, 'We no m0nd0 otenyu inyw'I; we amantha kwIfw'7kIfhya m0nene wenyu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie, vate nzika We aI atonya kwIfhwa atheeisy alafka. Ithyl t0yaaIw'a kInd0 ta kyu kuma katI wa maaIthe mait0 ala ma mbee ona vanini.

فَقَالَ الْبَلَاءُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ  
مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ  
مَلَكًا ۚ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

26.We nI m0nd0 0kwatIwe nI nd00ka t0; kwa Ou, eteelai, 0voo wake kwa Ivinda.'

﴿٢٦﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ رِجَالٌ بِهِ جِنَّةٌ فَبَرِّقْ صَوَابَهُ حَتَّىٰ جَبِينِ ﴿٢٦﴾

27.We Noa aisye, 'Ame MwIai wakwa, ndethye Nyie n0nd0 mo nImandwIkIfhItye nyie ta m0kengani.'

﴿٢٧﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كُنتُ بُونِ ﴿٢٧﴾

28.Kwa Ou, Ithyl nItwam0twaIe we 0vuany'o t0kyasya, 'Se0vya Ngalawa uungu wa metho Mait0 na kwIanana na 0vuany'o Wit0. Na yIla mwIao Wit0 wavikie, na mbuluti sya nthI syavulutya,

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا ۚ وَوَحَيْنَا  
فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ ۚ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ  
كُلِّ نَفْسٍ مِّنْ نَّاسٍ ۚ وَاهْلِكِ إِلَّا مَنْ سَقَىٰ عَلَىٰهِ

likya ilĩ ilĩ sya kĩla mũthemba, nũme na nga, na andũ ma nyũmba yaku, ateo asu moo ala ndeto iminĩte kũvĩtũkĩthw'a. Na we ndũkandavye Nyie ũvoo wa asu ala mekĩte naĩ; mo makanyw'ĩthw'a kĩw'ũ.

الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الدِّينِ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٩﴾

29.'Na we wamina kwĩkala Ngalawanĩ we na asu ala me vamwe naku---asya, 'Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ũtũtangĩĩe ithyĩ kuma andũnĩ mate alũngalu!

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفَلَاحِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٣٠﴾

30.'Na asya, 'Mwĩai wakwa, nenge nyie kũũngama kũathime, nũndũ We Nue Ula Mũseo Vyũ wa ala matumaa andũ maũngama.'

وَقُلِ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٣١﴾

31.Nĩw'o, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama. Na nĩw'o, ithyĩ nĩtwĩthĩĩtwe mavinda onthe tũimatwaa andũ itatwanĩ.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٢﴾

32.Na ĩndĩ ithyĩ nĩtwamyũkĩlĩlye nzyawa ĩngĩ ĩtina woo.

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٣٣﴾

33.Na Ithyĩ nĩtwamatũmie amwe moo ta Atũmwa kuma katĩ woo ene ala maisye, 'Mũthũkũmei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mũi na Ngai ũngĩ ateo We. ĩndĩ inyw'ĩ nomũkamũkĩla Ngai?

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

### LUKU 3

34.Na anene ma andũ make, ala maleile kwĩtĩkĩla na malea ũmbano wa Itunĩ na ala Ithyĩ twamatonyethisye kwĩkala nesa nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno, maisye, 'Uũ nĩ mũndũ otenyu inyw'ĩ. We aĩsaa okĩla inyw'ĩ mũĩsaa, na kũnyw'a okĩla inyw'ĩ mũnyusaa.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنَ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا الْآخِرَةِ وَآتَوْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَاهِدًا إِلَّا بَشَرٌ مِمَّنْ لَكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٥﴾

35.'Na ethwa inyw'I nIm00mwIw'a o m0nd0 tenyu inyw'I ene, IndI inyw'I m0keethwa mwI'na wasyo.

وَلَيْنَ أَطْعَمَكُمْ بَشَرًا فَتَلَكُمُ الْكَلْبُ إِذَا الْخِيَرُونَ ﴿٣٥﴾

36.'We emwIa kana inyw'I yIla m0kakw'a na k0tw'Ika kItoo na mavIndI, nIm0kasyoka k0thay00kw'a IngI?

أَيَعِدُّكُمْ أَنْتُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنْتُمْ مُخْرَجُونَ ﴿٣٦﴾

37.'Ma0nd0 ala inyw'I mwathI'twe me vaasa, vaasa m0no na 0la w'o.

هِيَ هَاتِ هِيَ هَاتِ لِمَا تُوعِدُونَ ﴿٣٧﴾

38.'No vaa t0 vala ithyI twIkalaa thay0nI wit0. IthyI t0kw'I'aa vaa na t0t0aa vaa, na ithyI t0ikathay00kw'a IngI ona IndI.

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٨﴾

39.'We no m0nd0 t0 0se0vI'tye 0v0ng0 I0I0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ithyI t0ikamwI'tI'la-we.'

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٩﴾

40.We aisye, 'MwIai wakwa, ndethye nyie, n0nd0 mo nImamboSete nyie ta m0kengani.'

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَبْتُ ﴿٤٠﴾

41.Ngai aisye, 'Mo makeethwa me ma kwI'lila nthInI wa I'vinda I'kuvI.'

قَالَ عِنَّا قَلِيلٌ لِيُضِخْنَ نَوْمِي ﴿٤١﴾

42.IndI 0sil'Ilo nI'wamakwatie mo kwI'anana na w'o, na IthyI nI'wamatwI'kI'thisye mo ta mavuti. NI'methwe me aumanIe IndI, and0 ala mekaa naI!

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُلَامًا فَبَعَدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

43.IndI IthyI nI'twookI'lilye nzyawa ingI Itina woo.

ثُمَّ أَنْتَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٣﴾

44.Vai and0 matonya k0vIt0ka I'vinda yoo yIla yI'tw'I'twe, ona mo maitonya k0tiwa Itina wayo.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٤﴾

45.Indĩ Ithyl nĩtwamatũmie Atũmwa Maitũ ũmwe ĩtina wa ũla ũngĩ. Kĩla ĩvinda andũ mavikĩwe nĩ Mũtũmwa woo mo nĩmamũtw'ĩkĩthasya we ta mũkengani. Kwa ũu, Ithyl nĩtwamaatĩanĩsyie ũmwe ĩtina wa ũngĩ nthĩnĩ wa wanangĩko na Ithyl nĩtwamatwĩkĩthisyie mo ta mbano tũ. Methwe me aumanĩe, Indĩ, andũ ala matetĩkĩlaa!

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ رَّسُولَهَا  
كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ  
فَبَعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

46.Indĩ nĩtwamũtũmie Mose na mwana nyinyia Aluni, mena Syama Siitũ na ũtonyi mũtheu,

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَى وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا  
وَسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٥١﴾

47.Kwa Valao na anene make; Indĩ mo nĩmeekathĩtie namo maĩ andũ ang'endu.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَسْكَبُوا مَا كَانُوا قَوْمًا  
عَالِينَ ﴿٥٢﴾

48.Namo makũlilye, 'Ithyl twĩmetĩkĩla andũ elĩ ala mailyl otaitũ oyĩla andũ moo nĩ athũkũmi maitũ?

فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ بِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا  
عِبَادُونَ ﴿٥٣﴾

49.Kwa ũu, mo nĩmametie akengani, na mo maĩ katĩ wa asu ala maanangiwe.

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٥٤﴾

50.Na Ithyl nĩtwamũnengie Mose Ivuku, nĩkana mo matonye kũtongoew'a.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَحْتَدُونَ ﴿٥٥﴾

51.Na Ithyl nĩtwamũtwĩkĩthisyie mwana wa Malia na nyinyia wake Kyama, na Ithyl nĩtwamatangĩie mo na nĩtwamatetheeisyie mo kũvika nthĩ ĩla mbũkĩĩĩĩlu, vandũ va ũthũmũo na mbuluti ivĩĩĩtye kĩw'ũ.

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّةً آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَىٰ  
رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٦﴾

#### LUKU 4

52.Inyw'ĩ Atũmwa, yai katĩ wa syĩndũ ĩla ntheu, na ĩkai mawĩla maseo. Nĩw'o, Nyie nĩĩĩĩ nesa ũndũ ũla inyw'ĩ mwĩkaa.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوَا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْلَوْا صَاحِبَاءَ  
إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥٧﴾



53. Na *manyai* kana nguthu Ino yenyu nĩ nguthu oĩmwe, Na Ninyie nĩ Mwĩai wenyu. Kwa ūu, ngiei Nyie nĩnyioka.

وَأَنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ

فَاعْتَقِبُوا

54. Mo nĩmanyatĩkisye ūvoo woo kĩlungu kwa kĩlungu katĩ woo ene, kĩla nguthu Ikĩtanĩa mũno kĩla yĩna kyo.

فَقَقِّظُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُرَّاءَ كُلِّ جَبٍ بِأَلَدِهِمْ

فَرِحُوا

55. Kwa ūu, maeke mo nthĩnĩ wa kĩthokoany'o kyoo kwa Ivinde.

فَدَرُّهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّى جِينُوا

56. Mo mesũanĩa kana kwoondũ wa ūthw'ii na syana ila Ithyĩ tũmatethasya nasyo,

أَيَحْسَبُونَ أَنَّنَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ قَالٍ وَبَيْنٍ

57. Ithyĩ tũkakalaata kũmeka mo nesa? Aiee, ĩndĩ mo maimanyaa.

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

58. Nĩw'o, asu ala nũndũ wa wĩa wa Mwĩai woo mavinda onthe maũngamaa *mesũĩĩe naĩ*.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

59. Na ala metĩkĩlaa Syama sya Mwĩai woo,

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

60. Na asu ala matamũwetanĩasya Mwĩai woo na atindany'a.

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ

61. Na asu ala maumasya kĩla maumasya ngoo syoo syusũĩtwe nĩ w'ia nũndũ kwa Mwĩai woo nĩkw'o makasyoka---

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ

إِلَى رَبِّهِمْ رُجْعُونَ

62. Aa nĩmo ala mekalaataa kwĩka meko maseo, na aa nomo me vaasa mbee woo.

أُولَئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

63. Na Ithyĩ tũĩũkuĩthasya thayũ ona wĩva mũio ūla w'o ūtatonya kũvikya, na Ithyĩ twĩna Ivuku yĩla yĩneenaa w'o, na mo maikavĩtĩw'a.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ

بِالنَّحْيِ وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ



Iseo Mũno Vyũ; na We nĩ Ula-  
Mũnengani Mũseo Vyũ.

74.Na kwa Ūla w'o vyũ, we  
Ūmathokasya nzĩanĩ ūla ya w'o.

وَأَنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۝

75.Na asu ala matetĩkĩlaa Itu, ow'o mo  
nĩmelelũkĩte kuma nzĩanĩ ūsu.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ

لَنُكَيِّبُونَ ۝

76.Na takethwa Ithĩ nĩtweew'ĩte tei  
ĩũũ woo, na kũmaumya thĩnanĩ woo,  
mo vate nzika, methĩwa maendeeie  
kwĩthĩwa nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ woo,  
makyanganga ta ilalinda.

وَلَوْ رَجَّبْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجُؤِ

فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝

77.Ithĩ nĩtwamakwatie mo na ūsilĩlo.  
Indĩ mo mayaaĩnyivya mo ene kwa  
Mwĩai woo ona kana makathaithana  
mena wĩnyivyo.

وَلَقَدْ أَخَذَ لَهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَوُوا لِرَبِّهِمْ

وَمَا يَنْتَضِرُونَ ۝

78.Kũvika yĩla Ithĩ twamavingũŕe  
mũomo wa ūsilĩlo mwai, sisya, mo  
nĩmeyĩtũkaa.

حَتَّىٰ إِذَا اتَّخَضْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ

يَجْعَلُونَ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ۝

### LUKU 5

79.Na We nĩ We Ula wamũmbfie  
inyw'ĩ matũ, na metho, na ngoo; indĩ  
inyw'ĩ mũtũngaa mũvea mũnini.

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

80.Na We nĩ We Ula ūmwingĩvĩtye  
inyw'ĩ ĩũũ wa nthĩ, na Kwake We  
nĩkw'o inyw'ĩ mũkombanw'a.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُخْشَعُونَ ۝

81.Na We nĩ We Ula ūnenganae thayũ,  
na ūetae kĩkw'ũ, na mokonĩ Make ve  
ũalyũko wa ūtukũ na mũthenya. Indĩ  
inyw'ĩ nomũkamanya?

وَهُوَ الَّذِي يُبَيِّنُ وَهُوَ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝

82.Indĩ mo maasya ūndũ andũ ala maĩ  
mbee woo maisye.

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ۝

83. Mo maasya, 'Kya0! IthyI twakw'a na kŭtwika mŭthanga na mavindI tŭ, ow'o, ithyI nItŭkathay00kw'a IngI?

قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا إِنَّنَا لَنَبْعُوَنُ ۝

84. 'Uu nIw'o ithyI twathiwe mbee, ithyI na maaIthe mait0. KI ti kInd0 IndI nI mbano sya tene.'

لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِن هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝

85. Asya, 'NthI na syonthe ila syI nthInI wayo nI sya0, ethwa inyw'I nImwIsI?'

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

86. 'Mo makasya, 'Nl sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Asya, 'Inyw'I IndI nom0kataIka?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝

87. Asya, 'N00 ūla MwIai wa matu mŭonza na MwIai wa KIvIla KIInene-kyai-UsumbI?'

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝

88. Mo makaasya, 'Nl sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Asya, 'IndI inyw'I nom0kekala mwIna w'ia?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۝

89. Asya, 'N00 ūla kw'okonI Kwake ve ūsumbI wa syInd0 syonthe na ūla ūsŭvIaa, na ūla Kwake vate sŭvIka, ethwa inyw'I nImwIsI?'

قُلْ مَنْ يَبْدِئُ مَخْلُوقَاتِ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُخَيِّرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

90. Namo makaasya, 'Uu W'onthe nI wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'Inyw'I IndI, mŭkengekaa ata?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ۝

91. Ii, IthyI nItŭmaetee mo ūla w'o, namo vate nzika, nI akengani.'

بَلْ آتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝

92. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndeyoseete mwana We-mwene, ona vai Ngai IngI ona ūmwe wI vamwe Nake We; kŭkethwa ūu, kIla ngai yIthwa yoosie kIla yo yoombie, na vate nzika, imwe syIthwa syaisumbIkie ila ingI.

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا أَذْهَبَ كُلَّ إِلَهٍ بِنَا خَلَقَ وَلَعَلَّا بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe Natafwe  
Iŵlŵ wa syonthe ila mo mamwŵananasya  
We nasyo!

93.Mŵmanyi wa maŵndŵ ala matonekaa  
na ala monekaa! Kwa ŵu, We E-Iŵlŵ  
mŴno mbee wa syonthe ila mo  
mamwŵananasya *We nasyo!*

﴿عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّمَ مِمَّا يَشْرُونَ﴾

### LUKU 6

94.Asa, 'Mwŵai wakwa, ethwa We  
ŵkambony'a nyie maŵndŵ ala mo  
mateelemetw'e namo.

﴿قُلْ رَبِّ إِنَّمَا تَرِيَّتِي مَا يُوعَدُونَ﴾

95.'Mwŵai wakwa, Indŵ, ndŵkambie  
nyie vamwe na andŵ eki-ma-naŵ.'

﴿رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾

96.Na vate nzika, Ithŵl twŵna ŵtonyi wa  
kŵkwony'a we kŵla Ithŵl  
tŵmateelemasya nakyo.

﴿وَأَنَا عَلَىٰ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدْ رُؤُونُ﴾

97.LŴngyai ŵthŵku na ŵla mŴseo vyŵ.  
Ithŵl nŵtŵimanyŵlŵte syŵndŵ ila mo  
mawetaa.

﴿إِذْ فَعَّ بِالَّذِي هِيَ أَحْسَنُ النَّيَّةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا  
يَصِفُونَ﴾

98.Na asya, 'Mwŵai wakwa, Nyie  
nŵmanthaa wŵvitho nthŵnŵ Waku nŵndŵ  
wa mŵteelemangany'o ya Masatani.

﴿وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ﴾

99.'Na Nyie nŵmantha wŵvitho nthŵnŵ  
Waku We, Mwŵai wakwa, mo maikese  
kŴnthengea nyie,'

﴿وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَخَضُّونَ﴾

100.KŴvika, yŵla kŵkw'ŵ kŵamŵkŵa  
ŵmwe woo, akŵŵvana asya, 'Mwŵai  
wakwa, ndŵnge ŵngŵ nyie,

﴿حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجُونِ﴾

101.'Nŵkana Nyie ndonye kŵlka meko  
ma ŵlŵngalu nthŵnŵ wa thayŵ ŵla nyie  
ndŵlŵte ŵina.' Tiw'o, ŵno no ndeto we

﴿لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ  
هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ  
يُبْعَثُونَ﴾

On00neeha tũ. Na Itina woo ve tũtũ  
kuvika muthenya ula mo  
makathayũkw'a Ingĩ.

102.Na yĩla soo ūkavuvwa, vaikethwa  
nd00 sya mũkautĩ katĩ woo mũthenyanĩ  
0su, ona maikakũlany'a mũndũ na ūla  
Ingĩ.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ  
وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٢﴾

103.Indĩ, asu ala ithimo syoo ikethwa  
syĩ ngito nthĩnĩ wa meko, aa nĩmo ala  
makethwa me aĩlu.

مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاقُونَ ﴿٢٣﴾

104.Indĩ ala mawĩa moo maseo  
makethwa me mavũthũ—aa nĩmo ala  
manangaa mathayũ moo; namo  
makekala Iianĩ-ya-Mwaki.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَيْرُ ذَا  
أَنْفُسُهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٢٤﴾

105.Mwaki ūkavĩvya mothyũ moo  
namo makamang'utha nĩ woo vau  
nthĩnĩ.

تَلْفَحُ دُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿٢٥﴾

106.'Mĩsoa Yakwa ndyaasomwa  
kwenyu inyw'ĩ, nenyu mwamyosa ta  
ũvũngũ?

أَلَمْ تَكُنْ أَيْتِي تَتْلَى عَلَيْهِمْ كُنُوزَ بِهَا  
تُكَذَّبُونَ ﴿٢٦﴾

107.Mo makaasya, 'Mwĩai waitũ,  
ũthũku witũ nĩwatũkĩlilye ithyĩ vinya,  
na ithyĩ twaĩ andũ avĩtany'a.

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا  
ضَالِّينَ ﴿٢٧﴾

108.'Mwĩai waitũ, tumye vaa, na Indĩ  
twasyoka nthĩnĩ wa wau wa matũ, ow'o,  
ithyĩ tũkeethwa twĩ eki-ma-naĩ.'

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿٢٨﴾

109.Ngai akamatavya, Aĩai vau nthĩnĩ  
na mũikaneene Nakwa Nyie.'

قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تَكْمُنُونَ ﴿٢٩﴾

110.'Kwaĩ nguthu Imwe katĩ wa  
athũkũmi Makwa ala maisye, 'Mwĩai  
waitũ, ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlaa; kwa ūu, tũekee  
ithyĩ naĩ sitũ, na twĩw'ĩe tei; nũndũ We

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا  
فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿٣٠﴾

Nue Ula-Mūseo Vyū wa ala mew'anīaa  
tei.

111.'Indī inyw'ī nīmwmaw'ī Tkīthisye  
mo kīndū kya kūthekeea na matwīka  
kītumi kya kūmūlīthya inyw'ī  
ūlīlikany'o Wakwa yīla inyw'ī  
mwaendee na kūmathekeea.

فَاتَّخَذَ نَفْسَهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْهُمْ ذِكْرِي وَلَكِنْ  
مِنْهُمْ تَضَلَّوْنَ ۝

112.'Nyie ūmūnthī ū ū nīnīmatuvīte mo  
nūndū wa ūmīlīsyō woo, kwa ūu nomo  
tū matanīte.'

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا إِنَّهُمْ هُمُ الْفَاكِرُونَ ۝

113.Ngai akakūlya, 'Inyw'ī mwekalile  
tūlū wa nthī kwa myaka yīana ata?'

قُلْ لَمْ يَلِثْكُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدُ سِنِينَ ۝

114.Mo makasūngīa, 'Ithyī twekalile  
kwa mūthenya ūmwe kana kīlungu  
kyaw'o, Indī makūlye ala maiaa ūtalo.'

قَالُوا لَيْسَ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَتَنِلِ الْعَاذِينَ ۝

115.We akamatavya, 'Inyw'ī mwekalile  
o vanini tū, takethwa inyw'ī  
nīmwmanyie!'

قُلْ إِنْ لَيْثَكُمْ إِلَّا قَلِيلًا أَوْ أَكْثَرُ لَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

116.'Inyw'ī Indī mwasūanīe kana Ithyī  
twamūmbīte inyw'ī vate kīleelo, na  
kana inyw'ī mūikatūngwa Kwitū?'

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ أَنْتَبَا لَا  
تَرْجِعُونَ ۝

117. Ula-Wī-Iolū Mūno Indī nī ethwe  
Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Mūsumbī-Wa-W'o, vai ngai ateo We,  
Mwīai-Wa-Kīvīla kya Utheu kya  
Usumbī.

فَقَطَّلَ اللَّهُ الْمَلِكَ الْحَيَّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ  
الْكَرِيمِ ۝

118.Na we ūla wīkaīlaa Ngai ūngī ūtee  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla  
ūtena ūkūlī wake, we akaumya ūtalo  
kwa Mwīai wake. Kwa ūla w'o, alei  
maikaīla.

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ لَا  
قَاتِلًا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ۝

119. Na asya, 'Mwĩai wakwa, ekea na  
 ĩw'a tei, na We Nue Ula-Mũseo Vyũ  
 katĩ wa ala mew'anĩaa tei.'

﴿قُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾



## سُورَةُ التَّوْبَةِ مَدَنِيَّةٌ

AL - NUR  
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. *Kĩĩ nĩ* Kĩlungu kĩla Ithĩ tũkĩvuanĩtye na kĩla Ithĩ tũkĩtwĩkĩthĩtye mwĩao wa kũatĩwa; na nthĩnĩ wakyo Ithĩ nĩtũvuanĩtye Syama nthu, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũsũvĩa.

3. Mũndũ mũka kĩlaalai na mũndũũme kĩlaalai kana mũndũũme kĩlaalai na mũndũ-mũka kĩlaalai----mũkũnei kĩla ũmwe myũnzyũ ĩana yĩmwe. Na mũikakwatwe nĩ tei ũũũ wa elĩ yĩla mũkwĩanĩĩsyā ũw'io ũũ mũtheu, ethwa inyw'ĩ nĩmwĩtĩkĩlĩte Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo. Na nguthu ya etĩkĩli nĩkũsĩte ũsĩlĩlo woo.

4. Mũndũũme kĩlaalai akatwaa mũndũ-mũka kĩlaalai kana mũvoyi wa mĩvw'anano, na mũndũ - mũka kĩlaalai akatwawa nĩ mũndũũme kĩlaalai kana mũndũũme mũvoyi wa mĩvw'nano. Undũ ũũ nĩmũvatane mũno kwa etĩkĩli.

5. Na asu mailĩĩlaa iveti mbĩtĩkĩli ũvũngũ na mailea kũete ngũsĩ inya----- makũnei myũnzyũ mĩlongo nyaanya, na ĩina wa ũu, mũiketĩkĩle ũkũsĩ woo, namo nĩmo eki-ma-naĩ,

6. Ateo asu ala melilaa ĩtina wa ũu na kwĩlũngalya, nũndũ ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ - Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ التَّوْبَةِ مَدَنِيَّةٌ وَأَنْزَلْنَاهَا فَرَضَهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ يُبَيِّنُ لَكُمْ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ

الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدُ عَلَيْهِمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُزْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْبُحْصَنَاتِ ثُمَّ كَفَرُوا أَنَّهُمْ يُؤْتُونَ بَارِعَةً شَهِدَاءَ فَاجْلِدُوا هُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

7. Na asu ala maililaa iveti syoo Ovungu, na matena Okusi ateo mo ene---- Okusi wa Umwe wa andu ta asu Okeethwa wĩ mwĩanu ethwa we akeevĩta na syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho mavinda ana *akyasya*, kana we vate nzika, e vamwe na asu ala maneenaa w'o.

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ أَرْوَاحَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ٥

8. Na wĩvĩto wake wa katano Okeethwa nĩ kwasya kana kũmo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho ethwa we e katĩ wa ala akengani, kĩthwe ũũũ wake.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ٥

9. Indĩ ũsilĩlo ũkavetangwa kuma kwa kyo ethwa kyo kĩkeevĩta na kumya Okusi mavinda ana syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkyasya kana mũũme nĩ ũmwe wa akengani.

وَيَذَرُوهَا الْعَذَابُ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذَّابِينَ ٥

10. Na kĩhitũ kya katano kyakyo kĩkeethwa nĩ kwasya kana, Kũmo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩthwe ũũũ wakyo ethwa mũũme eneena w'o.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٥

11. Na takethwa ti ũndũ wa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ũũũ wenyu, na kũtwĩka kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũuu na Mũũ, *inyw'ĩ mwĩthwa mwakwatiwe nĩ kyeve*.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ بِتَوَابِ حَكِيمٌ ٥

## LUKU 2

12. Nĩw'o, asu ala maetie ũvũngu nĩ nguthu ĩmwe katĩ wenyu *inyw'ĩ*. Mũũkasũanĩ kana ũndũ ũũ nĩ mũthũku kwenyu; aiee, nĩ ũseo kwenyu. Kĩla ũmwe woo akoosa kĩanda kyake kya nĩ ĩla we weekie; na we ũla katĩ woo wĩ na kĩlungu kĩnene akakwata ũsilĩlo mwai, na wĩ woo.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِآيَاتِنَا فِي غَضَبٍ مِنْكُمْ لَا تُحْسَبُوهُمْ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا أَلْتَسَّبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٥

13. Nĩkĩ aũme etĩkĩli na iveti mbĩtĩkĩli, yĩla inyĩw'ĩ mweew'ie ũu, maleile kũmasũanĩla andũ moo nesa, na kwasya, 'Uũ nĩ ũvũngũ wĩ ũtheinĩ?

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ⑤

14. Nĩkĩ mo maleile kũete ngũsĩ inya sya kũĩkĩĩhya? Nũndũ mo nĩmaleile kũete ngũsĩ ila syendekaa, mo nĩ akengani mũno mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthel

لَوْلَا جَاءُو عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَدَاءِ قَالُوا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ هُمْ الْكَذِبُونَ ⑥

15. Takethwa ti ũndũ wa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthel na tei Wake ĩũũ wenyũ, ĩũũ wa nthĩ ĩno na ĩtunĩ, ũsilĩlo mũnene wĩthwa wamũkwatie inyĩw'ĩ nũndũ wa wilĩanĩli ũla inyĩw'ĩ mwail nthĩnĩ wa w'ol

وَلَوْلَا فَضَّلُ اللَّهُ عَلَيْكُمُ وَرَحْمَتَهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَتَسَكَّمْتُمْ فِي مَا أَقَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑦

16. Yĩla inyĩw'ĩ mwoosa ndeto inyaĩĩkĩtw'e nĩ nĩmĩ syenyũ na mũkambĩĩĩĩla kũneena na makanyw'a menyũ maũndũ ala inyĩw'ĩ mũte na ũmanyi wa w'ol wamo na kũsũanĩla kana no kaũndũ kanini, oyĩla mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthel nĩ ũndũ mũnene.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالْإِسْتِغَاثَةِ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا ۖ وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ⑧

17. Na nĩkĩ yĩla inyĩw'ĩ mwawĩw'iel mwaleile kwasya, 'Ti ũseo kwitũ kũneena ĩũũ wa w'ol. Wel wĩ Mũtheu, Ame Ngai, ii nĩ nzukũ mbail

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا ۖ سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ⑨

18. Ngai Mwene Vinya W'onthel nũnũũmũtaa inyĩw'ĩ mũĩkasyokee ona vanini ũndũ ũĩlyĩ ta ũũ, ethwa inyĩw'ĩ mwail etĩkĩli.

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِلْإِثْلَةِ ۖ بَدَأَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ⑩

19. Na Ngai Mwene Vinya W'onthel nũnũũmũvathũkanĩsyail inyĩw'ĩ mĩfao; na Ngai Mwene Vinya W'onthel nĩ ũmanyi-W'onthel, Mũĩ.

وَيَبِّتُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَةَ ۖ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑪

20. Asu ala mendaa wathavu Onyaŋke katŋ wa etŋkŋli, makeethwa na Usilŋlo wŋ woo nthŋnŋ wa nthŋ Ino na Itunŋ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋwŋsŋ na inyw'ŋ mŋyŋsŋ.

إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيْعَ الْفَاحِشَةُ فِي الدِّينِ  
أَمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ  
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑤

21. Na nŋndŋ wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ŋŋlŋ wenyu, na kŋtw'ŋka kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ Mŋuu na Usŋŋtwe nŋ tei, inyw'ŋ mwŋhwa mwaanangŋwe.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ دَرُؤِي  
لَفَبَّحْتُمْ زُجُجِمُ ⑥

### LUKU 3

22. Inyw'ŋ ala mwŋŋtkŋlaa! Mŋikaatŋŋe nyaŋŋ sya Satani na ŋla ona wŋva ŋatŋlaa nyaŋŋ sya Satani aŋŋwe nŋkŋmanyana kana we vate nzika atavanasya maŋndŋ ma wathe na ŋthŋku wŋ ŋtheinŋ. Na nŋndŋ wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ŋŋlŋ wenyu, vai ona ŋmwe wŋhwa e mŋtheu ona vanini, Indŋ Ngai Mwene Vinya W'ontho amŋtheasya ŋla We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ Wŋw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوبَ الشَّيْطَانِ وَمَنْ  
يَتَّبِعْ خُطُوبَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ  
وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ  
أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَزِيْزِي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ  
عَلِيمٌ ⑦

23. Na ala mena ŋthw'ii na wingŋ wa syŋndŋ katŋ wenyu maikewŋte kŋlea kŋmanenge syŋndŋ ala ma ndŋŋ ya mŋkautŋ na ala mena vata na ngya na ala matiie mŋsyŋ yoo kwoondŋ wa nzŋa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho. Mo nŋmaekke na kŋmŋŋsya. Inyw'ŋ nomwendaa kana Ngai Mwene Vinya W'ontho aŋŋŋtwe nŋ ŋmŋekea inyw'ŋ? Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ Mŋekanŋi-Mŋno Vyŋ, Usŋŋtwe nŋ tei.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا  
أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالسَّكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ  
وَلْيَعْلَمُوا وَيَتَفَقَّهُوا وَلَا يُخَيَّبُونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ  
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑧

24. Nŋw'o, asu ala mamailŋlaa ŋvŋngŋ aka atheu, mate wathavu, iveti mbŋŋtkŋli

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

nĩ aumanĩe Iũlũ wa nthĩ Ino na Itunĩ. Na ve ũsilĩlo mwai kwoondũ woo.

لَعَنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَهُمْ عَذَابُ  
عَظِيمٍ ۝

25. Mũthenya ũla nĩmĩ syoo na moko moo na maaũ moo ikakũsĩĩa Iũlũ wa maũndũ ala mo meekaa.

يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَنْجُوبُهُمْ  
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

26. Mũthenya ũsu Ngai Mwene Vinya W'ontho akamatuva matuvi moo ma w'o, namo makamanya kana Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka nĩ We W'o-Wĩ-Utheinĩ.

يَوْمَ يَدْعُ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ  
اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْبَاقِي ۝

27. Syĩndũ nthũũku nĩ kwoondũ wa andũ athũku, na andũ athũku nĩ kwoondũ wa syĩndũ nthũku. Na syĩndũ nzeo nĩ kwoondũ wa andũ ase na andũ ase nĩ kwoondũ wa syĩndũ nzeo; aa mai na Iĩvĩtyo Iũlũ wa maũndũ onthe ala *ailĩanĩli* maneena. Ve ũkeo kwoondũ woo na kyaũya kya ndaĩa.

الْخَيْثُوثُ لِلْخَيْثُوثِينَ وَالْجَنِّثُونَ لِلْجَنِّثَاتِ وَالْكَلْبِثُ لِلْكَلْبِثِينَ وَالْحَثِيثُ لِلْحَثِيثَاتِ ؕ أُولَٰئِكَ مُبَذَّوْنَ وَمَتَى يَقُولُوكُمْ لَكُمْ مَغْفِرَةٌ فَرِيقٌ  
كَرِيمٌ ۝

#### LUKU 4

28. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikalike nyũmbanĩ ila ite syenyu ateo mwĩtĩtye ũthei na mũkamakethya andũ ma nyũmba isu. Uũ nĩ ũseo mũno kwenyu, nĩkana mũtonye kwĩthwa mwĩ esũvĩi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ  
حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ؕ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ  
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

29. Na mwalea kwĩthĩa mũndũ ona ũmwe vo, mũkalike omũvaka mũnengwe ũthei. Na mweewa, 'Syokai', ĩndĩ syokai; ũu nĩ ũtheu mũno kwenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩsĩ nesa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ  
لَكُمْ ؕ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ازْجِعُوا فَارْجِعُوا ؕ هَٰذَا زَكَاةُ  
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ۝

30. Ti ũthũku kũlika nthĩnĩ wa nyũmba ila itekalawa nĩ andũ vala ve syĩndũ syenyu. Na Ngai Mwene Vinya

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ  
فِيهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ ؕ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ۝





Mwene Vinya W'onthe nūmanengae andū ngelekany'o, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūsyIsI syIndū syonthe nesa vyū.

وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

37. Kyeni kII yu nIkyakene nthInI wa nyŪmba Ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtw'ŭte kana nIsyakŪnenevw'a na kana syItwa Yake yIlilikaniIwe nthInI wasyo. Na Mŭtafei We nthInI wasyo ma-kIloko na Iya mawIoo;

فِي يَوْمٍ أَذْنُ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْأُقْدُودِ وَالْأَصَالِ ۝

38. Andū ala mataalyŪlawa nI ūtandIthya kana ūthoosya wa syIndū makolwa nI ūlilikany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūsyallŷya wa Mboya, na ūIvi wa Saka. Mo nImakIlaa mŭthenya ūla ngoo na metho ikathingithangw'a.

رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ ۝

39. NIkana Ngai Mwene Vinya W'onthe amanenge mŭthInzIo woo ūla mŭseo vyū wa meko moo, na amaingIvIsye syIndū kuma mumonI Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amŪnengae ūla w'onthe We wendaa vate kIthimo.

لِيَجْزِيََهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَزَيِّدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝

40. Na ta IŪlŪ wa asu ala matetIkIlaa, meko moo nI ta kyuu kya kIw'Ū kIIa kIkengaa weŪnI. Ula wIna waŪni akasŪanIa nI kIw'Ū, IndI avika vala kII, akIthIa nI vathei. Na we amwIthIaa Ngai Mwene Vinya W'onthe vo, Ula ūmŪIvaa we ūtalo wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-MItŪkI kwa kŪtalā.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّلَمَانُ مَاءً خَمًّا إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ قُوَّةَهُ حِسَابُهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝

41. Kana meko moo nI ta kIvindu kInene mŪno IŪlŪ wa ūkanga mŪnene na mŪliku, kIIa kIvw'ŷkawa nI kItulumo, vala itulumo syŪkIlaa IŪlŪ wa itulumo, I-ŪlŪ wakyo ve mathweo, kIvindu kIyilIlanIye ngoi IŪlŪ wa ngoi. YIla we

أَوْ كَظُلُمٍ فِي بُحْرِ لَيْلٍ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ قُوَّةٍ مَوْجٌ مِنْ قُوَّةٍ سَابِغٌ ظَلَمْتُ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ۝



watamb00kya kw'oko kwake, akwona  
na vinya; na ūla Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūtamŭnengae kyeni—vai  
kyeni ona vanini.

## LUKU 6

42. We nowonaa kana nĩ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ūla ndaŭa Syake  
itaŭawa nĩ onthe ala me matuŭĩ na ūlŭ  
wa nthĩ, na ota ūu, nyunyi itamb00kĩye  
nthwau syasyo? Kĩla kĩmwe nkĩsĩ nza  
yakyo ya mboya na ndaŭa. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa ūndŭ  
mo mekaa.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ  
وَالظِّلُّ صَفِيَّتٌ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ  
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۝

43. Na ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ūalŭko  
ūkeethwa kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ۝

44. We nowonete kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe amatwaa mathweo, na  
ĩndĩ We aimakwatany'a vamwe, na  
aimomba mbumbu na ūkyona mbua  
yuŭte kuma katĩ wamo? Na We  
nŭtheasya mathweo kuma ĩtunĩ mailyĩ ta  
ĩlma nthĩnĩ wamo ve mbua ya mavia, na  
ĩndĩ We nŭmŭkŭnaa nayo ūla We  
wendaa, na nŭmĩvetangaa kuma kwa ūla  
We wendaa. Nĩ vakuvĩ kyeni kya ūtisi  
kŭvulya woni wa metho moo.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُرْسِي سَمَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ  
يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَ  
يُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُحْبِبُّ  
بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنًا  
بَرَدُهُ يَذْهَبُ إِلَّا نَبَارًا ۝

45. Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akŭanasya ūtukŭ na mŭthenya. Vate  
nzika, nthĩnĩ wa ūndŭ ūu ve ūmanyĩsyoy  
kwa asu ala mena metho.

يَقْلِبُ اللَّهُ الْيَلَّ وَالتَّهَارَاتِ فِي ذَلِكَ لَوَبَرَّةٌ  
لِأُولِي الْأَبْصَارِ ۝

46. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩŭmbĩte kĩla nyamŭ kuma kĩw'ŭnĩ.  
Katĩ wasyoy ve imwe ila iendaa na mavu

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي

masyo, na katl wasyo ve ila iendaa na maaũ elĩ, na katl wasyo ve *ila* iendaa na maaũ ana. Ngai Mwene Vinya W'ontho ombaa klla We wendaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho E-na vinya wa kwĩka maũndũ onthe ala We wendaa.

عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَتُخِّصُّ عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَيَوْمَئِذٍ سَتُحَسَّبُ عَلَيْهِمْ أَرْجُلُهُمْ عَمَّا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٠﴾

47.Ow'o, Ithyl nftũtheetye Syama Ntheu. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho amũtongoeasy ūla We wendaa nzĩanĩ lla ya w'o.

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٦١﴾

48.Namo maasya, 'Ithyl nftũmwĩtklla Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa, na ithyl nftw'aa,' na Indĩ Itina wa ūu, amwe moo nĩmaalyũkaa. Indĩ asu ti etĩkli.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَخَوَّلُ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مَّنْ بَعْدَ ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

49.Na ylla mo meetwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake nĩkana we atonye kũmatw'lla katl woo, wee! Nguthu Imwe yoo nĩalyũkaa Ikasyoka.

وَلَٰذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٦٣﴾

50.Na ethwa *mo mesũanĩ* kana ū-w'o wĩ ngalĩ lla yoo, mokaa kwake masembete mena wĩnyivyo *w'ontho*.

وَأَن يَكُنْ لَهُمُ الْحَكْمُ الْأَخِيرَ يَأْتُوا إِلَى اللَّهِ مَذْعَبِينَ ﴿٦٤﴾

51.Uu nũndũ vena ūwau ngoonĩ syoo? Kana mo mena nzika, kana mo komeũkla makyona kana Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake akeethwa ate mũlũngalu kwoo? Aiee, mo nĩmo-ene eki-ma-naĩ.

إِنِّي قُلُوبُهُمْ مَّرْصُ أَمَّا تَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولَهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٥﴾

### LUKU 7

52.Kwĩka kwa etĩkli, ylla mo meetwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake nĩkana We atonye kũmatw'lla katl woo, mo maasya tũ,

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦٦﴾

'Ithyl nltw'lw'aa na nltwltk'laa.' Na mo nimo ala makalla.

53.Na Ola Omw'lw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mütümwa Wake, na Omök'laa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Omwosaa We ta ngao ya kw'si'la, asu nimo ala makasinda.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَّقِ اللَّهَ فَآوِ إِلَيْهِ  
هُمُ الْغَافِرُونَ ۝

54.Namo mev'laa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na ithitü syoo syi vinya kana, ethwa We nökümey'laa mo, vate nzika, mo nime küthi. Asya, 'Müikev'ite; k'laa k'kwendeka n'w'w'i wa w'o Öndön' Ola wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe n'w'is' nesa vyü Öndü inyw'I mw'kaa.'

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْدِيكُمْ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ  
قُلْ لَا تَقْسُوا ظِلَامَةً مَعْرُوفَةً ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

55.Asya, 'Mw'lw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mw'lw'ei Mütümwa.' Na ethwa mo nimekü'alyüka Ind'i lilikanai, Ola ona w'wa w'kaa Ou n'we Ökakü'lw'a k'laa ki'twe nth'ni wake, otondü nenyu mükakü'lw'a k'laa ki'twe nth'ni wenyu. Na ethwa inyw'I n'lmömw'lw'a we, mükatongoew'a nesa. Na Mütümwa ti mÖngam'i Ind'i no Öeti w' Öthein' wa Utümane.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا  
عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا  
تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْبَيِّنُ ۝

56.Ngai Mwene Vinya W'onthe nüm'ath'ite asu kat'i wenyu ala met'k'laa na kw'ka meko maseo kana We vate nzika, akamatw'lk'ithya mo Ati'wa Iölü wa nth'i, tondü We wamatw'lk'ithisye Ati'wa kat'i wa asu ala ma'i mbee woo; na kana We vate nzika, akam'Iölü'm'ilya nd'ini yoo Ila We Öm'Inyuv'ite kwoondü woo; na kana We vate nzika, akamanenge mo Ösüv'io na mÖuo amakü'an'isye I'tina wa w'ia woo; mo makanthait'haa Nyie, namo

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ  
قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ  
وَلَيُخَيِّدَنَّ لَهُمْ فِرْقًا يَخْتَارُونَ ۚ  
لَا يُشْرِكُونَ فِي شَيْءٍ ۚ وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ  
هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝

maikambianany'a Nyie na kIndu ona  
kIva. IndI ūla ona wIva ūtena mūvea  
Itina wa ūu, mo makeethwa mbaa matū.

57.Na syaŋŋsyai Mboya na Ivai Saka na  
mwIw'ei Mūtūmwa, nIkana mūtōnye  
kwIw'Iwa tei.

58.Mūikasūanŋe kana asu ala matetIkIlaa  
nImatonya kwananga *kIleelo Kitū* ūlū  
wa nthI; wIkalo woo nI IianI-ya-Mwaki;  
na nI vandū vathūku mŪno va kŪthūmŪa.

### LUKU 8

59.Inyw'I ala mwItIkIlaa! Ekai ala moko  
menyu ma aŪme mamaŪngamŋe, na ala  
menyu matanamba kŪvikIla ūima woo,  
mamwItye inyw'I ūthei katatū *mbee wa  
matanalika nthInIwa nyŪmba syenyū* sya  
nthInI; mbee wa Mboya ya kIko na yIla  
inyw'I mŪkumya ngŪa syenyū  
katambaanga yIla kwI ūvyŪvu, na Itina  
wa Mboya ya ūtukŪ. *Aa nI* mavinda  
atatū ma kImbithI kwenyu. *Mavinda* ala  
angI eka aa, vai ūthūku kwenyu kana  
kwoo; nŪndū makekalaa maithyŪlŪlŪka  
vaa na vaa mamwetele inyw'I, amwe  
menyu maimathŪkŪma ala angI. Uu  
nIw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ŪmŪtheasya inyw'I MIsa; nŪndū Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-  
W'onthe, Ula-MŪI.

60.Na yIla syana katI wenyū syavikIla  
ūima wasyo, ona syo ota ūu nomŪvaka  
syItye ūthei, tondū asu ala *mawetetwe*  
vau mbee meetisye ūthei. Uu nIw'o  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ŪmŪtavasya inyw'I ūtheinI mIao Yake;

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرُّسُولَ  
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٧﴾

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ  
يَعْلَمُ مَا فِيهِمْ الْغَائِبُ وَلَيْسَ الْبَصِيرُ ﴿٥٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ أَذِنُكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ  
أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثٌ  
مَرَّتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَصُونَ بَيْنَكُمْ  
مِنَ الظُّهُورِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْدَةٍ  
لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَ هُنَّ  
طَوَفُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ  
اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا  
اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ  
آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

61. *Ido* wa iveti ila ngũũ, ila ivĩĩte  
ĩvinda ya kũtwawa, vai ũthũku ƧoƧo  
wasyo kũvetanga ngũa syasyo ila sya  
ƧoƧo ũtee Indĩ iikanyonany'e ũtheinĩ  
mawanake masyo. Na ethwa syo  
nikwenda kwĩthwa na ũsũvĩo mbee wa  
*kũsũvĩa ũtheu* wasyo nĩ ũseo mũno mbee  
kwasyo. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-  
W'onthe.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرِيحُونَ نِكَاحًا  
فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ  
مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ  
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾

62. Vai ũthũku kwa kĩlalinda na vai  
ũthuku kwa kĩema ona vai ũthũku kwa  
ũla mũwau ona kwenyu ene, ethwa  
nĩmũkũya Ƨu nthĩnĩ wa nyũmba syenyu  
ene kana sya maaĩthe menyu kana  
nyũmba sya maa nyinyia menyu, kana  
nyũmba sya anaa nyinyia menyu, kana  
nyũmba sya eĩtu a nyinyia menyu, kana  
nyũmba sya eĩtu a nyinyia ma maaĩthe  
menyu, kana nyũmba sya eĩtu ma  
nyinyia ma maa nyinyia menyu, kana  
kuma kwa ala mbungũo syĩ mokonĩ  
menyu, kana nyũmba ya mũnyanyae  
wenyu. Vai ũthũku kũya vamwe kana  
kũya mũtaanĩsyee. Indĩ yĩla mwalika  
nyũmba, kethyai andũ menyu, na ngethi  
sya mũuo, ngethi kuma kwa mwĩai  
wenyu, syusũĩte maũathimo na ũtheu.  
Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ũmũvuanĩasya inyw'ĩ mĩao, nĩkana  
mũtonye kũmanya.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا  
عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ  
بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ  
بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَالِكُمْ  
أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَلِكُمْ  
أَوْ مَا مَلَكَتْكُمْ مَفَاحِشُهُ أَوْ صَدْرُكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ  
جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ  
بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ  
مُبْرَكَةٌ كَذَٰلِكَ يَتَبَيَّنُ لَكُمْ أَنِ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ  
يَعْلَمُ السَّغُورَةَ ﴿٥٢﴾

### LUKU 9

63. Nĩw'o, etĩkĩli ma w'o nĩ ala metĩkĩlaa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe na  
Mũtũmwa Wake na ala mataendaa

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا

matetŵye ūthei kuma kwake yŵla mo me nake nŵndŵ wa ūndŵ wa vata ūmakony'e ūla ūmaetete onthe vamwe. Vate nzika, asu ala metasya ūthei kwaku we, nŵmo asu ala *ow'o* metŵkŵlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa wake. Kwa ūu, yŵla mo makwŵtya we ūthei, nŵndŵ wa ūndŵ woo, manenge ūthei asu ala we ūkwenda, katŵ woo na metŵsyē ūkeko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ Mŵekanŵi Mŵno Vyŵ, Usŵŵtwe nŵ tei.

كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا فِي يَتَادُونَ  
إِنَّ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَكَ أَتُوبُكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ  
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ فَاِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِيُغِيبَ شَأْنَهُمْ  
فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ ۚ إِنَّ  
اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

64. Mŵikatw'ŵkŵthye wŵtano wa Mŵtŵmwa ta ūndŵ ūmwe na ūmwe wenyu aimwŵta ūngŵ. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmesŵ asu ala mevithaa na kŵmbithŵ. Kwa ūu, ala maleaa kwŵw'a mwŵlao Wake nŵmeesŵvŵe thŵna ndŵkese kŵmethŵa kana kŵkwatwa nŵ ūsilŵlo wŵ woo.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا  
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَسْتَلُونُ مِنْكُمْ لَوْ اِذَا فَلْيَحْذَرِ  
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ  
يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

65. Ithukŵsyē inyw'ŵ! Nŵ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila syŵ matunŵ na ŵŵlŵ wa nthŵ. Nŵw'o, We nŵwŵsŵ ūndŵ inyw'ŵ mŵilyŵ. Na mŵthenya ūla mo makatŵngwa Kwake We, We akamamanyŵthya ūndŵ mo meekie. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵsŵ kŵla kŵndŵ nesa vyŵ.

إِلَّا أَنْ يَلْعَنُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ  
عَلَيْهِ ۚ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۚ وَاللَّهُ  
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

## سُورَةُ الْفُرْقَانِ مَكِّيَّةٌ

AL - FURKAAN  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula-Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Kũathimwa nĩ Ula ũtheetye  
Kĩvathũkany'a kwa mũthũkũmi Wake,  
nĩkana we atonye kwĩthwa e  
Mũkaanany'a kwa andũ ma nthĩ  
*syonthē-----*

3. We Ula ũsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ  
Wake. Na We ndeyoseete mwana We-  
Mwene, na nde mũtindany'a ũsumbĩnĩ,  
na nĩũmbĩte kĩa kĩndũ, na nũkĩyĩtĩte  
kĩthimo *kyakyo* kwa w'o.

4. Indĩ mo nĩmosete ngai ingĩ ũtee Wake,  
ila itombaa kĩndũ Indĩ syo mbene nĩ  
syũmbĩtwe, na ila itena ũtonyi wa kwĩka  
naĩ kana kwĩtandĩthĩsya syo mbene na  
itena ũtonyi ũlũ wa kĩkw'ũ kana thayũ  
kana ũthayũũkyo.

5. Na asu ala matetĩkĩlaa maasya, 'Kĩĩ nĩ  
vathei Indĩ nĩ ũvũngũ ũla we ũseũvĩtye,  
na andũ angĩ nĩmamũtetheesye we  
naw'o.' Ow'o, mo maetete ũla ũte-  
ũlũngalu na ũla ũte-w'o.

6. Namo maasya 'Ii nĩ mbano sya tene;  
na we nũsyĩandĩkĩthĩtye na  
nĩwisomeawa kĩoko na wĩloo.'

7. Asya, 'We Ula wĩsĩ kĩa kĩmbithĩ kĩ  
matunĩ na ũlũ wa nthĩ nũyĩvuanĩtye-yo.  
Nĩw'o, We nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ,  
Usũtwe nĩ tei.'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ  
الْعَالَمِينَ نَذِيرًا ۝

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا  
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدْ  
يَعْدِلُ ۝

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ  
يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْ نَنْفَعَهُمْ شَيْئًا وَلَا نَضُرَّهُمْ  
وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ۝

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ  
وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَ  
زُورًا ۝

وَقَالُوا أَتَأْتِنَا بِالْكِتَابِ فَأَنْبِئُنَا بِهِ  
بِكُرٍّ وَأَصِيلًا ۝

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ  
إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

8. Namo maasya, 'MötÜmwa ÜÜ ailyĩ ata ÜndÜ ÜnÜÜya İlu, na kwanganga maÜendelonĩ? Aleete kÜtheew'a mÜlaĩka nĩkĩ nĩkana atonye kwĩthwa e mÜkaanany'a e vamwe nake?

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَنْشَوِي  
فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ  
ذَنْبِيرًا ۝

9. 'Kana kĩnandÜ kyaİle kwĩthwa kyekiwi'e kÜla Üİ, kana kwake kwĩthİwe na mÜÜnda we akaİsaa nthİnĩ waw'o.' Na eki-ma-naİ maasya, 'Inyw'İ mÜatİlaa mÜndÜ mÜoe.'

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا  
وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَعْبُدُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْخُورًا ۝

10. Sisya ÜndÜ mo meÜkÜnenge we ngelekany'o! KwoondÜ wa Üu, mo nĩ athyoeuku na maitonya kwona nzİa.

انْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَتَّبِعُونَ  
سَبِيلًا ۝

## LUKU 2

11. KÜathimwa nĩ We Ula, We akenda, akÜnenge maÜndÜ maseo mbee wa aa, onthe ---MÜÜnda İla İvİtİlaa tÜlÜsİ katİ wayo---na *ota Üu* nİÜkÜnenge we masÜmba ma kİ-Üsumbİ.

تَبَرَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ  
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ  
قُصُورًا ۝

12. Aiee, Mo nİmaÜleaa Üla Saa, na kwa asu ala maÜleaa Üla Saa, İthyİ nİtÜseÜvİtye mwaki wakene.

بَلْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاعْتَدْنَا بِكُذِّبٍ  
بِآيَاتِنَا سَعِيرًا ۝

13. Na yİla w'o wamona me vandÜ vaasa mÜno, mo makeew'a Üthatu waw'o na kİuumo.

إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا  
وَزَفِيرًا ۝

14. Na yİla mo makekw'a vandÜ vavivinyanu nthİnĩ wa w'o, movanİtw'e vamwe mo makavoya vau kwoondÜ wa wanangİko.

وَإِذَا اتَّعَا مِنْهَا مَكَانًا ضيقًا مُقَرَّبِينَ دَعَوْاهُنَّ أَنْ  
يُخْرِجُوهُنَّ ۝

15. UmÜnthİ mÜikavoye kwoondÜ wa wanangİko Ümwe, İndİ voyai kwoondÜ wa mawanangİko maingİ.

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ بُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا بُورًا كَثِيرًا ۝



16. Asya, 'Vau nĩ vaseo kana nĩ Mũũnda wa Tene na Tene, Ūla wathiwe ala alũngalu? W'o Ūkeethwa mũthĩnzio woo na wĩkalo.'

قُلْ أَذَلِكَ غَيْرُ أَمْرِ جَنَّةِ الْخُلْدِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ  
كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَصِيدًا ۝١٦

17. Mo makakwata kyonthe kĩla mo makenda vo, makĩkala vo Tene W'ontho. Nĩ ūtianĩo kuma kwa Mwĩai waku, Ūkĩvoyewa mavinda onthe.

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدٌ  
مَسْئُولًا ۝١٧

18. Na mũthenya Ūla We Ūkamombany'a mo na asu ala mamathaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akakũlya, 'Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwamathyoekisye athũkũmi Makwa aa, kana nĩ mo-ene meevĩĩthiye nzĩa?'

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ  
يَقُولُ ءَأَنْتُمْ أَضَلُّلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا  
السَّبِيلَ ۝١٨

19. Mo makasngĩa, 'Wĩ Mũtheu We! Ithyi tũyaalĩĩtwe nĩ kwosa asũvĩi angĩ ateo We; ĩndĩ We nĩwamanengie mo na maaĩthe moo syĩndũ nzeo nthĩnĩ wa thayũ Ūũ kũvika moolwa nĩ Ūtao Waku na matwĩka andũ anangĩku.'

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ  
دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى  
نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ۝١٩

20. ĩndĩ Ithyi tũkamataavya athaithi ma mĩw'anano, 'Yu nĩ kũmũkenga mo mamũkengete kwĩanana nondũ inyw'ĩ mũneenete, kwoondũ wa Ūu, inyw'ĩ mũitonya kũwathũkĩla ūsilĩlo kana mũkona ūtethyo.' Na Ūla w'ontho ona wĩva wĩkaa ūthũku katĩ wenyu, Ithyi tũkamũsamĩthya ūsilĩlo wĩ woo.

فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا  
وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمْ فَنُفِقْهُ نَذِقْهُ عَذَابًا  
كَبِيرًا ۝٢٠

21. Na Ithyl tūyaamatŭma Atŭmwa mbee waku we ateo mo nīmaīsaā līu na nīmangangaa moendelonī. Na Ithyl nītŭmatwīkīthasya amwe ŭtato kwa ala angī. Inyw'ī Indī nomwīyŭmīlasya? Na Mwīai waku nī Woni-W'onthe.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَنْشَوْنَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ

رَبُّكَ بِصِيرَةٍ ۝

### LUKU 3

22. Na asu ala matamanthaa ŭmbano Naitŭ Ithyl maasya, 'Ithyl tŭleaa kŭtheew'a alaīka nīkī? Kana Ithyl tŭleaa kŭmwona Mwīai waitŭ nīkī? Vate nzika, mo nī ang'endu mŭno katī woo ene na nīmakīlīte mīvaka mŭno vaasa vyŭ.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْمَلَكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتْوًا كَبِيرًا ۝

23. Mūthenya ūla mo makamona alaŋka--vaikethwa na ūvoo mūseo kwa avītany'a mūthenya ūsu; na mo makaasya, 'Takethwa nīvethīwa kīsīŋi kīnene!

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ  
وَيَقُولُونَ حِجَابًا مَّحْجُورًا ۝

24. Na lthyī tūkathiŋkīŋa kīla meko moo ala mo meekie na kūmatwīkīthya kītoō kya mūthanga kīnyaŋku.

وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً  
مَّنْثُورًا ۝

25. Na ekali-ma-Itunī makeethwa vaseo mūthenya ūsu ūndū ūkonie wīkalo woo na vaseo mūno vandū voo va kūthūmŋa.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ  
مَقِيلًا ۝

26. Na mūthenya ūla ltu yīkatūanw'a vamwe na mathweo, na alaŋka makatheew'a kwa ūtalo mwingī.

وَيَوْمَ تَشْقَىٰ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَتَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ  
تَنْزِيلًا ۝

27. Usumbī wa w'o mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa Ngai ūla ūsūŋtwe nī ūlau; na ūkeethwa wī mūthenya mūmū kwa alei.

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْغَنِيُّ وَاللَّهُمَّ إِنَّكَ الْغَنِيُّ  
الْكَفِيُّ عَيْنًا ۝

28. Isŋvīeī mūthenya ūla mwīki-wa-naī ūkaŋmanga syaa sya moko *atetethya*; we akaasya, 'Takethwa nyie nīnakinyie nzīanī īmwe na Mūtūmwa!

وَيَوْمَ يَعْصُ الْأَمْرُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي أَخَذْتُ  
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ۝

29. 'Aa, woo nī wakwa nyie! Takethwa nyie ndyaamŋtwīkīthya ona ūmwe ta mūnyanyawa!

يُوَلِّقُنِي لَيْتَنِي لَمْ أَخَذْ فَلَا خَلِيلًا ۝

30. 'We nīwanthyoekisye nyie ītina wa kūvīkīwa nī Kīlīlīkany'a.' Na Satani nī mūtiani mūnene mūno wa mūndū.

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي، وَكَانَ  
الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ۝

31. Na Mūtūmwa akasya, 'Ame Mwīai wakwa, andū makwa nīmamītwīkīthysye Kulani īno ta kīndū kītie.'

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ۝

32. Uu nŵ'o Ithyī twamŭseŭvīsyē kīla Mwathani mŭmaitha kuma katī wa ene-naī; na Mwīlai waku nŵlānīte kwīthwa ta Ndongoi na Mŭtetheesya.

وَكُنَّا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَّ  
رَبِّكَ هَٰذَا بِآيَاتِهِ وَتَوَكَّلْ ۚ

33. Na asu ala matetīkīlaa maasya, 'Kulani yalelle kŭvuanw'a kwake oyīmwe nīkī?' Ithyī nŵmŭvuanītye yo ūu nīkana tŭtonye kwīkīla ngoo yaku vinya nayo. Na Ithyī nŵtŭmyalanītye na walany'o ūla mŭseo vyū.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً  
وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ  
تَرْتِيلًا ۚ

34. Namo maikŭeteae we ngelekany'o ūndī Ithyī tŭŭnengae we ūla w'o na ūtavany'a ūla mŭseo vyū.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِشَيْءٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ  
تَفْسِيرًا ۚ

35. Asu ala makombanw'a matulītye-ndu na mothyū moo lianī-ya Mwaki---mo makeethwa me ūthŭkunī mŭnene mwīkalonī woo, na me athyoeku mŭno vyū kuma nzīanī ūla ya w'o.

الَّذِينَ يُخَشِّوْنَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ  
سَرْمَكَاثًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ۚ

#### LUKU 4

36. Ithyī nŵtwamŭnengie Mose Ivuku, na nŵtwamŭnyuvie vamwe nake mwanaa nyinyia wake Aluni ta mŭtetheesya wake.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ  
وَزِيرًا ۚ

37. Na Ithyī twamea; 'Endai inyw'ī mwī elī kwa andū ala maleete Mīsoa Yaitū;' ūndī Ithyī nŵtwamanangie mo, wanangīko mŭnene.

فَقُلْنَا أَهْـٰذَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِالْآيَاتِ لَقَدْ قَرَأَهُمْ  
تَذْمِيرًا ۚ

38. Na ta kwa andū ma Noa yīla mo maleile Atŭmwa, Ithyī nŵtwamathitisye mo ta Kyama kwa mbaa-andū onthe. Na Ithyī nŵtŭseŭvītye ūsilīlo wī woo kwoondū wa eki-ma-naī.

وَقَوْمٌ نُّوحٌ لَّنَا كَذَبُوا الزُّسْلَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ  
لِلنَّاسِ آيَةً ۚ وَاعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۚ



nIwendete, ethIwa akIŋgamisye ki. Na  
IndI IthyI tŋyItwIkIthasya syua kwIthwa  
ndongoi yakyo.

47.Na IndI IthyI nItŋkIkusasya  
kwelekela Kwitŋ-ene, kŋkusya  
kŋvŋthŋ.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۝

48.Na We nI We Ula ŋtw'IkIthItye  
ŋtŋkŋ kwIthwa kIIndŋ kya kŋmŋvw'Ika  
inyw'I, na Ula ŋseŋvItye too kwoondŋ  
wa ŋthŋmŋŋ, na We nŋseŋvItye  
mŋthenya kwoondŋ wa kŋamŋkwa.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْيَمْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا  
وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۝

49.Na We nI We Ula ŋtŋmaa kIseve ta  
ŋvoo mŋseo mbee wa tei Wake, na IthyI  
nItŋtheeasya kIw'ŋ kItheu kuma ItŋnI,

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ  
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۝

50.NIkana IthyI tŋtonye kŋnengane  
thayŋ nakyo kwa nthI ila ngw'ŋ, na  
kŋmIInenge kya kŋnyw'a kwoondŋ wa  
kyŋmbe kiitŋ—ng'ombe na andŋ kwa  
ŋtalo mwingI.

لِنُخْرِجَ بِهِ بَلَدَةً قَيْنًا وَنُفِيقَهُ وَمَا خَلَقْنَا أَنْعَامًا  
وَأَنَاسًا إِلَّا كَتِيرًا ۝

51.Na IthyI nItŋmavuanIsye Kulani katI  
woo na nzIa nyingI syI kIvathŋkany'o  
nIkana masŋvIe, IndI andŋ aingI mŋno  
moo nImaleaa kIla kIIndŋ ateo ŋlei.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ يُدْكَرُونَ ۝ فَآبَى أَكْثَرُ  
النَّاسِ إِلَّا الْكُفُورًا ۝

52.Takethwa IthyI nItwendie, IthyI vate  
nzika, twIthwa twamŋkIliIye  
Mŋkaanany'a kuma kIla mŋsyI.

وَلَوْ شِئْنَا لَافْتَنَّا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۝

53.Kwa ŋu, mŋikamew'e alei, na  
kaananIai namo nayo Kulani  
kŋkaananIa kŋnene.

فَلَا تُطِيعُ الْكُفْرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ۝

54.Na We nI We Ula ŋtŋmIte nganga iI  
itheea, ŋmwe wIna kIw'ŋ kI mŋyo  
kIminaa waŋnI, na ŋngI wIna kIw'ŋ kI

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَ  
هَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا  
مَحْجُورًا ۝

mũnyũ *na* kĩ ũũ; *na* kati wasyo We  
nĩwĩkĩite kĩvingo *na* tũtũ mũnene.

55. Na We nĩ We Ula ũmũmbĩte mũndũ  
kuma kĩw'ũnĩ, *na* nũmũseũvĩsyē we  
ndũũ sya mũkauĩ kwa kũsyawa *na*  
kwa kũtwaanĩ; *na* Mwĩai waku nĩ  
Mwene-Utonyi W'onthe.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا  
وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۝

56. Namo nĩmathaithaa ũtee wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ila itatonya  
kũmeka nesa kana kũmeka nĩ. *Na*  
mũlei mavinda onthe athũkũmaa  
*aimatw'ĩka asu ala mokitaa* *na*  
Mwĩai wake.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا  
يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ۝

57. Na Ithĩ tũĩtũmĩte we ateo ta mũeti-  
wa-ũvoo mũseo *na* Mũkaanany'a.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

58. Asya, 'Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ  
ĩtuvi kwoondũ wa w'o, ateo ũla ona  
wĩva ũnũkwenda kwĩnyuvĩ atonye  
kũkwata nzĩa *ya* kwa Mwĩai wake.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَن شَاءَ أَن  
يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝

59. Na we mũĩkĩte Umwe Ula-Wĩ-  
Thayũ, Ula ũtakusaa, *na* mũtafe We *na*  
ndaĩa Syake. *Na* We nĩwĩanĩe ta  
Mũmanyi wa nĩ sya athũkũmi Make,

وَنُوحِلْ عَلَىٰ النَّبِيِّ الَّذِي لَا يُؤْتَىٰ مِن شَيْءٍ  
وَكُفِيَ بِهِ يَدُ ثَوْبٍ عِبَادًا خَيْرًا ۝

60. We Ula woombie matu *na* nthĩ *na*  
syonthe ila syĩ kati wasyo nthĩnĩ *na*  
mavinda thanthatũ, *na* ĩndĩ We aĩnĩka  
We-Mwene Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ.  
Ngai Ula Usũtwe nĩ ũlau, kũlyai  
kuma Kwake ta ũmwe ũla wĩsĩ nesa.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا يَرَىٰ  
آيَاتِهِمْ اسْتَوَىٰ عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي كَفَرَتْ  
خَيْرًا ۝

61. Na yĩla mo matavw'a, 'Inyivyei kwa  
Ngai-wa-Ulau,' makũlasya, 'Na Ngai-  
wa-Ulau nũũ?' Ithĩ tũkeeniyivĩasya o  
kĩla ona kĩva we watũtavya?' *Na* ũu  
w'o nũmongeleelaa ũlei woo.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ  
فَأَسْجُدُوا لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ۝

## LUKU 6

62.Kũathimwa nĩ We Ula weekie  
syĩkalo sya ndata itunĩ navo nĩwĩkĩĩte  
Syua na Mwei ila syelĩ itisaa.

تَبَرَّكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا  
سِرْجًا وَقَسْرًا مُبِينًا ۝

63.Na We nĩ We Ula ūseũvĩtye ūtukũ  
na mũthenya, kĩla kĩmwẽ kĩfatĩĩe kĩla  
kĩngĩ, kwake we ūla wendaa kũlilikana,  
kana wendaa kwĩthwa aitũnga mũvea.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَن أَرَادَ  
أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ۝

64.Na athũkũmi ma Ngai-Wa-Ulau nĩ  
asu ala maendaa tũlũ wa nthĩ mena  
wĩnyivyo, na yĩla ala mate na ūmanyi  
mamaneeny'a, mo maasya, 'Mũuo!'

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَتُشَوَّرُونَ عَلَى الْآرْضِ هَوْنًا  
وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ۝

65.Na ala maminaa ūtukũ me mbee wa  
Mwĩai woo, matulĩtye-ndu na  
maũngeme,

وَالَّذِينَ يَبِينُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ۝

66.Na ala maasya, 'Mwĩai waitũ,  
vetanga ūsilĩlo wa Mwaki kuma kwitũ;  
nũndũ ūsilĩlo wa vo nĩ wa kwĩkalaa.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ  
إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۝

67.'Vo nĩ vathũku mũno ta vandũ va  
kũthũmũa na wĩkalo;'

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝

68.Na asu ala yĩla mekumya, mate  
anangi kana ekathĩĩ, ĩndĩ mo nĩmosaa  
mwĩkalo ūla wa katĩ.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ  
بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ۝

69.Na asu ala matamwĩkaĩlaa Ngai ūngĩ  
vamwe na Ngai Mwene Vinya  
W'onthẽ, kana kũaa mũndũ ūla Ngai  
Mwene Vinya W'onthẽ ūvatanĩte ateo  
kwa ūlũngalu, ona kana kwĩka ūlaalai,  
na ūla wĩkaa ūu, akakomana na ūsilĩlo  
wa naĩ.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ  
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ  
وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ۝

70.Usilĩlo wingĩvĩtw'e kũndũ kwĩĩĩ  
kwoondũ wake Mũthenyanĩ wa

يُضَعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ  
مُهَانًا ۝



Uthay00kyo, na we akekalaa vo e  
m0sonokye,

71. Ateo asu ala melilaa, na kwĩtkĩla na  
kwĩka meko maseo; nũndũ ta kwa aa,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe akaaly0la  
meko moo mathũku matwĩke meko  
maseo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũftwe nĩ  
tei.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ  
يَبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا  
رَحِيمًا ۝

72. Na asu ala melilaa na kwĩka meko  
maseo, ow'o mo methi0aa kwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe mena wĩlilo wa  
w'o;

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ  
مَتَابًا ۝

73. Na asu ala mataumasya 0kũsĩ wa  
ũvũngũ na yĩla mo mesĩla vandũ ve  
kĩndũ kĩthũku mavĩtĩlaa vo mena  
ndaĩa;

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ  
مَرُّوا كِرَامًا ۝

74. Na asu ala, yĩla malilikanw'a  
Mĩsoa ya Mwĩai woo, mataleaa  
kũmĩw'a na kũmyona;

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخْزَوْا عَلَيْهَا  
صُنًّا وَعُمِيَانًا ۝

75. Na asu ala maasya, 'Mwĩai waitũ,  
tũnenge ithyĩ 0tanu wa metho maitũ  
kuma kwa iveti sitũ na syana, na  
tũtw'ĩkĩthye kĩla 0mwe waitũ mũtongoi  
kwa ala alũngalu.'

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا  
ذُرِّيَّتًا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِسَانَ قَدِيرًا ۝

76. Nĩ ta asu, ala makanengwe kĩkalo  
kĩtũũlu *Itunĩ* nũndũ mo maĩ omĩsya,  
namo makathokw'a vau nthĩnĩ na ngethi  
na mũuo.

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرَّةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا  
زَجْجَةً وَسَلَامًا ۝

77. Makĩkalaa vau nthĩnĩ. Vo nĩ vandũ  
vaseo vyũ ta vandũ va kũthũmũa na ta  
ũtũo.

خُلِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝

78. Matavyei *alei*: 'Indi Tūlū wa mboya  
yenyu *Kwake*, Mwīai wakwa  
ndakamūsūvīa inyw'ī. Ow'o inyw'ī  
nīmwaileile ūla w'o, na ūsilīlo wa ūlei  
wenyu yu nūūmwīkwatīla inyw'ī.

قُلْ مَا يَعْبُدُوا بِكُمْ سَمَوَاتِي نَزَلَتْ دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ  
كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ۝

## سُورَةُ الشُّعَرَاءِ مَكِّيَّةٌ

AL - SHU'ARAA  
(Wavuanīw'e Makka)

1. Syŵtwanī ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵtwe nī ūlau, Usŵtwe  
nī tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Taa Siin Miim. Mwene-Uuu, W'w'i-  
W'onthe, Ngai MUmanyi wa syonthe.

طَسَمَ ٢

3. Ino nī Mīsoa ya Ivuku Itheu.

يَا أَيُّهَا الْكَافِرِينَ ٣

4. Vangī we nūtonya kūkw'a we mwene  
nūndū wa kyeve kya kūlea kwītīkīla  
kwoo.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ٤

5. Ithyī tūkenda, nītūtonya kūtheesya  
Kyama kuma Itunī, nīkana ngingo syoo  
ikakumana mbee wakyo.

إِنْ تَشَاءْ نَنْزِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ  
أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ٥

6. Na vayūkaa Kīlīlikany'a kyeū kwoo  
kuma kwa Ngai-Wa-Ulau, Indī mo  
nīmaalyūkaa kuma vala kīlī.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدِّثٍ إِلَّا  
كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ٦

7. Mo ow'o, nīmaktw'īkīthītye kyo ta  
kya ūvūngū, na o mītūkī ūvoo wa kīla  
mo mavūlaa ngūī ōkamavīkīla.

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ أَنْزِلُوا  
كَانُوا بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ٧

8. Mo nomaalloela nthī makona, nī imea  
syāna ata sya kīla mūthemba ila Ithyī  
tūmeetye nthīnī wayo?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ  
كَرِيمٍ ٨

9. Ow'o, nthīnī wa ūndū ūū ve Kyama;  
Indī aingī mūno ma aa maitonya  
kwītīkīla.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ٩

10. Na nīw'o, Mwīai waku nī We  
Mwene-Vinya, Usŵtwe nī tei.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ١٠

## LUKU 2

11.Na *lilikana* yŋla Mwŋai waku  
wamwŋtie Mose *akyasya*, 'Enda kwa  
andũ eki-ma-naŋ-----

وَرَأَى نَادَى رَبِّكَ مُوسَى أَنِ أَنْتَ الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ ⑩

12.'Andũ -ma-Valao. Mo nomakamũkŋa  
Ngai?

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ⑪

13.Nake Mose asya, 'Mwŋai wakwa,  
Nye nŋngũkŋa maikandũngŋthye nyie ta  
mũkengani;

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ⑫

14.'Na kŋthũi kyakwa ti kyaŋlu na ũmŋ  
wakwa nũthyomaa; kwa ũu, tũma ndeto  
kwa Aluni.

وَيُضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى  
هَارُونَ ⑬

15.'Na Nye nŋngwendeka nŋmo *nũndũ*  
wa Ivŋtyo ŋna, kwa ũu, Nye nŋngũkŋa mo  
nŋmatonya kũmbũaa.'

وَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ⑭

16.Ngai aisye, 'Uu tiw'o, ŋndŋ endai,  
mwŋ elŋ, mwŋna Syama Siitũ; Ithyŋ twŋ  
vamwe nenyu *na* Ithyŋ nŋtwŋw'aa.

قَالَ كَلَّا فَذِهِمُ الْبَائِسُونَ إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَعِينُونَ ⑮

17.'Kwa ũu, endai kwa Valao, na  
mũkyasya, Ithyŋ twŋ Atũmwa ma Mwŋai  
wa nthŋ syonthe.'

فَأَتَيْنَا فِرْعَوْنَ فَقُلْنَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑯

18.'*Kũũtavya* we ũekane na Aana-ma-  
Isilaeli maendany'e naitũ.'

أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ⑰

19.*Valao* amakũlya, 'Ithyŋ tũyaakũea we  
wŋ katŋ waitũ wŋ kaana? Na we  
nŋwekalile myaka *mingŋ* katŋ waitũ  
nthŋnŋ wa thayũ waku.

قَالَ أَلَمْ نَرْبِكُ نَيْنِئًا وَلَيْنِئًا وَكُنْتُمْ فِينَا مِنْ  
عُمْرِكَ سِنِينَ ⑱

20.'Na we nŋweekie kŋko kyaku kŋla  
weekie, na we wŋ ũmwe wa ala  
matatũngaa mũvea.'

وَفَعَلْتَ فَعَلْتَكِ الْبَنَى فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ⑲

21. Mose aisye, 'Nye nñeekie ūu  
İvindanİ yu, na naİ ūmwe wa ala  
mavİtasya.

قَالَ فَعَلْتَهَا إِذْ أَوْأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ۝

22. 'Kwa ūu Nye nñnaumie vala inyw'I  
mŪİ, yİlla nye namŪkİe inyw'I; İndİ  
Mwİai wakwa nİwanengie nye ūtonyi  
na Ūİ na andw'İkİthya nye ūmwe wa  
Atūmwa.

فَقَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفَظْتُكَ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا  
وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ۝

23. 'Na ūsu nİw'o ūseo ūla we wambİkie  
nye na wambŪthya; na waitwİkİthya  
Syana-sya-İsilaeli ngombo.'

وَبَلَكَ نِعْمَةً تَمْنَاهَا عَلَى أَنْ عُبِدَتْ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۝

24. Valao akŪİlilye, 'Ngai wa nthİ syonthe  
nİ kyaŪ?

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝

25. Mose amŪsŪngİe, 'Nİ Mwİai wa  
matu na nthİ na syonthe ila syİ katİ  
wasyo syellİ, ethwa inyw'I nİmŪkŪİkİİa.'

قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ  
مُقِيمِينَ ۝

26. Valao amakŪİlya ala  
mamŪthyŪİŪİŪkİe, 'Inyw'I  
nomŪkwİw'a?'

قَالَ لَنْ حَوْلَهُ إِلَّا تَسْتَعِينُونَ ۝

27. Mose aisye, 'Mwİai wenyu, na Mwİai  
wa maaİthe menyu ala ma mbee.'

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۝

28. Valao aisye, 'Kwa ūla w'o vyŪ,  
MŪtŪmwa ŪŪ wenyu ūla ūtumİtwe  
kwenyu nİ mŪndŪ wa ndŪŪka.'

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ۝

29. Mose aisye, 'Mwİai wa Umİlonİ na  
UthŪİlonİ, na wa syonthe ila syİ katİ wa  
syellİ, takethwa inyw'I nİmŪmanyā.'

قَالَ رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ  
تَعْقِلُونَ ۝

30. Valao aisye, 'Ethwa we wİmwosa  
Ngai ūngİ eka nye vate nzika,  
nİngŪkwİkİa kololonİ.'

قَالَ لَيْنَ اتَّخَذْتَ إِلَهًا غَيْرِي لَا جَعَلْتُكَ مِنْ  
الْمَسْجُونِينَ ۝

31. Mose aisye, 'Kyaŭ, ona ethwa nyie  
nġkŭetee kġndŭ kġtheul!'

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ ٣١

32. Valao aisye, 'Indġ kġete, ethwa we  
wġneena w'o.'

قَالَ قَاتِلْ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ٣٢

33. Kwa ūu, we nġwekisye ndata yake  
nthġ, na sisya! Yaġ nzoka yenekee  
ŭtheinġ.

فَأَلْفَ عَصَاهُ فَإِدَاهِي نُبْحَانَ مُبِينٍ ٣٣

34. Na atambŭŭkya kw'oko kwake, na  
sisya! Kweethġiwe kwġ kweŭ kw'ŭ  
kŭkyoneka nġ akw'ġloeli.

فَنَزَعَ يَدَهُ فَإِدَاهِي بَيْنَاصٍ لِلتَّطْرِينِ ٣٤

### LUKU 3

35. Valao nġwamatavisye anene make ala  
mamŭthyŭlŭlŭkġte we, Ŭŭ vate nzika, nġ  
mŭoi mŭġ.

قَالَ لِلْمَلَآئِكَةِ إِنَّ هَذَا السَّجْدُ عَلَيَّكُمْ ٣٥

36. 'We emantha kŭmumya inyw'ġ nthġ  
ġno yenyu na ŭoi wake. Yu inyw'ġ  
mwġumya ŭtao mwaŭ?'

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِحُجَّتِهِ ٣٦  
فَأَمْرُونَ ٣٦

37. Mo masŭngġa, 'Mŭvete we na  
mwanaa nyinyia kwa ivinda na ŭitŭmana  
nthġnġ wa mŭsyġ maketane,

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ٣٧

38. Ala, meŭkŭetee we kġla mŭoi mŭġ.'

يَا نُونُ كُلِّ سَحَابٍ عَلَيَّكُمْ ٣٨

39. Kwa ūu aoi nŭmoombaniw'e vamwe  
ġvindanġ yġla yatw'ġtwe mŭthenyanġ  
mŭtw'e.

فَجَمِيعَ السَّحَرَةِ لِبَقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ٣٩

40. Na andŭ namo nġmakŭlilw'e,  
'Nġmŭkŭmbana inyw'onthe vamwe,

وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ مُنْجَتِعُونَ ٤٠

41. 'Nġkana ithyġ tŭtonye kŭmaatġa aoi  
ethwa nġmo asindi?'

لَعَلَّنَا نَشِيعَ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ٤١

42. Na yġla aoi mookie, mamOkŭlilye Valao, ithyġ tŭkakwata mŭthġnzġo ethwa nġtŭŭsinda?

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِنُزْعُونَ إِيَّانَ لَنَا لَاجِرًا  
إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٢﴾

43. We aisye, 'ġ, na vate nzika ġndġ, inyw'ġ mŭkeethwa katġ wa asu ala mendatwe.'

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لِينَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٣﴾

44. Mose amea, 'Yu, ġkyai inyw'ġ kġla mŭkwġkya.'

قَالَ لَهُمْ مُوسَى الْقَوْمَا أَنْتُمْ مُلْكُونَ ﴿٤٤﴾

45. Kwa ŭu mo nġmekisye ndii syoo, na masya, 'Kwa ndafa ya Valao, ithyġ nithyġ vate nzika tŭŭsinda.'

قَالُوا جَاءَهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةٍ يَزْعَوْنَ  
إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٥﴾

46. Na ġndġ Mose nġwekisye ndata yake, na sisya! Yamelya syonthe ġla mo maseŭġtye.

فَأَتَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٦﴾

47. Kwoondŭ wa ŭu aoi nġmavalŭkilw'e nthġ matulġtye-ndu.

فَأَتَى السَّحَرَةُ سَجْدِينَ ﴿٤٧﴾

48. Namo maisye, 'Ithyġ nġtŭkwġġkġla Mwġai wa nthġ syonthe,

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْغَالِبِينَ ﴿٤٨﴾

49. Mwġai wa Mose na wa Aluni.'

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿٤٩﴾

50. Valao amakŭlya, 'Inyw'ġ mwġmwġġkġla we nyie ndamŭnengete ŭthei? We vate nzika, nġwe mŭnene wenyu ŭla ŭmŭmanyġtye inyw'ġ ŭoi. ġndġ nġmŭmánya *umġmŭo wa w'o*. Nyie vate nzika, ngatġlanga moko menyu ngġkŭanasya kġla ngalġko, na vate nzika ngamwamba mŭkelany'onġ inyw'ġ inyw'onthe.'

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكِبْرٌ لَكُمْ  
الَّذِي عَلَّمَكُمُ التَّيْحَرَ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۚ لَا تَقْطَعْنَ  
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا وَصَلَتْكُمْ  
أَجْمَعِينَ ﴿٥٠﴾

51. Namo maisye, 'Vai ŭthŭku, ithyġ tŭkasyoka kwa Mwġai waitŭ.

قَالُوا لَا هَبْزٌ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥١﴾

52.'Ithyĩ twĩkwatya kana Mwĩai waitũ  
akatũkeka ithyĩ naĩ siitũ, nũndũ ithyĩ  
twĩ ma mbee katĩ wa etĩkĩli.

إِنَّا نَطْعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَاتِنَا أَنْ كُنَّا أَزَلَّ  
الْمُؤْمِنِينَ ٥٢

#### LUKU 4

53.Na Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsye Mose  
tũkyasya, 'Osai athũkũmi Makwa ũtukũ,  
vate nzika, inyw'ĩ mũkaatĩwa.'

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِبَنِي إِسْرَءِيلَ فَمَتَّبَعُونَ ٥٣

54.Na Valao atũma etani nthĩnĩ wa  
mũsyĩ makyasya,

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ خَشِيرِينَ ٥٤

55.'Aa nĩ nguthu nini,

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ٥٥

56.'Na nĩmatũthatĩsye ithyĩ;

وَرَأَاهُمْ لَنَا لَغَافِلُونَ ٥٦

57.'Na ithyĩ twĩ nguthu nene  
yĩyũmbanĩye vyũ na nĩtũsyaĩsye.'

وَرَأَانَا لَجِيعٌ خَلَدُونَ ٥٧

58.Kwa ũu Ithyĩ nĩtwamaumisye mo  
mũndani na mbulutini sya kĩw'ũ,

فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّتٍ وَعَيْبُونَ ٥٨

59.Na inandũnĩ na wĩkaloni wa ndaĩa.

وَكُنُوزٌ وَمَقَامِرٌ كَرِيمٌ ٥٩

60.Uu ow'o nĩw'o kwailĩ; na Ithyĩ  
twainengane ta ũtĩwa kwa Aana-ma-  
Isilaeli—

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ٦٠

61.Namo nĩmaatĩle na nĩmamakwatie  
mo syua yĩkyuma.

فَاتَّبَعُوهُمْ فَمُسْرِقِينَ ٦١

62.Na yĩla nguthu isu ilĩ sya ita  
syoonanie Imwe na ĩla ĩngĩ anyanyae  
ma Mose maisye, 'Vate nzika, ithyĩ  
twĩ akwate.

فَلَمَّا تَرَاءَ الْجَمْعَيْنِ قَالَ أَحَبُّ مُوسَىٰ إِنَّا لَمَذْكُورُونَ ٦٢

63.Aiee, mũikaneene ũu! Mwĩai wakwa  
e vamwe nakwa. We nũkũndongoesya  
nyie nesa.'

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ٦٣



64.Indĩ Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsye Mose  
tũkyasya, 'Kũna ũkanga nā ndata yaku.  
Kavinda o kau ũkanga wataaniĩsya, na  
kĩla kĩlungu kyooneka kĩyũmbĩte ta  
kĩĩma kĩĩnene.

فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ  
فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالظَّوْدِ الْعَظِيمَةِ ۝٦٤

65.Na Ithyĩ nĩtwametĩkĩlilye angĩ  
kũthengeea vandũ vau.

وَأَرْفَعْنَا قَوْمَ الْآخَرِينَ ۝٦٥

66.Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩĩe Mose na asu  
ala maĩ vamwe nake.

وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ۝٦٦

67.Na Indĩ Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye  
kĩw'ũ ala angĩ.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ۝٦٧

68.Nthĩnĩ wa kĩko kĩĩ vate nzika, ve  
Kyama; Indĩ aingĩ mũno ma aa  
mayĩĩkĩĩlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝٦٨

69.Na vate nzika, Mwĩai waku—We nĩ  
Mwene-Vinya, Usũĩtwe nĩ tei.

يَا ۤإِسْرَءِيلَ إِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝٦٩

## LUKU 5

70.Na matavye mo ũvoo wa Avalamu.

وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ نَارَ الْإِبْرَاهِيمَ ۝٧٠

71.Yĩla we wamũkũlilye ĩthe wake na  
andũ make, 'Inyw'ĩ mũthaithaa kyaũ?

إِذْ قَالَ لِأَيُّهَا قَوْمِي مَا تَعْبُدُونَ ۝٧١

72.Namo mamũsũngĩie, 'Ithyĩ tũthaithaa  
mĩvw'anano, na ithyĩ twĩendee  
kwĩnengane kwayo.'

قَالُوا تَعْبُدُونَ أَصْنَامًا تَقْظَلُّ لَهَا عَافِيَةٌ ۝٧٢

73.We aisye, 'Yo nĩtonya  
kũmwĩthukĩĩsya inyw'ĩ yĩla miwamĩta?'

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ۝٧٣

74.'Kana kũmwĩka inyw'ĩ nesa kana  
naĩ?'

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ۝٧٤

75.Namo masũngĩia, 'Aiee, Indĩ ithyĩ  
tweethĩie maaĩthe maitũ mekaa ũu.'

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ ۝٧٥

76. Nake asya, 'Inyw'ĩ mwĩsũanĩ ata  
ĩũũũ wa kĩla mwĩthĩĩtwe mũĩkĩthaita----

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۖ

77. Inyw'ĩ na maaĩthe menyu ala maĩ  
mbee wenyu.

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ أَأَقْدَمُونَ ۚ

78. 'Mo onthe nĩ amaitha makwa, ateo  
Mwĩai wa nthĩ syonthe;

فَأَنَّهُمْ عُدُوِّيَ إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ۚ

79. 'Ula ũmbũmbĩte nyie, na nĩ We Ula  
ũdongoeasya nyie;

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ۚ

80. 'Na Ula ũndĩthasya nyie na ũnengae  
kyaũnyw'a;

وَالَّذِي هُوَ يُطَهِّرُنِي وَيَكْفِينِ ۚ

81. 'Na yĩla nyie nĩ mũwau, We nĩ We  
ũmboasya;

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۚ

82. 'Na ũla ũkatuma nyie nĩkw'a, na ĩndĩ  
akĩnenge thayũ ĩngĩ;

وَالَّذِي يُبَيِّنُ لِي شَأْنِي إِذْ يَمِيزُ ۚ

83. 'Na Ula, nyie nĩkwatya, nowe  
ũkandekea mavĩtyo makwa Mũthenyanĩ  
wa Utw'io.

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ۚ

84. 'Mwĩai wakwa, ete ũĩ nthĩnĩ wakwa  
na ngwatany'e nyie na ala alũngalu;

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّقْ بِالضَّالِّينَ ۚ

85. 'Na nenge nyie nguma ya w'o katĩ  
wa nzyawa;

وَأَجْعَلْ لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ۚ

86. 'Na ndw'ĩkĩthye nyie ũmwe wa  
atiĩwa ma Mũũnda-Wa-Utanu;

وَأَجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ۚ

87. 'Na mũekee ĩthe wakwa; nũndũ nĩ  
ũmwe wa ala mavĩtasya;

وَأَغْفِرْ لِي إِنِّي أَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ۚ

88. 'Na ndũkanzonokye nyie mũthenyanĩ  
ũla mo makathayũũkw'a,

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ۚ

89.'Mŭthenya ūla ūthw'ii na syana sya  
ivĩsĩ ūtakauna;

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٥٩﴾

90.'Indĩ we eweka akatangĩĩwa ūla ūkaa  
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena  
ngoo yĩna wĩnyivyo.'

إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٦٠﴾

91.Na Itu yĩkathengeew'a vakuvĩ na ala  
alũngalu.

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٦١﴾

92.Na lia-ya-Mwaki yĩkavingũwa kwa  
asu ala mathyoe kie.

وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَوِينَ ﴿٦٢﴾

93.Na Indĩ mo makakũlw'a, 'Kĩĩva kĩa  
inyw'ĩ mwathaitaa?

وَقِيلَ لَهُمْ أَيْسَأُكْنُمُ تَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾

94.'Vandũ va Ngai Mwene Vinya  
W'onthe? Kyo nĩkĩtonya kũmũtethya  
inyw'ĩ kana kĩketethya kyo mbene?

مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَتَضَرَّوْكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٦٤﴾

95.Na Indĩ mo makekw'a vo na mĩtwe  
yoo, mo na asu ala mathyoe kie.

فَلْيَكْبُرُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ﴿٦٥﴾

96.Na nguthu sya ita sya Ivilisi, onthe  
vamwe.

وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿٦٦﴾

97.Namo makasya maikaananĩ katĩ woo  
vau nthĩnĩ:

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٧﴾

98.'Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ithyĩ twaĩ ivĩtyonĩ yĩ ūtheinĩ,

ثُمَّ إِنَّ كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٦٨﴾

99.'Yĩla ithyĩ twakwosie we ta wĩanene  
na Mwĩai wa nthĩ syonthe;

إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٩﴾

100.'Na vai ona ūmwe watũthyoe kisye  
ateo ala avĩtany'a

وَمَا أَضَلُّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٠﴾

101.'Na yu, ithyĩ tũĩ na ew'anĩthya,

فَمَا كُنَّا مِنْ شَافِعِينَ ﴿٧١﴾

102. 'Ona kana mūnyanya ūtwendete.

وَلَا صَدِيقِي حَيِيْمٌ ﴿١٠٢﴾

103. 'Takethwa ve kūsyoka kwitū *tūlo*  
wa *nthī*, nīkana tūtonye kwīthwa katī  
wa etīkīli!

قُلُوْا اَنْ لَّنَا كَرَّةٌ فَتَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٣﴾

104. Nthīnī wa ūndū ūū, vate nzika, ve  
Kyama īndī aingī mūno ma aa  
mayītīkīlaa.

اِنْ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ، وَمَا كَانَ اَلَتْهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٤﴾

105. Na ow'o, Mwīai waku---We nī  
Mwene-Vinya, Usūftwe nī tei.

وَ اِنَّ رَبَّكَ لَهٗوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ ﴿١٠٥﴾

### LUKU 6

106. Andū-ma-Noa nīmamatw'īkīthisye  
Atūmwa ta akengani,

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوْحٍ الْمُرْسَلِيْنَ ﴿١٠٦﴾

107. 'Yīla mwanaa nyinyia woo Noa  
wamakūlilye, 'Inyw'ī nomūkethwa mwī  
alūngalu?

اِذْ قَالَ لَهُمْ اٰخُوهُمْ نُوْحٌ اَلَا تَتَّقُوْنَ ﴿١٠٧﴾

108. 'Vate nzika, Nyie nī Mūtūmwa  
kwenyu, mūīkīku wīanī *wakwa*.

اِنِّيْ لَكُمْ رَسُوْلٌ اٰمِيْنٌ ﴿١٠٨﴾

109. 'Kwa ūu, mūkīei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mbīw'ei nyie.

فَاَتَقُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوْنَ ﴿١٠٩﴾

110. 'Na nyie ndiūmwītya inyw'ī Ituvi  
kwoondū wa ūu. Ituvi yakwa yīna  
Mwīai wa nthī syonthe tū.

وَمَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى  
رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١١٠﴾

111. Kwa ūu, mūkīei Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, na mbīw'ei nyie.'

فَاَتَقُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوْنَ ﴿١١١﴾

112. Namo mamūkūlya, 'Ithyī twīkūatīla  
we oyīla ala onzu nīmo makūatīlaa we?'

قَالُوْا اَنْتُمْ مِّنْ لَّكَ وَاتَّبَعَكَ الْاَرْدَلُوْنَ ﴿١١٢﴾

113. Nake akũlya, 'Na nyie nĩna ũmanyi mwaũ ũlũ wa ũndũ mo methĩtwe makĩka?

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٣﴾

114. 'Utalo woo wĩna Mwĩai wakwa tũ, takethwa inyw'ĩ nĩmũmanyie!

إِنْ جَاءَهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَأْيٍ لَّو تَشْعُرُونَ ﴿١١٤﴾

115. 'Na Nyie ndikamalũngya etĩkĩli.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٥﴾

116. 'Nyie nĩo Mũkaanany'a tũ.'

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١١٦﴾

117. Namo mamwĩla, 'Ethwa we Noa ndũkũekana na maũndũ aa, vate nzika, we ũkeethwa ũmwe wa asu ala makũkimangwa na mavia.'

قَالُوا لَيْنَ لَمْ تَنْتَهِ يُونُحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٧﴾

118. Nake Noa asya, 'Mwĩai wakwa, andũ makwa, nĩmandw'ĩkĩthĩtye nyie ta mũkengani.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَوْلِي كَذُوبٌ ﴿١١٨﴾

119. 'Kwa ũu, umya ũtw'io katĩ wakwa namo; na ndangĩte nyie na etĩkĩli ala me vamwe nakwa.'

فَأَفْتَحَ يَبْنَىٰ وَبَيْنَهُمْ فِتْنًا وَنَجَّيْنِي وَمَنْ قَبْلِي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Kwa ũu, Ithĩ nĩtwamatangĩte mo, na asu ala maĩ vamwe nake nthĩnĩ wa Ngalawa ĩla yakuĩthĩtw'e mũno.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿١٢٠﴾

121. Na ĩtina wa ũu, Ithĩ nĩtwamanyw'ĩthisye kĩw'ũ asu ala matiwe ĩtina.

ثُمَّ أَعْرَفْنَا بَعْدَ الْبَقِينِ ﴿١٢١﴾

122. Nthĩnĩ wa ũndũ ũũ, vate nzika, ve Kyama, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩtĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ لَكُمْ بِهِمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

123. Na ow'o, Mwĩai waku----We nĩ Mwene Vinya, Usũtwe nĩ tei.

يَعْلَمُ أَنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٣﴾

## LUKU 7

124. MbaI-ya-Aati nIyaleile AtUmwa,

كَذَبَتْ عَادُ الْرَّسُلِينَ ﴿١٢٤﴾

125. YIla mwanaa nyinyia woo Uuti  
wamakUliIye, 'Inyw'I nomOkethwa mwi  
alUngalu?

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٢٥﴾

126. 'Vate nzika, Nyie nI MUtUmwa,  
mUkIku mUno kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٢٦﴾

127. 'Kwa Uu, mUkIei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mbIw'ei Nyie.'

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَآٰطِيعُوا أَمْرًا

128. Na nyie ndiUmwiItya inyw'I Ituvi  
IuIu wa Uu. Ituvi yakwa yIa MwIai wa  
nthI syonthe tU.

وَمَا أَنشَأْكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢٨﴾

129. 'Inyw'I nImwakaa nyUmba sya  
molilikany'o kIla vandU vokIlu  
mUkImantha Utheu wa mana,

تَتَّبِعُونَ بِكُلِّ رِيحٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٩﴾

130. Inyw'I nImwakaa mbeenge na  
mUkambIliIya itufo nIkana mUtonye  
kwIkaIa thayU tene na tene?'

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ﴿١٣٠﴾

131. 'Na yIla inyw'I mwamwiIla moko  
Umwe kaI wenyu, mUmwilIlaa ta andU  
ang'endu.

وَإِذَا ابْتَغَيْتُم مِّنَ الْجِبَالِ مَتَاعًا

132. 'Kwa Uu, mUkIei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mbIw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَآٰطِيعُوا أَمْرًا

133. 'Na mUkIei We Ula UmUtethetye  
inyw'I vamwe na maUndU ala onthe  
inyw'I mwiI.

وَأَتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٣٣﴾

134. Na We nUmUtethetye inyw'I na  
ng'ombe na syana sya ivIIsI,

أَمَدَّكُمْ بِالنَّعَامِ وَبَيْنَ يَدَيْ

135. 'Na mŭnda , ŋa mbuluti.

وَجَنَّبَ وَعِيُونِ ۞

136. 'Ow'o, Nyie nŋa w'ia nŭndŭ wenyu  
ŭlŭ wa ŭsilŋlo wa mŭthenya mŭnene.'

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۞

137. Namo mamwŋa, 'No ŭndŭ ŭmwe  
kwitŭ, watŭtaa ithyŋ kana weethwa ŭte  
wa ala matataanaa.'

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَارِثِينَ ۞

138. 'Kŋ ti kŋndŭ ateo nŋ kŋthŋo kya  
tene,

إِن هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ۞

139. Na Ithyŋ tŭikasilŋwa.'

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ۞

140. Kwa ņu, mo nŋmamŭleile we, na  
Ithyŋ nŋtwamanangie mo. Ow'o ŭndŭnŋ  
ŭŭ, ve Kyama, ŋndŋ aingŋ mŭno ma aa  
mayŋtŋkŋlaa.

كَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ

أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۞

141. Na ow'o, Mwŋai waku----- nŋ  
Mwene-Vinya, Usŭtwe nŋ ņlau.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۞

### LUKU 8

142. Andŭ-ma-Mbaŋ ya Athamuti  
nŋmamaleile Atŭmwa,

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۞

143. Yŋla mwanaa nyinyia woo Salee  
wamakŭlilye, 'Inyw'ŋ nomŭkethwa mwŋ  
alŭngalu?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلا تَتَّقُونَ ۞

144. 'Vate nzika, Nyie nŋ Mŭtŭmwa,  
mŭtkŋku mŭno vyŭ kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۞

145. 'Kwa ņu, mŭkŋei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mbŋw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ ۞

146. 'Na nyie ndiŭmwŋtya inyw'ŋ ŋtuvi  
kwoondŭ wa ņu. ŋtuvi yakwa yŋna  
Mwŋai wa nthŋ syonthe.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ۞

147. Inyw'ĩ mŭkeethwa mwĩ vaseo ɽɽɽ  
wa syɽndɽ ila mwĩ nasyo vaa,

أَصْرَكُونَ فِي مَا هُمْ بِأُمِينٌ ﴿١٤٧﴾

148. 'Katĩ wa mɽɽnda na mbuluti sya  
kɽw'ɽ,

فِي جَنَّتٍ وَعَيْبُونَ ﴿١٤٨﴾

149. 'Na mɽɽnda ya lɽu na mɽtende yɽna  
itŭngo ngito syĩ vakuvĩ kŭtŭɽɽka?

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٩﴾

150. 'Inyw'ĩ nɽmwasaa nyŭmba syenyu  
ɽɽmanĩ mwɽna ŭmanyi mŭnene.

وَتَنْجُتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوتًا فُوهِينَ ﴿١٥٠﴾

151. 'Kwa ŭu, mŭkɽei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mɽɽw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٥١﴾

152. 'Na mŭikamɽw'e mɽao ya ala  
mamɽkɽɽaa mɽvaka,

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٥٢﴾

153. 'Ala maetae kɽthokoo ɽɽɽ wa nthĩ  
na matamyaɽɽasya.'

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٣﴾

154. Mo maisye, 'We wĩ katĩ wa ala aoe;

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَخَّرِينَ ﴿١٥٤﴾

155. 'We wĩ mŭndŭ otaitŭ ithyĩ ene.  
Kwa ŭu ete Kyama, ethwa we wĩ ŭmwe  
wa ala ma w'o.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأَبِيتَ بِآيَةِ إِنْ كُنْتَ

مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٥﴾

156. Nake amea, 'Ino nĩ ngamɽɽ-nga: yo  
yɽna ɽvinda ya yo ya kŭnyw'a kɽw'ŭ,  
nenyu mwɽna ɽvinda yenyu ya kŭnyw'a  
nthɽnĩ wa mŭthenya ŭla ŭtwɽtwe.

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ  
مَعْلُومٍ ﴿١٥٦﴾

157. 'Na mŭikamɽkiite yo na ŭthŭku  
ŭsɽɽllo wa mŭthenya mŭnene ndŭkese  
kŭmŭkwata inyw'ɽ.'

وَلَا تَسْأَلْهَا سُوءَ قِيَادٍ لِّمَعْدَابٍ يَوْمَ عِظِيمٍ ﴿١٥٧﴾

158. ɽndĩ mo nɽmamɽɽilangile maaŭ, na  
ɽndĩ mo matwɽka ma kwɽɽlila.

فَعَقَرُوهَا فَاصْبِرُوا نَدِيمِينَ ﴿١٥٨﴾



159. Kwa Ou, ūsilīlo nfwamakwatie mo.  
Nthīnī wa Ou, vate nzika, ve Kyama, Indī  
aingī mūno moo mayītīkīlaa.

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ  
أَشْرَهُمْ فُؤُومِينَ ﴿٥٩﴾

160. Na vate nzika, Mwīai waku nī  
Mwene-Vinya, Usūftwe nī tei.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٦٠﴾

### LUKU 9

161. Andū-ma-Loto Imamaleile Atūmwa,

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦١﴾

162. Yīla mwanaa nyinya woo Loto  
wamakūlīlye, 'Inyw'ī nomūkatw'īka  
alūngalu?'

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٢﴾

163. 'Vate nzika, Nyie nī Mūtūmwa,  
mūtīkītku mūno vyū kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿٦٣﴾

164. 'Kwa Ou, mūkīei Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mbīw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا

165. 'Na Nyie ndiūmwītya inyw'ī Ituvi  
kwoondū wa Ou. Ituvi yakwa yīna  
Mwīai wa nthī syonthe tū.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى  
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٤﴾

166. Inyw'ī katī wa andū onthe  
mwīmathengeea aūme,

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٦٥﴾

167. Na kūeka iveti syenyu ila Mwīai  
wenyu ūmbīte kwoondū wenyu? Aiee,  
inyw'ī mwī andū ala mwīkaa naī.'

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ  
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿٦٦﴾

168. Namo mamwīa, 'Walea kūeka  
kūneena Ou we Loto, vate nzika, we  
ūkeethwa ūmwe wa kūlūngw'a.'

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَ مِنَ الْمُخْرَجِينَ ﴿٦٧﴾

169. We aisye, 'Nyie vate nzika  
nīngūmena mūendele wenyu mūthūku.'

قَالَ إِنِّي بِعَمَلِكُمْ مِنَ الْفَالِسِينَ ﴿٦٨﴾

170.'Mwłai wakwa, ndanglle nyie na andũ ma nyumba yakwa ũlũ wa maũndũ ala mo mekaa.

رَبِّ نَجْنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْلُونَ ﴿١٧٠﴾

171.Kwa ũu, Ithĩĩ nĩtwamũtanglle we na andũ ma nyũmba yake onthe,

فَنَجِّنْهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧١﴾

172.Ateo kĩveti kĩkũũ katĩ wa asu ala matiwe ĩtina.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَيْرِينَ ﴿١٧٢﴾

173.Na ĩndĩ nĩtwamanangie ala angĩ.

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٧٣﴾

174.Na Ithĩĩ nĩtwauisye mbua ũlũ woo; na nĩ mbua nthũku ĩla ĩtheaa ũlũ wa asu ala makaaniw'e.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا سَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٤﴾

175.Nthĩnĩ wa ũndũ ũsu ve Kyama, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً. وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

176.Na vate nzika, Mwłai waku We nĩ Mwene-Vinya, Usũĩtwe nĩ tei.

ذَٰلِكَ رَبُّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٦﴾

## LUKU 10

177.Andũ-ma-Kĩthekanĩ nĩmamaleile Atũmwa,

كَذَّبَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٧﴾

178.Yĩla Suaivu wamakũlilye, 'Inyw'ĩ nomũkethwa mwĩ alũngalu?'

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٨﴾

179.'Vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa kwenyu mũĩkĩĩku mũno vyũ.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٩﴾

180.'Kwa ũu, Mũkfeĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mbĩw'ei nyie.'

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا

181.'Na nyie ndiũmwĩtya ĩtuvi ũlũ wa ũu. ĩtuvi yakwa yĩna Mwłai wa nthĩ syonthe.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨١﴾

182. 'Nenganei kŭthimo kyusŭu, na mŭikethwe katŭ wa asu ala manenganae kŭoleku.

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ۝

183. 'Na thimai na kŭthimi kŭanene.

وَزِنُوا بِالْقِسْطِاسِ الْمُسْتَقِيمِ ۝

184. 'Na mŭikamaŭve andŭ thooa mŭnini ŭtheo wa thooa wa w'o wa syŭndŭ, ona mŭikeke mothyoeuku ŭlŭlŭ wa nthŭ, mŭkŭkaa mawathavu.

وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَمْشَاءَهُمْ وَلَا تَشُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

185. 'Na mŭkŭei We Ula wamŭmbie inyw'ŭ na syŭmbe ila sya mŭmbŭlwe wa mbee.'

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِيلَ الْأَوَّلِينَ ۝

186. Namo mamwŭa, 'We wŭ ŭmwe wa ala aoe.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ ۝

187. 'Na we wŭo mŭndŭ otaitŭ, na ithyŭ twŭkwona we wŭ katŭ wa akengani.

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نُنْظِرُكَ لِنِ الْكَذِبِينَ ۝

188. Kwa ŭu, we tŭma ilŭo sya ŭtu itŭvalŭkangŭle ŭlŭlŭ waitŭ, ethwa we wŭ ŭmwe wa ala ma w'o.

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

189. Nake asya, 'Mwŭai wakwa nŭmanyaa maŭndŭ ala inyw'ŭ mwŭkaa.

قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

190. Kwa ŭu, mo nŭmatavanisye kana we nŭ mŭkengani. Na ŭndŭ ŭsilŭlo wa mŭthenya wa mŭumbalo nŭwamakwatie mo. Usu vate nzika, wŭ ŭsilŭlo wa mŭthenya ŭla mŭthŭku vyŭ.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمِ الظَّلْزَلَةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

191. Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭu, ve Kyama, ŭndŭ aingŭ mŭno ma aa mayŭŭkŭlŭlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِينَ ۝

192. Na vate nzika, Mwŭai waku nŭ Ula wŭ-Vinya, Usŭftwe nŭ tei.

يَعْلَمُ ۝ وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

## LUKÚ 11

193.Na ow'o, ūŭ nī ūvuany'o kuma  
kwa Mwīai wa nthī syonthe.

وَأَنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْغَالِبِينَ ﴿٣٩﴾

194.Ula Veva, Mŭkīŭku nthīnī wa  
Mŭkīŭlo, nŭtheete nayo,

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿٤٠﴾

195.Iŭlŭ wa ngoo yaku, nīkana we  
ŭtonye kwīthwa wī katī wa Akaanany'a,

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿٤١﴾

196.Kwa kīthyomo kītheu kya Kīalavu.

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿٤٢﴾

197.Nayo nīyīwetetwe nthīnī wa  
Maandīko Matheu ma andū ala maī ma  
mbee.

وَأَنَّهُ لَقَدْ رُؤِيَ الْأَوَّلِينَ ﴿٤٣﴾

198.Na yo ti Kyama kwoo kīla ala  
asomu katī wa Syama-sya Isilaeli  
makīśī?

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن يَكَلِّمَهُ الْعُلَمَاءُ بِحُجَّتِهِ

199.Na takethwa Ithyī twayīvuanītye  
kwa mŭndŭŭte Mŭalavu,

إِسْرَآءِيلَ ﴿٤٤﴾

200.Na we akamayīsomea mo,  
mayīthīwa mayītkīlīle ona vanini.

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿٤٥﴾

201.Uu nīw'o Ithyī tweekīie ūlei  
walika nthīnī wa ngoo sya ene-naī.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿٤٦﴾

202.Mo maikayītkīla o kŭvika yīla  
makawona ūsilīlo wī woo.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٧﴾

203.Indī w'o ūkooka kwenyu kwa  
kīthŭŭlŭmŭkīlo, yīla mo mateŭmānya,

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٤٨﴾

204.Namo makakŭlya, Ithyī  
nīŭkanengwe īvinda ona yīmwe?'

فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٩﴾

205.Ata! Mo memantha kŭkalaata  
ūsilīlo Witŭ?

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٥٠﴾

أَفَبَعْدَ إِتْيَانِكُمْ بِآيَاتِنَا تَسْتَخِفُّونَ ﴿٥١﴾

206. We wIsuaniŋa ata? Ethwa Ithyi  
tūkamaeka mo kwItanIthya na syIndu  
nzeo sya nthI ŋno, kwa myaka;

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ۖ

207. Na IndI kŋla mateelemaw'a nakyo  
nŋkImavikŋaa mo.

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ۖ

208. SyIndu ila mo meetIkŋililw'e  
kwItanIthya nasyo iikethwa na ūuno  
tūlū woo.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَسْتَعُونُ ۚ

209. Na Ithyi tūyaananga mūsyI ona  
wIva ateo waI na Akaanany'a.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ۚ

210. Uu nI ūtao; na Ithyi tūi ala mate  
alūngalu.

وَلَوْ شَاءَ مَا كُنَّا لَاطِلِينَ ۚ

211. Na ala athūku maiyItheetye yo.

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ۚ

212. Mo mayaIŋitwe nI yo ona maitonya  
kwIka ūu.

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ۚ

213. Vate nzika, mo nImasiIŋwe kwIw'a.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَعَوُونَ ۚ

214. Kwa ūu, mūikamwIkaŋle, Ngai  
ūngI vandū va Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, we ndūkese kūtwIka ūmwe  
wa ala asilŋle.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ ۚ

215. Na makaany'e andū maku ma ndū  
sya mūkautI,

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۚ

216. Na theesya ūthwau waku wa tei  
tūlū wa etIkŋli ala makŪatŋaa we.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِإِنِّ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ

217. IndI mo malea kūkwIw'a we, asya,  
Nyie nIneevetanga ngwatanŋonI ya  
maUndū onthe ala inyw'I mwIkaa.'

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ۚ

218.Na ia wĩkwatyo waku nthĩnĩ wa  
Ula-Wĩ-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٣٨﴾

219.Ula ūkwonaa we yĩla waũngama  
nthĩnĩ wa Mboya.

الَّذِي يَرْبِكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٣٩﴾

220.Na Ula wonaa mĩendele yaku katĩ  
wa ala matulasya-ndu mo ene mbee wa  
Ngai.

وَتَقَبَّلَكَ فِي السَّجِدِينَ ﴿٤٠﴾

221.We ow'o, nĩ We Wĩw'i-W'onthe,  
Umanyi-W'onthe.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤١﴾

222.Nyie ngamũtavya inywĩ ala  
matheewaa nĩ ala athũku?

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٤٢﴾

223.Mo mamũtheeaa kĩla mũkengani  
mũnene na mwene naĩ,

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٤٣﴾

224.Maisyokea ūndũ mo mew'aa, na  
aingĩ mũno vyũ moo nĩ akengani.

يُلْقُونَ السَّعْنَ وَآكُرُهُمْ كَذِبُونَ ﴿٤٤﴾

225.Na ĩũlũ wa atili-ma-movoo----no  
ala avĩtany'a mamaatĩlaa mo.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٤٥﴾

226We noũmonaa ūndũ mo mangangaa  
mana nthĩnĩ wa kĩla mwanda,

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٤٦﴾

227.Na kana mo maneenaa ūndũ mo  
matekaa? -----

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٧﴾

228.Ateo asu ala metĩkĩlaa na kwĩka  
mawĩla maseo, na mamũlilikanaa Ngai  
Mwene Vinya Wonthe mũno, na  
kũĩvanĩsya yĩla mavĩtĩw'a ũũ. Na eki-  
ma-naĩ o mĩtũkĩ makamanya vandũ wa  
kũsyoka nĩ va vala mo makasyoka.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ  
كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَ سَيَعْلَمُ  
الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّٰ مَنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٤٨﴾

## سُورَةُ النَّامِلِ مَكِّيَّةٌ

AL - NAML  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Ulau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Taa. Siin Ngai-Wa-Uthesyo, Ngai-  
w'w'i-W'onthe. Ino nĩ Mĩsoa ya Kulani,  
na ya Ivuku yĩla yĩmulĩkaa,

طَسَّ بِكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ ٢

3. Utongoi na Uvoo mũseo kwa asu ala  
matonya kwĩtĩkĩla,

هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ٣

4. Ala malũmasya Mboya na kũĩva Saka,  
na mena mũtĩkĩlo mũlũmu wa Itunĩ.

الَّذِينَ يُؤْتُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ  
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٤

5. Iũlũ wa asu matayĩtĩkĩlaa Itu, Ithĩĩ  
nĩtũmanakavĩsyeme meko moo, kwa ũu, mo  
meanganga ta ilalinda.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ  
فَهُمْ يَتَمَنَّوْنَ ٥

6. Mo nĩmo makethwa na ũsilĩlo wĩ woo,  
na mo me oka nomo makethwa na  
wasyo ũla mũnene vyũ Itunĩ.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ  
هُمْ الْخَسِرُونَ ٦

7. Nĩw'o, we ũnengetwe Kulani kuma  
mbee wa Umwe-Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

وَإِنَّكَ تَتْلُو الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ٧

8. Lilikanai yĩla Mose wamatavisye andũ  
ma nyũmba yake, 'Nye nĩngwona  
mwaki. Nye nĩngũmũetee inyw'ĩ ũvoo  
kuma vo, kana nĩmũetee kĩsinga  
kyakene, nĩkana inyw'ĩ ene mũtonye  
kwota.

إِذْ قَالَ مُوسَى لَأَهْلِيهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَآتِيكُمْ  
فَهَآ بِخَبَرٍ أَوْ آيَةٍ كُمْ بِشَيْءٍ فَعَلَكُمْ  
تَضَلُّونَ ٨

9. Kwa ũu yĩla we wavikie vala ũĩ,  
nĩweetiwe nĩ wasya: 'Kũathimwa nĩ we  
ũla wĩ nthĩnĩ wa mwaki na ota ũu ala  
maũthyũlũlũkĩte; na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nataĩwe, Mwĩai wa nthĩ  
syonthe.

فَلَمَّا جَاءَهَا نُذِيَ أَنَّ بُرُكًا مِنْ فِي النَّاسِ وَ  
مَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَنَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٩

10.'We Mose, Nlw'o Nyie nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wŋ-Vinya, Mŋf.

يُؤَسِّى إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

11.'Na Ikya ndata yaku nthŋ.' Na yŋla we woonie yŋinyaunyia ta nzoka, nŋwasyokie na syomŋtete na ndaasisya ŋtina, 'We Mose, ndŋkakŋe. Nlw'o, Nyie nŋ vamwe *naku we*; Atŋmwā mayaŋle kwŋthwa na wia me mbee Wakwa.

وَأَنِّي عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَؤُسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَى الْمَرْسُولِ ②

12.Ta kwa asu ala mekaa naŋ, na ŋndŋ maikŋany'a ŋseo na ŋthŋku; Nyie nŋ Mŋekanŋi Mŋno Vyŋ kwoo, Ula-Usŋŋtwe nŋ tei.'

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلْ حِسًّا بُعْدَ سَوْءٍ فَاسْتَعِذْ عَوْدًا رَبِّهِمْ ③

13.'Na likya kw'oko kwaku nzakwavanŋ yaku uungu wa ngŋa yaku, kwŋfuma kwŋ kweŋ, kŋtena ŋthŋku. *Kŋ nŋ katŋ wa Syama kenda kwa Valao na andŋ make*; nŋndŋ mo nŋ andŋ mbaa matŋ.'

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ فِي تَبِيعِ آيَاتِ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ④

14.ŋndŋ yŋla Syama Siitŋ ila syonanasya kyeŋi syamavikŋe, mo maisye, 'Uŋ nŋ ŋoi wŋ ŋtheŋŋ.'

فَلَمَّا جَاءَهُمْ آيَاتُنَا مَجْرَوًّا قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُؤْتَمِنٌ ⑤

15.Namo nŋmaileile kwa mavŋtyo, na ngŋlŋ, oyŋla ngoo syoo nŋsyamanyie ŋ-w'o wasyo. Sisyaŋ ŋndŋ, ŋndŋ wailyŋ mŋminŋkŋlyo wa ala meekie mothyoeuku!

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ⑥

## LUKU 2

16.Na Ithyŋ nŋtwamŋnengie Ndaviti na Solomoni ŋŋ, namo maasya, 'Ndafa syonthe nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula ŋtŋnenevetye ithyŋ ŋlŋlŋ wa aingŋ ma athŋkŋmi Make ala metŋkŋlaa.'

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ⑦

17.Na Solomoni aŋ mŋtiŋwa wa Ndaviti. Nake aisye, 'Ame inyw'ŋ andŋ, ithyŋ

وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا



nltŭmanyĩtw'e kĩthyomo kya nyŭnyi, na nltŭnengetwe kĩa kĩndŭ. Nĩw'o yĩĩ nĩ Inee ya Ngai yĩyonanĩtye.'

مَنْطِقُ الظِّلِرِ وَأَوْتَيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ  
الْفَضْلُ الْبَينُ ⑤

18.Na Solomoni nĩwoombanfw'e nguthu syonthe sya ita syake, sya Mayini na andŭ na nyŭnyi, nasyo syaiwa syĩ nguthu syĩ kĩvathŭkany'o,

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ  
وَالظِّلِرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ⑥

19.Kŭvika yĩla mo mavikie Mwandanĩ wa Namuli, kĩveti kya Ki-Namuli kyaisye, 'Inyw'ĩ Anamuli, likai mawĩkalonĩ menyu, Solomoni na nguthu syake sya ita maikese kŭmŭvevenza inyw'ĩ, mo matekŭmany'a.'

عَلَّمَ إِذَا اتَّوَا عَلَى وَادِ النَّبْلِ قَالَتْ نَسْلَةٌ يَا أَيُّهَا  
النَّبْلُ ادْخُلُوا مَعَكُمْ لَا يَخْطِبَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ  
وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ⑦

20.lŭlŭ wa ũu we nĩwakenisye vanini, akithেকেa ndeto syakyo, na aisye, 'Mwĩai wakwa, ndonyethye nyie kwĩthwa nĩna mŭvea nŭndŭ wa Inee Yaku yĩla We ũnenganĩte lŭlŭ wakwa na asyai makwa, na kwĩka mawĩla maseo ala matonya kŭkwendeesya We, na mbĩtĩkĩlye nyie, kwa tei Waku, katĩ wa athŭkŭmi Maku alŭngalu.'

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي  
أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَتِي  
وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ  
فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ⑧

21.Na we nĩwathŭimie nyŭnyi, na asya, 'Kŭilyĩ ata Inđĩ, ũndŭ nyie ndeŭmwona Utiuti? We ko wĩ katĩ wa ala matevo?

وَتَقَدَّرَ الظِّلِرُ فَقَالَ مَا لِي لَا أَرَى الْهُدًى هَذِهِ  
أَمَرَكَانَ مِنَ الْفَالِغِينَ ⑨

22.'Nyie ngamwĩkĩa we nthĩnĩ wa ũsilĩlo mwai kana nyie nĩmŭae na ũvyŭ, ateo we andetee nyie kĩtumi kĩtheu kya kŭlea kwĩthwa vo kwake.'

لَا عَذَابَ لَهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوَّلًا أَذْبَحْتَهُ أَوْ  
يَا تَبَنِي بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ⑩

23.Nake we ndaafĩkala mŭno mbee wa Utiuti atanoka na kwasya, 'Nyie nĩnĩmanyĩte ũmanyi wa ũndŭ we ũtaŭmanyĩte; na Nyie nŭkĩte kwaku kuma Savaa na ũvoo wa w'o.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ مَحْظُ بِهِ  
وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَأٍ يَقِينٍ ⑪

24.'Nyie nīneethlie mūndū mōka asumbkīte ūlū woo, nake nūnengetwe kīla kīndū, na ena kīvīla-kya-ūsumbī kī vīnya.

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوقِيَتْ مِنْ كُلِّ  
شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ٣٣

25.'Nyie nīnamwīthlie we na andū make maithaitha syua vandū va Ngai Mwene Vīnya W'onthē; na Satani nūmanakavīsyē meko moo makoneka me manake kwoo, na ūu, nūmasīlie vyū kūlīka nzīanī ūla ya w'o, nīkana mo maikaatīle ūtongoi;

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْطَانِ مِنْ دُونِ  
اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْيَالُهُمْ فَصَدَّ عَنْهُمُ  
السَّبِيلَ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ٣٤

26.Na Satani nūnavatīle mo kūmūthaitha Ngai Mwene Vīnya W'onthē, ūla ūkīleteae kyeni kīla kīvīthītwē matunī na ūlū wa nthī, na ūla wīlī maūndū ala Inyw'ī mūvithaa na ala inyw'ī mumbūlaa makamanyīka.

أَلَّا يَجِدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْأَ فِي السَّمَوَاتِ  
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ٣٥

27.'Ngai Mwene Vīnya W'onthē! Vai Ngai ateo We, Ngai wa Kīvīla-Kya-Usumbī kī vīnya.'

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ٣٦

28.Solomoni aisye, 'Ithyī nītūūmanya kana we ūneenete w'o, kana wī katī wa ala makenganaa.

قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٣٧

29.'Enda we, wīna valūa ūū wakwa, na ūiw'ia mbee woo; na ūndī ūkyuma vala maī, twone mo metūnga ūs ūng'ō mwaū.'

إِذْ هَبْ بَنِيَّ هَذَا قَالُوا إِلَيْهِمْ ثُمَّ قَوْلَ عَنْهُمْ  
فَأَنْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ٣٨

30.Mūsumbī wa mūndū mōka aisye, 'Inyw'ī anene, nīkūetiwe valūa wa ndāla kwakwa.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْءِ إِنِّي أَتِيَّتُ إِلَىٰ كِتَابٍ كَرِيمٍ ٣٩

31.'Umīte kwa Solomoni, na nī: Syītwanī ya Ngai Mwene Vīnya W'onthē, ūla ūsūftwe nī ūlau, ūsūftwe nī tei.

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُ يُسَمِّي اللَّهُ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ ٤٠

32. 'Mũikang'endee nyie, Indĩ Okai  
kwakwa mwĩna wĩnyivyo.'

﴿ أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأَنُؤِنِّي مُنِيلِينَ ﴾

### LUKU 3

33. Nake *mũsumbĩ wa mũndũ mũka*  
asya, 'Inyw'ĩ anene, ndaaei tũlũ wa ōndũ  
ũũ wĩ mbee wakwa. Nyie nditusaa ōndũ  
inyw'ĩ mũte vamwe nakwa na nengei  
*nyie ūtao wenyu.*'

﴿ قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَفْتُونِ فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ  
قَاطِعَةً أَمْرًا خَلَقْتُمْ شُهُودًا ﴾

34. Mo masũngĩe, 'Ithĩ twĩna ūtonyi na  
ithĩ twĩ okiti ai, Indĩ nĩ tũlũ waku we  
kumya mwĩao; kwa ūu we sũanĩa ōndũ  
we ūkwĩyĩaa.'

﴿ قَالُوا نَحْنُ أَوْلُوا خُوتُوهُ وَأُولُوا أَبْنَاءِ شَدِيدِيَّةٍ وَ  
الْأَمْرُ إِلَيْكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَأْمُرِينَ ﴾

35. Mũsumbĩ aisye, 'Vate nzika, yĩla  
asumbĩ mamĩlika nthĩ, nĩmamyanangaa,  
na kũmatũnga ala anene ma andũ mayo  
kwĩthwa ala me fĩtheo vyũ. Na ūu nĩw'o  
mo mefka.

﴿ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَ  
جَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴾

36. 'Indĩ Nyie nĩngũmatwĩla mo  
mũthĩnzĩo; na ngyeteela none *ũngũ*  
ũla atumĩla meũsyoka naw'o.'

﴿ وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنْظُرَ بِهِمْ لَبِيعُ  
الْمُرْسَلِينَ ﴾

37. Kwa ūu, yĩla *Mũtumĩla wa Mũsumbĩ*  
wawikie kwa Solomoni, we aisye,  
'Inyw'ĩ mwĩenda kũndethya nyie na  
ũthw'ii *wenyu?* Indĩ kĩla Ngai Mwene  
Vinya W'ontho ūnengete nyie nĩ kĩseo  
kũvĩta kĩla We ūmũnengete inyw'ĩ.  
Aiee, Indĩ inyw'ĩ nĩmũtanĩaa mũthĩnzĩo  
wenyu.

﴿ فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أَسْمُدُونِ بِمَا لِي قَوْمًا أَتَيْنِي  
اللَّهُ خَيْرٌ مِّمَّا أَشْكُرُ بَلْ أَنْتُمْ مَكِيدُونَ ﴾

38. 'Syoka vala mo maĩ, nũndũ ithĩ vate  
nzika, tũkooka kwoo twĩna nguthu sya  
ita ila mo matelthwa na ūtonyi wa  
kũsyeteela, na ithĩ tũkamalũngya mo  
kuma vo me asonokye, namo makeethwa  
me anyivye.

﴿ اذْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُلُودٍ لَا قَبْلَ لَهُمْ بِهَا  
وَلَنَخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ خَاوُونَ ﴾

39. We aisye, 'Inyw'I ataIwa, n00 0la katI wenyu 0n0k0ndetee kIvIla kya 0sumbI kyake mbee wamo matanoka kwakwa manenganIte wInyivyo? <sup>1\*</sup>

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na ng0mba0 Imwe katI wa Mayini yasya, 'Nye nIng0k0detee kyo mbee wa - 0tanokIla kIkalonI kyaku; na ow'o nyie nIna 0tonyi wa 0u na nI m0IkIkku.'

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٤٠﴾

41. Umwe 0la waI na 0manyi wa Ivuku aisye, 'Nye nIng0k0detee kyo mIt0kI mbee wa Iveny'a yaku ya itho. Na yIla we wakyonie kItwe mbee wake, aisye, 'U0 nI kwoond0 wa mumo wa MwIai wakwa, nIkana We atonye k0ndata nyie kana nI m0vea kana ndi m0vea. Na o 0la 0t0ngaa m0vea at0ngaa m0vea kwoond0 wa 0seo wa thay0 wake mwene; InDI 0la ona wIva 0tat0ngaa m0vea, ow'o, MwIai wakwa nI WtIyanItye-We-Mwene, M0lau.'

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ؕ أَشْكُرْ أَمْ أَكْفُرْ ؕ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّا إِنشُرْ لَهُ وَلِمَنْ أَكْفَرَ فَإِنَّا كَاشِرُونَ ﴿٤١﴾

42. We aisye, 'KIw'IkIthyei KIvIla-kya-UsumbI kyake kwoneka ota vand0 vala va kIla kyake kya kIla Ivinda kwake, na ekai twone kana we n0atIlaa nzIa Ila ya w'o kana we nI 0mwe wa ala mataatIlaa nzIa Ila ya w'o.'

قَالَ تَزِدُّواْ لَهَا عَرْشَهَا نَنظُرْ أَتَهْتَدُونَ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤٢﴾

<sup>1</sup> \*KwIlanana na MIsoa Ino ItatIte kwIoneka kana SolomonI nde0weta kIvIla kya 0sumbI kI kyoka. We n0tonya k0weta kIvIla kIvw'anene na kyu kyakyo kItwe kana m0vw'anano mwanake wa kIvIla kyakyo kIetwe kwake. Mbee wa kItanamba k0eteela k0thoka 0sumbInI wa

43. Na yġla we wookie, nġwakŭlilw'e, 'kġvġla-kya-<sup>2</sup> ŭsumbġ kyaku kġilyġ ta kġ? We asŭngġie 'Nġ ta ŭndŭ ŭmwe nakyo. Na Ithyġ nġtwanengetwe ŭmanyi mbee wa ŭu, na ithyġ nġtŭminġte kwġnyivya.'

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَزَّيْشِي قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ  
وَأَوْتَيْنَا الْعِلْمَ مِنَ تَقَرُّبِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٣٧﴾

44. Na kġla we wakġthaithaa vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe nġkyamŭsġlle we *kwġġkġla*, nŭndŭ we aumġte kwa andŭ alei.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَقْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا  
كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٣٨﴾

45. Nake nġwataviw'e, 'Lika nyŭmba ya ŭsumbġ.' Na yġla we wakyonie kyo, we

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً

<sup>2</sup> Solomoni, kyo nġkġŭseng'a vyŭ nġ kwġthġa kġvġla kya ŭsumbġ kġvw'anene vyŭ na kġla kyakyo mwane kġna Solomoni. Kuma mġsoanġ ġla ġatġle, wonany'o ŭla ŭkumġla ŭtheinġ nġ kana kġla ŭmwe wa anene nthġnġ wa ŭsumbġ wake nġwendaa anengwe wġa ŭsu newe, kġla ŭmwe akġkathġla kŭtethya na mġtŭkġ na nesa mbee wa akġlany'a make. Mŭminŭkġlyonġ, yġla ŭvano wa mŭsumbġ waetiwe kwake mbee, we nġwainŭtaġle Ngai nŭndŭ waw'o na aumya mwamŭlo ŭnenevw'e mŭno nġkana ŭvw'anane na ŭla wa kġvġla kya ŭsumbġ wa Mŭsumbġ wa Savaa kġthengeanġle vakuvġ nakyo vyŭ na kŭnyivya ngathġlo syakyo sya kwġthwa na kġvġla kya ŭsumbġ kya mwanya. ŭneeni ŭŭ 'nakkeroo laha Arshaha' nŭŭtwġka ŭalyŭlo ŭŭ na wġasya kana ethwa nġtwoonie kġvġla kyakyo kya ŭsumbġ kġvw'anene na kġla kyakyo mwene, kyo nġkyaġ kġtonya kŭmanya kana kġvġla kyakyo kya ŭsumbġ kġyaġ kya ŭsengy'a na kya mwanya tondŭ kyo kyaŭanġaa kyaailyġ. Kwa ŭu ŭalyŭlo wa 'nakkeroo' nthġnġ wa kġlungu kġ nġkġkŭkġtw'ġkġthya kġvġla kyakyo kya ŭsumbġ kwoneka kġilyġ ota ġla ġngġ. Yġla kyo kyoonie kġvġla kya ŭsumbġ kġla kyaseŭvġw'e nġ aseŭvya ma Solomoni, kŭġkġla kwakyo kŭyaġ kŭla kwa Mŭsumbġ wa mŭndŭ mŭka ŭla kġvġla kyake kyaġ kġnoonywa ġvinda ġvġtŭku, kana kya Mŭsumbġ wa mŭndŭ mŭka ŭla ŭtaġ atonya kŭvathŭkany'a kġvġla kya ŭsumbġ wake mwene nŭndŭ aseŭvya nġmakġthŭkŭmġte ŭkethġa kġivathŭkanġka. Kumanya kwakyo kwaġ oŭndŭ mŭndŭ wonaa kġndŭ kġvw'anene na kyake. ŭu wġonany'a ŭtheinġ kana woni ŭla ithyġ twonetē vaa nŭkwġtkġlġka mbee mŭno ta w'o wa w'o.



49. Na vaŋ nguthu ya *andū* kenda nthĩnĩ wa mŭsyĩ ala meekaa ūng'endiĩ nthĩnĩ wa nthĩ, na malea kwĩyĩalyŭla.

وَكَانَ فِي الْبَدِينَةِ نِسْعَةٌ رَهْطٌ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

50. Mo maisye, 'Ivĩtanŋei mŭndū na ūla ūngĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana ithyĩ vate nzika, tŭkamŭvithŭkĩa we vamwe na andū ma nyŭmba yake ūtukū, na ĩndĩ tŭkamŭtavya mŭtiĩwa wake, 'Ithyĩ tŭyaaona mŭthelo wa andū ma nyŭmba yake, na vate nzika vyū, ithyĩ twĩ ma w'o.'

قَالُوا تَعَاَسُوا بِاللَّهِ تَنَبَّيْتُهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٠﴾

51. Namo nĩmoovie nzaama, Na Ithyĩ nĩtwoovie nzaama *ĩngĩ* ya kŭkomana na ĩsu ĩndĩ mo mayamĩsĩ yo.

وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

52. ĩndĩ kwa sisyai ūndū mŭminŭkĩlyo wa nzaama syoo wathŭkĩte! Nĩw'o, Ithyĩ nĩtwamanangie vyū na andū moo onthe vamwe. Syake, na inyw'ĩ mŭkaimanya syo.' Na Mwĩai waku ndaleaa kŭmanyā ūndū inyw'ĩ mwĩkaa.

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٢﴾

53. Na vau ve nyŭmba syoo ivalŭkangĩte syĩ nthēi, nŭndū wa wĩki-wa-naĩ woo. Nthĩnĩ wa ūū, nĩw'o, ve Kyama kwa andū ala mena ūmanyi.

فَتِلْكَ بَيِّنَتُهُمْ خَاوِيَةٌ يَبَاظِلَمُوا إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

54. Na Ithyĩ nĩtwamatangĩte asu ala meetĩkĩlile na mamŭkĩlie Ngai.

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٤٤﴾

55. Na lilikanai Loto yĩla wamatavisye andū make, 'Inyw'ĩ andū makwa, inyw'ĩ mwĩka ūvukyo omwene ūthŭku waw'o?'

وَلَوْ كُنَّا إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٤٥﴾

56.'Kyaŭ! Inyw'ŭ mwŭmathengeea aŭme mŭimenda mbée wa iveti? Tiw'o, inyw'ŭ mwŭ andŭ ala mŭtasŭanfaa umŭlŭlo wa ŭndŭ.'

أَيُّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُونِ النِّسَاءِ ۖ  
بَلْ أَنشُرَ قَوْمٌ يَّجْهَلُونَ ﴿٥٦﴾

57.Indŭ kwŭw'a kwa andŭ make kwaŭ kwa mana ateo mo *nŭmamakathŭŭe andŭ* na maasya, 'Malŭngyei avikŭli ma Loto kuma mŭsyŭ wenyu. Ow'o mo nŭ andŭ metw'Tkŭthasya kwŭthwa me atheu.'

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا أَلْ  
لُّوطِ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَّتَطَهَّرُونَ ﴿٥٧﴾

58.Kwa ŭu, Ithyŭ nŭtwamŭtangŭŭe we na andŭ ma nyŭmba yake, ateo kŭveti kyake; kyo Ithyŭ nŭtwakŭtw'ŭŭe kwŭthwa kya ala matiwe ŭtina.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٥٨﴾

59.Na Ithyŭ nŭtwamausye ŭlŭ woo mbua; na mbua ya asu ala makaaniw'e yaŭ nthŭŭku.

فَءَامَطْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا نَّفْسًا مَّطَرًا لِّلنَّاسِ دِينَ ﴿٥٩﴾

## LUKU 5

60.Asya, 'Ndaŭa syonthe nŭ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mŭuo wŭthwe ŭlŭ wa athŭkŭmi Make ala We ŭnyuvŭte. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ mŭseo mbee kana nŭ ila mo mamwŭananasya *We nasyo?*'

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ  
اللَّهُ خَبِيرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٠﴾

61.Kana, Ula woombie matu na nthŭ, na Ula watheesye kŭw'ŭ kuma ŭtunŭ kwoondŭ wenyu kŭla Ithyŭ tŭtumaa kŭmesya mŭŭnda myanake ya matunda? Inyw'ŭ mŭyaŭ mŭtonya kŭtuma mŭŭŭ yayo ŭmea. Ve Ngai ŭngŭ ŭtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Aiee, mo nŭ andŭ ala melelŭkaa kuma *nzŭanŭ ŭla ya w'o.*

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنزَلَ لَكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ  
مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُشْجِرَهَا إِلَّا مَعَ اللَّهِ  
بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعِدُونَ ﴿٦١﴾



62.Kana n00, Ula wam1tw1k1thiye nth1 vand0 va k0th0m0a, na eek1a mb0s1 kat1 wayo, na eek1a i1ma n0m0 10l0 wayo, na eek1a t0t0 kat1 wa nganga i1t? Ve Ngai 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Aiee, aing1 m0no moo may1s1.

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا  
وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيًا وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا  
إِنَّ إِلَهًا مَعَ اللَّهِ بَلَّ الْكُثْرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٣٧

63.Kana n00 Ula 0m0s0ng1aa 0la w1 th1nan1 y1la we wamw1ka1la We, na 0vetangaa 0th0ku, na k0m0tw1tk1thya inyw'1 ati1wa 10l0 wa nth1? Ve Ngai 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Inyw'1 m0s0an1aa ma0nd0 mav0th0.

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ  
وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ قَلِيلًا  
مَّا تَذَكَّرُونَ ٣٨

64.Kana Ula 0m0tongoeasya inyw'1 nth1n1 wa k1la m0themba wa k1vindu kya nth1 na kya 0kanga, na Ula 0t0maa k1seve ta 0voo m0seo mbee wa tei Wake? Ve Ngai 0ng1 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Ngai Mwene Vinya W'onthe E-10l0 M0no wa ila mo mamw1ananasya nasyo We.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُزِيلُ  
الْوَيْحَ بُشْرًا إِنَّ يَدَيَّ رَحِيمَتُهُ إِنَّ اللَّهَ مَعَ اللَّهِ  
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْنَا يَشْرِكُونَ ٣٩

65.Kana Ula wamb11m1asya ky0mbe, na 1nd1 aik1t0ng11m1a na Ula 0nenganae kwoond0 wenyu kuma 1tun1 na nth1? Ve Ngai 0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Asya, 'Etei 0k0s1 wenyu ethwa inyw'1 mw1 ma w'o.'

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ  
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ قَلَّ هَاؤُلَاءِ أَنْتُمْ  
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٤٠

66.Asya, 'Vai 0manyaa ma0nd0 ala matonekaa 10l0 wa nth1 na 1tun1 ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo may1s1 y1la mo makathay00kw'a.'

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ  
إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ٤١

67.Aiee, 0manyi woo n0vik1te m0thya wa w'o mak1y1nenge Itu ndafa; aiee, ow'o mo mena nzika nayo; aiee, mo n1 ilalinda syayo.

بَلْ أَذْرَكَ عَنْهُمْ فِي الْآخِرَةِ قَبْلَ هُمْ فِي شَيْءٍ  
فَ مِنْهَا أَتَقْبَلُ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ٤٢

## LUKU 6

68. Na asu ala matetfkiġlaa maasya, 'Ata! Yġla ithyġ na maaġthe maitu tũkatw'ka kġtoo, ow'o ithyġ nĩtũkatũngwa ġngĩ?

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذْ أُنْزِلَتْ آيَاتُنَا لَنُخْرِجَنَّ ۝

69. 'Vate nzika, ithyġ nĩtwathiwe ōu mbee—ithyġ na maaġthe maitu; kġ ti kġndũ ġndĩ nĩ mbano sya tene.'

لَقَدْ وَعَدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ ۚ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝

70. Asya, Angangai ġũũ wa nthĩ mwone ūndũ mũminũkġlyo wa ene naġ wathũkġte.'

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ۝

71. Na we ndũkew'e kyeva kwoondũ woo ona ndũkethwe na thĩna ġũũ wa masũanġo mathũku ala mo masũanġaa.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ۝

72. Namo maasya, 'Utianġo ōũ ōkeanġw'a ġndĩ ethwa inyw'ġ mwġ maw'o?'

وَيَقُولُونَ مَتَى هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۝

73. Asya, 'Nĩkũtonya kwĩthwa kana kġmwē kya ōla ōsilġlo wathaniw'e, kġla inyw'ġ mũkwenda na ngathĩlo kġmũvalũkġle ġũũ wenyu, kġ itiinyonĩ syenyu.'

قُلْ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ۝

74. Na, ow'o, Mwġai waku nĩ mũlau kwa andũ onthe ma nthĩ, ġndĩ aingĩ mũno vyũ moo mai mũvea.

وَلَا تَرْبِكْ لَدُوْ فَضْلِ عَلَى النَّاسِ وَكَفَىٰ أَكْثَرُهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ۝

75. Na vate nzika, Mwġai waku nĩwĩsĩ kġla ithũi syoo ivithaa na kġla syumbũlaa.

وَلَا تَرْبِكْ لِيَعْلَمَ مَا تَكْنُ صُدُّوهُمْ وَأَبْغِيوهُمْ ۝

76. Na vai kġndũ kġvithe ġtunĩ na nthĩ, ateo nĩkġandĩke nthĩnĩ wa ġvuku ġtheu.

وَمَا مِنْ غَآيَةِ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۝

77.Nīw'o, Kulani īno īmatavasya Aana-  
ma-Isilaeli maŋdū maingī mŋno ala  
mo mavathŋkanganīaa.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُضُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرُ  
الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٥٧﴾

78.Na vate nzika, nī ūtongoi na tei kwa  
etīkīli.

وَأَنَّهُ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

79.Nīw'o, Mwīai waku akatw'a katī  
woo na ūtw'io Wake, Na We nī We  
Ula-Wī-Vinya, Umanyi-W'onthe.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ  
الْعَلِيمُ ﴿٥٩﴾

80.Kwa ūu, ia wīkwatyo waku kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate  
nzika, we ūŋgeme īlūlū wa w'o wī  
ūtheinī.

فَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ النَّبِيُّ ﴿٦٠﴾

81.Nīw'o we ndŋtonya kŋtuma akw'ŋ  
mew'a nthī, ona ndŋtonya kŋtuma ala  
mate matŋ mew'a wītano, yīla mo  
maalyŋka masyokete ītina.

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا  
وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٦١﴾

82.Na we ndŋtonya kŋtongoesya  
ilalinda kuma īvītyonī yasyo. We  
ŋtonya kŋmew'īthya asu tū ala  
metīkīlaa Syama Siitŋ, nīkana mo  
methwe me ew'i.

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعَمَىٰ عَن صَلَاتِهِمْ أَن تُصِيعَ  
إِلَّا مَن يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿٦٢﴾

83.Na yīla ūtw'io ŋkaumw'a īlūlū woo,  
īthyī tŋkaete kyŋmbe kwoondŋ woo  
kuma nthī kīla kīkamokita mo nŋndŋ  
andŋ mayaasyītkīla Syama Sitŋ.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ  
الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا  
لَا يُوقِنُونَ ﴿٦٣﴾

## LUKU 7

84.Na malilikany'e mo mŋthenya ūla  
īthyī tŋkamombany'a vamwe kuma kīla  
nguthu ya andŋ ala maleile Syama Sitŋ,  
namo makaiwa nthīnī wa ianda syī  
kīvathŋkany'o.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مَّمَّنْ يَكْذِبُ بِآيَاتِنَا  
فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٦٤﴾

85.Kūvika, yīla mo mevika, We akasya, 'Inyw'I nīmwaileile Syama Sitū na mīOkī oyīla mūtaī mūnakwata ūmanyi musūu tūlū wasyo? Ethwa ti ū Indī, waī ūndū ūngī mwaū, ūla inyw'I mweekaa?'

كَتَبَ إِذَا جَاءَ وَقَالَ أَلَدَّ بَنُومُ يَا بَنِي وَلَمْ يُحِيطُوا بِهَا  
عِلْمًا أَمَا ذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

86.Na ūtw'io ūkavalūka tūlū woo nūndū mo nīmeekie naī, na mo maikethwa matonya kūneena.

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا أَنَّهُمْ لَا يَتَّقُونَ ⑦

87.Mo nomonete kana Ithyī nītūseūvītye ūtukū nīkana mo matonye kūthūmūa nthīnī wa w'o; na mūthenya ūmatonyethasye kwona nthī? Nīw'o, nthīnī wa ūndū ūū ve Syama kwa andū ala metīkīlaa.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آيَلَهُمْ لِيَتَّقُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ  
مُبِينًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑧

88.Na mūthenya ūla soo ūkavuvwa, ūla ona wīva w'onthe wī matunī na ūla ona wīva wī tūlū wa nthī akakwatwa nī w'ia, ateo ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa. Na onthe makooka Kwake manyivītw'e.

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَخْرُجُ مِنَ فِي السَّمَوَاتِ وَ  
مَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوَةٍ ذُنُوبٌ ⑨

89.Na inyw'I nīmūsyonaa iīma mūkasūanīa nīūngeme, oyīla syo nithambalele ota kūthambalala kwa mathweo. Usu nī wīa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla watw'īkīlthisye kīla kīndū kīlūmīte na kī vinya. Nīw'o, We nīwīsi nesa vyū ūndū inyw'I mwīkaa.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرًّا  
الضَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنْفَخَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ  
بِمَا تَعْمَلُونَ ⑩

90.Ūla ona wīva wīkaa kīko kīseo, akeethwa na ītuvi īseo mūno mbee wa ūu, na ūsu akeethwa e mūuonī mūthenyanī ūsu.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مَنْ فَزَعِ  
يَوْمَئِذٍ أُوْمُونَ ⑪

91.Na asu ala mekaa mothūku, makekw'a nthīnī wa Mwaki na mothyū

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُنْتُ وَجْهَهُمْ فِي النَّارِ هَلْ  
يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑫

moo. Inyw'I m0i0tuvwa kwoond0 wa ma0nd0 ala mweekaa?'

92. Asya, 'Nyie nlyafawe k0m0th0k0ma Mwłai wa m0sył 00 t0 0la We 00tw'łkłthlye m0theu, na syłnd0 syonthe nł Syake We; na Nyie nlyafawe kwłthwa katł wa asu ala menenganac *kwa Ngai*.

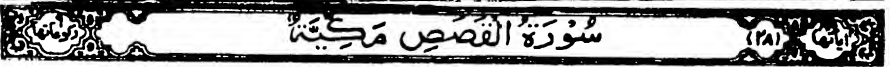
93. 'Na k0młsoma Kulani.' Kwa 0u, 0la ona włva 0atłłaa 0tongoi, a0atłłaa t0 *kwoond0 wa 0seo wa thay0 wake mwene; łndł kwa 0la we 0thyoekaa, asya, 'Nyie nło M0kaanany'a t0.*

94. Na asya, 'Ndał syonthe nł sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; omłt0kł We akamwony'a Syama Syake, na inyw'I m0kaimanya syo.' Na Mwłai waku ndaleaa k0manya 0nd0 inyw'I mwłkaa.

إِنَّمَا أُزِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّتِي فِي  
حَرَمِهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُزِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُنِيرِينَ ﴿٩٢﴾

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمِنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي  
لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ  
الْمُتَضَلِّينَ ﴿٩٣﴾

وَقُلِ الْخُذْ يُلُوكَ سَبْعِينَ آيَةً قَتَرُوا نَفْسَهَا وَمَا  
بِكَ رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾



AL - KASAS  
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe,Ula UsũItwe nI ũlau, UsũItwe  
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Taa Siin Miim. Ngai Ula Utheasya,  
W'iw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

طَسْمَرٌ ②

3.Ino nI Mĩsoa ya Ivuku Itheu.

تِلْكَ آيَةُ الْكِتَابِ الَّتِي بَيَّنَّا ③

4.IthyI twItũngĩĩĩĩĩ kwoondũ waku  
kĩlungu kya ũvoo wa Mose na Valao  
kwa ũla w'o, kwa ũtandĩthyo wa andũ  
ala metĩkĩlaa.

نَسَلُوا عَلَيْكَ مِنْ بَنِي مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِأَحَقِّ  
لِقَوْمِهِمْ يُؤْمِنُونَ ④

5.Nĩw'o, Valao nĩweekathĩĩe Iũlũ wa  
nthĩ, na amaany'a andũ ma kũũ  
matw'ĩka nguthu; we nĩwendie  
kũmyonzethya nguthu Imwe yasyo,  
akĩsyũaa syana syoo sya ivĩsĩ, na akĩtia  
iveti syoo. Kwa ũla w'o, we aĩ katĩ wa  
ala-eki-ma-mawathavu.

إِنْ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْ أَهْلَهَا شِيْعًا  
يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يَذِخُّ أبنَاءَهُمْ وَيَسْتَكْفِي  
نَسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ⑤

6.Na IthyI nĩtwendie kwonany'a ĩnee  
Yitũ kwa asu ala masũanĩawa kwĩthwa  
me onzu Iũlũ wa nthĩ, na  
kũmatw'ĩkĩthya mo atongoi na atĩwa ma  
manee Maitũ,

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ  
وَنَجْعَلَهُمْ آيَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ⑥

7.Na kũmanenge vinya Iũlũ wa nthĩ, na  
kũmony'a Valao na Amanã na nguthu  
syoo sya ita kĩla mo makĩlaa kuma kwoo.

وَنُكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِي فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ  
وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ⑦

8.Na IthyI nĩtwamũvuanĩsyee nyinyia wa  
Mose tũkyasya, 'Mwongye na weew'a  
w'ia Iũlũ wake, ĩndĩ mwĩkye ũsĩnĩ na  
ndũkakĩe, ona ndũkakwatwe nĩ kyeve;  
nũndũ IthyI tũkaũtũngĩĩa we, na

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا اخْضَبَتْ  
عَلَيْهِ فَالْقَيْنِي فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا  
رَاقِدُونَ لَكَ وَجَاعِلُونَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ⑧

tOkamUtw'kIthya we kwIthwa Omwe wa AtOmwa.

9.Na andO ma M0syI wa Valao nImamwosie we *mateUmanya* ona vanini kana we akatw'ka m0maitha na wambIItIyo wa thIna woo. NIw'o, Valao na Amana na nguthu syoo sya ita maI eki-ma-naI.

10.Na kIveti kya Valao kyaisye, 'We akeethwa Utanu wa itho yakwa na kwaku we. NdOkamUae. VangI n0tonya kUt0una, namo mayaamanya kIeleelo Kit0.

11.Na ngoo ya nyinyia wa Mose yeethwa yIna 0thasyo *nUndU wa kI0UyU*. We ethIwa eeyumb0lile mbaI yake, takethwa IthyI t0yaaIkIa ngoo yake vinya nIkana we atonye kwIthwa kaI wa eIkIli *al0mu*.

12.Nake amwIa mwIItu-a-inyia, 'M0atIfe we.' Kwa 0u we nIwam0syafIIsye e vaasa namo mayaamanya.

13.Na IthyI nItwaminIte kUt0ma ongany'a mam0lea we; kwa 0u we aisye, 'NI0Utongoesye kwa ny0mba Ila yIm0ae kwoond0 wenyu namo makeethwa me aIkIku kwake?'

14.Kwa 0u IthyI nItwam0t0ngie kwa nyinyia wake nIkana itho yake yItonye kUtana na we ndakatonye kwIthwa na kyeve na nIkana atonye kUManya kana 0tianI0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nI w'o. IndI aingI m0no moo mayIsI.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا  
إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِئِينَ ⑩

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي وَكَذَلِكَ لَا تَقْبَلُونَ عَذَابِي أَنْ يَتَّبِعَنِيَ أَوْ رَحْمَةً وَكَذَلِكَ لَهُمْ  
لَا يَشْعُرُونَ ⑪

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أَمْرِمُوسَى فِرْعَاوَانًا كَادَتِ لَتَبْدِي  
بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑫

وَقَالَتِ لِأُخْتِهِ فَصِيحَةُ فَبَصَّرْتُ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ  
لَا يَشْعُرُونَ ⑬

وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الرِّاضِعَ مِنْ قَبْلِ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ  
عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ⑭

فَرَدَدْنَاهُ إِلَى أَبِيهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِنَعْلَمَ  
أَنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑮

## LUKU 2

15.Na yīla we wavikīle *Uma* wake na vinya mwīanīu na īndī aima, lthyīnītwamūnengie we ūī na ūmanyi; na ūu nīw'o, lthyī tūmaīvaa asu ala mekaa ūseo.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا  
وَوَكَدَّاكَ نَجْوَى الْمَحْشِينِ ①٥

16.Na we nīwalikile nthīnī wa mūsī o andū makomete; navo eethīa andū eīf makyūkita—ūmwe wa andū make mwene, na ūla ūngī wa amaitha make. Na ūla wāf wa andū make amwītya ūtethyo īlūlū wa ūla wāf wa amaitha make. Kwa ūu, Mose nīwamūkūnie we na ngundi, na *yo yaete* kīkw'ū kyake. We aisye, 'Kīī nī kīko kya Satani; we ow'o nī mūmaitha, mūkengani wīyonanītye.'

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا  
فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَةِ  
وَهَٰذَا مِنْ عَدُوٍّ فَاسْتَعَاثَهُ الَّذِي مِنَ شِيعَتِهِ  
عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوٍّ فَوَكَّلَهُ مُوسَىٰ فَقَضَىٰ عَلَيْهِ  
قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ ①٦

17.Nake asya, 'Mwīai wakwa, Nyie nīnīūvītīsyie thayū wakwa, kwa ūu, ndekea Nyie.' Kwa ūu We nīwamūekeie we; We nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūītwe nī tei.

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَقَفَرَلَهُ  
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ①٧

18.Nake aisye, 'Mwīai wakwa, nūndū We nūnengete Nyie īnee īlūlū wakwa, nyie ndikethwa mūtetheesya wa avītany'a.'

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ كُلَّنَا أَكُونُ ظَاهِرًا  
لِلْمُجْرِمِينَ ①٨

19.Na we nīwambīlīlīye mūthenya wake nthīnī wa mūsī *aendete na maaū* esūvīlīte, asyaīlīsyie; na sisya! We ūla wamwīlītye ūtethyo ta īoo yu amwīkaīla īngī amūnenge ūtethyo. Mose amūtavya we, 'Ūw'o, we wī mwīki-wa-naī wīyūmīlītye.'

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي  
اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَىٰ  
إِنَّكَ لَمِنَ الْكَافِرِينَ ①٩



20.Na yġla we wasŭanġie kŭmŭkwata mŭndŭ ŭla waġ mŭmaitha woo eġ, amŭkŭġya, 'We Mose, wġenda kŭmbŭaa tondŭ ŭnamŭaie mŭndŭ ŭoo? We wġenda kwġthwa wġ kġng'endiġ nthġ ġno ona we ndŭkwenda kwġthwa katġ wa ala mew'ġthanasya.'

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا  
قَالَ يَهُوشَىٰ تُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا  
بِالْأَمِينِ ۚ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ  
وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ۝

21.Na vooka mŭndŭ kuma vaasa, ŭtee wa mŭsyġ, asembate. Amwġa, 'We Mose ow'o anene ma mŭsyġ nġmombene maisŭanġa kŭkŭaa we. Kwa ŭu, thi ume kŭŭ; vate nzika, Nyie nġ katġ wa ala meŭkwendea ŭseo.'

وَجَاءَ رُكُلٌ مِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَهُوشَىٰ  
إِنَّ الْمَلَائِكَةَ يَتَرَوْنَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ  
مِنَ الصَّاحِبِينَ ۝

22.Kwa ŭu, we nġwaendie auma kŭu, aikġa, etŭġe. Nake asya, 'Mwġai wakwa, mbumya nyie kuma andŭnġ mate alŭngalu.'

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ  
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ۝

### LUKU 3

23.Na yġla we weelekeleye ŭthyŭ wake ngalġko ya Mitiani, asya, 'Nyie nġkwatya Mwġai wakwa akandongoesya nyie nzġanġ ġla ya w'o.'

وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَىٰ رَبِّي أَنْ  
يَهْدِيَ بَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ۝

24.Na yġla we wavikie vandŭ ve kġw'ŭ kŭu Mitiani, vau nġweethġie nguthu ya aŭme yġing'ithya indo syoo. Na ŭtee wamo nġweethġie iveti ilġ isiġe indo syasyo. Nake amakŭġya, 'Mwġina kyaŭ inyw'ġ?' Nasyo syamŭsŭngġa, 'ġthyġ tŭitonya kŭng'ithya indo sitŭ kŭvika yġla aġthi meġnŭkya indo syoo, nake ġthe waitŭ nġ mŭndŭ mŭkŭŭ mŭno.'

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ  
النَّاسِ يَسْقُونَ هُ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ  
تَذُدُونِ قَالَ مَا مَطَّئْتُكُمْ قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى  
يَصْدِرَ الزَّهَّاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ۝

25.Kwa ŭu, we nġwamang'ithġsyie indo syoo. Indġ aathŭka, ŭtee muunyġnġ, na asya, 'Ame We Mwġai wakwa, Nyie nġ

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي بِمَا  
أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ۝

mŭvoyi wa kĭla kĭseo ona kĭva We wiaa  
Tŭlŭ wakwa Nyie.

26.Na kĭmwe katĭ wa ila iveti ilĭ  
nĭkyookie vala ūĭ, kĭendete kĭna nthoni.  
Nakyo kyamwĭa, 'Nau nŭnŭkŭwĭa we  
nĭkana atonye kŭŭnenge Ituvi nŭndŭ wa  
kŭtŭng'ithĭsya indo sitŭ.' Kwa Ūu, yĭla  
we wookie kwake, na amŭtavya ūvoo  
ŭsu, amwĭa, 'Ndŭkakĭe; we nŭminĭte  
kuma andŭnĭ mate alŭngalu.'

27.Kĭmwe katĭ wa ila iveti kyaisye,  
'Ame Asa wakwa, mŭandĭke we,  
nŭndŭ mŭndŭ ūla mŭseo vyŭ we ŭtonya  
kŭmŭandĭka nĭ ūla wĭna vinya na  
mŭtĭkĭku.'

28.Ithe wasyo amŭtavya Mose, 'Nyie  
nĭna kĭeleelo kya kŭŭnenge we mwĭtu  
ŭmwe wakwa ŭmŭtwae ethwa we  
nŭŭnthŭkŭma ngŭandĭkĭte kwa myaka  
nyaanya. Indĭ we wamina myaka ĩkŭmi,  
nĭ kwĭanana na kwenda kwaku mwene.  
Na Nyie ndikaŭnenge wĭa wĭ vinya,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe enda we  
ŭkambona nyie nĭ katĭ wa ala alŭngalu.'

29.We aisye, 'Uu nĭweew'aww'a ninyie  
naku we. Oyĭla nyie nĭngwĭanĭsya katĭ  
wa asu eĭĭ, vaikethwa ŭndŭ ŭte ŭlŭngalu  
kwakwa; na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĭ Ngŭsĭ Tŭlŭ wa ŭndŭ ithyĭ  
tŭneenaa.'

#### LUKU 4

30.Na yĭla Mose weanĭsye ĩvinda yu, na  
athi kyalo na andŭ ma nyŭmba yake, we  
nĭwoonie mwaki ngallko ya Kĭma.  
Nake amatavya andŭ ma nyŭmba yake,

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِي عَلَى السَّجَّادِ فَقَالَتْ إِنَّ  
أَيَّ يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرًا مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا  
جَاءَهُ وَقَضَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَسَوْتُ  
مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٢٦

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ  
اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ٢٧

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَ إِيَّاهُ ابْنَتِي هَتَيْنِ  
عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حَبِيبٌ فَإِنْ أَتَيْتَ عَشْرًا  
فَإِنِّي عَنْدَكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي  
إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ٢٨

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا  
عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٢٩

فَلَمَّا قَضَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ  
جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ

'Eteelai Nyie nŋgwona mwaki; vangĩ nŋndonya kũmũtee inyw'ĩ ũvoo wa vata kuma vo kana kĩsinga kuma ũmwakinĩ nŋkana inyw'ĩ ene mũtonye kwota.'

فَلَمَّا رَأَى أَنَّهُمْ قَدْ خَلَوْا مِنْ الشَّارِ  
لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٣١﴾

31.Na yĩla we wavikie vala ũĩ, nĩweetiwe na wasya kuma ngalĩko ya kw'oko kwa aũme kwa Mwanda ũsu, nthĩnĩ wa vandũ vaathime, kuma kĩla kĩtinĩ: 'We Mose, vate nzika, Nyie, vate *Ongĩ eka* Nyie, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wa nthĩ syonthe.'

فَلَمَّا أَتَاهَا نُورٌ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ  
الْمُبْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَوَسَّىٰ إِلَيْهِ أَنَا اللَّهُ رَبُّ  
الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾

32.Na ota ũu, wamwĩla 'Lekya ndata yaku nthĩ.' Na yĩla we wamyonie ĩmyaumyia ta nzoka, nĩwasyokie na syomũtete na ndaaeteela. We Mose, ũka mbee na ndũkakĩe; vate nzika wĩ ũmwe wa asu ala mena mũuo.

وَأَنَّ أَنِّي عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى  
مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَوْمَئِذٍ وَخَفَّ لَا يَخُفُّ إِنَّكَ  
مِنَ الْآمِنِينَ ﴿٣٣﴾

33.'Likya kw'oko kwaku nzakwavanĩ kwaku na kwĩuma kwĩ kweũ kũte na ũthũku na tũnga kw'oko kwaku vala ũĩ we wĩthwe ũtena w'ia. Kwa ũu, ii ikeethwa syĩ iĩkĩĩthya iĩĩ kuma kwa Mwĩai waku kwa Valao na anene make. Vate nzika mo nĩ andũ mbaa-matũ.

أَسْلَفَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سُوءٍ  
وَرَأْسُكَ إِلَيْكَ جَنَّاحَكَ مِنَ الذَّهَبِ فَذَرِكْ بُرْهَانِي  
مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا  
فَاسِقِينَ ﴿٣٤﴾

34.We aisye, 'Mwĩai wakwa, Nyie nĩnooae mũndũ kuma katĩ woo, na nyie nĩngũkĩa maikambũae.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ  
يَقْتُلُونِ ﴿٣٥﴾

35.Na mwanaa mwaitũ Aluni nĩ mũneeni mũseo mũno kũmbĩta nyie; kwa ũu, mũtũme aendany'e vamwe nakwa, ethwe mũtetheesya wakwa nŋkana we atonye kwĩthwa na ũkũsĩ tũtũ wa ũw'o wakwa. Nyie nĩngũkĩa mo maikese kũmbĩta mũkengani.'

وَإِنِّي هَارُونَ هُوَ أَخِي أَفَصِّحْ وَبَنِي إِسْرَءِيلَ فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ  
رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٦﴾

36.Ngai aisye, 'Ithyĩ tũkeekĩla kw'oko kwaku vinya vamwe na mwanaa nyinyia waku, na tũkamũnenge ũtonyi inyw'eli nĩkana mo maikatonye kũmũvikĩla inyw'ĩ. Endai na Syama Sitũ. Inyw'eli na asu ala mamũatĩĩaa mũkeethwa mwĩ asindi.'

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا  
فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِأَيُّتِنَا أُتِمَّمُوا مِن أَمْرِكُمَا  
الظَّالِمِينَ ٣٦

37.Na yĩla Mose wookie kwoo ena Syama Siitũ ntheu, mo maisye, Kĩĩ ti kĩndũ ateo nĩ ũoi mũseũvyee, na ithyĩ tũyaamew'a maũndũ ta aa ona ĩndĩĩ kuma kwa maaĩthe maitũ ma tene.'

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي آبَائِنَا  
الْأَوَّلِينَ ٣٧

38.Mose aisye, 'Mwĩai wakwa, nĩwĩsi nesa vyũ we ũla ũetete ũtongoi kuma Kwake, na ũla ĩtuvi ya ũtũo wa mũminũkĩlyo yĩkethwa yĩ yake. Nĩw'o, eki-ma-naĩ maikaĩla ona ĩndĩĩ.'

وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَن جَاءَ بِالْهَدْيِ مِن عِنْدِهِ وَمَن تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ  
الظَّالِمُونَ ٣٨

39.Na Valao aisye, 'Inyw'ĩ anene, Nyie ndimwĩsi Ngai wenyu ũngĩ eka nyie mwene; kwa ũu, mbĩvĩsyeei *mavali* ma yũmba, we Amana, na mbakĩai nyie mbaasya nĩkana ndonye kũmũng'ethesya Ngai wa Mose, onakau nyie nĩngũĩkĩĩla we kwĩthwa nĩ ũmwe wa akengani.'

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَآئِكَةُ مَا عَلِمْتُ لَكُم مِّنْ إِلٰهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِّي يَهُامُنُّ عَلَى الظِّلِّينِ فَاَجْعَلْ لِّي صَرْحًا لَّعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلٰهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ  
مِنَ الْكَذِبِينَ ٣٩

40.Na we na nguthu syake sya ita nĩmeekathĩĩe mũno ĩũũ wa nthĩ matena kĩtumi kĩanĩu. Namo masũanĩie kana maikatũngwa Kwitũ Ithyĩ ona ĩndĩĩ.

وَأَسْتَكَبرُ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُم إِلٰهِنَا لَا يَرْجِعُونَ ٤٠

41.Kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamũkwatie we na nguthu syake sya ita, na twamekya ũkanganĩ. Sisyaĩ ĩndĩ, ũndũ mũminũkĩlyo wa eki-ma-naĩ wathũkĩĩte!

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانْظُرْ  
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ٤١

42.Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩĩthisye mo atongoi ala mamathokasya andũ malike

وَجَعَلْنَاهُمْ آيَةً يَذْعُونَ إِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ

nthĩnĩ wa Mwaki na nthĩnĩ wa Mũthenya  
wa Uthayũũkyo mo maikakwata ūtethyo.

لَا يُنْصَرُونَ ﴿٣٨﴾

43. Na Ithiyĩ nĩtwatumie mo maatlĩwa nĩ  
kĩumo ūũũũ wa nthĩ ūno; na Mũthenyanĩ  
wa Uthayũũkyo mo makeethwa katĩ wa  
asu ala mavenetwe ūseo w'onthē.

وَاتَّبَعْتَهُمْ فِي هَٰذِهِ الدِّينِ لَعْنَةً ۖ وَيَوْمَ يُنْفَخُ عَنْهُمْ  
٢٢٢ قِنَاقُ الْمَقْبُورِينَ ﴿٣٩﴾

### LUKU 5

44. Na Ithiyĩ nĩtwamũnengie Mose  
Ivuku, na Ithiyĩ nĩtwasyanangie nzyawa  
ila syaĩ sya mbee, ta mwambĩĩĩĩyo wa  
kũmulĩkĩĩwa kwa andũ, na ūtongoi na  
tei, nĩkana mo matonye kũsũanĩa.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونََ  
الْأُولَىٰ بِصَاحِبِ الْإِسْرَافِ ۖ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ  
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٠﴾

45. Na we ndwaĩ ngallĩ ya Uthũũlonĩ wa  
syua ya Kĩĩma yĩla Ithiyĩ twamũvuanĩsyē  
Mose mwĩlao ona we ndwaĩ katĩ wa  
ngũsĩ.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى  
الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤١﴾

46. Indĩ Ithiyĩ nĩtwaetie nzyawa ingĩ ūtina  
wa Mose, na thayũ nĩwaasavangiwe  
kwoondũ woo. Na we ndwaĩ mwĩkali  
wa Mitiani, ūitũngĩĩĩĩla Mĩsoa Yaitũ  
kwoo; Indĩ Nithiyĩ twamatũmie  
Atũmwa.

وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ ۖ وَمَا  
كُنْتَ ثَاوِيًّا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا  
وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٢﴾

47. Na we ndwaĩ ngallĩko ya Kĩĩma, yĩla  
Ithiyĩ tweetanie. Ithiyĩ nĩũũũũũũũũ we ta  
tei kuma kwa Mwĩlai waku, nĩkana we  
ũtonye kũmakaany'a andũ ala mataamba  
kũvikĩĩwa nĩ Mũkaanany'a mbee waku,  
nĩkana mo matonye kũsũanĩa.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً  
مِّن رَّبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِّنْ نَّذِيرٍ  
مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

48. Na nĩkĩ, mo, yĩla thĩna wamakwata  
nũndũ wa meko moo, maleaa kwasya,  
'Mwĩlai waitũ, We waleile kũete  
Mũtũmwa Waku kwitũ nĩkĩ na twaĩ

وَلَوْلَا أَن تُصِيبَهُمُ مُّوسِيبَةٌ ۖ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ  
يَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا مِّنْ قِبَلِكَ  
وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

tūtonya kŭatīla Syama Syaku, na kwīthwa katī wa asu ala meetīkīlile?<sup>1</sup> \*

49.Indī yīla w'o wookie kwoo kuma Kwitū, mo maisye, 'We aleete kŭnengwe ta ala manengetwe Mose nīkī?' Takethwa mo mayaamaleete maŭndū ala manengetwe Mose mbee mo maisye, 'Aoi eīl tū meŭtetheanīsya mŭndū na ūla ūngī.' Namo maisye, 'Ithyī, twīmalea mo ūmwe na onthe.' \*\*

50.Asya, 'Indī etei Ivuku kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe yīla nī ndongoi nzeo mbee wa aa eīl—*Tola na Kulani*-----nīkana nyie ndonye kŭyīatīla, ethwa inyw'ī mwī ma w'o.'

51.Indī mo malea kŭŭsŭngīa we, Indī manya kana mo maatīlaa mawendi moo mathŭku. Na nŭŭ ūla mŭvītany'a mŭnene kŭvīta we ūla ūatīlaa mawendi make mathŭku vate ūtongoi ona ūmwe kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe?

<sup>1</sup> \*Usŭngīo wa tīkŭlyo yīl nī mŭmanyīku na kītumi kīla mo matatonya kŭmŭtŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe mŭtī nŭndū mavinda onthe We atumaa akaanany'a kwa andū mbee wa kŭmasīlīla nŭndū wa meko moo mathŭku *sisya Kilungu kya 6:132*.

\*\* Katī wa amaitha atatū anene ma Kīsilamu---Ayuti, Aklisto na Athaithi ma mīvw'anano---Ayuti nīmo meŭneenwa namo nīhīnī wa mŭsoa ūŭ. Uneeni ūŭ waf ūtonya kwīthwa waneeniwe nī Ayuti. Yīla Kulani Ntheu yaasya kana mo nīmaleete maŭndū ala manengetwe Mose mbee, ndūtonya kwīthwa waasya kana andū ma Mŭtŭmwa Mŭamati wa Isilamu nīmaleete Mose. Kīlungu kya Mŭsoa ūŭ ūla ūkwasya 'Innaa bi kullin kaafiroon' *ithyī nī ūmālea ūmwe na onthe* ota ūu wīasya kana 'ithyī nī ūmālea asu onthe ala mokaa na syītwa ya Ngai mena ila syītwa Syama.' Uu, wolootaa ūwau ūaanitwe nī onthe asu ala mamŭleaa Mwathani wa tīvinda yoo.

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ  
مِثْلُ مَا أُنْزِلَ مُوسَىٰ أَوْ لَمَّا يَكْفُرُوا بِمَا أُنْزِلَ مِنْهُ  
مِنْ قَبْلُ قَالُوا يَحْزَنُونَ نَظَاهِرًا لِلَّهِ وَقَالُوا إِنَّا بِكُلِّ  
كَفْرٍ زَوَّادُونَ ﴿٥٠﴾

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا  
اتَّبِعْهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥١﴾

فَإِنْ لَمْ يَسْجُدُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُسِجِدُونَ لَهُمْ  
وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِخَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ  
﴿٥٢﴾ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٣﴾

Nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alũngalu.

### LUKU 6

52.Na ow'o, Ithyĩ nĩtũmavikĩsyē ila Ndeto nesa mũno vyũ, nĩkana mo matonye kũtaĩka.

وَلَقَدْ وَصَلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٢﴾

53.Ala Ithyĩ twamanengie Ivuku mbee wayo nĩmamĩtĩkĩlaa;

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

54.Na yĩla yo yasomwa mbee woo, maasya, 'Ithyĩ nĩtũũyĩtĩkĩla yo. Nĩw'o, ũũ nĩ w'o kuma kwa Mwĩai waitũ. Ow'o ona mbee wayo, nĩtweenyivĩtye ithyĩ ene mbee wa Ngai.'

وَإِذَا يُنْطَلِقُ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِذْ كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٤﴾

55.Aa makanengwe ĩtuvi yoo keli, nũndũ nĩmeethĩiwe momĩĩsyē na nĩmakũanasya ũthũku na ũseo, na mo nĩmaumasya kati wa syĩndũ ilĩ ithyĩ tũmanengete mo.

أُولَٰئِكَ يُدْعَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيدْرُونَ بِالْحَسَنَةِ الَّتِي آتَوْا وَمِنَ آدَارَتِهِمْ يَنْفِقُونَ ﴿٥٥﴾

56.Na yĩla mo meew'a ngewa nthũku, mevathanaa nayo na kwasya, Ithyĩ twĩna mawĩa maitũ nenyu mwĩna mawĩa menyu. Mũuo wĩthwe nenyu. Ithyĩ tũimamanthaa andũ mate na ũmanyi.

وَإِذَا سِعُوا بِاللَّوْ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا تَبْتَغِ الْجَاهِلِينَ ﴿٥٦﴾

57.Vate nzika, we ndũtonya kũmatongoesya onthe ala we wendete; ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũtongoesya ũla We wendaa; na We nũmesĩ nesa vyũ ala matonya kũwĩtĩkĩla ũtongoi.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58.Na mo maasya, 'Ethwa ithyĩ tũkaatiĩla ũtongoi twĩ vamwe naku we, tũkavulw'a kuma nthĩ yaitũ.' Ithyĩ tũiseũvĩtye vandũ va mũuo kwoondũ

وَقَالُوا إِنْ تَتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ تَتَّخِطَفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْلَمْ تُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ

woo, vala vatwaawa mosyao ma matunda ma kila mUthemba wa syIndu syonthe, na kyaŭya kuma KwitU IthyI? IndI aingI mUno moo mayIſI.

كُلُّ شَيْءٍ زِدْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

59.Na nI motUo meana ata ala IthyI twaanangie ala meenenevisye mwIkaloni wa thayU! Na aa nImo motUo moo ala mataatUwa Itina woo ateo vanini, Na NithyI ala twatwIkie AtiIwa.

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَإِنَّكُمُ الْمَسْكُونَةُ لَمْ تُسْكَنْ مِّنْ بَعْدِ هَٰؤُلَاءِ إِلَّا قَلِيلًا ۚ وَ

كُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٦٠﴾

60.Na MwIai waku ndakamyananga mIsyI ona vanini ateo We okIItIye MUtUmwā kuma nthInI wa Nyinyia wa MIsyI ūnUumasomea mo MIsa YaItU; ona IthyI tUikananga mUsyI ateo ekali mayo me eki-ma-naI.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ

رُسُلًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا ۚ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ

إِلَّا وَآهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٦١﴾

61.Na syIndU ona syIva ila inyw'I mUnengetwe tUlu wa nthI Ino nI ūtanu wa Ivida wa thayU ūu wa yu na wanake wayo; na ila syIna Ngai Mwene Vinya W'onthe nIsyo nzeo vyU na syIkalaa mUno. IndI inyw'I nomUmanyaa?

وَمَا أَوْتَيْنَاهُم مِّن شَيْءٍ مَّتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَ

زَيْنَتُهَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَتَىٰ لَا تُفْقَدُونَ ﴿٦٢﴾

## LUKU 7

62.We IndI, ūla IthyI tUmwathIte kyathI kIseo wIaſu wa maUndU ala we ūkamethIa ūndU ūmwe na ūla IthyI tUmUnengete syIndU sya thayU ūu, na IndI nthInI wa MŪthenya wa UthayUkyo ūkaetwe mbee wa Ngai e wa kUsilIwa?

أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَسَفَتْ عَنْهُ

مَتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٣﴾

63.Na mŪthenya ūsu, We akameta mo, na kUmakŪlya, 'MeIva ala mwambIananasya Nyie namo, ala inyw'I mwamasŪanIaa?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاؤِيَ الَّذِينَ

كُنْتُمْ تُزْعِمُونَ ﴿٦٤﴾



64. Na asu ala ūtw'io wa ūsilflo ūkethwa ūthengee ūlū woo, makasya, 'Mwīai waitū, aa nīmo ala ithyī twamathyoekisye, otondū ithyī ene twathyoekete. Ithyī yu nītūŭtaanīsyā namo mbee Waku na kūwelekela We. Ti ithyī mo mathaithaa.'

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٤﴾

65. Na mo makatavw'a, 'Metēi atindany'a menyū.' Namō makameta īndī mo maikamasūngīa. Namō makawona ūsilflo. Ta kethwa mo nīmaatīle ūtongoi!

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٥﴾

66. Na Mūthenyanī ūsu We akameta mo na kūmakūlya, 'Inyw'ī mwamanengie Atūmwā ūsūngīo mwaŭ?'

وَيَوْمَ يناديهم فيقول مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٦﴾

67. Indī maŭndū onthe makamaīa mo mūthenyanī ūsu, ona maikakūlany'a mūndū na ūla ūngī.

فَعَيَّبَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٧﴾

68. Indī ta kwa we ūla wīlīlaa na wītīkīlaa na wīkaa meko ma ūlūngalu, nokwīthwa we akethwa katī wa ala makaīla.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَقَعِيَ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِسِينَ ﴿٦٨﴾

69. Na Mwīai waku ombaa kīla We wendaa na amūnyuvaa oūla We wendaa. Ti vandū voo mo kūnyuva. Ngai Mwene Vinya W'onthe nataīwe na We e ūlū vaasa mbee wa īla mo mamwīananasya We nasyo.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٩﴾

70. Na Mwīai waku nūmanyaa kīla ithūi syoo ivithaa, na kīla syumbūlaa.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na We nī Ngai Mwene Vinya W'onthe; vai Ngai ūngī ateo We. Ndaīa syonthe nī Syake mwambīlīlīyonī na

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْخَبْرُ فِي الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ وَ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧١﴾

Itunĩ. Utw'io nĩ Wake We, na Kwake inyw'ĩ mŭkatŭngwa.

72.Asya, 'Ndavyei nyie, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma ūtukŭ ūendeec kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, nĩ ngai ūngĩ wĩva ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtonya kŭmŭetee inyw'ĩ kyeni? Indĩ inyw'ĩ nomŭkew'a nthĩ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧٢﴾

73.Asya, 'Ndavyei nyie, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma mŭthenya ūendeec kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, ve ngai ūngĩ wĩva ūla ūtonya kŭmŭetee inyw'ĩ ūtukŭ ūla inyw'ĩ mŭtonya kŭthŭmŭa nthĩnĩ wa w'o? Inyw'ĩ indĩ nomwona nthĩ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِكِبْشٍ تَكُونُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٣﴾

74.Na kwa ĩnee Yake We nŭmŭseŭvĩsye inyw'ĩ ūtukŭ na mŭthenya, nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭthŭmŭa nthĩnĩ wasyo, na nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmantha mumo Wake, na inyw'ĩ mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

وَمِنْ تَحْمِيَّتِهِ جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75.Na mŭthenya ūla We ūkameta mo na kŭmakŭlya, 'Meĩva ala atindany'a Makwa ala inyw'ĩ mwamasŭanĩaa?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٧٥﴾

76.Na Ithylĩ tŭkaumya ngŭsĩ kuma kĩla mŭvathŭko na andũ na tŭkaysa, 'Etei ūĩkĩlĩthyo wenyu.' Na indĩ mo makamanya kana w'o nĩ wa Ngai mwene Vinya W'onthe. Na maũndũ ala momaseŭvasya makamaĩa mo.

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٦﴾

## LUKU 8

77. Nĩw'o, Kola aĩ katĩ wa andũ ma Mose, Indĩ we nĩweethiwe e mũng'endu kwoo. Na Ithĩ nĩtwamũnengete we inandũ mbingĩ mũno ũndũ mbungũo syasyo syaĩ itonya kũmaema nguthu ya andũ aingĩ me vinya. Yĩla andũ make mamũtavisye we, 'Ndũkenenevye, vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala menenevasya.

78. 'Na nthĩnĩ wa maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkũnengete we, mantha mũsyĩ wa Itunĩ; na ndũkavũthye kĩanda kyaku ĩũlũ wa nthĩ ĩno; na mekae andũ ala angĩ nesa; tondũ Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩkĩte ũseo kwaku we; na ndũkendeew'e nĩ kũete wanangĩko ĩũlũ wa nthĩ, nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala maetae wanangĩko.'

79. Nake asya, 'Nyie nĩnengetwe kĩ nĩ ũmanyi ũla nĩnaw'o.' We nowamanyie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwasyanangĩte nzyawa mbee wake ila syaĩ na vinya mwingĩ mũno? Na avĩtany'a maikakũlw'a matavany'e ĩũlũ wa naĩ syoo.

80. Kwa ũu, we nĩwamaumĩĩle andũ make ena mawanake make onthe. Ala maĩ na mawendi ma nthĩ ĩno maisye, 'Mwa takethwa ithĩ twĩna syĩndũ ta ii Kola ũnengetwe! Vate nzika, we nĩ mũnene wa ĩvuso ĩnene.'

81. Indĩ asu ala manengetwe ũmanyi maisye, 'Woo nĩ wenyu.' Ituvi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ ĩseo mũno vyũ kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka

إِنْ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُتُوبِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ⑤

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ⑥

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَآكْثَرُ جَعْلًا وَلَا يَسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ⑦

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لِيَلْبِتَ لَنَا وَمِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ⑧

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ تَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ⑨

meko maseo; nayo yifikanengwe ona  
umwe ateo asu momfasya.'

82.Indi Ithyi ntwatumie nthi imumelya  
we na utuo wake; na we ndai na nguthu  
ya kumutetheesya vala Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, ona we ndai wa asu  
mai matonya kusinda *Urwio wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe.*

83.Na asu ala makw'itaa kivila kyake  
itomo ta too yu mambiliya kwasya,  
'Aaa! Ow'o, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ni We uthanthaasya kyaoya  
kwa athukumi Make ta asu undu We  
wendaa na akakithekevyu muno kwa  
ula We wendaa. Takethwa ti Ngai  
Mwene Vinya W'onthe kwithwa e  
mulau kwitu, We ethwa atumie nthi  
ikatumelya ota uu. Aaa! Ala  
matatungaa muvea maikafla ona indii.'

### LUKU 9

84.Uu ni Musyi wa Ituni! Ithyi  
tumanengae asu ala matendaa  
kwinenevya mo ene tulu wa nthi, kana  
uthyoeku. Na mumunukilyo ni  
kwoondu wa ala alungalu.

85.We ula wika kiko kiseo akeethwa  
na ituvi iseo kuvita uu; na tulu wake we  
ula wika kiko kithuku---asu ala mekaa  
meko mathuku maikatuwa ateo  
kwianana nondu mo meekie.

86.Kwa ula w'o vyu, We Ula watumie  
*Omanyiso* wa Kulani wovanw'a naku  
we akautungwa we vandu vaku va  
kusyoka. Asya, Mwai wakwa,

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ  
يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُتَنَبِّهِينَ ①

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَتَّعُوا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَذِّبُ  
اللَّهُ بِسُطْرِ الرَّزْقِ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَعَذِّبُ  
مَنْ يَشَاءُ لَأَنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَافٍ بِنُكَايَتِهِ لَا يَنْفَعُ  
عَنِ الْكَافِرِينَ ②

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا  
فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ③

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ  
فَلَا يَجْزِيهِ الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ④

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَى مَعَادٍ  
قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى وَمَنْ هُوَ فِي  
ضَلَالٍ مُبِينٍ ⑤

nŭmwĩsĩ nesa vyŭ Ūla Ūetae Ūtongoi, na  
Ūla wĩ ʼvĩtyonĩ yumĩĩte.'

87.Na we ndwaasŭanĩa kana Ivuku yĩ  
nĩyĩvuanw'a kwaku; ʼĩndĩ nĩ tei kuma  
kwa Mwĩai waku; kwa Ūu, we  
ndŭkaaĩthwe mŭtetheesya wa ala  
matetĩkĩlaa ona ʼĩndĩ.

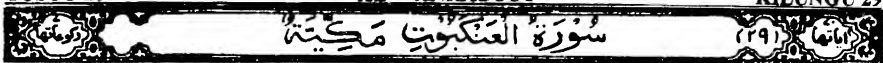
88.Na ndŭkamaeke mo makwathŭkye  
Ūtee wa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, ʼĩtina wa yamina kŭtheew'a  
kwaku; na mete andŭ onthe ma nthĩ  
kwa Mwĩai waku, na ndŭkethwe na ala  
mamwĩananasya *We* na ngai ingĩ.

89.Ona ndŭkamwĩkaĩle ngai Ūngĩ Ūtee  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vai  
Ngai Ūngĩ ateo We. Kĩla kĩndŭ  
kĩkaanangĩka ateo We-Mwene. Utw'io  
nĩ Wake, na Kwake We nĩkw'o  
mŭkatŪngwa.

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً  
مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ۚ

وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أَنْزَلْتَ إِلَيْكَ  
وَاذْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الشَّرِيعِينَ ۚ

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قَدْ  
نَزَّلَ فِي هَٰذَا الْكِتَابِ الْهُدَىٰ وَإِلَىٰ رُبُّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ۚ



## AL - 'ANKABUUT

(Wavuanfw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2.Alif Laam Miim Nyie nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-W'onthe.

3.Andũ masũanfaa kana makatiwa me oka nũndũ mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtkĩlaa.; na kana mo maikatatwa?'

4.Na Ithyĩ nĩtwamatatie ala maĩ mbee woo. Kwa ũu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamavathũkany'a asu ala ma w'o na We vate nzika, akamavathũkanya akengani.

5.Kana mo ala mekaa meko mathũku nĩmaketangĩa kuma Kwitũ? Undũ ũla mo matusaa nĩ mũthũku.

6.Ula ona wĩva wakatasya kũkomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe, nĩekwĩũmbanĩye kw'o, nũndũ ĩvinda ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩla yĩtw'ĩtwe vate nzika, nĩyũkĩte. Na We nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

7.Na ũla ona wĩva wĩthing'ĩlasya, ething'ĩlasya kwoondũ wa thayũ wake mwene; ow'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwĩyĩanĩtye-We-Mwene ĩũlũ wa nthĩ yonthe.

8.Na kwa ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, Ithyĩ vate nzika, tũkamavetangĩa mothũku moo, na vate nzika, Ithyĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

الْعَنْكَبُوتِ ②

أَحْسِبِ النَّاسَ أَنْ يَبْرُكُوا أَنْ يَقُولُوا أَمْثَلُهُمْ  
لَا يَقْتَنُونَ ③

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ  
صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَذَّابِينَ ④

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفُحُونَا  
سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ⑤

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ  
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑥

وَمَنْ جَاهَدْ فَإِنَّا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ  
عَنِ الْعَالَمِينَ ⑦

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ  
سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑧

tūkamanenge mo Ituvi Iseo mŋno vyū  
kwoondū wa mawla moo.

9.Na Ithyī nītūmwīyāle mŋndū ekae  
nesa kwa asyai make; Indī mo  
makaanālaa naku nīkana we *onaku*  
ŋtonye kŋmbānany'a Nyie na ngai ingī;  
ila we ŋtena ŋmanyi wasyo ona vanini,  
Indī ndŋkamew'e mo. Kwakwa nīw'o  
ŋalŋko wenyu, na Nyie  
nīngamŋmanyīthya inyw'ī ŋndū inyw'ī  
mweekie.

10.Na ala metīkīlaa na kwīka meko  
maseo---Ithyī vate nzika, nītŋkamalikya  
mo nthīnī wa *nguthu ya* ala alŋngalu.

11.Na katī wa andū ve *amwe* ala maasya,  
'Ithyī nītūmwītīkīlaa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Indī yīla mo mathīnw'a  
kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, maŋtw'kīthasya ŋthīny'o wa  
andū ta ŋsilīlo wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. Na ethwa ŋtethyo nīwooka  
kuma kwa mwīai waku, mo mena w'o  
wa kwasya, 'Kwa ŋla w'o, ithyī twal  
vamwe nenyu.' We Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ndesī nesa vyū kīla kī nthīnī  
wa ithūi sya syŋmbe Syake?

12.Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe akamavathŋkany'a ala  
metīkīlaa, na vate nzika, We  
akamavathŋkany'a angangani *kuma kwa*  
*etīkīli*.

13.Na ala matetīkīlaa mamatavasya ala  
metīkīlaa, 'Atīlai nzīa yaitū, na ithyī  
vate nzika, tŋkakua naī syenyu.' Na mo  
mai mīio ya naī syoo makakua. Vate  
nzika, mo nī akengani.

وَوَضَعْنَا لِلْإِنْسَانِ يَوْمَ الذِّكْرِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهِلُكَ  
لَتَشْرِكْ فِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ وَإِنِّي  
مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑩

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي  
الصَّالِحِينَ ⑪

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي  
اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ  
نَصْرٌ مِّن رَّبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ  
بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ⑫

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ⑬

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا  
وَلْنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطِيئَتِهِمْ  
فَرَيْنَ شَيْءٌ إِنَّهُمْ لَكَذِبُونَ ⑭

14. Indī mo vate nzika makakua mlio yoo ene oūndū ūmwe na mlio *īngī* īte yoo. Na mo vate nzika, makakūlw'a Mūthenya wa Uthayūkyo tūlū wa maūndū ala mo maseūvisye.

وَلِيَحْمِلْنَ أَنْقَالَهُمْ وَأَنْقَالًا مَعَ أَنْقَالِهِمْ وَلِيُسَلِّقْنَ  
يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٤﴾

## LUKU 2

15. Na Ithī vate nzika, nītwamūtūmie Noa kwa andū make, na we nīwekalile katī woo kwa myaka ngili īmwe īoletwe mīongo ītano. Indī kīla kīw'ū kīngī nīkyamakwatīe mo, oyīla maī eki-ma-naī.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ  
سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَ  
هُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

16. Indī Ithī nītwamūtangīte we na asu ala *maī nake* Ngalawani; na Ithī nītwamītw'īkīthisye yo ta Kyama kwa mbaa andū onthe.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

17. Na *lilikani* Avalamu yīla wamatavisye andū make, 'Mūthaithei We. Uu wīthwa wī ūseo kwenyu kethwa inyw'ī nīmwamanyie tū.

وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَانْقُصُوا  
ذِكْرَكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

18. Inyw'ī mūthaithaa mīvw'anano tū ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nīmwūseūvasya ūvūngū. Asu ala mūseūvasya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mai na ūtonyi wa kūmwūenge inyw'ī ūtethyo. Indī manthai ūtethyo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūthaithei We, na ithīwai na mūvea Kwake. Na Kwake We, nīkw'o inyw'ī mūkatūngwa.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ  
إِفْكًا إِنَّا الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ  
لَكُمْ رِزْقًا فَاتَّبِعُوا عِنْدَ اللَّهِ الزَّرْقَ وَاعْبُدُوا  
وَاشْكُرُوا لَهُ إِنِّي تُرْجِعُونَ ﴿١٨﴾

19. Na ethwa inyw'ī nīmwūūlea, īndī nzyawa nyīngī ila syaī mbee wenyu *ota ūu* nīsyaleile. Na wīa wa Mūtūmwa nī kūvikya *Utūmane* wī ūtheinī tū.

وَإِنْ تَكُذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أَمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا  
عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْبَيِّنُ ﴿١٩﴾



أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ  
إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٣٠﴾

قُلْ يَسِّرُوا فِي الْأَرْضِ فَأَنْظَرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ  
ثُمَّ اللَّهُ يُبَيِّنُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ  
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٦﴾

يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٣٧﴾

وَمَا آتَاكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ دَارٍ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقَابِرَ أُولَٰئِكَ  
يَمْسُوا مِنْ تَرَحُّمَتِي وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ  
أَلِيمٌ ﴿٣٣﴾

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ أَوْ حَرِّقُوهُ  
فَأَنجَلَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ  
يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

kuma mwakinĩ. Nthĩnĩ wa ūndū ūū vate nzika, ve Syama kwa andū ala *matonya* kwĩtĩkĩla.

26.Na we aisye, 'Vate nzika, inyw'ĩ nĩmwĩyoseete mĩvw'anano inyw'ĩ ene ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, nūndū wa wendo wa mūndū na ūla ūngĩ nthĩnĩ wa thayū ūū wa yu. Indĩ Mūthenyanĩ wa Uthayūkyo inyw'ĩ mūkaleana mūndū na ūla ūngĩ, na mūndū kūumanĩ ūla ūngĩ. Na wĩkalo wenyu ūkeethĩwa wĩ Mwakinĩ na inyw'ĩ mūikethwa na atetheesya.'

27.Na Loto nĩwamwĩtĩkĩlile we; na *Avalamu* aisye, 'Nye nĩmantha wĩvitho vamwe na Mwĩai wakwa; vate nzika, We nĩ ūla Wĩ-Vinya, Mūf.

28.Na Ithĩ nĩtwamūnengie we Isaaka na Yakovo, na nĩtwaiie *mūthĩnzĩ* wa wathani na Ivuku katĩ wa nzyawa syake, na nĩtwamūnengie we Ituvi yake nthĩnĩ wa thayū ūū na Itunĩ vate nzika, we akeethwa katĩ wa ala alūngalu.

29.Na Ithĩ nĩtwamūtūmie Loto; na nĩwamatavisye andū make, 'Inyw'ĩ nĩmwĩkaa ūvukyo ūla katĩ wa mbaa andū mataawĩka ona Indĩ ala maĩ mbee wenyu.

30.Na 'inyw'ĩ mūno mūendaa kwa aūme *mūimenda* na kūtila nzĩa nene *kwa aendi-ma-kyalo*? Na inyw'ĩ nĩmūlikaa nthĩnĩ wa wathavu w'onthe nthĩnĩ wa ūmbano wenyu!' Indĩ ūsūngĩ wa andū make waĩ kana maisye, 'Ete ūsĩllo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlū waitū ethwa we wĩneena w'o.'

وَقَالَ إِنَّا أَخَذْنَا مِمَّن دُونِ اللَّهِ أَتْرَابًا قَوْمَهُ  
يَبْئُكُمُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ  
بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَلَيَعْنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَا لَكُمْ  
بِالْبَارِ وَمَا لَكُمْ مِنْ نُورٍ يَنْفَعُ ۝٢٦

وَقَامَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ  
هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝٢٧

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ  
التَّبَوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّا فِي  
الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۝٢٨

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّمَا تَتَّبِعُونَ الْفَاحِشَةَ مَا  
سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ۝٢٩

إِنَّمَا تَتَّبِعُونَ الْإِجْمَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ ۝  
تَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ مِمَّا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ  
إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ مِنَ  
الصَّادِقِينَ ۝٣٠

31. Nake aisye, Ndethye Nyie, Mwłai wakwa, ʔolũ wa andũ aathe.'

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ۝

#### LUKU 4

32. Na yłla Atũmwa Maitũ mamũeteie Avalamu ũvoo mũseo ũsu, mo maisye, 'Ithyĩ nĩtũmamina andũ ma mũsyĩ ũũ, vate nzika, andũ ma w'ŕo nĩ eki-ma-nał.'

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّا أَهْلُهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ۝

33. We aisye, 'Indĩ Loto evo.' Namo mamwł, 'Ithyĩ nĩtwłĩ nesa ũla włvo. Ithyĩ vate nzika, tũkamũtangłla we na andũ ma nyũmba yake, ateo kĩveti kyake, kłla nĩ katĩ wa asu ala matiawa łtina.'

قَالَ إِن فِيهَا لَكُمْ لُوطًا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا ۖ إِنَّ نَجِيتَهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ ۖ كَانَتْ مِنَ الْغَايِبِينَ ۝

34. Na yłla athũkũmi Maitũ mavikie kwa Loto, we nĩwathĩnĩkie kwoondũ woo na eethwa atena ũtonyi łũlũ woo. Na mo mamwłie, 'Ndũkakłe, ona ndũkew'e kyeva; ithyĩ nĩtũkũtangłla we na andũ ma nyũmba yaku ateo kĩveti kyaku, kłla nĩ katĩ wa ala matiawa łtina.'

وَلَمَّا أَن جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَتَىٰ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجِيكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَايِبِينَ ۝

35. 'Ithyi vate nzika, nĩtũmatheesya andũ ma mũsyĩ ũũ ũsilĩlo kuma łtunĩ nũndũ mo nĩmethłłtwe me mbaa-matũ.'

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجَالًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۝

36. Na Ithyi nĩtũtĩte Kyama kłthandłku nthĩnĩ wa w'ŕo kwa andũ ala matonya kũmanya.

وَلَقَدْ شَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً يَقُولُونَ ۝

37. Na kwa Amłtiani Ithyĩ nĩtwamũtũmie mwanaa nyinyia woo Suaivu ũla waisye, 'Inyw'ł andũ makwa, 'mũthũkũmei Ngai Mwene Vinya W'onth, na kłai Mũthenya wa Mũminũkłlyo na mũikeke ũthũku łũlũ wa nthĩ, mũkłetae kłthokoo.'

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجِعُوا إِلَیَّ الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

38.Indĩ mo nĩmamwĩtie we mũkengani.  
Kwa ũu kĩtetemo kya nthĩ kĩ vinya  
nĩkyamakwatie mo, na mavalũkanga nthĩ  
na mothyũ moo nthĩnĩ wa mĩsyĩ yoo.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ  
جُثِينَ ۝

39.Na Ithyĩ nĩwamanangie Aati na  
Athamuti; na ũu nĩ ũtheinĩ kwenyu  
kuma motũonĩ moo. Na Satani  
nĩwamanakavĩsye meko moo *mooneka*  
me maseo kwoo. Na ũu nĩwamaalyũlile  
mo kuma nzĩanĩ ona vala mo maĩ oĩ.

وَعَادَا وَنُودَا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَقَامِكُمْ ذِكْرُنَا  
لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَ  
كَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ۝

40.Na Ithyĩ nĩwamanangie Kola na  
Valao na Amana. Na Mose nĩwookie  
kwoo ena Syama syumĩĩite, Indĩ mo  
nĩmekathĩĩe nthĩnĩ wa nthĩ, onakau mo  
mayai matonya kũtũvĩtũka Ithyĩ.

وَقَارُونُ وَفِرْعَوْنُ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى  
بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ ۝

41.Kwa ũu, *kĩla ũmwe woo*,  
nĩtwamũkwatie nũndũ wa naĩ yake;  
amwe moo maĩ asu ala ithyĩ twamatwale  
kĩũutani kya kĩseve kya mũthanga kĩ  
vinya, na katĩ woo maĩ asu ala  
makwatiwe nĩ kĩtundumo, na amwe katĩ  
woo nĩ asu ala ithyĩ twatumie mamelw'a  
nĩ nthĩ, na amwe moo nĩ asu ala  
twamanyw'ĩthisye kĩw'ũ. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthē ndaĩ amavĩĩsya  
mo, Indĩ mo nĩmo meevĩĩfasya mathayũ  
moo ene.

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا  
وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَفْنَا  
بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ  
يُظِلَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝

42.Ngewa ya asu ala mosaa atetheesya  
ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ  
ta ngewa ya mbũambũĩ, ĩla ĩseũvasya  
mũsyĩ wayo; na vate nzika nyũmba ĩla  
mbonzu vyũ mbee wa nyũmba *syonthe*  
nĩ ya mbũambũĩ, Indĩ takethwa mo  
nĩmamanyie!

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ  
الْعَنْكَبُوتِ إِذَا أَخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ  
الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝

43.Nt'w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nŭkĩsĩ kĩla kyonthe mo makĩkaĩlaa ūtee  
Wake; Nake nĩ We Wĩ-Vinya, Mũĩ.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ  
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٣﴾

44.Na ii nĩ ngelekany'o ila Ithyĩ  
twaseũvisye kwoondũ wa andũ onthe ma  
nthĩ, Indĩ no ala mena ūmanyi tũ  
maimanyaa.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا  
الْعُلَمَاءُ ﴿٤٤﴾

45.Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩwoombie nthĩ na matu na ūla w'o.  
Nthĩnĩ wa ūu vate nzika ve Kyama kwa  
etĩkĩli.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ  
لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٥﴾

### LUKU 5

46.Soma maũndũ ala we ūvuanĩw'e ma  
Ivuku na syaĩsya Mboya. Vate nzika,  
Mboya nĩvathanaa mũndũ na maũndũ  
ma wathavu na naĩ yumĩĩĩte, na ūlilikano  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o  
nĩ ūlũngalu mũnene vyũ. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ maũndũ  
ala inyw'ĩ mwĩkaa.

﴿٤٦﴾ أَتْلُ مَا أُرْحَى إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ  
الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ  
أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٦﴾

47.Na we ndũkakaanĩĩe na Andũ ma  
Ivuku ateo ngaananĩo sya maũndũ ala  
maseo, Indĩ we ndũkakaanĩĩe ona  
vanini na asu ala moo mate alũngalu.  
Na asya, 'Ithyĩ nĩtũmetĩkĩlaa maũndũ ala  
mavuanĩtw'e kwitũ na ala mavuanĩtw'e  
kwenyu, na Ngai waitũ na Ngai wenyu  
nũmwe, na ithyĩ nĩtwĩnenganae Kwake.

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ  
ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأَنْزَلَ  
إِلَيْكُمْ وَالْهَذَا إِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٧﴾

48.Na ota ūu, Ithyĩ nĩtũkũtheesye we  
Ivuku, kwa ūu asu ala Ithyĩ tũmanengete  
ūmanyi waw'o wa Ivuku nĩmayĩtĩkĩlaa  
Kulani; na katĩ wa andũ ma Makka ota  
ūu ve amwe mayĩtĩkĩlaa. Na vai  
mamĩleaa Mĩsoa Yaitũ ateo ala matena  
mũvea.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ  
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ  
بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿٤٨﴾

49.Na We ndwaasoma Ivuku ona yŵa mbee wa yŵi ona we ndwaandŵka yŵmwe na kw'oko kwaku kwa aŵme; kwa nzŵa ŵsu akengani methwa maŵ na kŵtumi kya kwŵthwa na nzika *nayo*.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْأَلُونَ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَحْكُمُ بِهِمْ يُحْكُمُ  
إِذَا أَلَارْتَابَ النُّبَلَاءُ ٥٩

50.Aiee, nŵ *ŴtŴngŵanŵ* wa Syama nthu nthŵnŵ wa ngoo sya asu ala manengetwe ŵmanyi. Na vai maileaa Syama Sitŵ ateo eki-ma-naŵ.

بَلْ هُوَ آيَاتٌ يَنْزِلُ فِي صُذُورِ الَّذِينَ أَوْثَرُوا الْعِلْمَ  
وَمَا يَجْعَلُ إِلَّا غَلِيلًا ٦٠

51.Namo makŵlasya, 'Syama ileaa kŵtheew'a kwake nŵkŵ kuma kwa Mwŵai wake? Asya, 'Syama syŵna Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nŵ MŴkaanany'a wŵ ŵtheinŵ.'

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا  
الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ٦١

52.Kŵimeanŵe mo nŵndŵ Ithyŵ nŵtŵkŵtheesye we Ivuku yŵla mo masomeawa? Vate nzika, ve tei nthŵnŵ wayo na ŵlilikany'o kwa andŵ ala metŵkŵlaa.

أَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ  
۞ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٦٢

## LUKU 6

53.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵanŵe kwŵthwa ta Ngŵsŵ katŵ wakwa nenyu. We nŵmesŵ maŵndŵ ala me ŵtunŵ na ala me nthŵ. Na *ta kwa* asu ala mawŵtŵkŵlaa ŵvŵngŵ na kŵlea kŵmwŵtŵkŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe, mo nŵmo ala mena wasyo.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا ۚ يَعْلَمُ مَا فِي  
السُّجُودِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا  
بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٦٣

54.Mo meŵkŵlywa we nŵkana Ŵkalaate ŵsilŵlo; na takethwa vayaŵ ŵvinda yŵla yŵtw'ŵtwe, ŵsilŵlo wŵthwa Ŵkŵte ŵŵŵ woo. Na vate nzika, w'o Ŵkamavikŵla mate ŵtalŵthya na mateŵwona.

وَيَسْتَعْلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ  
الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ٦٤

55. Mo me0k0lya we n7kana 0kalaate  
0sil7lo; 7nd7 n7w'o, Ngiena  
n7mathy07070k7te alei.

يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنْ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٥٥﴾

56. *Lilikanai* mŭthenya ōla ōsiŋlo  
ōkamavw'ŋka umŋte tŭlo woo, na uungu  
wa nyaŋ syoo, na We akamatavya,  
'Samai inyw'ŋ ōsyao wa meko menyū.'

يَوْمَ يَغْشَاهُمْ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ  
أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

57. 'Inyw'ī athŭkŭmi Makwa ala  
mwītkīlāa! nīw'ŏ, nthī Yakwa nī nene,  
kwa ūu nthaithei Nyie nīnyōka.'

يُعْبُدُونَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةً لِّقَائِلَيْ  
فَاعْبُدُونِ ﴿٥٤﴾

58. Kĩla thayũ ūkasama kĩkw'ũ; na ɪndĩ  
inyw'ĩ mũkatũngwa Kwitũ.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ النُّوْبِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٠﴾

59.Na ala metŋkŋlaa na kwŋka meko  
maseo----- vate nzika, Ithyŋ  
tŋkamekalya nthŋŋ wa nyŋmba  
mbŋkŋŋŋŋŋ sya Itunŋ, ila ivŋŋlaa mbŋŋŋ  
uungu wasyo. Namo makekalaa vo. Nŋ  
ŋtuvi ŋseo mŋno vyŋ ya asu ala  
mathŋkŋma nesa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنُفَعِّرُ بَعْضُهُمْ أَعْيُنَ بَعْضٍ فِيهَا وَنَجْزِي الْمُتَّقِينَ

60. Asu ala momlasya, na kwia  
wikwatyo woo kwa Mwłai woo.

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٥٠﴾

61. Na nĩ nyamũ sylana ata ila itakuaa  
lũũ wasyo! Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩwinengae syo nenyu. Na We nĩ We  
W'w'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَكَايْنِ مِنْ ذَاتِهِ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا  
وَإِيَّاكُمْ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦﴾

62. Na we Okamakŭlya mo, ‘Nŭŭ ŭla ŭmbŭte matu na nthŭ na asyŭkŭa syua na mwei wŭnŭ?’ Vate nzika, mo masya, ‘Nŭ Ngai Mwene Vinya W’onthŭ.’ Indŭ mo mathyoe kaw’a ata *kuma nthŭnŭ wa w’o?*

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَخَلَقَ  
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٣٧﴾

63.Ngai Mwene Vinya W'onthe  
amŭthanthaŭasya *nzĩ*a sya kwiyonea

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ  
لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

kyaŭya ūla We wendaa katī wa  
athŭkŭmi Make, na aithekevasya kwa  
ūla We wendaa. Vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ena ūmanyi  
mwānīu wa syīndū syonthe.

64. Na we ūkamakŭlya, 'Nŭŭ ūla  
ŭtheasya kīw'ŭ kuma ītunī na  
kŭmīnenge nthī thayŭ ītina' wa kŭkw'a  
kwayo?' Mo vate nzika makwīa, 'Nī  
Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya,  
'Ndaſa syonthe nī sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe.' Indī aingī mŭno moo  
maimanyaa.

#### LUKU 7

65. Na thayŭ ūŭ wa nthī īno ti kīndū  
ateo nī īthaŭ na ngŭī, na Mŭsyī wa  
Itunī---ŭsu nīw'o Thayŭ vyŭ, takethwa  
mo nīmamanyie!

66. Na yīla mo malika Ngalawanī,  
nīmamwīkaīlaa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, me ew'i na mena mŭīkīlo  
ŭmwe Kwake. Indī yīla We  
wamavikya nthī nyŭmŭ nesa kwa mŭuo,  
sisya, mamwīananasya We na ngai ingī.

67. Nīkana mo matonye kŭmalea maŭndū  
ala Ithyī tŭmanengete, na nīkana mo  
matonye kwītanīthya mo ene kwa īvinda.  
Indī o mītŭkī makamanya.

68. Mo nomonete kana Ithyī  
tŭŭtw'kīthītye mŭsyī kwīthwa wīkalo  
wa mŭuo kwoondū woo, oyīla andū ala  
matŭanīe namo meŭvulw'a maitwawa?  
Indī mo makeetkīla ūvŭngŭ na kŭyīlea  
īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe?

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ  
الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا يَقُولَنَّ اللَّهُ قُلُ الْخُتْدُ  
يَلُوْهُ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَلَعِبٌ وَإِنَّ  
الْآخِرَةَ لَإِهيَ الْحَيَوةُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٥﴾

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ فَخَلَّصِينَ لَهُ الَّذِينَ  
فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٦﴾

يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَنَّوْا أَنَّهُمْ يَفْسُوفَ يَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

لَمْ يَرْوُا أَفَّا جَعَلْنَا حَرَمًا أَمِنًا وَنَحْنُظُّفُ النَّاسُ مِنْ  
حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِغَيْبَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ﴿٦٨﴾



69.Na nŭŭ Ūla Ūte mŭlŭngalu mŭnene  
mbee wake we Ūla ŪseŪvasya ŪvŪngŪ  
ŪŪŪ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
kana Ūleaa w'o yŷla wamŪvikŷa? Vo vai  
ŪtŪo nthŷnŷ wa lŷa-ya-Mwaki kwa asu ala  
metetŷkŷlŷaa?

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ  
بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٩﴾

70.Na *ta kwa* asu ala mokitaa nzŷanŷ  
YaitŪ---lthyŷ vate nzika,  
tŭkamatongoesya mo nzŷanŷ SitŪ. Na  
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
E-vamwe na asu ala mekaa moseo.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ  
فِي لَمَعِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٠﴾



AL - RUUM  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.  
2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-  
W'onthe.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

الْقَمَرِ ②

عُلْبَتِ الزُّمُرِّ ③

3. Alomi nĩmakĩĩtw'e vinya.

4. Nthĩnĩ wa nthĩ ĩla yĩ vakuvĩ, namo  
ĩtina wa kũkĩlw'a vinya kwoo, mo  
makakĩlany'a vinya.

فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ سِيَّاقُونَ ④

5. Nthĩnĩ wa myaka mĩvũthũ, mwĩao nĩ  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee  
na ĩtina wa ũu---na mũthenya ũsu etĩkĩli  
makatana,

فِي يَضِجُ سِينِينَ هَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ  
وَيَوْمَئِذٍ يُفْرَجُ الْمَوْنُونَ ⑤

6. Vamwe na ũtethyo wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe. We amũtethasya ũla We  
wendaa; na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya,  
Usũtwe nĩ tei.

يَنْصُرِ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑥

7. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We  
Ūw'ĩe ũtianĩo ũũ. Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ndanangaa ũtianĩo Wake, ĩndĩ  
andũ aingĩ mũno mayĩsĩ.

وَعَدُ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ  
لَا يَعْلَمُونَ ⑦

8. Mo mesĩ mwĩkalo wa nza wa thayũ wa  
nthĩ ĩno tũ, na mayĩthĩnasya na wa ĩtunĩ  
ona vanini.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ  
الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ ⑧

9. Mo nomasũanĩaa ĩĩkonĩ syoo? Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ndombĩte matu  
na nthĩ na syonthe ĩla syĩ katĩ wasyo  
syelĩ ĩndĩ nĩ kwĩlanana na mavata ma ũĩ

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ  
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى

na kwa ivinda yila yltw'ltwe. Indī aingi  
katī wa andū mayitkīlaa kwīsa  
kūkomana na Mwīai woo.

10. Mo nomangangīte iūlū wa nthī  
nīkana makona ūndū mūminūkīlyo wa  
asu ala maī mbee woo *wathūkīe*? Mo  
maī na vinya mbee wa aa nthīnī wa  
ūtonyi na mo nīmamīlmie i-nthī na  
mamītūa kwa wingī nesa *mūno mbee*  
wa aa ūndū mamītūfte. Na Atūmwa  
moo nīmookie kwoo mena Syama  
syīyananītye. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthē ndaī atonya kūmavītīsyā mo,  
Indī mo nīmamavītīsyē mathayū moo  
ene.

11. Na Indī mūminūkīlyo wa asu ala  
meekie ūthūku waī mūthūku, nūndū  
mo nīmaleile Syama sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthē, na mamavūthya mo.

### LUKU 2

12. Ngai Mwene Vinya W'onthē  
nīwambīlīlasya kyūmbe; na Indī  
nūkītūngīlīlāa; na Indī Kwake We  
inyw'ī nīmūkatūngwa.

13. Na mūthenya ūla, ūla-Saa ūkavika  
ala avītany'a makeethwa me nthīnī wa  
kūyītūka.

14. Namo maikethwa na ew'anīthya  
kuma *katī woo* ala mo mameānanasya  
*Nake We*; namo makamalea ala mo  
mameānanasya *Nake*.

15. Na mūthenya ūla, ūla Saa ūkavika---  
--mūthenya ūsu mo makataanw'a  
*mūndū na ūla ūngī*.

وَأَن كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِي رَبِّهِمْ لَكُفْرُونَ ﴿١٠﴾

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ  
الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَنَارُوا  
الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ  
رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن  
كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١﴾

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْءَ أَن لَّذُّوا  
بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١٢﴾

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٣﴾

وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٤﴾

وَلَمْ يَكُنْ لَهُم مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءٌ وَكَانُوا  
بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٥﴾

وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِدُ يَنْفَرُونَ ﴿١٦﴾

16.Indi asu ala meetikilile na meeka mawia maseo makanengwe ndafa na kOtanithw'a nthini wa mOonda.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْحَةٍ  
يُخَبَّرُونَ ⑩

17.Indi ta kwa asu ala maleile kwitkila na mamilele Misoa Yaitu, na kkomano ya Ituni, aa makaetwe Usilfoni.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ  
فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ⑪

18.Kwa Ou, mOtafei Ngai Mwene Vinya W'onthe yila mwavika wloo na yila mwavika kiko.

نُسَبِّحُكَ اللَّهُ وَجِدْ نُسُوءَ وَجِدْ تَصْرِعُونَ ⑫

19.Na ndafa ni sya Ngai Mwene Vinya W'onthe matuni na IOLU wa nthi na mOtafei We syua yeeka na yila mwavika Ivinda ya syua yilithua.

وَلَهُ الْحُكْمُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعِشْيَا وَجِدْ  
تُظْهِرُونَ ⑬

20.We amumasya Ola wi thayu kuma kwa Ola mukw'u, na amumasya Ola mukw'u kuma kwa Ola wi thayu; na We numInengae nthi thayu itina wa kkw'u kwayo. Na ota Ou, now'o inyw'I mukaumflw'a.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ  
الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ  
تُخْرِجُونَ ⑭

### LUKU 3

21.Na kImwe kya Syama Syake ni kIm, kana We nIwamOmbie inyw'I kuma kItoonI; sisya Indi, inyw'I mwi andu ala mwanganga IOLU wa Othyu wa nthi.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ  
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ⑮

22.Na kImwe kya Syama Syake ni kIm, kana We nIwamOmbie inyw'I iveti nkana mukwatae mOuo nthini wasyo, na We nIwIkIite wendo na wololo katI wenyu. Nthini wa Ou vate nzika, ve Syama kwa andu ala masOanaa.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا  
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً  
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ⑯

23.Na katI wa Syama Syake ni mukwatae wa matu na nthi, na ivathukany'o sya ithyomo syenyu na

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَخَلْقَ  
الْبَشَرِ وَالْوَالِدَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ  
لَا يُعْلَمُونَ ⑰

mŋvw'anŋle na *langi*. Nthŋnŋ wa Ōu vate nzika, ve Syama kwa ala mena Ōmanyi.

24.Na katŋ wa Syama Syake nŋ too wenyu ūtukū na mŋthenya, na mŋmanthŋle wenyu wa mumo Wake. Nthŋnŋ wa Ōu, vate nzika, ve Kyama kwa andū ala mew'aa.

25.Na *kŋmwe* kya Syama Syake nŋ *kŋ*, kana We amwonasya inyw'ŋ ūtisi ta *uumo wa* wia na wŋkwatyō, na kana We nŋtheasya kŋw'ū kuma ŋtunŋ, na nŋthayūŋkasya nthŋ nakyo ŋtina wa kŋkw'ū kyayo. Nthŋnŋ wa Ōndū Ōu vate nzika, ve Syama kwa andū ala mamanyaa.

26.Na katŋ wa Syama Syake nŋ kŋ, kana matu na nthŋ nŋ *nŋmŋ* kwa mwŋao Wake. Na ŋndŋ, yŋla We Ōkamwŋta inyw'ŋ na *wŋano* kuma ŋŋlŋ wa nthŋ, sisyai, inyw'ŋ mŋkooka.

27.Nake nŋ We Mwene wa w'onthē ona wŋva ūla wŋ matunŋ na nthŋ. Onthe nŋmamwŋw'aa We.

28.Na We nŋ We Ula wambŋŋŋŋlasya kyūmbe, na ŋndŋ aikŋŋŋŋŋŋŋŋla, na Ōu nŋ ūvŋthū mŋno vyū Kwake. Mwŋkalo wŋ ŋŋlŋ mŋno vyū matunŋ na ŋŋlŋ wa nthŋ, na We nŋ We Ula-Wŋ-Vinya, Mŋl.

#### LUKU 4

29.We amŋseŋvŋasya inyw'ŋ ngelekany'o imŋkonie inyw'ŋ ene. Inyw'ŋ mwŋna mo, katŋ wa ala moko menyu ma aŋme mamaŋgamŋe, atindany'a menyu katŋ wa maŋndū ala

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْعَوْنَ ﴿٣٥﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٦﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ ﴿٣٧﴾

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ فَنِيَتُونَ ﴿٣٨﴾

وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٩﴾

صَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَّكُمْ مِنْ مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَارَزَقْتُمْ فَلَا تَمْرُقُوا فِيهِ سَاءَ مَا يَحْكُمُهُمْ إِذْ يَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسُكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤٠﴾

Ithyĩ tũmũnengete okũvika mweethĩwa na ianda nene, *na kũmakĩa* mo tondũ mũkĩanĩte mũndũ na ũla ũngĩ? Uu nĩw'o Ithyĩ tũvuanasya Mĩsoa kwa andũ ala mamanyaa.

30. Aiee, Indĩ asu ala mate alũngalu maatĩlaa mawendi moo mathũku matena ũmanyi. Na Indĩ nũũ ũla ũtonya kũmũtongoesya we ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmũtw'ĩle wa kwaa? Vaikethwa atetheesya kwoondũ woo.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٠﴾

31. Kwa ũu elekelya ũthyũ waku vala ve ndĩni, wĩnenganĩte mavinda onthe nthĩnĩ wa w'o-----*na atĩla* kĩthĩo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩla tĩna wakyō We waseũvisye mbaa andũ. Vai ũalyũlo wa ũmbi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Isu ow'o nĩyo ndĩni tĩla tũngeme na ũlũmu tĩlũngalĩte na tĩtw'ĩtkaa ila ingĩ syĩthwe ilũngele. Indĩ andũ aingĩ mũno vyũ mayĩsĩ.<sup>1\*</sup>

فَأَقْمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِنَّا أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾

32. *Elekelyai mothyũ menyu vala ve Ngai*, mũkĩmũalyũkĩla *mwĩna wĩlilo*, na mũkĩei We na lũmyai Mboya, na

مُتَّبِعِينَ إِلَهٍ وَاتَّقُوا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣٢﴾

<sup>1</sup> \*Vaa kĩthĩo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kũweta ndaĩa Syake. Nthĩnĩ wa ngewa ĩno yĩasya kana mũndũ nũseũvĩtw'e ethĩwe atonya kwĩyĩelekany'a na ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Isu noyo nzĩla tũ tĩla mũndũ ũtonya kwĩana kĩveva. Ow'o nyamũ ila ingĩ iitonya kwĩthwa na kĩlinda kĩĩ kya ũsengy'o kya mũndũ. Na kwa ndeto ingĩ, kũthengeanĩa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kũtonya kwoneka tũ ethwa ndaĩa sya Mũtalĩwa nikwoneka. Ona kũĩlyĩ ũu, nĩkwaĩlĩtwe nĩkũlilianwa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ wa tene na tene oyĩla mũndũ nĩ wa kavinda. Na ota ũu, mũndũ nũtonya kwĩyĩelekany'a Nake nthĩnĩ wa tĩvinda yake yĩla wĩ thayũ.

mūikethwe ma asu ala mamwīananasya  
Ngai na ngai ingĩ.

33.Kwa asu ala maanasya ndīni yoo, na  
makaanĩka nthĩnĩ wa nguthu; kĩla  
nguthu ĩtanĩa maũndũ ala yĩ namo.

مِنَ الَّذِينَ فَتَرُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ  
بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٣٣﴾

34.Na yĩla thĩna wamakwata andũ,  
maĩaa kwa Mwĩai woo, makĩmũalyũkĩla  
We *mena wĩilo*; na ĩndĩ, yĩla We  
wamasamĩthya tei kuma Kwake, we!  
nguthu ĩmwe yoo ĩmwīananasya Mwĩai  
woo na ngai ingĩ.

وَإِذَا مَنَّ النَّاسُ فَضْرَدَعُوا رَبَّهُمْ فَبِئْسَ لِلَّيْلِ  
نُجْرًا إِذَا أَقْبَهُمُ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَرْجُونَ  
يُشْرِكُونَ ﴿٣٤﴾

35.Kwa ũu, kwa kũlea kwĩthwa na  
mũvea ĩlũlũ wa maũndũ ala Ithĩĩ  
tũmanengete mo. Kwa ũu, ĩtanĩthyei  
inyw'ĩ-ene kwa ĩvinda. ĩndĩ o mĩtũkĩ  
mũkamanya.

يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ فَيَسْتَعْجِلُونَ فَسَوْفَ نَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

36.Ithĩĩ nĩtũmatheesye mo mwĩao ona  
ũmwe ũla ũneenaa *Okĩmendeesya* mo  
ala mamwīananasya We namo?

أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ سُطْرًا فَهُوَ يَكْفُرُ بِمَا كَانُوا بِهِ  
يُشْرِكُونَ ﴿٣٦﴾

37.Na yĩla Ithĩĩ twamendethya andũ ma  
nthĩ na mũsamo wa tei mo nĩmatanĩaa  
nthĩnĩ wa w'o, ĩndĩ ethwa ũthũku  
nĩwamavalũkĩla mo nũndũ wa maũndũ  
ala moko moo mekĩte *mo ene* sisyai!  
Mo mambĩĩĩlasya kũyĩtũka.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ  
سَيِّئَةٌ مِنْ بَآئِنِ قَدَمَتِ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٧﴾

38.Mo nomonete kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe amũthanthasyyaa  
kyaũya ũla We wendaa ona wĩva, na  
kũmũnyivĩsya kyo *ũla ona wĩva We  
wendaa?* Kwa ũu w'o, nthĩnĩ wa ũũ, ve  
Syama kwa andũ ala metĩkĩlaa.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَ  
يَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٨﴾

39.Kwa ũu, nengei andũ ma ndũũ sya  
mũkaufĩ ianda i-syoo, na ala mena vata,  
na mũendi-wa-kyalo. Uu nĩw'o ũseo

فَإِنَّ ذَٰلِكَ لَآيَاتُنَا حَقَّةٌ وَالنَّاسِكِينَ وَإِنَّ الَّذِينَ  
ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ  
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

vyū kwa asu ala mamanthaa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nomo ala makaŵla.

40. Kŵla ona kīva inyw'ī mūŵaa ta ūsyao wa mbesa *liva* nŵkana kŵtonye kwongeleela kŵndū mbee wa ūthyū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, īndī kŵla mumasya Saka mūimantha īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe---aa nŵmo ala makongeleela *ūthw'ii woo* kūndū kwīlī.

41. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ūmūmbīte inyw'ī, na *īndī* *We* nūmūnengete inyw'ī; na *We* akamūkw'īthya inyw'ī, na *We* akamūthayūkyā mŵīthwe thayū. *Ve* ūmwe ona wīva katī wa 'atindany'a' menyu ūtonya kwīka ūndū ūmwe katī wa maūndū aa? *We* nataŵwe na E-ŵlū mūno mbee wa ila mo mamŵīananasya *We nasyo.*

### LUKU 5

42. Uthyoeku nŵmŵlīte ŵlū wa nthī nyūmū na ūkanganī nūndū wa ūndū moko ma andū mekŵte, Nŵkana *We* atonye kūmasamīthya mosyao ma amwe ma meko moo, nŵkana maalyūke maume *nthīnī* wa *ūthūku.*

43. Asya, 'Tambūkai ŵlū wa nthī mwone ūndū mūminūkŵlyo wa asu ala maī mbee wenyu wathūkŵte! Aingī mūno vyū moo maī athaithi ma mŵvw'anano.'

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوَ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضَعِفُونَ ﴿٤٠﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا مِثْلَ شَيْءِ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٢﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٣﴾



44. Kwa ūu, elekelyai mothyū menyu vala ve Ndīni ūla ndūngalu na ūtetheeasya ala angī kwīthwa me alūngalu mbee wa ūtanavika mūthenya kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla vatakethwa na kīsiūti. Mūthenya ūsu, mo makaanūka nguthu syīna kīvathūkany'o ūmwe na ūla ūngī.

فَأَقْرَهُ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَدِيمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ  
يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصَدَّقُونَ ۝

45. Ala matetūkīlaa makakua *mosyao* ma kūlea kwītkīla kwoo; na ala mekaa meko maseo ma ūlūngalu maseūvasya ūseo woo ene,

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ ۖ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نُفْسِيْمُ  
يَهْدِيهِ ۝

46. Nīkana, We atonye kūmaūva ala metūkīlaa na kwīka meko ma ūlūngalu. Vate nzika, We ndamendete alei.

لِيُجْزِيَ الْيَوْنِي أَمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ  
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ۝

47. Na katī wa Syama Syake *nī kīl*, kana We nīwitūmaa iseve ta *ikuñe* ūvoo mūseo na nīkana We atonye kūmūsamīthya inyw'ī ūnee Yake, na nīkana ngalawa iendae ūkanganī kwa ūtonyi Wake, na nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo Wake, na nīkana inyw'ī mūtonye kwīthwa na mūvea.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ  
مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِيُنَجِّيَ الْفَلَاحَ بِأَمْرِهِ وَلِيُنَبِّتُوا مِنْ  
فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

48. Na vate nzika, Ithyī nītwamatūmie Atūmwa mbee waku kwa andū moo ene, namo nīmamaeteie mo Syama syumīlūte. Na ūndī Ithyī nītwamasilūle asu ala maū avūtany'a. Na vate nzika, kwaū ūlū Waitū kūmatetheesya etūkīli.

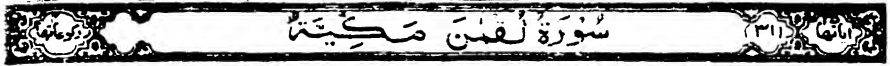
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ  
بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَفَعْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرُمُوا وَكَانَ حَقًّا  
عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ۝

49. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla witwaa iseve nīkana iseūve ūthweo. Na ūndī We nūyīnyāūtkasya ūtunī ūndū We wendaa na kūyīlūfanīlya yo ngoi ūlū wa ngoi na ūndī we nūmyonaa

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِحَابًا فَيَبْسُطُ  
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ سَفًّا فَتَرَى الْوَدْقَ  
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ ۖ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ







LUQMAN  
(Wavuanf'w'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau. Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-  
W'onthe.

الْقُرْآنِ

3. Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku ya Uĩ,

بَلِّغْ أَتَى الْكِتَابِ الْمُبِينِ

4. Utongoi na tei kwa ala mekaa moseo,

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

5. Asu ala malũmasya Mboya na kũĩva  
Saka na ala mena mũĩkĩĩo mũlũmu wa  
Itunĩ.

الَّذِينَ يقيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ  
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

6. Mo nĩmo ala maatiĩaa ũtongoi kuma  
kwa Mwĩai woo, na nomo ala  
makaĩla.

أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ  
الْمُفْلِحُونَ

7. Na katĩ wa andũ ve ũmwe ũla  
ũkũanasya ũtongoi na mbano sya mana  
kũmathyoekya andũ kuma nzĩanĩ ya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, atena  
ũmanyi, na kũmĩvũĩa ngũĩ. Kwa asu,  
vakeethwa na ũsilĩĩlo ũthĩnasya.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُتَلَّ  
عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا  
أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

8. Na yĩla we wasomewa Mĩsoa Yaitũ,  
asyokaa ĩtina ekathĩĩe, ta ũtanamĩw'a,  
ko vena ũito matũnĩ make eĩĩ; kwa ũu,  
mũtavye we ũvoo wa ũsilĩĩlo wĩ woo.

وَأَن تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلِيْمُنْكَرُوا ۚ إِن كَانَ لَمْ يُسْمِعْهَا  
كَانَ فِي أُنْثَىٰ وَفَرًّا ۖ فَنَبِّئْهُ بِعَذَابِ الْبَئِثِ

9. Vate nzika, asu ala metĩkĩĩlaa na kwĩka  
mawĩa maseo—mo makeethwa na  
Mĩũnda ya Utanu,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ التَّوْنِيمِ

10. Vala mo makekalaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe *n'Otĩĩe* ūtianfo wa w'o; na We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula-Mũĩ.

خُلِدِينَ فِيهَا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

11. We ombĩte matu vate ituĩ ila inyw'ĩ mŭtonya kŭsyona, na We nĩwĩte iĩma nŭmŭ tŭlŭ wa nthĩ nĩkana iikese kŭthingitha vamwe nenyu, na We nŭnyaĩĩkĩtye syŭmbe sya kĩla mŭthemba nthĩnĩ wayo; na Ithyĩ nĩtŭtheetye kĩw'ŭ kuma mathweonĩ, na tŭkamesya imea nzeo sya kĩla mŭthemba.

خَلَقَ السَّوْبَ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَالْفِ فِي الْأَرْضِ  
رَوَايَ أَنْ تَبِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ  
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ  
كُورِيمُ ②

12. Uu nĩ ūmbi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Yu mbony'eĩ nyie kĩla ala angĩ ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mombite. Aiee, ĩndĩ eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa ĩvĩtyo yĩ ūtheinĩ.

هَذَا خَلَقَ اللَّهُ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ  
بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ③

## LUKU 2

13. Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Lukumaan ūĩ, *akyasya*, 'Tŭngai mŭvea kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe:' na ūla ūtŭngaa mŭvea, atŭngaa mŭvea kwoondŭ wa *ŭseo* wa thayŭ wake mwene tŭ. Na ūla we ūtatŭngaa mŭvea, ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Ula-Waĩĩte-Nĩ-Kŭtaĩwa.

وَلَقَدْ أَنْبَأْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَ مَنْ  
يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ  
حَكِيمٌ ④

14. Na *ĩlilikanai* yĩla Lukumaani wamŭtavisye mwana wake aimŭtaa, 'Ame mwana wakwa mwendwa! Ndŭkaamwĩanany'e Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingĩ. Vate nzika, kŭmwĩanany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingĩ nĩ ĩvĩtyo yĩ woo.'

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَبْنَى لَا تَشْرِكْ  
بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ⑤



ndamwendaa kila m0nd0 m0ng'endu,  
mwikathili.

20. 'Na we tamboka na m0ndele 0la  
wifanile wa katli, na theesya wasya waku;  
vate nzika, wasya 0la 0tetikilika vy0  
ni wa ing'oi.

وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ  
فِي أَنْكَرِ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ⑩

### LUKU 3

21. Inyw'i nomwona kana Ngai Mwene  
Vinya W'on the akikilite wifan kyonthe  
kila ki matuni na kyonthe kila ki 0l0  
wa nthi, na niwifanitsye Inee Yake 0l0  
wenyu, kweli ngali ya nza na ya nthini?  
Na katli wa and0 ve amwe ala  
makaanafaa 0l0 wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe mate na 0manyi kana  
0tongoi kana Ivuku yila yimulika.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي  
الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً  
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى  
وَلَا كِتَابٍ مُبِينٍ ⑪

22. Na yila mo matavw'a, 'Atilai  
ma0nd0 ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe 0vuanitye,' mo maasya, 'Aiee,  
ithyi twifanila ma0nd0 ala ithyi tweethile  
maathe maitu maathile.' Ata! Ona ethwa  
Satani amathokasya mo 0sililoni wa  
Mwaki wakene?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَشْتَعِ  
مَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ  
يَدْعُهُمْ إِلَى عَذَابِ الشَّعِيرِ ⑫

23. Indli we 0la wInenganae vy0 kwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na ni mwiki-wa-  
nesa, we vate nzika, niwkwatle  
ngwatilo la yi vinya. Na m0min0kilyo  
wa ma0nd0 onthe wina Ngai Mwene  
Vinya W'onthe.

وَمَنْ يُضِلَّهُمْ وَجْهَةً إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ  
اسْتَشْرَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ  
الْأُمُورِ ⑬

24. Na ta kwa 0la we 0tetikilaa, 0lei  
wake nd0kakwikie kyeve we. Ual0ko  
woo wi Kwit0, na ithyi t0kamatavya mo  
ma0nd0 ala meekie; vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe niwisi nesa vy0  
ma0nd0 ala me nthini wa ithui syoo.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَجْزِيكَ كُفْرُهُ إِلَّا إِنَّا مُرْجِعُهُمْ فَتُنَبِّئُهُمْ  
بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑭

25. Ithyĩ tũkamaeka mo ene metanĩthye vanini; na Indĩ tũkamatwaa ūsilĩlonĩ mwai.

نُتِمُّهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ غَلِيظٍ ⑤

26. Na ūkamakũlya mo, 'Nũũ ūla woombie matu na nthĩ?' Vate nzika, mo maũsũngĩ, 'Nĩ Ngai Mwene W'onthē.' Asya, 'Ndaĩ syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthē.' Indĩ aingĩ mũno vyũ moo mayĩsĩ.

وَلَبَنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لِيَقُولُنَّ  
اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

27. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na ĩũũ wa nthĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthē. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē Nĩwĩyanĩsyē We-Mwene Ula Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ  
الْعَزِيزُ ⑦

28. Ona mũĩĩ yonthe ĩũũ wa nthĩ ĩkatwĩka iandĩki, na ūkanga ūkatw'ĩka ingi na nganga mũonza na kwongela ingĩ, ndeto sya Ngai Mwene Vinya W'onthē iitonya kũthela kũandĩkwa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Mwene-Vinya, Mũĩ.

وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرٍ أَغْلَامٌ وَالْبَحْرُ  
يَمْلَأُهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ  
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ⑧

29. Kũmbwa kwenyu na kũthayũũkw'a kwenyu nota *kũmbwa na kũthayũũkw'a kwa* mũndũ ūmwe tũ. Nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Wĩw'i-W'onthē, Woni-W'onthē.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَسْمُنْكُمْ إِلَّا كُنُفُسٌ وَّاجِدَةٌ إِنَّ اللَّهَ  
سَمِيعٌ بَصِيرٌ ⑨

30. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthē atumaa ūtukũ ūlika nthĩnĩ wa mũthenya, na akatuma mũthenya ūlika nthĩnĩ wa ūtukũ, na akekĩ syũa na mwei wĩanĩ; kĩa kĩmwe kĩatĩĩe nzĩa yakyo kũvika ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmanyaa nesa mũno vyũ maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa?

لَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ الْبَلَّ فِي النَّهَارِ وَيُوَلِّجُ النَّهَارَ  
فِي الْبَلِّ وَسَخَّرَ الشَّسَّ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ  
مُّسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ⑩



31. Kĩtumi nũndũ no Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka Ula nĩ Ngai-Wa-W'o, na kĩa makĩkaĩlaa ūtee Wake nĩ ūvũngũ, na nũndũ nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka Ula-Wĩ-Iũũ-Mũno, Ula Mũnene-Utaelekanw'a na kĩndũ.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَيُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ  
الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٣١﴾

#### LUKU 4

32. We nowonaa kana ngalawa iendaa ūkanganĩ kwa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho, kana We atonye kũmwony'a inyw'ĩ Syama Syake? Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve Syama kwa kĩa ūmwe mũmĩĩsya na ūtũngaa mũvea.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلُوكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ  
قِيَمَ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٢﴾

33. Na yĩla ĩtulumo syamavw'ĩka ta ngunĩko nyingĩ mũno nĩmamwĩkaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, me aĩkĩĩku Kwake nthĩnĩ wa mũĩkĩĩlo, ĩndĩ yĩla We wamavĩkya nthĩ nyũmũ na mũuo, amwe moo ĩndĩ nĩmosaa nzĩla ĩla ya w'o. Na vai wileaa Syama Sitũ ateo mũndũ ūla ūte mũĩkĩĩku, ūte mũvea.

وَإِذَا غَشِيَهم مَّوْجٌ كَأَنَّ الْفُلُلَ دَعَا اللَّهَ مُخْلِصِينَ  
لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ  
وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٣﴾

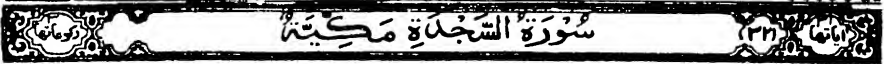
34. Inyw'ĩ andũ, manthai ūsũvĩo kwa Mwĩai wenyu na kĩa mũthenya ūla ĩthe ūtakamũuna mwana, ona mwana ndakethwa na ūuno kwa ĩthe ona vanini. Utianĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, nĩ wa w'o. Kwa ūu, thayũ wa nthĩ ĩno ndũkamũkenge inyw'ĩ ona Mũkengani ndakamũkenge inyw'ĩ ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَأَخْسَؤْا يَوْمَ لَا يَجْزِي  
وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٍ عَنْ وَالِدِهِ  
شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْبُيُوتُ الَّتِي تَبْنَوْنَ  
وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٤﴾

35. Nĩw'o, Umanyi wa Ola Saa wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na We nũtheasya mbua, na nĩwĩsĩ kĩla kĩndũ nthĩnĩ wa mavu. Na vai thayũ wĩsĩ ũndũ wĩlka ũnĩ, na vai thayũ wĩsĩ vala ũkakw'ĩa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi W'onthe, Mũmanyi wa Syonthe.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ  
مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْتُمُ غَدًا  
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

بِخَوَائِرِهِ



AL - SAJDA  
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-W'onthe.

الْقُرْ ②

3. Uvuary'o wa Ivuku yĩ ndwĩ nzika nthĩnĩ waw'o-----umĩte kwa Mwĩai wa nthĩ syonthe.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَأَرْبَبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ③

4. Mo measya, 'We nũyIseũvĩtye? Aiee, ũu nĩ w'o kuma kwa Mwĩai waku, nĩkana we ũtonye kũmakaany'a andũ ala mataaĩthĩwa na Mũkaanany'a mbee waku, nĩkana vangĩ matonye kũatĩla ũtongoi.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِشَدِيدِ قَوْمًا مِمَّا أَتَاهُمْ مِنْ تَذَرِينِ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ④

5. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula woombie matu na nthĩ na syĩndũ ila syĩ katĩ wasyo nthĩnĩ wa mavinda thanthatũ; na ĩndĩ We atĩnĩka Kĩvilanĩ-Kya-Usumbĩ. Inyw'ĩ mũi na mũtetheesya kana mwĩw'anĩthya ũtee Wake. Inyw'ĩ ĩndĩ nomũsũanĩaa?

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ إِلَهٍ وَلَا شَيْعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ⑤

6. We akalany'a Mwĩao Mũtheu kuma ĩtunĩ ũvike nthĩ, na ĩndĩ w'o ũkambata Kwake nthĩnĩ wa mũthenya ũmwe ũla nũndũ ũmwe na myaka ngili kwĩlanana nondũ inyw'ĩ mũtalaa.

يَذَرُ الْأَرْضَ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يُعْجِلُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ⑥

7. Usu nĩ We Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa, Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

ذَلِكَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ⑦

8.Ula ūkīanīsyē kīla kīndū We ūmbīte. Na We nīwambīlīlīye ūmbi wa mūndū kuma yūmbanī.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ  
مِنْ طِينٍ ۝

9.Na īndī We nīwaitw'īkīthīsyē nzyawa syake syumae nthīnī wa tūsamū twī kīw'ōnī kītweku.

ثُمَّ جَعَلْهُ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ۝

10.Indī We nīwamwīlanīsyē we na amūveveea veva Wake nthīnī wake. Na We nūmūnengete inyw'ī kwīw'a na metho na ngoo. Indī inyw'ī mūtūngaa mūvea mūvūthū! 1\*

ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ  
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

11.Namo makūlya, Ata! Yīla ithyī tūkaa tūlū wa nthī, īndī ithyī tūkatw'īka kyūmbe kye? Aiee, īndī mo makeethwa me alei ūmbanonī wa Mwīai woo.

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ  
بَلْ هُمْ بِلِقَائِهِمْ كَفُورُونَ ۝

12.Asyā, 'Mūlaīka wa kīkw'ū ūla wīltwe kwīthwa mūnene wenyu akamūkw'īthya inyw'ī: na īndī mūkatūngwa kwa Mwīai wenyu'

قُلْ يَتَوَفَّكُم مَلَكَ السَّوْتِ الَّذِي ذُكِّرَ بِكُمْ ثُمَّ  
يَرْجِعُكُمْ إِلَىٰ رَبِّكُمْ ثُمَّ إِنَّكُمْ لَعِندَ رَبِّكُمْ

## LUKU 2

13.Takethwa we nūtonya kwīsa kūmona avītan'yā yīla mo makakumany'a mothyū moo mbee wa Mwīai woo, *na kwasya*, 'Mwīai waitū, ithyī nītwonete na nītwīw'īte, kwa ūu, tūtūnge ithyī ītina nīkana tūtonye kwīka mawīa maseo; nūndū yu nītūtkīle na w'ō maūndū ala tūtavītw'e.'

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ  
رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا  
مُقِرُّونَ ۝

1\*Ndeto īno 'fo'add' ngoo tondū īandīkītwe nthīnī wa Kulani Ntheu, ndrūweta o ngoo tū, īndī nīyīkwonany'a kīvīla kya mūthya kya ūmanyi. Sisya, 28:11 *al-kasas*, 53:12 *Al-Kasas*, Al-Najm 46:27, *Al-Ahqaf* na *Avalamu* 14:38.

14. Na takethwa Ithyĩ *nāweekhē* vinya kwenda Kwitū, twĩthwa twaŋengie kĩa thayū ūtongoi waw'o, ĩndĩ ĩla ndeto kuma kwakwa nĩtwĩkĩte w'o kana Nyie ngausūya ĩia-ya-Mwaki na Mayini na andū onthe vamwe.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ١٤

15. Kwa ūu, samai *inyw'ĩ ūsilĩlo* wa meko menyū nūndū nĩmwoolilwe nĩ ūmbano wa mūthenya ūo wenyū. Ithyĩ o Naitū nĩtūlĩtwe ninyw'ĩ ota ūu. Na inyw'ĩ samai ūsilĩlo wa kwĩkalaa nūndū wa maūndū ala inyw'ĩ mweekaa.

قَدْ قُوْنَا بِمَا نَبِئْتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَكُمْ وَذُرُّوْنَا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ١٥

16. Mo nĩmaililikanaa Syama Sitū tū ala yĩla maililikanw'a mavalūkaa nthĩ matulĩtye-ndu na mothyū moo, na mataĩaa ndaĩa ya Mwĩai woo, namo mayĩkathĩaa.

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ١٦

17. Mbau syoo nĩsyĩvetaa mokonĩ moo; na mamwĩkaĩlaa Mwĩai woo mena w'ia na wĩkwatyō, na kumya kĩa ithyĩ tūnenganĩte tūlū woo.

تَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ١٧

18. Na vai thayū ūmanyaa ūtanu wa metho ūla wĩlĩtwe ūvithĩtwe kwoondū woo, ta ĩtuvi ya mawĩa moo maseo.

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٨

19. Ula ĩndĩ *we* nĩ mwĩtĩkĩli, nūndū ūmwe na ūla ūte mwĩw'ĩ? Mo ti ūndū ūmwe.

إِن كَانَ مُؤْمِنًا كَنَّ كَانَ فَاسْقَامًا لَا تَسْمَعُونَ ١٩

20. Na ta kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, mo makeethwa na Mĩūnda ya Wĩkalo wa Tene na Tene, ta ūthokyo, nūndū wa maūndū ala mo meekaa.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٠

21. Na ta kwa asu ala mate ew'ĩ, wĩkalo woo ūkeethwa nĩ Mwakinĩ. Kĩla ĩvinda

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَن يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ نُفُوا عَذَابَ

makenda kuma vo, makatŭngawa nthĩnĩ waw'o, namo makatavw'a, 'Samai ūsilflo wa Mwaki ūla inyw'ĩ mwaŭleaa.'

النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ فِيهَا تَكِيدُونَ ①

22.Na kwa ūla w'o vyŭ, Ithyĩ tŭkatuma mo masama ūsilflo ūla mŭnini mbee wa ūsilflo ūla mŭnenange, nĩkana mo matonye kŭsyoka *Kwitŭ mena wĩlilo.*

وَلَنَذِيرَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذَى الَّذِي دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ②

23.Na nŭŭ ūla wĩkaa İvĩtyo İnene mbee wa we ūla ūlilikanaw'a Mĩsoa ya Mwĩai wake na İndĩ akĩalyŭka na kŭmĩtia? Ithyĩ vate nzika, tŭkamasilĩla avĩtany'a.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا ۚ إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ③

### LUKU 3

24.Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose İvuku—mŭikethwe İndĩ na nzika ūlŭŭ wa kŭkomana ----Nake---na Ithyĩ nĩtwayĩtw'ĩkĩthisye yo ūtongoi kwa Aana-ma-İsilaeli.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَءِيلَ ④

25.Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye amwe katĩ woo *kwĩhwa* atongoi, ala mamatongoesye *andŭ* kwa Mwĩao Witŭ oyĩla *mo-ene* maĩ na ūmĩsyoye na maĩ na mŭĩkĩlŭ mŭlŭmu nthĩnĩ wa Mĩsoa Yaitŭ.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لِنَأْصِرَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ⑤

26.Nĩw'o, Mwĩai waku We akasila katĩ woo Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo nthĩnĩ wa maŭndŭ ala mo matetĩkĩlanaa nthĩnĩ wamo.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ⑥

27.Nokŭmatongoesya mo kŭmanya nĩ nzyawa syĩana ata, ila ithyĩ tŭsyangĩte ila syaĩ mbee woo, ila katĩ wasyo mo *yu* maendelaa ndŭanĩ syoo? Nthĩnĩ wa ūu vate nzika, ve Syama. İndĩ mo nomakethukĩtĩa?

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كُرْهُهُنَا الَّذِي أَرْسَلْنَا فِيهِ قُرُونًا يَمْشُونَ فِي مَسْجِدِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً أَعْلَا يُسْمَعُونَ ⑦

28. Mo nomonete kana lthyĩ tũtwaa  
kĩw'ũ tũlũ wa nthĩ nyũmũ na Indĩ  
tũkamesya imea nakyo ila indo syoo  
ĩĩsaa, ona mo ene, Indĩ mo nomonaa?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ  
فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ

فَلَا يُبْعِثُونَ ﴿٥٠﴾

29. Namo makũlasya, 'Ukĩlyo ũũ ũkavika  
Indĩ, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥١﴾

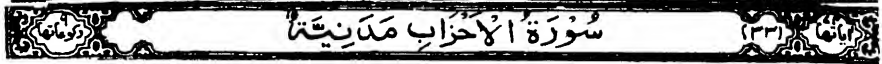
30. Asya, 'Mũthenyanĩ wa ũkĩlyo,  
kwĩtĩkĩla kwa alei kũikamauna mo,  
ona maikanengwe ĩvinda.'

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٥٢﴾

31. Kwa ũu, umai katĩ woo, na eteelai.  
Namo nometelee ota ũu.

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ إِنَّهُمْ مُنْتَضِرُونَ ﴿٥٣﴾



AL - AHZAAB  
(Wavuanŵ'e Medina)

1. Syftwanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nŵ ũlau, Usũtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Ame we Mwathani, mantha ũsũvĩo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ndũkaatŵle mawendi ma alei na angangani.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٢

3. Na atŵla maũndũ ala ũvuanŵ'e we kuma kwa Mwŵai waku. Nŵ'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa nesa maũndũ ala inyw'ŵ mwŵkaa.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ٣

4. Na ia mũŵkŵlo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵŵanŵe kwŵthwa ta Mũsũvĩi.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَلِيًّا ٤

5. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamũmbŵa mũndũ ona ũmwe ngoo ilŵ nthŵnŵi wa kŵthũi kyake; ona We ndaalyũlaa iveti syenyũ kwŵthwa maa nyinyia menyu vyũ nũndũ inyw'ŵ mũsyŵtaa maa nyinyia menyu na mũkaeka kũmatethya ala ma ndũũ sya mũkautŵ, ona We ndamaalyũlaa ala inyw'ŵ mũmacw'ŵkŵthasya syana syenyũ makatw'ŵka syana syenyũ vyũ. Isu nŵ ndeto sya makanyw'a menyu tũ; Indŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe aneenaa w'o, na We atongoasya nŵŵanŵ ŵla ya w'o.

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهِ ۚ وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمْ الَّتِي تَظْهَرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ ۚ وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ۚ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ٥

6. Syŵtei syo na masyŵwa ma maaŵthe masyo. Uu nŵ'o waŵlu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ ethwa inyw'ŵ mũimesŵ maaŵthe masyo, Indŵ mo nŵ anaa

أَدْعَوْهُمْ بِأَبَاءِهِمْ ۚ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ ۚ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِذَا أَنْكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ



nyinyia menyu na anyanyae menyu katĩ wa mŭkĩŋo. Na vai ŌthŌku ūlŭ wenyu nŭndŭ wa ƳvƳtyo yƳla inyw'Ƴ mweekie mŭte na kƳeleelo ateo yƳla ngoo syenyu syeekie kwa kwenda. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭekanfĩ - Mŭno, Usŭtwe nĩ tei.

7. Mwathani e vakuvĩ mŭno na etƳkƳli mbee wamo ene, na iveti syake nĩ ta maanyinyia moo. Na amwe ma ndŭo sya mŭkautĩ me vakuvĩ kwa mŭndŭ na ūla ūngĩ mŭno kŭvĩta angĩ katĩ wa etƳkƳli na Athami kwĩanana na Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ateo kwa manee ala inyw'Ƴ mŭtonya kŭnengane kwa anyanyae menyu ma mwanya kwa mwĩkalo mŭseo; ūŭ nƳw'o ūnenganĩtwe nthĩnĩ wa Ivuku ya Mŭmbfĩwe.

8. Na lilikanai yƳla Ithyĩ twoosie ūtianfŭo kuma kwa Athani, na kuina kwaku we, na kuma kwa Noa, na Avalamu, na Mose, na Yesu mwana wa Malia, na ow'o, Ithyĩ nĩtwatianfē namo ūtianfŭo mŭlŭmu;

9. NƳkana We atonye kŭmakŭlya ala ma w'o ūlŭ wa U-w'o woo. Na We nŭseŭvĩtye ūsilfŭo wĩ woo kwoondŭ wa alei.

## LUKU 2

10. Inyw'Ƴ ala mwĩtƳkƳlaa! Lilikanai Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yƳla yĩ ūlŭ wenyu, yƳla nguthu sya ita syamŭthee inyw'Ƴ, na Ithyĩ nĩtwaitwaƳe syo kƳseve na nguthu sya ita ila inyw'Ƴ mŭtaasyona. Na Ngai Mwene

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ①

الَّذِينَ أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَنْزَلَ آجَلَهُمْ أَقْبَهُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ①

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ①

لَيْسَ لِلضَّالِّينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَ شُكْرُكُمْ جُنُودًا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا أَلَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ①

Vinya W'onthe nŭwona 0nd0 inyw'ŭ  
mwŭkaa.

11.Yŭla syo syamumŭŭŭle inyw'ŭ kuma  
ŭlŭ wenyu, na kuma ŭtheo wenyu, na  
yŭla metho menyu mavŭavŭanie, na ngoo  
syenyu syathaanyŭka syavika mŭmeonŭ  
yenyu mwamŭsŭanŭŭa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe masŭanŭŭo me  
kŭvathŭkany'o.

12.Vau kwa vau, etŭkŭli nŭmatatiwe tŭ,  
na nŭmathingithangiw'e na  
ŭthingithangw'a yŭ vinya.

13.Na yŭla angangani na ala maŭ na ŭwau  
ngoonŭ syoo maisye, 'Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake  
mayaatwatha kŭndŭ ateo nŭ ŭvŭngŭ  
mŭthei.

14.Na yŭla nguthu ŭmwe yoo yaisye,  
'Inyw'ŭ ekali ma Yathilivu Medina! <sup>1\*</sup>  
Inyw'ŭ mŭi na vinya wa kŭmomŭŭsya  
amaitha, kwa ŭu, syokai ŭtina.' Ona  
kŭlungu kŭmwe kyoo nŭkyeetisyu ŭthei  
kuma kwa Mwathani, makyasya,  
'Nyŭmba sitŭ nŭ nthei na ii na ŭvŭŭŭ;  
Na kwa ŭla w'o, syo iyaŭ nthei. Mo  
mamanthaa o kŭkŭla mathi tŭ.

15.Na takethwa mo nŭmalikŭŭŭŭwe nŭ  
nguthu sya ita kuma ngalŭ syonthe ila  
syamathyŭlŭlŭkŭte, na ŭndŭ maikŭlw'a  
malike ithokoonŭ isu, mo methwa meekie  
ŭu na mŭŭŭkŭ, na mo mayŭthwa mekalile  
nyŭmbanŭ syoo ateo o vanini.

إِذْ جَاءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ  
زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَنَظَرُوا  
بِاللَّهِ الظُّنُونَا ۝

هَٰذَا لِكِ الْبَٰئِلِ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زَلَالًا شَدِيدًا ۝

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ  
مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ۝

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ  
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ  
إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ  
إِلَّا فِرَارًا ۝

وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا النَّبِيَّ  
لَأَتَوْهَا وَمَا تَلَبَّتْ بِهَا إِلَّا أَيْسِيرًا ۝

<sup>1</sup> \*Medina yeesŭkŭwe na sylŭwa yŭ mbec wa Hijra.

16. Na kwa ūla w'o, mo, nĩmaminĩte kũtianĩa ūtianĩo na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo maikamony'a mĩongo yoo. Na ūtianĩo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nũkũlaw'a.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤَلُّونَ  
الْأَذْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ⑤

17. Asya, 'Kũkĩla kũikamũuna inyw'ĩ ethwa mwĩkĩla kũkw'a kana kũawa; ĩndĩ ona kũilyĩ ūũ, ĩndĩ inyw'ĩ mũkeetanĩthya o vanini.'

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفَرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ  
الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُمْسِكُونَ إِلَّا قَلِيلًا ⑥

18. Kũlya, 'Nũũ ūsu ūtonya kũmũtangĩla inyw'ĩ kuma vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa kwenda Kwake nĩ kũmwĩka inyw'ĩ naĩ kana ethwa kwenda Kwake nĩ kũmwĩw'ĩta inyw'ĩ tei? Namo maikemanthĩa mo ene mũnyanya kana mũtetheesya ona ūmwe ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe.

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَنْصَرُّكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ  
سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۚ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ  
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ⑦

19. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ asu ala masiĩtaa andũ na asu ala mamatavasya anaa ĩthe moo, 'Ukai kwitũ; namo mayũkaa kũkita ateo o vanini,

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ وَنُكْمَ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ  
هَلُمَّ إِلَى الْبَيْتِ وَلَا يَأْتُونَ الْبَيْتَ إِلَّا قَلِيلًا ⑧

20. Mena ngathĩto ĩolũ wenyu. ĩndĩ yĩla mũisyo wooka, nũmonaa mo makũsyafĩsye we, metho moo maisalũkangya ta ma ūmwe ūla wĩna malita ma kĩkw'ũ. ĩndĩ yĩla w'ia wavĩtũka, mo nĩmaũthĩlkasya na nĩmĩ syoo mbai, mena ĩtomo ya ūthw'ii. Aa mayaaĩtĩkĩla ona vanini; kw'a ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmatw'ĩkĩthĩtye mawĩla moo ma mana na vathei vyũ. Na kyu nĩ kĩndũ kĩvũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

أَشْخَۃً عَلَيْكُمْ ۖ فَلَمَّا جَاءَ الْخَوْفُ سَرَأَيْتَهُمْ  
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى  
عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۚ فَلَمَّا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقْتَهُمْ  
بِالْأَسِنَّةِ جِدَادٍ أَشْخَۃً عَلَى الْخَيْرِ ۚ أُولَٰئِكَ لَمْ  
يُؤْمِنُوا فَأَخْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ ۚ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى  
اللَّهِ يَسِيرًا ⑨

21. Mo masũanĩaa kana mbaĩ ĩla imavithũkĩaa ti nendu; na mbaĩ isu

يَخْبِتُونَ الْإِخْرَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْإِخْرَابُ

ikavithŭka *ĩngĩ*, mo mendeew'a nĩ  
kwĩthwa me katĩ wa Aalavu ma weŉnĩ,  
maikŭlya űvoo űűű wenyu inyw'ĩ.

يُودُوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادَوْنَ فِي الْأَغْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ  
أَنْبِيَائِهِمْ وَلَا كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ۝

### LUKU 3

22.Nĩw'o, inyw'ĩ mwĩna ngelekany'o  
nzeo műno nthĩnĩ wa Mwathani wa Ngai  
Mwene Vinya W'ontho kwa űla we  
űműkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho  
na Műthenya wa Műminűkĩlyo na űla  
űműlilikanaa Ngai Mwene Vinya  
W'ontho műno.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ  
يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۝

23.Na yĩla etĩkĩli mamonie ala maĩ na  
wĩw'ano namo, maisye, 'Uu nĩw'o Ngai  
Mwene Vinya W'ontho watwathie ithyĩ;  
na Ngai Mwene Vinya W'ontho na  
Műtűmwa Wake maneenie w'o.' Na űu  
nĩwongeleele műĩkĩlo woo tű na  
wĩnyivyo.

وَلَقَدْ رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَغْرَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا  
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ  
إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۝

24.Katĩ wa etĩkĩli ve andű ala methĩtwe  
me ma w'o űtianĩonĩ űla mo matianĩe na  
Ngai Mwene Vinya W'ontho. Ve *amwe*  
moo ala meanĩĩsyee wĩvĩto woo, na *amwe*  
ala no-metelee, namo mayaalyűla  
*mwĩkalo* woo ona vanini.

رَأَى الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا صَلَاحًا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ  
فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ خُبْرَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا  
بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ۝

25.Nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onth  
atonye kũmaĩva ala ma w'o nũndũ wa ũ-  
w'o woo, na kũmasilĩla angangani ethwa  
We akendeew'a nĩ ũu, kana amathiũũkĩe  
na tei. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya  
W'onth nĩ Mũekanĩi-Mũono vyũ,  
Usũĩtwe nĩ tei.

لَيَجْزِيَ اللَّهُ الضَّالِّينَ بِصُدُوقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُتَّقِينَ  
إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا  
زَحِيمًا ٢٥

26.Na Ngai Mwene Vinya W'onth  
nĩwamatũngie alei ĩtina nthĩnĩ wa ũthatu  
woo; mo mayaaona ũseo. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onth nĩwameanĩie  
etĩkĩli nthĩnĩ wa kaũ woo. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onth E-Utonyi, Wĩ-  
Vinya.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَيْظِهِمْ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ خِيَرَةٌ  
وَكَفَى اللَّهُ الْكُفْرِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا  
عَزِيزًا ٢٦

27.Na We nĩwamaetie asu ala ma Andũ-  
ma-Ivuku ala mamatetheesye mo  
kũmaumya nthĩnĩ wa mbeenge syoo na  
kwĩkĩla w'ia nthĩnĩ wa ngoo syoo.  
Amwe inyw'ĩ nĩmwamoaie na amwe  
mwamakwatie ta ngombo.

وَأَنزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوا لَهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ  
صِيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا  
تَقْتُلُونَ وَنَأْسٍ رُونِ قَرِيقًا ٢٧

28.Na We nĩwamũtonyethisye inyw'ĩ  
kwĩthwa atĩwa ma nthĩ yoo na nyũmba  
syoo na ũthw'ii woo, na nthĩ ĩla inyw'ĩ  
mũtaamĩkinya na kũũ. Na Ngai Mwene  
Vinya W'onth E-Utonyi ĩlũlũ wa syĩndũ  
syonth.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَوِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا  
لَمْ تَكُنْ لَكُمْ وَلَئِنْ كَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ٢٨

#### LUKU 4

29.We Mwathani! Tavya iveti syaku,  
'Ethwa inyw'ĩ mwĩenda thayũ wa nthĩ  
ĩno na wanake wayo, ũkai ĩndĩ, Nyie  
ngamũenge inyw'ĩ motethyo na  
kũmumaasya inyw'ĩ na nzĩla nzeo.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ  
الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّقْكُمْ وَأَسْرِحْكُمْ  
سَرَاحًا جَبِينًا ٢٩

30.'Indĩ ethwa inyw'ĩ mwĩmwenda Ngai  
Mwene Vinya W'onth na Mũtũmwa  
Wake, na Mũsyĩ wa ĩtunĩ, ĩndĩ vate

وَإِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ  
فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْحَسَنَاتِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَمْثٍ ٣٠

nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūseŭvītye İtuvi İnene kwoondū wa asu ala mekaa moseo.

31.İnyw'İ iveti sya Mwathani! Ethwa ūmwe wenyu ena İvītyo, ya mwīkalo ūte wa ndaİa, Ūsīİllo ūkongelwa kŪndū kwİİİ kwake. Na ūu nİ ūvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

32.İndİ ūla ona wİva katİ wenyu mwİw'i wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake na wİkaa mawİa maseo, İthyİ tŭkamŭnenge we İtuvi yake kŪndū kwİİİ İŭİŭ; na nİtŭseŭvītye kyaŭya kya ndaİa kwoondū wake.

33.İnyw'İ iveti sya Mwathani! İnyw'İ ti ta iveti İla *ingİ* ona sylvā syonthe ethwa mwİ alŪngalu. Kwa ūu, mŭİkethwe mwİ ololo ngewanİ, ūla we wİna ūwau ngoonİ yake ndakese kŭtatwa; na neenai ūneeni mŭseo.

34.Na İkalai nthİnİ wa nyŪmba syenyu *mwİna ndaİa* na mŭİkeyanakavye İnyw'İ ene kwa nzİa ta İla ya İvinda ya mathaa mİthenyanİ İla ya ūtumanu na syaİİsyai Mboya, na İvai Saka na mwİw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭvetanga maŪndū *onthe* ala mate matheu kuma kwenyu, İnyw'İ Andŭ-ma-NyŪmba, na kŭmŭthesya İnyw'İ vyŭ.

35.Na malilikanei maŪndŭ ala matŪngİİİİlawa nyŪmbanİ syenyu ma Mİİsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ma ūİ. Nİw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nİ Mŭmanyi wa Maŭİ onthe, Mŭmanyi-Wa-Syonthe.

#### LUKU 5

36.Vate nzika, aŭme ala menenganae kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na iveti İla syİnenganae *Kwake*, na aŭme

يُنْسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنْ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ  
يُضَعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۖ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى  
اللَّهِ يَسِيرًا ۝

وَمَنْ يَفْعَلْ مِنْكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا

فَنُفِخَ فِي أَوْرُحِهَا مَرَّتَيْنِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ۝  
يُنْسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُمْ كَأَاحِدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّبَعْتُمْ  
فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرْمَضٌ  
وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ  
الْأُولَى ۖ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ  
اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ  
الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۝

وَأَذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ  
ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ۝

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ



39.Vaitonya kwithwa na kisiiti kwa Mwathani iŭlŭ wā maŭndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wiyiaite iŭlŭ wake. Nīw'o, ūsu yaī nziā ya Ngai kwa ala maviti mbee—na mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūtw'io mŭtw'e.

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فَمَا قُضِيَ اللَّهُ لَكُمْ سُنَّتُهُ  
اللَّهُ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا  
مُقَدُّورًا ۝

40.Asu ala matwaie Movoo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na mamŭkŭie We, na malea kŭmŭkŭia ūngī ona wīva ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe ta Mŭtali.

الَّذِينَ يَبُلَّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَحْشُونَهُ وَلَا يَخُونُ  
أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ۝

41.Mŭamati ti ithe wa mŭndū ona wīva kaī wa aŭme menyu, īndī we nī Mŭtŭmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na nī Usiilo-wa-Athani; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūmanyi musŭu wa syīndū syonthe.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولُ  
اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝

## LUKU 6

42.Inyw'ī ala mwītkīlaa! Mŭlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlilikano mwingī;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ وَكُفِّرُوا كَثِيرًا ۝

43.Na mŭtaīe We kīoko na wīoo.

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝

44.We nī We Ula ūetae maŭathimo iŭlŭ wenyu, na ota ūu alaīka Make, nīkana We atonye kŭmumya inyw'ī mīhembani yonthe ya kīvindu kŭmŭtwaa kyeninī. Na We nī Usŭtwe nī tei kwa etfīli.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ۝

45.Ngethi syoo mŭthenyanī ūla makakomana Nake ikeethwa, 'Mŭuo.' Na We nŭseŭvītye ītuvi ya ndaīa kwoondū woo.

تَجِيبُهُمْ يَوْمَ يَقُولُهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا  
كَرِيمًا ۝



46. We Mwathani; kwa ūla w'o, Ithyĩ tũtũmĩte we ta Ngũsĩ, na Mũeti-wa-Uvoo Mũseo, na Mũkaanany'a,

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

47. Na ta Mwĩtani kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa mwĩlao Wake, na ta Taa ūla ūnenganae kyenĩ *kĩĩsu*.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذِينِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۝

48. Na matavye etĩkĩli ūvoo mũseo kana mo makeethĩwa na mumo mwingĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَبَشِيرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَن لَّهُمْ مِنَ اللَّهِ نَصًّا كَبِيرًا ۝

49. Na ndũkamaatĩle alei na angangani, na ndũkethukĩĩsyethokoany'o syoo, na ia wĩkwatyō waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩanĩle kwĩthwa ta Mũsũvĩ.

وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذُنَهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝

50. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla inyw'ĩ mwatwaa iveti mbĩtĩkĩli na mũkinenge talaka mbee wa mũtaikiĩtĩte syo, ĩndĩ inyw'ĩ mũĩ na watho ĩũũ wasyo ĩũũ wa ĩvinda yĩla yĩtwĩtwe ya kweteela yĩla inyw'ĩ mũtalaa. Kwa ūu, inengei kyaũya kyasyo na mũisyumaasya na mwĩkalĩle mwanake.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عَدْوٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَنَعُوهُنَّ وَسَرَخُوهُنَّ سِرَاحًا جَدِيدًا ۝

51. We Mwathani! Ithyĩ nĩtũkwĩtĩkĩlĩtwe iveti syaku ĩla we umĩsyethaasya syasyo, na ĩla syĩ uungu wa kw'oko kwaku kwa aũme katĩ wa ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkũnengete we ta ūtandĩthyo wa mũtavo wa kaũ, na eĩtu ma mwendw'au waku ūla mũkũũ kana ūla mũnini, na eĩtu ma naĩmĩu, ona eĩtu ma naĩmĩu ala we wathamie namo, ona kĩveti kĩngĩ ona kĩva kĩla kĩtĩkĩlĩte ethwa nĩkĩkwĩnengane kyo mbene kĩtwawe nĩ Mwathani na ethwa Mwathani nũnĩkwenda kũkĩtwaa: ūndũ ūũ nĩ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَعْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي أَتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِنَّا إِفَاءً اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَدَتِ عَمَّكَ وَبَدَتِ عَمَّتِكَ وَبَدَتِ خَالِكَ وَبَدَتِ خَلِيكَ الَّتِي هَاجَرْتَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَنْتَحِبَهَا فَخَالِصَةٌ لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

kwoondũ waku wĩweka tũ, no ti kwa etĩkĩli ala *angĩ*, Ithĩ nĩtũminĩte kũtavany'a ũndũ kũmaĩĩte mo ʔũũ wa iveti syoo na ila syĩ uungu wa moko moo ma aũme, nĩkana vaikethwe na thĩna kwaku we *mĩthũkũmĩlenĩ* ya wĩa waku. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

52. We nũtonya kũtĩsya kũtwaa kĩmwe ona kĩva katĩ wasyo *ethwa* we nũkwenda na we nũtonya kwĩyosea we mwene kĩla we ũkwenda. Na *ethwa* we nũkwenda *kũũnga* kĩmwe katĩ wa ila waiie ũtee, vai ũthũku kwaku. Kũũ nĩkũvoovya metho masyo, na nĩkana iikakwatwe nĩ kyeva, na nĩkana syonthe itonye kwendeew'a nĩ syĩndũ ila we winengete syo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mũmĩsya.

53. Ti kwĩtĩkĩlye kwaku *kũtwaa* iveti ʔĩtina wa ii kana kw'ikũany'a na *ingĩ* ona ũseo wasyo wakwendeesya ata, ateo kĩla kĩ uungu wa kw'oko kwaku kwa aũme. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũsyaĩsya wa syĩndũ syonthe.

## LUKU 7

54. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikalike nyũmbanĩ sya Mwathani ateo mũthoketw'e ʔĩfunĩ na ona kũilyĩ ũu, ti tene mbee wa ʔũ ũtanamba kũuwa. Indĩ likai yĩla inyw'ĩ mwathokw'a, na yĩla mwamina kũya, nyaĩkai, mũte kwenda kũmantha kũea ngewa. Uu nũmũvĩngĩsaa Mũtũmwa, nawe nĩwĩw'aa nthoni *kũmũkũya* inyw'ĩ mũthi. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe *ndew'aa* nthoni kũneena ũla

تُرْجَى مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتُؤَيِّ إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ  
وَمِنْ ابْتِغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ  
أَدْنَىٰ أَنْ تَقَرَّ أَعْيُنُهُمْ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا  
آتَيْتَهُنَّ كُلَّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ  
اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥٢﴾

لَا يَحِلُّ لَكَ الزَّوْجُ مِنَ بَعْدِ وَلَا أَنْ تَبْدَلَ بِهِنَّ  
مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ  
يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ﴿٥٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ  
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرِ نَظِيرٍ لَهُ وَلَا تَكُنْ  
إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَ  
لَا مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى

w'o. Na yīla inyw'ī mūōsyītya syo syīndū iveti sya Mwathani syītyei mwī ītina wa tūtū. Uu nī ōtheu vyū kwa ngoo syenyu na kwa ngoo syasyo. Na kūimwaīlīte inyw'ī kūmūthīny'a Mūtūmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona kwīsa kwitwaa iveti syake ona īndī ītina wake. Nīw'o, isu ītonya kwīsa kwīthwa yī nāī nene mūno mbee wa ōthyū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

55. Inyw'ī mwakyumbūla kīndū kana mwakīvitha, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūsyīfī syīndū syonthe nesa vyū.

56. Ti īvītyo kwasyo ōndōnī ōō kwonana na maaīthe masyo, kana syana syasyo, kana anaa nyinyia masyo, kana iveti ila syī uungu wa moko ma aūme masyo, kana anaa nyinyia masyo, kana iveti ila syī uungu wa moko ma aūme masyo, na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe inyw'ī iveti sya Mwathani, nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ngūsī īlū wa syīndū syonthe.

57. Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaīka Make nīmatūmaa maūathimo īlū wa Mwathani. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Onenyu nīmwaīlīte nī kūmūvoyea maūathimo īlū wake na kūmūkethya we na ngethi sya mūuo.

58. Nīw'o, ala mamūthatasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake----Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmaumanīe mo īlū wa nthī īno na

الَّتِي قَسَتْ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ  
وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسَلُّوهُنَّ مِنْ دَرَارِجِهِنَّ  
ذِكْرُكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ  
أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ  
بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ۝

إِنْ بُدِّدَ وَاشْتَبَّ أَوْ خُفِيَ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ  
عَلِيمًا ۝

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا  
أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءِ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا  
مَلَائِكَتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ  
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۝

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ  
آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي  
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ۝

Itunī, na nūseūvītye ūsilīlo ūsonokasya  
kwoondū woo.

59. Na asu ala mamasukaa aūme eṭkīli  
na iveti mbīṭkīli nūndū wa ūndū ūla mo  
matekīte, makeethwa na ḥḥyo ya  
kwīlīanīla na naī yīyonanītye.

### LUKU

60. We Mwathani! Tavya iveti syaku na  
eṭtu maku, na iveti sya eṭkīli, kana  
syaīlīte nīkūtheesya ngūa syasyo īlū  
wa mothyū masyo. Uu nīw'o kwaīlīte  
nīkana itonye kūvathūkanw'a na  
iikathīnw'e. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū,  
Usūṭwe nī tei.

61. Ethwa angangani, na asu ala mena  
ūwau nthīnī wa ngoo syoo, na asu ala  
manyaīlkasya ndeto sya mana nthīnī wa  
mūsyī, maikaeka, vate nzika, Ithyī  
tūkatuma we ūngamana namo; īndī mo  
maikekala īngī vakuvī naku ateo kwa  
īvinda īnini.

62. Indī mo makeethīwa me aumanīe,  
ovala vonthe mo makethwa maī,  
makakatwa na kūtilangwa ilungu.

63. Usu nīw'o wīthīṭwe wī mūtuo wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe īlū wa ala  
mavītie tene, na we ndūkorīa ūalyūko  
nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

64. Andū meūkūlya we īlū wa ūla Saa,  
asya, 'Umanyi waw'o wīna Ngai Mwene  
W'onthe eweka.' Na nī kyaū  
kīkaūmanyīthya we kana ūla Saa  
nūtonya kwīthwa wī vakuvī?

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيًا  
وَالنَّسَبِ وَالْأَهْلِ وَبُهْتَانًا وَإِنَّمَا مِثْلُهُ

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّدَوَائِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَالْمُؤْمِنِينَ  
يُذِينَ عَلَيْهِمْ مِنْ جَلَاءِ بَنِيهِمْ ذَلِكَ أَذَى أَنْ  
يُعرفنَ فَلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَفْوًا رَحِيمًا

لَنْ لَمْ يَنْتَهَ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ  
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا  
يُجَاوِزُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا

مَالْعَوْنِينَ أَيْنَمَا تَقِفُوا أَخِذُوا وَقِفَتَكُمْ تَقِيلًا

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ يَجِدَ لِسُنَّةِ  
اللَّهِ تَبْدِيلًا

يَسْأَلُ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ  
اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا

65. Ngai Mwene Vinya W'onthe vate  
nzika, nūmaumanfe alei, na  
nūmaseŭvīsyē mo mwaki wakene,

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۝

66. Vala nthĩnĩ waw'o, mo makekalaa  
tene na tene. Mo maikamwona mūsŭvĩ  
kana mŭtetheesya *nthĩnĩ wa vo*.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجْدُونَ فِيهَا مَرْجُواً وَلَا نَصِيراً ۝

67. Mŭthenya ūla mothyŭ moo  
makaalyŭlwa nthĩnĩ wa Mwaki, mo  
makaasya, 'Aa! Mwa takethwa ithyĩ  
nĩtwamwĩw'ie Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na kŭmwĩw'a Mŭtŭmwa!

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا  
أُطْعِمْنَا اللَّهَ وَأَطْعِمْنَا الرَّسُولَ ۝

68. Namo makaasya, 'Mwĩai waitŭ, ithyĩ  
twamew'ie anene maitŭ na ala maĩ ūlŭ  
waitŭ namo nĩmatŭthyoekisye ithyĩ  
kuma nzĩanĩ.

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطْعَمْنَا سَادَتَنَا وَكِبَرَاءَنَا فَأَصَلَّوْنَا  
السَّبِيلَ ۝

69. 'Mwĩai waitŭ manenge mo ūsilflo  
kŭndŭ kwĩĩ na maumanfe na kĩumo  
kĩnene mŭno.'

رَبَّنَا ارْزُقْنَاهُمْ أَزْوَاجًا ذُرِّيَّاتَهُمْ وَأَنْبِيَاءَهُمْ وَالْعَنَابُ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنَاهُمْ لَعْنًا  
كَبِيرًا ۝

## LUKU 9

70. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mŭikethwe  
mŭilyĩ ta asu ala mamŭthatisye na  
kŭmŭmanga Mose; Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwamŭvetangie we na  
kŭmŭthesya maŭndŭnĩ ala mo  
mamŭneeneaa we. Na we aĩ mŭtaĩwa  
mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى  
فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا ۝

71. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mŭkĩei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, na neenai ndeto  
ĩla ya w'o.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَفُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝

72. We akaalyŭla mwĩkalo wenyu  
kwoondŭ wenyu na kŭmŭekea inyw'ĩ  
naĩ syenyu. Na ūla ona wĩwa ūmwĩw'aa

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe na  
Mütümwa Wake, vate nzika akakwata  
ókílyo wí vinya.

73. Níw'o, Ithyí nítwaumisye Wíkwyatyo  
kwa matu na nthí na ííma, Indí syo  
nísyaleile kókua na syáókíla. Indí mündü  
níwawosië. Ow'o, we *nũtonya kwĩthwa*  
ate mülÜngalu, na wa kwílea *we-mwene*.

74. *Umĩĩĩlo wa Ündü ÜÜ nĩ*, kana Ngai  
Mwene Vinya W'onthe akamasíĩĩla  
aũme ala angangani, na aka ala  
angangani, na aũme athaithi ma  
.mĩvwanano, na aka athaithi ma  
mĩvw'anano, na Ngai Mwene Vinya  
amethiũĩlaa na tei aũme aũme ala etĩkĩli  
na aka ala etĩkĩli; na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ,  
Usũĩtwe nĩ tei.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ  
الْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا  
الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۝

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ  
وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ  
۝ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

## سُورَةُ سَابَا مَكِّيَّةٌ

AL - SABA  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Ula nĩ Syake ila syĩ  
matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa  
nthĩ, na ndaĩa syonthe nĩ Syake Itunĩ;  
na We nĩ Ula Mũĩ, na Mũmanyi-wa-  
Syonthe.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ  
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ٢

3. We nĩwĩsĩ maũndũ onthe ala malikaa  
ũlũ wa nthĩ na onthe ona meva ala  
maumaa nthĩnĩ wayo, na kĩla kyonthe  
kĩtheaa kuma Itunĩ na kĩla kyonthe  
kyambataa nthĩnĩ wayo; Na We  
Ausũtwe nĩ tei, Mũekanĩ-Mũno Vyũ.

يَعْلَمُ مَا يَلْجِ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا  
يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ  
الْغَفُورُ ٣

4. Na asu ala matetĩkĩlaa maasya, 'Saa  
ũla ndũkoka ũlũ waitũ ona ĩndĩ.  
Asya, 'Iĩ, Kwa w'o wa Mwĩai wakwa,  
Ula ũmanyaa maũndũ ala matonekaa,  
w'o vate nzika ũkavika ũlũ wenyu!  
Ukamũvikĩla Vai kĩndũ ona kĩva kĩna  
ũito wa kaveke Itunĩ kana ũlũ wa nthĩ  
kana kĩnini mbee wa ũu, kana  
kĩnenange kĩmũvonokaa We, ĩndĩ  
syonthe nĩ nandĩke Ivukunĩ yĩla  
yĩvuanasya nesa.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَ  
رَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عِلْمُ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ شَيْءٌ  
دُرُورٌ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْغُرُ مِنْ  
ذَٰلِكَ وَلَا أَكْبَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٤

5. Nĩkana We atonye kũmatuva ala  
metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo. Aa  
nĩmo ala makethwa na ũekee na kyaũya  
kya ndaĩa.

لِيَنْجِزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ  
مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥

6. ĩndĩ ta asu ala mething'ĩlasya  
kũmĩkaananĩsya Mĩsoa Yaitũ,  
maimantha kũsyamananga mawalany'o

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ  
مِنْ رِزْقِنَا إِلَيمٌ ٦

Maitū, mo nīmo ala tūlū woo vakethwa  
ūthiny'o wa ūsilīlo wī woo.

7.Na asu ala manengetwe ūmanyi  
monaa kana kīla kyonthe ona kīva  
kīvuanītw'e kwaku kuma kwa Mwīai  
waku nī kyo w'o, na matongoasya  
nzīanī ya Ula-wī-Vinya, Ula-Waīlītwe-  
nī-Kūtaīwa.

8.Na asu ala matetkīlaa maasya,  
'Tūmwony'e mūndū ūla ūnūmwīa  
inyw'ī kana yīla inyw'ī mūkatilīkanga  
tūlungu, *nīmūkathayūūkw'a* ta kyūmbe  
kyeū?

9.We aseūvītye ūvūngū tūlū wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe kana akwatītwē  
nī ndūūka? Tiw'o, īndī nī asu ala  
matetkīlaa itu nīmo makwatītwē nī  
ūsilīlo na nīmaendete vaasa mūno  
īvītyonī.

10.Mo nomonaa kīla kī mbee woo na  
kīla kī ītina woo kya ītu na nthī? Ithyī  
tūkenda, nīūtuma nthī īthelekelya nthī  
vamwe namo, kana tūkatuma ilungu  
imwe kuma ītunī ivalūkanga tūlū woo.  
Nthīnī wa ūu, vate nzika, ve Kyama  
kwa kīla mūthūkūmi mwīlīli.

## LUKU 2

11.Na kwa ūla w'o, Ithyī  
nītwa mūnengie Ndaviti mumo kuma  
*Kwitū-Ene*: 'Inyw'ī īīma, Ithiūei kwa  
Ngai mwīna wīnyivyo musūu mwī  
vamwe nake we, na inyw'ī nyūnyi, *ota  
ūu*.' Na Ithyī nītwoololoisye kīlaa  
kwoondū wake,

وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ  
رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ  
الْحَمِيدِ ⑤

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنْبِئُكُمْ  
إِذَا مَرَّكُمْ كُلُّ مَكْرَإٍ أَنْكُم لَفِي سَكِينٍ ⑥

أَفَتَأْتِي عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ حِجَّةٌ مُبِينٌ  
لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ  
بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ⑦

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا يَبْنِي أَيْدِيهِمْ وَمَا حَلَفُهُمْ مِنَ السَّمَاءِ  
وَالْأَرْضِ أَنْ تَنْشَأَ تَخْشَفَ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطَ  
عَلَيْهِمْ كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ  
عَنِيبٍ ⑧

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مَتَاعًا فَضْلًا ۚ يَجِبَالٍ أَزْوِي مَعَهُ وَ  
الْعَلْيَاءِ ۚ وَالتَّالِيَهُ الْحَدِيدَ ⑨





mekalile mwĩkaloni wa ūsilĩlo wa kũsonokw'a.<sup>1\*</sup>

16.Vate nzika, kyaĩ Kyama kwa andũ ma Savaa nthĩnĩ wa nthĩ yoo: mĩũnda tĩĩ, ngalĩ ya kw'oko kwa aũme na ya kw'oko kwa aka; 'Yai katĩ wa kyaũya kya Mwĩai wenyu na mũtũngĩei We mũvea. Nthĩ nzeo na Mwĩai waku nĩ Mũekanĩ-Mũno-Vyũ.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكِهُمْ آيَةٌ ۖ جَنَّتِ عَنْ يَمِينٍ  
وَشِمَالٍ هُكُّوا مِنْ زِدِّي رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بُلْدُهُ  
طَبِيبَةٌ ۖ وَرَبُّ غَفُورٌ ۝

17.Indĩ mo nĩmaalyũkile; kwa ūu, Ithyĩ nĩtwamatwaĩe mo kĩw'ũ kyai kuma ndianĩ mbũthũku. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo vandũ va mĩũnda yoo, mĩũnda tĩĩ yĩna mosyao me ūu na tamalisiki na mĩtĩ mĩvũthũ ya mĩkũnasi.

فَاعْرَضُوا فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سِلَ الْعَرِيمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ  
بِحَبْنَتِيهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْلٍ خَطِيطٍ وَأَثَلٍ ذُنُوبٍ  
مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ۝

18.Ithyĩ nĩtwamaĩvie ūu nũndũ wa kũlea kũtũnga mũvea kwoo; na Ithyĩ tũimaĩvaa ūu ateo ala matatũngaa mũvea.

ذَلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجْزِي إِلَّا الْكَفُورَ ۝

19.Na Ithyĩ nĩtwaiie katĩ woo na mĩsyĩ tĩla twaathimĩte, mĩsyĩ *ĩngĩ* tĩla yoonekaa nesa, na Ithyĩ tweekĩie syĩkalo ithengeanĩe katĩ wasyo, *twaasya*,

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا  
قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ ۖ سِيرُوا فِيهَا  
لِكُلٍّ وَايَآمًا آمِينَ ۝

<sup>1</sup> \*Ndeto Ino 'daa'bah' *kĩnyũ* kya *nthĩ* *ĩvetaa* mĩkalĩle yonthe ya thayũ ya nyamũ. Kwa ūu, ūalyũlo wa 'Kĩnyũ kya *nthĩ* ' wafĩtwe kwoswa ta nthimo kana ngelekany'o yĩũtavany'a ūndũ ūngĩ eka *kĩnyũ* okĩla twĩsĩ. Ūũ ūwetetwe vaa nĩ mwana wa Solomoni ūla ūtaatiĩwa mĩkalo ona ūmwe wa kĩvea nĩ tĩthe na ūĩ na ūtongoi mũseo ūla watumie tĩthe Solomoni amanyĩka. Nthĩnĩ wa ūsumbĩ wake Solomoni nĩkwamanyĩkie okavola kwa asu anene maĩ na vinya mamwĩlingĩtĩte na ala we wamasindĩte na kũmaia uungu wake *mayini* kana yu Solomoni nĩ mũkw'ũ. Mo nĩmaleile kwĩw'a mĩao ya ūsumbĩ, na maete mũtĩlkangano mũnene wa ūsumbĩ ūsu mũnene.

Tambūkai nthĩnĩ wayo ūtukū na mūthenya mwĩna mūuo.’

20.Indĩ mo vandū va kūtūnga mūvea, kwa Ngai, maisye, ‘Mwĩai waitū, ĩkĩa syĩkalo ndaasa katĩ wa syalo sitū.’ Namo nĩmeevĩĩsye mo ene; kwa ūu lthyĩ nĩtwamatwĩkĩĩthisye mo ta wano na twamatilangany’a mo ilungu, wanangĩko mwĩanĩu. Nthĩnĩ wa ūndū ūu vate nzika, ve Syama kwa kĩla mūndū wĩyūmĩĩasya na kūtūnga mūvea.

21.Na Ivilisi eethĩa kana ūtw’io wake kwoo wai w’o, kwa ūu, mo nĩmamūatĩie we, *onthe* ateo nguthu ya w’o ya etĩkĩli.

22.Na we ndaĩ na ūtonyi ĩlūlū woo, Indĩ *kwaiyĩ ūu* nĩkana lthyĩ tūtonye kūvathūkany’a asu ala meetĩkĩlile *ūvoo wa* Itunĩ kuma katĩ wa asu ala maĩ na nzika ĩlūlū wayo. Na Mwĩai waku nĩ Mūsyaĩsya ĩlūlū wa syĩndū syonthe.

### LUKU 3

23.Asya, ‘Meteti asu ala inyw’ĩ mūmetaa *kwĩĩhwa ngai* ūtee wa Ngai Mwene Vinya W’onthe. Mo mai na ūtonyi ona ĩlūlū wa kaimdū kanini *ke* matunĩ kana ke ĩlūlū wa nthĩ, ona mai na kĩaanda katĩ wa syellĩ, ona We nde mūtetheesya katĩ woo.’

24.Vai ūvoyaĩ ūkauna mūvoyewa Kwake, ateo kwa ūla We ūmūnengete ūthei waw’o, kūvika yĩla ngoo syoo ikethwa ivetangĩw’e wia mo makakūlya, ‘Mwĩai wenyu aneenie ata?’ Mo *Atūmwa* makasūngĩa, ‘Ula-

فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ  
فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَقْنَاهُمْ كُلَّ مَسْرَجٍ إِنْ فِي  
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ⑤

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا  
فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑥

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ  
بِالْآخِرَةِ وَمَنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ  
شَيْءٍ حَفِيفٌ ⑦

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ  
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ  
فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍَ وَمَا لَهُ مِنْ لَدُنْهِمْ ⑧

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ هُوَ  
إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا  
الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ⑨

w'o.' Na We nĩ Ula-Wĩ-Iŭlũ, Ula-Mũnene.

25.Asya, 'Nũũ Ūla Ūmũnengae inyw'ĩ ūtethyo kuma matunĩ na Iŭlũ wa nthĩ? Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Ona ethwa inyw'ĩ kana ithyĩ twĩ ūtongoinĩ Ūla wa w'o kana Iŭityonĩ yĩyonanĩtye.'

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْيَاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ⑤

26.Asya, 'Inyw'ĩ mũikakũlw'a ūndũ Iŭlũ wa naĩ siitũ, ona ithyĩ tũikakũlw'a ūndũ Iŭlũ wa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

قُلْ لَا تَسْأَلُونَ عَنَا أَجْرَ مَنَا وَلَا نَسْأَلُكُمْ عَمَّا تَعْمَلُونَ ⑤

27.Asya, 'Mwĩai waitũ, akatũete ithyĩ ithyonthe vamwe; Iĩdĩ We akatw'a sila katĩ waitũ na w'o: na We nĩ We Mũsili, Umanyi-W'onthe.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ⑤

28.Asya, 'Mbonya' ai Nyie asu ala mũmakwatanĩtye vamwe Nake We ta atindany'a. Aiee! Inyw'ĩ mũitonya kwĩka ūu, nũndũ We nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wĩ-Vinya, Ula-Mũĩ.

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑤

29.Na Ithyĩ tũikũtũmĩte we Iĩdĩ nĩ ta mũeti-wa-ũvoo mũseo na Mũkaanany'a, kwa mbaa andũ onthe ma nthĩ, Iĩdĩ andũ aingĩ mũno vyũ mayĩsĩ.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَقُلْ لِّلنَّاسِ لَئِن كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑤

30.Namo makũlasya, 'Utianĩo ūũ ūkeanĩw'a Iĩdĩ ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o?

وَيَقُولُونَ قَتَلْنَا هَٰذَا الْوَعْدَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ⑤

31.Asya, 'Utianĩo wenyu nĩ Ūla inyw'ĩ mũtatonya kũtiwa Iĩtina waw'o kwa kavinda kanini ona kana inyw'ĩ mũkaũvĩtũka w'o mbee.'

قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَخْذِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً قُلْ هِيَ وَلَا تَسْتَفِيدُونَ ⑤

## LUKU 4

32.Na ala matetfika maasya, 'IthyI tũkamfika Kulani Ino, ona maũndũ ala maĩ mbee wayo; na takethwa nũtonya kwĩsa kũmona eki-ma-naĩ ylla makaũngamw'a mbee wa Mwĩai woo, maitũlana mũtĩ mũndũ na ũla ũngĩ. Asu ala masũanĩawa ta onzu makamakũlya ala maĩ ekathĩi, 'Takethwa ndwaĩ ũndũ wenyu inyw'I, ithyI vate nzika, twĩthwa tweethiwe twĩ etĩkĩli.'

33.Asu ala maĩ ekathĩi makamakũlya ala masũanĩawa ta onzu, 'IthyI nithyI twamũvetie inyw'I ũtongoinĩ, Itina wa w'o kũmũvikĩ inyw'I? Aiee, inyw'I ninyw'I ene ala mwaĩ avĩtany'a.'

34.Na asu ala masũanĩawa kwĩthwa me onzu makamatavya ala meekathĩaa, 'Aiee, Inĩ ninyw'I mwasamaa nzama syenyu sya ũtukũ na mũthenya, ylla inyw'I mwatũngĩlasya kũmũlea Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmwĩanany'a We na ngai ingĩ.' Namo makavitha wĩlilo woo mawona ũsilĩlo; na IthyI tũkeekĩ mĩnyololo ngingonĩ sya asu ala maleile kwĩfika. Mo makatuvwa kwoondũ wa maũndũ ala mo meekie.

35.Na IthyI tũyaamũtũma Mũkaanany'a nthĩnĩ wa mũsyĩ ona ũmwe Inĩ athw'ii maw'o maisye, 'Vate nzika, ithyI nĩtũũmalea maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo.'

36.Namo maisye, 'IthyI twĩna ũthw'ii mwingĩ na syana; na ithyI tũikasĩlĩwa.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ يَقُولُ الْيَقُولُ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ۝

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنْتُمْ صَدَدْتُمْ عَنْ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ۝

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الْيَلِيلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا التَّدَامَةَ لَنَا رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْيُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَهْلَ الْيُتُونَ إِلَّا مَا كَانُوا يَسْكُونُونَ ۝

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ۝

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَأَعْيُنٌ مُعْتَدِينَ ۝

37.Asya, 'Nīw'o Mwīai wakwa athanthaasya kyaŭya kwa ūla ona wīva We wendaa na kŭmŭnyivīsyā kyo kwa ūla ona wīva We wendaa; Indī andū aingī mŭno vyū mayīśī.'

قُلْ إِنْ رَبِّي يَسْطِرُّ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

## LUKU 5

38.Na ti mothw'ii menyu kana syana syenyu ila ikamŭete inyw'ī vakuvī Naitū Ithī ūnenenī, Indī asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, makeethwa na ituvi kŭndū kwīlī nŭndū wa ūndū mo meekie. Namō makeethwa na mŭuo nyŭmbanī ndŭŭlu.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعِيفِ يَبْنَاهُمْ لَهُمْ فِي الْغُرُفِ أَمْوَانٌ ﴿٣٨﴾

39.Na ta asu ala mething'īlasya kwananga kīleelo kya Mīsoa Yaitū, mo nīmo ala makaetwe ūthyū kwa ūthyū kwa ūsilflo.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٩﴾

40.Asya, 'Vate nzika, Mwīai wakwa athanthaasya kyaŭya katī wa athŭkŭmi Make ta asu kwa ūla We wendaa na akīnyivasya kwa ūla We wendaa. Na kīla inyw'ī mumasya ona kīva, We akakītūngīa; na We nī Ula-Mŭnengani Mŭseo Vyū katī wa anengani.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَسْطِرُّ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٤٠﴾

41.Na lilikanai mŭthenya ūla, yīla We ūkamombany'a mo onthe vamwe; na Indī We akamatavya alaīka, 'Inyw'ī ninyw'ī ene ala mo mathaithaa?

وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤١﴾

42.Mo makasūngīa, 'Wī Mŭtheu We. We Nue Mŭsŭvī waitū kwoo. Aiee, Indī mo mathaithie Mayini; aingī mŭno vyū moo nīmo meetīkīlile.'

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤٢﴾

43.'Kwa ūu, ūmŭnthī, mŭyīlthwa na ūtonyi wa kŭmŭuna kana wa kŭmwīka

قَالُوا يَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

naI m0nd0 na 0la OngI.' Na IndI IthyI t0kamataavya asu ala meekie moth0ku: 'Samai inyw'I 0sill0 wa Mwaki 0la inyw'I mwa0leile.'

44.Na ylla Mlsoa mltheu Yait0 yasomwa kwoo, mo maasya, 'U0 nI m0nd0 0la 0n00mantha k0mumya inyw'I nthInI wa ma0nd0 ala maaIthe menyu mathaithaa.' Namo masya, 'U0 nI 0v0ng0 m0se0vye.' Na asu ala mateIklflaa, ylla mavikIwa nI 0la w'o maasya, 'KI ti kInd0 ateo nI 0oi wlyonanItye.'

45.Na IthyI t0yaamanenge mo mavuku ala masomie, ona t0yaamat0mIa mo M0kaanany'a ona 0mwe mbee waku.

46.Na asu ala maI mbee woo ota 0u nIma0leile 0la w'o--na aa mayaa0vikIa ona kIlungu kya Ik0mi kwa ma0nd0 ala ithyI twamanengie mo, IndI nImamatw'IkIthisye At0mwa Makwa ta akengani. Kwa 0u, waI 0aly0ko m0th0ku ata 0la Nyie naetie!

#### LUKU 6

47.Asya, 'Nyie nIm0ingIIsya inyw'I mwIke kInd0 kImwe t0: M00ngame mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mwI eII-eII na 0mwe-0mwe na IndI m0is0anIa. Inyw'I IndI, m0kamanya kana m0nyanyae wenyu ndena nd00ka; we nI M0kaanany'a kwenyu t0 I0I0 wa 0sill0 mwai 0la 0kIte.'

48.Asya, 'Ituvi ylla nyie nIthwa naamwItya inyw'I---yItw'Ike yenyu. Ituvi yakwa yI vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe t0; na We nI Ng0sI I0I0 wa syInd0 syonthe.

49.Asya, 'Kwa 0la w'o, MwIai wakwa aIlflaa w'o I0I0 wa 0v0ng0. We nI M0manyi-M0nene wa ma0nd0 ala matonekaa.'

وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٥٠﴾

وَإِذَا نَسِلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بِعَذَابٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رِيحٌ يَرِيدُ أَنْ يَصُدَّ كُمْ عَنْكَ كَانِ يَعْبُدُ آبَاءَكُمْ وَ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا فُتْرَةٌ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَاحِقٌ لَنَا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا بَعْضُ مِثْقَلٍ ﴿٥١﴾

وَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٥٢﴾

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا وَعْثَهُمْ فِي مَا آتَيْنَهُمْ فَكَذَّبُوا أُرْسِلْ فَيَكْفُفُ كَانَ يُكْذِرُ ﴿٥٣﴾

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْقَلُ ذَرَّةٍ ثُمَّ تَنكُرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جَنَةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٥٤﴾

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٥﴾

قُلْ إِنْ رَفِئْتُ يَدِي بِالْحَقِّ عَلَامُ الْغُيُوبِ ﴿٥٦﴾

50. Asya, 'W'o nūvikīte' na ūvūngū ndwaī ūtonya kwambīlīlīya kana kūtūngīlīlīla *kīndū ona kīmwē*.

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِيُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ⑤

51. Asya, 'Ethwa Nyie nīmībtasya, Nyie nīvītasya kwoondū wakwa mwene; na ethwa nyie nīndongoew'e nesa, kītumi nūndū wa maūndū ala Mwīai wakwa ūmbuanīsyē nyie. Nīw'o, We nī Wīw'i- W'onthe, Wī-Vakuvī.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ  
فِيمَا يُرِيدُ إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ⑥

52. Na takethwa we nīwīsa kūmona mo yīla makakūnw'a na w'ia! Na īndī vaikethwa na wīvitho, namo makakwatīawa ovandū vakuvī.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فِرْعَوْنُ فَلَا قُوَّةَ وَ أَخِذْ مِنْ مَّكَانٍ  
قَرِيبٍ ⑦

53. Na mo makaasya, 'Ithyī yu nītūūwītīkīla.' Indī kūtonyeka ata mo kūkwata mūtīkītō kuma vandū vaasa ta ūū,\*<sup>2</sup>

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ ؕ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَادُ شُ مِنْ مَّكَانٍ  
بَعِيدٍ ⑧

54. Nīw'o, mo nīmaūleile w'o mbeenī na makwatana na maūtalīthyo kuma vandū vaasa.

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْدِرُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ  
مَّكَانٍ بَعِيدٍ ⑨

55. Na kīsīlī kīkeekīwa kātī woo na maūndū ala mo mendaa, tondū kweekiwe kwa ala mailī tamo mbee. Mo *ota ūu* maī nthīnī wa nzika īvūavūanasya mūno.

وَجِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُوتَ  
بِ أَشْيَاءِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُذِيبٍ ⑩

<sup>2</sup> \*Kwa Okuvī, vaa veasya, kana ītina wamo kwīvetanga mūtīkītōnī mo ene kūasa tene, mo maikethwa matonya kūkwata mūtīkītō īvīndanī ya ūsīlīlō



## سُورَةُ فَاطِرٍ مَكِّيَّةٌ

(٢١)

## FATIR

(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene  
VinyaW'onthe, ūla UsŭItwe nI ūlau,  
UsŭItwe nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaſa syonthe nI sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, MŪmbi wa matu na  
nthI, ūla ūmatw'IkIthasya alaſka ta  
Atŭmwa, mena nthwau, ilI, itatŭ, na  
inya. We ongeleelaa ūmbinI Wake kIla  
We wendaa; nŭndŭ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe E-na ūtonyi Iŭlŭ wa syIndŭ  
syonthe.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ  
السَّيِّئَاتِ رُسُلًا أَوَّلَىٰ أَحْسَنَ مَثَنَىٰ وَتِلْكَ وَرُبَّ  
يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنْ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ  
قَدِيرٌ ②

3. Tei ona wIva ūla Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūmanengae andŭ----vatiI ona  
ūmwe ūtonya kŭsiIla, vatiI ona ūmwe  
ūtonya kŭkyathŭkIla kuma vau; Na We  
nI ūla-Mwene-Vinya, ūla-MŭI.

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا  
وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ  
الْحَكِيمُ ③

4. Inyw'I andŭ, lilikanai Inee ya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe yIla yI Iŭlŭ  
wenyu. Ve MŪmbi ūngI eka Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ūla ūmŭnengae  
inyw'I kuma ItunI na Iŭlŭ wa nthI? Vai  
ūngI waIlwe nI kŭthaithwa ateo We.  
IndI inyw'I mwIalyŭlwa nakŭ?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ  
مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ  
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ④

5. Na ethwa mo nI meŭkŭlea we, nIw'o,  
Atumwa ma Ngai ala maI mbee waku  
nI maleilwe; na maŭndŭ onthe  
matŭngawa kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe kwoondŭ wa ūtw'io.

وَأَن يَكُنَّ بُيُوتُكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ وَ  
إِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ⑤

6. Inyw'I andŭ, kwa ūla w'o, ūtianŭ wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nI w'o,  
kwa ūu, thayŭ wa nthI Ino  
ndŭkamŭkenge inyw'I, ona Mŭkengani

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ  
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۖ وَلَا تَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ⑥

ndakamŭkenge Iŭlŭ wa Ŭndŭ Ŭkonŭ  
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

7.Vate nzika, Satani nŭ mŭmaitha  
wenyu; kwa Ŭu, mwosei we ta  
mŭmaitha. We ametaa avikŭli make  
nŭkana mo matonye kŭtw'ŭka ekali-ma-  
Mwakini wakene.

8.Kwa asu ala matetŭkŭlaa ve Ŭsilŭlo  
mwai. Na kwa asu ala metŭkŭlaa na  
kwŭka mawŭa maseo ve Ŭekeo na ŭtuvi  
ŭnene.

## LUKU 2

9.We Ŭla Indŭ, meko make  
manakavŭtw'e na kwoneka me maseo  
Ŭndŭ Ŭmwe na Ŭla wŭŭkŭlaa na kwŭka  
meko maseo w'o? Vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe amŭtw'ŭlaa wa  
kwaa Ŭla We wendaa na  
amŭtongoeasya Ŭla We wendaa. Kwa  
Ŭu, thayŭ waku ndŭkanange Ŭkŭmaŭŭa  
mo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nŭwŭŭŭ Ŭndŭ mo mekaa.

10.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ  
We witwaa iseve ila syŭkŭlasya  
mathweo; na ŭthyŭ nŭŭmatwaa Iŭlŭ wa  
kŭlungu kya nthŭ kŭla kŭte thayŭ, na  
kŭmŭthayŭŭkya nakyo ŭtina wa kŭkw'ŭ  
kyayo. Uthayŭŭkya ŭkethwa ŭilyŭ ta  
Ŭu.

11.Ula ona wŭva wendaa ndaŭa, Indŭ we  
namanye kana ndaŭa syonthe nŭ sya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Ndeto ila  
nzeo syambataa Kwake na wŭa wa  
ŭlŭngalu

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَنْوِي  
حُزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ١

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا  
يُجِزُّهُمْ عَلَيْهِمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ٢

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنْ لَمْ يَحْكَمْ  
بِهِ مِنْ يَشَاءُ وَيُهْدِى مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبْ  
نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ٣

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَمُسْقَتْهُ إِلَى  
بَلَدٍ مَقْبُوتٍ فَأَخْبَيْنَا لَهُ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ  
النُّشُورُ ٤

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْوَرْدَةَ فَلْيَلْهُ الْوَرْدَةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ  
يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ ٥

nīwitheesya kwambata. Na ala masŭanfaa mothŭku, ve ūsilŭlo mwai tŭlŭ woo; na ūsŭanŭ ūsu mŭthŭku ūkaanangŭka.

12.NaNgai Mwene Vinya W'onthe nīwamŭmbie inyw'ŭ kuma kŭtoonŭ, na ūndŭ kuma ūlovotonŭ ya manzŭ, na We nīwamŭtw'ŭkŭthisye inyw'ŭ eŭf. Na vai kŭveti kŭkuua ŭvu, kana kŭsyaa kaana vate ūmanyi Wake. Na vai ūla thayŭ wake ūasavaw'a mŭno, kana kŭndŭ kŭkavetwa kuma thayŭnŭ Wake, ateo nŭkŭāndŭkŭtwe nthŭnŭ wa ŭvuku. ūu vate nzika, nŭ ūvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

13.Na nganga iŭf iivw'anene: ūŭ wŭ mŭyo, na wakwendeesya na kŭw'ŭ kyaw'o nŭ kŭseo kwa kŭnyuwa, na ūngŭ, wŭ mŭnyŭ na ūŭ. Na kuma nthŭnŭ wa kŭla ūmwe inyw'ŭ nŭmŭŭsaa nyama nzeo, na kumya mathaa ala mwŭkŭfaa mwŭŭ vo. Na we nŭsyonaa ngalawa itemetē itulumo nŭkana inyw'ŭ mŭtonye kŭmantha mumo Wake, na nŭkana mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

14.We aŭlikasya ūtukŭ nthŭnŭ wa mŭthenya na akaŭlikya mŭthenya nthŭnŭ wa ūtukŭ. Na We nŭsyŭkŭŭte syua na mwei wŭanŭ; kŭla kŭmwe kŭsembelaa nzŭanŭ I-yakyo ŭvandanŭ yŭtw'ŭtwe. ūsu nŭ We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŭai wenyu; ūsumbŭ nŭ Wake, na asu ala inyw'ŭ mŭmekalŭaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mai kŭndŭ ona kavuti kanini.

15.Ona inyw'ŭ mŭkameta mo, maikew'a wŭtano wenyu; ona makawŭw'a,

وَالَّذِينَ يَسْكُرُونَ الشَّيْءَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ  
وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْذَرُ ①

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَفْثَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ  
أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ  
وَمَا يُعْمَرُ مِنْ مُعْتَمِرٍ وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عُمُرٍ إِلَّا  
فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ②

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُورًا سَالِحٌ  
شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلِّ تَاكُلُونَ  
لَحْمًا طَرِيقًا وَتَنْتَخِرْجُونَ حَلِيَةً تَلْبَسُونَهَا وَ  
تَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَازِرَ لِيَتَبَتَّغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ  
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ③

يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ  
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ  
مُسَمًّى ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ  
مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ④

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْعَوْا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سِيعُوا مَا

maityonya kŭmŭsŭngŭa inyw'ŭ. Na  
Mŭthenyanŭ wa ŭthayŭŭkyo nŭmakalea  
kŭmwŭanany'a na Ngai kwenyu. Na vai  
ŭtonya kŭŭmanyŭthya we ta ŭmwe ŭla-  
Mŭmanyi wa syonthē.

اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُمْ  
تَقِيْلٌ وَلَا يَنْتَعِلُكَ مِثْلُ خَبِيْرٍ ۝

### LUKU 3

16.Inyw'ŭ andŭ, inyw'ŭ mwŭ avoyi tŭ  
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyŭla  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ We ŭla  
ŭtethŭawa na vata wa kŭndŭ ona kŭmwe,  
ŭla-ŭtaŭawa mavinda onthe.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ  
الْغَنِيُّ الْغَنِيُّ ۝

17.We akenda, We nŭtonya  
kŭmwanaŭa inyw'ŭ, na kŭete kyŭmbe  
kyeŭ vandŭ venyu.

إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيْدٍ ۝

18.Na ŭu ti vinya kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe.

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيْزٍ ۝

19.Na vai *thayŭ* ŭkuŭte mŭio ŭtonya  
kŭkua mŭio wa ŭngŭ, na ethwa *thayŭ*  
ŭla ŭkuŭte mŭio mŭito ŭkawŭta ŭngŭ  
*akue* mŭio waw'o, w'o vai kŭndŭ  
kŭkakuwa kyaw'o ndŭkaŭkua ona ethwa  
nŭ ndŭŭ ya mŭkauŭtŭ. We nŭtonya  
kŭmakaany'a tŭ ala mamŭkŭfaa Mwŭlai  
woo kŭmbithŭnŭ na malŭmasya Mboya.  
Na ŭla wŭtheasya mwene, etheasya  
kwoondŭ wa ŭtandŭthyo wa *thayŭ* wake  
mwene tŭ; na kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nŭkw'o ŭalŭko wenyu.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ  
إِلَىٰ جُنْهِهَا لَا يُخْلَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ  
إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَ  
أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ  
وَالِلَّهِ الْمَصِيْرُ ۝

20.Na kŭlalinda na mŭndŭ wonaa nthŭ  
maivw'anene.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيْرُ ۝

21.Ona kana kŭvindu na kyeŭni,

وَلَا الظُّلُمُتْ وَلَا النُّوْرُ ۝

22Ona kana muunyŭ na muutŭfa.

وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ۝

23. Ona maivw'anene ala me thayū na ala akw'ū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amw'w'ithasya ūla We wendaa; na we ndūtonya kūmew'ithya ala me mbūanī.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ  
مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِسَمِيعٍ مَّنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٣٧﴾

24. We wī Mūkaanany'a tū.

إِنْ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٣٨﴾

25. Nīw'o, ithyī tūūtūmīte na ūla w'o, ta mūeti-wa-ūvoo mūseo na ta Mūkaanany'a, na vai mbaī ya andū ītaatūmīwa Mūkaanany'a.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ  
إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٣٩﴾

26. Na ethwa mo mekwosa ta mūkengani, asu ala maī mbee woo ota ūu nīmamawīkīthisye Athani moo ta akengani. Atūmwa moo nīmamavikīie mena Syama nthu, vamwe na Maandīko Matheu, na Ivuku īmulīkaa.

وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ  
جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ  
الْمُنِيرِ ﴿٤٠﴾

27. Na īndī Nyie nīnamakwatie asu ala maleīlē kwīīkīla, na waī ūalyūko mūthūku ata ūla nyie naetie!

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤١﴾

#### LUKU 4

28. We nowonaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atheeasya kīw'ū ītunī, na ithyī tūkaete mosyao me langi syī kīvathūkany'o; na katī wa īlma kwī nzoa nzaū na ndune, syī kīvathūkany'o, na īngī nziū ki?

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ  
شُرَبٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ  
وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٤٢﴾

29. Na katī wa andū na nyāmū na ng'ombe, ota ūu syīna mīkalīle yī kīvathūkany'o? No ala tū katī wa athūkūmi Make mena ūmanyi, mamūkīaa Ngai Mwene Vinya W'onthe me oka. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwene-Vinya, Mūekanīi-Mūno Vyū.

وَمِنَ النَّاسِ وَالْذِّئَابِ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ  
كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ  
اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٤٣﴾

30.Vate nzika, no asu *tu* ala maylatlāa Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na malūmasya Mboya na kumya katl wa *syndu* ila Ithyl tūnenganlthe kwoondū woo, kīmbithlñl na ūtheinl, mekwatasya ūtandlthyo ūtakathela ona lndl.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ  
آَنَفَقُوا مِنَّا رَزَقْنَهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تَجَارَةً  
لَّن تَبُورَ ۝

31.Nīkana We atonye kūmanenge mo matuvi mausūu, ona kwongeleela lūlū woo mumonl Wake. We vate nzika, nī Mūekanl- Mūno Vyu, ūla Usūlwe nī Mūvea.

لِيُؤْتِيَهُم أَجْرَهُمْ وَيزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهٗ  
غَفُورٌ شَكُورٌ ۝

32.Na Ivuku yla Ithyl tūvuanl sye we nī w'o mūthei, yla ylanlasya maūndū ala me mbee wayo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ni Mūmanyi wa maūndū onthe, Woni-W'ontho, lūlū wa athūkūmi Make.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا  
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ۝

33.lndl Ithyl nltwamanengie athūkūmi Maitū ala Ithyl twamanyuvie Ivuku ta ūtlwa. Na katl woo ve amwe ala mekwīyananga mo ene nūndū wa *kwenda kŭatīla mawendi moo*, na katl woo ve *amwe* ala maatlāa nzlā lla ya w'o, na katl woo ve *amwe* ala mamathing'īlasya angl kwīka meko ma ūseo kwa mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Na ow'o, kyu nī kīvathūkany'o kīnene.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا  
فِيهِمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ  
سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذِ انبَأَ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ  
الْكَبِيرُ ۝

34.Mlūnda ya Tene-W'ontho! Mo makamllika yo. Navo, Makaanakavw'a na itanga sya thaavu, na lūlū; na itonyeo syoo vo ikeethwa syl sya lili.

بَنَتْ عَذِبٍ يَدْعُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ  
مِنْ ذَهَبٍ وَرُلُوءًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ۝

35.Namo makaasya, 'Ndaīa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'ontho ūla ūvetanglthe kyeva kuma kwitū. Vate

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ  
رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ۝

nzika, Mwŵai nŵi Mŵekanŵi-Mŵno Vyŵ,  
Mwosi-wa-Mŵvea.

36. 'Ula kwa wingŵo Wake, watŵtŵisye  
ithyŵi nthŵi wa ŵtŵo wa Tene-W'onthē,  
vala wŵa ŵtakatŵkiita ithyŵi, kana *ŵndŵ*  
*ona wŵa wa mŵno* ŵtŵkwatŵe vo.

إِلَٰهِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِ لَا يَسْتَأْذِنُ  
فِيهَا نَسَبٌ وَلَا يَسْتَأْذِنُهَا لُنُوبٌ ﴿٣٦﴾

37. Indŵi ŵŵŵ wa asu ala matetŵkŵlaa, ve  
ŵia-ya-Mwaki. Kŵkw'ŵ kŵikatuwa kwo  
nŵkana matonya kŵkw'a; ona ŵsilŵlo na  
w'o ndŵkaolangwa kwoondŵ woo. Uu  
nŵw'o Ithyŵi tŵmŵŵvaa kŵla mŵndŵ ŵte  
mŵvea.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ  
فِيمَوْتِهِمْ وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ  
نَجْزِي كُلَّ كَافِرٍ ﴿٣٧﴾

38. Navo makatŵa ŵtethyo, 'Ame Mwŵai  
waitŵ, tumye nza ithyŵi, na tŵkeeka  
meko ma ŵlŵngalu eka ala ithyŵi  
tweekaa.' 'Ithyŵi tŵyaamŵnenge inywŵi  
thayŵ *mŵasa' wŵanŵe* nŵkana mŵndŵ wa  
kŵsŵanŵa ŵvandanŵ yu? Na ota ŵu,  
Mŵkaanany'a nŵwamŵvikŵie inywŵi.  
Kwa ŵu inywŵi samai *ŵsilŵlo*; nŵndŵ  
eki-ma-naŵ mai mŵsŵvŵi.

وَهُمْ يَصْطَرِغُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا  
غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ  
فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا  
لِلظَّالِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٣٨﴾

## LUKU 5

39. Nŵw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē  
nŵsyŵsŵi syŵmbithŵi sya matu na nthŵi.  
Nŵw'o, We nŵmesŵi maŵndŵ *ala*  
*mavithŵwe* nthŵi wa ithŵi.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ  
بِدَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٩﴾

40. We nŵi We ŵla ŵmŵtwŵkŵithŵye inywŵi  
anene ŵŵŵ wa nthŵi. Kwa ŵu, we ŵla  
ŵtetŵkŵlaa. akathŵna we *mwene* nŵndŵ  
wa *mosyao ma ŵlei* wake. Na ŵŵŵ wa  
alei, ŵlei woo ŵkongeleela kŵmena mbee  
wa Mwŵai woo, na ŵlei woo  
ŵkongeleela wasyo tŵ.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَن كَفَرَ  
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ  
رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا  
خَسَارًا ﴿٤٠﴾

41. Asya, 'Inyw'ī nīmūsyonete ila ngai mūsūkālāa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mbony'ai nyie Indī kīla syo syūmbīte ūlū wa nthī. Kana syo syīna kīanda nthīnī wa ūmbi wa matu? Kana Ithyī nītūmanengete mo Ivuku nīkana methwe na ūkūsī kuma nthīnī wayo? Aiee, eki-ma-naī mathanaa vathei mūndū na ūla ūngī.

42. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the nīwīkwatīle matu na nthī iikese kuma vandū vasyo. Na syo ikathūka, vai ūtonya kwīkwatīla ateo We. Nīw'o nī Mūmīsyā, Mūekanī-Mūno Vyū.

43. Namo nīmeevītīe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ithitū syoo syī vinya makyasya, 'Takethwa Mūkaanany'a nīwookie kwoo, mo methwa maatīle ūtongoi mbee wa andū ala angī ona meva. Indī yīla Mūkaanany'a wamavikīle mo, ūu wamongelelee mo nthīnī wa ūlei.

44. Nūndū wa ūng'endu ūlū wa nthī na nzaama sya kūsūanīa mothūku. Indī masūanīo asu mathūku maimathyūlūlūkīte andū angī ateo asūanī mamo. Mo Indī nīmamanthaa kīndū ona kīva ateo nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ya ūndū weekanaa na andū ma tene? Indī we ndūkona ūalyūko ona wīva nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ona Indī.

45. Mo nomaanganga ūlū wa nthī makona ūndū mūminūkīlyo wa ala maī mbee woo wathūkīte? Namo maī na vinya mwingī kūmavīta mo. Vai kīndū

قُلْ اَرَايْتُمْ شُرَكَاءَ كُمُ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ  
اللهِ اَرُونِيْ مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ  
فِي السَّمٰوٰتِ اَمْ اَتَيْنَهُمْ كِتٰبًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنٰتٍ مِّنْهُ  
بَلْ اِنْ يَّعِدِ الظّٰلِمُوْنَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُوْرًا ۝۴۱

اِنَّ اللهَ يُنٰسِكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَرْوٰلَاَهٗ وَ  
لَيَنْزِلَنَّ اِلَيْنَا اِنْ اَمْسَكْنٰهُمَا مِنْ اَحَدٍ قَرْنٍ بَعْدَ ذٰلِكَ  
كَانَ خَلْقِنَا غَفُوْرًا ۝۴۲

وَاقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهَدًا اَيْنَا نِهْمُ لَيَنْجَاَهُمْ نَذِيْرٌ  
لِّمَنْ كُوْنَتْ اَهْلٰى مِنْ اِخْوٰى الْاَمْرِ فَلَمَّا جَاَهُمْ  
نَذِيْرٌ مَّا رَاَهُمْ اِلَّا نَفُوْرًا ۝۴۳

اِسْتَكْبَارًا فِى الْاَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ  
الْمَكْرُ السَّيِّئِ اِلَّا بِاَهْلِيْهِ فِهْلَ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا سُنَّتَ  
الْاَوَّلِيْنَ فَلَنْ نَّعْدِلَ اِلَّا سُنَّتِ اللّٰهِ تَبْدِيْلًا وَلَنْ نَّعْدِلَ  
اِلَّا سُنَّتِ اللّٰهِ تَحْوِيْلًا ۝۴۴

اَوْ لَمْ يَسِيْرُوْا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عٰقِبَةُ  
الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكُنُوْا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَّمَا



kĩtonya kũtulya mawalany'o *Make*  
matunĩ na lũlũ wa nthĩ. Nĩw'o, We nĩ  
Umanyi-W'onthe, Mwene-Utonyi-  
W'onthe.

46.Na takethwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ kũmasiĩlla andũ nũndũ wa  
maũndũ ala mo mekaa, We ndatia  
kyũmbe kĩ thayũ ona kĩmwe lũlũ wa  
thayũ wa nthĩ Ino; Indĩ We amanengae  
mo İvinda kũvika İvinda yĩla yĩtw'ĩtwe;  
na yĩla yĩtw'ĩtwe yavika; Indĩ *mo*  
*makamanya kana* Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ena athũkũmi *Make* onthe  
uungu wa metho *Make*.

كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي  
الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ۝

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى  
ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ  
مُتَسْتَقٍ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ  
بَصِيرًا ۝

## سُورَةُ يٰسٓ

(٣٦)

YAA SIIN  
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe  
nI tei.

2. Yaa Siin. *We Mũtongoi Mwĩanĩ!*

3. Nyie nĩvĩta na Kulani Ila yusũtwe nI  
ũI,

4. We ow'o wI ũmwe wa ala Atũmwa,

5. NzĩanI Ila ya w'o.

6. *UO* nI ũvuany'o wa ũla-WI-Vinya,  
Usũtwe nI tei.

7. Nĩkana we ũtonye kũmakaany'a andũ  
ala maaũthe moo mataakanw'a, na kwa  
ũu, mo ti asũvĩ ma maũndũ.

8. Vate nzika, ndeto nĩndĩkĩku kwa aingi  
moo, nũndũ mo mayĩtĩkĩlaa.

9. Ithĩ nĩtwĩkĩte masango kwĩlingĩla  
ngingonĩ syoo makavika ngolunĩ syoo,  
kwa ũu, mĩtwe yoo nĩmũngalalye.

10. Na Ithĩ nĩtwĩkĩte kĩsĩĩ mbee woo  
na kĩsĩĩ Iĩna woo na nĩũmavw'ĩkĩte  
vyũ ũkethĩa maitonya kwona.

11. Namo no ũndũ ũmwe kwoo,  
wamakaany'a kana walea kũmakaany'a:  
mo maikeĩkĩla.

12. We nũtonya kũmũkaany'a ũla tũ  
ũnũkũatĩla Kĩlilikany'a na kũmũkĩa  
Ngai-Wa-Ulau kĩmbithĩnĩ. Kwa ũu  
mũtavye we ũvoo mũseo wa ũkeo na  
ĩtuvi ya ndaĩa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يٰسٓ ②

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ③

إِنَّكَ لَبِنُ الْمُرْسَلِينَ ④

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑤

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ⑥

لِيُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنْذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ⑦

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑧

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا ۖ فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ  
هُمْ مُّقْتَحِرُونَ ⑨

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا ۖ وَمِنْ خَلْفِهِمْ

سَدًّا ۖ فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ⑩

وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑪

يُؤْمِنُونَ ⑫

إِنشَاءً تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ

فَبَشِّرْهُ بِسَغْفِرٍ ۖ وَأَجْرِ كَرِيمٍ ⑬

13. Vate nzika, Ithyĩ *ithyoka* Nithyĩ tũmanengae ala akw'ũ thayũ, na nĩtũmaandĩkaa maũndũ ala mamatongoasya mbee na ala mamatiaa itina; na Ithyĩ nĩtũandĩkĩte syĩndũ syonthe nthĩnĩ wa Ivuku itheu.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ  
وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿١٣﴾

## LUKU 2

14. Na matavye mo ngelekany'o ya andũ ma mũsyĩ ũla Atũmwa maũvikĩie.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا

15. Yĩla Ithyĩ twamatũmie Atũmwa eĩf, namo mamalea me eĩf; Ithyĩ nĩtwamekĩie mo vinya na wa katatũ, namo maisye, 'Ow'o, ithyĩ nĩtũtũmĩtwe kwenyu ta Atumwa.'

الرُّسُلُونَ ﴿١٤﴾  
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ  
فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُّرْسَلُونَ ﴿١٥﴾

16. Na mo mamasũngĩa, 'Inyw'ĩ mwĩlo andũ otaitũ na Ngai-Wa-Ulau nde ũndũ ũvuanĩtye. Inyw'ĩ nĩmũũkengana tũ.'

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِن أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٦﴾

17. Namo maisye, 'Ow'o, Mwĩai waitũ nĩwĩsĩ nesa ithyĩ twĩ Atũmwa Make kwenyu.

قَالُوا رَبَّنَا عَلِّمُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ﴿١٧﴾

18. 'Na wĩla witũ no kũete Utũmane wĩ ũtheinĩ.'

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٨﴾

19. Namo maisye, 'Vate nzika, ithyĩ twĩna mũthaana nũndũ wenyu, na mwalea kũeka *kũotavya*, ow'o ithyĩ nĩtũmũũkimanga na mavia, na ũsilĩlo wĩ woo nũmũũvalũkĩla inyw'ĩ kuma mokonĩ maitũ.'

قَالُوا إِنَّا تَطَاقُتُنَا بِكُمْ لَيْنٌ لَمْ نَبْهَتْهُمْ لَذَرَجْنَاهُمْ  
وَلَيْسَتَكُمْ قِتْنَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٩﴾

20. Namo masũngĩa, 'Mũthaana wenyu, wĩ nenyu inyw'ĩ ene. Kĩtumi nũndũ, inyw'ĩ nĩmũtaĩtwe? Aiee, inyw'ĩ mwĩ andũ mũkĩĩte mĩvaka yonthe!

قَالُوا طَاقُتُكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ ذُرِّيَّتُكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ  
مُضْرِفُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na kuma kŭkonyo kya vaasa kya mŭsyŭ vooka mŭndŭ asembe. Nake asya, 'Inyw'ŭ andŭ makwa, maatŭlei Atŭmwa.'

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَنْتَعِبُ قَالَ يَقُومُ  
اتَّبِعُوا الرُّسُلِينَ ۝

22. 'Maatŭlei asu ala mateŭmŭkŭlya inyw'ŭ ŭtuvi ona yŭva, na ala matongoew'e nesa.

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ ۝

23. 'Na Nyie nŭna kŭtumi kyaŭ nŭlee kŭmŭthaiŭa ŭla We ŭmbŭmbŭŭte nyie, na ŭla inyw'ŭ mŭkatŭngwa Kwake?

وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۝

24. Nyie Indŭ ngamosa angŭ ta ngai ŭtee Wake? Ethwa Ngai-Wa-Ulau akenda kŭmbŭka naŭ, wŭw'anŭthya woo ŭkanguna na vathei, ona mo maitonya kŭndangŭla nyie.

أَتَأْخُذُ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا إِنْ يُرِيدِ الرَّحْمَنُ يَضْرِبُ  
لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يَقْدِرُونَ ۝

25. Uvoonŭ ŭsu vate nzika, nyie nŭthwa nŭ ŭvŭvyonŭ yŭ ŭtheinŭ.

إِنِّي إِذًا لَإِنِّي صَالٍ مُبِينٌ ۝

26. 'Nyie nŭngŭmwŭtŭkŭla Mwŭlai wenyu; kwa ŭu, mbŭthukŭŭsyei nyie.'

إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِي ۝

27. Nake we nŭwataviw'e, 'Lika ŭtunŭ.' Nake asya, 'Takethwa andŭ makwa nŭmamanyie,

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَلِيَتْ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ۝

28. 'Undŭ Mwŭlai wakwa ŭnengete nyie ŭkeko kwa ŭlau na nŭndw'tkŭthŭŭte nyie ŭmwe wa ala ataŭku!'

يَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرِمِينَ ۝

29. Na Ithŭ tŭyaatheesya nguthu sya ita kwa andŭ make sya kuma ŭtunŭ, ona ŭthŭ tŭyaŭ na vata wa kwŭka ŭu.

وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ  
السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ۝

30. Waŭ mŭuumo o ŭmwe na sisya! Mo nŭmathelile vyŭ.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَحَابَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ خِلْدُونَ ۝

31. Woo kwa mbaa-andũ! Vayũkaa  
Mũtũmwa kwoo ateo mo nĩmamũvũfaa  
ngũĩ.

يَحْسَرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا  
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣١﴾

32. Mo nomonete nĩ nzyawa sylana ata  
ila tũsyangĩte mbee woo, na kana  
iyaamaasyokea ona Indĩĩ?

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ  
إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣٢﴾

33. Na mo onthe, vate nzika, makaetwe  
mbee Waitũ, mombanĩtw'e vamwe.

وَإِنْ كُلُّ لُتَا جَنِّعُ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٣﴾

### LUKU 3

34. Na nthĩ lla ngw'ũ nĩ Kyama kwoo;  
Ithyĩ nĩtũmĩthayũũkasya, na tũkaumya  
mbeũ sya lĩlu kuma vo, ila mo maĩsaa.

وَأَيُّ لَهُمُ الْأَرْضَ الْيَتَمَىٰ ۖ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا  
مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na nthĩnĩ wayo Ithyĩ nĩtw'iĩte mĩũnda  
ya mĩtende na mĩsavivũ, na ithyĩ  
nĩtũtumĩte mbuluti sya kĩw'ũ ikavulutya  
nthĩnĩ wayo,

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَجِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا  
فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٥﴾

36. Nĩkana mo matonye kũya matunda  
kuma vo, na ti moko moo ala matumie  
mamea. Indĩ mo nomatũngaa mũvea?

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا  
يَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

37. We nĩ We Mũtheu ūla woombie  
syĩndũ syonthe iĩ-iĩ, sya syĩndũ ila nthĩ  
ĩmeaa, na syoo ene, na sya maũndũ ala  
mo matamesĩ.

سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ  
الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

38. Na ūtukũ nĩ Kyama kwoo ūla Ithyĩ  
kuma kwa w'o tumasya mũthenya, na  
sisya! Mo me kĩvĩndunĩ.

وَأَيُّ لَهُمُ الْيَلِّ ۖ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ  
مُظْلَمُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na syua nĩyĩendete yĩsĩle nzĩanĩ lla  
yĩw'ĩwe. Ūsu nĩ ūtw'io wa Mwene  
Vinya W'onthe, Ngai-ũmanyi-W'onthe.

وَالشَّسُ تَجْرِي لِيُسْطَقَرَّ لَهُمْ ذَلِكَ تَقْدِيرُ  
الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٩﴾

40.Na w'o mwei Ithyĩ nĩtũw'iĩe mavinda, kũvika ũkekala ta kaũvonge kakũũ komũ ka mũtende.

وَالْقَمَرَ قَدْ رَنَّهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ  
الْقَدِيمِ ۝

41.Syũa yĩĩvĩtũka mwei, ona w'o ũtukũ ndũvĩtũka mũthenya, na syonthe ithambalele kilingeni.

لَا السَّنَسُ يَنْتَبِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا  
الْيَلُ سَائِي النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝

42.Na Kyama kĩngĩ kwoo nĩkana Ithyĩ nĩtũmakuaa aana moo na ngalawa ikuĩthĩtw'e mĩio.

وَأَيُّهُ لَهْمَ أَكَا حَلَكْنَا دَرَيْتَهُمْ فِي الْفَلَكَ الثَّمُونِ ۝

43.Na Ithyĩ tũkoomba kwoondũ woo syĩndũ ingĩ iĩlyĩ ta isu ila mo makalĩsaa.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ فِئْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۝

44.Na takethwa ithyĩ nĩtwendie ũu, twĩthĩwa twamanyw'ĩthĩsy'e kĩw'ũ namo mayĩthwa na ũmwe wa kũmasiĩla mo ona maitangĩka.

وَأَنْ تَشَأْ نُفْرِقَهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ  
يَنْقُدُونَ ۝

45.Ateo tei kuma Kwitũ na kyaũya kwa ĩvinda.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۝

46.Na yĩla mo matavw'a, 'ĩsũvĩei inyw'ĩ ene, na maũndũ ala me mbee wenyu, na ala me ĩtina wenyu, nĩkana inyw'ĩ mwĩw'ĩwe tei,' mo nĩmaalyũkaa.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ  
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝

47.Na vai Kyama kĩmavikĩaa mo katĩ wa Syama sya Mwĩai woo, ĩndĩ mo nĩmaalyũkaa makakĩtia.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَافًا  
عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝

48.Na yĩla mo matavw'a, 'Umyai katĩ wa syĩndũ ila Ngai Mwene Vinya W'onth'e ũmũnengete inyw'ĩ,' asu ala metetĩkĩlaa mamatavasya asu ala metĩkĩlaa, tũkamũĩthya we ũla Ngai Mwene Vinya W'onth'e waĩle kwĩthwa amũĩthĩtye, ethwa We nĩwendie ũu? Inyw'ĩ mwĩ ĩvĩtyonĩ yĩ ũtheinĩ.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا رَزَقَكُمُ اللَّهُ لَا تَالِ  
الَّذِينَ كَفَرُوا وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْظِعُهُمْ مَنْ لَوْ يَشَاءُ  
اللَّهُ أَطَعَهُ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝

49. Na mo mak0lya, 'Otianlo 00 wa  
0silllo *Oketanlw'a* Indll, ethwa inyw'I  
vate ng0l' mwI ma w'o?

وَيَقُولُونَ مِمَّنْ هَذَا الْوَعْدِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

50. Mo meteele kfuumo o kfmwe t0 klla  
kIkamawata mo omaikaananla.

مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ

51. Na mo maikethwa matonya, kwlylaa  
ona maikamasyokea and0 moo m0  
m0syI.

يَخْضَعُونَ ۝

فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۝

#### LUKU 4

52. Na soo Okavuvwa, na sisya! Mo  
makeekalaata kuma mb0anI maendete  
kwa MwIai woo.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ

يَنْبُشُونَ ۝

53. Mo makaasya, 'Woo nI wit0 ithyI!  
N00 0la 0t0kllltye ithyI kuma vand0  
vait0 va too? Uu nIw'o Ngai-Wa-Ulau  
wathanIte, namo At0mwa maneenie  
w'o.'

قَالُوا يَوَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْجِلٍ نَارُهُ هَٰذَا مَا

وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۝

54. Vakeethwa na kfuumo o kfmwe na  
sisya! Onthe makaetwe mbee Wait0.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا

مُخَضَّرُونَ ۝

55. Na m0thenya 0su, vai thay0  
Okavltlw'a ona vanini; onenyu  
m0katuvw'a kwoond0 wa ma0nd0 ala  
inyw'I mweekaa.

فَالْيَوْمَ لَا تَظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا

كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

56. Nlw'o at0i ma-ItunI, m0thenya 0su,  
makeethwa makwatene ma0nd0nI  
maingI maitana.

إِنَّ أَهْبَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاثِمُونَ ۝

57. Mo na iveti syoo makeethwa  
myuunyInI ya kwendeesya, *mailyI-nthI*  
maffe mIto my0klllIlu.

هُمُ وَاذْأَوْجُهُمْ فِي ظُلُمٍ عَلَىٰ الْأَرْبَابِ مُتَكَبِّرُونَ ۝

58. Mo makeethwa na matunda vo, na  
makeethwa na klla kyonthe mo maketya.

لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدَّعُونَ ۝

59. 'Mūuo wāhwe nenyu ---nī ndeto ya  
ngethi yumite kwa Mwālai ōla Usūitwe  
nī tei.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ زَجْدِهِ ⑤

60. Na Ngai akasya, 'Ivathanei na ala  
alōngo'lu ōmōnthī, ame inyw'I  
avī'any'a!

وَأَمَّا زُورُ الْيَوْمِ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ⑥

61. 'Nye ndyāmwīyāfa inyw'I aana ma  
Atamu, kana mōikamōthaithe Sātani,  
nōndū we nī mōmaitha wī ōtheinī  
kwenyu,

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بَيْعَ أَدَمَ أَنْ لَا تَقْبَلُوا الشَّيْطَانَ  
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ⑦

62. 'Na kana inyw'I mōnthaithe Nye?  
Ino nīyo nzīa ya w'o.

وَأَنْ أَعْبُدُ فِي هَذَا صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑧

63. 'Na we nīwāmīthyoekisye nguthu  
nene yenyu. Indī inyw'I mwaleile  
kūmanyā nīkī?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا  
تَعْقِلُونَ ⑨

64. 'Ino nīyo Ngiena ūla inyw'I  
mwathiwe.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ⑩

65. 'Mīlikei ōmōnthī, nōndū nīmwaleile  
kwīfīkīla.'

اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ⑪

66. Umōnthī ithyī nītōkwīkīla ōsīllo ūlō  
wa makany'wa moo, na moko moo  
nīmeōneena Naitū, na maōū moo  
nīmeōkōsīla maōndū ala mo mekīte.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ  
وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑫

67. Na takethwa ūthyī nītwendie ōu, ūthyī  
twīthwa twamaumisye metho moo, na  
Indī mo methwa masembie kūmantha  
nzīa. Indī mo māf matonya kwona ata?

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ  
فَأَنْ يَبْصُرُونَ ⑬

68. Na takethwa ūthyī nītwendie ōu,  
twīthwa twamaalyōlile mo na  
kumalūmya mo mawīkalonī moo,  
matathi na mbee kana kūsyoka ūtina.

وَلَوْ نَشَاءُ لَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَاتَتِهِمْ فَمَا اسْتَضَاءُوا  
مُضِيًّا وَلَا يُرْجَعُونَ ⑭



## LUKU 5

69. Na we ūla Ithyī tūmūnengae thayū mŭasa, Ithyī nītūmūtūngaa we akasyoka nthīnī wa mwīkalo wa wonzu. Indī mo nomakamanya?

وَمَنْ لَعْنَتُهُ نَكَسَهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٩﴾

70. Na Ithyī tūimūmanyītye we myalī, ona kūimwaīlīte we. Yo Kulani nī ūlīlikany'o na Kulani īla īvathūkanasya syīndū.

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٧٠﴾

71. Nīkana yo ītonye kūmakaany'a onthe ala me thayū, na kana ūtw'io īlū ūwa alei ūtonye kwīanīa.

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَرْحِقَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾

72. Mo nomonaa kana, katī wa syīndū ila moko Maitū maseūvītye, Ithyī nītūmombīe ng'ombe ila mo nīmo masyīyīaīaīa?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِنَّا عِلْدًا ابْنِيًّا أَنْعَمَّا فَهَمَّ بِهَا مَلِكُونَ ﴿٧٢﴾

73. Na Ithyī nītūmūmīte syo imew'ae mo, nīkana makaiīlsaa imwe ikamakua na ingī mo makasiīlsaa.

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُومٌ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾

74. Namo mena motandīthyo angī nthīnī wasyo ona kyaūnyw'a. Indī mo nomethīawa na mūvea?

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75. Namo nīmosete ngai ingī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, nīkana mo matonye kūtetheew'a.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصَرُونَ ﴿٧٥﴾

76. Syo iikatonya kūmatethya mo; Indī vandū va ūu, syo mbene ikaumīlw'a vamwe namo ta nguthu imathoketye.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُخَضَّرُونَ ﴿٧٦﴾

77. Kwa ūu, ūneeni woo ndūkakwīw'īthyē kyeve we. Nītw'o Ithyī nītwīlī maūndū ala mo mavithaa na ala matavanasya.

فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾

78.Mündū nowonaa kana Ithyī  
tūmūmbīte kuma nthīnī wa Ilovoto ya  
manzī tū? Indī wee! We nī  
mūkaananīsyā wī ūtheinī.

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ  
خَصِيمٌ مُبِينٌ ۝

79.Na we nūtūseūvīasya ithyī  
ngelekany'o na akyūlwa nī mūmbīlwe  
wake mwene. Na we akūlasya, 'Nūū ūla  
ūtōnya kūthayūūkyā mavīndī me mou?'

وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَبِيٌّ خَلَقَهُ قَالَ مَنْ يُنْبِئُ  
الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۝

80.Asya, 'We ūla wamombie Iya mbee,  
o We akamathayūūkyā; Na We nīwīst  
nesa vyū kīla mūthemba wa ūmbi.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَ مَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ  
خَلْقٍ عَلِيمٌ ۝

81.'We ūla ūmumīasya mwaki kuma  
mūtīnī mwīū, na sisya, inyw'ī  
nīmūwakanasya kuma nthīnī wa w'o.

وَالَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا هُوَ  
أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ۝

82.We ūla woombie matu na nthī ndena  
ūtōnyi wa kūmba syīndū ingī iilyī  
tasyo?' Iī, na ow'o We nī We ūla  
Mūmbi-Mūnene, Umanyi-W'onthē.

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ  
عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۝

83.Nīw;o, mwīao, Wake, yīla We  
waeleela kīndū, no kūkītavya tū  
ūkītavasya, 'Tw'Tka! Nakyo  
kīyambīlīlīya kūtw'Tka.

إِنشَاءً أَمْرًا إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝

84.Kwa ūu, We nī Mūtheu, ūla ūsumbī  
wa syīndū wī kw'okonī Kwake. Na  
inyw'ī inyw'onthē mūkatūngwa Kwake.

فَسُبْحَانَ الَّذِي يَبْدَأُ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ وَآلَا يَرْجِعُونَ ۝

## سُورَةُ الضَّحَىٰ مَكِّيَّةٌ

AL - SAAFAAT  
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthē, Ula Usũtwe nĩ ōlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nĩvĩta na asu ala meyfāfaa mĩthĩa  
Ithengeanĩe,

وَالضُّحَىٰ

3. Na Īndĩ maimalũngya amaitha na  
vinya mũno,

فَالزُّجُرُثُ

4. Na Īndĩ maimĩsoma Kulani ta  
ũlilikany'o,

فَالْقَلِيلِ وَالْكَارِثِ

5. Kwa Ūla w'o Ngai wenyu nĩ ōmwe,

إِنَّ إِلَهُكُمْ لَوَاحِدٌ

6. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila  
syĩ katĩ wasyo na Mwĩai wa maumĩlo ma  
suya.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ

الْمَشَارِقِ

7. Ithyĩ nĩtũyanakavĩtye ĩtu tũ yĩla ya  
ĩtheo vyũ na wanake wa ndata;

إِنَّا زَيْنَا السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِرَبِّنَا إِلَٰهَ الْكَوْكَبِ

8. Na Ithyĩ nĩtũyĩsĩffe kwa masatani ala  
mbaa-matũ.

وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ

9. Mo maikethwa matonya kwĩthukĩsya  
ũmbano ūla Mũtaĩtũku ona matata mũno--  
-- malũngĩtw'e kuma ngalĩ syonthe.

لَا يَسْتَعِينُونَ إِلَىٰ أَمَلٍ الْاَعْلَىٰ وَيُقَدِّفُونَ مِنْ

كُلِّ جَانِبٍ

10. Malũngĩtw'e, na nĩ ūsilĩlo wa  
kũendee kwo--

دُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ

11. Ateo we ūla ūvulasya kĩndũ na  
ũng'ei na we aatĩlawa nĩ ōmũĩ mwai wa  
mwaki.

إِلَّا مَنْ خَلِطَ الْخُلُفَةُ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

فَاسْتَفْتَيْهِمْ أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَا إِنَّا

12. Kwa ūu, makũlyei mo kana kĩla mo  
matonya kũmba nĩkĩtonya kwĩkala mbee

خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لَّازِبٍ

wa kila Ithyi t0mbfte. Mo Ithyi  
nft0mombfte na y0mba ylkwatanu.

13. Aiee, we n0seng'aa, namo  
nfmav0thasya 0nd0 Osu.

بَلْ عَجَبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿٣٧﴾

14. Na ylla mo matavw'a maylthukllasya.

15. Na ylla mo moona Kyama,  
mamanthaa 0nd0 me0kfv0la ng0l.

وَإِذَا دُكِرُوا لَا يَدْرُونَ ﴿٣٨﴾

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخَرُونَ ﴿٣٩﴾

16. Na mo maasya, 'Kll ti kld0 ateo nI  
0oi wlyonanfye.

وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٠﴾

17. Ata! Ithyi twakw'a na k0tw'Tka klt0o  
na mavlndI, nft0kathay00kw'a mgl?

18. 'Na maalthe mait0 ala ma mbee ota  
0u?

وَإِذَا شَاءُوا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا إِنْآ يَتَّبِعُونَ ﴿٤١﴾

أَوْ آبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿٤٢﴾

19. Asya, 'll, na lndI, m0kanyivw'a.'

20. lndI w'o 0keethwa wltano 0mwe  
m0m0, na sisya, mo makambllmIya  
kwona.

قُلْ نَعْمَ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٣﴾

وَأَنْتَاهِيَ بَجْرَةٍ وَاحِدَةٍ فَاذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾

21. Namo makaasya, 'Woo nI wit0! 00  
nI m0thenya wa Matuvi.

22. U0 nI m0thenya wa 0tw'To wa  
m0thy 0la inyw'T mwa0leaa.

وَقَالُوا يَوْمَئِذٍ هَذَا بَوْمُ الَّذِينَ ﴿٤٥﴾

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٤٦﴾

## LUKU 2

23. Na alaika makatavw'a, 'Mombany'ei  
onthe ala meekie moth0ku, vamwe na  
anyanyae moo, na ila mo maithaithaa.

أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا

يَعْبُدُونَ ﴿٤٧﴾

24. 'Utee wa Ngai Mwehe Vinya  
W'onthe; na matongoesyei nzlanI ya  
MwakinI;

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٤٨﴾

25. 'Na ma0ngamyey; n0nd0 mo  
nom0vaka mak0lw'e.'

وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَقْسُوتُونَ ﴿٤٩﴾

26. 'Mwlna kI inyw'T 0nd0  
m0te0tethany'a m0nd0 na 0la 0ngI?'

مَا لَكُمْ لَا تَنْصَرُونَ ﴿٥٠﴾

27. Aiee, mŭthenyanĩ ūsu mo  
makeenengane nemo ene.

بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُتَسَلِّمُونَ ﴿٣٧﴾

28. Na amwe moo makamaneeny'a ala  
angĩ maikŭlany'a mŭndũ na ūla ūngĩ.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣٨﴾

29. Mo makasya, 'Nĩw'o inyw'ĩ  
mwookaa vala tŭĩ kuma kwa ūla w'o.'

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾

30. Mo makamasũngĩa, 'Aiee, inyw'ĩ ene  
mŭyaĩ etĩkĩli.

قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٤٠﴾

31. 'Na ithyĩ tŭyaĩ na ūtonyi ūlũ wenyu;  
ĩndĩ inyw'ĩ mwaĩ andũ eki-ma-naĩ.

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا  
ظَالِمِينَ ﴿٤١﴾

32. 'Yu ndeto ya Mwĩai waitũ nĩyeaĩa  
ūlũ waitũ kana nokŭvika ithyĩ tŭsame  
ũsilĩlo vate nzika.

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّنَا لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾

33. 'Na ithyĩ nĩtwamŭthyoekisy'e inyw'ĩ  
nũndũ ithyĩ ene twaĩ athyoeku.'

فَأَعْوَيْنَكُمْ إِنَّنَا لَكَاغُوبُونَ ﴿٤٣﴾

34. Ow'o, mŭthenya ūsu onthe  
makeethwa na ianda nthĩnĩ wa ūsilĩlo.

فَأَنهَمُ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٤﴾

35. Vate nzika, ūu nĩw'o ithyĩ twĩkanaa  
na avĩtany'a:

إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٤٥﴾

36. Nũndũ yĩla mo matawiw'e, 'Vai Ngai  
Ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe,'  
mo nĩmaalyŭkile mena ngathĩlo,

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ  
يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٦﴾

37. Na mo maisye, 'Twĩekana na ngai  
siitũ nũndũ wa mŭtili-wa-myai wĩna  
ndũũka?

وَيَقُولُونَ إِنَّمَا لَنَا إِلَهٌ إِيَّاهُ نَسْأَلُ عِلْمَ الْغُيُوبِ ﴿٤٧﴾

38. Aiee, we nũetete w'o na nũĩkĩĩthĩtye  
ũ-w'o wa Atũmwa onthe.

بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٨﴾

39. Inyw'ĩ vate nzika, mŭkasama ūsilĩlo  
wĩ woo.

إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ يَقُولُوا الْعَذَابُ الْآلِيمُ ﴿٤٩﴾

40. Na inyw'ŭ mŭkatuvw'a kwoondŭ wa  
maŭndŭ ala mwŭkŭte tŭ----

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٠﴾

41. Ateo athŭkŭmi ma Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ala anyuve,

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٣٩﴾

42.Aa makeethwa na kyaŭya kīsīkīe.

أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٣٣﴾

43. Matunda, namo makanengwe ndaĩa,

فَوَاكِهَ ۖ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٣٣﴾

44.Nthĩnĩ wa Mĩũnda ya Utanu,

فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ﴿٣٧﴾

45. Mekaḷīte ivīlanī sya Ūsumbī,  
melekanīle mŪndŪ na Ūla Ūngī.

عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٢٥﴾

46. Makithyūlūlūkw'a kīkombe kya  
kyaūnywa kuma mbulutinī īvulutītye,

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَايٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٣٦﴾

47. Kyeu, *kĩ kwakaka*, *kĩ mūyo* kwa ala  
meŭkĩnyw'a,

بِضَاءٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ﴿٧٤﴾

48. Vala vatakethwa kŭmilwa, ona mo maikew'a mainoea vo.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ﴿٧٨﴾

49. Na vakeethwa iveti *ntheu* vamwe namo, syina metho mauu, manene na manake.

وَعِنْدَهُمْ قَصْرٌ ظَرْفِ عَيْنٍ ﴿٣٩﴾

50. Mailyĩ ta matumbĩ masũvĩĩku.

كَاتَّهِنَّ بَيِّضٌ مَكْنُونٌ ⑤

51.Na ĩndĩ amwe moo makamatavya ala

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٥١﴾

angl, maik0lanasya mak0lyo m0nd0 na  
Ola Ongl.<sup>12\*</sup>

52.M0neeni kuma katl woo akasya,  
'Nyie nal na m0nyanyawa,

53.Ula waasya, 'ow'o we wl Omwe wa  
asu ala metlkl0laa kana *Othay00kyo* nl wa  
w'o?

54.'Ithyl twamina k0kw'a, na twatwlka  
m0thanga na mavlndl, nlw'o ithyl  
nlt0kat0ngwa lngl?

55.Nake akak0lyo, 'Inyw'I  
nom0m0sisya we?

56.Na Indl we akasisya na k0mwona we  
e katl wa Mwaki.

57.Nake akasya, 'Ntlvta na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, we wal vakuvl  
k0tuma nyie nananglka.

58.'Na takethwa ti Inee ya Mwai  
wakwa, Nyie vate nzika, nlthwa  
neethliwe wa asu ala makwltwa *mbee*  
*Wake*.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَدِيرٌ ۝

يَقُولُ أَهْلَكَ لِسَنِ الْمُصَدِّقِينَ ۝

إِذَا امْتَنَلَوْا مِنَّا ثَوَابًا وَعِظَاءً مَا أَتَانَا لَمِنَ الْمُتَوَنِّينَ ۝

قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُقِلُّونَ ۝

فَأَطْلَعَ فَأَرَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ۝

قَالَ تَأَلَّوْا إِن كُذِّبَتْ لَتُرْدِينَ ۝

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْمُخْضَرِّينَ ۝

<sup>1</sup> \*'baizun' ta' baisatun' Itumbi ya nyaa kana o  
nyOnyi lngl. Ylla k00neenwa na ndala ntkw0lawa,  
'huwa baizatul balad' kwa ndala 'we nl ta Itumbi  
ya nyaa' yI kaswii ntlhnl, n0nd0 nyaa lla n0me  
nlyo lyls0v0laa, kana yo nlyo nene vy0 Os0v0linl  
Osu, ti ta Itumbi ylla yltl0twe yI yoka, kana we nl  
mwai kana m0nene; kana ndena Ongl meananw'a  
'balad' ndalanl kana kwa k0la ala angl mekalaa,  
na Ola ndeto syoo mo masy0tkl0laa kana we  
n0tanlawa, kana nl m0nd0 wls0k0e nesa. Kwa Ou,  
'baizun maknoon' nl kwasya ngathl0o sya Itum  
is0v0ltwe nesa, na ikas0ltwa.

59. Uu tiw'o kana ithyĩ tũikakw'a ĩngĩ,

أَمَّا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ۝

60. 'Ateo kĩkw'o kitũ kĩla kya mbee, na kana ithyĩ tũikasilĩwa?

إِلَّا مَوْتَنَا الْأَوَّلَى وَمَا نَحْنُ بِمُعَدِّينَ ۝

61. 'Vate nzika, ũũ nĩ ũtanu mũnene.

إِنَّ هَذَا هُوَ الْقَوْرُ الْعَظِيمُ ۝

62. 'Kwoondũ wa ũndũ ta ũũ, ĩndĩ athũkũmi nĩ mathũkũme.'

لِيُخْلِ هَذَا قَلِيلَ الْعَمَلِ الْعَمَلُونَ ۝

63. Uũ nĩw'o mũseo kana nĩ mũtĩ wa Sakkum?

أَذَلِكَ غَيْرُ نَزْلٍ أَمْ شَجَرَةُ الرَّقُومِ ۝

64. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũtũwĩkĩthĩye we ta ũtato kwa eki-ma-naĩ.

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ۝

65. Nĩ mũtĩ ũla ũmeaa uungu wa lia-ya-Mwaki;

إِنَّمَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ۝

66. Na ĩtunda yaw'o yĩlyĩ ta syongo sya nzoka.

كُلَّمَا كَانَتْ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ ۝

67. Namo makaya ya w'o na kusũsya mavu moo naw'o.

فَأَنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ مِنْهَا قَائِمُونَ وَمِنْهَا الْبُطُونُ ۝

68. Na ĩndĩ vate nzika, ũalũko woo ũkeethwa ĩianĩ-ya-Mwaki.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَيْمِيمٍ ۝

69. Na ĩndĩ vate nzika, ũalũko woo ũkeethwa ĩianĩ-ya-Mwaki.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَا إِلَى الْجَحِيمِ ۝

70. Ow'o mo meethĩe maaĩthe moo maivĩtya,

إِنَّهُمْ أَلْقَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ۝

71. Na, nĩmeekalaatile maaĩle nyaĩ syoo.

فَهُمْ عَلَى أَشْدِّهِمْ يُهْرَعُونَ ۝

72. Na andũ aingĩ mũno ma tene nĩmeekie mavĩtyo mbee woo,

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ۝

73. Na Ithyĩ nĩtwamatũmĩte Akaanany'a kafi woo.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنْذِرِينَ ۝



74.Sisyai, Indī, m0min0kīlyo wa asu ala makaaniw'e wāī m0th0ku ata,  
75.Ateo ath0k0mi ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, ala anyuwe.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَكَبِّرِينَ ٥٧

يَا أَيُّهَا اللَّهُ الْمُتَطَهِّرِينَ ٥٨

### LUKU 3

76.Na ow'o Noa nīwatwīkaīlile Ithyī, na nī ūsūnglō mūseo mūno wīana ata ūla twamīnengie mboya yake!  
77.Na Ithyī nītwamūtangīle we na andū ma nyūmba yake kuma thīnanī mūnene;

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ ٥٩

وَنَجَّيْنَاهُ وَآهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ٦٠

78.Na Ithyī nītwamūtawīkīthisye ūsyao wake now'o wa kūvīta tū.  
79.Na Ithyī nītwamūtīle we syītwāīseo katī wa nzyawa ila syaatīle ītina---

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ٦١

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ٦٢

80.Mūuo wīthwe īūlū wa Noa katī wa mbaa andū.  
81.Uu nīw'o Ithyī tūmatuvaa asu ala mekaa ūseo.

سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ٦٣

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ٦٤

82.Kwa ūla w'o, we aī ūmwe wa ath0k0mi Maitū ala meetīkīlīte.  
83.Na Indī Ithyī nītwamanyw'īthisye kīw'ū ala angī.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ٦٥

فَمَا أَعْرَفْنَا الْأَخْرِينَ ٦٦

84.Na nīw'o, katī wa nguthu yake vaī Avalamu;  
85.Yīla we wookie kwa Mwīai wake ena ngoo yīnyivītye.

وَرَأَى مِنْ شَيْعَتِهِ كُوفْرَهُنَّ ٦٧

إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ٦٨

86.Yīla wamūtavisye īthe wake na andū make, 'Kīī inyw'ī mūthaithaa nī kyaū?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ٦٩

87.Inyw'ī mūmanthaa movūngū ta ngai vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe?

أَفَبِمَا ظَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ تُرِيدُونَ ٧٠

88.'Kieleelo kyenyu nī kyaū īūlū wa Mwīai wa nthī syonthe?

فَمَا ظَنَّمَا يَرْبِي الْعَالَمِينَ ٧١



102. Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwamŭnengie ūvoo mŭseo wa kŭsyaa mwana.

فَبَشِّرْهُ بِعِلْمٍ حَلِيمٍ ۝

103. Na yĩla we weanie nesa eethwa atonya kŭthukŭma nake, amwĩla, ame mwana wakwa, nyie nĩnonete ndotonĩ ngĩkŭaa we. Kwa ūu, sŭanĩla ūndŭ ūkwona ūvoo ūsu! Nake asŭngĩla, 'Ame asa wakwa, ĩka ūndŭ we wĩyĩlaĩwe; na Nyie nĩngwĩthwa nĩ katĩ wa asu ala mena ūmĩlsyo Ngai enda.'

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَبْنَئِي إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَى ۖ قَالَ يَٰأَبَتِ افْعَلْ مَا تَأْمُرُ ۖ سَجِدَ لِي إِن شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

104. Na yĩla mo elĩ meenyivisye kwa Wendo wa Ngai na we amŭkomya nthĩ na ĩvu ūthyŭ wĩ nthĩ,

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ۝

105. Ithyĩ nĩtwamwĩtie we: 'We Avalamu,

وَنَادَيْنَاهُ أَنِ يَٰأَبْرَاهِيمُ ۝

106. 'Ow'o we nĩwĩanĩlsye ndoto yaku. Ow'o, ūu nĩw'o Ithyĩ tŭmaĩvaa ala mekaa moseo.

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا إِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

107. Yu vate nzika, yaĩ ĩtatwa yĩyonanĩtye.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْبَيْنُ ۝

108. Na Ithyĩ nĩtwamwovoisye we na nthembo nene.

وَقَدَيْنَاهُ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ ۝

109. Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamŭtiĩe syĩwa ĩseo katĩ wa nzyawa ila syaatĩĩe ĩtina.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۝

110. 'Mŭuo wĩthwe ĩlŭlŭ wa Avalamu!'

سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ۝

111. Ūu nĩw'o Ithyĩ tŭmatuvaa asu ala mekaa moseo.

كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

112. Vate nzika, we aĩ ūmwe wa athŭkŭmĩ Maitŭ wĩĩkĩĩĩte.

إِنَّمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۝

113. Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie we ūvoo mŭseo wa Isaaka, Mwathani, na umwe wa ala alŭngalu.

وَبَشِّرْهُ بِإِتِّمَاعِ إِبْنَيْكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝

114.Na Ithyĩ nĩtwanenganie maũathimo ũolũ wake na Isaaka. Na kuma katĩ wa nzyawa syoo elĩ ve eki-ma-nesa aingĩ na ve ũmwe ũla wĩyonanĩtye mũng'endu wĩyĩkaa naĩ we mwene.<sup>3\*</sup>

وَبَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا  
يَعْقُوبَ مَحْسِبًا وَطَارِيقًا لِّنَفْسِهِ يُؤْمِنُ ۝

#### LUKU 4

115.Na ow'o, Ithyĩ nĩtwamanengie Mose na Alũni maũathimo Maitũ.

وَلَقَدْ مَنَّا عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهُوَ زَوْنٌ ۝

116.Na Ithyĩ nĩtwamatangĩĩe mo elĩ na andũ moo kuma thĩnanĩ mũnene.

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ۝

117.Na Ithyĩ nĩtwamatetheeisye mo, namo nĩmo maĩ asindi.

وَنَصَّرْنَاهُمْ فَمَا كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ۝

118.Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo İvuku yĩvuanĩtwe kwa ũtheu nesa.

وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ۝

119.Na Ithyĩ nĩtwamatongoesye mo nzlanĩ İla ya w'o.

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝

120.Na Ithyĩ nĩtwatiie syĩwa İseo kwoondũ woo katĩ wa nzyawa İla syaatĩĩe.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ۝

<sup>3</sup> \*Ndeto İno 'zalim' ng'endu kana 'zulm' ng'endu' ndĩwetawa ta kũmo mana nthĩnĩ wa Kulani Ntheu. Yİla İandĩkĩtwe na kİlecelo kİĩ yİİngamaa kwa mİthemba yonthe ya wathũki kuma nzlanĩ İla ya w'o. Onakau ve İlecelo imwe İla syonanasya ũtungi wa mũvea. Nthĩnĩ wa 35:33 *Al-Faatir*, nİ ũtheinĩ kana Ngai nİwĩkĩĩte katĩ wa athũkũmi Make anyuve, andũ ta asu nİ 'zalmun li nafsihi' ala mekalaa me ang'endu mo ene makyũkita nzlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nthĩnĩ wa nguthu ota İsu ve asu ala me nthĩnĩ wa nguthu ya İolũ asu mawetetwe ta 'muqtasid na saviq bil khairat' 35:33. Ota ũu, mũndũ kwİyİfete mwene kwİka meko maseo no kwenda kİthimo kya ũũmũ na ũng'endu wa mũndũ mwene nthĩnĩ wa İtambya ya mbee ya kaũ wa kİveva. Asu ala mekaa ũu kwoondũ wa Ngai nİ ataĩtku İndĩ mawetawa ta 'zalmun İnfsihi' nİbng'ndu kwoondũ wake mwene.

121.'MŪuo wĩthwe ũlũ wa Mose na Aluni.'

سَلَّمَ عَلَى مُوسَى وَهُرُونَ ①

122.Ow'o, Ūu nĩw'o Ithyĩ tũmaĩvaa ala mekaa moseo.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ②

123.Vate nzika, mo me elĩ maĩ katĩ wa athũkũmi Makwa meetĩkĩĩte.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ③

124.Na kwa ũla w'o, Elia aĩ ūmwe wa Atũmwa ota ūu,

وَأَنَّ إِيَّاسَ كَانَ الْمُرْسَلِينَ ④

125.Yĩla we wamakũlilye andũ make, 'Inyw'I nomũũmũkĩa Ngai?

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ⑤

126.'Inyw'I mwĩmwĩkaĩla Mbaalĩ, na kũmũtia ũla Mũmbi Mũseo vyũ katĩ wa ombi,

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ⑥

127.'Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wenyu na Mwĩai wa maaĩthe wenyu ma tene?

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ⑦

128.Indĩ mo nĩmamũtw'ĩkĩthisye we ta mũkengani, na vate nzika, mo makaetwe mbee wa Ngai kumya ũtalo;

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ⑧

129.Ateo athũkũmi anyuve ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ⑨

130.Na Ithyĩ nĩtwamũtiĩe syĩwa ĩseo katĩ wa nzyawa ila syaatiĩe----

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ⑩

131.'MŪuo wĩthwe ũlũ wa Elia na andũ make!

سَلَّمَ عَلَى إِيَّاسِينَ ⑪

132.O'wo, Ūu nĩw'o Ithyĩ tũmatuvaa ala mekaa nesa.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ⑫

133.Vate nzika, we aĩ ūmwe wa athũkũmi Maitũ ala meetĩkĩĩlaa.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ⑬

134.Na kwa ūla w'o Loto aĩ ūmwe wa  
Atūmwa ota ūu,

وَأَنَّ لَوْكَ لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٤﴾

135.Yĩla ĩthyĩ twamumisye we na andũ  
make onthe ma mũsyĩ wake,

إِذْ حُجِّجَتْهُ وَأَهْلُهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٥﴾

136.Ateo kĩveti kĩkũũ kĩla kyaĩ katĩ wa  
ala mekalile ĩina

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِينَ ﴿١٣٦﴾

137.Na ĩndĩ Ithyĩ twamumisye we na  
andũ make onthe ma mũsyĩ wake,

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٣٧﴾

138.Na vate nzika, inyw'ĩ nĩmũvĩĩlaa  
vakuvĩ namo kĩoko,

وَأَنَّكُمْ لَتَمُوتُنَّ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ ﴿١٣٨﴾

139.Na ūtukũ. Nĩkĩ ĩndĩ, inyw'ĩ  
mũtamanyaa?

يَا بَلِيلُ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٩﴾

#### LUKU 5

140.Na kwa ūla w'o, Yona ota ūu, aĩ  
ūmwe wa Atūmwa,

وَأَنَّ يُوسُفَ لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٠﴾

141.Yĩla we wasembie ngalawanĩ ĩla  
yakuĩte mĩio;

إِذْ أَتَى إِلَى الْفُلْكِ الشَّعُونَ ﴿١٤١﴾

142.Na we nĩwalimanile na ene ala wai  
namo ngalawanĩ na we aĩ wa ala mena  
wasyo.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤٢﴾

143.Na ĩkũyũ nĩyamũmelilye we o  
akĩtũla mũtĩ we mwene.

فَالْتَقَتَهُ الْوُتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٣﴾

144.Na takethwa we ndaĩ wa asu ala  
mamũtaĩaa Ngai,

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسْتَجِيبِينَ ﴿١٤٤﴾

145.We vate nzika, ethĩwa ekalile ĩvunĩ  
yayo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo.

لَئِيْلَتْ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٥﴾

146.Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamwĩkisye we  
ũtee vandũ vomũ, na we aĩ mũwau;

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٤٦﴾

147.Na Ithyĩ nĩtwameisye Oŋgũ Tolo wake.

وَأَبْنَيْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٤٧﴾

148.Na Ithyĩ nĩtwamũtũmie we ta Mũtũmwa kwa andu ngili İana na mbee,

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ ﴿١٤٨﴾

149.Namo nĩmeetĩkĩlile; kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamanengie kyaũya kwa İvinda.

فَأَمَّا نُوا فَتَعْنَهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١٤٩﴾

150.Yu makũlye mo kana Mwĩai waku ena eĩtu oyĩla mo mena ivĩsĩ.

فَاسْتَفْتَيْهِمَ بِالْأَنبَاءِ وَلَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ﴿١٥٠﴾

151.Mo maĩ ngũsĩ yĩla Ithyĩ twamombie alaĩka me aka?

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥١﴾

152.Isũvĩei, ow'o nĩ nthĩnĩ wa ũvũngũ woo yĩla mo maasya,

إِلَّا أَنَّهُمْ مِنَ إِنْكَهَرٍ يَقُولُونَ ﴿١٥٢﴾

153.'Ngai Mwene Vinya W'ontha nũsyaĩte syana;' namo vate nzika, nĩ akengani.

وَلَدَّ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٣﴾

154.We anyuvĩte syana sya eĩtu kũvĩta sya ivĩsĩ?

أَضَظَّعَ الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٤﴾

155Inyw'ĩ mwĩna kĩ? Mũtusaa ata inyw'ĩ?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٥﴾

156.İndĩ inyw'ĩ nomũkasũanĩa?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٦﴾

157.Kana, inyw'ĩ mwĩna mwĩao mũtheu?

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ﴿١٥٧﴾

158.Umĩlyai İndĩ İvuku yenyu ethwa mwĩ ma w'o.

فَأَنذَرْتُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥٨﴾

159.Na mo mawetaa ndũũ sya mũkautĩ katĩ Wake We na Mayini, oyĩla Mayini nĩmesĩ nesa vyũ kana mo onamo makeetwa mbee Wake.

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسَبًا وَقَدْ عَلِمَتِ  
الْجَنَّةُ أَنَّهُمْ لِحُضْرَتِهِ ﴿١٥٩﴾

160. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Mũtheu na E-vaasa na ila mo  
mamwĩananasya We nasyo.

سُبْحَنَ اللَّهُ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٣٠﴾

161. Indĩ athũkũmi anyuve ma Ngai  
Mwene Vinya W'onthe *mayĩkaa Ou*.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٣١﴾

162. Nĩw'o, inyw'ĩ na ila mũthaitaa-----

فَأَنكُمُ وَمَا تَعْبُدُونَ ﴿٣٢﴾

163. Vatiĩ ũmwe wenyu ũtonya  
kũmũthyoekya *ona ũmwe* akamũlea We.

مَا أَنشَأَ عَلَيْهِ بِلَافِتِينَ ﴿٣٣﴾

164. Ateo ũla we ũkavya lianĩ-ya-  
Mwaki.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿٣٤﴾

165. *Na alaĩka measya*, 'Na vai ũmwe  
waitũ ũte vandũ wiĩtwe.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴿٣٥﴾

166. 'Na nĩw'o, Ithyĩ twĩ asu ala  
maũngamaa mĩthĩanĩ kwĩanana na ivĩla.

وَرَأَى النَّحْنَ الضَّافُونَ ﴿٣٦﴾

167. 'Na Ithyĩ ow'o, twĩ na Ivuku *ta yĩla*  
ya andũ ma tene,

وَرَأَى النَّحْنَ السَّيْحُونَ ﴿٣٧﴾

168. Namo vate nzika, maasya,

وَرَأَى النَّحْنَ الْيَقُولُونَ ﴿٣٨﴾

169. 'Kethwa ithyĩ twaĩ na Ivuku *ta yĩla*  
ya andũ ma tene,

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

170. Ithyĩ vate nzika, twĩthwa twĩ  
athũkũmi anyuve ma Ngai Mwene  
Vinya W'onthe.'

لَكِنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

171. Indĩ *yĩla yo yamavikĩla mo* nimaleaa  
kũyĩtĩkĩla, Indĩ o mĩtukĩ makamanya.

فَلَقُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

172. Na vate nzika, ndeto Yaitũ  
nĩyumaalĩte Ikĩmanenge ndaĩ athũkũmi  
Maitũ, Atũmwa.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِإِِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٢﴾

173. Asu vate nzika, nĩmo  
makatetheew'a'

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿٤٣﴾



174.Na kana no nguthu Yaitū ya ita  
Ikasinda vate nzika.

وَأَنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغُلَبُونَ ﴿١٧٤﴾

175.Kwa ūu we uma vala maī kwa  
Ivinda.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِيئَ ﴿١٧٥﴾

176.Na we masyaīīsyē, nūndū o mītūkī  
mo makoona.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٦﴾

177.Nī ūsililo Witū Indī, mo mekwenda  
kūūkalaata?

أَفَبَعْدَ إِنَّا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٧﴾

178.Indī yīla w'o wītheea vu nza kwoo,  
kīkeethwa kī kīōko kīthūku kwa asu ala  
makaaniw'e.

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٨﴾

179.Kwa ūu, we uma vala maī kwa  
Ivinda.

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِيئَ ﴿١٧٩﴾

180.Na we masyaīīsyē, nūndū o mītūkī  
mo makoona.

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٨٠﴾

181.Mwīai waku nī Mōtheu, Mwīai-Wa-  
Ndaīa na ūtonyi, Tūlū mūno mbee wa  
kīla mo mawetaa.

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨١﴾

182.Na mūuo wīthwe Tūlū wa Atūmwa!

وَسَلَّمَ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨٢﴾

183.Na ndaīa syonthe nī sya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wa nthī  
syonthe.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٣﴾

## سُورَةُ ص مَكِّيَّةٌ

SAAD

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene  
VinyaW'onthe, Ula Usŵtwa nŵ ūlau,  
Usŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Saad. Ngai-Wa-W'o. Nŵŵita na  
Kulani, ŵla yusŵŵte motao, yo nŵ ndeto  
Yaitŵ mbuany'e.

ص وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ②

3. Indŵ asu ala matetŵkŵlaa malikŵe nthŵnŵ  
wa Ŵng'endu wa ŴvŴngŴ na Ŵmaitha.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عَذَابٍ وَشَقَاقٍ ③

4. Nŵ nzyawa syŵana ata ila syaŵ mbee  
woo Ithyŵ tŵsyangŵte! Mo nŵmaŵie  
makŵta Ŵtethyo, Indŵ yo yŵtaŵ ŵvinda ya  
kŵsemba na kŵkŵa.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَ ذُؤْلَانَ ④

جِئْنَا مِنْكُمْ ⑤

5. Namo nŵmaseng'aa nŵ kana  
Mŵkaanany'a nŵmavikŵe mo kuma katŵ  
woo ene; na alei maasya, 'ŴŴ nŵ mŴoi,  
mŴkengani mŴnene.

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَاذِبُونَ ⑥

هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ⑦

6. We aseŴvŵte ngai nthŵnŵ wa ŵai  
Ŵmwe? Kŵ nŵw'o, nŵ kŵndŵ kŵeni mŴno  
vyŴ kŵla ithyŵ twaaŵw'a.

أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنْ هَذَا إِلَّا نَسْيٌ ⑧

عُجَابٌ ⑨

7. Na vau, atongoi moo nŵmakaananŵie  
maimataa ma, 'Endai mŴkaikwate  
mŴŴmŵte ngai syenyu. Kŵ nŵ kŵndŵ  
kŵkwendeka mŴno.

وَأَنطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى ⑩

أَهْلِكُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا نَسْيٌ يُرَادُ ⑪

8. 'Ithyŵ tŵyaaŵw'a kŵndŵ ta kŵ nthŵnŵ  
wa ndŵni ŵngŵ ona Indŵ. Kŵ ti kŵndŵ  
ateo no ŴvŴngŴ.

مَا سِعْتَنَا بِهَذَا فِي الْمَلَةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا ⑫

اِخْتِلَافٌ ⑬

9. KyaŴ, we nŵ we katŵ waitŴ ithyonthe  
Ŵla Ŵtheew'e Ŵtao? Aiee, mo mena  
nzika ŴŴŴ wa Ŵtao Wakwa. Aiee, Indŵ  
mo maiambŵte kŵsama ŴsŵŵŴlo Wakwa.

أَنزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ ⑭

قَوْلٍ ذِكْرِي بَلْ لَنَأَيِّدَنَّكُمْ وَأَيِّدَنَّكُمْ ⑮

10. Mo mena inandũ sya tei wa Mwĩai waku, Mwene-Vinya, ũla Mũnengani-Mũnene?

أَمْرَعَنْدَهُمْ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۝

11. Kana ũsumbĩ wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo nĩ woo? Kwa ũu, maeke mo mambate na nzĩa *ila syoo mekwona*.

أَمْرَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۝  
فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ۝

12. Mo nĩ nguthu kuma katĩ wa anyanyae moo ala makalungw'a vaa.

جُنْدُ مَا هُنَا لَكَ مَهْرُومِينَ الْأَحْزَابِ ۝

13. Na mũno ota mbee woo andũ ma Noa na mbaĩ ya Aati na Valao, mwĩai wa ekali ma maecamanĩ, nĩmaleete.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ  
ذُو الْأَوْتَارِ ۝

14. Kwa ũu mbaĩ ya Athamũti, na andũ ma Loto, Na atũi ma Kĩthekekanĩ-----ii syaĩ nguthu ila syaminiwe Imwe syonthe vyũ

وَشُعُودٌ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ أُولَئِكَ  
الْأَحْزَابِ ۝

15. Onthe vate kũtiala Omwe nĩmamaleile Atũmwa, ũu ũsilĩlo Wakwa nĩweethĩwe okũvika wĩanĩe.

۞ إِنَّ كُلَّ إِلَّا كَذَّبَ الرَّسُلَ فَحَقَّ عِقَابُ ۝

## LUKU 2

16. Mo mayetelee ateo mbu Imwe yũtwe ũla nthĩnĩ wayo vate ũvinda ĩnengane.

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صِخْرَةً مَّا لَهُمْ مِنْ نَاقٍ ۝

17. Mo maasya 'Mwĩai waitũ tũkalaatĩle ithyĩ kĩlungu kitũ *kya ũsilĩlo* mbee wa Mũthenya wa kũtala.'

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْ لَنَا وَظَنَّا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۝

18. Ithwai na ũmĩsyoy na maũndũ ala mo maneena, na lilikanai mũthũkũmi Waitũ Ndaviti, mũndũ wa maũronyi maingĩ; vate nzika, we nĩwamwelekelaa Ngai mavinda onthe.

إِصْرًا عَلَى مَا يَقُولُونَ ۝ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ ۝ الْأَيْدِ  
إِنَّهُ آوَابُ ۝

19. Ithyĩ nĩwatumie iĩma <sup>1\*</sup> imwĩw'a we.  
Syo nĩsyatanĩe ndafa sya Ngai vamwe  
nake we kũituka na syua yĩyuma.

20. Na Ithyĩ nĩtwainyivisye nyũnyi  
kwoondũ wake syũmbanĩtw'e vamwe:  
syonthe nĩsyamũsyokeie we.\*

21. Na Ithyĩ nĩtweekĩe ũsumbĩ wake  
vinya, na twamũnenge we ũĩ na umya  
wa ũtw'io.

22. Na ũvoo wa akaananĩ nũkũvikĩite  
we yĩla mo mambatie ũũũ wa ngũka  
ya nyũmba yake?.

23. Yĩla mo malikile vala ve Ndaviti, na  
we nĩwamakĩaa mo. Namo mamwĩaa,  
'Ndũkakĩe. Ithyĩ twĩ akaananĩ elĩ,  
ũmwe waitũ nũmũvĩĩsye ũla ũngĩ; kwa  
ũu, sila katĩ waitũ na ũlũngalu, na  
ndũkathũke kuma nzĩanĩ ĩla ya w'o na  
tũtongoesye nzĩanĩ ĩla ya w'o.

24. 'Uũ nĩ mwanaa mwaitũ; we ena  
malondũ maka mĩlongo kenda na kenda,  
na nyie nĩna ĩlondũ yĩmwe ĩka. Indĩ we  
easya, 'nenge yu yaku.' Nake  
nũnũngĩlya vinya na ũneeni wake.'

25. Na Ndaviti asya, 'Vate nzika, we  
nũkũvĩĩsye we kũkwĩtya ĩlondũ yaku yĩ  
yĩmwe ongeleele ala make. Na nĩw'o  
anyanya aingĩ nĩmeyĩananasya mũndũ

<sup>1</sup>\*Ndeto ĩno 'jibal' iĩma nĩtonya kũneenwa nũndũ  
wa mbai yekalaa iĩmanĩ ĩla yasindĩtwe nĩ Ndaviti  
kaũnĩ, na ota ũu nĩtonya kũweta 'ũthw'ii wa  
syĩndũ ĩla syĩnzawa nthĩ mines ĩla syaumbũkĩe  
ĩvĩndanĩyake.

\*Ndeto 'attair' nyũnyi nĩ andũ mena ĩnengo sya  
mwanya ala maũũkaa ũũũ mũno na nĩhwau ũũũ  
wa maendeeo moo.

إِنَّا نَخْتَرُكَ الْجِبَالَ مَعَهُ يَسْتَعِينُ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ۝

وَالْقَلِيمَ مَحْشُورَةً كُلُّ لَهُ أَوَّابٌ ۝

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْعِظَمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ ۝

وَهَذَا أَمْرُكَ نَبَاُ الْخَصَمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْخِرَابِ ۝

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَحْزَنْ  
حَضَنَ بَنَى بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَخْلَفَ بَيْنَنَا  
بِالْحَقِّ وَلَا تَسْطِطْ وَاهِدِنَا إِلَى سَوَاءِ الْقِرَاطِ ۝

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعَجَةً وَقَدْ  
تَعَجَّهْتُ وَاحِدَةً فَقَالَ أُكْفِلُنِيهَا وَعَزَّنِي  
فِي الْخِطَابِ ۝

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجِكَ إِلَى زُنَاجٍ  
وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْتَغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ

na ūla ūngī, ateo ala mamwītīkīlaa Ngai na kwīka mawīa maseo; Indī asu nī avūthū. Na Ndaviti nīwoonie kana Ithyī nītwamūtātīte we, kwa ūu, we nīweetisye ūekeo wa Mwīai wake, na avalūka nthī akīthaita na nīwamwelekele We.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَئِلْهُمْ  
وَلَقَدْ دَاوُدُ إِنَّا قَتَلْتَهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا  
وَأَنَابَ ۖ

26. Kwa ūu, Ithyī nītwamūekeie we ūu, na ow'o we aī na mwīkalo wa kūthengeanīa Naitū na vandū vaseo mūno vyū.

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِندَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ  
مَآبٍ ۖ

27. 'We Ndaviti, Ithyī nītūōtw'īkīthītye we kwīthwa mūtongoi tūlū wa nthī; kwa ūu, we matw'īte andū na ūlūngalu, na ndūkaatīte wendi mūthūku, ndūkese kūkwathūkyā we ūtee wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Vate nzika, asu ala maendaa ūtee kuma nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe makeethwa na ūsililo mwai, nūndū mo nīmoolilwe nī Mūthenya wa ūtalo.

يَدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَوْمَ تُنْفَخُ الْأَنْفُسُ

### LUKU 3

28. Na Ithyī tūisyūmbīte Itu na nthī na syonthe ila syī katī wasyo mana. Usu nī woni wa asu ala matetīkīlaa. Woo, Indī, kwa alei nūndū wa ūla Mwaki.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا  
ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا  
مِنَ النَّارِ ۖ

29. Ithyī Indī, tūkameka ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo ūndū ūmwe na ala mekaa mothyoeuku tūlū wa nthī? Ithyī tūkameka ala alūngalu ta ala aathe?

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْفَسِيدِينَ  
فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ۖ

30. Yī nī Ivuku yīla Ithyī tūōvuanīsyē we, yusūitwe nī maūathimo, nīkana mo matonye kūmīsūanīa Mīsoa yayo, na kana asu ala manengetwe ūmanyi matonye kūsūvīa.

كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَ  
لِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ۖ

31.Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Ndaviti Solomoni ūla waĩ mũthũkũmi mũseo vyũ. We nĩwatwelekelaa *Ithyĩ* mavinda onthe.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣١﴾

32.Ivinda yĩla mbalasi syaetiwe mbee wake ĩya wĩloo ila syaĩthĩtw'e na mũĩthĩlye mũseo mũno, na mbũthũ kwa kũsemba,

إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصُّفُفُ الْيَاقُوتِ ﴿٣٢﴾

33.We aisye, 'wendo wa mbalasi nĩ mũnene mũno kwakwa nũndũ syo nindilikanasya nyie Mwĩai wakwa. Kwa ūu, we nĩwekalile kũvika syathelekelya ĩtina wa tũtũ.

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٣﴾

34.We aisye, 'Itũngei vaa nĩ nyie,' ĩndĩ we nĩwambĩĩĩlye kwivũũangya maũũ *masyo* na ngingo *syasyo*.

رُدُّوْهَا عَلَى فُطُوحٍ رَّاسِخَةٍ فِي السَّوَادِ وَالْأَعْنَاقِ ﴿٣٤﴾

35.Na Ithyĩ nĩtwamũtatie Solomoni na twaiĩĩla ĩũũ wa kĩvĩla kyake kya ūsumbĩ mwĩĩ *tũ*. Na ĩndĩ we nĩwamwelekele Ngai, *akĩmantha tei Wake*.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَاءَ عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٥﴾

36.Akyasya, Mwĩai wakwa, nenge nyie ūekeo na ĩĩĩla ūsumbĩ ĩũũ wakwa ūla ūtakamwaĩla ūmwe ona wĩva ĩtina wakwa. Vate nzika, We wĩ Mũlau mũno vyũ.'

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغُ لِإِحْدَىٰ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٦﴾

37.Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwatumie ew'ĩka nĩ kĩseve, kĩkĩuutana kĩ kĩuu kwa mwĩao wake okw'onthe kũla we wendaa kũthi,

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُحَاءَ حَيْثُ شَاءَ ﴿٣٧﴾

38.Na mamũndũ manene, *mĩthemba yonthe* ya aaki na athambĩi,

وَالشَّيْطَانَ كُلَّ بَنَاءٍ وَغَوَاصٍ ﴿٣٨﴾

39.Na angĩ movetwe na mbĩngũ.

وَأَخْرَجَ مَقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٩﴾

40.'Uo nĩ mũthĩnzĩo Witũ----kwa Ou nengane mana, kana wĩkale naw'o – vate kũtala.'

هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْكِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝

41.Na ow'o we aĩ mwĩkalonĩ wa kũthengeanĩa Naitũ na vandũ vaseo mũno.

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحَسَنَ مَّآبٍ ۝

#### LUKU 4

42.Na lilikanai mũthũkũmi Waitũ Yovu, yĩla we wamwĩkaĩlile Mwĩai wake, *akyasya*, 'Satani nũnthĩnĩtye nyie na wĩla mũmũ na woo mwingĩ.'

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَشَرَيْتُ الشَّيْطَانَ يَنْصُبُ وَعْدًا ۝

43.'Ithing'ĩsye kwambata kĩĩma kyaku. Vaa ve kĩw'ũ kĩthithu kya kũthamba na kya kũnyw'a.'

أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ۝

44.Na Ithĩ nĩtwamũnengie we andũ ma nyũmba yake na angĩ mailĩ ta mo vamwe namo *kwa nzĩa ya tei* kuma Kwitũ, na ta ũlilikany'o kwa andũ ala mena ũmanyi.

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرًا لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝

45.Na Ithĩ nĩtwamwĩe we, 'Osa tũũvonge tũũmũ kw'okonĩ kwaku ũvĩ mũĩma na ũkĩkũna we *mwene* natw'o, na ndũkanange wĩvĩto waku.' Ow'o, Ithĩ nĩtwamwonie we e mũmĩĩsya. We aĩ mũthũkũmi mũseo vyũ. Vate nzika, we nĩtwamwelekela *Ngai* mavinda onthe.

وَحَدِّ يَدَاكَ وَغُنًّا فَأُصْرِبُ يَهْ وَلَا تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ۝

46.Na lilikanai athũkũmi Maitũ Avalamu na Isaka, na Yakovo, andũ ma ũtonyi na woni.

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ إِذْ اسْتَقَرَّ عَلَىٰ رَأْسِهِ وَنَبَىٰ إِلَى اللَّهِ أَلَا يُبْصِرُ ۝

47.Ithĩ nĩtwamanyuvie mo na mũno mũno mamalilikany'e andũ tũũ wa ũtũũ wa Itunĩ.

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرًا لِّلدَارِ ۝

48. Na kwa ūla w'o, mo me mbee wa metho Maitū katī wa ala anyuve *na ala* aseō mūno vyū.

وَأَنَّهُمْ عِنْدَنَا لِنِ الْمُصْطَفِينَ الْآخِيَارِ ﴿٤٨﴾

49. Na lilikanai Isumaeli, na Elisa, na Esikieli *Dhul-Kifl*; na onthe maī ma ala aseō vyū.

وَأَذْكُرُ إِسْعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلَّ مَنِ الْآخِيَارِ ﴿٤٩﴾

50. Uū nī ūlilikany'o. Na ala alūngalu vate nzika, makeethwa na vandū vaseo vyū va kūsyoika:

هَذَا ذِكْرُ وَإِنِ الْمُتَّقِينَ لَحُسْنِ مَآبٍ ﴿٥٠﴾

51. Mīūnda ya Tene W'onthe mbingllo syayo ivingūtwe kwoondū woo,

جَنَّتِ عَذَنُ مَفْتَحَةٍ لَهُمُ الْبُوابُ ﴿٥١﴾

52. Maīte mūto vau nthlīnī; navo makeetasya matunda kwa *Ūtanu* ala mo *makendaa* kwa wingī na kyaūnyw'a.

مُتَكِينِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَأْكِهِ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥٢﴾

53. Na vamwe namo vakeethwa *iveti ntheu*, iikumany'a mothyū masyo, atindany'a ma mūika ūmwe.

وَعِنْدَهُمْ قُصِرَتِ الظَّرِفِ آتَرَبٍ ﴿٥٣﴾

54. Uu nīw'o inyw'ī mūkwathwa kwoondū wa Mūthenya wa ūtalo.

لَقَدْ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٤﴾

55. Nīw'o, kīī nī kyaūya Kitū kīla kītakanangīka ona īndīī.

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٥﴾

56. Kīī nī *kwoondū wa etīkīli*. Indī kwa mbaa matū ve vandū vathūku mūno va kūsyoika.---

هَذَا وَإِنِ لِلظَّالِمِينَ لَشَرِّ مَآبٍ ﴿٥٦﴾

57. Ngiena, vala mo makavīla. Nī vandū vathūku ata īndī va kūthūmūa!

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَيَنسُ الْيَهُادُ ﴿٥٧﴾

58. Uū nīw'o mo *makethwa naw'o*. Kwa ūu, eka mo makīsame: kīw'ū kītheūkīte na kyaūnyw'a kīthithu mūno vyū na kīūnyunga naī.

هَذَا فَلْيَسْمِعُوا حَيْمَرًا وَغَسَاقٍ ﴿٥٨﴾



59. Na *mũhemba ñgĩ* ya *mosilĩlo* angĩ  
me *kĩvathũkany'o* mailĩ ta asu.

وَأَخْرَجْنَا مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجًا ۝٥٩

60. 'Ino nĩ nguthu *yenyu* ñla inyw'ĩ  
mũsebanĩtye nayo, *inyw'ĩ atongoi ma*  
*mawathavu.*' Vai ũthokyo kwoo.  
Nokũvika mo mavye nthĩnĩ wa Mwaki.

هَذَا أَقْوَاجٌ مُفْتَقِمَةٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ  
صَالُوا النَّارِ ۝٦٠

61. Namo makaasya, 'Aiee, Inyw'ĩ  
ninyw'ĩ mwatũseũvĩsye maũndũ aa.  
Kwa ũu, nĩ vandũ vathũku mũno ata va  
kũthũmũa!'

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدْ مُتَّبِعُوا  
لَنَا فَبَيْسَ الْقَرَارِ ۝٦١

62. Mo ota ũu makaasya, 'Mwĩai waitũ,  
ũla w'ontho ona wĩva watũseũvĩsye  
maũndũ aa ñndĩ mwongele ũsilĩlo kũndũ  
kwĩĩ Mwakinĩ.'

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرِذْهُ عَلَيْنَا بَاضِعًا  
فِي النَّارِ ۝٦٢

63. Namo makaasya, 'ñndĩ ko kwĩkĩkĩte  
ata kwitũ ũndũ tũteũmona andũ ala  
twamatalaa katĩ wa ala athũku?

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا لَا نَعُدُّهُمْ مِنْ  
الْأَشْرَارِ ۝٦٣

64. 'Kana nũndũ ithyĩ twamatw'ie ma  
kũvũthw'a vate kĩtumi kana nĩ metho  
maitũ mate ũmona?'

اتَّخَذُوا لَهُمْ سَعِيرًا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ۝٦٤

65. Nĩw'o, ũu nĩ w'o---kũkaananĩ  
vamwe kwa andũ ma Mwakinĩ.

يَا إِنَّ ذَلِكَ لَنَبَأٌ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ۝٦٥

## LUKU 5

66. Asya, 'Nyie nĩo Mũkaanany'a tũ; na  
vai Ngai ateo Ngai Mwene Vinya  
W'ontho, ũla-ũmwe, ũla Mũnène vyũ.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ  
الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝٦٦

67. 'Mwĩai wa matu na nthĩ, na syonthe  
ila syĩ katĩ wasyo syelĩ, ũla-Wĩ-Vinya,  
ũla Mũckanĩ-Mũnène.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ  
الْغَفَّارُ ۝٦٧

68. Asya, 'Nĩ ũvoo mũnène,

قُلْ هُوَ تَبَوَّأُ عَظِيمٌ ۝٦٨

69.'U la inyw'I mŭkŭalyŭka mŭtĩĩte.

أَتَتَّمَعْنَهُ مُعَرَّضُونَ ⑤

70.'Nye ndyaĩ na ŭmanyi wa ŭmbano mŭnene yĩla mo maneenanasya tŭlŭ waw'o katĩ woo ene,

مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْلَى إِذْ يَخْتَصِمُونَ ⑥

71.'Indĩ kĩla nye nĩvuanĩw'e nĩkana nyie nĩ Mŭkaanany'a wĩyonanĩye ŭtheinĩ.'

إِنْ يَتُوحَى إِلَى إِلَّا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ⑦

72.Yĩla Mwĩai waku wamatavisye alaĩka, ngĩĩlye kŭmŭmba mŭndŭ kuma yŭmbanĩ,

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ إِنِّي خَالِي بُشْرًا مِنْ طِينٍ ⑧

73.'Na Indĩ Nye namina kŭmŭmba, na kŭmŭseŭvya vyŭ na kŭmŭveveea veva Wakwa nthĩnĩ wake, inyw'I valŭkai nthĩ mwĩna wĩnyivyo kwake.'

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ⑨

74.Kwa ņu, alaĩka nĩmeeniyivisye onthe vamwe.

فَسَجَدَ الْمَلِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ⑩

75.Indĩ Ivilisi ndaaĩka ņu, we nĩweekathĩĩe, na we aĩ wa asu ala maleile kwĩtĩkĩla.

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ⑪

76.Ngai aisye, 'We Ivilisi, nĩ kyaŭ kĩŭsiĩte we kŭmwĩnyivĩsya ŭla Nye nŭmbĩte na moko Makwa eĩ? Wĩkĩte ņu nĩ ngŭlŭ kana ow'o we wĩ wa ala ataĩku?

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ⑫

77.We aisye,'Nye nĩ mŭseo kŭmŭvĩta we. We ŭmbŭmbĩte nyie na mĩwaki nake We ŭmŭmbĩte na yŭmba.'

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ⑬

78.We aisye, 'Uma vaa Indĩ, nŭndŭ vate nzika, we wĩ mŭlee.

قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ⑭

79. Na vate nzika, kŭmo Kyakwa  
kŭkeethwa ũŭŭ waku we kŭvika  
Mŭthenya wa ũtw'io.'

وَأَنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ٥٩

80. Nake aisye, 'Mwŭai wakwa, nenge  
ŭvinda ũndŭ, kŭvika yŭla mo  
makathayŭŭkw'a.'

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ٦٠

81. Ngai amwŭa, Kwa ũla w'o we wŭ katŭ  
wa ala manengetwe ŭvinda,

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ٦١

82. 'Kŭvika mŭthenya wa ŭvinda yŭla  
yŭtw'ŭtwe.'

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ٦٢

83. We aisye, 'Nyie nŭŭvŭta na vinya  
Waku, Nyie vate nzika, ngamathyoekya  
mo onthe,

قَالَ فِرْعَوْنُكَ لَا غُيُوبَ لَهُمْ أَجْمَعِينَ ٦٣

84. 'Ateo athŭkŭmi Maku anyuve katŭ  
woo.'

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ٦٤

85. Ngai aisye, 'ũndŭ ŭ-w'o nŭ, na Nyie  
nŭneena w'o,

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ٦٥

86. 'Kana vate nzika, ngausŭsya ŭia-ya-  
Mwaki naku we na vamwe na asu ala  
makŭatŭŭaa we, inyw'onthe vamwe.

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَتَّبِعُكَ مِنْهُمْ  
أَجْمَعِينَ ٦٦

87. Asia, 'Nyie ndiŭmwŭtya inyw'ŭ ŭtuvi  
ona yŭva nŭndŭ wa ŭŭ, ona nyie ndi  
ŭmwe wa asu ala menenevasya.

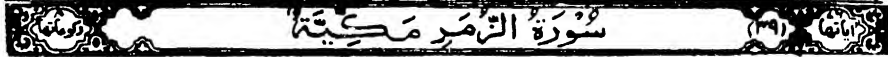
قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ٦٧

88. Ti kŭndŭ ũndŭ nŭ ŭlilikany'o kwa  
mbaa andŭ onthe.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ٦٨

89. 'Na inyw'ŭ vate nzika, mŭkamanya  
ŭvoo wa w'o ŭtina kwa ŭvinda ŭvŭthŭ.

يُفٍّ وَلَتَعْلَمَنَّ نَبَأَ بَعْدَ جِينٍ ٦٩



AL - ZUMAR  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Uvuany'o wa Ivuku yĩĩ umĩte kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-wĩ-  
Vinya, Ula Mũf.

تَنْزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ②

3. Vate nzika, nĩ Ithyĩ Ala tũvuanĩtye  
Ivuku yĩĩ kwaku vamwe na w'o; kwa ũu  
mũthaithe Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
wĩnenganĩte mũkĩĩtonĩ waku Kwake na  
ũĩkĩĩku w'onthe.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا  
لَهُ الدِّينَ ③

4. Ithukĩĩsyeyi, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe eweka no We wafĩĩtwe nĩ wĩwi  
mũkĩĩku. Na asu ala mosaa asũvĩ angĩ  
ũtee wake maasya, 'Ithyĩ  
nĩtũmathũkũmaa nĩkana matũthengeesye  
vakuvĩ na Ngai Mwene Vinya W'onthe.  
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akasila katĩ woo ũũũ wa maũndũ ala mo  
mavathũkanganĩaa. Vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe  
ndamũtongoeasya ũla we nĩ mũkengani,  
ũtatũngaa mũvea.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ  
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى  
اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ  
يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ  
كَفَّارٌ ④

5. Takethwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩwendete kwĩyosea mwana  
We-Mwene, We ethwa anyuvĩte ũla We  
wendaa kuma katĩ wa ala We ũmbaa. Nĩ  
Mũtheu We! We nĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Umwe, Mũsumbĩki.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ  
مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ⑤

6. We nĩwoombie matu na nthĩ kwĩanana  
na mavata ma ũĩ. We atumaa ũtukũ  
ũvw'ĩka mũthenya na akatuma  
mũthenya ũvw'ĩka ũtukũ. Na We

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يَكُونُ إِلِيلٌ عَلَى  
النَّهَارِ وَيَكُونُ النَّهَارُ عَلَى الْإِيلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ وَ

nūvinyīle syua na mwei; kīla kīmwe  
kīlatīle nzīa yakyo kūvika īvinda yīla  
yītw'ītwe. Ithukīīsyeyi, nīWe eweka Ula  
-Wī-Vinya, Mūekanīa-Mūnene.

7. We amūmbie inyw'ī kuma mūndūnī  
ūmwe; na īndī kuma vau We  
nīwaseūvisye mūtindany'a; na We  
nūtheetye kwoondū wenyu ng'ombe  
nyaanya ilī ilī. We amūmbaa inyw'ī  
nthīnī wa mavu ma maa-nyinyia menyu,  
kyūmbe ītina wa kyūmbe, nthīnī wa  
makundo atatū ma kīvindu. Uū nī We  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai  
wenyu. Usumbī nī wake. Vai Ngai  
ateo We. Indī inyw'ī mwīalyūlwa  
nakū?

8. Ethwa inyw'ī mūi na mūvea, vate  
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
Nīwīyīanīsyeyi-We-Mwene  
atamwīkwatīye inyw'ī. Na We  
ndendeeaw'a nī kūlea kūtūnga mūvea  
kwa athūkūmi Make. Indī inyw'ī  
mwoonany'a ūtūngi wa mūvea, ūu  
now'o We wendaa kuma vala mūī. Na  
vai mūkui wa mīio ūkakua mūio wa  
ūngī. Na īndī kwa Mwīai wenyu  
nokw'o ūalyūko; na We  
akamūmanyīthya inyw'ī maūndū ala  
mweekaa. Na vate nzika, We nūmesī  
nesa vyū maūndū ala mavithītwe nthīnī  
wa ithūi.

9. Na yīla thīna wamūkwata mūndū,  
nūmwīlīlīlaa Mwīai wake, ena wīlilo  
Kwake. Na īndī, yīla We wamwīw'īa  
īnee kuma Kwake-Mwene, nīūlawa nī  
ūndū ūla we ūnamūvoyeaa mbee, na  
nīwambīlīlīlasya kūmūseūvīsyā Ngai  
Mwene Vinya W'onthe atindany'a angī

الْقَمَرُ كُلُّ يَجْرِي لِاجَلٍ مُّسَمًّى اَلَا هُوَ الْعَزِيزُ  
الْغَفَّارُ ①

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا  
وَأَنزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمِينِيَّةً أَزْوَاجًا يَخْلُقُكُمْ  
فِي بُطُونٍ أُمّهتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي  
ظُلُمٍ ثَلَاثٍ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَهَ  
إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُصَوَّرُونَ ①

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ  
الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ  
وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ  
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ①

وَإِذَا مَنَّ الْإِنْسَانُ ضَرَدًا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ  
ثُمَّ إِذَا هَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُوَ  
إِلَيْهِ مِنْ قَبْلٍ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلَّ عَنْ  
سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ  
النَّارِ ①

nĩkana amathyoekye ando kuma nzĩanĩ Yake. Asya, 'Itandĩthĩsywe mwene na ōlei waku kwa kavinda kanini; we vate nzika, wĩ mwĩkali-wa-Mwakĩnĩ.'

10. We ūla ūvoyaa enenganĩte kwa Ngai nthĩnĩ wa masaa ma ūtukū, evalūkĩtye nthĩ we mwene na aūngeme, na ūkĩaa ĩtu na wĩkwatasya ĩnee ya Mwĩai wake, nĩ ūndū ūmwe na ūla ūtekaa ūu? Asya, 'Asu ala mesĩ na ala matesĩ nĩmatonya kwĩthwa ūndū ūmwe?' Nĩw'o ala mena ūmĩsyo makeethwa na ĩtuvi yoo vate kĩthimo.'

## LUKU 2

11. Asya, 'Inyw'ĩ athūkūmi Makwa, ala mwĩtĩkĩlaa, Mūkĩei Mwĩai wenyu. Ve ūseo kwa asu ala mekaa ūseo nthĩnĩ wa thayū ūū. Na nthĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩna ūthei. Nĩw'o ala mena ūmĩsyo makeethwa na ĩtuvi yoo vate kĩthimo.'

12. Asya, 'Nĩw'o, Nyie nĩnĩyĩfĩwe kūmūthaita Ngai Mwene Vinya W'onthe, nĩ mūfĩkĩku Kwake nthĩnĩ wa ndĩni.

13. Na Nyie nĩnĩyĩfĩwe kwĩthwa wa mbee wa asu ala menenganae *kwake*.'

14. Asya, 'Ow'o Nyie nĩngūkĩfa, ethwa nĩngūlea kūmwĩw'a Mwĩai wakwa, ūsilĩlo wa mūthenya ūla mūnene.'

أَمَّنْ هُوَ قَانَتْ أَكَّاءَ الْيَلِّ سَاجِدًا وَقَابِلًا يَخْذُرُ  
الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي  
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ  
أُولُو الْأَلْبَابِ ⑩

قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا  
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ  
إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّادِقُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ⑪

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ⑫

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ⑬

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ  
عَظِيمٍ ⑭

15. Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla Nyie nthaihaa, nĩ mũĩkĩku Kwake nthĩnĩ wa ndĩni yakwa.

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ۝

16. 'Kwa ūu, thaithai kĩla mũkwenda ūtee Wake.' Asya, 'vate nzika, ala makethwa na wasyo Mũthenyanĩ wa Uthayũkyo nĩ ala manangaa mathayũ moo na ala *maminaa* andũ moo. 'Isũvĩei! ūsu vate nzika, ūkeethwa wasyo wĩyonanĩtye.

فَاعْبُدْ مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلِ إِنَّ الْخَيْرَ فِي  
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ  
إِلَّا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۝

17. Mo makeethwa na ngunĩko sya mwaki ūlũ woo, na ngunĩko *iilyĩ* ta isu uungu woo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmakaanasya athũkũmi Make kwoondũ wa ii. 'Kwa ūu, inyw'ĩ athũkũmi Makwa! Ngĩei Nyie Nĩnyioka.'

لَهُمْ مِنْ قَوْعِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ  
ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۝

18. Na asu ala mevathanaa na ngai sya ūvũngũ maikese kwithaitha syo na kũmwelokela Ngai Mwene Vinya W'onthe ---ve ūvoo mũseo kwoo. Kwa ūu, matavyei athũkũmi Makwa ūvoo mũseo.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا  
إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي يَوْمٍ عَاجِلٍ ۝

19. Ala methukĩfasya Ndeto na makĩatĩla ila nzeo syayo. Mo nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmatongoesye, na nĩmo andũ ala mena ūmanyi.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ  
الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ ۝

20. We ūla, ĩndĩ, ūtwio wa ūsilĩlo waĩĩte nĩ kũmũvikĩla *nĩwaĩĩte nĩ kũtangĩwa?* We nũtonya kũmũtangĩla ūla wĩ nthĩnĩ wa Mwaki?

أَفَنْ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ أَمْ أَفَأَنْتَ تُنْفَذُ  
مَنْ فِي النَّارِ ۝

21. ĩndĩ kwa ala mo mamũkĩaa Mwĩai woo mena masũmba matũũlu makĩtwe ūlũ wa masũmba angĩ ma ūlũ matũũlu, ala mavĩĩlaa mbũsĩ uungu wamo. Ngai

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا لَهُمْ عُزْفٌ مِنْ قَوْعِهَا  
عُزْفٌ مُبِينٌ لَا تَجْزِي مِنْ تَوْبِهَا إِلَّا نَجْمٌ وَعَدَ  
اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ عَهْدَهُ ۝

Mwene Vinya W'onthe nĩ We ūtw'ĩte  
kyathĩ kyu; Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ndanangaa ūtianĩo Wake.

22. We nowonete kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe atheeasya kĩw'ũ kuma  
ĩtunĩ na akakĩtheesya kĩĩlyĩ ta mbuluti  
ĩvulutĩtye kĩw'ũ, na ĩtina vakamea imea  
syĩ kĩvathũkany'o nũndũ waky'o? Na  
ĩndĩ nĩsyũmaa ikekala ta ĩlaa ya mũtĩ; na  
ĩndĩ We nĩwitwĩkĩthasya ta mavuti  
momũ. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika,  
ve ūlilikany'o kwa andũ ala mena  
ũmanyi.

### LUKU 3

23. We ūla ĩndĩ kĩthũi kyake  
kĩvingũĩtwe nĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nũndũ wa wĩtĩkĩlo wa Isilamu,  
na nĩkana we akwate kyeni kuma kwa  
Mwĩai wake, nũndũ ūmwe na ūla  
ũnũvavata kĩvĩndũ kya ūlei? Woo ĩndĩ  
kwa asu ala ngoo syoo syũmĩthĩtw'e  
kwa kũmũlilikana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe! Mo me ĩvĩtyonĩ yĩyonanĩtye  
ũtheinĩ.

24. Ngai Mwene Vinya W'onthe atheetye  
Utũmane mũseo mũno kwa nzĩa ya  
Ivuku yĩla mĩsoa yayo ĩyĩtwĩkaa na  
ĩkayĩtũngĩĩĩla kwa nzĩa sya mĩthemba  
mingĩ yĩ kĩvathũkyo ĩla ĩtumaa ikonde

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ  
يَنْبِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا حَفْتًا  
أَلَمْ يَخْلُقْ لَهُ أَزْوَاجًا ثَمَرًا ثُمَّ يَجْعَلُ  
لَهُ حُطًا مَّا لَوْ أَنَّ فِي ذَلِكَ يُذْكَرُ لَأُولَى الْأَنْبَابِ ۝

أَفَنَنْسِيَنَّ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُفُوسٍ  
مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلنَّفْسِئَةِ قُلُوبُهُمْ مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ  
أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝

اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَابًا  
تَقْعُدُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ  
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى  
اللَّهُ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ  
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۝



sya ala mamÜkġaa Ngai woo syġng'utha;  
na İndġ ikonde syoo na ngoo syoo  
ikololow'a nġ kÜmÜlilikana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe; ta Üsu nġ Ütongoi wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe; We  
amÜtongoeasya na w'o Üla We wendaa.  
Na Üla Ngai Mwene Vinya W'onthe  
wamÜtw'ġla wa kwaa---we ndakethwa  
na mÜtongoi.

25. We Üla İndġ, Ütena kİndÜ ateo ÜthyÜ  
wake mwene kÜmÜsġġla we Üsġġlo  
mÜthÜku wa MÜthenya wa ÜthayÜÜkyo  
nÜndÜ Ümwe na Üla wġna mÜuo? Na eki-  
ma-naġ makataw'a, 'Samai inyw'ġ  
maÜndÜ ala mweekaa.

26. Asu ala maġ mbee woo nġmamaleile  
*AtÜmwa MaitÜ*, kwa Üu Üsġġlo nġwookie  
İÜÜ woo yġla mo matamanyaa.

27. Kwa Üu Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nġwatumie masonokw'a nthİnġ wa thayÜ  
ÜÜ na Üsġġlo wa İtunġ vate nzika,  
Ükeethwa wġ mÜnene kÜvġta ÜÜ,  
takethwa mo nġmamanyie!

28. Na vate nzika, İthyġ nġÜmanengete  
andÜ ngelekany'o sya kġla mÜthemba  
nthİnġ wa Kulani İno nġkana mo matonye  
kÜlilikana.

29. İthyġ nġÜmġvanġatye Kulani yġ  
Ntheu, İtena Üthyoeuku nthİnġ wayo,  
nġkana mo matonye kwġthwa me  
alÜngalu.

30. Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nÜnenganac ngelekany'o; mÜndÜ wġna  
ngwatanġo na andÜ, meana Üna  
matekwġw'ana mÜndÜ na Üla Üngġ, na ya

أَفَن يَتَّبِعِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ  
وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ۝

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاتَّخَذَهُمُ الْعَذَابُ  
مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ۝

فَأَذَاتَهُمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا  
وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ  
كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ۝

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۝

صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَابِهُونَ  
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِينَ مَثَلُ الْخَافِ  
لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝

mündü ūngĩ ūla wīyumĩtye kwa mündü ūmwe eweka. Ngelekany'o ya asu eĩ nündü ūmwe? Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ aingĩ mūno vyū moo mayĩsĩ.

31.Vate nzika, we ūkakw'a, onamo ota ūu makakw'a.

إِنَّكَ مَيْتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣١﴾

32.Na vate nzika, inyw'ĩ mūkakaanāĩ inyw'ĩ ene mbee wa Mwĩai wenyu Mūthenyanĩ wa Uthayūũkyo.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣٢﴾

#### LUKU 4

33.Nū ū Indĩ, ūla mwĩki-wa-naĩ mūnene kūvĩta ūla ūkenganaa ūlū ūwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana we ūla ūleaa w'o yĩla wamūvikĩa? Vo lianĩ-ya-Mwaki vai wĩkalo wa alei?

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالْحَقِّ إِذْ جَاءَهُ الْبَيِّنَاتُ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٣﴾

34.Indĩ we ūla ūetete w'o, na we ūla ūkūsĩĩaa w'o ota ūu ---aa nĩmo ala alūngalu.

وَالَّذِي جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

35.Mo makeethwa na kĩla kyonthe makenda vamwe na Mwĩai woo; yu nĩyo ūtūvi ya ala mekaa moseo.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاُ الْحَسَنِينَ ﴿٣٥﴾

36.Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamavetangĩa *mosyao* mathūku ma mūndū ala mo meekie, na aisyoa amanenge mūthĩnzĩo kwĩanana na meko moo ala maseo vyū.

يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾

37.We Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwĩanĩ mūthūkūmi Wake? Na Indĩ mo makenda kūũtelemya we vamwe na asu ala me Nake. Na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'ĩĩaa wa kwaa—vai mūtongoi kwoondū wake.

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٧﴾

38.Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmŭtongoeasya ----vai wa kŭmŭthyoekya. We Ngai Mwene Vinya W'onthē ti Mwene-Vinya, Mwŭlai wa ūIvanŭsyo?

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ٣٨

39.Na we ūkamakŭlya mo, 'Nŭŭ ūla woombie matu na nthi?' Mo vate nzika, makwŭla, 'Nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthē.' Asya, 'Mwŭsuanŭla ata inyw'I, ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthē ena kŭlelelo kya kŭmbŭka naŭ Nyie, asu ala inyw'I mŭmekalla ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭmatonya kŭmbetangŭla ūthŭku nŭkŭtwe nŭ We? Kana ethwa We eenda kŭmbŭw'la tei, mo nŭmatonya kŭsilla tei Wake? Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭmbŭlanŭe Nyie. Ala mena wŭkwatyo nŭmamwŭkwatye We.'

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ٣٩

40.Asya, 'Inyw'I andŭ makwa, ŭkai nesa mŭno vyŭ ūndŭ mŭtonya; Nyie nakwa nonŭkŭte ota ūu; o mŭtŭkŭl inyw'I mŭkamanya.

قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ٤٠

41.Nŭŭ ūla ūsilŭlo wa kŭmŭsonokya ūmŭvikŭlaa we, na nŭ ŭlŭŭ waŭ ūla ūmŭtheaa ūsilŭlo wa kwŭkalaa.'

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ٤١

42.Nŭw'o, Ithyŭ nŭtŭŭvuanŭsyē Ivuku yŭŭ na w'o kwa ūseo wa mbaa andŭ onthe ma nthi. Kwa ūu ūla ona wŭIva ūatŭŭlaa ūtongoi, aŭatŭŭlaa kwoondŭ wa ūtandŭthyo wa thayŭ wake mwene; na we tuue mŭsŭvŭi ŭlŭŭ woo.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ٤٢

## LUKU 5

43.Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭwosaa mathayŭ ma ala me thayŭ ŭvandanŭ ya

اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَكُنْ

kĩkw'ũ kyoo; na ĩvinda yĩngĩ yĩla *ala mate* akw'ũ makomete. Na ala We ũtamatiĩte kũkw'a nũmaiaa thayũ, na *amatũngaa* angĩ kũvika ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe. Nthĩnĩ wa ũu vate nzika, ve Syama kwa andũ ala masũanĩaa.

44. Mo nomosete ew'anĩthya vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe? Asya, 'Ona ethwa mo matiĩ na ũtonyi ĩũũ wa kĩndũ ona kĩva ona matiĩ na ũĩ?

45. Asya, 'Wĩw'anĩthya w'onthe wĩkalaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake. Na Kwake ĩndĩ iny'w'ĩ nĩkw'o mũkatũngwa.'

46. Na yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe wawetwa ngoo sya asu ala matetfĩĩlaa nĩsyĩng'uthaa nĩ ũlei; ĩndĩ asu ala me ũtee Wake mawetwa, sisya, Mo nĩmambĩĩĩĩlasya kũtana.

47. Asya, 'Ame Ngai Mwene Vinya W'onthe; Mwambĩĩĩĩĩla wa matu na nthĩ; Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa na ala monekaa; We *wĩweka* Nue ũkasila katĩ wa athũkũmi Maku ĩũũ wa maũndũ ala mo mavathũkanganĩaa.

48. Na ona eki-ma-naĩ makethwa na syonthe ila syĩ ĩũũ wa nthĩ na ingĩ ta isu ikongeeelwa, mo vate nzika, nĩ ũmantha kũsyumya kwĩyovosya nasyo katĩ wa ũsilĩlo mũthũku Mũthenyanĩ wa Uthanyũũkyo; ĩndĩ mo nĩmakauĩĩĩĩla wa nĩ kĩla matakĩsũanĩaa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

فِي مَنَامِهَا فَيُنْسِكُ إِلَيْهِ قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ  
وَيُرْسِلُ الْإِنْفِرَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَلِكَ  
لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣٧﴾

أَمَّا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أُولَٰئِكَ  
لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٣٨﴾

قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ  
وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ  
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ  
إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٠﴾

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ عَلِمِ الْغَيْبِ  
وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا  
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤١﴾

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا  
مِثْلَ مَعَةٍ لَفَتَسَدَّوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ  
وَبَدَأَ اللَّهُ مِنْ آثَمِهِمْ لَوْ أَنْ يَخْتَسِبُونَ ﴿٤٢﴾

49. Na mosyao mathŭku ma maŭndŭ ala mo meekie ūkamevuanĩsya, na maŭndŭ ala mo mamavŭĩaa ngŭĩ makamathyŭlŭlŭka.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na yĩla thĩna wamŭvikĩla mŭndŭ, we nŭtwĩkaĩlaa Ithyĩ. Na yĩla Ithyĩ twamwĩw'ĩla ĩnee kuma Kwitŭ, we aasya, 'Nye nĩnengetwe ūndŭ ūŭ nŭndŭ wa ūmanyi wakwa mwene.' Aiee, nĩ ĩtatwa tŭ; ĩndĩ aingĩ mŭno mayĩsĩ.

وَإِذَا مَنَّ الْإِنْسَانُ ضَرْبًا ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾

51. Asu ala maĩ mbee woo nĩmaneenie o kĩndŭ kyu, oyĩla kĩla kyonthe maĩ nakyō kĩyaamauna;

قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥١﴾

52. Kwa ūu, ūthŭku wa maŭndŭ ala mo meekie nĩwamakwatie; na asu ala mekaa mavĩtyo kuma katĩ wa alei aa----ūthŭku wa maŭndŭ ala mo meekie ota ūu, ūkamakwata. Mo maitonya kŭkĩla makauma vo.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن هَٰؤُلَاءِ سَيُجِيبُهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَهُمْ فِي عِزِّينَ ﴿٥٢﴾

53. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe amwingĩvĩasya kyaŭya ūla ona wĩva We wendaa, na akĩnyivĩasya ūla ona wĩva We wendaa? Nĩw'o, nthĩnĩ wa ūndŭ ūŭ ve Syama kwa andŭ ala metĩkĩlaa.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْطِشُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۖ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

## LUKU 6

54. Asya, 'Inyw'ĩ athŭkŭmi Makwa, ala mwēvĩtĩsye mathayŭ menyu ene! Mŭikeyĩtŭke ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭekeaa nĩ syonthe. Nĩw'o, We nĩ Mŭekanĩ Mŭno, Usŭtwe nĩ tei.

قُلْ يُعْبَادُوا الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾

55. 'Na ĩthiŭei inyw'ĩ kwa Mwĩai wenyu, na ĩnyivyeyi inyw'ĩ ene Kwake, mbee wa

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٥﴾

Usililo ūtanamūvikīa inyw'ī; nūndū  
Ivindanī yu inyw'ī mūikatetheew'a.

56.'Na atfīai ūmanyīsyō ūla mūseo vyū  
ūla ūvuanītw'e kwenyu kuma kwa  
Mwīai wenyu, mbee wa ūsililo  
ūtanavika īlūlū wenyu mūtekūmanyā,  
yīla mūtekwona.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ  
قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

57.Thayū ndūkese kwasya, 'Ame kyeva  
kwakwa! Nyie nīnaolekile *nthīnī* wa  
*mwīkalo wakwa* ona nīnthīltwe nī mbee  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na vate  
nzika Nyie naī katī wa ala mavūie ngūl.'

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَحْسَرُنِي عَلَى مَا فَطَرْتُ فِي جَنْبِ  
اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّخِرِينَ ﴿٥٧﴾

58.'Kana ndūkese kwasya, 'Takethwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nīwandongoesye, vate nzika Nyie nīthwa  
nī katī wa ala alūngalu.'

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٨﴾

59.'Kana ndūkese kwasya, yīla woona  
ūsililo, 'Takethwa ve kūsyoka kwakwa  
*īlūlū* wa *nthī*, Nyie īndī nīthwa, katī wa  
ala mekaa ūseo!.'

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ  
مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٩﴾

60.Ngai akasūngīa 'ī, Syama Syakwa  
nīsyāūvikīe we, īndī we wasyosie ta  
sya ūvūngū, na waī mūng'endu na waī  
katī wa ala alei.'

بَلَىٰ قَدْ جَاءَكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ  
وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾

61.Na Mūthenyanī wa Uthayūkyo,  
ūkamona asu ala makenganie īlūlū wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe mena  
mothyū maiū. Vo lianī-ya-Mwaki vai  
wīkalo wa ala ang'endu?

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم  
مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦١﴾

62.Ngai Mwene Vinya W'onthe  
amatwaaa asu ala mamūkīaa *We* vandū  
voo vala va w'o va ūsūvīo na *ūkīlyo*;  
ūthūku ndūkamakwata mo, ona mo  
maikew'a kyeva.

وَيُنَادِي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازِهِمْ لَا يَسْمَعُ  
السُّوءَ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

63. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũmbi wa syĩndũ syonthe, na Mũsũvĩ wa syĩndũ syonthe.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۝٣٣

64. Nĩ Syake mbungũo sya matu na nthĩ; ĩndĩ tũlũ wa asu ala maileaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, aa nĩmo mena wasyo.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۝٣٤

### LUKU 7

65. Asya, 'Nĩ ngai *ingĩ* ila mũũningĩĩsya Nyie kwithaitha vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ame inyw'ĩ mũtena ũmanyi?'

قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ۝٣٥

66. Na nĩw'o, we nũvuanĩw'e maũndũ ota asu ala maĩ mbee waku we: 'Ethwa we wĩmwĩanany'a Ngai na ngai *ingĩ* vate nzika, wĩa waku ũkatw'ĩka vathei na we ũkeethwa katĩ wa ala mena wasyo.'

وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝٣٦

67. Iĩ, mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ĩthĩwai katĩ wa ala matũngaa mũvea.

بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۝٣٧

68. Mo mayaaũnenge ndaĩa ũsumbĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩla ũwaĩĩte. Na nthĩ ĩkeethwa ĩkumbatĩw'e kw'okonĩ Kwake Kwake Mũthenyanĩ wa Mũminũkĩlyo; namo matu makalingwa nĩ kw'oko kwa aũme Kwake. Utheu nĩ Wake na We E-tũlũ wa ila mo mamwĩananasya We nasyo.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَتَّىٰ قَدَرَهُ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا قَبَضَتْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ السَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَنَّا يُشْرِكُونَ ۝٣٨

69. Na soo ũkavuvwa, na *onthe* ala me matunĩ na *onthe* ala me tũlũ wa nthĩ *makavalũkanga nthĩ* mena malita, ateo asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkenda *kũmaekea*. Na ĩndĩ *soo*

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۝٣٩

Okavuvwa Ivinda ya keli na sisya! Mo  
makeethwa maungeme, meteele.

70.Na nthi ikakaka ni kyeni kya Mwai  
wayo, na Ivuku yikaiwa mbee wayo yi  
hwe, na Athani na Ngusi makaetwe, na  
Utawio ukawuwa katika woo kwa ulungu,  
namo maikavitiwa.

71.Na kila thayu okatuvwa vyu nundu  
wa munda ala w'o weekie. Na We  
numanyaa nesa vyu undu mo mekaa.

### LUKU 8

72.Na asu ala matetika makatwawa  
liani-ya-Mwaki me nguthu, kuvika yila  
mo makavika mbing'loni syayo yo  
yikavinguwa na Asuvi mayo  
makamatavya, 'Atumwa kuma katika  
wenyu ene mayamuvika inyu',  
maimusomea inyu'i Misoa ya Mwai  
wenyu, na kumukaany'a inyu'i Iolu wa  
umbano wa Muthenya ou wenyu?' Mo  
makasung'a, 'Ii, inda utawio wa usili  
nukite nesa Iolu wa alei.'

73.Na indi kukatavanwa, 'Likai inyu'i  
mbing'loni sya lia-ya-Mwaki, mwikalae  
vo. Na wikalao wa ala ang'endu ni  
muthuku.'

74.Na asu ala mamukie Mwai woo  
makatongoewa kuthi Ituni me nthini wa  
nguthu, kuvika yila mo makavika, na  
mbing'loni syayo ikavinguwa, na Asuvi  
mayo makamatavya, 'Muo wathwe Iolu  
wenyu! Ithwai inyu'i mwa atanu, na  
yilikei mwikalae vo.'

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَ  
جَاءَتْ بِالتَّائِبِينَ وَالشُّهَدَاءُ وَفُضِّحَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا  
يُظْلَمُونَ ٥٠

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ٥١

وَسَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ مَرَّةً خَيْرًا إِذَا  
جَاءَتْهُمْ فَتُحْتِ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ  
يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ  
وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ  
حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ٥٢

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ  
مَقْوًى الْمُنْكَرِينَ ٥٣

وَسَيَقُولُ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُرًّا  
عَلَىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ فَتُحْتِ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ  
خَزَنَتُهَا سَلِّمٌ عَلَيْكُمْ فَاذْخُلُوا خَالِدِينَ ٥٤



75.Namo makaasya, 'Ndaŵa syonthe nĩ  
sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla  
wŵanŵisye Ūtianŵo Wake kwitŵ na  
Ūtŵonengete ithyĩ nthĩ ta Ūtiŵa,  
aŵtw'ŵkŵthŵye wŵkalo witŵ nthĩnŵ wa  
Mŵŵnda ovala ithyĩ tŵkwenda.' Na nĩ  
ŵtuvi ŵseo mŵno yŵana ata ŵndĩ kwa  
athŵkŵmi ala *alŴngalu!*

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا  
الْأَرْضَ نَتَّبِعُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ ۖ فَنُغَمَّرُ  
أَجْرُ الْعَالَمِينَ ۝

76.Na we Ūkamona alaŵka  
maikŵthyŵlŵlŵka Kŵvŵla-Kya-Usumbŵ,  
makŵmŵtaŵa Mwŵai woo na ndaŵa  
Syake. Na kŵkasilwa katŵ woo kwa Ūla  
w'o. Na kŵkatavanw'a, 'Ndaŵa syonthe  
nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Mwŵai wa nthĩ syonthe.'

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُحَمِّلُونَ  
بِحَمْلِ رَبِّهِمْ ۚ وَفُضِيَ بَيْنَهُمُ بِالْحَقِّ وَقِيلَ  
لَهُمُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

# سُورَةُ الْمُؤْمِنِينَ

## AL - MU'MIN (Wavuanīw'e Makka)

1. Syitwanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usūtwe nī ūlau, Usūtwe nī tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. *Ula - Wailīwe-Nī-Kūtaīwa, Mwāi-Wa-Ndaīa.*

حَمْدٌ ②

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yī umīte kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wi-Vinya, Umanyi-W'onthe.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ③

4. Mūekanī-wa-Naī, Mwāi-wa-Wīlilo, Mwai-kwa-Kūsīlla, Mwingī-wa-Ulau. Vai Ngai ateo We. Ualūko wa Mūminūkīlyo nī kwelekela Kwake.

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ  
ذِي الظُّلُمِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمُسْلِمِينَ ④

5. Vai ūkaananīaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo asu ala matetīkīlaa, kwanganga kwoo ūlū wa nthī Indī kūikaūkenge we.

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَنصُرُهُمْ فِيهِ الْعِلْمُ ⑤

6. Andū-ma-Noa na nguthu, ingī ītina woo nīsyamīleile *Mīsoa Yaitū* mbee wa andū aa, na kīla mbaī nīyatatie kūmūkwata Mūtūmwa woo, na makaananīa na *ngaananīo* sya ūvūngū nīkana mawasye ūla w'o na w'o. Na Indī Nyie nīnamakwatie mo, na kūīvanīsyā Kwakwa kwaī *kūthūku* ata Indī!

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَنِي إِدْرِيسَ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَدْنَاهُمْ بِالْبَاطِلِ يُدْخِلُونَ فِيهِ الْحَقَّ فَأَخَذْنَاهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ⑥

7. Uu nīw'o ūvoo wa Mwāi waku weeyonanīsyē kana nī wa w'o ūlū wa alei: kana mo nī ekali ma Mwakīnī.

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ⑦

8. Asu ala makuaa Kīvīla-Kya-Usumbī, na asu ala makīthyūlūlūkīte, nīmamūtafaa Mwāi woo na ndafa *Syake*,

الَّذِينَ يَخْلُقُونَ الْعَرَشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ اللَّهِ ⑧

na nĩmamwĩtkĩlaa We, na nĩmetasya ūkeo kwa asu ala metĩkĩlaa, *makyasya*, 'Mwĩai waitũ, We nũsyusũfte syĩndũ syonthe na ĩnee *Yaku* na ūmanyi. Kwa ūu, maekee asu ala melilaa na kũatĩla nzĩa *Yaku*; na mavathane mo na ūsilĩlo wa Ngiena.

9.'Na Mwĩai waitũ, malikye mo Mĩũndanĩ ya Tene-W'ontho ĩla We wamathie, oũndũ ūmwe na maaĩthe moo na iveti syoo na syana syoo ala alũngalu. Vate nzika, We Nue-wĩ-Vinya, ūla-Mũĩ.

10.'Na masiĩle na mothũku; na we ūla ūmũsiĩlaa na mothũku mũthenya-ūsu, we vate nzika, nũmwĩw'ĩe ĩnee. Na *ow'o*, ūsu nĩ ūtanu mũnene.'

## LUKU 2

11.Kwa ūla w'o, kwa asu ala maleile kwĩtkĩlaa wĩtano ūkeetanwa kwoo, kĩmena kya Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ kĩnene kũvĩta kĩmena kyenyu inyw'ĩ ene, yĩla inyw'ĩ mweetiwe mwĩthwe na mũtkĩlo na inyw'ĩ nĩmwaleile w'o.'

12.Namo makaasya, 'Mwĩai waitũ, We nũtũmĩte ĩthyĩ tũkw'e kelĩ, na We nũtũnengete ĩthyĩ thayũ kũndũ kwĩlĩ, na yu nĩtũkumbũla naĩ siitũ. Vo ve nzĩa ĩndĩ ya kumĩlĩlaa?'

13.Uu nũndũ yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka watavanaw'a inyw'ĩ nĩmwaleile wĩtano ĩndĩ yĩla atindany'a meananiw'e Nake We, inyw'ĩ nĩmweetĩkĩlile. ĩndĩ ndeto ya

رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ  
آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا  
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ  
عَذَابَ الْجَحِيمِ ①

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ نَبِيُّهُمْ  
وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ  
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ  
بُعِيدَ فَقَدْ رَحِمْتَهُ ③ وَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ④

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَقَدْ آتَى اللَّهُ كَبِيرًا  
مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِنْ تَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ  
فَنُكْفَرُوهُ ⑤

قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَلَمْ نَكُنْ مِنْكُمْ أَوَّلِينَ وَآخِرِينَ  
فَاغْتَرَبْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِمَّنْ  
سَبِيلٌ ⑥

ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ  
وَأَنْ يَشْرَكَ بِهِ تَتُومِنُونَ ⑦ قَالَ اللَّهُ لِلَّهِ الْحُكْمُ  
الْكَبِيرُ ⑧

*mUminUkilyo* nĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula-MUtUulu, MUnene.

14. We nĩ We ūmwonasya Syama Syake,  
na akamŭtheesya inyw'ĩ kyaŭya kuma  
ĩtunĩ; na vai ona ūmwe ūsŭvĩaa ateo we  
ŭla ūmwĩthiŭĩaa Ngai.

15. Mwĩtei inyw'ĩ ĩndĩ Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, mwĩ aĩkĩĩku Kwake  
nthĩnĩ wa mŭĩkĩĩlo, onakau alei  
nĩmatonya kŭlea.

16. Mwambatĩsya wa ivĩla, Mwĩai wa  
Kĩvĩla-Kya-Usumbĩ. We atumaa veva  
ŭtheea wĩna mwĩao Wake kwa ŭla ona  
wĩva We wendaa katĩ wa athŭkŭmi  
Make, nĩkana We atonye kŭnengane  
ŭkaany'o wa Mŭthenya wa Kŭkomana  
Nake.

17. Mŭthenya ŭla mo *onthe* makaumĩla;  
vai kĩndŭ kĩmakony'e mo kĩkethwa kĩ  
kĩvithe kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe. 'Usumbĩ nĩ waŭ ūmŭnthĩ?'  
Nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Umwe. Ula MUnene Vyŭ.

18. Mŭthenya ūũ kĩla thayŭ ūkatuvwa  
kwĩanana nondŭ w'o weekie.  
Mŭthenyanĩ ūũ vaikethwa kyoneo. Vate  
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-  
Mĩtŭkĩ kwa kŭtala.'

19. Na makaany'e mo ĩlŭlŭ wa Mŭthenya  
ŭthengeee, yĩla ngoo ikavika mĩmeonĩ  
iitumatuma nĩ kyeva. Eki-ma-naĩ  
maikethwa na anyanyae mamendete,  
kana mwĩw'anĩthya ŭla *wĩw'anĩthya*  
wake ūketĩkĩwa.

20. We nŭwĩsĩ ūseleke wa metho na kĩla  
ithŭĩ ivithaa.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ  
السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ۝۱۴

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ  
الْكَافِرُونَ ۝۱۵

رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ  
أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ  
التَّلَاقِ ۝۱۶

يَوْمَ هُمْ بَرْزُورَةٌ لَا يُخَفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ  
شَيْءٌ لَّيْسَ التَّلَاقُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝۱۷

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ  
الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝۱۸

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأُزْفَةِ إِذْ أُلْقِيَ الْقُلُوبُ لَدَى  
الْحَنَاجِرِ كُظُمِينَ هُمْ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبِيمٍ  
وَلَا سَفِيعَ يُطَاعُ ۝۱۹

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ۝۲۰

21. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe atusaa na w'o oyila asu ala mo mamekaŋlaa vandū Vake matusaa vathei. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī W'lw'i-W'onthe, Woni-W'onthe.

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ①

### LUKU 3

22. Mo nomaanganga ŋŋlū wa nthī na kwona mŋminŋkŋlyo wa ala maŋ mbee woo waŋ mwaŋ? Mo maŋ na ŋtonyi mwingŋ mbee wa aa nthŋnŋ wa ŋtonyi na vinya mbee nthŋnŋ wa movano ala mo maatiie ŋŋlū wa nthī. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwamakwatie mo kwoondū wa naŋ syoo, na mo mayaŋ na mŋsŋvŋi kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَرًا فِي الْأَرْضِ فَآخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ②

23. Kwailŋ ŋu nŋndū Atŋmwa moo nŋmamavikŋie mena Syama ntheu, Indī mo nŋmaleile kwŋtkŋla; kwa ŋu, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwamakwatie mo. Vate nzika, We Ausŋtwe nŋ ŋtonyi, Mwai kwa kŋsilŋla.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَعَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ③

24. Na Ithŋ nŋtwamŋtŋmie Mose, ena Syama Sitū na ŋtonyi wŋyonanŋtye,

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ④

25. Kwa Valao na Amana na Kola; Indī mo maisye, 'We nŋ mŋoi na mŋkengani mŋnene.

إِلَى فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سِحْرٌ كَذِبٌ ⑤

26. 'Na yŋla we wookie kwoo ena w'o kuma Kwitū, mo maisye, 'ŋaai syana sya iviŋŋ sya ala metŋkŋlŋte vamwe nake, na ekai iveti syoo syŋ thayū. Indī walany'o wa alei nŋ vathei Indī nŋ wa kwananga.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ⑥

27.Na Valao aisye, 'Ekanai nakwa *nñyioka* nĩkana nyie ndonye kũmũaa Mose; na nĩamwĩte Mwĩai wake. Nyie nĩngũkĩa we ndakese kũalyũla ndĩni yenyu kana amyanange nthĩ na kĩthokoo na ūthyoeuku.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ  
رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ  
فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٧﴾

28.Na Mose aisye, 'Nyie nĩmantha wĩvitho kwa Mwĩai wakwa na mwĩai wenyu ambathane na kĩla *mũndũ* mũng'endu ūla ūtawĩtĩkĩlaa Mũthenya wa ūtalo.'

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي مُدْعِي بَرِّي وَدَعْكُمْ مِنْ كُلِّ  
مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٨﴾

#### LUKU 4

29.Na mũndũ ūmwe mwĩtĩkĩli kuma katĩ wa andũ ma Valao, ūla wavithie mũtĩkĩlo wake, asya 'Inyw'ĩ mũkamũaa mũndũ nũndũ wa kwasya, 'Mwĩai wakwa nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,' oyĩla we amũtee inyw'ĩ itumi ntheu kuma kwa Mwĩai wenyu? Na ethwa we nĩ mũkengani, *naĩ ya ūvũngũ* wake tkeethwa tũlũ wake, na ethwa we nĩ wa w'o, ĩndĩ amwe ma maũndũ ala we ūmũteelemasya namo *kwa ūla w'o* makamũvalũkĩla inyw'ĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamũtongoeasya , mwĩki-wa-naĩ, mũkengani.

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ  
كَذَّابٌ ﴿٢٩﴾

30.Inyw'ĩ andũ makwa, ūsumbĩ nĩ wenyu ūmũnthĩ, mwĩ asumbĩki nthĩ ĩno, ĩndĩ nũ ūla ūkatũtethya *na kũasiĩla* *ithyĩ* ūsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa nĩwooka tũlũ waitũ? Valao aisye, 'Nyie nĩmwolootela maũndũ ala nyie ngwona mwene tũ, na nyie nĩngũmũtongoesya na nzĩla ĩla ntheu.'

يَقَوْمُ لَكُمْ الْمَلِكُ الْيَوْمَ فَظَهَرُوا فِي الْأَرْضِ  
فَمَنْ يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ  
فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ  
إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٠﴾

31. Indī we Ūla weetkīlile aisye, 'inyw'ī andŭ makwa, 'Nyie nīna w'ia kwoondŭ wenyu, ta īvinda ya mbaanga ya ila nguthu,

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَوْمَ إِيَّيْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ وَقِيلَ  
يَوْمَ الْآخِرَاتِ ۝

32. Ta ūvoo wa andŭ ma Noa, na Aati, na Athamuti, na asu ala maī ītina woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendeaa athŭkŭmi Make Ūla ūte-ūlŭngalu.

مِثْلَ دَابِّ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ  
مِن بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلَمًا لِلْعِبَادِ ۝

33. 'Na inyw'ī andŭ makwa, Nyie nīngŭkīa kwoondŭ wenyu īlŭlŭ wa mŭthenya wa kwītana mŭndŭ na ūla ūngī kwoondŭ wa ūtethyo.

وَيَقَوْمَ إِيَّيْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ۝

34. 'Mŭthenya Ūla inyw'ī mŭkaalyŭka mŭkīite. Inyw'ī mŭikethwa na mŭsiīi kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na kwa we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'īīaa wa kwaa vaikethwa ndongoi.

يَوْمَ تَوَلَّوْنَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ  
عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۝

35. 'Na Yosevu nīwookie kwenyu tene ena mokŭsī matheu, Indī inyw'ī mŭyaaeka kwīthwa na nzika īlŭlŭ wa maŭndŭ ala we wookie namo kŭvika yīla we wakw'ie, inyw'ī mwaisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamŭkīlya Mŭtŭmwa ītina wake ona Indī.' Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmatusaa ma kwaa ala mekaa naī na methīawa na nzika.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا  
زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ يَحْتَسِبُ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ  
لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكَ يُضِلُّ  
اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٍ ۝

36. Asu ala makaananīaa īlŭlŭ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe mate na ūtonyi ona ūmwe ūkite ūkamavikīa mo. Uŭ nī ūthathyo mŭnene mŭno mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na mbee wa asu ala metīkīīlaa. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe

الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ  
كَبْرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ  
يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ۝





W'onthe na kŭmwŭanany'a na kŭla nyie ndena ūmanyi wakyo, oyŭla nyie ngŭmwŭta inyw'ŭ kwa Ula-Wŭ-Vinya, Ula Mŭekanŭ-Mŭnene.

44.'Vate nzika, ūla inyw'ŭ mŭmbŭtŭfaa Nyie nde syŭtwa ŭlŭlŭ wa nthŭ ŭno kana ŭtunŭ; na kana maŭalŭko maitŭ vate nzika, nŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana eki-ma-naŭ makeethwa ekali-ma-Mwakinŭ.

45.'Kwa ūu, o mŭtŭkŭ mŭkalilikana ūndŭ Nyie ngŭmŭtavya inyw'ŭ. Na nyie nŭngŭmwŭkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndŭnŭ ūŭ wakwa. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmonaa athŭkŭmi *make onthe*.

46.Umŭlŭlŭlŭ wa ūvoo ūsu waŭ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamŭsŭvŭie ndakakwatwe nŭ ūthŭku ūla mo mamŭseŭvŭsyie ona wŭva, na ūsilŭlŭ mwai nŭwamathyŭlŭlŭkile andŭ ma Valao-----

47.Ula Mwaki. Mo makatwawa nthŭnŭ wa w'o kŭloko na wŭoo. Mŭthenya ūla ūla saa ūkavika, kw'o kŭkatakavanw'a: 'Mekyei andŭ ma Valao nthŭnŭ wa ūsilŭlŭ ūla mwai mŭno vyŭ.'

48.Na yŭla mo makakaananaŭ mŭndŭ na ūla ūngŭ nthŭnŭ wa Mwaki, ala onzu makamatavya ala ang'endu, 'Nŭw'o, ithyŭ twaŭ avikŭli menyū; inyw'ŭ ŭndŭ, nŭmŭtonya kŭtŭnyivangŭsya kŭlungu kya Mwaki?'

49.Asu, ala maŭ ang'endu, makasya, 'Ithyŭ twŭ nthŭnŭ waw'o ithyonthe. Ngai

لَا جَرَمَ أَنتَا تَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي  
الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدُّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ  
السَّارِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٣٤﴾

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفِئُضُ أَمْرِي إِلَى  
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٥﴾

فَوَقَّعَهُ اللَّهُ سَيِّئَاتٍ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ  
سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٣٦﴾

أَتَارَ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ  
تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ  
الْعَذَابِ ﴿٣٧﴾

وَإِذْ يَخَافُونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ  
اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَمَا هُم بِمُعْجِزُونَ  
عَنَّا نَصِيبًا مِّنَ النَّارِ ﴿٣٨﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِذْ قَالَ اللَّهُ قَدْ

Mwene Vinya W'onthe nŭtwĩte katĩ wa  
athŭkŭmi *Make.*'

حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ۝٩

50.Na ala me nthĩnĩ wa Mwaki  
makamatavya asŭvĩ ma Iia-ya-Mwaki,  
'Voyai kwa Mwĩai wenyu nĩkana We  
atonye kŭtŭnyivangĩsya ņsilĩlo kwa  
mŭthenya o *Umwe.*'

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا  
رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ۝١٠

51.Namo makamakŭlya, 'Atŭmwa  
menyu mayaamŭvikĩla inyw'ĩ mena  
Syama ntheu?' Mo makamasŭngĩa, 'II.'  
Asŭvĩ makamea, 'Indĩ voyai.' Indĩ  
mboya sya alei nĩ sya mana.

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنَّا نَسْتَكْفُرُ بِمَا نَعْبُدُ مِن دُونِ اللَّهِ قَالُوا بَلَىٰ قَالُوا قَدْ دُعَوْنَا وَمَا دُعَوْنَا إِلَّا لَكُفْرِينَ إِلَّا رَبَّنَا ۝١١

### LUKU 6

52.Vate nzika vyŭ, Ithyĩ nĩtŭmatethasya  
Atŭmwa Maitŭ na asu ala metĩkĩlaa,  
*kwelĩ* nthĩnĩ wa thayŭ ņŭ wa yu na  
mŭthenya ŭla ngŭsĩ ikaŭngama,

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا  
وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ۝١٢

53.Mŭthenya ŭla mawĩkwatyo moo  
matakamauna eki-ma-naĩ, na kĩfumo  
kĩkeethĩwa kĩ kyoo na mwĩkalo  
mŭthŭku ņkeethwa wĩ woo.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ  
وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝١٣

54.Na ow'o, Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose  
ŭtongoi, na twamatwĩkĩthya Aana-ma-  
Isilaeli atiĩwa ma Ivuku-----

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي  
إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ ۝١٤

55.ŭtongoi na ņlilikany'o kwa andŭ ala  
mena kĩlĩko.

هُدًى وَذُرِّيَّةَ لَدُولِي الْأَنْبِيَاءِ ۝١٥

56.Kwa ņu, Ithĩwai na ņmĩsyo. Vate  
nzika, ņtianĩ wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ wa w'o. Na ityai ņekeo  
nŭndŭ wa naĩ syenyu, na mŭtafe Mwĩai  
waku na ndaĩa Syake kĩloko na wĩoo.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا تَسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ  
وَسَيَحْبُبَّكَ رَبُّكَ بِالنَّشِيقِ وَالْإِبْكَارِ ۝١٦

57. Asu ala makaananfaa ūlū wa Syama  
sya Ngai Mwene Vinya W'onthe mate  
na ūtonyi ona wīva ūmavikīle mo—Vai  
kīndū nthīnī wa ithūi syoo ateo ūtomo ya  
Ōnene ūla mo matakaūkwata ona īndī.  
Kwa ūu, mantha wīvitho kwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūla w'o,  
We nī Wīwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

58. Vate nzika, ūmbi wa matu na nthī nī  
mūnene kūvīta ūmbi wa mbaa andū; īndī  
andū aingī mūno vyū mayīsi.

59. Na kīlalinda na ūla wī metho ti ūndū  
ūmwe; ona ala metīkīlaa na kwīka meko  
maseo ti *ūndū ūmwe* na ala mekaa  
mothūku. Inyw'ī nīmūsūanīaa maūndū  
mavūthū.

60. Vate nzika, ūla Saa ūkavika; vai  
nzika nthīnī wayo; īndī andū aingī  
mayītkīlaa.

61. Na Mwīai wenyu asya, 'Mboyei  
Nyie, Nyie ngamūsūngīa *mboya* yenyu.  
īndī asu ala mekathīlaa mūno ūlū wa  
kūnthaiha Nyie vate nzika, makalika  
Ngienanī me asonokye.'

### LUKU 7

62. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla  
wamūmbīe inyw'ī ūtuku nīkana  
mūtonye kūthūmūa nthīnī wa w'o, na  
mūthenya *kūmūtomyeethya* inyw'ī  
kwona. Nīw'o, Ngai nī Mwīai wa  
mumo kwa mbaa andū, īndī andū aingī  
mūno vyū maitūngaa mūvea.

63. Usu nī We Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Mwīai wenyu, Mūmbi wa

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ  
أَتَتْهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا هُمْ بِآيَاتِنَا  
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ٥٧

لَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ  
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٨

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرَةُ وَالَّذِينَ آمَنُوا  
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مِمَّا  
تَتَذَكَّرُونَ ٥٩

إِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ  
النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ٦٠

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ  
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دُخْرِينَ ٦١

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ آيَاتٍ لَتَسْمَعُوا فِيهَا وَالنَّهَارَ  
مُبِينًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ  
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ٦٢

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ  
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دُخْرِينَ ٦١

syIndū syonthe. Vai Ngai ūngl' ateo We.  
Inyw'I mŭalyŭlŭtwe mŭkavetangwa vala  
We ūl' ata?

فَأَنَّى تُؤْمِنُونَ ٥٣

64. Uu nīw'o maalyŭlawa ala mamŭleaa  
Mŭsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

كَذَلِكَ يُؤْمِنُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ مُجَادِلِينَ ٥٤

65. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We  
ŭla woombie nthl' kwoondŭ wenyu  
vandŭ va kŭthŭmŭa, na ŭtu ta kŭndŭ kya  
kwŭkwatya na kwa ŭtalo We  
nŭwamŭseŭŭlsye inyw'I mŭmbŭlwe  
mŭseo vyŭ na amŭnenge syaŭya syenyu  
nzeo. Usu nī We Ngai Mwene Vinya  
W'on the, Mwŭlai wenyu. Kwa ŭu,  
kŭathimwa nī Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Mwŭlai wa nthl' syonthe.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَ السَّمَاءَ  
بِنَاءً وَ صَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَ سَرَّ ذُقَكُمْ  
مِنَ الثَّيِّبَاتِ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَرَّكُوا اللَّهَ  
رَبَّ الْعَالَمِينَ ٥٥

66. We nī We Ngai-Ula-Wŭ-Thayŭ. Vai  
Ngai ateo We. Kwa ŭu, mŭvoyei We,  
mwŭl' aŭkŭl'ku Kwake nthl'nī wa ndŭni.  
Ndaŭa syonthe nī sya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, Mwŭlai wa nthl'  
syonthe.

هُوَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ  
الدِّينَ الْحَقَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٥٦

67. Asya, 'Nyie nŭnŭvatŭtwe kŭmathaitha  
asu ala inyw'I mŭmekalŭlaa vandŭ va  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndŭ  
Nyie nŭmbikŭlwe nī mokŭsŭl' matheu kuma  
kwa Mwŭlai wakwa; na Nyie nŭnŭŭlŭfwe  
kwŭnengane mwene kwa Mwŭlai wa nthl'  
syonthe.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ  
دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ  
أَنْ أُسْلِمَ رِبِّي الْعَالَمِينَ ٥٧

68. Usu nī We ŭla wamŭmbie inyw'I  
kuma kŭtoonŭ, na kuma nthl'nī wa ŭlovoto  
ya manzŭl, na kuma nthl'nī wa ŭlaga ya  
nthakame; na We nŭwatumie mŭsyawa ta  
syana; Indŭl' We nŭmŭŭekaa inyw'I mwŭl'ane  
mŭtw'ŭlke andŭ aima mena vinya  
mwŭlanŭ, na Indŭl'

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ  
ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا  
أَسَدَكُمْ ثُمَّ لَتَكُونُوا أَسْيُوفًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى  
مِنْ قَبْلِ وَلَتَبْلُغُوا أَجَلَ مَسَعَى وَ لَعَلَّكُمْ  
تَعْقِلُونَ ٥٨

mŭitw'ŭka atumŭa, onakau amwe kafi wenyu nŭmaekawa makakw'a mbeange--na *We nŭmŭekaa inyw'ŭ mŭekala thayŭ* kŭvika ŭvinda yŭla yŭtw'ŭtwe, na nŭkana mŭtonye kwŭmanyŭsya ŭŭ.

69. We nŭ We ŭla ņnenganae thayŭ na ŭetae kŭkw'ŭ. Na yŭla We watw'a ŭndŭ ona wŭva aasya tŭ, 'ŭthŭwa.' Na w'o ŭyŭthŭwa.

هُوَ الَّذِي يُبَيِّنُ قَائِدًا قَطْرًا أَمْرًا فَإِنَّا  
يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٩﴾

### LUKU 8

70. We noŭmonete asu ala makaananŭaa ŭŭŭ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe? Undŭ mo maendeec na kŭalyŭlwa kuma nŭhŭnŭwa w'o!

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى  
يُضْرَفُونَ ﴿٧٠﴾

71. Asu ala mayŭleaa ŭvuku na kŭla ŭthyŭ tŭmatŭmaa Atŭmwa Maitŭ nakyo. Indŭ o mŭtŭkŭ mo makamanya.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا

72. Yŭla mo makalingŭlwa mang'ang'a ngingonŭ syoo, na mŭnyololo ota ŭu. Mo makakusw'a.

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾  
إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُتْحَبُونَ ﴿٧٢﴾

73. Kŭw'ŭnŭ kŭvyŭ kŭtheŭkŭte; na Indŭ makavŭvw'a nŭhŭnŭ wa Mwaki.

فِي الْحَصِيرَةِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na Indŭ mo makakŭlw'a, 'Meŭva asu ala inyw'ŭ mwameananasya na Ngai.

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ إِنَّ مَا كُنتُمْ تَشْرِكُونَ ﴿٧٤﴾

75.; 'Vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Mo makasŭngŭla, 'Mo nŭmatwaŭle ithyŭ. Aiee, ithyŭ tŭyaavoya kŭndŭ kŭngŭ ona kŭva mbee.' Uu nŭw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭmaminaa alei.

مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ  
نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ  
الْكَافِرِينَ ﴿٧٥﴾

76. Kĩtumi nũndũ inyw'ĩ nĩmwatanĩaa  
ĩũũũ wa nthĩ mũte na wĩanĩũ, na nũndũ  
nĩmweekie mong'endu.

77. 'Likai inyw'ĩ mbingĩlonĩ sya Ngiena,  
mwĩkalae vo. Na wĩkalo wa ala  
ang'endu nĩ mũthũũũ.

78. Kwa ũu we, ĩthwa na ũmĩĩsyũ. Vate  
nzika, ũtianĩũ wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nĩ wa w'o. Na ona ĩthyĩ  
tũkakwony'a we kĩlungu kĩmwe kya  
maũndũ ala ĩthyĩ tũmathĩte mo, kana  
tũkaũkw'ĩthya we mbee wa wĩanĩũ wa  
*Ūtianĩũ Witũ*, mo makatũngwa Kwitũ  
ona kweekwa ata.

79. Na ĩthyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa  
mbee waku we, na amwe moo nĩ ala  
ĩthyĩ twaũweteie we, na amwe moo  
ĩthyĩ tũyaakũwetea we; na kũitonyeka  
kwa Mũtũmwa ona wĩva kũete Kyama  
ateo kwa ũthei wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, ĩndĩ yĩla ũtw'ũũ wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe wookie, ũvoo  
nĩwatw'ĩwe na ũla w'o, na ĩndĩ ala  
maneenie ũvũngũ nĩmaanangĩkie.

## LUKU 9

80. Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla  
wamũmbĩe inyw'ĩ ng'ombe nĩkana  
mwĩĩsae imwe syasyo, na mũĩsae  
imwe katĩ wasyo.

81. Na inyw'ĩ mwĩna motandĩthyo ang'ĩ  
nthĩnĩ wasyo, na kana, kwoondũ wasyo,  
mũtonye kwĩanĩsya wendi ona wĩva ala  
*matonya kwĩthwa* nthĩnĩ wa ĩthũi syenyũ.  
Na ĩũũũ wasyo na nthĩnĩ wa ngalawa  
inyw'ĩ nĩmũkuawa.

ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ  
الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ۝

أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبَعْضُ  
مُتَوَسِّئِي الْمَتَكِدِينَ ۝

فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَأَمَّا نُرِيكَ بَعْضَ  
الَّذِي نَعِدُ هُمْ أَوْ نَتُوفِينَا ۖ فَالْيَنَابِرُ جُوعُونَ ۝

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا  
عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ  
لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ فَاذْكُرْ  
عِ ۖ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ۝

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا  
تَأْكُلُونَ ۝

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي  
صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ۝

82.Na We nūmwonasya inyw'I Syama Syake; kwa Ou Indī, inyw'I mūkailea Syama syīva sya Ngai Mwene Vinya W'onthe?.

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَآيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٣٧﴾

83.Mo nomaanganga ūlū wa nthī nīkana makatonya kwona mūminūkīlyo wa asu ala maī mbee woo? Mo maī aingī kōvīta aa, na mena ūtonyi mūnene nthīnī wa movano ala mo matīie īīna woo ūlū wa nthī. Indī maūndū onthe ala mo meekie mayāī na ūuno kwoo.

أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرًا وَعَلَدُوا قُوَّةً وَإِنَّا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ كَانُوا يُكْسِبُونَ ﴿٣٨﴾

84.Na yīla Atūmwa moo mamavikīie mena Syama syīyonanītye, nīmeethīwe na ūtanu mwingī nūndū wa ūmanyi ūla mo maī na w'o. Na ūndū ūla mo mavūthasya nīwamathyūlūlūkile.

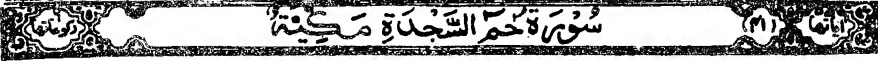
فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَّجُوا عِندَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٩﴾

85.Na yīla mo moonie ūsilīlo Witū maisye, 'Ithyī nītūmwītkīla Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Weka na nītūkwīlea syonthe ila ithyī twamwīananasya We nasyo.

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدَّثَ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٤٠﴾

86.Indī mūtkīlo woo ndwaī ūtonya kūmauna na kīndū nīinda yīla moonie ūsilīlo Witū. Ūū nī mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wīthītwē ūithūkūma vyū ūlū wa athūkūmi Make. Na ūu nīw'o Ithyī twamaminie ala maleile kwītkīla.

فَلَمْ يَكْ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهُ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ فِي هَٰؤُلَاءِ الْكَافِرُونَ ﴿٤١﴾



## HAA MIIM SAJDA (Wavuanfwe'e Makka)

1. Syitwanf ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. . Ula Wafũtwe-Nĩ-Kũtafwa,  
Mwĩai-Wa-Ndaifa.

حَمْدٌ ②

3. Uũ nĩ ũvuany' o kuma kwa ũla Usũtwe  
nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

4. Ivuku, Mĩsoa yayo Itavanfwe kwa  
ũkuvĩ----Isomawa kaingĩ yaseũviw'e  
ũtheinĩ kwa ũtheu---kwa andũ ala mena  
ũmanyi.

كَتَبَ فَطَبَعَ أَيْتَهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ④

5. Mũeti-wa-ũvoo mũseo na  
Mũkaanany'a. Indĩ andũ aingĩ mũno  
moo nĩ melelũkaa na mayfwa'aa.

بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا  
يَسْمَعُونَ ⑤

6. Na mo maasya, 'Ngoo sitũ syĩ uungu  
wa ngunĩko na nĩ nziĩĩ iikew'e maũndũ  
ala we ũtũtũ ithyĩ, na nthĩnĩ wa matũ  
maitũ ve kũlea kwĩw'a, na katĩ waitũ  
naku we ve tũtũ, kwa ũu we endee na  
wĩa waku; ithyĩ ota ũu nĩ tũthũkũmĩte.'

وَقَالُوا فَلَوْ بَنَّا فِي آيَاتِهِ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ  
وَفِي آذَانِنَا وَقُرْآنٍ مِّنْ بَيْنَيْنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ  
فَقُلْ فاعْمَلُوا إِنَّا نَعْلَمُونَ ⑥

7. Asya, 'Nyie nĩo mũndũ tenyu.  
Nĩkũvuanfwe kwakwa kana Ngai  
wenyu nĩ Ngai-ũmwe; kwa ũu, endai  
Kwake mũlũngele mũtekwaũkanga na  
ĩtyai ũkeke Kwake.' Na woo nĩ wa  
avoyi ma mĩvw'anano,

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ قَدْ كَلَّمَ يُونُسَ إِلَىٰ آتَانَا لَهُمْ  
إِلَهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا ۚ وَوَيْلٌ  
لِّلْمُشْكِينِ ⑦

8. Ala mataumasya Saka na mo nĩmo ala  
mayflea Itu.

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ⑧

9. Ta kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka  
mawĩa maseo, vate nzika, mo

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ ⑨



makeethwa na Ituvi yġla yġtakathela.

﴿مَنْوُونَ﴾

## LUKU 2

10. Asya, 'Inyw'ġ ow' o nġm00m0lea We ūla woombie nthġ nthġnġ wa mavinda eġ? Na inyw'ġ mwġm0se0vġsya atindany'a Make We?' Usu nġ Mwġai wa nthġ syonthe.

قُلْ أَبِغْكُمْ لَكُمْ رَدَّ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي  
يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أُنْدَادًا ذَلِكَ سَبُّ  
الْعَالِينَ ﴿١٠﴾

11. We nġweekġie iġma n0mu nthġnġ wayo i0ngeme ġ0ġ0 wa 0thy0 wayo, na vo eekġa ma0athimo nthġnġ wayo na eanany'a nzġa sya kya0ya nesa nthġnġ wa mavinda ana—mavw'anene kwa onthe ala mamanthaa.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا  
وَقَدَرْنَا فِيهَا أَقْوَامًا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً  
لِلنَّاسِ يَلِينُ ﴿١١﴾

12. Na ġndġ We ayelekela ġtu yġla yayġlyġ kġnd0 ta sy0ki, na ayġtavya na nthġ: '0kai inyw'ġ inyw'eġ, m0kyenda na m0tekwenda.' Nasyo syasya, 'Ithyġ nġt0k0ka nġ kwenda.'

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا  
وَالْأَرْضِ انْقَبِيَا كَلِمَةً أَقُولُ لَكُمَا أَتَيْنَا  
طَائِعِينَ ﴿١٢﴾

13. Kwa ūu, We nġwameanġsye matu m0onza nthġnġ wa matuk0 eġ, na We nġwayġvuanġsye kġla ġtu wġa wayo. Na Ithyġ nġtwayanakavisye ġtu yġla ya ġtheo na mataa ma kye ni kwoond0 wa ūs0vġo. ūsu nġ ūtw'ġo wa ūla Wġ-Vinya, Umanyi-W'onthe.

فَقَضَيْنَهُنَّ سَبْعَ سَلَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَى  
فِي كُلِّ سَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا  
بِمَصَافِيحٍ ۖ وَحِفْظٍ ۚ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ  
الْعَلِيمِ ﴿١٣﴾

14. ġndġ ethwa mo nġmek0aly0ka, ġndġ we asya, 'Nyie nġm0kaany'a ġ0ġ0 wa ūsilġlo wa kwananga ta ūla wamakwatie Aati na Athamuti.'

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ ضِعْفَةَ ۖ وَقُلْ  
ضِعْفَةَ عَادٍ وَثَمُودَ ﴿١٤﴾

15. Yġla At0mwā moo mamavikġie kuma mbee woo na ġtina woo, makyasya: 'M0ikam0thaithe ūngġ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Namo maisye, 'Takethwa Mwġai wait0 nġwendie ūu,

إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ  
خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا  
لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَأَنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَاهِنُونَ ﴿١٥﴾

We vate nzika, ethlwa amatheesye alaŋka. Kwa ūu, ithyī nītūūmalea maūndū ala we ūtūmītwe namo.'

16.Na ūlū wa Aati, nīmeekie mong'endu ūlū wa nthī, matena ūla w'o, makyasya, 'Nūū ūla wīna ūtonyi mbee waitū ithyī? Ula wamombie mo, ndena ūtonyi mūno kwī mo? Indī mo nīmaendeeie na kwilela Syama Sitū.

17.Kwa ūu, ithyī nītwamatwaŋe kīutani kyai kya matukū me mwaa, nīkana tūtonye kūmasamīthya ūsilŋlo wa thīna nthīnī wa thayū ūū wa yu. Na ūsilŋlo wa Itunī vate nzika, ūkeethwa wī mūnenange, namo maikatetheew'a.

18.Na ūlū wa Athamuti, ithyī nītwamanengie ūtongoi, Indī mo nīmendie ūlalinda wa ūtongoi, kwa ūu, mbaanga ya ūsilŋlo wa thīna nīyamakwatie, nūndū wa maūndū ala mo meekīte.

19.Na Ithyī nītwamatangīŋe ala meefkīlile na kwīka ūlūngalu.

### LUKU 3

20.Na mūthenya ūla amaita ma Ngai Mwene Vinya W'onthe makombanw'a vamwe na kūtongoeuw'a mwakīnī, mo makaaŋwa nesa.

21.Kūvika yīla mo makavika vala w'o ūī, matū moo na metho moo na ikonde syoo ikaumya ūkūsī ūlū wa maūndū ala mo meethīwe mayīka.

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٦﴾

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِم رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَحْسُورَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَرُ وَهُمْ لَا يُصْغَرُونَ ﴿١٧﴾

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعِزَّ عَلَى الْهُدَى فَأَخَذَتْهُمْ صُورَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٨﴾

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٩﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٢٠﴾

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَعَهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وُجُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾

22. Namo makaikŭlya ikonde syoo, 'Inyw'I mwŭluma ōkŭsŭ ūlŭ waitŭ nkŭŭ' Nasyo ikamasŭngŭa, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtŭtonyethetye ithyŭ kŭneena tondŭ We nŭkŭtonyethetye kŭla kŭndŭ kŭngŭ ona kŭva kŭneena. Na We nŭ We ŭla wamŭmbie inyw'I ŭvindanŭ ya mbee, na Kwake We nkŭw'o mŭtŭngŭtwe.

وَقَالُوا الْجُودُ هُمْ لَمْ يَشْهَدُوا عَلَيْنَا قَالُوا  
أَنْطَقْنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ  
أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

23. 'Na inyw'I nŭmwaleile kŭkŭa yŭla inyw'I mweekaa naŭ na nkŭyo kŭtumi matŭ menyu na metho menyu na ikonde syenyu imumbŭlŭte, nenyu mwasŭanŭlaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamamanya mŭno maŭndŭ ala inyw'I mweekaa.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَعِيرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ  
وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ فَكُنْتُمْ أَنَّ  
اللَّهُ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٣٧﴾

24. 'Na ūsŭanŭ ūsu wenyu, ūla inyw'I mwasŭanŭ ūlŭ wa Ngai Mwŭlai wenyu, nŭmwanangŭte inyw'I. Kwa ūu, yu inyw'I nŭmŭtw'ŭkŭte katŭ wa asu ala maŭte.'

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَأَيْتُمْ  
فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٨﴾

25. Yu ethwa mo nŭmatonya kŭmŭŭsya, Mwaki nŭw'o ūtŭo woo; na ethwa mo memantha kwŭthukŭw'a mo maikethwa katŭ wa asu ala ma kwŭw'ŭka.

فَإِنْ يَصْدُرُوا فَالْتَأَمُّوْا لَهُمْ وَإِنْ يَسْتَعْيِبُوا  
فَمَا لَهُمْ مِنَ الْمُعْتَابِينَ ﴿٣٩﴾

26. Na Ithyŭ nŭtwaiŭte kwoondŭ woo anyanyae ala moonekaa me ma kwendeesya kwoo maŭndŭ ala mavŭŭte mbee na ala mametele mbee woo; na ūtwio nŭwaumiw'e ūlŭ wa mo otondŭ waumiw'e andŭ ala maŭ mbee woo ma Mayini---andŭ anene kana andŭ ala angŭ. Vate nzika, mo maŭ na wasyo.

وَقِيضْنَا لَهُمْ قُرُونًا فَزَيْدُوا لَهُمْ مِمَّا بَيْنَ  
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ  
فِي أَمْرِ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْإِنِّ وَالْإِنِّ  
إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٤٠﴾

## LUKU 4

27. Na ala matetfklaa maasya, 'Mōikamfthukfisyē Kulani Ino, mflonzelei ylla *fkusomwa* nkana mūtonye kūsinda.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ  
وَالْقَوَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

28. Na ow'o vyū vate nzika, Ithyf tōkamasamfthya ala matetfklaa ūsilflo mwai, na ow'o vyū, Ithyf tōkamatuva mo kwoondū wa meko moo ala mathūku mūno vyū.

فَلَنَذِقَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا  
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْرَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

29. Yu nfyō Ituvi ya amaitha ma Ngai Mwene Vinya W'onthe---Ūla Mwaki. Navo vakeethwa na mūsyf wa kwfkala kwoondū woo nūndū mo nīmaileaa Syama Sitū.

ذَٰلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ  
الْخَالِئِينَ عَنْ آلِهَتِهِمْ كَانُوا يُجَادُونَ ﴿٢٩﴾

30. Na asu ala matetfklaa makaasya, 'Mwfai waitū, twony'e ithyf ala matūthyoe kisye kuma katf wa elf mayini na andū, nkana ithyf tūtonye kūmaia uungu wa nyaif sitū, nkana i-nguthu syelf itonye kwfthwa katf wa ala me iftheo vyū.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَلَمْ نَكُنْ  
مِنَ الْبَشَرِ وَالْإِنسِ نَجْعَلُهُمُ تَحْتَ أَقْدَامِنَا  
يَكُونُوا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿٣٠﴾

31. Ta kwa asu ala maasya, 'Mwfai waitū nī Ngai Mwene Vinya W'onthe, na īndf makfthwa na ūmfisyō, ala fka nīmatheeeaa fūfū woo *makyasya*, 'Mōikakfe inyw'I, ona mōikew'e kyeve; na tanai nthīnī wa Mūfūnda ūla inyw'I mwathiwe.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَمُوا فَتَنَّا  
عَلَيْهِمُ الْمَلَكَةَ الْإِنْفَامَا وَلَا تَعْمَلُوا وَابْتِهَارًا  
بِالْبَيْتَةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣١﴾

32. Ithyf twf anyanyae menyu nthīnī wa thayū ūū wa yu na Itunf. Na inyw'I mōkeethwa na syfndū syonthe vo ila mathayū menyu makenda, na vo inyw'f mōkeethwa na syfndū syonthe ila mōketya.----

نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُمُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ  
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَىٰ أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا  
تَدْعُونَ ﴿٣٢﴾

33,'Uthokyo kuma kwa ūla Mūekanfi  
Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

﴿ نَزَّلْنَا مِنْ غُفُورٍ رَجِيمٍ ﴾

### LUKU 5

34.Na nŭŭ ūla mŭseango kwa ūneeni  
kŭvŭta ūla ūmathokasya andŭ kwa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na wŭkaa mawŭa  
maseo na waasya, 'Nye vate nzika, nī  
ūmwe wa ala menenganae?'

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ  
صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٥﴾

35.Na ūseo na ūthŭku iivw'anene.  
Lŭngyai ūthŭku na ūndŭ ūla mŭseo vyū.  
Na sisya, we ūla katŭ wake naku we  
mwene vanaŭ ūmaitha, akeethwa ta  
mŭnyanya mŭno.

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي  
هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ  
كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٥﴾

36.Indŭ vayŭ ūnengawe kyu ateo asu ala  
momŭfasya; na vai ūnengawe kyu ateo  
ūmwe ūla wŭna kŭanda kŭnene kya ndaŭa.

وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا ۚ وَمَا يُلْقِيهَا  
إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ ﴿٦﴾

37.Na ethwa ūsesengani wa Satani  
ŭkaŭsesenga we, Indŭ mantha wŭvitho  
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate  
nzika, We nī We Wŭwi-W'onthe,  
Umanyi-W'onthe.

وَمَا يَنْزَعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ ۖ فَاسْتَعِذْ  
بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦﴾

38.Na katŭ wa Syama Syake nī ūtukŭ na  
mŭthenya na syua na mwei.  
Mŭfkayŭtuŭlye syua ndu inyw'ŭ ene  
kana mwei, Indŭ ŭvingilityei nthŭ mbee  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla  
wasyŭmbie syo, ethwa We nī We inyw'ŭ  
mŭthaithaa na w'o.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ  
لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي  
خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ رَافِعَاتُ الْعُبُودِ ﴿٧﴾

39.Indŭ ethwa mo nŭmasyoka ŭtina na  
ngathŭŭ, mo mekaa ūu kwa kwŭyŭnŭva  
mo ene. Oyŭla asu ala mena mwŭai woo  
nŭmamŭtaŭaa We ūtukŭ na mŭthenya,  
namo mainoaa ona vanini.

فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يَسْتَحْسِنُ لَهُ  
بِالْبَيْلِ وَالْهَارِ وَهُمْ لَا يَسْتَحْسِنُونَ ﴿٧﴾

40. Na katī wa Syama Syake nī kīfī: kana inyw'ī nīmwonaa nthī yī nyūmū, īndī yīla lthyī twamītheesya kīw'ū tūlū wayo, nīyulusanaa na nīyimbaa tkethwa na wenze. Vate nzika, We ūla wamīthayūūkisye yo nūtonya kūthayūūkya akw'ū. We ena ūtonyi tūlū wa syīndū syonthe.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَرَ الْأَرْضَ خَاشِعَةً وَلَئِنْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَّتْ إِنَّ الَّذِينَ أَخْبَاها لَتَنفِي السَّوْى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

41. Vate nzika, asu ala mathokoanaa tūlū wa Syama Sitū ti avithīku Kwitū lthyī. We, īndī, ūla wīkītw'e nthīnī wa Mwaki nī mūseo kana nī we ūla umaa vo e mūima Mūthenyanī wa ūthayūūkyo? Tkai inyw'ī ūndū mūkwenda. Vate nzika We nūmonaa maūndū onthe ala inyw'ī mwīkaa.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنا إِنَّمَن يُلْقِي فِي النَّارِ خَيْدًا مَّزْمَنٌ يَأْتِيهِمْ أَوَّابٌ أَوَّارٍ الْقَيْسُ عَمِلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١﴾

42. Asu ala matawītkīlaa ūlilikany'o yīla wamavikīla nīmo mena wasyo. Na ow'o yo nī Ivuku yī vinya.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكُنْزٌ عَزِيزٌ ﴿٤٢﴾

43. Uvūngū ndūtonya kūyīthengeea yo kuma mbee wayo kana ītina wayo. Yo nī ūvuany'o kuma kwa ūla-Mūf, Wāfīwe - Nī-Kūtaīwa.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَنِيدٍ ﴿٤٣﴾

44. Vai ūndū we ūūtavw'a ateo ūndū ūla watawīw'e Atūmwa ala māf mbee waku. Ow'o Mwīai waku nī Mūnene wa ūegeo; na ota ūu Mūnene wa ūsilīlo wī woo.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا كَدَّ قَبْلُ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنْ رَأَيْتَ أَنَّكَ لَدُوْكَ مَغْفِرَةً وَذُوْكَ عِقَابٍ أَلَيْسَ ﴿٤٤﴾

45. Na takethwa lthyī twamīseūvisye Kulani na kīthyomo kīeni, mo vate nzika, methwa makūlīlye, 'Ntkī Mīsoa yayo ti mīthesye? Kyaū! Kīthyomo kīeni na Mūalavu?' Asya, 'Yo nī ūtongoi na mūiito kwa asu ala metīkīlaa.' Indī ta kwa asu ala.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا نُفِّلَتْ آيَاتُهُ عَجَبِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ الَّذِي آمَنُوا هُدًى وَبُشْرًا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْ

matetkĩlaa, ve kŪlea kwĩw'a nthĩnĩ wa  
matŪ moo, na kwoo nĩ Ūlalinda. Mo,  
otondŪ kwailĩ, nĩmekwĩtwa kuma  
vandŪ vaasa.

وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادُونَ مِنْ مَكَانٍ  
بَعِيدٍ ۝

## LUKU 6

46. Na Ithĩ nĩtwamŭnengie Mose Ivuku,  
ĩndĩ ivathŭkany'o nĩsyeeethiwe ũlũ wa  
yo; na takethwa ti ũla ndeto yavĩĩte  
mbee kuma kwa Mwĩai waku ũvoo  
wĩthwa watwiwe katĩ woo; na vate  
nzika, mo me nthĩnĩ wa nzika itathelaa  
ũlũ wayo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاتَّخِذْ فِيهِ وَكُلُوا  
مِمَّا سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقْضَىٰ بَيْنَهُمْ وَذَرْنَهُمْ  
لِيُنْفِ شَيْءٌ مِنْهُ مُرِيدٌ ۝

47. Ula ona wĩva wĩkaa nesa, nĩ  
kwoondũ wa thayũ wake mwene; na ũla  
ona wĩva wĩkaa naĩ, yo ĩkamũalyũka we  
mwene ũlũ. Na Mwĩai waku ti ũla ũte  
mũlũngalu ona vanini kwa athũkũmi  
Make.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَهَا  
وَمَا رَبُّكَ بِظَالِمٍ لِّلْعَالَمِينَ ۝

48. Umanyi wa ũla Saa ũtũngĩtwe  
Kwake eweka. Na vai matunda maumaa  
kuma ikondinĩ syamo, ona kĩla kĩva  
kĩlikuaa ĩvu, ona kĩlisyaa kaana, ateo  
nthĩnĩ wa ũmanyi Wake. Na sũanĩai  
mũthenya ũla We ũkameta mo, akyasya,  
'Meĩva atindany'a ala mawetanĩaw'a  
Nakwa Nyie? Namo makasya, 'Ithĩ  
twĩtavya We, kana vai katĩ waitũ ngũsĩ  
ya ũu.'

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخَفُ مِنْ تَرْكِ  
مِنْ الْكَاذِبِينَ وَمَا تُحْمِلُ مِنْ أُثْمٍ وَلَا تَضَعُ  
إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا  
أُذُنْكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ۝

49. Na kyonthe kĩla mo makĩkaĩlaa mbee  
kĩkamaĩa mo, ĩndĩ mo makamanya kana  
vai ũkĩllo kwoo.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ وَظَنَّ  
مَا لَهُم مِّن فَيٍّ ۝

50. Mũndũ ndanoaa nĩ kũvoyea ũseo;  
ĩndĩ ethwa ũthũku nĩwamũkiita,  
nũkusaa ngoo, na kwĩthwa atena  
wĩkwatyo w'onthē.

لَا يَسْمُرُ إِلَّا نَسْأَنَ مِنْ دُعَاوِ الْغَيْبِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ  
فَيُؤَسِّ قَسْرَ ۝

51. Na ethwa Ithyĩ nĩtwamũsamĩthya tei kuma Kwitũ-ene, Itina wa thĩna *Omwe* Ūla Ūmũkwatĩte we, vate nzika, we akasya, '00 nũmbaĩĩte Nyie; na Nyie ndiũsanĩfa kana Ūla Mũthenya nũkavika ona Indĩ. Indĩ ethwa Nyie nĩngũtũngwa kwa Mwĩai wakwa, Nyie Indĩ, vate nzika, ngakwata maũndũ ala maseo mũno vyũ nĩ vamwe Nake We.'

Na Ithyĩ vate nzika, tũkamatavya alei maũndũ onthe ala mo meekie, na vate nzika, Ithyĩ tũkamasamĩthya mo Ūsilĩlo mũmũ.

52. Na yĩla Ithyĩ twanengane Inee Tũlũ wa mũndũ, we nĩwĩvũthasya yo na nĩwathũkaa ūtee; Indĩ yĩla ūthũku wamũkiita we, asi! We e vau e mũvoyi wa mboya ndaasa.

53. Asya, 'Ndavyai Nyie, ethwa nĩ ūvoo umĩte kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, Indĩ nĩmũkũlea kũwĩtũkĩla, nũũ ūla mwau mũno mbee wa ūla ūkusĩtw'e nĩ nzĩa ingĩ kũasa na Ngai Mwene Vinya W'ontho?'

54. O mĩtũkĩ Ithyĩ tũkamony'a mo Syama Sitũ iithandĩkĩla ūmĩlonĩ wa syua na kuma katĩ woo ene kũvika syoneke ūtheinĩ kwoo kana nĩ w'o. Kw'o ti kwĩanĩu kana Mwĩai waku nĩ Ngũsĩ Tũlũ wa syĩndũ syonthe?

55. Iĩ, kwa ūla w'o mo mena nzika Tũlũ wa kũkomana na Mwĩai woo. Iĩ, We vate nzika, nĩwĩthyũlũlũkĩte syĩndũ syonthe.

وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِن بَعْدِ صَرَامٍ مَسَّاهُ  
لَيَقُولَنَّ هَذَا إِلَى وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ فَأَيُّهُ ذُو لَيْنٍ  
رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْخُسْرَىٰ لَكُنْتُ يَتِيمًا  
الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُيَقِّنَهُم مِّنْ عَذَابٍ  
عَلِيمٍ ⑤

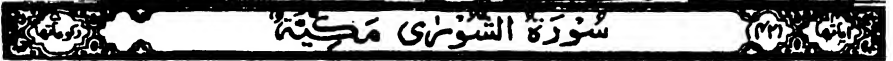
وَإِذَا أَعْمَيْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ آعْرَضَ وَنَأْبِحَانِيَةً  
وَلَوْ أَنَّهُ شَرُّ فَذُو دُعَاوٍ عَرِيضٍ ⑥

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ  
بِهِ مِّنْ أَصْلٍ مِّمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقِي بَعِيدٍ ⑦

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ  
يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكُنْ بِرَبِّكَ أَنَّهُ  
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑧

إِلَّا أَنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّنْ نِّقَافٍ رَبِّهِمْ إِلَّا أَنَّهُ  
يُحِيطُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ⑨





AL - SHUURAA  
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene  
VinyaW'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau.  
Usũtwe nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Ula wailwe-NĩKũtañwa,  
Mwĩai-Wa-Ndañā.

حَمْدٌ ②

3. 'Ain Siin Kaaf. Umanyi-W'onthe,  
Wĩwi-W'onthe, ũla Wĩna-Utonyi.

عَسَى ③

4. Usu nI Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Mwene-Vinya, MŪI, avuanasya kwaku  
we nũvuanĩtye kwa asu ala  
maũtongoesye we.

كَذَلِكَ يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ  
اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ④

5. Kĩla kyonthe kI matunI na Iũlũ wa nthI  
ona kIva nI Kyake, na We nI ũla-Wĩ-  
Iũlũ, Mũnene-Vyũ.

لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ  
الْعَظِيمُ ⑤

6. Matu nImatonya kwatũkanĩla katI  
nũndũ wa ũkĩĩĩĩlu wamo; na alaĩka  
nImamũtaĩaa Mwĩai woo na ndaĩa Syake  
na kwĩtya ũkeko kwa asu ala me Iũlũ wa  
nthI. Sisya! Kwa ũla w'o nI Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ũla Mũekanĩ-  
Mũno-Vyũ, Mwene-tei.

تَكَادُ السَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرٰنِ مِنْ قُوَّتِهِمْ ۚ وَانْتَكَاهُ  
يَسْتَحُونَ بِحَبْلِ رِجْلِهِمْ ۚ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي  
الْاَرْضِ اِلَّا اِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ⑥

7. Na ta kwa asu ala meyoseaa mo-ene  
asũvĩ angI ũtee Wake Ngai Mwene  
Vinya W'onthe ekalaa amasyaĩĩsyē mo;  
na we ndwĩ mũsũvĩ Iũlũ woo.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ ۗ اللَّهُ حَفِيْظُ  
عَلَيْهِمْ ۗ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيْلٍ ⑦

8.Uu lthyi nlt00vuanIsye we Kulani kwa Kfaluva nkana we 0tonye k0kaany'a Nyinyia-wa-MIsyi,<sup>1</sup> na Ila I0thy0l0l0kfte; na kana we 0tonye k0makaany'a mo I0l0 wa M0thenya wa Ikomano 0la 0te nzika nthInI waw'o: kIlungu kImwe kIkekalaa nthInI wa mI0nda ya ItunI na kIlungu kIngI kIkeethwa nthInI wa Mwaki wakene.

9.Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie 0u, We ethwa amatwIkthiIsye mo kwIthwa mbaI Imwe; IndI We am0likasya 0la We wendaa nthInI wa Inee Yake. Na *ta kwa* eki-ma-naI, mo maikethwa na as0vfi na m0tetheesya.

10.Mo nImeyoseete *mo-ene* as0vfi angI eka We? IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nI We M0s0vfi 0la wa w'o. Na We n0thay00kasya ala akw'0, na We ena 0tonyi I0l0 wa syIndu syonthe.

## LUKU 2

11.Na ma0nd0 ona meva ala mwIna kIvath0kany'o nthInI wamo, 0twio wamo wIkala na Ngai Mwene Vinya

<sup>1</sup> \*Ny0mba ya mbee vy0 Ila yaakiwe kwoond0 wa kItecelo kya 0thaithi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yaI 'al-kaaba' *Kaava* Ila yakItwe nthInI wa m0syi wa Makka. M0syi 00 nIw'o 0kwItwa 'umm-ul-qura' *Nyinyia-wa-mIsyi*. Uu nIkwonany'a Ond0 wIany'a vata kwa mIsyi Ila IngI na n0tonya k0tw'ika m0syi wa mbee 0la waakiwe. Und0 00 wfonany'a kana mavinda ma tene, ovand0 vau Makka wakItwe, M0syi nIwcanic kavola vakuvI na Ny0mba ya Ngai Ila yaakiwe mwambIIMlyoni nI and0 matesIkfe. And0 ma nthI nImeemanyIsye kwaka mIsyi maelekanItye na m0syi 00. Na kwa 0u, w'o n0tonya kwItwa Nyinyia-wa-MIsyi yonthe.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِارْتِيبِ فِيهِ قُرَيْشٌ فِي الْجَنَّةِ وَقُرَيْشٌ فِي السَّعِيرِ ①

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ قَلِيلٍ وَلَا نُصِيرُ ①

أَمْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذْنَا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَالَهُ هُوَ الْوَلِيُّ ① وَهُوَ يُعْطِي الْمَوْتِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ①

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ① ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ①

W'onthe. Asya, 'usu nĩ We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wakwa; Nyie nĩnĩte wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ Wake, na Nyie nĩnĩmwelekelaa We *mavinda onthe.*

12. We nĩ Mũmbi-Ula-Mũnene wa matu na nthĩ. We nĩwoombie eĩĩ kuma katĩ wenyu na ota ũu ilĩ katĩ wa ng'ombe kwoondũ wa ũtandĩthyo wenyu. We amwingĩvĩasya inyw'ĩ vo. Vai kĩndũ ona kĩva kĩilyĩ Take We; na We nĩ Wĩwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

13. Mbungũo sya matu na nthĩ nĩ Syake We. We amũthanthafasya kyaũya we ũla We wendaa ona wĩva na kũmũthekevesya *kya kwa ũla We wendaa ona wĩva.* Vate nzika, We nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa vyũ.

14. We nũmwĩyĩafe inyw'ĩ mwĩao wa ndĩni ĩla wamwĩyĩafe Noa, na ĩla ithyĩ tũmĩvuanĩtye kwaku we, na ĩla twamwĩyĩafe Avalamu na Mose na Yesu, *tũkyasya*, 'Ithĩwai mũlũmĩte nthĩnĩ wa wĩwi, na mũikaanĩke nthĩnĩ waw'o. Ndĩni ĩsu nĩ mbũmũ kwa athaithi ma mĩvw'anano ĩla we ũũmetĩa mo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩnyuvĩaa We-Mwene ũla wendaa, na nũmũtongoeasya Kwake-Mwene ũla wendaa, na nũmũtongoeasya Kwake-Mwene ũla ũmwelekelaa *We.*

15. Mo mayaavathũkana na kũaanĩka, ateo ĩtina wa ũmanyi kũmavikĩa mo, mo meekie ũu nũndũ wa kĩw'ĩu katĩ wa mũndũ na ũla ũngĩ. Na takethwa ti ũndũ wa ndeto ĩla yaĩ ĩnatongosya kuma kwa Mwĩai waku kwa ĩvinda yĩtw'ĩtwe, vate

فَاُطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ  
أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُّكُمْ فِيهِ  
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ⑤

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ  
لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ يُجِزِلُ شَيْءٌ عَلَيْهِمْ ⑥

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَضَى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي  
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَضَيْنَا لَهُ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى  
وَعِيسَى أَنْ آفِينُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ  
 عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْمَعُ  
إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ⑦

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ  
بِقِيَامِ يَوْمِهِمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ  
إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفَقَضَى بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ  
أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٌ ⑧

nzika, *Uvoo* ow'o wĩthwa watw'ĩtwe katĩ woo. Na vate. nzika, asu ala matwĩkĩthiwe ma kũtĩfwa Ivuku ĩtina woo me nthĩnĩ wa nzika itavindĩthw'a ĩlũlũ wayo.

16. Mathokye ĩndĩ, *andũ onthe ma nthĩ* nthĩnĩ wa ndĩni ĩno. Na we ĩthĩwa wĩyũmĩĩsyee ũndũ wathiwe, ndũkaatĩle mawendi moo mathũku, ĩndĩ asya, 'Nyie nĩnĩyĩtĩkĩlaa Ivuku yonthe ona yĩva yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtheetye, na nyie nĩnĩyĩlawe kumya ũtwio wa katĩ wenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai waitũ na Mwĩai wenyu. Ithĩ twĩna ĩtuvi ya mawĩa maitũ, nenyu mwĩna ĩtuvi ya mawĩa menyu. Vai kĩthokoo katĩ waitũ nenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe akatũmbany'a ithĩ vawame, na Kwake We nĩkw'o ũalũko.'

17. Na asu ala makaananĩaa ĩlũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩtina wa We kwĩtĩkĩĩka, ngaananĩo syoo nĩ sya mana mũno mbee wa ũthyũ wa Mwĩai woo; na ve ũthatu wa Ngai ĩlũlũ woo na kũkeethwa na ũsilĩlo mwai ĩlũlũ woo.

18. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We ũla ũtheetye Ivuku yĩna w'o na ũtialyo ota ũu. Na nĩ kyaũ kĩkaũmanyĩthya we kana ũla Saa wĩ vakuvĩ ota mũomonĩ?

19. Ala matawĩtĩkĩlaa ũla Saa, menda kũũkalaata, ĩndĩ asu ala mawĩtĩkĩlaa, nĩmaũkĩlaa, na nĩmesĩ kana nĩ w'o w'o. Isũvĩei! Asu ala makaananĩaa ĩlũlũ wa ũla Saa me ĩvĩtyonĩ, vaasa mũno.

فَلْيَذِكْ فَادْعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا جُحَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ⑤

وَالَّذِينَ يُجَاجُونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتَجَبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑥

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْإِسْزَانَ وَمَا يُذَرِّكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ⑦

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُبَادِلُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ

بَعِيدٍ ⑧

20. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũuu mũno kwa athũkũmi Make. We anenganae kwa ũla We wendaa. Na We nĩ Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ  
الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑩

### LUKU 3

21. Ula ona wĩva wendaa ngetha ya Itunĩ, Ithyĩ nĩtũmũnengae wongeleku wa ngetha yake; na ũla ona wĩva wendaa ngetha ya nthĩ Ino, Ithyĩ noyo tũmũnengae, Indĩ. Itunĩ ndakethwa na kĩlanda.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ  
وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَ  
مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ⑪

22. Mo mena atindany'a ta asu ma Ngai Mwene Vinya W'onthe ala metĩkĩĩtw'e nthĩnĩ wa ndĩni ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtetĩkĩĩtwe? Na keka kwaĩ ndeto Yaitũ ũũũ wa ũtwio wa mũthya, yu ũvoo wĩthwa ũtw'ĩtwe kaĩ woo na kwa ũla wa o eki-ma-naĩ makeethwa na ũsilĩlo mwai.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ  
بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَ  
إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑫

23. We ũkamona eki ma naĩ mena wia nũndũ wa maũndũ ala mo mekĩte, na maiĩ ndĩi ya kũlea kũmavalũkĩla. Indĩ asu ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, makeethwa uungu wa syuu sya Mĩũnda. Namo makeethwa na kĩla kyonthe makenda me vamwe na Mwĩlai woo. Usu nĩ mumo mwingĩ wa Ngai.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ  
بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَةٍ  
الْجَنَّةِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ  
الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ⑬

24. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmanengae ũvoo mũseo athũkũmi Make ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo. Asya, 'Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ Ituvi nũndũ wa w'o, ateo kana Nyie nĩngũmũthokya inyw'ĩ kwa Ngai nũndũ wa wendo wa ndũũ sya mũkaufĩ.' Na ũla ona wĩva wĩkaa kĩko

ذَلِكَ الَّذِي يَنْشَرُهُ اللَّهُ عَبْدَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا  
الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ  
فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا  
حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ⑭

kIseo, IthyI tūmūnengae we wongeleku wa ūseo nthInI wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mūekanfi-Mūno-Vyū, MwItfIkli-Mūno Vyū.

25. Mo maasya, 'We nūseŭvItye ūvūngŭ Iŭlŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie ūu. We ethwa asiIlele ngoo yaku. IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nūvetangaa ūvūngŭ na nūetae w'o kwa Mfao Yake. Vate nzika, We nIwIsI nesa vyū maūndū ala me nthInI wa ithūi.

26. Na We nI ūla wItfIkIlaa wIlo kuma kwa athŭkŭmi Make, na We nūkeaa naI. Na We nIwIsI ūndū inyw'I mwIkaa.

27. Na We nIwItfIkIlaa *mboya* sya asu ala metfIkIlaa na lwIka mawIa maseo, na We nūmanengae mo matuvi kwa mumo Wake; na Iŭlŭ wa alei, mo makeethwa na ūsIllo mwai.

28. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe akaingIvya kyaŭya kwa athŭkŭmi Make, mo nImatonya kwaa matŭ Iŭlŭ wa nthI; IndI We atheeasya kwIlanana na kIthimo kIla *kIlanIe* ūndū We wendaa. Vate nzika, We nI We Umanyi-W'onthe, Woni-W'onthe kwa athŭkŭmi Make.

29. Na We nI We ūla ūtheeasya mbua Itina wa kwIyItŭka kwoo, na We nūnyaItkasya tei Wake. Na We nI MūsŭvI, WaItIte-NI-KŭtaIwa.

30. Na katI wa Syama Syake nI kŭmbwa kwa matu na nthI, na *kwa* syŭmbe ila syI

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَأِ اللَّهُ  
يَخْتِمُ عَلَى قَلْبِكَ وَيَتَجُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُخَيِّقُ الْحَقَّ  
يَكَلِّتُهُ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑤

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو  
عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ⑥

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ  
مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑦

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ  
وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ  
بَصِيرٌ ⑧

وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا  
وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَيِّدُ ⑨

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَ

thayū ona syīva ila We winyaŋkītye  
nthīnī wasyo syeīf. Na We E-na ūtonyi  
wa kūsūmbany'a syo yīla We wenda.

فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَنبِهِمَا إِذَا يَشَاءُ  
قَدِيرٌ ۝

#### LUKU 4

31.Na Ivuso Ithūku ona yīva yīla  
yīmūkwtāa inyw'ī, nūndū wa maūndū  
ala moko menyu mekīte inyw'ī-ene. Na  
We nūkekaa *naīsyemyu mbingī*.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ  
وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ۝

32.Na inyw'ī mūitonya kūsīlā *walany'o*  
*wa Ngai* Iūlū wa nthī; ona mūi na  
mūnyanya kana mūtetheesya ūtee wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ ۚ وَمَا لَكُمْ  
قِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ۝

33.Na katī wa Syama Syake nī ngalawa  
ila iendelaa ūkanganī iilyī ta mīthya  
ya īlma:

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ۝

34.We akenda, nokūŋgamyā kīseve  
kīkaūngama ki kīkaeka kūkūsyā Iūlū  
waw'o *ūkanga---* nthīnī wa ūndū ūsu,  
vate nzika, ve Syama kwa kīla mūndū  
mūmīlasya mūno na ūtūngaa mūvea.

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ  
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ۝

35.Kana We nūtonya kūsyananga syo  
nūndū wa maūndū ala *andū* mekīte--īndī  
We nūkekaa *naīmbingīsyoo---*

أَوْ يُوقِفَهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ۝

36.Na *We nūmanangaa mo nīkana* asu  
ala makaananīaa Iūlū wa Syama sya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe matonye  
kūmanyā *kana* mo mai na wīvithio.

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ  
مُجِيبٍ ۝

37.Na kyonthe ona kīva kīla inyw'ī  
mūnengetwe no kyaūya kya īvinda  
nthīnī wa thayū ūū, īndī kīla kī na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nī kīseango na  
nīkīkalaa mūno kwa asu ala metīkīlāa na  
kwia wīkwatyo woo kwa Mwīai woo,

مِمَّا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا  
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ  
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ۝

38.Na ala mevathanaa na naŋ ila mbai mŭno na mawathavu, na yŋla mo mathata, maekeaa,

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْإِفْهِمِ وَالْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٨﴾

39.Na asu ala mamwŋthukŋasya Mwŋai woo, na malŭlŭmŋasya Mboya, na ala maŭndŭ moo matusawa kwa nzŋa ya kwŋw'ana mo ene, na ala maumasya katŋ wa syŋndŭ ila ithyŋ tŭmanengete,

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٩﴾

40.Na asu ala, yŋla naŋ yeekwa ŋŭlŭ woo, mesiŋŋaa mo ene.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْصَبُونَ ﴿٤٠﴾

41.Na Ndŋvi ya Ŭkite nŋ Ŭkite wŋana ota Ŭsu, ŋndŋ Ŭla ona wŋva Ŭekeaa na *kŋko kyake* kŋiete ŬalyŬko, ŋtuvi yake yŋna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, We ndamendete eki-ma-naŋ.

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

42.ŋndŋ vai ŬthŬku kwa asu ala mesiŋŋaa ŋtina wa kŭvŋŋw'a.

وَلَمَّا نَتَصَرَّ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٢﴾

43.Mŭtŋ wŋ kwa ala tŭ mamavŋŋasya andŭ na makŋtw'ŋka mbaa matŭ ŋŭlŭ wa nthŋ matena wŋanŋu. Asu nŋmo makakwata Ŭsilŋlo wŋ woo.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٣﴾

44.Na we Ŭla wŋna Ŭmŋŋsyo, na Ŭekeaa, Ŭsu vate nzika, nŋ Ŭvoo wa kŋthing'ŋsyo kŋnene kŋ vinya.

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿٤٤﴾



## LUKU 5

45. Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'ŭŭaa wa kwaa, vai mŭmŭsŭvŭi ūtina wa ūu, na ūkamona eki-ma-naŭ, yŭla makawona ūla Mwaki, maikŭlya, 'Ve nzŭa ona yŭva ya kŭsyoka?'

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ  
وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَنَا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ  
إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلِ ۖ

46. Na we ūkamona mo maetetwe mbee waw'o Mwaki, makumanŭtye metho moo nŭndŭ wa nthoni, makŭŭng'ethesya masonokete. Na asu ala metŭkŭlaa makasya, 'Ow'o' ene wasyo nŭ ala meyanangaa mo ene na mŭsyŭ yoo Mŭthenyanŭ wa ūthayŭŭkyo. 'Sisyai! alei makatiwa nthŭnŭ wa ūsilŭlo wa kwŭkalaa.

وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعِينَ مِنَ الدَّلِيلِ  
يُنْظَرُونَ مِنْ طَرَفٍ خَفِيِّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا  
إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ  
يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ ۖ

47. Na mo mai na aietheesya ma kŭmatethya ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'ŭŭaa wa kwaa, vai nzŭa yake ona vanini.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُهُمْ مِنْ دُونِ  
اللَّهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ ۖ

48. Ithukŭŭsyeyi Mwŭlai wenyu mbee wa ūtanavika mŭthenya ūla ūtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtakathŭkŭŭka. Vaikethwa wŭvitho wenyu mŭthenyanŭ ūsu, ona vaikethwa kwoondŭ wenyu nzŭa ya kŭkaŭa.

إِذْ يَتَّبِعُوا لِارْتِكَابِكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدٍّ  
لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ تَوَمَّدُونَ وَمَا لَكُمْ  
مِنْ تَكْوِينٍ ۖ

49. Indĩ ethwa mo nĩmekũalyũka mathi,  
Ithyĩ tũikũtũmĩte wĩthwe mũsũvĩi tũlũ  
woo. Wĩa waku no kũvikya ũtũmane tũ.  
Na ow'o, yĩla Ithyĩ twamũsamĩthya  
mũndũ tei kuma Kwitũ nĩtũtanĩaa. Indĩ  
ethwa ũthũku nĩwamũvalũkĩla mũndũ  
nũndũ wa meko moo ala moko moo  
matongoisye kwĩka, Indĩ sisya! Mũndũ  
nde mũvea.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِنْ عَلَيْنَا  
رِالَ الْبَلْعِ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَجَرَحَ  
بِهَا وَإِنْ نُبْهِهِمْ سَيِّئَةً بِمَا قَدْ مَتَّيْنَاهُمْ  
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٥٠﴾

50. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthē. We ombaa kĩla  
wendaa. We amanengae syana sya eĩtu  
ala wendaa, na amanengae aaana ma  
ivĩsĩ ala wendaa;

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ  
يَهْبُ مِنْ يَشَاءٍ إِنَّمَا تَرَىٰ قَرْيَةً يَمَسُّهُ  
الذُّكُورُ ﴿٥١﴾

51. Kana We nũmavulanasya aũme na  
aka; na We amũtũngaa ngũngũ ũla We

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَّا نَفْعَلُ مَنْ يَشَاءُ  
عَقِينَا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥٢﴾

wendaa. Vate nzika, We nĩ Wĩwi-  
W'onthe, Mwene-Utonyi.

52.Na ti T0l0 wa m0nd0 Ngai Mwene  
Vinya W'onthe k0neena nake ateo kwa  
nzĩa ya 0vuany'o kana 0tina wa t0t0 kana  
k0t0ma M0t0mwa wa k0vuanĩsya and0  
ma0nd0 kwa mwĩao Wake 0nd0 We  
wendaa. Vate nzika, We E-T0l0-M0no,  
M0ĩ.

53.Na 0u nĩw'o Ithyĩ t00vuanĩsye we  
Ndeto kwa mwĩao Wit0. We  
ndwaamanyā Ivuku yaĩ ya0, ona kana  
m0ĩkĩlonĩ wĩva, Indĩ Ithyĩ t00tw'0kĩthĩtye  
0vuany'o ta kyenĩ kĩla Ithyĩ  
t0matongoeasya ath0k0mi Mait0 nakyo  
kwĩanana nond0 Ithyĩ twendaa. Na kwa  
0la w'o, we 0matongoeasya mbaa and0  
nzĩanĩ 0la ya w'o.

54.Nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
Ula kĩla kyonthe ona kĩva kĩ T0l0 wa  
nthĩ na kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ nĩ  
Kyake. Sisyai! Ma0nd0 onthe  
matungawa kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ  
وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَرْدًا فِيهِ  
مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَى حَكِيمٍ عَمِيمٍ ﴿٥٢﴾

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ  
تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِنْيَانُ وَلَئِنْ جَعَلْنَاهُ  
نُورًا لَنَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ  
لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٣﴾

صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ  
﴿٥٤﴾ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٥﴾

## سُورَةُ الزَّكْرِفِ مَكِّيَّةٌ

AL – ZUKHRUF  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Haa Miim. *Wailĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa,*  
*Mwĩai-Wa-Ndaĩa.*

3. Nĩĩvĩta na Ivuku yĩ yĩvũanasya na  
kũvathũkany'a maũndũ ũtheinĩ,

4. Ithyĩ nĩtũmĩtheetye Kulani na  
kĩthyomo kĩtheu na kĩlũngalu nĩkana  
inyw'ĩ mũtonye kũmanya.

5. Na vate nzika, yĩ *ũũvĩonĩ* vamwe  
Naitũ nthĩnĩ wa Nyinyia-Wa-Ivuku, <sup>1</sup>\*  
yĩtaĩku na yusũtwe nĩ ũĩ.

6. Ithyĩ ĩndĩ tũkaumya Kĩlilikany'a kuma  
kwenyu *inyw'ĩ*, tũekane *nenyu* nũndũ  
inyw'ĩ mwĩ andũ anangi?

7. Na nĩ Athani meana ata ala Ithyĩ  
twamatũmie katĩ wa andũ ma tene!

8. Na vayaaũka Mwathani kwoo ona  
vanini ateo mo nĩmamũvũthisye.

9. Na Ithyĩ nĩtwamanangie asu ala maĩ na  
vinya wa kũũmya mbee wa aa, na

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

حَمْدٌ ②

وَالْكِتَابِ الْبَيِّنِ ③

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ④

وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَىٰ حَكِيمٌ ⑤

أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ⑥

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ ⑦

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ⑧

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَجَعَلْنَا مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ⑨

<sup>1</sup> \*'umm-ul-kitab' *nyinyia wa ĩvuku* nĩyĩandĩkĩtwe  
kaingĩ nthĩnĩ wa kĩlungu kya mbee kya Kulani  
Ntheu 'Al-Faatiha' ĩla ta mbeũ yĩna momanyisyo  
on the ma mwambĩĩĩĩyo na mĩkalo ya Kulani. ĩndĩ  
vaa veoneka vaiwetwa ũvoo wa kũandĩkwa kwa  
ĩvuku ĩtheu yĩla kũndũ kũmwe kũũũĩtwe vamwe  
na Ngai, nthĩnĩ wa ithimo ĩla itathimĩka kwa usũu  
nĩ mũndũ.

ngelekany'o ya and0 ma tene nĩvĩĩte  
mbee.

10. Na we ūkamakūlya, 'N00 ūla  
woombie matu na nthĩ?' Mo vate nzika  
makwĩa, nĩ ūla-Wĩ-Vinya, Ngai  
Mūmanyi-Wa-Syonthe, nĩwasyūmbie  
syo.

11. We, ūla ūm0tw'ĩkĩthĩsyē inyw'ĩ nthĩ  
kwĩthwa ūkomo, na nūseūvĩtye tūsĩla  
nthĩnĩ wayo, nĩkana inyw'ĩ mūtonye  
kūatĩla nzĩla ĩla ndūngalu.

12. Na ūla ūtheesyā kĩw'ū kuma matunĩ  
na kĩthimo kĩanĩe, na ĩndĩ ĩthyĩ  
nĩtūmĩthayū0ukasya nthĩ yĩ ngw'0; ota  
0u inyw'ĩ m0kathayū0kw'a'

13. Na ūla ūmbĩte nyamū ĩlĩ-ĩlĩ syā kĩla  
mūthemba, na We nūm0seūvĩsyē inyw'ĩ  
ngalawa na ng'ombe *nyamū* ĩla imwe  
im0kuāa.

14. Nĩkana inyw'ĩ mūtonye kwĩkala  
mūlūmĩte tūlū wa mĩlōgo yasyo, na  
ĩndĩ, yĩla mūsyĩkalĩle mūlūmĩte tūlū,  
inyw'ĩ mūtonye kūlilikana ĩnee ya  
Mwĩai wenyu, na kwasya, 'Nĩ Mūtheu  
We ūla ūtw'ĩw'ĩthĩsyē nyamū ĩi, na  
*ithyĩfene* tūyaĩ tūtonya kwivoovya ĩthyĩ  
ene.

15. 'Na kwa Mwĩai waitū vate nzika ĩthyĩ  
tūkasyoka.'

16. Na mo mamatw'ĩkĩthasyā amwe ma  
ath0kūmi Make kwĩthwa kĩlungu  
kĩmwe

وَالَّذِينَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ  
يَقُولُونَ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ⑩

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ  
فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑪

وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا  
بِهِ بَلَدَةً مَّيْتًا ۚ لَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ⑫

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ  
الْفَلَاحِ وَالْإِنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ⑬

لِيَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ  
إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ  
لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ⑭

وَرَأَى إِلَى رِبِّنَا لِنُقَلِّبُونَ ⑮

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْأً ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ  
بِخَيْرِ مُبِينٍ ⑯

Kyake We. Ow'o mündü nŵiyonanŵtye  
kwŵthwa ate müvea.

## LUKU 2

17. We osete syana sya eŵtu kuma katŵ wa  
ila We ümbŵte, na akamütaŵŵthya inyw'ŵ  
na syana sya ivŵŵŵ?

أَمَّا تَخَذَ مِنَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَحَكُمْ بِالْبَنِينَ ۝

18. Indŵ yŵla we ümwe woo watavw'a  
üvoo wa ündü we ümwosaa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Ngai-Wa-Ulau,  
üthyü wake nütukaa na akyusüwa nŵ  
üthatu.

وَإِذَا يَشْرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا  
ظَلَّ وَجْهُهُ مُسَوَّدًا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝

19. Inyw'ŵ mwŵmütüngŵŵthya nŵ wa Ngai  
Üla üeewe katŵ wa mathaa na mawanake,  
na Üla üte mütheu ngaananŵŵŵ?

أَوَمَنْ يُنَشَّؤُا فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ  
مُبِينٍ ۝

20. Namo mamatusaa alaŵka ala nŵ  
athükümi ma Ngai-Wa-Ulau, ta aka. Mo  
mena üküŵŵ wa kümbwa kwö? Indŵ  
üküŵŵ woo ükaandŵkwa, namo  
makaküŵŵ'a.

وَجَعَلُوا السَّيِّئَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبُدُ الرَّحْمَنِ إِنَّا كَأَنَّا  
شَاهِدُونَ ۝ خَلَقَهُمْ سَكَنًا شَاهِدَهُمْ وَيَسْتَلُونَ ۝

21. Namo maasya, 'Kethwa Ngai-Wa-  
Ulau nŵwendie üu, ithyŵ tüyŵthwa  
twamathaithie mo.' Mo mai na ümanyi  
ona wŵwa wa üu ona vanini. Mo mai  
ündü mekaa ateo kütaŵŵthya tü.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ  
بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝

22. Ithyŵ nŵtumanengete mo Maandŵko  
Matheu mbee wa aa, nŵkana methwe  
mamalümŵtye?

أَمْ أَنَبَّاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَسْكِرُونَ ۝

23. Aiee, mo maasya, 'Ithyŵ tweethŵie  
maaŵthe maitü maatŵŵe nzŵa na, ithyŵ  
tütongoew'e nŵ nyaŵŵ syoo.'

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ الْفُرْقِ  
مُقْتَدِرُونَ ۝

24. Na üu nŵw'o kwŵŵhŵŵwe küŵŵŵŵ  
mavinda onthe kana Ithyŵ tütümütümaa

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ

Múkaanany'a ona wíwa mbee waku kwa mÚsyí ona wíwa Indí athw'ii mayo maisye: 'Ithyí tweethíie maa-Úmae maitú maatíie nzíla; na ithyí tÚatíie nyaíí syoo.'

إِنَّا قَالُ مُتَرَفُّوهُمَا إِنَّا وَجَدْنَا أَبَاءَنَا عَلَىٰ أَفْثَةٍ  
إِنَّا عَلَىٰ أَثَرِهِمْ مُقْتَدُونَ ﴿١٥﴾

25. *Múkaanany'a woo amakúlya*, 'Ata! Ona ethwa nyie nímÚetee Úvoo mÚseo mbee wa Úla mweethíie maa-Úmae menyu maatíie?'

قُلْ أَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِآهِدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ  
أَبَاءَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٥﴾

26. Kwa Úu, Ithyí nítweaníísyee Úívaníísyoo kuma kwoo. Sisyai Indí mÚminÚkílyo wa asu mamaleile *AtÚmwa ÚndÚ wailyí!*

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ  
الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٦﴾

### LUKU 3

27. Na *lilikanai yíla Avalamu wamÚtavisye Íthe wake ana andÚ make: Nyie nńgwíwÚthya* ila syonthe inyw'í mÚthaithaa,

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ وَقَوْمِهِ إِتْنِي بَرَاءً  
مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴿١٧﴾

28. 'Ateo Úla wambÚmbie Nyie, na vate nzika, akandongoesya Nyie.'

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿١٨﴾

29. Na we amítÚngíthasya ndeto Íno ta wano wa kwíkáláa kwa andÚ ala masyokie kÚka Ítina, níkana mo mamwelekele *Ngai*.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ لَعَلَّهُمْ يُرجِعُونَ ﴿١٩﴾

30. Aíee, Indí Nyie nínametíkílilye mo na maaíthe moo Útanu wa *kavinda kÚvika yíla w'o wamavíkíie na MÚtÚmwa Úla Úvuanasya UtÚmane Wake*.

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءَ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ  
وَرَسُولٌ مُبِينٌ ﴿٢٠﴾

31. Indí yíla w'o wamavíkíie maisye, 'ÚÚ n'Úoi, na ithyí nítÚkÚlea.'

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ  
كَافِرُونَ ﴿٢١﴾

32. Namo makÚlasya, 'Ntkí Kulani Íno ndítheetw'e kwa andÚ amwe anene ma mÍsyí Íno yelí?'

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ  
عَظِيمٍ ﴿٢٢﴾

33. Mo nĩ mo makanyaĩĩkya tei wa Mwĩai waku? Ithyĩ Nithyĩ tũnyaĩĩkasya katĩ woo mĩkalĩle yoo nthĩnĩ wa thayũ ōũ wa yu, na Ithyĩ nĩtũmokĩlasya amwe moo tũlũ wa ala angĩ kwa ivĩla, Indĩ ōu ōtw'ĩkaa amwe moo kũmasumbĩka ala angĩ. Na tei wa Mwĩai waku nĩ mũseo kũvĩta syĩndũ ila mo mombanasya.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا حِزْبًا وَرَحِمْتَ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْعُونَ ۝

34. Na takethwa andũ *onthe* ma nthĩ mayaaĩthĩwa me ma mbaĩ ĩmwe, Ithyĩ twĩthwa twamanengie ala matamwĩtkĩlaa Ngai-Wa-Ulau, iala sya vetha sya nyũmba syoo na mbaasya sya vetha sya kũĩsaa tũlũ;

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِنِ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوبِتَهُمْ سُقْعًا مِنْ فَضْرِ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ۝

35. Na mĩomo ya vetha ya nyũmba syoo, na mĩto ya vetha, ĩla mo matonya kwaĩla.

وَالْيُوبِتَهُمْ أَنْبَاءًا وَسُورًا عَلَيْهَا يُكْرَهُونَ ۝

36. Na syĩndũ *ingĩ* sya wanake. Indĩ isu syonthe no mana ateo no syĩndũ sya kwĩtanĩthya okwa *kavinda* nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno tũ. Na Itunĩ vamwe na Mwĩai waku nĩ kwoondũ wa ala alũngalu.

وَرُحُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۝ وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ۝

#### LUKU 4

37. Na ūla ūalyũkaa akaeka kũmũlilikana Ngai-Wa- ūlau, Ithyĩ nĩtũmwĩle Satani ūla ūtw'ĩkaa mũtindany'a wake.

وَمَنْ يَقْسُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ يَقْتِضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ۝

38. Na vate nzika, mo nĩmamasĩĩlaa nzĩla ya Ngai, Indĩ mo masũanĩaa kana nĩmatongoew'e nesa;

وَأَنَّهُمْ لِيَصُدُّوهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ۝

39. Kũvika, yĩla ūmwe wooka Kwitũ, akĩmũtavya mũtindany'a wake, takethwa katĩ wakwa naku nĩvethwa na ūasa

حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَيَنْبَسُ الْقَرْيُنُ ۝



włana Umłlon! Nĩ mŭtindany'a  
mŭthŭku ata we!

40. Itina wa kwłka mothŭku tondŭ inyw'I  
mweekie, kwłthwa mwł atindany'a  
kwenyu kŭtił na ŭuno kwenyu nthłnł  
wa ŭsilłlo ŭmŭnthł nŭndŭ inyw'I  
nĩmweekie mavıtyo.

41. We łndł, nŭtonya kŭmwłw'Ithya ŭla  
ŭte matŭ, kana kŭkłtongoesya kłlalinda  
kana ŭla wł nthłnł wa łvıtyo  
yłyonanıtye?

42. Na łthył tŭkaŭveta we kuma katł  
woo, vate nzika, łthył tŭkeanłsya  
ŭłvanısyo kuma kwoo.

43. Kana łthył tŭkakwony'a we maŭndŭ  
ala twamathie mo; nŭndŭ vate nzika,  
łthył twłna ŭtonyi mwłanł ŭlŭ woo.

44. Kwa ŭu, we kwata ŭlŭmıtye maŭndŭ  
ala mavŭanłtw'e kwaku; nŭndŭ we wł  
nzłanł łla ya w'o.

45. Na, kwa ŭla w'o, nĩ ŭlilikany'o  
kwaku we na kwa andŭ maku, na inyw'I  
mŭkeetwa mŭkasŭngfe.

46. Na makŭlye asu katł wa Atŭmwa  
Makwa ala łthył twamatŭmie mbee  
waku, łthył nłtwanyuvie ngai ingł ona  
syłva ŭtee wa Ngai-Wa-Ulau,  
ıthaithawe?'

### LUKU 5

47. Na łthył nłtwamŭtŭmie Mose ena  
Syama Situ, kwa Valao na anene make,  
nake asya, 'Vate nzika, Nyie nł  
Mŭtŭmwa na Mwłai wa nthł syonthe.'

48. łndł yłla we wookie kwoo na Syama  
Sitŭ, sisya! Mo nłmaithekeeeie.

49. Na łthył tŭyaamony'a Kyama ateo  
kłla kłnene kyaatłfe mbee kłvw'anene  
nakyo, na łthył nłtwamakwatie mo na  
ŭsilłlo nłkana matonye kŭtwelekelala  
łthył.

وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي الْعَذَابِ  
مُشْتَرِكُونَ ﴿٤٠﴾

أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصَّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْى وَمَنْ كَانَ  
فِي صُلْبٍ مُبِينٍ ﴿٤١﴾

فَأَمَّا نَذَبْنَا بِكَ فَأَنتَ مِنْهُمْ مَنَّعُونَ ﴿٤٢﴾

أَوْ نُرِيكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَأَنتَ عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرٌ ﴿٤٣﴾

فَأَسْمِعْكَ بِالَّذِي أَوْحَى إِلَيْكَ إِذْكَ عَلَى صِرَاطٍ  
مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٤﴾

وَأَنَّهُ لَذِكْرُكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٥﴾

وَسَلِّ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا  
مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ  
فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذْ هُمْ فِيهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٨﴾

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَ

أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na mo mamwla, 'Ame we mŭoi ū, tŭvoyee ithyī kwa Mwlaī waku, kwlanana na ūtianŭ ūla We watianŭe naku: na indī ithyī nītŭkwītŭkīla ūtongoi.'

51. Indī yīla Ithyī twamavetangīe ūsilŭlo, sisya! Mo nīmaanangie ndeto yoo.

52. Na Valao nīwatavanisye katī wa andū make *akyasya*, 'Inyw'ī andū makwa, w'o ūsumbī wa Misili ti wakwa na mbŭsī ii ivītīlaa uungu wakwa? Inyw'ī indī, nomŭkwona?

53. Aiee, Nyie nī mŭseo kwī *mŭndū* ū ūte wa kŭnengwe ndaīa na ūtatonya kwītavany'a *we-mwene* nesa.

54. 'Na we aieete kŭnengwe itanga sya thaavu nīkī, kana alaīka makauma itina wake maatfanŭe?'

55. Uu nīw'o we wamatumanisye andū make namo mamwīw'a. Ow'o, mo maī andū athŭku.

56. Kwa ūu, yīla mo mookīlīye ūthatu Wakwa, Ithyī nītweanīsyē ūīvanīsyō kwōo, na nītwananyw'īthisye kīw'ŭ onthe.

57. Na Ithyī nītwanatw'īkīthisye mo ta wano, na ngelekany'o kwa nzyawa ila ikoka.

### LUKU 6

58. Na yīla mwana wa Malia wawetwa ta ngelekany'o, asi! Andū maku mokīlasya kīlonzo;

59. Na mo maasya, 'ngai sitū nīsyō nzeo mbee kana nī we?' Mo maikŭweteaa ūndū ūu ateo *kwoondū* wa ngaananŭo. Aiee, mo nī andū ma ngusanīsyō.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الشَّجَرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عِندَكَ  
إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٥٠﴾

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿٥١﴾  
وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَاقَوْمُ أَلَيْسَ لِي  
مُلْكٌ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَكُلَّ  
تَبْصِيرُونَ ﴿٥٢﴾

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ  
يُبِينُ ﴿٥٣﴾

فَلَوْلَا أَلْقَى عَلَيْهِ آسُورَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ  
الْمَلِيكَةُ مُقَرَّبِينَ ﴿٥٤﴾

فَأَسْتَحَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٥﴾  
فَلَمَّا أَسْفَوْا أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٦﴾

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ ﴿٥٧﴾

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ  
يَصُدُّونَ ﴿٥٨﴾

وَقَالُوا إِنَّا إِلَهُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا  
بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَوْفُونَ ﴿٥٩﴾

60. We aĩ mũthũkũmi Waitũ tũ ũla Ithĩĩ twamũnengie Inee Yitũ, na twamũtw'ĩkĩthya we ta ngelekany'o kwa Aana-Ma-Isilaeli.

61. Na takethwa Ithĩĩ nĩtwendie Ūu, Ithĩĩ twaĩ tũtonya kũmatw'ĩkĩthya amwe menyu alaĩka ũlũ wa nthĩ kwĩthwa aĩĩwa mayo.

62. Indĩ nĩw'o, we nĩ ũvano wa ũla Saa.<sup>2\*</sup> Kwa Ūu, ndũkethwe na nzika ũlũ wa w'o, Indĩ mbikĩlai Nyie. Ino nĩyo nzĩa ĩla ya w'o.

63. Na mũikamũeke Satani amũsĩĩe inyw'ĩ. Vate nzika, we nĩ mũmaitha wĩyonanĩye kwenyu.

64. Na yĩla Yesu wookie ena mokũsĩ matheu, aisye, 'Nyie nũkĩte vala mũĩ inyw'ĩ nĩna ũĩ na kũmũtheesya maũndũ amwe ala inyw'ĩ mũvathũkanĩaa, kwa Ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'ontha na mbĩw'ei Nyie.

65. Ow'o, Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ Mwĩai wakwa na Mwĩai wenyu. Kwa Ūu, mũthaithei We. Ino nĩyo nzĩa ĩla ya w'o.'

66. Indĩ nguthu nĩsyavathũkanganie katĩ wasyo. Kwa Ūu, woo nĩ wa eki-ma-naĩ nũndũ wa ũsĩĩlo wa mũthenya ũla mwai.

إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ۝٦٠

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ ۝٦١

وَإِنَّهُ لَوَعْلَمُ السَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝٦٢

وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝٦٣

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ ؕ

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا ۝٦٤

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝٦٥

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْبُيُوتِ ۝٦٦

<sup>2</sup> \*Ndeto Ino 'Al-Saa'h' ũla Saa na ũalyũĩĩtwe ta saa na yaĩĩte nĩ kũmanyĩka tondũ yĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Chap.54:2 Al-kamar. Vau maũalyũlo ala masũanĩawa kwoneka nũndũ wa kũvika kwa Mũtũmwa Muhammad s.a.w kwĩtawaa 'AL-Saa'h' ũla Saa. Na kwatũkana kwa mwei nĩkwosetwe ta ũkũsĩ ũlũ wa ũalyũko mũnene wa kĩveva ũla waĩ vakuvĩ kwĩkĩka. Wonany'o wa kĩthyomo kĩĩ tondũ kĩwetetwe ũlũ wa Yesũ nthĩnĩ wa mũsoa ũũ ũla tũkwĩmanyĩsya kyaĩĩe nĩ kũmanyĩka oũndũ ũmwe na mĩsoa ĩla ĩngĩ. Oũndũ 'ũla Saa' ũla ũkwonany'a kũvika kwa Yesũ matukũ mokĩte na ũalyũko wa kĩveva naw'o ũvika ũlũ wa w'o.

67. Mo mai ūndū ūngī meteele ateo ūla  
Saa ūmaumīlīle ūmavikīle na  
kīthūūlōmūkīlō o matekūmanyā w'o.

68. Ala me ndūū mūthenya ūsu  
makeethwa me amaitha mūndū na ūla  
ūngī, ateo ala alūngalu.

#### LUKU 7

69. 'Inyw'ī athūkūmi Makwa, vai w'ia  
īūlū wenyu ūmūnthī, ona mūikew'a  
kyeva;

70. 'Asu ala meetīkīlīle Syama Sitū  
meeniyiva,

71. 'Inyw'ī likai Mūūndanī, inyw'ī na  
endwa menyū mūkanengwe ndafa na  
kūtanīthwa,'

72. Mo makathyūlūlūkw'a masaani ma  
thaavu ma kilinge na ikombe, navo  
vakeethwa syīndū syonthe ila mathayū  
methīlawā na vata nasyo na ila  
itanīthasya metho. Navo nīvo inyw'ī  
mūkekalaa.

73. 'Na ūū nīw'o Mūūnda ūla inyw'ī  
mūtw'ītwe atīlwa maw'o nūndū wa  
maūndū ala inyw'ī mwīthītwe  
mūyīka.'

74. 'Nthīnī waw'o ve matunda menyū  
kwa wingī, ala inyw'ī mūkaīsaa.'

75. Ala avītany'a vate nzika, makekalaa  
nthīnī wa ūsīlīlō wa Ngiena.

76. W'o ndūkanyivangw'a kwoondū  
woo, na mo makakwatwa nthīnī wa  
w'o na kūyītūka.

77. Na Ithīl tūyaamavītīsyā mo, īndī  
nīmo ene ala maī eki-ma-naī.

78. Namo makeetana maīlīte, 'We  
mūsūvīlī wa Ngiena, Mwīlai waku nīeyīae  
ithīl tūthele. We akamasūngīa,  
'Nokūvika inyw'ī mwīkale.'

79. Ngai akamatavya, 'Ithīl vate nzika,  
nītwamūeteie ūla w'o inyw'ī īndī aingī  
mūno menyū nīmaūleile; ūla w'o.'

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَ

هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٩﴾

الْأَخْلَاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا

الْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾

يَعْبَادِ لَا خَوْفَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٢١﴾

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢٢﴾

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ ﴿٢٣﴾

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصَفَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ﴿٢٤﴾

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾

كُنْتُمْ فِيهَا فَاكِهَةً كَثِيرَةً فِيهَا أَنْكُورٌ

إِنَّ الْجَحِيمِينَ فِي عَذَابٍ مُتَسَاوِينَ ﴿٢٧﴾

لَا يَفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْسُوُونَ ﴿٢٨﴾

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

وَنَادَوْا بِمِلْكِكَ لِمَقْضَىٰ عَيْنَا رَبِّكَ قَالَ إِنَّكُمْ تُكْذِبُونَ ﴿٣٠﴾

لَقَدْ جِئْتُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ الْكُفْرَ لَمِنَ كَرِهُونَ ﴿٣١﴾

80. Kana mo me ūndū matw'ite kwika?  
Ithyī *ota ūu*, nītūt'w'ite.

81. Mo mesūanīa kana Ithyī tūyīw'aa  
syīmbithī syoo na nzama syoo sya  
mwanya? If, na Atūmwa Maitū mekalaa  
vamwe namo makīandīka *kīla kīndū*.

82. Asya, 'Takethwa kwaī mwana wa  
Ngai-Wa-Ūlau, Nyie nīthīwa naī wa  
mbee kūmŭthaitaitha.'

83. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī  
Mŭtheu, Mwīai wa matu na nthī, Mwīai  
wa Kīvīla-Kya-Usumbī, na We  
ndakoneny'e na ūndū ona ūmwe wa  
maūndū ala mo mamŭwetanīasya We  
namo.

84. Kwa ūu, ekanai namo metanīthye na  
ūneeni wa mana na ngewa nthŭku  
kŭvika makomane na ūla Mŭthenya  
woo wathītwe.

85. Na We nī We Ngai wa Itunī, na Ngai  
wa Itūŭ wa nthī; na We nī We Mŭf,  
Umanyi W'onthe.

86. Na kŭathimwa nī ūla ūsumbī wa matu  
na nthī nī Wake na syonthe ila syī katī  
wasyo, na ūmanyi wa ūla Saa wī Nake,  
na ūla inyw'ī mŭkatŭngwa Kwake.

87. Na ala asu mamekaīlaa vandū Vake  
mai na ūtonyi wa kūmew'anīthya ateo  
ūla w'o, namo nīmamwīśī we.

88. Na we ūkamakŭlya mo, 'Nŭŭ ūla  
wamombie mo?' Vate nzika mo  
masŭngīa, 'Nī Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.' Mo Indī, mealyŭlangwa ata?

89. Nyie nīvīna na wīkano wake wa  
kīsyokeo, 'Ame Mwīai wakwa, kana aa  
nī andū ala matakētīkīlaa.

90. Kwa ūu, Itvete ume vala maī, na asya,  
'Mŭuo;' na o mītŭkī mo makamanya.

أَمْرًا بِرُؤُوسِهِمْ يُؤْمِنُونَ ٥٨

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلْ

وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُمُونَ ٥٩

قُلْ إِنْ كَانَ لِلزَّالِمِينَ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَذِيبِينَ ٦٠

سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ

عَظِيمٍ ٦١

فَذَرُهُمْ يُخَافُوا وَيَلْعَبُوا مَعَ يُلُوفِهِمْ الَّذِينَ

يُوعَدُونَ ٦٢

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَ

هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ٦٣

وَتَبَرَّكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ

مَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٦٤

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ

إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٦٥

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَلَّى

يُؤْفَكُونَ ٦٦

لَقَدْ وَصَّيْنَا يَرْبَ إِنْ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ٦٧

يَعْنِي فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٦٨

## سُورَةُ الدُّخَانِ مَكِّيَّةٌ

(١٣)

AL - DUKHAN  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa,  
Mwĩai-Wa-Ndaĩa.

حَمْدٌ ②

3. Nĩĩvĩta na Ivuku yĩ yĩvathũkanasya  
maũndũ.

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ③

4. Kwa ũla w'o, Ithyĩ nĩtwayĩvuanisye  
nthĩnĩ wa ũtukũ mũathime. Kwa ũla  
w'o, Ithyĩ twĩthĩĩtwe tũikaanany'a  
ũthũku.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَرَكَةٍ ④  
إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ ⑤

5. Maũndũ onthe ma ũĩ nĩmatw'ĩtwe  
nthĩnĩ wayo,

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ⑥

6. Kwa mwĩao Witũ-Ene. Nĩw'o, Ithyĩ  
nĩtwĩthĩĩtwe tũimatũma Atũmwa kĩla  
ĩvinda,

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا ⑦  
إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ⑧

7. Ta tei kuma kwa Mwĩai waku. Nĩw'o  
We nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-  
W'onthe.

رُحْمَةً مِّنْ رَّبِّكَ ⑨  
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑩

8. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila  
syĩ katĩ wasyo, ethwa inyw'ĩ  
mũkeethwa na mũĩkĩĩo tũ.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ⑪  
إِنْ كُنْتُمْ ⑫  
مُوقِنِينَ ⑬

9. Vai Ngai ateo We. We nũnenganae  
thayũ na kũete kĩkw'ũ. We nĩ Mwĩai  
wenyu, na Mwĩai wa maa-ĩthe menyu  
ala ma mbee.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ⑭  
رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ ⑮  
الْأَوَّلِينَ ⑯

10. Indĩ mo nĩmathaũkaa mena nzika.

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ⑰

11.Indī we syāḥṣya mŭthenya ūla ṭtu  
yṭkaumya syŭki yenekee,

فَازْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِينٍ ١١

12.Yṭla yṭkamavw'ṭka andŭ. Usu  
ŭkeethiwa ūsilḥlo wī woo.

يُفَسِّسُ النَّاسُ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٢

13.Indī andŭ makaṭa, 'Mwṭai waitŭ,  
tŭvetangṭe ithyī ūsilḥlo; kwa ūla w'o,  
ithyī twī etṭkīli.'

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ١٣

14.Mo matonya ata kŭunwa nī ūtao,  
oyṭla Mŭtŭmwa nŭminṭe kŭmavikṭa,  
akṭtavany'a syīndī nesa ūtheinṭ,

أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ١٤

15.Na īndī mo nīmaalyŭkile mauma vala  
we ūṭ na maasya, 'We nŭmanyṭṭw'e,  
mŭndŭ wīna ndŭŭka?'

وَقَالَ لَهُمْ قَوْمٌ لَّهِمْ قَوْلًا مَّعْلُومٌ ١٥

16.Ithyī tŭkaveta ūsilḥlo kwa kavinda  
kanini, īndī inyw'ṭ vate nzika,  
mŭkasyoka nthīnī wa ūlei.

وَقَالَ كَاشِفُوا الْعَذَابَ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ١٦

17.Mŭthenya ūla Ithyī tŭkamŭkwata  
inyw'ṭ na ṭkwata īnene, na īndī vate  
nzika, Ithyī tŭkeanṭṣya ūṭvanṭsyo.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنتَقِمُونَ ١٧

18.Na Ithyī nṭwamatatie andŭ ma Valao  
mbee woo, na nṭmavikṭwe nī  
Mŭtŭmwa mŭtaṭṭku,

وَلَقَدْ نَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ  
كَرِيمٌ ١٨

19.Akyasya, 'Nengei Nyie athŭkŭmi ma  
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūla  
w'o, Nyie nī Mŭtŭmwa mŭṭkṭṭku wṭanṭ  
wakwa;

أَن أَدَّأَرَنِي عِبَادَ اللَّهِ أَنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ١٩

20.'Na mŭikenenevyē inyw'ṭ  
kŭmŭvŭthya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, vate nzika, nyie nṭnŭkṭe  
kwenyu na mwṭao mŭtheu.

وَأَن لَا تَصَلُّوا عَلَى اللَّهِ إِنِّي آتَيْتُكُمْ بِسُلْطَنِ مُبِينٍ ٢٠

21.'Na Nyie nīmantha wīvitho kwa Mwīai wakwa na Mwīai wenyu, inyw'ī mŭikese kŭngimanga na mavia.

وَأَنِّي عَذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ ۝

22.'Na ethwa inyw'ī mŭiŭmbŭfŭkŭlla Nyie, ūvetangei ūndŭ kŭasa nakwa.'

وَأَن لَّمْ تُوْمِنُوا بِي فَأَعْلَوْنِي ۝

23.Indŭ we nŭwavyoyie kwa Mwīai wake, akyasya, 'Ow'o, aa nŭ andŭ ene naŭ.'

فَدَعَا رَبَّهُ أَن هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ۝

24.Ngai aisye, 'Osa athŭkŭmi Makwa ŭmatwae na ŭtukŭ; nŭndŭ vate nzika, inyw'ī nŭmŭkŭatŭwa.

فَأَسْرِ بِمَا بِأُيُوتُنَا إِنَّا كُنتُمْ مُتَعَبُونَ ۝

25.'Na we uma ŭkanganŭ ūvinda yŭla ŭluŭŭŭte ki. Vate nzika, yo nŭ nguthu ŭla yŭtw'ŭwe kŭthitw'a nŭ kŭw'ŭ.'

وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ هَؤُلَاءِ أَنَّهُمْ جُنْدٌ مُّعْرَقُونَ ۝

26.Nŭ mŭŭnda na ithima syŭana ata ila mo matiie ŭtina woo!

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۝

27.Na Mŭŭnda ya malŭu na kŭndŭ kŭtaŭŭku!

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ۝

28.Na motanu ala mo meetanŭthasya namo!

وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ۝

29.Uu nŭw'o kwatw'ŭwe kwŭthŭwe. Na Ithyŭ nŭtwamombie andŭ angŭ kwŭthwa atŭwa ma syŭndŭ ii.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ۝

30.Na ŭtu na nthŭ iyaamaŭla mo, onamo mayaanengwe ŭvinda.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مِنْظَرِينَ ۝

## LUKU 2

31.Na Ithyŭ nŭtwamaumisye Aana-Ma-Isilaeli kuma ŭsilŭlonŭ ŭsonokasya.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي إِسْرَآئِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْيَهُودَ ۝

32.Weekŭŭwe nŭ Valao; vate nzika, we aŭ mŭng'endu ona katŭ wa anangi.

مِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ السُّرْيِينَ ۝



33. Na Ithyi n̄twamanyuvie mo o tūmesī  
tūlū wa andū onthe *ma ñinda yoo*.

وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾

34. Na Ithyi n̄twamanengie mo Syama  
imwe ila katī wasyo waī ūtato  
wīyonanītye ūtheinī.

وَأَتَيْنَاهُم مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ﴿٣٤﴾

35. Andū aa maasya:

إِن هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٥﴾

36. 'Vai kīndū kīngī ateo kīkw'ū kitū  
kīla kya mbee kī kyoka tū. *Itina wakyo*  
*vai thayū ūngī* na ithyi tūikathayūōkw'a  
īngī.

إِن هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِنُشْرَيْنَ ﴿٣٦﴾

37. Kwa ūu, matūngei maaīthe maitū  
īngī, ethwa inyw'ī mwīneena w'o.'

فَاتُوا بِآيَاتِنَا إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٧﴾

38. Mo n̄mo aseō kūvīta andū ma Tuva  
na ala maī mbee woo? Ithyi  
n̄twamanangie mo nūndū maī ene naī.

أَهْمُ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ  
إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٨﴾

39. Na Ithyi tūyaaūmba matu na nthī, na  
syonthe ila syī katī wasyo, na īthaū.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِعَيْنٍ ﴿٣٩﴾

40. Ithyi tūyaasyūmba syo ateo kwoondū  
wa mavata ma w'o na *ūlūngalu*, īndī  
aingī mūno moo maimanyaa.

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

41. N̄w'o, Mūthenya wa ūtwio nī īvinda  
yītw'ītwē kwoo onthe.

إِن يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤١﴾

42. Mūthenya ūla mūnyanya ūtakamūuna  
mūnyanyae ona vanini, onamo  
maikatetheew'a,

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلَىٰ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٢﴾

43. Ateo asu ala Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūkamew'īa tei. Vate nzika, We  
nī Mwene-Vinya, Usūītwē nī tei.

يَعْلَمُ إِلَّا مَنْ رَّحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٣﴾

## LUKU 3

44.Nīw'o mūtī wa Sakuum

إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقْنَمِ ۝

45.Ukeethwa Ifu wa ene-naī,

طَعَامُ الْآثِمِينَ ۝

46.Ta Ifvulū yītheŭkye, yīkatheŭka nthīnī  
wa mavu moo,

كَأَنَّهُمْ يَخْلُفُونَ فِي الْبُطُونِ ۝

47.Ta kŭtheŭka kwa kīw'ŭ kīvyū mŭno.

كَقُلِيِّ الْحَبِيرِ ۝

48.'Mŭkwatei na mŭkusyei we kŭvika  
katī wa Mwaki wakene;

خُدُودُهُ فَأَغْتَوَّهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ۝

49.'Na īndī mwīfīkīsyēi ūsilīlo wa kīw'ŭ  
kītheŭkīte ūlū wa mŭtwe wake.'

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَبِيرِ ۝

50.'U same w'o! We was ūanīe we  
mwene ta wī vinya, mŭtafīku.

ذُنُوبُهُ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ۝

51.'Uŭ nīw'o we wafī na nzika syaw'o.'

إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَنْتَرُونَ ۝

52.Nīw'o, ala alŭngalu makeethwa  
vandū va mŭuo ūsŭvīo,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ۝

53.Katī wa mīŭnda na tŭlŭsī,

فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ ۝

54.Mevw'īkīte ngŭa nzeo sya lili  
mwololo na lili mŭŭmu, meleanīle  
mŭndū na ūla ūngī.

يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ۝

55.Uu nŭkethīwa. Na Ithīfī  
tŭkamakwatany'a na eītu aseō, mena  
metho mathanthau na manake.

كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ۝

56.Namo makeetya kīla mŭthemba wa  
matunda vo, kwa mŭuo na ūsŭvīo.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ۝

57.Mo maikasama kīkw'ŭ vo, ateo  
kīkw'ŭ kīla kya mbee. Na We

لَا يَدْخُلُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَ

وَهُمْ عَدَابُ الْجَحِيمِ ۝

akamatangĩĩa kuma ūsilĩlonĩ wa Mwaki  
wakene,

58. *Ta kĩko kya mumo kuma kwa Mwĩai*  
waku. ūsu nĩ ūtanu mūnene.

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٨﴾

59. Na Ithyĩ tūmĩtw'ĩkĩthĩtye *Kulani*  
mbūthū na kĩthyomo kyaku nĩkana mo  
matonye kūsūvĩa.

فَأَنشَأْنَا يَسْرَتَهُ بِلسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٩﴾

60. Kwa ūu, we eteela; onamo ota ūu  
nometelee.

فَإِزْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُّرْتَقِبُونَ ﴿٦٠﴾



Vinya W'onthe aimIsomewa, na Indī  
akIendee ntheInī wa Ōlei wake, ta  
ŌtaamIw'a. Indī mŌtavve we Ōvoo wa  
Ōsililo wī woo.

10.Na yġla we weemanyġsya ūndū tūlū  
wa Mġsoa Yaitū, mamġvūlaa ngūġ. Kwa  
ala mailyġ ta asu ve ūsilġlo ūsonokasya.

11. Mbee woo ve Ngiena; namo maŋndŋ  
ala mo meekie maikamŋuna na kŋndŋ  
ona kana asu ala mamwosie mŋsŋvŋi  
ŋtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē.  
Namo makeethwa na ŋsiŋflo mŋnene.

12..UÜ nĩ Ütongoi, na kwa asu ala  
matasyĩtĩkĩlaa Syama sya Mwĩai woo ve  
Ünyamao wa Üsilĩlo wĩ woo.

## LUKU 2

13.Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We  
Ūla watumie Ūkanga Ūmwĩw'a inyw'ĩ  
nĩkana ngalawa iendelae tũlũ waw'o  
kwa mwĩao Wake, na inyw'ĩ mũtonye  
kũmantha mumo Wake, na nĩkana  
inyw'ĩ mũtonye kũtũnga mũvea.

14.Na kyonthe ona kŭva kŭla kŭ matuŋŭ  
na kyonthe ona kŭva kŭla kŭ ŭŭŭ wa nthŭ,  
We nŭtumŭte kŭmwŭw'a inyw'ŭ; *ii*  
syonthe nŭ kuma Kwake. Vate nzika,  
nthŭnŭ wa maŭndŭ asu ve Syama kwa  
andŭ ala masŭanŭaa.

15.Asya kwa asu ala metik'laa, kana methwe na ūkeo kwa asu ala matekwatasya kūvika kwa mīthenya ūa yathaniwe ya Ngai Mwene Vinya W'onthē, kana We atonye kūmaīva andū kwoondū wa maūdū ala mo meekaa.

لَمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرُهُ بِعَذَابِ الْإِنِّمِ ①

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٥﴾

مِنْ دَرَاهِمٍ جَهَنَّمَ وَلَا يَفْنَى عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا  
شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ  
عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝

هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ  
عَظِيمٌ ۝

مِنْ رِجْزِ الْيَمِّ ۝ (١٣)

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ  
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٦﴾

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا  
فَنُهُ أَنْ فِي ذَلِكَ لَا يَبْتَغِي الْقَوْمَ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا وَلِلَّذِينَ لَا يُرْجُونَ آيَا مَرِ اللَّهِ  
يُجْزَى قَوْمًا بَمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٥﴾

16. Ula w'onthe wĩkaa nesa, ekaa Ou kwoondũ wa thayũ wake mwene; na ũla wĩkaa naĩ, ekaa kwoondũ wa wasyo wa thayũ wake mwene. Na Indĩ kwa Mwĩai wenyu nĩkw'o inyw'ĩ inyw'onthe mŭkatũngwa.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٦﴾

17. Na nĩw'o, Ithyĩ nĩtwamanengie Aana-Ma-Isilaeli Ivuku, na ũsumbĩ, na wathani; na Ithyĩ nĩtwamanengie mo syĩndũ nzeo na ntheu, na nĩtwamanenevisye mo ũlũ wa andũ ma ĩinda yu.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْعَمَلَ وَالنَّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

18. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo ieleelo ntheu ũlũ wa ũla Mwĩao. Na mo mayaavathũkana ateo ĩtina wa ũmanyi wa w'o kũmavikĩa mo, kwĩsĩla nthĩnĩ wa kĩw'ũ katĩ woo. Nĩw'o, Mwĩai waku akatw'a katĩ woo Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo ũlũ wa maũndũ ala mo mavathũkanĩaa.

وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَقِيَّتِهِمْ إِنَّ رَبَّكَ يَفْضِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيسَا كَأَنَّا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٨﴾

19. Indĩ Ithyĩ nĩtwakw'ĩle we ũlũ wa nzĩa ntheu ya Mwĩao; kwa Ou mĩatĩle yo, na ndũkaatĩle mawendi mathũku ma asu ala matamanyaa.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

20. Nĩw'o, mo maikakũuna we na kĩndũ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ũlũ wa alei amwe nĩ anyanya ma ala angĩ; indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mũnyanyae wa ala alũngalu.

إِنَّهُمْ لَنْ يَغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْسَىٰ بِبَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾

21. Ivuku yĩ yĩna mokũsĩ matheu kwa andũ onthe ma nthĩ na ũtongoi na tei kwa andũ ala mena mũĩkĩto mũlũmu.

هَذَا بَصَآئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢١﴾

22. Mo asu ala mekaa meko mathũku masũanĩaa kana Ithyĩ tũkameka ũndũ ũmwe na asu ala metĩkĩĩaa na kwĩka

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا الشَّيْءَ أَنْ نَجْعَلَهُمْ

mawĩa maseo, nĩkana kĩkw'ũ kyoo na thayũ woo syĩthwe ũndũ ũmwe? Ow'o, mo matusaa naĩ.

كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ عِنْدَ اللَّهِ  
وَمَنْهُمْ سَاءٌ مَا يُحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾

### LUKU 3

23.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe asyũmbĩte matu na nthĩ na ũla w'o na nĩkana kĩla thayũ ũtonye kũtuvw'a kwoondũ wa maũndũ ala w'o wĩkaa; namo maĩkavĩfw'a.

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ  
كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

24.Inyw'I nĩmũmwonete we ũla ũtusaa kwenda kwake mwene mwĩai wake, na ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmũtw'ĩte wa kwaa o esĩ, na ũla matũ make na ngoo yake We ũmasĩĩĩte, na ũla ũũũ wa metho make We wĩkĩĩte ngunĩko? Nũũ, ĩndĩ, ũkamũtongoesya we ĩtina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũmũumanĩa we? Inyw'I ĩndĩ, nomwĩsũvĩaa?

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ  
عَلَىٰ عِلْمِهِ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ  
بَصِيرَةَ عَشْوَةٍ فَسَنَ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ  
أَفَلَا نَذَكَّرُونَ ﴿٣٧﴾

25.Na mo maasya, 'Vai kĩndũ ĩndĩ thayũ witũ no w'o ũũ wa yu; ithyĩ nĩtũkusaa na ithyĩ nĩtwĩkalaa vaa; ĩndĩ vai kĩndũ ateo ĩvinda nĩyo yĩtũminaa ithyĩ. 'Ĩndĩ mo mai na ũmanyi wa ũu; mo maatiĩaa kũtalĩthya.

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا  
وَمَا يَهْدِيكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ  
عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٣٨﴾

26.Na yĩla mo masomewa Mĩsoa Yaitũ Mĩtheu, ngaananĩo syoo nĩ sya kwasya, 'Matũngei maatiĩthe maitũ, ethwa inyw'I mwĩneena w'o.'

وَإِذَا تَبَيَّنَ عَلَيْهِمُ ابْتِغَاءُ بَنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ  
إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ بَنَاتِكُمْ صُفْيَانَ ﴿٣٩﴾

27.Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla ũmũnengae inyw'I thayũ, na ĩndĩ nowe ũtumaa mũkw'a; na ĩndĩ We akamũmbany'a inyw'I vamwe Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo ũla ũte

قُلِ اللَّهُ يُحْكِمُكُمْ ثُمَّ يُبَيِّنُكُمْ ثُمَّ يُعَمِّقُكُمْ إِلَىٰ  
يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ  
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

nzika nthlŋi wa w'o. Indŋ andũ aingŋ  
mũno mayŋsŋ.

#### LUKU 4

28. Usumbŋ wa matu na nthlŋi wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe; na mũthenya  
ũla Saa ũkavika, mũthenya ũsu asu ala  
maũleaa w'o makathŋa.

29. Na ũkamyona kŋla mbaŋ ya andũ  
ŋtũlŋtye-ndu. Kŋla mbaŋ ya andũ  
ŋkeethwa kwŋanana na maũndũ mayo  
ũndũ maiŋtwe, na *mo makatavw'a*,  
'Inyw'ŋ nŋmũkũŋvwa ũmũnthŋ kwoondũ  
wa maũndũ ala mweekie.'

30. 'Yŋŋ nŋ ŋvuku Yitũ; yŋneena yŋileana  
nenyu na ũla w'o. Ithyŋ  
nŋtwaandkŋthisye *nesa* maũndũ *onthe*  
ala inyw'ŋ mweekie.'

31. Yu kwa asu ala meetkŋlile na meekie  
mawŋa maseo, Mwŋai woo akametkŋŋya  
mo nthlŋi wa tei Wake. Usu nŋ  
ũtandŋthyo mũtheu.

32. Indŋ kwa asu ala maleile kwŋtkŋla:  
Mŋsoa Yakwa mũyaamŋsomewa inyw'ŋ?  
Indŋ inyw'ŋ mwaf ang'endu na mwaf  
andũ avŋtany'a.

33. 'Na yŋla kwaneeniwe, 'ũtianŋo wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ wa w'o  
vyũ, na *tũũ* wa ũla Saa, vai nzika  
nthlŋi wa *kũvika kwaw'o*, inyw'ŋ  
mwaisye, 'Ithyŋ tũyŋsŋ ũla Saa nŋ mwaf;  
ithyŋ twŋũsũanŋa w'o ta ũtalŋthyo tũ,  
tũikũtkŋla.'

وَالِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ  
يَوْمَ يَمْشِي يَخْسَرُ الْبٰطِلُوْنَ ۝

وَتَرٰى كُلَّ اُمَّةٍ جٰثِيَةً كُلُّ اُمَّةٍ تُدْعٰى اِلٰى  
كِتٰبِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

هٰذَا كِتٰبُنَا يُنٰطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنۡبِغُ  
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

فَاَمَّا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَبِذٰلِكَ  
رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهٖ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْبَيِّنُ ۝

وَاَمَّا الَّذِيۡنَ كَفَرُوْا اَفَلَمْ يَكُنْ اٰيٰتِيۡ تَنْتٰظِرُ عَلٰيْكُمْ  
فَاَسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِيۡنَ ۝

وَاِذَا قِيْلَ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ  
فِيْهَا قُلْتُمْ مَّا نَذَرٰنِيۡ مَا السَّاعَةُ اِنْ نُّظَنُّ اِلَّا اَظْلٰمًا  
وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَيۡقِنِيۡنَ ۝



34. Na mothŭku ma meko moo  
ŭkamevuanĩsya mo ŭtheinĩ, na maŭndŭ  
ala mo mamavŭfaa ngŭĩ  
makamathyŭlŭlŭka mo.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا  
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٤﴾

35. Namo makatavw'a, 'ŭmŭnthĩ Ithyl  
nĩtŭkŭlwa ninyw'I, otondŭ inyw'I  
mwoolilwe nĩ kŭkomana kwa mŭthenya  
ŭŭ wenyu. Na ŭtŭo wenyu nĩ Mwakinĩ,  
na mŭikethwa na atetheesya.

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسِفْكُمْ كَمَا نَسِفْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا  
وَمَا وَكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمُ مِنَ نَّاصِرِينَ ﴿٣٥﴾

36. 'Uu nĩ w'o, nŭndŭ inyw'I nĩmwavŭie  
ngŭĩ na Syama sya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, na thayŭ wa nthĩ  
nĩwamŭkengie inyw'I.' Kwa ŭu,  
mŭthenya ŭsu mo maikaumw'a kuma  
vo, ona maikanengwe ŭthei wa kŭsyoka.

ذِكْرُكُمْ بِأَنَّهُمْ أَخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُرُوءًا وَغَرَّتْكُمْ  
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرِجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ  
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٦﴾

37. Ndaĩa syonthe ĩndĩ, nĩ sya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wa matu,  
na Mwĩai wa nthĩ syonthe na We nĩ Ula-  
Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

قُلْ لِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ  
الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

38. Utonyi nĩ Wake matunĩ na ĩlŭ wa  
nthĩ; na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

وَلَهُ الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ  
الْحَكِيمُ ﴿٣٨﴾

## سُورَةُ الْاَحْقَافِ مَكِّيَّةٌ

AL - AHQAF  
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syltwanl ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usultwe nl Olau, Usultwe  
nl tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Haa Miim. Wallhwe-NFKaŋwa,  
Mwŋai-Wa-Ndaŋa.

حَمْدٌ

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yll nl kuma kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-WI-  
Vinya, ula MŪI.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

4. Ithyl tŋisyŋmbŋte matu na nthl na  
syonthe ila syl katl wasyo ateo kwa ūla  
w'o, na kwa Ivinda yltw'e; Indl asu ala  
matetlkŋlaa nŋmaalyŋkaa kwelekela  
maŋndŋnl ala mo makaanltw'e.

مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا  
بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا  
مُعْرِضُونَ

5. Asya, 'Inyw'I nŋmwŋsl nl kyaŋ kŋla  
inyw'I. mŋkŋkaŋlaa vandŋ va Ngai  
Mwene Vinya W'onthe? Mbony'ei  
Nyie kŋla mo mombŋte tŋlŋ wa nthl.  
Kana mo mena kŋlanda nthlnl wa ŋmbi  
wa matu? Ndeteei Ivuku yll  
yavuanlw'e mbee wa yll, kana ŋvano  
ona wŋva wa ŋmanyi ūla ŋŋmŋtw'ŋka  
inyw'I, ethwa ow'o inyw'I mwŋneena  
w'o.'

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي  
مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ  
إِنِّي بِكُتُبٍ مِّن قَبْلِ هَذَا أَوْ أَشْرَقِي عِلْمٍ  
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

6. Na nŋŋ ūla mwau mŋno mbee wa asu  
ala, vandŋ va Ngai Mwene Vinya  
W'onthe mavoyaa ala matakamasŋngŋa  
kŋvika Mŋthenya wa Uthayŋŋkyo, ona  
mataimanyaa mboya syoo?

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَن  
لَّا يَنْفَعُهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ  
غَافِلُونَ

7. Na yll andŋ onthe ma nthl  
makombanw'a vamwe, makatw'ŋka  
amaitha moo, na makaŋlea ŋthaithi woo.

وَإِذَا حِثَّةُ النَّاسِ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا  
بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

8. Na yila mo masomewa Misoa Yaito Mithew, ala matetkila mavikwa na Ola w'o maasya, '00 ni Ooi wenekee.'

وَإِذَا تَنَزَّلَ عَلَيْهِمْ أَنزِيلُنَا يَذَّبُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا  
إِنِّي لَأَنْتَ جَاهِلٌ هَذَا سِحْرٌ قَبِيلٍ ۝

9. Mo maasya, 'We niwe uyiseuvitye yo? Asya, 'Ethwa Nyie ninyiseuvitye, Moutonya kundethya na kindu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We niwisi nesa muno ngewa mbathe ila inyw'i mwi nthini wasyo. We niwanke kwithwa Ngusi kati wakwa nenyu. Na We ni We Muekanli-Muno Vyū, Usutwe ni tei.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ  
بِئْسَ اللَّهُ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفْكِرُونَ فِيهِ ۝  
كَفَى بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ  
الرَّحِيمُ ۝

10. Asya, 'Nyie ndi Moutomwa muni, ona ndyisi undu Nyie ngekwa kana undu inyw'i mukekwa nthini wa thayu 00. Nyie nifila kila ni vuan'we; na ni Mukaanany'a wiyonanitye.'

قُلْ مَا كُنْتُ بِذَعَا قَوْمِ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ  
بِي وَلَا بِكُمْ إِنِ آتِجُ إِلَّا مَا يَوْحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا  
إِلَّا نَذِيرٌ قَبِيلٍ ۝

11. Asya, 'Ndavyei Nyie, ethwa Kulani Ino yumite kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nenyu nimaumile, na ngusi kuma kwa Aana-Ma-Isilaeli yina okusi wa kovika kwa umwe oilyi take, na we niweetkilile, inda inyw'i mwi ang'endu muno, inyw'i mukaendee ata? Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andu eki -ma-na.

قُلْ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَكُفَرْتُمْ بِهِ  
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ  
فَأَمَّنْ وَأَسْتَكْبَرْتُمْ إِنِ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۝

## LUKU 2

12. Na asu ala matetkila nimaatavasya etkili: 'Takethwa ya nzeo Kulani, mayithwa ma mbee waito kumitkila.' Na nundu mo mayat atongoesye nthini wayo, mo makaasya 00 ni ovungu wa tene.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا  
سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ  
هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ ۝

13. Na mbee wayo kwa Ivuku ya Mose, utongoi na tei; na yi ni Ivuku

وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَٰذَا

yĩkĩĩthasya mawathani ala mavĩie, na kĩthयोmo kya Kĩlalavu, nĩkana yo yĩtonye kũmakaany'a ala mekaa naĩ; na ta ũvoo mũseo kwa ala mekaa moseo.

كُتِبَ مُصَدِّقًا لِّإِسَاءِ عَرَبِيًّا لِّيُنذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا  
وَبَشِّرِ الصَّالِحِينَ ١٤

14.Nĩw'o, ala maasya, 'Mwĩlai waitũ, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,' na ĩndĩ makĩkalaa me alũmu, vai w'ia Okoka ĩũlũ woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ  
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ١٥

15.Aa nĩmo ekali-ma-Mũũndanĩ; mo makatũaa vo, mũthĩnzĩo wa maũndũ ala mo meekie.

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا  
يَعْمَلُونَ ١٦

16.Na Ithĩl nĩtũmwĩyĩafe mũndũ kwĩka nesa kwa asyai make. Nyinyia wake asyaa na woo, na amũea na woo. Na kũmũsyaa we na kũmũea we kũkuua myei mĩlongo ĩtatũ, kũvika akavikĩĩa ũima wake aivika Okoo wa myaka mĩlongo ĩna, we aasya, 'Mwĩlai wakwa, nenge nyie ũtonyi nĩkana ndonye kũtũnga mũvea nũndũ wa ĩnee Yaku yĩla We wanengie nyie na asyai makwa, na nĩkana ndonye kwĩka mawĩa maseo ala ma kũkwendeasya We. Na lũngalya ũsyao wakwa kwoondũ wakwa. Na nyie nĩngũkwelekela We; na ow'o, nyie nĩ katĩ wa ala menganae kwaku.'

وَوَعَيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا خَلَقْتُهُ  
أُمًّا كُرْهًا وَوَضَعْتُهُ كُرْهًا وَخَلَقْتُهُ  
كُلْفُونَ شَهْرًا حَظًّا إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ  
سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي  
أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا  
تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ  
وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ١٧

17.Asu nĩmo ala Ithĩl tũmetĩkĩĩlaa mawĩa moo maseo na kũlea kũmona meko moo mathũku. Mo makeethwa katĩ wa ekali ma Mũũndanĩ, nthĩnĩ wa wĩanũ wa ũtianĩo wa w'o ũla mo maseũvĩw'e.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ تَتَّقِلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَ  
تَتَّوَرَّعُ عَنْ سِيَأَتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَغَدَا  
الْعَذَابُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ١٨

18.ĩndĩ ũmwe ũla ũmatavasya asyai make, Mwooĩwa inyw'eli! Inyw'ĩ mwĩndeelemya mũmbĩa kana Nyie nĩngaumĩlwa' a ĩngĩ, oyĩla nzyawa nyingĩ nĩsyaminie kũvĩta mbee wakwa? Na mo

وَالَّذِينَ قَالَ لِلَّهِ يُدْعُونَ لَكُمْ لِتَقُولُوا لَكُمْ أَنْ  
أَخْرَجَ وَقَدْ خَلَقَ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِهِ وَهُمَا

eli nĩmamwĩkaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho kwoondũ wa ūtethyo na 'Woo nĩ waku we! Itĩkĩla; nũndũ ūtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ w'o.' Indĩ we aasya, 'Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ mbano sya tene.

19.Aa nĩmo ūtwio wa ūsilĩlo wamavikĩie, ovamwe na mbaĩ sya Mayini na andũ onthe ma nthĩ ala mavĩĩte mbee woo. Ow'o mo maĩ ene wasyo.

20.Na kwa onthe ve ūkĩĩĩĩlu wa ūnene kwĩanana na maũndũ ala mo maaĩka, nĩkana Ngai Mwene Vinya W'ontho amaĩve vyũ, nũndũ wa meko moo, namo maĩkavĩĩw'a.

21.Na mũthenya ūla asu ala matetĩkĩlaa makaetwe mbee wa Mwaki, namo makatavw'a, 'Inyw'ĩ nĩmwaaanangie syĩndũ syenyu nzeo nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ, na nĩmwaitanĩie mũno vyũ. Yu ūmũnthĩ nĩmũkũĩvwa na ūsilĩlo mũthũku nũndũ inyw'ĩ mwaĩ ang'endu ūũũ wa nthĩ vate wĩanũ, na nũndũ mweekie maũndũ na wau wa matũ.

### LUKU 3

22.Na mũwete mwanaa ĩthe wa Aati, yĩla wamakanisye andũ make katĩ wa ivumbu, na Akaanany'a nĩmeethĩtwe vau mbee wake na ĩtina wake makyasya, 'Mũĩkamũthaithe ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'ontho, nyie nĩ na w'ia ūũũ wenyu nũndũ wa ūsilĩlo wa mũthenya ūla mũnene.'

يَسْتَوِينَ اللَّهُ وَبِكَ آمِنُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ  
يَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا سَأْطِرُ الْأَوَّلِينَ ⑤

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمْرٍ قَدْ  
خَلَقَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ  
كَانُوا خَاسِرِينَ ⑥

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مَنَاعِلُهَا وَيُوقِفُهُمْ أَعْمَالُهُمْ  
وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ⑦

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ  
بِظَبْرِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَنْعَمْتُمْ بِهَا  
فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ  
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِن كُنْتُمْ تَقْسِفُونَ ⑧

وَأَذْكُرُ أَخَا عَادٍ إِذْ أُنذِرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَ  
قَدْ خَلَتْ السَّارُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ  
أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ  
يَوْمٍ عَظِيمٍ ⑨

23. Namo nīmamōkūlilye, 'We ōkīte vaa tūī nīkana ūtūalyūle tūekane na ngai sitū? Yu Indī tūetee kīla we ūtūetelemangya nakyo, ethwa ow'o we wī katī wa ala maw'o.'

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَأْفِكَنَا عَنِ الْهِتَانِ فَآتِنَا بِمَا  
تُعِدُّنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ ۝

24. Nake amasūngīa, 'Ōmanyi waw'o wīna Ngai Mwene Vinya W'onthe tū. Na nyie nīmūetee inyw'I kīla ndūmīlwe nakyo, Indī. Nyie nīngwona inyw'I mwī andū atumanu mōno.'

قَالَ إِنَّمَا أَوْلَمْتُ عَنْدَ اللَّهِ ۖ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرِيتُ  
بِهِ وَلَكِنِّي أُرِيتُكُمْ قَوْمًا يَّجَاهِلُونَ ۝

25. Indī, yīla mo moonie kīndū kyōkīte kyelekele myandanī yoo kīlilyī ta ītu, maisye, Yīī nī ītu yīla yītūeteae mbua.' Aiee, Indī nī yīla inyw'I mwendaa kūyīkalaata. kīseve kīna ūsīlīlo mwai nthīnī wakyō.

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا  
عَارِضٌ مُّضْطَرُّنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ  
فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

26. 'Kyo kīlananga kīla kīndū kwa mwīlao wa Mwīlai wakyō.' Na mo matwīka kīndū kītakasyoka kwoneka Ingī, ateo maanzo moo. Uu nīw'o Ithyī tōmaīvaa andū avītany'a.

تَذَكَّرَ كُلُّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ  
إِلَّا مَسْكَنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْجَوْرِمِينَ ۝

27. Na Ithyī nītwamaīlītye mo mbee wa ūndū twamwaīlītye inyw'I; na Ithyī nītwamanengie matū na metho na ngoo. Indī matū moo na metho moo na ngoo syoo iyaamauna nondū ona ōmwe kuma yīla mo mamīleile Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na kana maūndū ala mo mamavūlaa ngūī nīmamathyūlōlōkile.

وَلَقَدْ مَكَّنَّهُمْ فِينَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا  
لَهُمْ سَبْعًا وَابْنَارًا وَافِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ  
سَنَعُهُمْ وَلَا ابْصَارُهُمْ وَلَا أَيْدِيَهُمْ مِنْ شَيْءٍ  
إِذْ كَانُوا يَخْجَلُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ تَاكَاثُفًا  
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ۝

#### LUKU 4

28. Na Ithyī nītwamyanangie mīsyī yonthe kūōthyūlōka we na Ithyī nītūalyūlīte Syama, nīkana mo matonye kūōalyūkīla Ithyī.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَّفْنَا  
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝

29.Ntiki, Indī mo yīla masyosie ta ngai vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe maimanthaa ōthengeanfu wake iyaamatethya kwīsīla kwoo? Aiee, Indī syo nīsyamafe. Usu nīw'o wā ōsyao wa ōvūngū wasyo, na wa maōndū ala mo maseōvisye.

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا  
إِلَهَةً بَدَلَ صَلَواتِهِمْ وَذَلِكِ أَفْكَهُمُ وَمَا كَانُوا  
يَقْتَرُونَ ﴿٢٩﴾

30.Na lilikanai yīla Ithyī tweelekeleye nguthu ya Mayini kwaku ala mendaa kūmīthukīlsya Kulani, na yīla mo meethīiwe vo yīisomwa, nīmaneenanisyē mo ōmwe na ōla ōngī makyasya 'Vindyai na Ithukīlsyei,' na īla yo yaminie kūsomwa, nīmasyokie kwa andū moo, makīmakaany'a mo.

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْمَعُونَ الْقُرْآنَ  
فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى  
قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٣٠﴾

31.Mo maisye, 'Inyw'ī andū maitū, ithyī nītwīw'īte Ivuku, yīla yītheetw'e ītina wa Mose, yīkīanīlsya maōndū ala me mbee wayo; yo yītongoasya nthīnī wa w'o, na nzīanī īla ya w'o.

قَالُوا يَقَوْمُنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى  
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى  
طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣١﴾

32.'Inyw'ī andū maitū, 'Mwītīkēi Mwītani wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mwītīkīlei We. We akamūkeka inyw'ī naī syenyu, na kūmūsilīla inyw'ī kuma ōsilīlonī wī woo.

يَقَوْمُنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ  
مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجْزِكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِيمٍ ﴿٣٢﴾

33.'Na ōla ona wīva ōtamwītīkaa Mwītani wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we ndatonya kūmūkīa We īlū ōla nthī ona ndatonya kwīthwa na mūsūvī ōla wīva ōtee Wake We. Ta asu me nthīnī wa īvītyo yīyonanītye.

وَمَنْ لَا يُجِبِ دَاعِيَ اللَّهِ فَليْسَ يُنْجِزِ فِي الْأَرْضِ  
وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ آلِيَاءٌ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٣﴾

34.Mo nomonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe, ōla woombie matu na nthī na ndaanow'a nī ōmbi wasyo, ena ōtonyi wa kūmūnenge thayū ōla

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ  
وَلَمْ يَكُنْ يَخْلُقْهُنَّ يَقْدِرُ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ  
يَلْهَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٤﴾

mŭkw'ŭ? II, nŭw'o, We ena ŭtonyi Iŭlŭ  
wa syŭndŭ syonthē.

35.Na mŭthenya ŭla ala matetŭkŭlaa  
makaetwe mbee wa Mwaki, mo  
makakŭlw'a, 'ŭŭ ti w'o?' Namo  
makasŭngŭa, 'II, twŭlvŭta na Mwŭai  
waitŭ.' Nake akamatavya, 'Iŭdŭ ŧamai  
ŭsilŭlo, nŭndŭ inyw'I nŭmwaleile  
kwŭtŭkŭla.'

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا  
بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ  
بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ٥٥

36.Ithŭwa na ŭmŭlŭsyŭ Iŭdŭ, ta Atŭmwa  
ala maŭ na kŭthito kŭ vinya; na  
ndŭkekalaate Iŭlŭ woo. Mŭthenya ŭla  
mo makamona maŭndŭ ala makaanaw'a  
namo, kŭkooneka kwoo ta mataaŭkala  
mŭno Iŭlŭ wa nthŭ ateo kwa ŭsaa yŭmwe  
ya mŭthenya. Ukaany'o ŭŭ nŭmŭete  
Iŭdŭ vai andŭ makanangwa ateo andŭ ala  
mbaa matŭ.

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا  
تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَتْهُمْ يُرْوَنَ مَا يُوعَدُونَ  
لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلِغْ فُتْلِكَ  
لَهُمْ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ٥٦





## MUHAMMAD (Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Olau,  
Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asu ala, matetkĩlaa na kũmasĩlaa andũ  
nzlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe--  
--We amatũngaa mawĩla moo ma mana.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَصَلَّ  
أَعْمَالُهُمْ ②

3. Indĩ kwa asu ala metkĩlaa na kwĩka  
mawĩla maseo, na metkĩlaa maũndũ ala  
mavuanfw'e Muhammad--na nĩ w'o  
kuma kwa Mwĩai woo--- We akavetanga  
mothũku moo kuma kwoo na akaalyũla  
mwĩkalo woo.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ  
عَلَيْهِمْ وَأَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ لَا كُفْرَ عَنْهُمْ  
سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ③

4. Kĩtumi nũndũ ala matetkĩlaa maatlĩlaa  
ũvũngũ oyĩla ala metkĩlaa maatlĩlaa w'o  
kuma kwa Mwĩai woo. Uu nfw'o Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ūmanengae  
ngelekany'o syoo.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ  
آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ  
لِلنَّاسِ أَمْثَالَهِمْ ④

5. Na inyw'ĩ mwakomana kaOnĩwa kĩla  
ĩvinda asu ala matetkĩlaa, kũnai ngingo  
syoo; na, yĩla inyw'ĩ mwamakĩlya vinya  
mo, movei mbĩngũ mũlũmĩtye---Indĩ  
ĩtina wa ūu malekyei mo ota ĩnee kana  
kwa kwosa kyovosya---kũvika kaũ wie  
mĩlio ya w'o. Usu nĩw'o mwĩao. Na  
takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩwatw'ĩte ūu, We ethĩwa We-Mwene  
eanĩsyee ūĩvanĩsyoo kuma kwoo, Indĩ We  
amekĩlaa amwe menyu ūtatoni mokoni  
ma ala angĩ.

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا  
أَخَذْتُمُوهُمْ فَهَرَسْتُمْ أَلْوَانَ ۚ فَإِنَّمَا مَتَابَعْدُ وَإِنَّمَا  
فِدَاءُ حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ۚ ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ  
اللَّهُ لَأَنْفَعَكُمْ مِنْهُمْ وَلَٰكِنْ لِّيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ ۚ وَ  
الَّذِينَ قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالُهُمْ ⑤

6. We akamatongoeasya mo na kũalyũla  
mwĩkalo woo,

سَيِّئَاتِهِمْ وَيُصْلِحَ بَالَهُمْ ⑥

7. Na kŭmetŭkŭllya mo kŭlika nthĩnĩ wa Mŭŭnda ūla We wawanakavisye na aŭvathŭkany'a kwoondŭ woo.

وَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ ⑤

8. Inyw'i ala mwŭŭŭkŭllya! Ethwa nŭmŭŭtetheesya *nzila* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamŭtethya inyw'i na akalŭlŭmŭllya matambya menyu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَضَرَّعُوا إِلَى اللَّهِ يَتَضَرَّعْكُمْ وَ يَغْفِرَ لَكُمْ ⑤

9. Indĩ *ta kwa* asu ala matetŭkŭllya, *kĩanda* kyoo nĩ kwaa tene na tene; Na We akamatw'ŭkŭlthya mawŭla moo vathei.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا اتَّعَسُوا لَهُمْ وَاضِلٌ أَعْمَالُهُمْ ⑤

10. Kĩtumi nŭndŭ mo mamenaa maŭndŭ ala onthe Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭvuanĩtye; kwa ŭu, We nŭmatŭngŭŭŭthĩtye mawŭla moo ma mana.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطُوا أَعْمَالَهُمْ ⑤

11. Mo nomaanganga ŭŭlŭ wa nthĩ makona ŭndŭ wailyi mŭminŭkŭllyo wa ala maŭ mbee woo? Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamanangie mo vyŭ, na kŭkeethwa na ŭsilŭlo ŭilyi ta ŭŭ kwa alei.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ⑤

12. Kĩtumi nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭsŭvŭi wa ala metŭkŭllya, Indĩ kwa alei vai mŭsŭvŭi.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ⑤

## LUKU 2

13. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma ala metŭkŭllya na kwŭka mawŭla maseo malika nthĩnĩ wa Mŭŭnda ŭla ŭvŭŭllya mbŭsŭ uungu wayo; oyŭla ala matetŭkŭllya metanŭthasya mo ene na kŭya ŭndŭ nyamŭ ŭlsaa, na wŭkalo woo ŭkeethwa nĩ Mwakinĩ.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ⑤

14. Na nĩ mŭsyŭ yŭana ata, ŭla yaŭ na vinya mbee wa mŭsyŭ ŭŭ waku ŭla ŭkŭlŭngŭtye

وَكَانَ مِنْ قَرِينِهِ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرِينِكَ

we yġla ithyġ twamyanangie, na mayai  
na mŭtetheesya!

15. We ġndġ, Ųla ŲŲngeme ŲŲŲ wa ŲkŲsġ  
mŲseo na mŲtheu kuma kwa Mwġai  
wake nġ ŲndŲ Ųmwe na Ųla ŲthŲku wa  
meko moo matw'ġtwe *kwoneka* me  
manake na ala maatġaa mawendi moo  
mathŲku?

16. Ino nġ ngelekany'o ya MŲŲnda Ųla ala  
alŲngalu mathiwe: vo ve mbŲsġ sya  
kġw'Ų kġla kġtanangġkaa, na mbŲsġ sya ġia  
yġla yġtaalyŲlaa mŲsamo wayo, na mbŲsġ  
sya mbinyu yġna mŲsamo mŲseo kwa  
ala mamġnyusaa na mbŲsġ sya Ųkġ wa  
nzŲkġ mŲkeele' na nthġnġ waw'o  
makeethwa na mġthemba *yonthe* ya  
matunda na Ųkekeo kuma kwa Mwġai  
woo. Ala ġndġ mekwġtanġthya na Ųtanu  
wġana ŲŲ nġmatonya kwġthwa ŲndŲ  
Ųmwe na ala mekalaa nthġnġ wa Mwaki  
na ala manengawe kġw'Ų kġtheŲkġte  
manyw'e nġkana kġmatembŲange  
mavu moo?

17. Na katġ woo ve amwe ala  
makwġthukġasya we kŲvika, yġla meuma  
mbee waku, maimakŲlya ala  
manengetwe Ųmanyi, 'we eneena ata  
yu?' Aa nġmo ala ngoo syoo Ngai  
Mwene Vinya W'onthe wisġġġte, na ala  
maatġaa mawendi moo mathŲku.

18. ġndġ ŲŲŲ wa asu ala maatġaa Ųtongoi,  
We nġwongeela Ųtongoi woo na  
nŲnenganae ŲŲngalu ŲŲŲ woo.

19. Mo mayetele ateo Ųla Saa Ųmavikġe  
na kġthŲŲŲmŲkġlo. Movano maw'o  
nġmaviku. ġndġ Ųtao woo Ųkamauna na

الَّتِي أَخْرَجْتَ أَهْلَهُمْ فَلَا تَأْصِرْ لَهُمْ ۝۱۳

أَمَّنْ كَانَ عَلَىٰ يَدَيْهِ مِنْ ذَنْبِهِ لَكَ سُوءُ  
عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ۝۱۴

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنَّهُمْ  
فِي قَمَاحٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ  
طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ  
فِي عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ  
وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ لَكُمْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ  
وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ۝۱۵

وَمِنْهُمْ مَنْ يَشْتَعِبُ إِلَيْكَ إِذَا خَرَجُوا مِنْ  
عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ أَنَّىٰ  
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَعَّبَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا  
أَهْوَاءَهُمْ ۝۱۶

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ  
تَقْوَاهُمْ ۝۱۷

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً  
فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَلَمَ لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ

kya0 ylla Ola Saa Ukamina koka vy0 lol0  
woo?

ذَكَرْتَهُمْ ⑩

20. Manyai, Indl, kana Vai Ngai Ongl  
ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, na  
ityai Oekeo kwoond0 wa naI syenyu, na  
kwa a0me etfklI na iveti mbItfklI. Na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIsI vala  
inyw'I m0endaa na vala inyw'I  
mwIkalaa.

فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَ  
لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَ  
مَثْوَاكُمْ ⑪

### LUKU 3

21. Na asu ala metfklIaa maasya, 'NtkI  
Kflungu kfi0vuanw'a?' Indl ylla  
Kflungu kIna 0twio kyavuanwa na  
k0kita k0iwetwa nthInI wakyo, we  
Okamona asu ngoo syoo iwaftw'e  
ma0syafIye we na m0syafIye wa m0nd0  
0vw'fklIwe nI kyuu kflktw'e lol0 wake  
nI kflkw'0. Kwa 0u wananglko  
n0makwate mo!

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ ۚ فَإِذَا  
أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ  
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُنْظَرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ  
الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ لَهُمْ ⑫

22. Wlwi na ndeto nzeo nI nzeo mbee  
kwoond0 woo. Na ylla 0voo 0kethwa wI  
m0tw'e, k0keethwa kwI k0seo kwoo  
ethwa mo maI ma w'o kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe.

طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ فَلَوْ  
صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ⑬

23. Inyw'I Indl, m0kanengwe 0nene wa  
nthI, nI k0ete kflthokoo nthInI wayo na  
k0tila nd00 syenyu sya m0kautI?

قَهْلَ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ  
وَتَقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ ⑭

24. Aa nImo Ngai Mwehe Vinya  
W'onthe 0maumanfaa na  
akamatw'Tkflthya metho moo ilalinda.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَتْهُمْ وَاعْمَى  
أَبْصَارَهُمْ ⑮

25. Mo Indl, nomakas0anfa lol0 wa  
Kulani, kana lol0 wa ngoo syoo ve ivulI  
syu m0se0vIye woo ene?

فَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ⑯

26. Vate nzika, asu ala masyokaa na Itina wa Utongoi kumetheesya mo, Satani nūmasengenete mo, na we ameteelye mawikwatyo ma Ovungu.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَأَ لَهُمْ ۝

27. Kitumi nūndū mo nīmamatavisye asu ala mamamenete maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthē Ovuanitye, 'Ithyī tūkamwīw'a inyw'ī maūndūnī amwe;' na Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwīsi syimbithī syoo.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَوْطِيكَمْ فِي بَعْضِ الْأُمُورِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ۝

28. Indī mo makeeka ata yīla alaika makamakw'ithya, maimakūna mothyū moo na mīlōngo yoo?

كَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ۝

29. Kweekīkie ūu nūndū mo maatīle maūndū ala matamwendeasya Ngai Mwene Vinya W'onthē, na mamamena maūndū ala mamwendeasya We. Kwa ūu, We nīwamatw'īkīthisye mawīla moo vathei.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا اسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ۝

#### LUKU 4

30. Mo asu ala mena ūwau ngoonī syoo mesūanīa kana Ngai Mwene Vinya W'onthē ndakaumīlya ūtheinī ūmaamai woo?

أَرْحَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرْسٌ أَنْ لَنْ يَنْجِيَهُ اللَّهُ أَضَاعَ لَهُمْ ۝

31. Na takethwa Ithyī nītwendie, twīthwa twakwonisye mo nīkana ūkamamanya na movano moo. Na vate nzika, ūkamamanya mo na mūneenele woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmesī meko menyū.

وَلَوْ نَشَاءُ لَارْتَيْنَاكُمْ فَلَعَرَفْتَهُم بِسِيمَاهُمْ وَتَعَرَّفْتَهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ۝

32. Na Ithyī vate nzika, tūkamūtata inyw'ī kūvika Ithyī tūmamanye okiti ma w'o kati wenyu na omīlasya, na kwa ūtato Ithyī tūkaumīlya vata wenyu vyū.

وَلَتَبْلُوكُمْ عَنْ عَلَمِ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّادِقِينَ وَتَبْلُوكُمْ أَخْبَارَكُمْ ۝

33. Asu ala matetfklāa na kūmasiŵa andū nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kūmūkaananīsyā Mūtūmwa ūtina wa ūtongoi kūmevuanīsyā ūtheinī, kūikamūthūkyā Ngai Mwene Vinya W'onthe ona vanini; na We akamatw'fklīthya mawīa moo kwīthwa mate na ūsyao.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَ شَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ ۚ لَنْ يَضُرَّوْا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ أَعْمَالُهُمْ ۝

34. Inyw'ī ala mwīfklāa! Mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mwīw'ei Mūtūmwa na mūikaēke mawīa menyū manangfke mana.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ۝

35. Nīw'o, asu ala matetfklāa na kūsiŵa andū nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na īndī maikw'a me alei---- kwa ūla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaēkea mo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثَمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ۝

36. Mūikaleele mūikese kwītya mūuo oyŵa inyw'ī no kūvika mwīthwe mwī asindi. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe e vamwe nenyū, na We ndakamūvena inyw'ī ūtuvi ya meko menyū.

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ ۚ وَأَنْتُمْ أَقْلَوْنَ ۚ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتَرَكُمُ أَعْمَالَكُمْ ۝

37. Thayū wa nthī ūno no ūthaū na ngūf tū, na inyw'ī mweetfklā na kwīthwa mwī alūngalu, We akamūnenge inyw'ī matuvi menyū, na ndakamūkūlyā inyw'ī mothw'ii menyū.

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْتَلْكُمْ أَمْوَالُكُمْ ۝

38. Ethwa We emakūlyā mo ūvoo wenyū, na kūmūingfīsyā inyw'ī, inyw'ī mūkeethwa mwī atoonu, na We akaumfīlyā ūseleke wenyū ūtheinī.

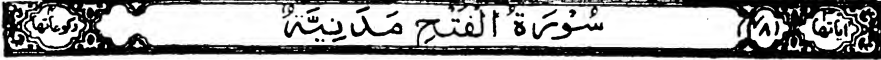
إِنْ يَسْأَلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَلَا يُخْرِجْ أَصْغَاءَكُمْ ۝

39. Sisyai, inyw'ī mwīftwe mūke kumya kwoondū wa nzfā ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; īndī katf wenyū ve amwe atoonu. Na ūla ona wīva mūtoonu, nī

هَآئِهِمْ هَؤُلَاءِ تَدْعُونَ لِشِفَعَتِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمَنْ تَبَخَّلُ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْعَلُ عَنْ

mŭtoonu kwoondŭ wa thayŭ wake  
mwene tŭ. Na Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Nŭwŭlanŭsy-We-Mwene, na  
inyw'I ninyw'I mwŭna vata. Na ethwa  
inyw'I nŭmŭŭsyoka Itina, We akamaete  
andŭ angŭ vandŭ venyu eka inyw'I, na  
ŭndŭ mo maikethwa mailyŭ tenyu  
inyw'I.

نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا  
يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٧٦﴾



AL - FATH  
(Wavuanlw'e Madina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũnengete we ũsindi mũthandĩku,

3. Nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũũvw'ĩkĩa we mavĩtyo maku ala we ũkũilĩlwa, ma ĩvinda ĩvĩtũku na yũkĩte, na kana atonye kwĩanĩlĩsya ĩnee Yake ĩlũlũ waku, na atonye kũũtongoesya we nzĩanĩ ĩla ya w'o.

4. Na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũũtetheesya we na ũtethyo wĩ vinya.

5. We nĩ We ũla watheesye ũuu nthĩnĩ wa mathayũ ma etĩkĩli nĩkana mo matonye kwongeleka mũkĩlĩonĩ woo, na nguthu sya ita syonthe sya matunĩ na nthĩ nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ ũmanyi-W'onthe, Mũĩ.

6. Nĩkana We amatonyethye etĩkĩli aũme na etĩkĩli aka kũlika nthĩnĩ wa Mĩũnda ĩla ĩvĩtĩlĩlaa tũlũsĩ uungu wayo, vala nĩvo mo makekalaa, na nĩkana We atonye kũmavetangĩa mothũku moũ, na kana mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ ũtanu mũnene.

7. Na nĩkana We amasilĩle angangani aũme na angangani aka, na athaithi ma mĩvw'anano aũme na athaithi ma mĩvw'anano aka, ala mathokasya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ②

لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ  
وَلِيُخَيِّرَ بَيْنَهُمَا عَلَيْكَ وَبَيْنَ يَدَيْكَ وَبِمَا كُنْتَ تَشْتَغِي ③

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ④

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ  
لِيَزِيدَهُمْ دَأْوًا إِيمَانًا مَعَ إِبْرَاهِيمَ وَهُوَ جُمُودُ  
السُّلُوبِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمًا ⑤

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي  
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِغُفْرَانِهِمْ  
 سَيَاتِبُهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قُوزًا عَظِيمًا ⑥

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَ  
الْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَ السَّوَاءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ



mas0an0o math0uku 1010 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nda0a ya 1vuso 1th0ku 1kamavingi1f1la mo; na 0thatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe w1 1010 woo. Na 0su ow'o n1 w1kalo m0th0ku.

الشَّوْءَ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ  
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ①

8.Na nguthu sya ita sya matun1 na nth1 n1 sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe n1 We W1-Vinya, M01.

وَاللَّهُ جُنُودَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا  
كَرِيمًا ①

9.1thy1 t00t0m1te we ta Ng0s1 na m0eti-wa-0voo M0seo na M0kaanany'a.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ①

10.N1kana inyw'1 m0mw1t1k1le Ngai Mwene Vinya W'onthe na M0t0mwa Wake, na m0tonye k0m0tetheesya we, na k0m0nenge nda0a we, na n1kana inyw'1 m0tonye k0m0tafa We k1oko na w1oo.

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَ  
تُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ①

11.N1w'o, asu ala mekw1v1ta n0nd0 wa ngwatan1o kwaku, vate nzika, me1v1ta mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kw'oko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kw1 1010 wa moko moo. Kwa 0u, 0la wanangaa w1v1o wake, awanangaa kwoond0 wa thay0 wake mwene; na 0la ona w1va w1an1asya 0tian1o 0la we 0tian1e na Ngai Mwene Vinya W'onthe; We vate nzika, akam0nenge we 1tuvi 1nene.

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ  
فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ فَكَكَ فَإِنَّمَا يَمُكَكَ عَلَى  
نَفْسِهِ وَمَنْ أُولَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمِيسُوقُهُ  
إِنَّ أَجْرَ عَظِيمًا ①

## LUKU 2

12.Asu kat1 wa Aalavu na we0n1, ala matiwe 1tina, makak0tavya we, 'Sy1nd0 sit0 na and0 ma mbait0 n1mat0v1ng1sie 1thy1, kwa 0u, tw1tsye 0egeo. 'Mo maneena na n1m1 syoo. Asya, 'N00 0la 0tonya k0m0tethya inyw'1 na 0nd0 ona

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا  
أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ

wīva vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa We asūanlīte kōmwīka naī, kana ethwa asūanlīte kōmūuna? Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmesī nesa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

13. Aiee! Inyw'ī mwasūanlīe kana Mūtūmwa na etīkīlī maikasyoka kwa andū ma nyūmba syoo ona Indī, na ū nīwaseūviw'e *kwoneka* wī wa kwendeesya kwa ngoo syenyu, na inyw'ī nīm wathokisye ūsūanlō mūthūku, na inyw'ī mwaī andū anangīku.'

14. Na *tōlō* wa asu ala matamwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, Ithyī vate nzika, nītūmaseūvīsyē alei Mwaki wakene.

15. Namo mosumbī ma matu na nthī nī ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amūekeaa ūla We wendaa, na kōmūsilīla ūla wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanlī-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

16. Asu ala *maseūvisye kūtīwa* Itina makaasya, 'Yīla mōkūthi vala ve syīndū sya mūtavo nīkana mūsyose, 'Ekai ithyī tūmūatīte inyw'ī.' Mo memantha kūalyūla ūtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asya, 'Inyw'ī mūitūatīla ithyī. Ū nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe waneenete mbeeni. 'Na Indī mo makaasya, 'Aiee, inyw'ī mwītwtīw'īa kīw'īu.' Tiw'o, Indī mo mamanyaa o vanini.

17. Matavye Aalavu ma weūnī ala matiwe Itina, o mītōkī inyw'ī mōkeetwa

مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ مَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٥٠﴾

بَلْ كَذَّبْتُمْ أَنْ لَنْ يَتَغَلَّبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزَيَّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا السَّوْءَ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿٥١﴾

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿٥٢﴾

وَاللَّهُ مَالِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٣﴾

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَارِهِمْ لِنَاخِدُوا هَٰذَا زُرُونَا نَنْبَغِكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ سَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٤﴾

قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتُدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَىٰ بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَبِّحُونَ

*mOkokite* na nzamba syina vinya; mOkokita namo okuvika mo menengane kwenyu. Na mweethwa mwI ewi, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamUnenge inyw'I Ituvi Iseo, IndI mwasyoka na Itina, tondU mwasyokie na Itina mbee, We akamUsilIla na UsilIlo wI woo.

فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

18.Vai ūthŭku kwa ilalinda, ona vai ūthŭku kwa klēma, ona vai ūthŭku kwa ūla mŭwau, *kŭlea kŭthi kŭkita kaŭnI*. Na ūla ona wIva ūmwIw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, We akamŪlikya MŭtŭndanI Ila IvtIflaa tŭlŭsI uungu wayo; IndI ūla ūsyokaa na Itina, We akamŪsilIla na ūsilIlo mwai.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

### LUKU 3

19.Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendeew'e mŭno nI etIkIli yIla mo maIsaa kIthitŭ kya wIwi mbee waku uungu wa KIItI, na We nIweesI maŪndŭ ala maI nthI nI wa ngoo syoo na We nIwatheeisye ūuu Iŭlŭ woo, na We nIwamatuvie mo na ūkIlyo wI vakuvI kw'okonI;

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ۝

20.Na mŭtavo mŭnene ūla mo makakua. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mwene-Vinya, MŭI.

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ۝

21.Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmwathIte inyw'I mŭtavo mŭnene ūla inyw'I mŭkosa, na We nŭmŭnengete inyw'I w'o o mbee, na We nŭmasiIte moko ma andŭ maikamŭvikIte inyw'I, nIkana kIthwe kI Kyama kwa etIkIli, na nIkana We atonye kŭmŭtongoesya inyw'I nzI nI Ila ya w'o.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝

22. Na *We nŭmwathŭe inyw'I ūsindi ūngŭ, ūla mŭtaamba kŭkwata, ūndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nŭŭkumbatŭŭye. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi ūlŭlŭ wa syŭndŭ syonthe.*

وَأُخْرِى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهِمَا  
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ۝

23. Na *ethwa asu ala matetŭkŭlŭte, nŭmekŭmŭkita inyw'I, mo vate nzika, makaalyŭka na mŭfongo yoo, ūndŭ mo maikakwata mŭsŭvŭi kana mŭtetheesya.*

وَلَوْ فَتَنَّا الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوْا الْأَذْيَارَ ثُمَّ لَا  
يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝

24. Usu *nŭw'o wŭthŭtwe wŭ mŭtuo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla weethŭwe ūithŭkŭma mbee na inyw'I mŭikona ūalyŭko ona wŭva nthŭnŭ wa mŭtuo mŭseŭvye wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.*

سُئِلَ اللَّهُ الَّتِي قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَنْ يَجِدَ  
لِسُئَلَةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝

25. Na *We nŭ We wamasŭŭle moko moo ūlŭlŭ wenyu, na moko menyu ūlŭlŭ woo nthŭnŭ wa mwanda wa Makka, ūtina wa We kŭmŭnenge ūkŭlyo ūlŭlŭ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmonaa maŭndŭ onthe ala inyw'I mwŭkaa.*

وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاتَّيَدَ بِكُمْ  
عَنْهُمْ يَبْطِئُ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ  
وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ۝

26. Mo *nŭ mo maleile kwŭtŭkŭla na mamŭsiŭla inyw'I kuma Mŭsikitiŭ Mŭtheu, ona nthembo syenyu ūla syaiŭtwe kŭvika vandŭ vasyo va kŭthŭnzŭwa. Na takethwa ti ūndŭ wa etŭkŭli aŭme na etŭkŭli aka, ala inyw'I mŭtamesŭ na ala mwŭthwa mwamakinyangŭe nthŭ mŭtekŭmánya nŭkana mŭkwatwe nŭ ūthŭku ūlŭlŭ woo We ethŭwa amwŭtŭkŭlŭye kŭkita, ūndŭ We ndaaŭka ūu, nŭkana We amŭlikye teinŭ Wake ūla We wendete kŭmŭlikya. Takethwa nŭmataaŭw'e na ala matetŭkŭlŭte vate nzika, ūthyŭ twŭthwa*

هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ  
وَالْهَدْيِ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ حُجَّتَهُمْ وَلَوْلَا رِجَالُ  
مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءُ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ  
تَطُوفُكُمْ فِيهِ لَبِئْسَ مَا كُنْتُمْ يَافِكُورًا  
لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا  
لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَلَىٰ أَبْوَابٍ ۝

twamasilile asu ala maleile kwitkila na  
usililo wí woo mûno.

27. Yila asu ala maleile kwitkila maiie  
nthini wa ngoo syoo uthatu wa ngulu,  
uthatu ula wa *Mũhenya ya* utumanu,  
Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nwatheesye ouu Wake kwa Mõtümwa  
Wake na lolu wa etkili, na  
amathing'itsya mo kũkwata kltina kya  
olungalu, na mo nĩmaafĩtwe nĩw'o  
mũno. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nĩwĩsĩ kila kĩndũ nesa vyũ.

#### LUKU 4

28. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe kwa ula w'o nĩwĩanĩsye Woni  
kwa Mõtümwa Wake. Inyw'i vate  
nzika, mũkalika Mũsikitiĩ Mũtheu,  
Ngai enda, kwa mũuo, *amwe* menzetwe  
mĩtwe yoo, na *angĩ* nzwĩ syoo  
syĩndilange, na mũikethwa na w'ia. Indĩ  
We nĩweesĩ oundũ inyw'i mũteesĩ. Ona  
mbee vate nzika, We nĩwamũtwĩle  
ũkũlyo wa vakuvĩ.

29. Na nĩ We õmõtũmĩte Mõtümwa  
Wake, ena utongoi na ndĩni ya w'o,  
nĩkana We atonye kũmĩsindĩthya lolu wa  
ndĩni *ila ingĩ syonthe*. Na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nĩwĩanĩle ta Ngũsĩ.

30. Muhammad nĩ Mõtümwa wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala me  
vamwe nake we nĩ omũ kwa alei, ololo  
katĩ woo ene. We nũmonaa maikumana  
na kũvalũka-nthĩ matulĩtye-ndu  
*Mboyanĩ*, maimantha mumo kuma kwa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe na  
ũtanu Wake. Uvano woo wĩ lolu wa

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ  
الْجَاهِلِيَّةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ  
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالَزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا  
أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلُهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَنَّ خَلَقَ  
السُّجُودَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ ۝ مُحَلِّقِينَ  
رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخْتَا فَوْنُ فَعَلِمَ مَا لَمْ  
تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ۝

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ  
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكُفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ۝

فَعَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءَ عَلَى الْكُفَّارِ  
رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجِدًا ابْتِغَاءَ وَجْهِ  
رَبِّهِمْ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سَبَّاهُمْ فِي دُجُوبِهِمْ مِنْ  
أَثَرِ الشُّجُورِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ نَحْمَدُكُمْ

mothyū moo, me mauīsyā nūndū wa  
 kūvalūka nthī na ūthyū. Uu nīw'o  
 matavanītw'e nthīnī wa Tola. Na  
 kūtavanw'a kwōo nthīnī wa ūvoo-Mūseo  
 nī ta mbeū īla īsyāa na kumya nthongoo  
 yayo, na īndī īmīkīla vinya; na īndī  
 nīthungaa, na īūngamaa īlūmīte  
 mŭthambanī wayo, īmatanīthya avandi-  
 ---nīkana We atonye kūtuma alei  
 makwatwa nī ūthatu *mamona mo*. Ngai  
 Mwene Vinya W'onthe nīwathanīte,  
 kwa asu moo ala metīkīlaa na kwīka  
 mawīa maseo, ūkeko na ītuvi īnene.

فِي الْإِنْجِيلِ تَفْصِيلًا كَزَرْعِ أَخْرَجَ شَطْطَهُ فَكَازَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ  
 فَاسْتَوَى عَلَى سَوَابِقِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ  
 الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
 مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ⑤

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ مَدَنِيَّةٌ

**AL – HUJURAT**  
(Wavuanĩw'e Madina)

1.Syŋtwaŋĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Inyw'ŭ, ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikethwe  
mwĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na Mũtũmwa Wake, ĩndĩ  
mũkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe.  
Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Wĩwi-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

3. Inyw'ŭ ala mwŭtkŭlaa! Mũikokŭlye  
mawasya menyu ŭolũ mbee wa wasya  
wa Mũtũmwa, na mũikamũneeny'e na  
wasya mũtũũlu, tondũ mũneenanasya  
mũndũ na ŭla ŭngŭ, mawŭa menyu  
maikese kũtw'ŭka ma mana mũte  
ũmanya.

4.Nīw'o, asu ala matheeasya mawasya  
moo mbee wa Mūtūmwa wa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nīmo ala ngoo  
syoo Ngai Mwene Vinya W'onthe  
witw'kīkīthye ndūngalu kwīslā  
matatwanī. Kwoondū woo ve ōkeo na  
ītuvi īnene.

5.Vate nzika asu ala mambITITlasya  
k0kwanITIsya we wI0 vaasa 0te *ny0mbanI*  
*syaku*-----aingI m0no moo nIImaIte  
0manyi.

6.Na takethwa mo n̄makweteelile we na  
 ūm̄l̄syo k̄ŋvika ȳla waumaalile nza vala  
 mā, kw̄th̄l̄wa kwāl k̄ŋseo kwoo. Ind̄  
 Ngai Mwene Vinya W'onthē n̄  
 M̄uekan̄fi-M̄ūno Vyū, Usū̄twe n̄ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدِرُ مَوْبَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ  
وَرَسُولِهِ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ  
صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ  
بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ  
لَا تَشْعُرُونَ ﴿٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ فَلْتُمُوتُوا لَهُمْ مَغْفِرَةً ۖ وَاجْرِعْ فِيهِمْ ۝

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ  
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥١﴾

7. Inyw'I mwĩtkĩlaa! Ethwa mũndũ ūte mũũngalu nĩwamũetee inyw'I ūvoo ona wĩva, kunĩtkĩlai nesa ūw'o wa ūvoo ūsu, mũikese kũmeka andũ naĩ nũndũ wa kũlea kũmanya, na Indĩ mũyĩlila nũndũ wa maũndũ ala inyw'I mwĩkĩte.

8. Na manyai kana katĩ wenyu ve Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; űa akatwĩka nekwĩtkĩla mawendi menyu maũndũnĩ amwe, vate nzika, inyw'I nĩ ūlika thĩnanĩ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmwendethetye inyw'I mũĩkĩlĩ na ūkoneka wĩ mwanake kwa ngoo syenyu, na We nũmũmenethetye inyw'I ūlei na wathe na ūemu mũkaimena mũno. Asu vate nzika, nĩmo maatĩlaa nzĩla ĩla ya w'o,

9. Kwa mumo na ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

10. Na ethwa nguthu ĩlĩ sya etĩkĩli nĩsyĩkũkita ĩmwe na ĩla ĩngĩ, ĩkĩlai muo katĩ wasyo; na ĩĩna wa ūu, ethwa ĩmwe nĩyo yamĩvĩĩsya ĩla ĩngĩ, mĩvũei ĩsu yavithũkanĩa kũvika ĩsyoke mwĩlaonĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Indĩ yasyoka, ĩkĩlai mũuo katĩ wasyo na ūũngalu, na silai sila wa katĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala aĩlu.

11. Vate nzika, etĩkĩli onthe nĩ masyaanĩ, kwa ūu, seũvyai muuo katĩ wa anaa-nyinyia menyu, na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkana tei ūtonye kwonanw'a kwenyu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبِيٍّ  
مَتَّبِعْتُمْ أَن تَضِيبُوا قَوْمًا بِمَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا  
عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ٥

وَاعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي  
كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ  
الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَوَّزَهُ إِلَيْكُمْ بِالْكَفَّ  
وَالْفُسُوقِ وَالْإِغْيَانِ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّشِدُونَ ٥

فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِيعَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥

وَأَن طَائِفَتَيْنِ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْحَبُوا  
بَيْنَهُمَا ۚ فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا  
الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيَّ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ  
فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ  
يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٥

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ  
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٥



## LUKU 2

12. Inyw'I ala mwItIkIlaa! Mũikamaeke andũ ma mbaI Imwe Imavũthe andũ ma mbaI IngI, ala matonya kwIthwa me aseokũvIta mo, ona iveti iikaivũthe iveti ingI, ila itonya kwIthwa syI nzeo kwivIta syo. Na mũikamasuke andũ menyu, kana kwItana masyItwa ma nzeke mũndũ na ũla ũngI. Nĩ Őthũku mũno kwIthwa na nguma nthũku Itina wa kwIthwa na mũIkũŵo; na asu ala matelilaa nĩ eki-ma-naI.

13. Inyw'I ala mwItIkIlaa! Ivathanei na kũlea kũIkIlanIa kwingI; nũndũ kũlea kũIkIlanIa kũmwe vate nzika nĩ naI. Na mũikathiane kana kũvinganIsya mũndũ kwa ũla ũngI. Ve ũmwe wenyu wendaa kũya nyama ya mwanaa nyinyia ũla mũkw'ũ? Vate nzika inyw'I nomũmImene yo. Na mũkũei Ngai Mwene Vinya W'ontho, ow'ũ, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ MũsyokeanIa-Wa-KaingI *ena ũuu na nĩ Mwene-Tei.*

14. Inyw'I mbaa-andũ, Ithyl nĩtũmũmbĩte inyw'I kuma kũũme na kũka; na Ithyl nĩtũmũtw'IkIthIthe inyw'I kwIthwa ngo na mbaI nĩkana mũtonye kũmanyana mũndũ na ũla ũngI. Nĩw'ũ, ũle mũtaũku mũno vyũ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, katI wenyu nĩ we ũla mũũũgalu vyũ katI wenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Umanyi-W'ontho, Mũmanyi-Wa-Syonthe.

15. Aalavu ma weŀnI maasya, 'Ithyl nĩtwItIkIlaa.' Asya, 'Inyw'I mũinamba kwItIkIla; IndI asyai, 'Ithyl nĩtwItIkIItte Isilamu,' nũndũ wItIkũŵo wa w'ũ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُوا مِن قَوْمٍ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّنْ نِّسَاءِهِمْ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِاللِّغَابِ بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ⑤

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ ⑥

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ⑦

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تَزِمُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

ndūnamba kūlika nthlīnī wa ngoo syenyu.' Indī inyw'ī mwamwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, We ndakaola kīndū ona kīmwe nthlīnī wa meko menyū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanfī-Mūno-Vyū, Usūftwe nī tei.

وَأَن تَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلَيْكُم مِّنْ أَعْمَالِكُمْ  
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑤

16. Etīkīlī nī ala tū, mamwītīkīlīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na w'o na Mūtūmwa Wake, na makīthīwa mate na nzika, Indī ala mokitaa nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na syīndū syoo na mathayū moo. Asu nīmo ala ma w'o.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ  
لَمْ يَرْتَابُوا وَجَهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي  
سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ⑥

17. Asya, 'Mōkamūmanyīfthya Ngai Mwene Vinya W'onthe mūtīkīlī wenyū, oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīfī kīla kyonthe ona kīva kī matunī ona tūlū wa nthī, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīfī syīndū syonthe nesa vyū?

قُلْ اتَّبِعُونِ اللَّهَ يُدِينْكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي  
السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ  
عَلِيمٌ ⑦

18. Mo masūanīlaa kana kwītīkīlī Isilamu nīmakwīw'īe we īnee. Asya, 'Mūikonany'e kwītīkīlī kwa Isilamu kwenyū ta wendeesyō kwakwa nyie. Inyw'ī ninyw'ī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūnengete īnee kwa kūmūtongoesya inyw'ī nthlīnī wa Mūtīkīlī wa w'o, ethwa inyw'ī mwī ma w'o ūneenīnī wa kwīthwa mwī etīkīlī.'

يَسْتَوْنَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَسْتَوِيَ إِنْ كُنْتُمْ  
بِلِ اللَّهِ يَسُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ  
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑧

19. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīfī syīmbithī sya matu na nthī. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmonaa maūndū onthe ala inyw'ī mwīkaa.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ  
بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ⑨

## سُورَةُ ق مَكَّةَ

(٥٠)

## QAF

(Wavuanfwe Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kaaf. Mwene-Utonyi <sup>1</sup>\* Ithyĩ  
twĩmĩnengane Kulani ya ũtheu ta ngũsĩ  
kwa ũ-w'o waku.

قَدْ نَزَّلَ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ ②

3. Indĩ mo nĩmeũseng'a nũndũ  
nĩmavikĩwe nĩ Mũkaanany'a kuma katĩ  
woo ene. Na alei maasya, 'Kĩĩ nĩ kĩndũ  
kĩeni!

بَلْ يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ مُنْذِرٌ لَّهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ  
هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ③

4. Ata! Yĩla ithyĩ tũkakw'a na kũtw'ĩka  
kĩloo, nĩũkokĩw'a twĩthwe na thũyũ  
ĩng? Ku nĩ kũsyoka vaasa kũatonyeka.

مَا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ④

5. Ithyĩ nĩtwĩsĩ maũndũ ala nthĩ  
ĩmanyivĩasya andũ na Ithyĩ twĩna Ivuku  
yĩla yiaa kĩla kĩndũ.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا  
كِتَابٌ حَفِيفٌ ⑤

6. Aiee, mo asu nĩmaleile ũ-w'o yĩla  
wamavikĩie, kwa ũu, mo me nthĩnĩ wa  
mũĩkalo wa kĩthokoany'o.

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ

مَرِيجٍ ⑥

7. Mo nomasyaĩtwe ĩtu yĩla yĩ tũlũ woo  
ũndũ Ithyĩ tũyĩseũvĩtwe na kũyanakavya,  
na vai mothyoeuku nthĩnĩ wayo?

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَدَّلْنَاهَا  
وَرَزَقْنَاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ⑦

8. Na yo nthĩ, Ithyĩ nĩtũmĩnyaĩkĩtwe, na  
nthĩnĩ wayo, Ithyĩ nĩtwĩkĩĩte ĩĩma nũmu;  
na tũkamĩmeesya imea mbanake sya kĩla  
mũthemba nthĩnĩ wayo,

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَشْبَقْنَا  
فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ⑧

<sup>1</sup> \*Ula wĩna ũtonyi kana Mwene-Utonyi.

9. Ta nzā ya kīlko na ūlilikany'o kwa  
kīla mŭthŭkŭmī ūmwelekela *Ngai*.

تَبَيَّنَتْ وَذَكَرَ كُلُّ عَبْدٍ مُنِيبٌ ①

10. Na Ithyī nītŭtheeasya mbua kuma  
ītunī yusŭŭte maŭathimo, na  
nītŭseŭvasya mīŭnda na ngetha ya  
malū nayo.

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَبْتًا  
وَحَبَّ الْحَبِيدِ ②

11. Na mītende mīasa, yīna makonde  
manake meylīanīye, yīmwe ūlŭ wa  
yīla yīngī,

وَالْتَحَلَّ بِسَقَتِهَا كُلُّ نَضِيدٍ ③

12. Ta kyaŭya kwa athŭkŭmī *Maitŭ*; na  
nītŭmīthayŭŭkasya nthī yī ngw'ŭ.  
Uthayŭŭkyo ūkeethwa ota ūu.

فَرَزَقْنَا لِعِبَادِنَا مِنْهُ أَمْثِلًا كَذَلِكَ  
الْخُرُوجُ ④

13. Andŭ-ma-Noa nīmaŭleile w'o mbee  
woo na ota ūu Andŭ-ma-Kīthima<sup>2</sup> na  
Athamuti now'o meekie.

كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَخْبَأُ الرَّسَّ وَتَوَدُّ ⑤

14. Na Aati, na Valao na aneethe ma  
Loto,

وَعَادَ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ⑥

15. Na Atŭi-ma-Kīthekanī, na Andŭ-ma-  
Tuvaa *onthe* nīmaleile Atŭmwa na  
mŭminŭkīlyo wa ūu ūsilīlo Wakwa ūla  
wakananītw'e nīwamavalŭkīle *mo*.

وَأَخْبَأُ الْأَيْكَةَ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلُّ كَذَّابٍ الرَّسُلُ  
فُحْقٌ وَعَيْدٌ ⑦

16. Ithyī Indī, nītŭnoetw'e nī ūmbi ūla  
wa mbee? Aiee, Indī mo mena nzika  
ūlŭ wa kyŭmbe kyeŭ.

أَفَعَيَّنَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ  
بَيْنِ خَلْقِ جَدِيدٍ ⑧

## LUKU 2

17. Na kwa ūla w'o, Ithyī nītŭmŭmbīte  
mŭndŭ na Ithyī nītŭwīŭ ūndŭ thayŭ wake  
ŭmŭtavasya na kīwe nthīnī wake, na  
Ithyī twī vakuvī nake we *ona* mbee wa  
mŭkīwa wake wa ngingo.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسُّوْسُ بِهِ  
نَفْسَهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ⑨

<sup>2</sup> \*Mbaī sya tene sya Aalavu.

18. Yŵla ala *alaŵka* eŵi atali mekũandŵka  
meko ma andũ ōmwe ailyŵ ngalŵ ya  
kw'oko kwa aũme na ōla ōrigŵ ngalŵ ya  
kw'oko kwa aka,

19. We ndawetaa ndeto ona ŵmwe ŵndŵ ve  
mũsũvŵi *mũlaŵka* ōilyŵ vakuvŵ Nake  
eyũmbanŵtye *kũm ŵandŵka*.

20. Na malita ma kŵkw'ũ vate nzika  
nŵmoka. Kŵ nŵkyo kŵla we watataa  
kũsemba ōkŵkŵte.'

21. Na soo ōkavuvw'a: Uũ nŵw'o  
Mũthenya wa Watho.'

22. Na kŵla thayũ ōkavika vamwe naw'o  
na vakeethwa *mũlaŵka* wa kũũete na  
*mũlaŵka* wa kumya ōkũsŵ.

23. 'We ndwaasũvŵa ōndũ ōũ, yu  
nŵtũvetangŵte tũtũ, na wũni wa metho  
maku ōmũnthŵ nŵ mwai.'

24. Na mũnyanyae wake akasya, 'ũũ  
nŵw'o nyie nŵna ōtalo mũmbanu.

25. 'Mekyei nthŵnŵ wa Ngiena eŵi-eŵi kŵla  
mũmaitha wa w'o, ōte mũvea,

26. 'Mũsiŵi wa ōseo, mwŵki-wa-naŵ,  
mwene nzika,

27. 'Ula ōseũvasya ngai ingŵ vandũ va  
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ōu  
inyw'eŵi mwŵkyei nthŵnŵ wa ōsiŵŵo  
mũthũku.'

28. Mũtindany'a wake akasya, 'Mwŵai  
waitũ, nyie tiinyie natumie we alea

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِينَ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ  
قَعِيدٌ ۝۱۸

مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ۝۱۹

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ  
مِنْهُ تَجِدُ ۝۲۰

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ۝۲۱

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ۝۲۲

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ  
غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ۝۲۳

وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَىٰ عَتِيدٌ ۝۲۴

الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلٌّ كَقَارِعِينِ ۝۲۵

مَتَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُّرِيبٍ ۝۲۶

إِلَّا نِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيهِ فِي الْعَذَابِ  
الشَّدِيدِ ۝۲۷

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْفَيْنَاهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي  
صُلْبِي نَارٌ ۝۲۸

kwIw'a; IndI we mwene aI IvItyonI  
kUasa vyU.'

29. Ngai Mwene Vinya W'onthe akasya,  
'M0ikatetanIsye mbee Wakwa inyw'I,  
Nye nInam0nengie inyw'I 0kaany'o  
mbeenI.

30. 'Utwio omIw'e Ninyie nd0tonya  
k0aly0Iwa, na Nye ndimwonei wa  
ath0k0mi Makwa.

### LUKU 3

31. M0thenya 0su, IthyI t0kayIk0Iya Iia-  
ya-Mwaki, 'We wI mus0u?' nayo  
yIkas0ngIa, 'Ve angI?'

32. Na Itu yIkathengeew'a kwa ene  
0I0ngalu, yo yIkethwa yI vaasa, IngI.

33. YI nIyo inyw'I mwathiwe, kwa kIla  
0mwe 0la wamwIthi0Ie Ngai kIla Ivinda  
na m0s0vIi wa meko make,

34. 'Ula wam0kIie Ngai-Wa-Ulau  
kImbithInI na wookie Kwake We na  
ngoo ya wIililo.

35. 'Inyw'I likai nthInI mwIna m0uo. U0  
nI M0thenya wa Tene-W'onthe.'

36. Mo makeethwa vo na kyonthe kIla  
mo makenda, na ve mwIkalo wa nesa  
mbee Kwit0.

37. Na nI nzyawa syIana ata ila syaI mbee  
woo ila syI vinya mbee woo ila IthyI  
twasyanangie! IndI yIla 0silIlo wookie,  
mo nImangangie I0I0 wa nthI. NI vaI,

قَالَ لَا تَخْتَوُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ  
بِالْعَيْنِ ۝

مَا يَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَالِمٍ لِلْعَيْنِ ۝

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَنَقُولُ هَلِ  
مِنْ مَزِيدٍ ۝

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلتَّائِبِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ۝

هَذَا مَا تَوْعَدُونَ لِكُلِّ أَقَابٍ حَفِيفٌ ۝

مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنََ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ۝

ادْخُلُوا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ۝

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ۝

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرُونٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ

بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيسٍ ۝

vand0 va kwivitha *kwoond0 woo* ona  
vamwe?

38.Vate nzika, nthlŋl wa 0u ve  
Klilikany'a kwa we 0la wŋna ngoo, kana  
0la 0nenganae k0t0 na kwŋthuklŋsya.

39.Na nŋw'o, Ithyl nŋtwoombie matu na  
nthl na syonthe ila syl katŋ wasyo nthlŋl  
wa mavinda thanthat0, na vai mŋnoo  
yaat0kwata Ithyl.

40.Kwa 0u, we ŋthlwa na 0mŋŋsyo ŋ0ŋ0  
wa ma0nd0 ala mo me0neena, na m0tafe  
Mwŋai waku na ndaŋa Syake, mbee wa  
kuma kwa syua na mbee wa yŋtanath0a;

41.Na nthlŋl wa *kŋlungu kya* 0tuku ota  
*0u* m0tafe We, na ŋtina wa k0val0ka nthl  
na k0tulya-ndu k0la *kwathŋwe*.

42.Na ŋthuklŋsyei! M0thenya 0la  
Mwŋtani Oketana kuma vand0 vakuvŋ,

43.M0thenya 0la yŋla mo vate nzika  
makew'a kŋuumo. Usu 0keethwa  
m0thenya wa k0ka *kuma mb0anŋ*.

44.Nŋw'o, Ithyl Nithyl ala t0nenganae  
thay0 na k0ete kŋkw'o, na Kwit0 nŋkw'o  
0al0ko wa *m0min0kŋlyo*.

45.M0thenya 0la nthl ŋkat0kanŋla katŋ  
kum ŋ0ŋ0 woo *namo makooka*  
mekalaatŋte---k0u k0keethwa k0mbany'a  
vamwe, na nŋ 0v0th0 Kwit0 Ithyl.

46.Ithyl nŋtwŋŋl nesa vy0 0nd0 mo  
maasya; na we *nd0nyuvŋwe*  
k0maingŋŋsya 0nd0 kwa nzŋa *ona yŋva*.

إِن فِي ذَلِكَ لَذِكْرٌ لِّمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى  
السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ ﴿٣٨﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي  
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٩﴾

فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ  
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٤٠﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤١﴾

وَأَسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِنْ مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤٢﴾

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ ﴿٤٣﴾

إِنَّا نَحْنُ غَنِيٌّ وَنُبَيِّنُ الْآيَاتِ الْمُبِينِ ﴿٤٤﴾

يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حُشْرٌ عَلَيْنَا  
يَسِيرٌ ﴿٤٥﴾

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ

Kwa ūu, taa kwa nzīa ya Kulani, we ūla  
Ūkīaa ūkaany'o Wakwa.

﴿ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ۝ ﴾



## سُورَةُ الذَّارِيَةِ مَكِّيَّةٌ

## AL - DHAARIYAAT

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syltwanŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nŵi Olau, Usũtwe  
nŵi tei.

2. Nŵivŵita na anyatŵkya ala manyatŵkasya-  
-ũnyatŵkya wa w'o.

3. Indŵi na asu ala makuaa mŵio mŵito.

4. Indŵi na asu ala maendaa mate  
kŵi thing'ŵi syo.

5. Indŵi na asu ala maanasya ũtonyi,

6. Vate nzika, kŵila inyw'ŵi mwathawa nŵi  
w'o;

7. Na ũtwio vate nzika ũkavika.

8. Na ŵtu yŵila yusũtwe nŵi mŵikululo.

9. Nŵw'o inyw'ŵi mŵŵina mawoni me  
kŵivathũkany'o.

10. No we tũ ũkaalyũlwa kuma nthŵi nŵi  
w'o ũla wathaniwe ũla waŵŵŵe nŵi  
kũalyũlwa.

11. Kũumanŵiwa kwŵŵthwe kwa atalŵŵthya,

12. Ala mathikŵtwe ũlikunŵi wa kũlea  
kũmanya.

13. Mo makũlasya, 'Mũthenya wa ũtwio  
ũkeethwa indŵi?

14. Ukeethwa mũthenya ũla mo  
makasilŵiwa Mwakinŵi.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

وَالَّذِينَ ذَرَوْا ②

فَالْجِبِلَّاتِ وَقُرَآ ③

فَالْجَبْرِاتِ يُسْرَآ ④

فَالْمَقْسِمَاتِ أَمْرَآ ⑤

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ⑥

وَإِنَّ الَّذِينَ لَوَاقِعٌ ⑦

وَالسَّمَاءِ فَاثِ الْجُبكِ ⑧

إِنكُم لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ ⑨

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ⑩

فَقِيلَ الْخَرُصُونَ ⑪

الَّذِينَ هُمْ فِي عَمْرَةٍ سَاهُونَ ⑫

يَسْتَأْذِنُ بَيْنَ يَوْمَ الَّذِينَ ⑬

يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ ⑭

15. 'Samai inyw'I ūsilflo wenyu. Uu nīw'o inyw'I mweelekele.

ذُقُوا ذُنُوبَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَهْتِكُونَ ﴿٥٠﴾

16. Indī vate nzika, ala alūngalu makeethwa katī wa mīūnda na tūlūsī,

إِنَّ السَّافِكِينَ فِي جَنَّتٍ وَغَيْرِهَا ﴿٥١﴾

17. Makyosa kīla Mwīai woo ūkamanenge; nūndū mo mbee wa ū nīmeekaa nesa.

أَخِذِينَ مَا أَنَّهُمْ رَبُّهُمْ أَلَهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿٥٢﴾

18. Mo makomaa o vanini mavinda ma ūtukū;

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ النَّاسِ مَا يَهْتَجُونَ ﴿٥٣﴾

19. Na nīmamanthie ūkeo wa naī mbee wa masangya;

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥٤﴾

20. Na nthīnī wa ūthw'ii woo ve kīlanda kya mūvoyi na ūla ūtetonya.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٥٥﴾

21. Na tūlū wa nthī ve Syama kwa ala mena ū-w'o wa mūtkīto,

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٥٦﴾

22. Na ota ūu nthīnī wenyu ene. Inyw'I īndī nomwonaa?

وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥٧﴾

23. Na nthīnī wa ītu ve ūtethyo wenyu, na maūndū ala inyw'I mwathawa ota ūu.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٥٨﴾

24. Na nīlvīta na Mwīai wa matu na nthī ow'o ūū nī w'o, otondū inyw'I mūneenaa nīw'o.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ ﴿٥٩﴾

## LUKU 2

25. We nowaavikīwa nī ūvoo wa ala aeni ataītku ma Avalamu?

وَقَدْ لَازِمٌ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٦٠﴾

26. Yīla malikile kwake na masya, 'Mūuo!' nake asya, 'Mūuo!' Mo maī aeni onthe.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ ﴿٦١﴾

27. Na we nŵaendie avindŵtye nyŵmba  
kwake, na aete kasaŵ kanou,

فَرَأَى إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سِينٍ ١٥

28. Na we nŵwakaie mbee woo. We  
aisye, 'Inyw'I nomwŵya?'

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ١٦

29. Nake nŵweew'ie wia nŵndŵ woo. Mo  
maisye, 'Ndŵkakŵe.' Na mo  
nŵmamŵnengie we ŵvoo mŵseo wa  
kŵyawa kwa mwana wŵna ŵmanyi.

فَأَوَّسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرُوهُ  
بِعَلَامٍ عَلَيْهِ ١٧

30. Indŵ kŵveti kyake nŵkyaumŵlile kŵŵte  
na kyakŵna ŵthyŵ wakyo kyasya, 'Kŵveti  
kŵkŵŵ ngŵngŵ!'

فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَخٍ فَصَكَتَ وَجْهَهَا وَ  
قَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ١٨

31. Namo masya, 'Ona kŵilyŵ ŵu, Mwŵlai  
waku nŵneenete. Vate nzika, We nŵ  
MŵI, ŵmanyi-W'onthe.

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ  
الْعَلِيمُ ١٩

32. Avalamu amakŵlya, 'Yu ŵtŵmane  
wenyu nŵ mwaŵ, Inyw'I atŵmwa?'

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ٢٠

33. Mo maisye, 'Ithyŵ nŵtŵtŵmŵtwe kwa  
andŵ ene naŵ,

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ٢١

34. 'Nŵkana tŵtonye kŵtheesya tŵlŵ woo  
mavia ma yŵmba,'

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ جِبَارَةً مِنْ ظُلُمٍ ٢٢

35. Mavanŵtwe vamwe na Mwŵlai waku,  
kwoondŵ wa asu ala mena mothŵku  
mavŵtŵku.'

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ٢٣

36. Na Ithyŵ nŵtwamaumisye etŵkŵli ala  
maŵ vo vau ŵndŵ meanaa,

فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ٢٤

37. Na Ithyŵ tŵyaaŵthŵa ateo nyŵmba  
ŵmwe vo ya Masilamu etŵkŵli.

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٢٥

38. Na vo Ithyŵ nŵtwatie Kyama  
kwoondŵ wa asu ala makŵaa ŵsifŵlo wŵ  
woo.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ٢٦

39. Na Ithyl n̄lwatiie Kyama k̄nḡ na Mose, ylla Ithyl twam0t0mie kwa Valao ena 0tonyi m0theu,

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣٩﴾

40. We n̄wasyokie Itina vamwe na anene make na asya, 'M0oi, kana m0nd0 wa nd00ka.'

فَقَوْلَىٰ رَبِّكَ إِنَّهُ قَالَ قَوْمِي أَنُحْنُوْنَ ﴿٤٠﴾

41. Kwa 0u Ithyl n̄twam0kwatie we na nguthu syake sya ita na n̄twamekisye mo 0kanganl; na we-mwene n̄we wal wa k0t0lwa m0tl.

فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمْرِ وَهُوَ مُبْمِرٌ ﴿٤١﴾

42. Na vaI Kyama nth̄n̄l wa mbaI ya Aati, ylla Ithyl twamatwale k̄seve kya kwananga.

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ﴿٤٢﴾

43. K̄lyaaatilya k̄nd0 ona k̄mwē k̄lla kyo kyeeth̄lie, Indl kyavekalilye ta IvIndl you.

مَا تَدْرُونَ شَيْءٌ أَتَتْ عَلَيْهِمُ الْآجِلَاتُ كَالْمِيمِ ﴿٤٣﴾

44. Na vaI Kyama nth̄n̄l wa MbaI-ya-Athamuti ylla mo mataviw'e, 'Itan̄lthyei inyw'f ene kwa Ivinda.'

وَفِي ثُودٍ إِذْ قِيلَ لَهُمُ تَسْبَعُوا خَمْسِينَ ﴿٤٤﴾

45. Indl mo n̄maleile k0w̄lw'a mw̄lao wa Mw̄lai woo. Kwa 0u, mo n̄makwatiwe n̄ k̄latalalki o masyall̄syē;

فَعَتَوَاعَنَ أَمْرَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَ نَهُمُ الضُّعْفَ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٥﴾

46. Namo mayaI matonya k0k̄lla k̄nḡ ona mayaI matonya kw̄silla mo ene.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُتَعِمِّينَ ﴿٤٦﴾

47. Na Ithyl n̄lwamanangie And0-ma-Noa mbee woo; mo mal and0 mbaa-mat0.

وَقَوْمٌ نُّوحٌ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٧﴾

### LUKU 3

48. Na Ithyl n̄t0yak̄lte Itu na 0tonyi na Ithyl t0endee na k0ȳlthanthasya m0no vy0.

وَالنِّسَاءَ بَيْنَهُنَّ أَبْنَاءٌ وَلَأَنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٨﴾

49.Na Ithyĩ nĩtOmĩnyaĩĩkĩtye nthĩ, na Ithyĩ tũseOvasya *syĩndũ* nesa *ata!*

وَالْأَرْضَ قَرَشْنَهَا فَتَنَعَمَ الْبَاهِدُونَ ﴿٥٠﴾

50.Na katĩ wa kĩla kĩndũ Ithyĩ nĩtũsyũmbĩte iĩĩ-iĩĩ, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũsũanĩa.

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥١﴾

51.Kwa ũu, kĩai *mwelekele* kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, vate nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩyonanĩtye kwenyu kuma Kwake We.

فَقُلْ إِلَى اللَّهِ أَنِي لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٢﴾

52.Na mũikaseOvyo ngai Ongĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho, vate nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a wenyu kuma Kwake.

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٣﴾

53.Ona kũilyĩ ũu, kũyaaũka Mũtũmwa kwa asu ala maĩ mbee woo, Indĩ mo maisye, 'Mũoi kana mũndũ-wa-ndũũka!'

كَذَلِكَ مَا آتَى الَّذِينَ مِنْ بَيْنِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ﴿٥٤﴾

54.Mo maũtw'ĩkĩthĩtye Otiĩwa wa mũndũ na ũla Ongĩ? Aiee, mo nĩ mbaa matũ *ontho*.

أَتَوَصَّوهُ بِالْهُمُومِ طَائِفُونَ ﴿٥٥﴾

55.Kwa ũu, alyũka ume vala maĩ; na kũikethwa kwĩ mũtĩ kwaku we.

قَتُولَ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٌ ﴿٥٦﴾

56.Na endeeai na kũtaana; nũndũ vate nzika, ũtao nũmaunaa etiĩkĩli.

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

57.Na Nyie ndyũmbĩte Mayini na andũ ateo nĩkana matonye kũnthaiha Nyie.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٨﴾

58.Nyie ndyendaa ũtethyo kuma kwoo, na Nyie ndyendaa nĩkana mandĩthye.

مَا أَرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ زَكَاةٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ﴿٥٩﴾

59.Vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho *We-Mwene* ũla Mũnengani-Mũnene, ũla Wĩ-Utonyi, Wĩ-Vinya.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْتَّيُّنُ ﴿٦٠﴾

60. Vate nzika, ngelekany'o ya asu ala meekie ūthŭku ūkeethwa yŭlyŭ ta ya andŭ ala maŭ mbee woo; kwa ūu mo nŭmaeke kŭngŭlya Nyie ngalaate *ŭsilŭlo*.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ  
فَلَا يَسْتَعِجِلُونَ ٥٠

61. Woo, ūndŭ, kwa asu ala maleaa kwŭtŭkŭla, nŭndŭ wa ūla mŭthenya woo ūla mo mathŭtwe.!

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ٥١



16.'Indī ōō nī ōoi, kan a inyw'ī  
mōikwona?

أَفَسِحْرُ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ ﴿١٦﴾

17.'Vīlai inyw'ī nthīnī wa w'ō: na  
inyw'ī mwoonany'a ōmīlīsyō kana  
mwalea kwonany'a, ōkeethwa no ōndū  
ōmwe kwenyu. Inyw'ī nīmōkōfwa tō  
kwoondū wa maōndū ala inyw'ī  
mweekaa.

إِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ  
إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

18.Nīw'ō, ala alūngalu me nthīnī wa  
MīŌnda na nthīnī wa ōtanu,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُنٌ ﴿١٨﴾

19.Makīmatanīa maōndū ala Mwīai woo  
Ōnenganīte kwoondū woo; na Mwīai  
woo nōmatangīte mo kuma ōsillīlonī wa  
Mwaki.

فَلَهُنَّ فِيهَا أَنْهَارٌ سَرَابٌ وَأَنْهَارٌ سَرَابٌ  
عَذَابٌ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

20.'Yai na mōinyw'a mwīna ōtanu, ta  
ītuvi ya ōndū inyw'ī mweekaa.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21.Maīte ivīla mbololo sīlwe mīsonzo,  
na Ithyī tōkamakwatany'a na ēlū atheu  
mena metho mathanthau na *manake*.

مُعْجِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَرَوَّحْنَهُمْ  
عَيْنٍ ﴿٢١﴾

22.Na asu ala metīkīlaa na ala syana  
syoo īmaatīlaa nthīnī wa mōīkīlō---Ithyī  
tōkamakwatany'a na syana syoo. Na  
Ithyī tōikaola kīndū ona kīmwe kuma  
īuvini ya mawīa moo. Kīla mōndū  
ovanītw'e na maōndū ala we weekie.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ  
أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ  
مِنْ شَيْءٍ كُلٌّ امْرَأٌ بِمَا كَسَبَ رَهينٌ ﴿٢٢﴾

23.Na Ithyī tōkamanenge matunda *kwa*  
*wingī* na nyama ila mo makethwa  
maisiyenda.

وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَسْتَمَتُونَ ﴿٢٣﴾

24.Vau mo makanengeleanīlya kīkombe  
kya ōnyw'a kīla nthīnī wakyo vate ngūī  
kana naī.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْنِيمٌ ﴿٢٤﴾



25. Na anake moo ene makamathOkuma,  
mo mailyi ta lulu isuvitwe nesa.

وَيُطَوِّفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ زُؤُلُ  
مُكْنُونٌ ۝

26. Na mo makeelekanila mundu na ola  
ongi maikulany'a makulyo ma  
mwifw'ano.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۝

27. Mo makaasya, 'Mbee wa undu uu,  
yila ithyi twai kafi wa andu maitu ma  
muisyi, ithyi ntwakifaa muno, Othatu wa  
Ngai;

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ۝

28. Indl Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nifwifw'itwe ausufw'itwe ni Olau kwitu na  
We noutangile kuma Usililoni wa Umui  
wa Mwaki wakene.

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَدْنَا عَذَابَ السُّومِ ۝

29. Ithyi ntwamuvoyaa We mbee. Vate  
nzika, We ni We MUSEO, Usufw'itwe ni tei.

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ۝

## LUKU 2

30. Tanai Indl, kwa mumo wa Mwai  
waku, we ndwi mundu mwe ona ndwi wa  
nduka.

فَدَكَّرَ فَمَا أَنْتَ بِنَعْبَتِ رَبِّكَ يَا مُنِينٌ ۝

31. Mo maasya, 'We ni mutili wa myai;  
ithyi ntwetele kyeve kila ivinda yikaete  
lulu wake?'

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ ۝

32. Asya, 'Inyw'i etelai Indl! Nyie ota  
ou, ni vamwe nenyu kafi wa ala  
meteete.

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَبِصِينَ ۝

33. Umanyi woo na ilko syoo nisyoo  
imeyifaa kana mo ni andu mbaa matu?

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَخْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ  
طَاعُونَ ۝

34. Mo maasya, 'We nuyiseuvitye yo?  
Aiee, Indl mo mayitkifaa.

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

35. Mo, Indl, nimaete Ovoo oiliyi ta uu,  
ethwa mo maneena w'o.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ۝

36. Mo mombitwe kuma vathei, kana mo ene nimo ombi?

أَمْ خَلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ①

37. Mo nimo moombie matu na nthi? Aiee, Indī mo mai na mūtikiŋo.

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يَفْقَهُونَ ②

38. Mo mena inandū sya Mwīai waku, kana mo nimo asūvli *masyo*?

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ ③

39. Mo mena mbaasya ya *ñunī* makethukīŋsya ndeto? Indī mwīthukīŋsya woo nīaete mwīao wīyonanītye.

أَمْ لَهُمْ سُلُمٌ لَمْ يَسْتَعِينُوا فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَعِينُهُمْ  
سُلْطَانٌ مُبِينٌ ④

40. We ena eŋu nenyu mwīna ivīsī?

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ⑤

41. We nīwītasya ītūvi kuma kwoo, makaemwa nī kūkua mūio wa thīi?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ⑥

42. Mo mena *Omānyi* wa maūndū ala matonekaa, nīkana mo mamaandīke?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ⑦

43. Kana mo mena nzama nthūku? Indī no asu ala makakwatwa nzamanī īsu nthūku.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ⑧

44. Mo mena Ngai ūngī eka Ngai Mwene Vinya W'onthē? Ngai Mwene Vinya W'onthē E-īlū MŪno mbee wa *syonthe* ila mo mamwīlananasya *We nasyo*.

أَمْ لَهُمُ اللَّهُ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ⑨

45. Na ethwa mo nīmoona kīlungu kya īthweo kītheete, mo maasya; 'Omītōkī mathweo nīmekūatīanīa ngōi īlū wa ngōi.'

وَأَنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ⑩

46. Kwa ūu maeke mo me oka kūvika makomane na mūthenya ūla woo wathanītwe, ūla mo makakūnwa nī kītalalīki.

فَلَمْ يَهْمُ عَنِّي يُلْفُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ⑪

47. Mũthenya ūla nzaama syoo  
itakamauna na kĩndũ ona kĩva, onamo  
maikatetheew'a.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٥٧﴾

48. Na nĩw'o, kwa asu ala mekaa ūthōku,  
ve ūsilĩlo ūtee wa ūu. Indĩ aingĩ mũno  
moo mayĩsĩ.

وَأَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا عَدَاوًا بَدَا لَهُمْ مِنْ دُونِ ذَلِكَ وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ  
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٨﴾

49. Kwa ūu, eteela na ūmĩĩsyoo ūtwio wa  
Mwĩai waku; nũndũ vate nzika, we wĩ  
mbee wa metho Maitũ; na mũtafe Mwĩai  
waku na ndaĩa Syake yĩla we waamũka  
kuma toonĩ.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ  
رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٩﴾

50. Na kĩlungu kya ūtuku ota ūu, we  
mũtafe We ona ndata iithōa.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٦٠﴾

## سُورَةُ النَّجْمِ مَكِّيَّةٌ

AL - NAJM  
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe,Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe  
nĩ tei.

2.Nĩĩvĩta na ndata ĩla ĩvalũkaa,

3.Mũnyanyae wenyu ndavĩĩtaye, ona we  
ti mũthyoeuku,

4.Ona we ndaneenaa kwoondũ wa  
kwenda *kwake mwene*.

5.Ti kĩndũ ĩndĩ nĩ ũvuany'o mũtheu ũla  
Ūvuanĩfw'e nĩ Ngai.

6.Mwĩai wa motonyi me vinya  
nũmũmanyĩtaye we,

7.Wa ũtonyi Mũnene. Ula ĩndĩ watĩmkie  
Kĩĩĩlanĩ Kyake-Kya-Usumbĩ,

8.Yĩla We waĩ Umĩlonĩ wa syua  
mũkĩĩĩĩlu mũno vyũ,

9.Na ĩndĩ we nĩwathengeeie vakuvangĩ  
na Ngai; ĩndĩ athee nthĩ kwa mbaa-andũ  
onthe.

10.Kwa ũu, we atwĩkie, tondũ kwailĩ,  
ũasa wa yĩkya ya mũsyĩ kana eĩĩ, kana  
vakuvangĩ.

11.ĩndĩ We nĩwamũvuaniĩsyee mũthũkũmi  
Wake kĩla We wavuanĩsyee.

12.Ngũo ya Mwathani ndyaakengana  
ĩlũũ wa ũndũ we woonie.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۝

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝

إِنْ هُوَ إِلَّا وَعْيٌ يُؤْتَىٰ ۝

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝

فَأَوْتَىٰ إِلَىٰ عِבْدِهِ مَا آوَىٰ ۝

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝

13. Inyw'I Ind'i mOkakaanfa nake Tolo  
wa maUndu ala we woonie?

أَفْتَرُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ⑬

14. Na vate nzika, we nfwamwonie We  
Tvinda ya keli ota Ou,

وَلَقَدْ رَأَى نَزْلَةَ أُخْرَى ⑭

15. Vakuv'i na mut'i wa MOkUnasi Ola waI  
vaasa mUno,

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ⑮

16. Vakuv'i na w'o nI MOUNda wa Wtkalo  
wa Tene na Tene.

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ⑯

17. Uu waI yIla kIla kIvw'Ikaa  
kyavw'Ikie Ola mut'i-wa-MOkUnasi.

إِذْ يَفِخُ السِّدْرَةَ مَا يَفِخُ ⑰

18. Itho yIyaathoka Utee, ona  
yIyaanganga.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ⑱

19. Vate nzika, nfwonnie Syama ila nene  
vyu sya MwIai wake.

لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ⑲

20. Yu ndavyei Nyie Ovoo wa Laati na  
Ussaa,

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّهَ وَالْعَزَّزَى ⑳

21. Na Manaati, wa katatU, ngai Ung'I wa  
mUndu mUka!

وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةِ الْآخِرَى ㉑

22. 'Ata! AUme kwenyu na aka Kwake!'

أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنْثَى ㉒

23. Usu nI OaanIku Ute mUseo.

تِلْكَ إِذْ أَوَّسَىٰ فُجِرَ ㉓

24. 'Aa nI masyItwa ala inyw'I  
mUsyItte—inyw'I na maaIthe menyu—  
yIla Ngai Mwene Vinya W'onthe  
UtakyumIsye mwIao.' Mo maatlIaa  
vathei na kUtalIthya na maUndu ala  
mathayU moo mendaa, oyIla Utongoi  
nIwaminIte kUmavikIa mo kuma kwa  
MwIai woo.

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَبَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ  
مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا  
الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ  
رَبِّهِمُ الْهُدَى ㉔

25.Vau ve syonthe ila we m0nd0 wendaa?

أَمْرًا لِلنَّاسِ مَا تَكُنْ ⑥

26.Aiee, kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nkw'o m0min0kilyo wa kila kIndU na syonthe ila itongoasya.

يَا قِيلَهُ الْآخِرَةُ وَالْأُولَى ⑦

## LUKU 2

27.Na ve alafka meana ata matunī, Indī wīw'anīthya woo nd0kauna kIndU ona kIva ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganīte 0thei kwa 0la We wendaa na wendeew'a nī we.

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُرِضُهُ ⑧

28.Asu ala matayItkIlaa Itu mametaa alafka na masyItwa ma aka;

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْتَوْفُونَ الْمَلَائِكَةَ نَسِيَةً الْأَنْثَى ⑨

29.Indī mo mai na 0manyi 0nd0nī 00. Mo maatIlaa vathei ateo nzika, na nzika iitonya 0ndU 0l0U wa w'o.

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ⑩

30.Kwa 0u, Mwath0kIei 0la 0aly0kaa na k0tia kIlilikany'o Kit0, na 0manthaa vathei ateo thay0 wa nthI Ino.

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى هَذَا دُونًا وَلَمْ يَحْذَرِ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ⑪

31.Usu nfw'o 0manyi wa 0l0U m0no vy0 mo mena w'o.

ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ لِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى ⑫

32.Na syonthe ona syIva ila syI matunī na syonthe ona syIva 0l0U wa nthI nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nIkana We atonye k0IvanIsya asu ala mekaa moth0ku kwoondU wa ma0ndU ala mo mekIte, na kana We atonye k0matuva syIndU nzeo vyU asu ala mekaa 0seo.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى ⑬

33.Asu ala mekaa naI nene na mawathavu ateo kwa mati00ka manini—nIw'o, MwIai waku nī m0thanthau nthInI wa 0keo. We n0mwIsI inywi

الَّذِينَ يَجْتَبُونَ كِبَيرًا إِلَّا ثَمَرًا وَمَا جِئُوا بِهِ ⑭

nesa vyū kuma ḥinda ylla We  
wamūmbie inyw'I kuma nthl, na ylla  
inyw'I mwaḥ ivuno nthlnl wa mavu ma  
maa-nyinyia menyū. Kwa Ōu  
mōiketw'ḥkḥthe ene ōlōngalu inyw'I  
ene. We nōmwḥsf we mōno vyū ōla  
mōlōngalu w'o.

إِذَا أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةُ نِي  
بُطُونٍ أَمْهَتِكُمْ فَلَا تَزُولُ الْأَنْفُسُ هُوَ أَعْلَمُ  
يَمِّنْ أَتَقَى ۞

### LUKU 3

34. We noūmwonaa ōla ōalyōkaa kuma  
Ōtongoinl.

أَقْرَبَتْ إِلَيْنِ تَوَلَّى ۞

35. Na umasya klnini, na kōkḥw'fa  
kḥw'fu?

وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ۞

36. We ena ōmanyi wa maŌndū ala  
matonekaa nḥkana we atonye kwona?

أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ بِرَأْيِهِ ۞

37. We noūmanyḥḥw'e maŌndū ala me  
nthlnl wa Maandḥko Matheu ma Mose.

أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ۞

38. Na ma Avalamu ōla weanḥsye  
mḥao?-----

وَلِرَبِّهِمْ إِلَيْنِ وَتَى ۞

39. Kana vai mōkui wa mōio ōkakua  
mōio wa Ōngl;

أَلَا تَرَىٰ زُرَّةً وَأُزْرَةَ وَزَرَ أَخْرَىٰ ۞

40. Na vai kḥndū kwa mōndū ateo  
mosyao ma ithing'ḥsyo syake;

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ۞

41. Na kana kḥthing'ḥsyo kyake o mḥtōkḥ  
kḥkamanyḥthanw'a;

وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَىٰ ۞

42. Na ḥndl we akanengwe ḥtuvi yḥanḥu  
vyū nōndū wakyo.

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوَّلَىٰ ۞

43. Na kana kwa Mwḥai weku nḥkw'o  
kōendaa syḥndū syonthe  
mōminōkḥlyonl;

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنتَهَىٰ ۞

44. Na kana We nĩ We ūla ūtumaa *andŭ*  
matheka na ūtumaa *mo* maĩa;

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ۝

45. Na kana We nĩ We ūla ūetae kĩkw'ŭ  
na ūnenganae thayŭ;

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا ۝

46. Na kana We ombaa syĩndŭ ilĩ---  
kĩŭme na kĩka,

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝

47. Kuma llovotonĩ ya manzĩ yĩla metwa  
nthĩ;

مِنْ تَرْفَعُهُ إِذَا تُمْسِي ۝

48. Na kana nĩ lŭlŭ Wake We kŭete ūmbi  
wa kelfĩ;

وَأَنَّهُ عَلَيْهِ النَّشْأَةُ الْآخِرَةُ ۝

49. Na kana We nĩ We ūla ūthuasya na  
ūnenganae ūthwui wa kŭmwĩanĩsya  
mŭndŭ;

وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى ۝

50. Na kana We nĩ Mwĩai wa Siliasi  
*mŭthemba wa ndata ya ñunĩ*;

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْبِ ۝

51. Na kana We nĩwamyanangie *mbaĩ ñla*  
*ya mbee ya Aati*;

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ۝

52. Na *mbaĩya* Athamuti, na We  
ndaatĩalya *ŭmwe woo ona ŭmwe*,

وَنُودَا فَمَا آتَيْتُ ۝

53. Na *We nĩwamanangie* Andŭ-ma-Noa  
*mbee woo----- nĩw'o, mo maĩ mate*  
*alŭngalu mŭno na mbaa matŭ mŭno*  
*vyŭ----*

وَقَوْمُ لُؤْلُؤٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْلَمَ ۝

54. Na We nĩwamĩsindie mĩsyĩ  
mĩng'uthŭlange ya andŭ ma Loto.

وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَى ۝

55. Kwa ūu, nĩkyamavwĩkie mo kĩla kya  
mavwĩkie.

فَعَشَاهَا مَا عَنَّ ۝

56. Nĩ wĩva Indĩ, *We mŭndŭ* katĩ wa  
mumo wa Mwĩai waku we ūkakaananaĩ?

فَيَا بَنِي آدَمَ رَبِّكَ تَتَمَارَى ۝



57.Uu nĩ Mũkaanany'a kuma kaĩ wa  
kĩĩla kya ala maĩ Akaanany'a ma tene.

هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأَوَّلِيِّ ⑤

58.Ula Saa waĩ na ĩvika nũthengeee,

أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ ⑥

59.Vai ona ũmwe ũtonya kũsiĩla ateo  
Ngai Mwene Vinya W'ontho.

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ⑦

60.Inyw'ĩ ĩndĩ nĩmũũseng'a nĩ ũneeni  
ũũ?

أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ⑧

61.Na inyw'ĩ nĩmũũtheka, na mũĩ  
kũĩa?

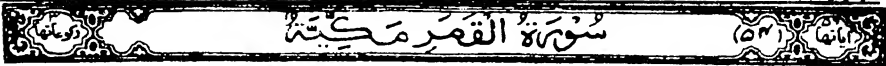
وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ⑨

62.Na inyw'ĩ mwĩĩkala mwĩ ang'endu  
mũte kũsũvĩa?

وَأَنْتُمْ سَمِدُونَ ⑩

63.Kwa ũu, ĩvalũkyei nthĩ inyw'ĩ-ene  
mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho,  
na mũthaithei We.

يَا قَانِجِدُوا لِلَّهِ وَأَعْبُدُوا<sup>الْبَيْتِ</sup> ⑪



AL - KAMAR  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Ula Saa nũthengeee, na mwei  
nĩmwatũanĩye katĩ.

3. Na ethwa mo nĩmoona Kyama,  
masyokaa na ĩtina na kwasya, 'Nĩ ũndũ  
wa ũsengy'o wa ũoi.'

4. Mo nĩmaleaa ũla w'o na kũatĩla  
mawendi moo. Īndĩ kĩla ũtwio wa Ngai  
vate nzika, ũkavika.

5. Na mo nĩmaminĩte kũvikĩwa nĩ ũvoo  
mũnene ũla nthĩnĩ waw'o ve ũkaany'o—

6. Uĩ mwĩanũ; Īndĩ mokany'o asu  
maimaunaa mo.

7. Kwa ũu, we ĩvathane namo. Mũthenya  
ũla Mwĩtani ũkameta mo ũndũnĩ  
ũtew'anĩka,

8. Oyĩla metho moo makakumanĩla nthĩ  
namo makauma mbũanĩ syoo mailĩ ta  
ngie inyaĩkĩtwe,

9. Mekalaatĩte mamwelekele Mwĩtani.  
Aleĩ makaasya, 'Uũ nĩ mũthenya  
mũmũ.'

10. Andũ-ma-Noa nĩmaũleile ũla w'o  
mbee woo; ĩĩ, mo nĩmamũleile  
mũthũkũmi Waitũ na maasya, 'Mũndũ  
wa ndũũka na ũmwe wa ala maminĩte  
kũlewa na kũvũthw'a.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَبِ السَّاعَةَ وَأَنشِقِ الْقَمَرُ

وَأَن يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ

مُسْتَمِرٌّ

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ التُّدْرُ

قَوْلٌ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ تُكْرَهُ

خُسْعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ

جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا

يَوْمٌ عَسِرٌ

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا

مَجْنُونٌ وَازْدَجَرَ

11. Kwa ūu, we n̄wavyoyie Mw̄lai wake  
*akyasya*, 'Nyie n̄m̄ōk̄l̄ye vinya, kwa  
 ūu, ūka We ūtethyon̄i wakwa!

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَأَنْتَصِرْ ①

12. Na īvindaŋi yu Ithyī n̄twavingūangie  
 mbūthi sya ītunī, na k̄l̄w'ū k̄l̄t̄k̄l̄te;

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَرٍ ②

13. Na Ithyī n̄twatumie nthī ivingūanga  
 mbuluti, kwa ūu, syīw'ū ill̄  
 n̄syakomanie kwoondū wa k̄lelelo k̄lla  
 kyatw'ītwe.

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ  
 قَدْ قُدِرَ ③

14. Na Ithyī n̄twamūkuie we na K̄lla  
*kyaseŭv̄l̄w'e* na mbwaū na m̄sumall̄.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ④

15. Yo n̄yathambalile īūū uungu wa  
 metho Maitū; ītuvi yake we ūla  
 waleetwe.

تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءُ لِمَن كَانَ كُفِرَ ⑤

16. Na Ithyī n̄twamūkuie we na k̄lla  
*kyaseŭv̄l̄we* na mbwaū na m̄sumall̄.

وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّ ⑥

17. Usil̄l̄lo Wakwa wāl̄ m̄ŭthūku ata īndī  
 na ūkaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ ⑦

18. Na m̄ūno Ithyī n̄t̄ōm̄l̄tw̄k̄l̄th̄t̄ye  
 Kulani kw̄l̄thwa yī mbūthū k̄ŭm̄l̄manyā  
 na k̄ūm̄l̄likana. īndī ve ūmwe ona w̄l̄va  
 ūla w̄l̄t̄k̄l̄laa kwosa ūtao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّ ⑧

19. Mbāl̄ya-Aati n̄lyaleile ūla w'o.  
 Usil̄l̄lo Wakwa īndī wathŭk̄l̄e ata na  
 ūkaany'o Wakwa!

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرٍ ⑨

20. Na Ithyī n̄twamatūm̄lie k̄l̄seve kyai  
 nth̄l̄n̄i wa ūla m̄ūthenya wa mbaanga īte  
 m̄ōminŭk̄l̄lyo,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ  
 مُسْتَبِيرٍ ⑩

21. K̄l̄itembūanga andū ta iting'ī sya  
 m̄l̄tende ikūan̄l̄w'e na m̄l̄i.

تَنْزِعُ النَّاسَ كَانْتَهُمْ أَجْزَالُ تَحِيلٍ مُنْقَعِرٍ ⑪

22. Usililo Wakwa Indī *wathOkīe* ata na okaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ ⑦

23. Na mŋno ithyī tŋmītwīkīthītye Kulani kwīthwa yī mbŋthŋ *kwa kŋmānya* na kŋmīlilikana. Indī ve ŋmwe ona wīva ŋtonya kwosa ŋtao?

وَلَقَدْ يَسْرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ ⑧

## LUKU 2

24. *Mbaŋya* Athamuti ota ŋu, nīyamaleile Akaanany'a.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنَّدْرِ ⑨

25. Na mo maisye, 'Kyaŋ! mŋndŋ, kuma katī waitŋ ene, mŋndŋ ŋmwe! Ithyī tŋkamŋatīla we? Ow'o Indī ithyī tŋkeethwa twī Ivītyonī Ithŋku mŋno na tŋkwatītwe nī ndŋŋka.

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِثْلًا وَاحِدًا نَذِيرُهُ إِذَا لَفِئَ صُلْبٍ وَ سَعِيرٌ ⑩

26. 'Kīlilikany'a kīvuanītw'e kwake eweka katī waitŋ ithyonthe? Aiee, we nī mŋkengani wīna ngathīlo.'

ءَالَيْ الذِّكْرِ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ ⑪

27. Unī mo makamanya nŋŋ ŋla mwīkathīfi-mŋkengani!

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِ ⑫

28. 'Ithyī tŋkamīŋŋma ngamīle-nga ta ŋtato kwoo. Kwa ŋu, masyaīsyeyi mo, *We Salee*, na Ithwa na ŋmīsyoy.

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَانْزِقْهُمْ وَاضْطِرُّ ⑬

29. Na matavyeyi mo kana kīw'ŋ nīkīaanītw'e katī woo, kīla Ivinda ya kŋny'wa, Ikoonekaa.'

وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ مُحْتَضَرٌ ⑭

30. Indī mo nīmeetie mŋnyanyae woo, na we eeyumya we mwene kŋkŋna na kŋmītilanga maaŋ.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ⑮

31. Usililo Wakwa Indī waī *mŋthŋku* ata na ŋkaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَدَابِي وَنَذِيرٌ ⑯

32. Ithyĩ twamatwale mo kũũmo o  
kĩmwe tũ, namo matwĩka ta matũ momũ  
matumbuuthĩku malatĩĩĩĩwe nthĩ.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا  
كَهَشِيمٍ مُّخْتَلَرٍ ۝٣٢

33. Na mũno Ithyĩ nĩtũmĩtwĩkĩthĩtye  
Kulani kwĩthwa yĩ mbuthu kwa  
kũmĩĩmanyanya na kũmĩĩlikana. Indĩ ve  
ũmwe ona wĩva ũla ũtonya kũkwata  
ũtao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝٣٣

34. Andũ-ma-Loto nĩmamaleile  
Akaanany'a ota ũu.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنَّذْرِ ۝٣٤

35. Ithyĩ twamatwale kũũtani kya mavia  
tũlũ woo ateo andũ ma nyũmba ya Loto,  
ala Ithyĩ twamatongoesye kĩoko  
masangya,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ  
بِسَحَرٍ ۝٣٥

36. Ta ĩnee kuma Kwitũ. Uu nĩw'o Ithyĩ  
tũmũtuva ũla ũtũngaa mũvea.

نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ۝٣٦

37. Na we ow'o, nĩwamakaanĩtye mo  
tũlũ wa ũsilĩlo Witũ, Indĩ mo  
nĩmeethĩwe na nzika naw'o.

وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنَّذْرِ ۝٣٧

38. Namo nĩmatatie kũmũkenga  
mamumye vala vaĩ aeni make. Kwa ũu,  
Ithyĩ nĩtwalindanilye metho moo, na  
twasya, 'Yu inyw'ĩ samai ũsilĩlo Wakwa  
na ũkaany'o Wakwa.'

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ صَيفِهِ فَطَسَّاسْنَا أَعْيُنَهُمْ  
فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرِ ۝٣٨

39. Na nĩvookie tũlũ woo kĩoko tene  
ũsilĩlo wa kwĩkalaa.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِيرٌ ۝٣٩

40. 'Yu inyw'ĩ samai ũsilĩlo Wakwa na  
ũkaany'o Wakwa!'

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرِ ۝٤٠

41. Na vate nzika, Ithyĩ nĩtũmĩtwĩkĩthĩtye  
Kulani kwĩthwa yĩ mbũthũ kwa  
kũmĩĩmanyanya na kũmĩĩlikana. Indĩ ve  
ũmwe ona wĩva ũla ũtonya kwosa ũtao?

۞ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝٤١

## LUKU 3

42.Na vate nzika, Andū-ma-Valao ota  
*ŭu nĩmavikĩwe nĩ Akaanany'a.*

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ التَّنْذِرُ ۝

43.Mo nĩmaleile Syama Siitū syonthe.  
 Kwa ŭu, Ithyĩ nĩtwamakwatie na ūkwati  
 wa Umwe-Wĩ-Vinya na Mwene-Utonyi  
 W'onthe.

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ ۝

44.Alei menyu nĩmo aseō kũmavĩta asu?  
 Kana inyw'ĩ mwĩavetange nthĩnĩ wa  
 Maandĩko Matheu?

أَلْقَاؤُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَوْ لَيْكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي  
 الزُّبُرِ ۝

45.Mo maasya, 'Ithyĩ twĩ nguthu ya ita  
 ĩla ĩsindaa?'

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ ۝

46.Ita sya kaŭ o mĩtũkĩ ikasindwa na  
 ikaalyũka syonany'e mĩlongo yoo *ikĩĩe*.

سَيَهْرَمُ الْجَنُّعُ وَيُولُونَ الدُّبُرَ ۝

47.Ī, ūla Saa nĩ ĩvinda yoo yĩla  
 yĩtw'ĩtwe; na ūla Saa ūkeethwa wĩ wa  
 mbaanga nene mũno na wĩ ūũ mũno vyũ.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرٌ ۝

48.Vate nzika, avĩtany'a me ĩvĩtyonĩ  
*yĩyumĩĩye ūtheinĩ* na nĩ aũũku.

وَقَدْ نَزَّلَ إِنَّا الْبُحْرَيْنِ فِي ضَلَالٍ وَنُصْرٍ ۝

49.Mũthenya ūla mo makakusĩtw'a  
 nthĩnĩ wa Mwaki na mothyũ moo, *namo*  
*makatavw'a*, 'Samai inyw'ĩ kũkiitana  
 kwenyu na Ngiena.'

يَوْمَ يَتَخَبَّوْنَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا  
 مَتَى سَقَرٌ ۝

50.Nĩw'o Ithyĩ nĩtũkyũmbĩte kĩla kĩndũ  
 na kĩthimo *kyakyo*.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۝

51.Na mwĩlao Witũ *wĩanĩaw'a* na *ndeto*  
 ĩmwe tũ, ta kũveny'a kwa itho,

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ۝

52.Na ow'o, Ithyĩ nĩtũmanangĩte andũ  
 ala *mailyĩ tenyu mbee wenyu*: Indĩ ve  
 ūmwe ona wĩva ūtonya kwosa ūtao?

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاءَكُمْ فَهُمْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝

53. Na kŭla kŭnd0 mo mekŭte  
nŭkŭandŭkŭatwe nthŭnŭ wa Mavuku.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ۝

54. Na kŭla ūnd0, mŭnene na mŭnini, nŭ  
mŭandŭke.

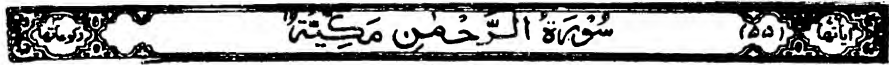
وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ۝

55. Nŭw'o, ala alŭngalu makeethwa kŭfŭ  
wa Mŭŭnda na tŭlŭsŭ.

إِنَّ النُّتْقِينَ فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ۝

56. Kŭvŭlanŭ kya w'o vamwe na Mŭsumbŭ  
Mwene Vinya W'onthe.

يَعْنِي فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ ۝



AL - RAHMAAN  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Nĩ Ngai, Usũftwe nĩ ũlau.

3. Ula ũmanyĩĩtye Kulani.

الرَّحْمَنُ ②

4. We nũmũmbĩte mũndũ.

عَلَّمَ الْقُرْآنَ ③

5. We nĩwamũmanyĩisye we ũneeni  
mũlũngalu.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ ④

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ⑤

6. Syũa na mwei *isembelaa nzĩanĩ yasyo*  
kwĩanana na ũtalo ũla wiĩtwe.

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يُحْسِبَانِ ⑥

7. Na mĩtĩ ĩla ĩte matina na mĩtĩ ĩla ĩngĩ  
nĩyĩnenganae na *wĩnyivyo kwa kwenda*  
*Kwake*.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ⑦

8. Na We nũyũkĩĩtye ĩtu na akayĩĩa  
kĩthimo,

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ⑧

9. Nĩkana inyw'ĩ mũikakyanange  
kĩthimo kyu.

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ⑨

10. Kwa ũu, thimai syĩndũ syonthe na  
ũlũngalu na mũikaole kĩthimo.

وَأَقْبُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ⑩

11. Na We nũmĩseũvĩtye nthĩ kwoondũ  
wa syũmbe *Syake*;

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ⑪

12. Nthĩnĩ wayo ve *mĩhemba yonthe ya*  
matunda na mĩtende yĩna ngusu syayo.

فِيهَا فَالِكِهْمَةُ ⑫ وَالْقُلُوبُ ذَاتُ الْاِكْتِمَارِ ⑬

13. Na mbeke *syĩna* iia syasyo na imea  
syĩna mũuke mũseo.

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ⑭



14.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu  
inyw'elĩ mūkūlea, *inyw'ĩ andũ na*  
*Mayini?*

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٤﴾

15.We nĩwamŭmbie mŭndũ kuma nthĩnĩ  
wa yŭmba yŭmũ *yĩla yĩlĩyĩ ta nyŭngũ*  
*mbĩvyē.*

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٥﴾

16.Na We nĩwamombie Mayini na ūmũĩ  
wa mwaki.

وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّاءٍ مَلِيحٍ مِنْ تَارٍ ﴿١٦﴾

17.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu,  
ūla mūkūlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٧﴾

18.Mwĩai wa Maumĩlo elĩ na Mwĩai wa  
mothŭĩlo elĩ!

رَبُّ الشَّرِيقِينَ وَرَبُّ الْمَغْرِبِينَ ﴿١٨﴾

19.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu,  
ūla mūkūlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

20.Nĩw'o We akaikwatany'a nganga ilĩ,  
aikwatany'e syo vamwe.

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿٢٠﴾

21.Katĩ wasyo *yu ve tŭtũ*; iilikanaa  
*ŭkanga na ūla ūngĩ.*

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢١﴾

22.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu  
mŭkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٢﴾

23.Nthĩnĩ wayo vaumaa lŭlũ na  
maliyani..

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٣﴾

24.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu,  
mŭkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾

25.Na Ngalawa ila ndŭũlu nĩ Syake ila  
syŭkĩĩĩle ŭkanganĩ ta ĩĩma.

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٥﴾

26.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu,  
inyw'elĩ mŭkayĩlea?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٦﴾

## LUKU 2

27. Syonthe ila syĩ ĩũũ wayo *nthĩ* ikavĩta.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا قَائِمٌ ۝٢٧

28. Nakyo kĩla kĩkatiala no Veva wa Mwĩai waku *ĩũ*, Mwĩai wa ũtheu na Ndaĩa.

وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝٢٨

29. Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu, mũkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٢٩

30. Syonthe ila syĩ matunĩ na ĩũũ wa nthĩ nĩ We ithaithaa. Kĩla mũthenya We *nĩwĩũanasya* We-Mwene na mwĩkalo wĩ kĩvathũkany'o.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۝٣٠

31. Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu mwĩ eli mũkayĩlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣١

32. O mĩtũkĩ Ithyĩ tũkavika vala mũĩ, Inyw'ĩ motonyi elĩ mwĩna vinya!

سَنَفُوعُ لَكُمْ آيَةُ الْتَّقْلِينِ ۝٣٢

33. Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣٣

34. Inyw'ĩ nguthu ya Mayini na andũ! Ethwa inyw'ĩ mwĩna ũtonyi wa kwĩsĩla ndeenĩ sya matu na nthĩ, ĩndĩ endai. ĩndĩ mũitonya kũthi mũtena mwĩao.

يُعْشَرَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَن تَنْفَعُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَأَنْفَعُوا

35. Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

لَا تَنْفَعُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ ۝٣٤

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣٥

36. Vau vakatũmwa ũĩmĩ wa mwaki ũte syũki kwenyu na kĩlungu kya syũki yĩte mwaki na inyw'ĩ mũikethwa mũtonya kũtethany'a mũndũ na ũla ũngĩ.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْابُ مِّنْ نَّارٍ وَنَحَّاسٌ فَلَا تَنْتَوِرُنَ ۝٣٦

37. Nĩ mumo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu, mũkaũlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝٣٧

38. Na yġla ġtu yġkatOkanġla katġ, na  
kOtunġva ta ua mOtune-----

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ٥٢

39. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,  
mOkayġlea inyw'elġ?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٣

40. MOtthenyanġ Osu, mOndO kana ġyini  
ndakakOtġwa Ovoo wa naġ yake.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُشْعِلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌ ٥٤

41. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,  
inyw'elġ mOkayġlea?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٥

42. Ala avġtany'a makamanyġka nOndO  
wa movano moo, namo makakwatwa  
makundonġ ma nzwġġ sya mothyO moo  
na maOtO.

يَعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِينِهِمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ٥٦

43. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,  
mOkayġlea inyw'elġ?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٧

44. Yġġ nġyo ġia-ya-Mwaki yġla avġtany'a  
mayġleaa.

فِي هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ٥٨

45. Mo makathyOtOtOkka katġ wayo na  
kġw'Ot kyai kġtheOkġte.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَبِيبٍ آيٍ ٥٩

46. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,  
inyw'elġ mOkayġlea?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٠

### LUKU 3

47. ġndġ kwa Otla we wġw'aa wia nġ Onene  
mOtOtOlu wa Mwġai wake, ve mġOnda Tġġ.

وَلَيْسَ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَحَّتِينَ ٦١

48. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,  
inyw'elġ mOkayġlea?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٢

49. Yelġ yġna mbonge mbingġ.

ذَوَاتَا أَفْتَانٍ ٦٣

50. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,  
mOkayġlea inyw'elġ?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٤

51.NthInI wayo yelI ve ithima iIi ivItItye  
kIw'U mana.

فِيهِمَا عَيْنَيْنِ تَجْرِيَانِ ٥١

52.NI Inee yIva InDI, ya MwIai wenyu,  
mOkayIlea inyw'eII?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٢

53.NthInI wayo vakeethwa kIla  
mUthemba wa matunda eII eII.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ٥٣

54.NI Inee yIva InDI, ya MwIai wenyu,  
mOkayIlea inyw'eII?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٤

55.Mo makaaIta IUDU wa mIlo mIkekanI,  
Ita ItumIwe lili mwanakavye ndeenI  
syayo. Na matunda meU ma mIUnda IIsu  
yelI makeethwa maniinIte vakuvI kwa  
kUtuwa.

مُتَكِينِينَ عَلَى نُفُوسٍ بَاطِنٍ لَّهُمَا مِنْ اسْتَبْرَاقٍ وَ  
جَنَّاتٍ الْبَاقِيَاتِ ٥٥

56.NI Inee yIva InDI, ya MwIai wenyu,  
mOkayIlea inyw'eII?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٦

57.Na nthInI wayo ota Ou, vakeethwa  
aka atheu mena mwIkalo wa Ou ala  
mOndU kana Iyini Otaamakiita.

فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ الْكَرْفِ لَمْ يُطَيَّبْنَهُنَّ أَنْ يُقَالَنَّ  
وَلَا جَانَّ ٥٧

58.NI Inee yIva InDI, ya MwIai wenyu,  
mOkayIlea inyw'eII?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٨

59.MailyI ta lIUU Itla ndune na tUmaliyani  
tUla tUnini.

كَانَتْهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالزَّجَانُ ٥٩

60.Kwa Ou, mOkayIlea Inee yIva ya  
MwIai wenyu inyw'eII?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٠

61.Vai Ituvi ya Useo ateo Useo.

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ٦١

62.Kwa Ou, mOkayIlea mumo wIva InDI,  
wa MwIai wenyu inyw'eII?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٢

63.Na Utee wa IIsu yelI, ve MIUnda InGI  
III-----

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَيْنِ ٦٣

64.Nĩ Inee yĩva Indĩ, ya Mwĩai wenyu,  
mũkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٦٤﴾

65.Syĩna matũ mauu ma kĩsũnzũni  
kĩkwatu.

مُذْهَبًا مَّتَّعِينَ ﴿٦٥﴾

66.Kwa Ūu, inyw'elĩ, mũkaũlea mumo  
wĩva, wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٦٦﴾

67.Na nthĩnĩ wayo *ota Ūu*, vakeethwa  
tũlũsĩ twĩĩĩ tũvĩĩĩtwe kĩw'ũ.

فِيهِمَا عَيْنَيْنِ تَصَاحَتَيْنِ ﴿٦٧﴾

68.Kwa Ūu, Indĩ inyw'elĩ mũkaũlea  
mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٦٨﴾

69.Nthĩnĩ wayo yelĩ vakeethwa *mĩhema  
yonthe ya* matunda, na ndende na  
makũgũmanga.

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُءُفٌ ﴿٦٩﴾

70.Kwa Ūu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo  
wĩva Indĩ, wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٠﴾

71.Nthĩnĩ wayo vakeethwa *eĩũ*, aseu na  
anake-----

فِيهِنَّ خَيْرٌ حَسَنٌ ﴿٧١﴾

72.Nĩ manee meva Indĩ, ma Mwĩai  
wenyu inyw'elĩ mũkamalea?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٢﴾

73.Eĩtu eũ mena metho maiũ ma  
kwendeesya, masũvĩĩtwe nesa nthĩnĩ wa  
malwanda-----

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٣﴾

74.Nĩ manee meva Indĩ, ma Mwĩai  
wenyu, mũkamalea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٤﴾

75.Ala mũndũ kana Iyini Utakethwa  
amakiĩĩtwe mbee woo-----

لَمْ يَطْمِئْهُمْ نَأْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جِئَتْ ﴿٧٥﴾

76.Nĩ manee meva Indĩ ma Mwĩai  
wenyu inyw'elĩ mũkamalea?-----

فَيَأْتِي آلَهُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٧٦﴾

77. Maŵe mŵto ya langi wa kŵsŵnzŵni na  
mŵkeka myanake.

مُسْكِينٍ عَلَى رُفُوفِ خُفَرٍ وَعَبْقَرِيَّ حَسَانٍ ۝

78. Nŵ manee meva ŵndŵ ma Mŵlai waku,  
ala inyw'elŵ mŵkamalea?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝

79. Kŵathimwa nŵ syŵtwa ya Mŵlai  
waku, Mŵlai wa Utheu na Ndaŵa.

يَا تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝

## سُورَةُ الْوَاقِعَةِ مَكِّيَّةٌ

AL - WAAKIAH  
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syftwanl ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Ytla Undũ Mũnene wa kwoneka  
Okavika-----

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ٢

3. Vai kũlea kwa kumĩla kwaw'o-----

لَيْسَ يُوَفَّعَتَهَا كَاذِبَةٌ ٣

4. Kũmatheesya amwe na kũmambatya  
angĩ.

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ٤

5. Ytla nthĩ Ikathingithangw'a na  
kũthingithangw'a kũthũku,

إِذَا دُجِيَ الْأَرْضُ دُجًا ٥

6. Na iĩma ikanyaĩkw'a----ũnyaĩkya  
mwĩanũ.

وَأُشْتُ الْجِبَالُ تَشًا ٦

7. Nasyo syonthe ikatw'ĩka ta kĩtoo  
kĩnyaĩkĩtw'e,

فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ٧

8. Nenyu mũkaanw'a nthĩnĩ wa nguthu  
itatũ:

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ٨

9. Na andũ ma kw'oko kwa aka na andũ  
ma kw'oko kwa aũme ata!

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ٩

10. Na andũ ma kw'oko kwa aka na andũ  
ma kw'oko kwa aka ata!

وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ ١٠

11. Katatũ: ala matongoetye vyũ; nomo  
matongoetye vyũ,

وَالسَّيْفُونَ السَّيْفُونَ ١١

12. Mo makeethwa makwatĩte  
ũthengeanũ na Ngai.

أُولَئِكَ الْقَرُّبُونَ ١٢

13. Mo makeethwa nthĩnĩ wa Mĩũnda ya  
Utanu----

فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ١٣

14.Nguthu nene kuma katĩ wa andũ ala  
maĩ ma vau mbee,

ثُمَّ مِنَ الْآدَمِيَّةِ ۝

15.Na nguthu ninangi kuma katĩ wa  
andũ ma mĩthenya ya ĩtina,

وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۝

16.Mekalĩle ivĩla iseũvĩtw'e na thaavu  
na lũũ,

عَلَى سُرْسِي مَوْضُونَهُ ۝

17.Maĩle vau meleanĩle mũndũ na ũla  
ũngĩ.

مُتَمَكِّنِينَ عَلَيْهَا مُتَقِيلِينَ ۝

18.Mo makeeteelwa nĩ anake ala  
matatumĩaa,

يُطَوِّفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانِ مُخَلَّدُونَ ۝

19.Makuĩte mĩkeve na mbĩĩka, na  
ikombe syusũĩw'e nĩ kalũsĩ kavĩĩte--

بِأَحْوَافٍ وَأَبَارِقٍ لَا وَخَائِسَ مِنَ مَوْعِنٍ ۝

20.Vai kũĩwa nĩ mũtwe kũkamakwata  
kuma vo, ona mo maikamilwa-----

لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يَزْفُونَ ۝

21.Na mo makuĩte matunda ũndũ mo  
makanyuva,

وَقَالِكُهُمَا يَتَخَيَّرُونَ ۝

22.Na nyama sya nyũnyi ũndũ mo  
makethwa matonya kwenda.

وَلَحْمٍ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۝

23.Na vau vakeethwa eĩtu atheu, mena  
metho mathanthau ma kwendeesya,

وَحُورٌ عَيْنٌ ۝

24.Ta lũũ, ivithĩtwe nesa na nzũvĩku.

كَأَمْثَالِ الْوُلُوفِ الْمَكْنُونِ ۝

25.Ta ĩtuvi ya ũndũ mo meekie.

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

26.Mo maikew'a ngewa nthũku vo, kana  
ũneeni wa naĩ.

لَا يَسْعَوْنَ فِيهَا لَعْوًا وَلَا تَأْنِيًا ۝

27.Ateo ndeto ya ngethi tũ, 'Mũuo,  
mũuo,'

إِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ۝



28.Andũ ma kw'oko kwa aũme na andũ  
ma kw'oko kwa aũme ata!

وَأَخْضَبَ الْيَمِينَ ۚ مَا أَخْضَبَ الْيَمِينَ ۝

29.Mo makeethwa katĩ wa Mĩkũnasi ĩte  
mĩw'a,

فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ۝

30.Na mĩthamba ya maiũ masyau,

وَطَلَحٍ مَّنْضُودٍ ۝

31.Na muunyĩ mwaamye,

وَطَلَحٍ مَّنْضُودٍ ۝

32.Na kĩw'ũ kĩvĩĩte,

وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ۝

33.Na matunda maingĩ,

وَفَالِكَةٍ فَعْنَةٍ ۝

34.Matathelaa kana kũvatanwa,

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۝

35.Na mo makeethwa na endwa moo  
ataĩku mũno-----

وَفَرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ ۝

36.Nĩw'o, Ithyĩ tũmombĩte mo na  
mũmbĩlwe mũseo,

إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ إِنْشَاءً ۝

37.Na nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atheu,  
mate akiite,

فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا ۝

38.Mendete, ma mũika ũmwe,

عُرُبًا أَتْرَابًا ۝

39.Kwoondũ wa andũ ma kw'oko kwa  
aũme.

لَا أَخْضَبَ الْيَمِينَ ۝

## LUKU 2

40.Nguthu nene kuma katĩ wa *Masilamu*  
ala ma mbee,

ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ۝

41.Na nguthu nene kuma ala ma ĩtina.

وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۝

42.Na andũ ma kw'oko kwa aka na asu  
ala ma kw'oko kwa aka ata!

وَأَخْضَبَ الشِّمَالِ ۚ مَا أَخْضَبَ الشِّمَالِ ۝

43. Mo makeethwa katī wa kīseve kīvyū  
na kīw'ū kītheŭku kya kŭvīvya,

فِي سَوْمٍ وَحِيمٍ ۝

44. Na uungu wa muunyī wa syŭki yiŭ,

وَذِلِّ مِّنْ يَّحْمُومٍ ۝

45. Kīte kīthithu kana kītena ŭseo ona  
ŭmwe.

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ۝

46. Mbee wa ŭu mo mekalaa thayŭ  
mŭvŭthŭ na wa motanu.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتَفِينٍ ۝

47. Na mo maendeeaa na wīki wa naī  
mŭnene.

وَكَانُوا يُصَيَّرُونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ۝

48. Na mo nīmamanyīte kŭkŭlya, 'Ata!  
Ithyī twakw'a na kŭtw'ika kītoo na  
mavīndī, ow'o, ithyī nītŭkathayŭŭkw'a  
īngī,

وَكَانُوا يَقُولُونَ هَ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَّ  
عِظَامًا إِنَّا لَنَبْعُثُونَ ۝

49. 'Na maaŭthe maitŭ ala ma mbee ota  
ŭu?'

أَوَ أَبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۝

50. Asya, 'If, ala ma mbee na ala ma ītina

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۝

51. Onthe makoombanw'a vamwe nthīnī  
wa īvinda yīla yiītwe mŭthenyanī  
mŭnyuve.

لَنَجْوَِعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۝

52. 'Indī, Inyw'ī ala mŭthyoekeke na  
mŭleete ŭla w'o,

نَعْمَ رَبُّكُمْ إِنَّهَا الصَّائِرُونَ الْعِصَابُونَ ۝

53. 'Inyw'ī vate nzika, mŭkaya ma mŭtī  
wa Sakkum,

لَا كِلُونُ مِنْ شَجَرٍ مِّنْ زُقُومٍ ۝

54. 'Na mŭkausŭsya mavu menyū namo,

فَمَالَتُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۝

55. 'Navo mŭkanyw'a kīw'ū  
kŭtheŭkīte,

فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۝

56. 'Künyw'a ta ngamile yina waüni vyü.

فَشَرِبُونَ شَرْبَ الْهَيْمِ ⑤

57. UÜ Okeethwa wI mÜthokany'o woo  
MÜthenyanI wa Ütwio.

هَذَا تَزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ⑥

58. IthyI nItÜmÜmbIte inyw'I. NtkI, IndI  
inyw'I müyItkItaa Üu?

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَلُّونَ ⑦

59. Inyw'I mÜsÜanIaa ata tÜÜ wa Ilövoto  
ya manzIyIla mumasya?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَنْتَوْنُ ⑧

60. Inyw'I ninyw'I müyÜmbIte yo kana  
IthyI NithyI MÜmbi?

أَ أَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ⑨

61. IthyI nItwIyIaIte kIkw'Ü kwenyu  
inyw'onth; na IthyI tÜitonya kÜsiIwa.

نَحْنُ قَدْ رَبَّانَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ⑩

62. Kuma kÜalyÜIwa kwa myÜmbIwe  
yenyu ya yu na kÜmÜkIlyä inyw'I  
kÜrw'Ika kIndÜ kIla inyw'I mütena woni  
wäkyo.

عَلَى أَنْ يُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِي مَا  
لَا تَعْلَمُونَ ⑪

63. Na inyw'I vate nzika, nImÜmanyIte  
Ümbi Üla wa mbee. NtkI, IndI, inyw'I  
mÜte kÜmanya?

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ⑫

64. Inyw'I nImwonaa kIla müvandaa?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ⑬

65. Inyw'I ninyw'I mÜkIlanasya kana  
NithyI MÜkImesya?

أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ⑭

66. Takethwa IthyI nItwendie Üu IthyI  
twIthwa twakIalyÜIle ta mavuti, IndI  
inyw'I müitiwa mÜkIta.

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلِمْتُمْ ظُلْمًا ⑮

67. MÜkyasya, 'IthyI twI anange!

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ⑯

68. Aiee, ithyI twI avene kIla kIndÜ.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ⑰

69. Inyw'I nImÜkyonaa kIw'Ü kIla inyw'I  
mÜnyusaa?

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ⑱

70. Inyw'I ninyw'I mOkItheeasya kuma mathweonI, kana IthyI NithyI M0eti?

ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ السَّمَاءِ أَمْ عَنِ الْمَرْئُوتِ ۝

71. Takethwa IthyI nItwendie Ou, IthyI twIthwa twakIsamIthisye 00. NIkiI, IndI inyw'I m0te m0vea?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۝

72. Inyw'I nImwona mwaki 0la inyw'I m0vuvaa?

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۝

73. Inyw'I nInyw'I m0se0vasya m0ti n0nd0 waw'o, kana NithyI M0se0vya?

ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَهَا أَمْ عَنِ الْمُنْشُونَ ۝

74. IthyI t00tw'IkIthItye ta 0lilikany'o na 0tandIthyo kwa aendi-ma-kyalo.

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكُرَةً وَفَصًّا لِلْمُقْوِينَ ۝

75. Kwa Ou, taIa syIthwa ya MwIai waku 0la-M0nene.

لَقَدْ يَجْعَلُ فَسِيحٌ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

### LUKU 3

76. Aiee, Nyie nIvIita na mwovano wa ndata---

فَلَا أَقْسَمُ بِمَوْجِعِ النُّجُومِ ۝

77. Na, ow'o, kyu nI kIthit0 kInene, takethwa inyw'I nImwamanyie.

وَأِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۝

78. Kana Ino ow'o nI Kulani ndaIku,

إِنَّهُ لَقَرَأَنكَ كَرِيمٌ ۝

79. NthInI wa Ivuku Is0vIku nesa,

فِي كِتَابٍ مُكْنُونٍ ۝

80. YIla vai 0kayIkiita ateo asu ala matheetw'e.

لَا يَشْهَدُ إِلَّا الْبُطْهُرُونَ ۝

81. NI 0vuany'o kuma kwa MwIai wa nthI syonthe.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

82. Inyw'I IndI m0kamyosa ngewa Ino nthu na wangangani?

أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُذْهِبُونَ ۝

83.Na ōlei wayo wenyu mwfutwĩkĩthya  
taw'o nzĩa ya mūtũlle wenyu?

وَنَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَلِّبُونَ ۝

84.Nĩkĩ, Indĩ, yĩla thayo wa mũndũ  
mũndũkwa'a ōvikaa mũmeonĩ,

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُمُومَ ۝

85.Nenyu kavindanĩ kau o mũsyaĩsye---

وَأَنْتُمْ جِنْدٌ تَنْظُرُونَ ۝

86.Na lĩthĩ twĩthĩawa nake vakuvĩ  
mũno kũmũvĩta inyw'ĩ, Indĩ inyw'ĩ  
mũyonaa---

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ۝

87.Nĩkĩ, Indĩ, ethwa inyw'ĩ  
mũimakwĩtwa mũkũlw'e.

فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ۝

88.Inyw'ĩ mũitonya kũtũnga ĩtina,  
ethwa mwĩ ma w'o?

تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

89.Yu ethwa we nĩ ōmwe wa asu ala  
manengetwe ōthengeanũ na Ngai,

فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۝

90.Indĩ Kwake ve ōkiakisyo na mũuke  
mũseo na mũũnda wa Utanu;

فَرُوحٌ وَرِيحَانٌ هَـذَاجَتْ نَعِيمٍ ۝

91.Na ethwa we nĩ ōmwe wa ala me  
kw'okonĩ kwa aũme,

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَغْطَبِ الْيَمِينِ ۝

92.Indĩ mũuo wĩthwe ĩũũ waku we ōla  
umĩte kwa asu ma kw'oko kwa aũme.'

فَسَلِّمْ لَكَ مِنْ أَغْطَبِ الْيَمِينِ ۝

93.Indĩ we ethwa nĩ wa ala maleaa w'o  
na me ĩvĩtyonĩ,

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ الضَّالِّينَ ۝

94.Indĩ kwake kũkeethwa mũthokany'o  
wa kĩw'o kĩtheũkĩte,

فَنَزَلُ مِنَ حَيْمٍ ۝

95.Na kũvya nthĩnĩ wa Ngiena.

وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ۝

96.Nĩ w'o, ōũ nĩ w'o wa w'o.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ۝

97.Kwa ũu, taŵa syĩtwa ya Mwĩai waku  
Ula-Mũnene.

يَا فَسَيَحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

سُورَةُ الْحَدِيدِ مَدَنِيَّةٌ

**AL – HADIID**  
(Wavuanŵ'e Madina)

1.Syítwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũítwe nĩ ũlau, Usũítwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kŋla kyonthe ona kŋva kŋ matunŋ na  
ŋŋlŋ wa nthŋ nŋkŋmŋŋtaŋaa Ngai Mwene  
Vinya W'ontha; na We nŋ We Wŋ-Vinya,  
Ula- Mŋŋ.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ  
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٧﴾

3. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake; We  
nũnenganae thayũ na nũetae kĩkw'ũ; na  
We Ena ũtonyi ũlũ wa syĩndũ syonthe.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعْجِ وَيُمِيتُ ۖ  
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥﴾

**4.We nĩ We Mwambiĩĩlyo na Mũminokĩlyo, Wĩ-Utheinĩ na Mũvithe, na We nĩwĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.**

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾

5. We nĩ We woombie matu na nthĩ kwa mavinda thanthatũ, na Indĩ atĩnĩka We-Mwene Kĩvĩlanĩ-Kya-Usumbĩ. We nũmanyaa kĩla kĩlikaa ũũũ wa nthĩ na nũmanyaa kĩla kyumaa nza wayo, na kĩla kĩtheaa kuma ĩtunĩ na kĩla kyambataa ĩtunĩ. Na We E-vamwe nenyu ovonthe vala inyw'ĩ mũtonya kwĩthwa mũĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmonaa maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ  
أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُعَلِّمُ مَا يَلِجُ  
فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ  
السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ  
مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٥٠﴾

6. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake; na  
maũndũ on the matũngawa Kwake.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ  
الْأُمُورُ ﴿٦﴾

7. We atumaa ūtukū wīslā nthīnī wa mūthenya na mūthenya wīslā nthīnī wa ūtuku; na We nīwīslī nesa vyū maūndū onthe ala me nthīnī wa ithūi.

يُولِجُ النَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤْخِذُ النَّهَارَ فِي  
النَّيْلِ وَهُوَ عَلَيْنَا بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑤

8. Mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, na umyai *nzĩanĩ* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kuma katĩ wa ila We ũmũtwĩkĩthĩtye inyw'ĩ atĩfwa. Na ala katĩ wenyu metĩkĩlaa na kumya makeethwa na Ituvi Itene.

9. Nĩkĩ inyw'ĩ mũtamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyĩla Mũtũmwa nũmwĩtaa inyw'ĩ mũmwĩtkĩle Mwĩai wenyu, na We nũminĩte kwosa ũtianĩo kuma kwenyu, ethwa ow'o inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli?

10. We nĩ We ũtheeasya Syama nthu kwa mũthũkũmi Wake, nĩkana we atonye kũmumya inyw'ĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla *mũthemba* wa kĩvindu kũmũtwaa kyenĩnĩ. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũuu na Ausũtwe nĩ tei kwenyu.

11. Na nĩkĩ inyw'ĩ mũtaumasya *nzĩanĩ* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyĩla ũtĩfwa wa matu na nthĩ nĩ Wake? Ala katĩ wenyu maumisye na mokitie mbee wa ũkĩlyo ti ũndũ ũmwe na *asu ala meekie Du ĩina*. Mo me ĩolũ kwa ivĩla mbee wa ala maumisye na mokitie ĩtina. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũmanyi wa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

## LUKU 2

12. Nũũ we ũla ũkamũnenge Ngai Mwene Vinya W'onthe ngova nzeo? Nĩkana We akamyongeela yo kũndũ kwĩlĩ kwoondũ wake, na we akethwa na mũthĩnzĩo mũlau.

أَمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَ كُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ①

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالرَّسُولِ يَذْكُرْكُمْ تُؤْمِنُوا بِهِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ①

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَعَدُوٌّ حَنِيمٌ ①

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَّكَ أَكْثَرَ دَرَجَةً ۚ مَنْ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقْتِهَا وَلَا وَعَدَ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ①

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ لَهُ ۚ وَاللَّهُ أَجْرُ كَرِيمٌ ①



13. Na *sOan'ai* mOthenya ūla we ūkamona etfklī aūme na etfklī aka, kyeni kyoo kfi semba mbee woo na mokonī moo ma aūme, *namo makatawv'a*, 'Uvoo-mūseo kwenyu ūmūnthī! Mūūnda ūla ūvūflaa tūlūsī uungu wayo, vala inyw'ī mūkekalaa. Usu nī ūtanu mūnene.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خُلِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

14. Mūthenya ūla angangani aūme na angangani aka makamatavya ala metfklīaa, 'Twetelei ithyī *vanini* nīkana twose kyeni kuma kyenīnī kwenyu,' na ūndī *mo* makatawv'a 'Syokai, *ethwa* inyw'ī nīmūtonya, na ūndī manthai kyeni.' Na ūndī vakeekūwa ngūka katī woo yīna mūomo nthīnī wayo. Na nthīnī waw'o vakeethwa tei w'onthē na mbee, na nza yaw'o, vakeethwa ūsilūlo.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسِمَ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٤﴾

15. Mo makameta mo *makyasya*, 'Ithyī tūyaī o vamwe nenyu?' Namō makamasūngīa, 'II, ūndī inyw'ī nīmwelīkilye matatwanī inyw'ī ene na mweethwa na nzika na mawendi menyū mathūku mamūkenga inyw'ī kūvika ūtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthē wavika. Na Mūkengani nīwamūkengie inyw'ī ūlūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

يُنَادُوهُمْ أَمْ أَنَا نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿١٥﴾

16. Kwa ūu, ūmūnthī, vai kyovosya kīkwūtfklīwa kuma kwenyu, ona kuma kwa ala maleile kwūtfklīa. Wūkalo wenyū wa mūthya nī Mwakinī; ūsu nīw'o mūnyanyae wenyū; na nī vandū vathūku va kwūkala.

فَالْيَوْمَ لَا يُوْعَدُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاهُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاهُمْ وَبَشِ الصَّيْرِ ﴿١٦﴾

17. Yo ūvinda ti ūviku kwa asu ala metfklīaa kwūw'a ngoo syoo syūnyivūtye syalīlikana Ngai Mwene Vinya W'onthē

أَمْ يَأْتِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا

na w'o ūla Otheete *kwoo*, na kana mo maikethwe ta asu ala manengetwe Ivuku mbee woo na Ivinda yaasavangw'a kwoond0 woo, Indl ngoo syoo nlsyoomlthiw'e, na aingl moo nl ath0ku?

18.Manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe n0m1thay00kasya nthl Itina wa k1kw'0 kwayo. Ithy1 t0itw'1k1th1tye Syama kw1thwa ntheu kwenyu, n1kana inyw'1 m0tonye k0manya.

19.Ta kwa a0me ala maumasya nthembo na iveti ila syumasya nthembo, na kwa asu ala mam0kwatasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ngova nzeo-- Tkongeleelwa k0nd0 kw1ll kwoond0 woo, na ota 0u, m0th1nz1o wa nda1a 0keethwa w1 woo----

20.Na ala mamw1tk1laa Ngai Mwene Vinya W'onthe na At0mwa Make, na mo me Maw'o na Ng0s1 mbee wa metho ma Mw1ai woo, mo makeethwa na m0th1nz1o woo na kyeni kyoo. Indl ta asu ala matetk1laa na k0m1lea M1soa Yait0, aa n1mo ekali-ma-Ngienanl.

### LUKU 3

21.Manyai kana thay0 wa nthl Ino no 1thau na ng0l t0, na wanake, na *mwamb1l1llyo* wa kw1kath1la katl wenyu, na wendi wa k0k1lany'a 0thw'ii na syana. *Thay0 00* nl mbua 1la yuaa 1kamesya mboka ila imatanasya a1mi. Na Indl nlsy0maa na iikalaa ta 1laa ya m0tl; na iit1lkanga ilungu *ta mav0a*. Na Itunl ve 0s1llo mwai, na 0ekeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe *ota 0u*, na 0tanu *Wake*. Na thay0 wa nthl

الْكِتَابِ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ  
قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ⑩

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ فِي الْأَرْضِ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ  
بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ⑪

إِنَّ الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ  
قَرْضًا حَسَنًا يَضَعُ لَهُمْ لَهُمْ أَجْرًا كَرِيمًا ⑫

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ  
وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَتُؤْتَوْنَهُمْ  
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ  
الْجَحِيمِ ⑬

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهَؤُلَاءِ زِينَتُهُ  
وَتَفَاخُرُهُمْ يَبْتَغُونَ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ  
كَثَلٍ غَيْرِ غَيْرِ غَيْرِ غَيْرِ غَيْرِ غَيْرِ غَيْرِ غَيْرِ  
قَدَرِهِ مَصْفُورًا ثُمَّ يَكُونُ حُطًا وَفِي الْآخِرَةِ  
عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ  
وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ⑭

ino nĩ mana na Otanu wa kavinda na syIndũ sya ūkengani.

22. Kĩlany'ai mOndũ na ūla ūngĩ mOimanthā ūkeo kuma kwa Mwĩai wenyu na Itu, yĩla ūthanthau wayo nĩ ta ūthanthau wa itu na nthĩ; yo yĩsũvĩtw'e kwoondũ wa asu ala metĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mũtũmwa Wake.

سَاقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا  
كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا  
بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ  
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٢﴾

23. Vai mbaanga yonekaa Iũlũ wa nthĩ kana Iũlũ wenyu ene, ateo nĩnandĩke nthĩnĩ wa Ivuku mbee wa Ithĩ tũtamĩetete---vate nzika, Ūu nĩ Ūvũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ  
إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى  
اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٣﴾

24. Nĩkana inyw'ĩ mũikakwatwe nĩ kyeva Iũlũ wa syIndũ ila sya kuma kwenyu ona mũikekathĩle nũndũ wa syIndũ ila We Ūmũnengete inyw'ĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamwendaa mwĩkathĩĩ ūla wĩkengaa we mwene.

لَيْسَ لَكَ تَأْسَرُ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُونَ بِمَا أَسَكُمُ  
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٤﴾

25. Na ta asu atoonu na meylāfaa andũ methwe me atoonu. Na ūla ona wĩva ūsyokaa Itina, Indĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē Nĩwĩyĩanĩsyē-We-Mwene, ūla Waĩĩtwē-Nĩ-Ndaĩa syonthe.

الَّذِينَ يَخْلُونُ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَغْيِ وَمَنْ  
يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٥﴾

26. Nĩw'o, Ithĩ twamatũmie Atũmwa Maitũ mena Syama nĩtheu na twamatheesya mo vamwe na Ivuku na Kĩthimi nĩkana andũ matonye kwĩka ūlũngalu; na Ithĩ nĩtwatheesye kĩlaa, nthĩnĩ wakyo ve mĩio yĩ vinya mwingĩ wa Ūvoo wa kaũ na maũtandĩthyo maingĩ kwa mbāa andũ, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē atonye

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ  
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا  
الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ  
وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ

kUvathUkany'a asu ala mamUtethasya  
We na AtUmwa Make ona kau We  
ekalaa atekwoneka. Vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe AusUftwe nI  
Utonyi, Mwene-Vinya.

عَالَمٌ ۝۲۸  
لِلَّهِ قُوَّةٌ عَظِيمَةٌ ۝۲۹

#### LUKU 4

27.Na IthyI nItwamUtUmie Noa na  
Avalamu, na katI wa mbeU yoo tweekIie  
wathani na Ivuku. Kwa Ou, amwe moo  
nImaatIle Utongoi, IndI aingI moo maI  
mbaa-matU.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي  
ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَ  
كَثِيرٌ مِنْهُمْ فَسِقُونَ ۝۲۹

28.IndI IthyI nItwatumie AtUmwa MaitU  
maatIla nyaI syoo; na IthyI nItwatumie  
Yesu, mwana wa Malia, amaatiIle mo, na  
IthyI nItwamUnengie we Uvoo-MUseo.  
Na IthyI nItweekIie Ou na tei nthInI wa  
ngoo sya asu ala mamwItIkIlile we. IndI  
wIlei Ula meeseUvIsye IthyI  
tUyaameyIafa mo IndI kwoondU wa  
kUkwata Inee ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe; IndI mo mayaaUtwaIla  
kwIlanana na w'o wa w'o. IndI IthyI  
nItwamanengie Ituvi yoo amwe katI wa  
asu ala meetIkIlile, IndI aingI moo nI  
mbaa-matU.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى  
ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي  
قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابِيَّةً  
إِيتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ  
رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَائِهَا فَأَتَيْنَا  
الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ  
فَاسِقُونَ ۝۳۰

29.Inyw'I ala mwItIkIlIaa! MUkIei Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na mwItIkIlei  
MUtUmwa; We akamUnenge inyw'I  
kIanda kUndU kwIInI kya tei Wake, na We  
akamUseUvIsya inyw'I kyeni kIla  
mwIendelaa nthInI wakyo, na  
akamUnenge inyw'I Uekeo, na nIw'o  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nI  
MUekanI-MUono VyU, UsUftwe nI tei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرُسُولِهِ  
يُؤْتِكُمْ كَفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ  
نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ  
رَحِيمٌ ۝۳۱

30.NIkana AndU-ma-Ivuku maikasUanIe  
kana mo Masilamu matiI na Utonyi wa

لَيْسَ لَكَ عَلَى شَيْءٍ  
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ

Okwata Undũ wa mumo wa Ngai Mwene  
 Vinya W'onthe; oyŋla mumo wŋ mokonŋ  
 ma Ngai Mwene Vinya W'onthe vyũ We  
 aũnenganae kwa Ūla We wendaa. Na  
 Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Mwŋai-  
 Wa-Mumo mwingŋ.

بِشَاءِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝

## سُورَةُ الْمُجَادِلَةِ مَدَنِيَّةٌ

(58)

## AL - MUJAADILAH

(Wavuanĩw'e Madina)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

2.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩw'ite ūneeni wakyo *kĩveti* kĩa kĩetete kĩlo kyakyo kwaku ūlũ wa mũũme wakyo, na kĩkamwĩkaĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩw'ite ngewa yenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

3.Asu katĩ wenyu malũngasya iveti syoo na kũsyĩta maa-nyinyia moo; maa-nyinyia moo no asu ala mamasyaite tũ; na mo vate nzika maeaa ngewa nthũku na ĩte ya w'o; ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũvetangi-Wa-Naĩ, Mũekanĩ-Mũno Vyũ.

4.Na mo asu ala masyĩtaa iveti syoo maa-nyinyia moo, na ĩndĩ maisyoka kũneena oũndũ maneenete, *Usililo wa ūu*, nĩ kũmĩenge ngombo ūthasyo mbee wa matanamba kũkiitana mũndũ na ūla ūngĩ. Uu nĩw'o inyw'ĩ mũtaĩtwe naw'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwĩsĩ-Nesa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

5.Na ūla ūtena *ĩmwe*, nomũvaka atĩle kũya kwa myei ĩĩ ĩatĩanĩe, mbee wa matanakiitana. Na ūla w'onthe ūtatonya kwĩka ūu, aĩĩtwe nĩ kũĩthya andũ nya mĩfongo thanthatũ. Inyw'ĩ mwĩyĩatwe ūu, nĩkana mũtonye kũmũkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe w'o na

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْكِي إِلَى اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَبِيعٌ بَصِيرٌ

الَّذِينَ يُظْهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ ۚ إِنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا الْآلُ وَلَدَتْ لَهُمْ وَ ۚ إِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَ زُؤْرًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ

وَالَّذِينَ يُظْهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحَرِيرُ رَقَبَةٍ ۚ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَنَاسَأَ ۚ ذَلِكُمْ تَوَعَّظُونَ بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَنَاسَأَ ۚ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ سَكِينَةً ۚ ذَلِكَ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلَا تَكْفُرُ بِهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ

Mŭtŭmwa Wake. Na Ino nĩ mĩvaka ĩla  
yĩtwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe;  
na ve ũsilĩlo wĩ woo kwa alei.

6.Ala mamŭkaananĩasya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake,  
makasonokw'a ona mbee woo; Na Ithyl  
nĩtŭminĩte kũtheesya Syama nthandĩku.  
Na alei makeethwa na ũsilĩlo wa  
kũmathĩnia.

7.Mŭthenya ũla Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ũkamokĩlya onthe vamwe, We  
akamamanyĩthya mo ũndũ meekie.  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩlte  
ŭtalo wamo, oyĩla mo nĩmoolilwe nĩ mo.  
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ  
Ngũsĩ ĩlũlũ wa syĩndũ syonthe.

## LUKU 2

8.We nowonaa kana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nũmanyaa syĩndũ ĩla syĩ  
matunĩ syonthe na ĩla syĩ ĩlũlũ wa nthĩ?  
Vai nzaama ya kĩmbithĩ ya andũ atatũ,  
ĩndĩ We nĩ wa kana, kana ya atano, kana  
ya aingĩ, ĩndĩ We E-vamwe namo ovala  
vonthe mo matonya kwĩthwa maĩ. Na  
ĩndĩ Mŭthenyanĩ wa Uthayũkyo, We  
akamamanyĩthya ũndũ mo meekie.  
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa vyũ.

9.We noũmonete asu ala mavatiwe  
kwĩthwa na nzaama sya kĩmbithĩ na ĩngĩ  
kũsyoka maũndũnĩ ala mavatiwe, na  
kũneenany'a na kĩmbithĩ ĩlũlũ wa naĩ na  
ũtũli-wa-mĩlao na wau wa matũ kwa  
Mŭtŭmwa? Na yĩla mo mooka vala we  
ũĩ, maũkethasya na ngethi ĩla Ngai  
Mwene Vinya W'onthe ũtaũkethetye

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَقَدْ كُتِبَ  
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ  
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ⑤

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا  
أَخْضَلَهُ اللَّهُ وَرُسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑥

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ  
مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَايَهُمْ وَلَا  
خَبْرَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَى مِنْ ذَلِكَ  
وَلَا أَكْشَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ  
يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ  
شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑤

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ  
بِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَبَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْعُدْوَانِ  
وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا

nayo we; Indī kafi woo ene maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe aleaa kŭtŭsiŭŭla nŭndŭ wa ŭndŭ ithyŭ tŭneenaa nŭkŭ? Ngiena nŭmeanŭ mo vala mo makavŭla; na nŭ wŭkalo mŭthŭku mŭno vyŭ!

10. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Yŭla inyw'ŭ mŭŭneenany'a na kŭmbithŭ mwŭ vamwe, mŭŭkaneenany'a ŭlŭ wa wŭki-wa-naŭ na ŭtŭli-wa-mŭlao na wau wa matŭ kwa Mŭtŭmwa, Indŭ neenany'ai ŭlŭ wa kwŭka ŭlŭngalu, na mŭkŭei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ŭla inyw'ŭ mŭkombanw'a Kwake inyw'onthe.

11. Kŭmbana mbŭmbano sya kŭmbithŭ kwoondŭ wa ieleelo nthŭku nŭ kwa Satani tŭ, nŭkana we atonye kŭmekŭla kyeva ala metŭkŭlaa; Indŭ ŭu ndŭtonya kŭmathŭkya ona vanini, ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganŭte ŭthei. Na etŭkŭli nŭmaŭŭtwe nŭ kwia wŭkwatyŭ woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

12. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Yŭla inyw'ŭ mwatavw'a, 'Nenganei ŭthei!' nthŭnŭ wa mbŭmbano syenyu, Indŭ nenganei ŭthei; Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŭseŭvŭsyia inyw'ŭ ŭthei. Na yŭla kweew'a, 'ŭkŭlai!' Indŭ ŭkŭlai; Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŭkŭŭya asu ala metŭkŭlaa kuma kafi wenŭyu, na asu ala manengetwe ŭmanyi, kwŭanana na ivŭla syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nŭmanyaa—Nesa ŭndŭ inyw'ŭ mwŭkaa.

13. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Yŭla inyw'ŭ mŭŭmwona Mŭtŭmwa ŭtee, umyai

لَمْ يُجِبْكَ بِهِ اللَّهُ ۖ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ ۚ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْطَوْنَ ۚ  
فَإِنَّ الْمَصِيرَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا  
بِالْأَسْمَاءِ الْعُذْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا  
بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ۝

إِنَّمَا التَّجْوِي مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا  
وَلَيْسَ بِضَارٍّ لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ  
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي  
الْمَجْلِسِ فَانْفَسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ ۚ وَإِذَا قِيلَ  
انْشُرُوا فَانْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ  
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ  
خَبِيرٌ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقُولُوا  
بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةٌ ۚ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ



وَاطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدْ وَاقِنَ اللَّهِ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾

مَا أَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ  
صَدَقْتُمْ ۖ فَإِذَا لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ  
فَأَقِمْو الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا اللَّهَ وَ  
رَسُولَهُ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٠﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ  
مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكُذِبِ  
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا  
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾

اِتَّخَذُوا اٰيٰمَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ  
اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥﴾

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنْ  
اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٥﴾

19. Mūthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamokīlya onthe vamwe, Mo makeevīta Nake We tond0 mo meevītaa mbee waku we, namo makas0anīa kana mena kīnd0 kya kwīw'īlka nakyo. Yu vate nzika, mo nī mo ala akengani.

يَوْمَ يَبْتَلِيهِمُ اللَّهُ جَبِينًا فَيَخْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَذِبُونَ ﴿١٩﴾

20. Satani nūkwatīte Onene īōlō woo, na nūmōlīthītye kūmōlīlīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe. Yo nī nguthu ya Satani. Yu vate nzika, no nguthu ya Satani īlā īyīna wasyo.

اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَّا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Vate nzika, ala mam0kaananīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūt0mwa Wake, makeethwa katī wa ala me ītheo mūno vyū.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢١﴾

22. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūtwtīte mwīlao: 'Vate nzika vyū, Nyie nīngasinda, Nyie na At0mwa Makwa. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūtwe-nī-Utonyi, Mwene-Vinya.

كَتَبَ اللَّهُ لَا غَلِبَ لَنَا وَأَرْسَلْنَا إِلَّاهُ قَوْمِي عَزِيزٌ ﴿٢٢﴾

23. We ndwī īvinda ūkona and0 ona meva ala mamwtītkīlīte Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūt0mwa Wake ona Mūthenya wa M0min0kīlyo maimenda ala mam0kaananīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūt0mwa Wake, ona ethwa nī maaīthe moo kana syana syoo kana anaa-īthe moo, kana and0 ma ndū0 sya mūkautī woo. Aa nīmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wtīkīte mūtīkīlō wa w'o na ala We ūmekīte vinya na ūvuany'o kuma Kwake-Mwene. Na We akamalīkya nthīnī wa Mīūnda īlā īvtīlīaa tūlūsī uungu wayo. Vau nīvo mo makekalaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīlwendeew'a nīmo namo nīmwendeew'a nī We. Mo nī nguthu ya

لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنَّا وَيَدَّعِيهِمْ بِجَنَّتِ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَّا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ

Ngai Mwene Vinya W'onthe.  
Ithukĩĩsyei *Inyw'ĩ andũ!* No nguthu ya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩla  
ĩkasinda.

الْقَارُونَ

## سُورَةُ الْحَشْرِ مَدَنِيَّةٌ

(29)

AL - HASHR  
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe nĩ tei.

2. Syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ nimũtafaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na We nĩ We Wĩ-Vinya, Mũĩ.

3. We nĩ We ũla wamaumisye alei kafi wa Andũ-ma Ivuku na kuma mĩsyĩnĩ yoo ĩinda ya kũthama kwa mbee. Inyw'ĩ mũyasũanĩaa kana mo nĩmatonya kuma, namo masũanĩaa kana mbeenge yoo nĩtonya kũmasiĩla mo vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamaumĩĩle mo ĩvindanĩ yĩla mo matataĩthasya, na nĩweekĩe wia nthĩnĩ wa ngoo syoo, kwa ũu, ĩmanyĩsyei kuma vau, ala mwĩna metho!

4. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndatwĩte kũthama kwoo, We vate nzika, ethwa amasiĩle vangĩ ovaa ũlũ wa nthĩ ĩno. Na Itunĩ mo makeethwa na ũsilĩlo wa Mwaki.

5. Kĩtumi nũndũ nĩmamũkaananĩsyee Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, nā ũla ũmũkaananĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o vyũ, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai mũno kwa kũĩvanĩsya.

6. Mĩtende ĩla mwatemie kana mwamĩleka ĩũngeme ona yĩva wai kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

هُوَ الَّذِي اَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوْا أَنَّهُمْ مَالِغَتُهُمْ فَخُصُوهُمْ فَمَنْ اَلَّهُ فَاتَّهَمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوْا وَقَدَّ فِي قُلُوْبِهِمُ الرِّيبَ يُخَوِّدُوْنَ يَبُوْثُهُمْ بِاَيْدِيهِمْ وَاَيْدِي الْمُؤْمِنِيْنَ فَاعْتَبِرُوْا يَا اُولِيَ الْاَبْصَارِ

وَلَوْلَا اَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَاقُّوْا اللَّهَ وَرَسُوْلَهُ وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَانَ اللَّهُ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

مَا ظَنَنْتُمْ مِنْ لَيْتَكُمْ اَوْ تَرَكْتُمْهَا قَائِمَةً عَلٰى اَصْوِلِهَا يٰۤاٰذِنِ اللّٰهُ وَيُخْرِجْ الْفٰرِسِقَيْنِ

W'onthe, na nkana We atonye  
kūmasonokya eki-ma-naŋ.

7.Na kŋla ona kŋva Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūmūnengete Mūtūmwa Wake  
kya mūtavo kuma kwoo, inyw'I  
mūyaakūlya mbalasi kana ngamŋle. Indŋ  
Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae  
ūtonyi kwa w'onthe ūla We wendaa; na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na  
ūtonyi ūlūlū wa syŋndū syonthe.

8.Kŋla kyonthe Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ūmūnengete Mūtūmwa ta  
mūtavo kuma kwa andū ma mŋsyŋ, nŋ  
kwoondū wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na Mūtūmwa Wake na andū  
make, na ndiwa, na ngya, na mūendi-wa-  
kyalo, nkana iikethwe ikŋaanŋw'a  
athw'ii tū katŋ wenyu. Na kŋla kyonthe  
mūtūmwa ūnūmūmūenge inyw'I, kyosei;  
na kŋla kyonthe wamūvata, ekanai  
nakyo. Na mūkŋei Ngai Mwene Vinya  
W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nŋ Mwai Mūno kwa  
kūŋvanŋsya.

9.Mūtavo ūsu nŋ kwoondū wa Evithi  
ngya ala maŋūngilw'e kuma mŋsyŋnŋ yoo  
na mothw'ii moo maimantha mumo  
kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
na ūtanu Wake, na kūmūtetheesya Ngai  
Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa  
Wake. Aa nŋmo ala ma w'o nthŋnŋ wa  
mūŋkŋto woo.

10.Na asu ala maseūvŋtye mūsyŋ woo  
nthŋnŋ wa mūsyŋ ūū mbee woo na nŋ  
meetŋkŋŋe mūŋkŋto, nŋmamendete ala  
mookie kwoo nūndū wa wŋvitho, na  
mayal na wendi ngoonŋ syoo ona wŋva

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ  
عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ  
رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ  
وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّكِينِ  
وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةٌ بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ  
وَمِنْكُمْ وَمَا أَسْكُمُ الرُّسُولُ فُحْدُوَّةً وَمَا نَهَكُمُ  
عَنْهُ فَأَتَتْهُمْ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ  
وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا  
وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحْجَبُونَ  
مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ

ŦolŦ wa syŦndŦ ila mo manenetwe,  
Evithi IndŦ mo mŦno nŦmendeaw'a  
nŦmo mŦno kŦvŦta ona mo ene ona kau  
mo ene maŦ na Ŧkya. Na oŦla Ŧekanaa  
na kŦw'Ŧu kya thayŦ wake mwene —aa  
nŦmo makasinda.

11.Na w'o mŦtavo nŦ kwoondŦ wa ala  
mookie Ŧtina woo ota Ŧu. Mo maasya,  
'MwŦai waitŦ, tŦekee ithyŦ na anaaia  
maitŦ ala matŦtongoesye nthŦnŦ wa  
mŦŦkŦŦo na ndŦkatie Ŧkundo ya Ŧthatu  
ona vanini nthŦnŦ wa ngoo sitŦ ŦolŦ wa  
asu ala metŦkŦlaa. MwŦai waitŦ! We  
Nue MŦuu MŦno, UsŦŦwe nŦ tei.

## LUKU 2

12.We noŦmonete asu nŦ angangani? Mo  
mamatavasya aneethe moo ala  
matetŦkŦlaa katŦ wa AndŦ-ma-Ivuku,  
'Ethwa inyw'Ŧ mŦkalŦngw'a, ithyŦ vate  
nzika tŦkaendany'a nenyu, na ithyŦ  
tŦikamwŦw'a ona Ŧmw'e ŦolŦ wenyu  
inyw'Ŧ: ithyŦ tŦkamŦtetheesya inyw'Ŧ.  
IndŦ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na  
ŦkŦsŦ kana mo vate nzika nŦ akengani.

13.Ethwa mo makalŦngw'a, mo  
maikaendany'a namo ona vanini. Na  
ona makamatetheesya, kwa Ŧla w'o mo  
maalyŦka na mŦlŦngo yoo, IndŦ mo  
maikatetheew'a.

14.Kwa Ŧla w'o, mo mena wia  
mŦnenange nŦndŦ wenyu ngoonŦ syoo  
kŦvŦta Ngai Mwene Vinya W'onthe.  
KŦtumi nŦndŦ mo nŦ andŦ matena kŦŦko  
kyonthe.

حَاجَةً مِّنَّا أَوْ تَوَاضَعُوا لِنُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ  
كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوَفِّ شَيْخَ نَفْسِهِ  
فَإُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥٩

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ  
لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا  
تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ  
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ٦٠

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ  
كَفَرُوا مِن أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِن أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ  
مَعَكُمْ وَلَا نَطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ  
لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ٥٩

لَئِن أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا  
لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُوَلِّنَنَّ الْأَدْبَابُ  
ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَهُمْ ٦٠

لَا نَسْأَلُكَ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ  
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ٦١

15. Mo maikokita nenyu kImwI ateo nthInI wa mIsyI Ila mIUmU kana Itina wa ngUta sya nyumba kana mbai, kOkita kwoo katI woo ene nI kwai. We wIsUanIa kana mo nImakwatene, IndI ngoo syoo nI mbaanIku. KIturni nUndU mo nI andU matena kIIfko.

لَا يَمَاتُونَ كَمَ جَنِينًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ  
مِنْ وَرَاءِ جُدٍ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شِدِيدٌ تَحْسِبُهُمْ  
جَنِينًا وَقُلُوبُهُمْ سَتَى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

16. Uvoo woo nI ta Uvoo wa asu ala kwa Ivinda Ikuvi maI mbee woo, masamie Usyao wa meko moo mathOku. Na ve OsilIlo wI woo kwoondU woo.

كَشَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاتُوا بَالٍ أَمْرِهِمْ  
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

17. UilyI ta Oa wa Satani, yIla OmUtavasya mUndU, 'NdOketIkIle,' IndI yIla we walea kwItIkIla, amwIaa, 'Nyie ndi UndU ndonya OkwIka we; Nyie nImOkIaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, MwIai wa nthI syonthe.

كَشَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ  
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

18. Na mUminOkIlyo woo eI nIkana mo makeethwa nthInI wa Mwaki. MakIkala vo. Yu nIyo Iuvi ya eki-ma-naI.

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَ  
ذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

### LUKU 3

19. Inyw'I ala mwItIkIlaa! MOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe; na kIla thayU nUsisye UndU UUtongosya kwIka kwoondU wa OnI. Na mOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe NUmanyaa-MaUndU onthe ala inyw'I mwIkaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مِمَّا كَسَبَتْ  
لَعَلَّهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

20. Na mUikethwe mUilyI ta asu ala moolilwe nI Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwa Uu We nIwatumie mo molwa nI mo ene.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ  
أُولَئِكَ هُمُ الْفَارِقُونَ

21. Ekali-ma-Mwakinĩ na ekali-ma-Mũũndanĩ ti ũndũ ũmwe. No Ekali-ma-Mũũndanĩ ala makatana.

لَا يَسْتَوِي الْأَخْبَثُ النَّارِ وَالْأَخْبَثُ الْجَنَّةِ أَخْبَثُ  
الْجَنَّةِ هُمُ الْفَاقِرُونَ ⑤

22. Takethwa Ithiyĩ twamĩtheetye Kulani Ino Iũlũ wa kũĩma, we vate nzika wĩthwa wamyonie yĩnyivĩtye na ĩkatũkanĩla kati nĩ wia wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na ii nĩ ngelekany'o ila Ithiyĩ twĩte kwa mbaa-andũ nĩkana mo matonye kũsũanĩa.

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَائِعًا  
مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ  
نَضَرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ⑥

23. Vai Ongĩ waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo We, Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa na ala monekaa. We nĩ We Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ  
هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ⑦

24. Vai waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo We, Mũsumbĩ, Umwe-Mũtheu, Mwambĩĩĩĩlyo-Wa-Mũuo, Mũnengani-Wa-Usũvĩo, Mũsiĩĩ, Wĩ-Vinya, Mũkĩĩĩĩy'a, Mũkĩĩĩĩlu-Mũno. Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Mũtheu vaasa Iũlũ wa syĩndũ ila mo mamwĩananasya *We nasyo*.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ  
السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ  
سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ⑧

25. We nĩ We Ngai Mwene Vinya W'onthē, Mũmbi, Mũseũvyā, Mwāĩlyā. Masyĩtwa onthe ala manake nĩ Make. Kyonthe kĩla kĩ matunĩ na Iũlũ wa nthĩ nĩkĩmũtafaa We. Na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Ula Mũĩ.

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى  
يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ  
الْحَكِيمُ ⑨



## سُورَةُ التَّائِيَةِ مَدِيْنَةُ

(٩٠)

## AL - MUMTAHANAH

(WavuanIw'e Madina)

1.SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau,  
Usũtwe nI tei.

2.Inyw'I ala mwĩtkĩlaa!  
Mũikamatw'ĩkĩthe amaitha Makwa na  
amaitha menyu kwĩthwa anyanyae  
menyu, mũimatwĩlaa ũtũmane wa  
wendo, oyĩla mo matawĩtkĩlaa ũla w'o  
wookie kwenyu na kũmũlũngya  
Mũtũmwa nenyu ene kuma mĩsyĩnĩ  
yenyu kĩtumi nũndũ inyw'I  
nĩmũmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe tũ Mwĩai wenyu. Ethwa iny'I  
nĩmwaũmaalaa, kũmyũkitĩla nzĩla Yakwa  
na kũmantha ũtanu Wakwa, mũikamose  
mo kwĩthwa anyanya, mũimatwĩlaa mo  
ũtũmane wa wendo kwa kĩmbithĩ, oyĩla  
Nyie nĩnĩsĩ nesa vyũ maũndũ ala  
mumbũlaa na ala mũvithaa. Na ũla  
wenyu ona wĩva wĩkaa ũu, vate nzika,  
we nĩwĩtye nzĩla ĩla ya w'o.

3.Ethwa mo nĩmeethwa na ũnene tũlũ  
wenyu tũ mo nĩmeyumĩlasya ta amaitha  
ma ũtheinĩ kwenyu, namo  
makatambũũkyā moko moo na nĩmĩ  
syoo kũmwelekela inyw'I mena kĩleelo  
kĩthũku; na mo mena wendi mũnene  
nĩkana inyw'I mũtw'ĩke aleĩ.

4.Ndũũ syenyu sya mũkautĩ ona syana  
syenyu iikamũuna inyw'I ona vanini  
Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo. We  
akaumya ũtwio katĩ wenyu. Na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nĩwona  
maũndũ onthe ala inyw'I mwĩkaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ  
أَوْلِيَاءَ تَلْقَوْنَ إِلَيْهِمْ بِالْمُودَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا  
جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ  
تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ  
فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي فَتُزَوِّدُوا إِلَيْهِمْ  
بِالْمُودَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ  
وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

إِنْ يَتَّقُوا اللَّهَ يَكُونُوا أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ  
أَيْدِيَهُمْ وَالسَّيِّئَةُ بِالسُّوءِ وَذُؤُوا لَوْ  
كَفَرُوا

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ  
يَفْعَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

5. Ve ngelekany'o nzeo kwenyu nthInI wa Avalamu na asu ala me vamwe nake, yIla mo mamatavisye andU moo, 'IthyI tUtiI ūndU nenyu ona wIva, na kIla mUthaithaa vandU va Ngai Mwene Vinya W'onthe. IthyI nItUkwilea syonthe ila inyw'I mUyIhIkIlaa. NivokIItē ūmaitha katI waitU nenyu tene w'onthe, okUvika mUmwItIkIle Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka' -eka ūneeni ūla Avalamu wamUtavisyē Ithe wake, 'Nyie vate nzika, nIngUkwItIsya ūekeo, onakau Nyie ndina ūtonyi wa kUmUkUya Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoondU waku we! Mo nImavoyie Ngai maasya, MwIai waitU, ithyI nItwItē wIkWatyo wItU nthInI Waku na Kwaku nIkW'o twelekelaa na wIlo, na kUmwelekelaa We nIw'o ūaluko wa mUminUkIlyo.

6. MwIai waitU, ndOkatUtw'IkIthye ithyI ūtato kwa asu ala matetIkIlaa, na tUekee ithyI, MwIai waitU; nUndU We wI-Weka Nue WI-Vinya, Ula MUI.

7. Kwa ūla w'o, ve ngelekany'o nzeo nthInI woo kwoondU waku---kwa onthe ala mena wIkWatyo nthInI wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūthenya wa MūminUkIlyo. Na ūla ona wIva ūsyokaa kwa ūla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe NItwIyanIsye-Mwene, WaItwē-NI-NdaIa syonthe.

## LUKU 2

8. NIkUtonya kwIthwa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete wendo katI wenyu na asu ala katI woo yu mwIina ūmaitha namo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe AusUftwe-NI-Utonyi-W'onthe;

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ  
مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا  
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَّلَ بَيْنَنَا  
وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا  
بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبْنَيْهِ لَا اسْتَفْرِجْ  
لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ  
تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنْتَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ⑤

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَافْعَلْنَا  
رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑥

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ  
يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ  
هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑦

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ

na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ MŌekanfi-MŌno-VyŌ, UsŌtwe nĩ tei.

وَنَهُم مَّوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ①

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamŌvataa inyw'ĩ, kŌmanenge ndaſa ala matokitſte nenyu nŌndŌ wa ndĩni yenyu, na ala matamŌlŌngĩtye inyw'ĩ kuma Mĩsyĩnĩ yenyu, kana mwĩthwe mwĩ aseŌ kwoo na kwĩkala namo na ŌlŌngalu; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa ŌlŌngalu.

لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي  
الْدِينِ وَلَمْ يُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ  
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ①

10.Ngai Mwene Vinya W'onthe amŌvataa tŌ, kŌmanenge ndaſa asu ala mokitſte nenyu ŌlŌ wa ndĩni yenyu, na mamŌlŌngĩtye inyw'ĩ kuma mĩsyĩnĩ yenyu, na makamatetheesya angĩ kŌmŌlŌngya inyw'ĩ, kana mŌikatumē ndŌŌ namo, na Ōla ona wĩva Ōtuma ndŌŌ namo----aa nĩmo eki-ma-naĩ.

إِنَّمَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ  
وَأَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَهَرُوا فِيكُمْ  
أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَوَلَّيْكُمْ ①

11.Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Yĩla iveti mbĩtkĩli syooka vala mŌĩ ta Evithi, ikuntkĩlei. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa vyŌ mŌtkĩllo wasyo. Na Indĩ, mweethĩla nĩ mbĩtkĩli w'o mŌikaitŌnge kwa alei. Iveti ii ti mbĩtkĩlye kwoo, onamo ti ettkĩlye iveti ii. Indĩ manengei aŌme masyo alei syĩndŌ syoo ila maumĩtye ŌlŌ wasyo. Na ti ūthŌku kwenyu kwitwaa mwainenge ngaasya syasyo. Na mŌikaie iveti ite mbĩtkĩli kyovonĩ kya mĩtwaano yenyu, Indĩ syo syasyoka kwa alei, Ityai syĩndŌ ila mumĩtye mŌlŌngĩwe; na alei nĩmetye kĩla maumĩtye. Usu nĩw'o ūtwĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nŌtusaa katĩ wenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, MŌĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ فَحُجِّبْنَ  
فَاصْبِرْنَ إِنَّ اللَّهَ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ  
مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهُنَّ حِلٌّ  
لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَأَتُوهُنَّ مَا نَفَقُوا  
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ  
أُجُورَهُنَّ وَلَا تَنْكِحُوا بَعْضَ الْكَافِرَاتِ وَتَلَّوْا  
مَا نَفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ أَنْ تَنْفِقُوا ذَلِكَ عَنَّمُ اللَّهُ  
يَعْلَمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ①

12. Na ethwa kImwe katI wa iveti syaku nIkyathi kuma vala uI kyathi kwa alei, IndI yIla mUkUfvanIsya na kwosa mUavo Umwe kuma kwa alei, manengei etIkIli asu ala iveti syoo iendete syIndU syIlanene na ila mo maumItye kwa alei IŪlU wa iveti syoo. Na mUkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula inyw'I mwItIkIlaa.

13. We Mwathani! YIla iveti mbItIkIli syooka vala ŪI, iia kIthitU kya wIwi mokonI maku kana syo iikamwIlanany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingI, na kana syo iikoya, na iikeka Ūlaalai, kana kŪaa syana syasyo, kana kŪete Ikoani ya kŪsonokya iseŪvItye syo mbene na ūseleke, kana kŪlea kŪkwIw'a we ūndŪnI Ūla wa w'o, IndI ItIkIla ūkŪsI wasyo na ūimŪkŪlya Ngai Mwene Vinya W'onthe aiekee syo. NtW'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MŪekanŪi-MŪno-VyŪ, UsŪftwe nI tei.

14. Inyw'I ala mwItIkIlaa! MŪikatume ndŪŪ na andŪ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmathatIe, ow'o, mo nImayItŪkIte kŪyona Itu tondŪ alei mayItŪkIte IŪlU wa asu ala me mbŪanI.

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَرْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ  
فَعَابَتْكُمْ فَأَتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَرْوَاجُهُمْ قَتْلَ  
مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۝

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى  
أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ  
وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِهِنَّ بِمَا يَنْهَى  
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَفْضِيَنَّ فِي مَعْرُوفٍ  
بَيِّنَةٍ لَهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ  
رَحِيمٌ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ  
لَقَدْ بَيَّنَّا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَبِيسُ الْكُفَّارُ مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ ۝

## سُورَةُ الصَّفِّ مَدِينَةٍ

(٦١)

AL - SAFF  
(Wavianfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kyonthe ona kĩva kĩla kĩ matunĩ na  
kyonthe ona kĩva kĩla kĩ ūlũ wa nthĩ  
nĩkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe; na We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula  
Mũĩ.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ  
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

3. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Nĩkĩ inyw'ĩ  
mũneena ūndũ mũtekaa?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ③

4. Ūndũ ūla ūmenetwe vyũ ūthyũnĩ wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kũneena  
ūndũ inyw'ĩ mũtawĩkaa.

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ④

5. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe amendaa asu ala mokitaa nzĩanĩ  
Yake meylafĩe mĩthĩa mĩlũmu, ota  
mwako *Ūnfw'e* na ūlũlũ.

لَئِنْ اللَّهُ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا  
كَانَهُمْ بَيِّنَاتٌ مَرْصُوصٌ ⑤

6. Na lilikanai yĩla Mose wamatavisye  
andũ make, 'Inyw'ĩ andũ makwa, inyw'ĩ  
mwĩmbũkitĩla kĩ na inyw'ĩ nĩmwĩsĩ kana  
nyie nĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe kwenyu?'

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ لِمَ تَقُولُونَ وَقَدْ  
تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ إِلَهُكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ  
اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑥

7. Na lilikanai yĩla Yesu, mwana wa  
Malia, waisye, 'Inyw'ĩ Aana-ma-Isilaeli,  
vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa na Ngai  
Mwene Vinya W'onthe kwenyu,  
ngĩanĩsya maũndũ ala me mbee wakwa  
na Tola, na ngĩnengane ūvoo mũseo wa  
Mũtũmwa ūla ūkoka ĩtina wakwa.  
Syftwa yake yĩkeethwa nĩ Ahmad.' Na  
yĩla we wamavikĩe mo ena mokũsĩ  
matheu, mo maisye, 'Ūũ nĩ ūoi wĩ  
ũtheinĩ.'

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي  
رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَعَلِدُ فَإِنِّي يَدْعِي  
الْقُرْآنَ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي  
اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا  
سِحْرٌ قَبِيلٌ ⑦

8. Indī n00 ūla ūtonya kwīka īvītyo īnene k0m0vīta we ūla ūse0vasya ūv0ng0 ī0l0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthē yīla we weetwa nthīnī wa īsilamu? Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamatongoeasya and0 eki-ma-naī.

9. Mo nīmendaa k0kīvosya kyeni kya Ngai Mwene Vinya W'onthē na *mīvevo* ya makany'wa moo, īndī Ngai Mwene Vinya W'onthē akeanīsyā kyeni Kyake, ona alei makīmena kyo.

10. We nī We ūla ūm0t0mīte M0t0mwa Wake ena ūtongoi na Ndīni ya w'o, nīkana We atonye k0mīsīndīthya ī0l0 wa ndīni syonthe, ona ethwa asu ala mamwīlanasya Ngai na ngai īngī nīme0mena ūu.

## LUKU 2

11. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Nyie nīmwootele ūtandīthya ūla ūkam0tangīla inyw'ī kuma ūsīllonī wī woo?

12. Nīkana inyw'ī m0mwītkīle Ngai Mwene Vinya W'onthē na M0t0mwa Wake, na ūkitai nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthē na ūthw'īi wenyu na mathayū menyū. Uu nī ūseo m0no kwenyu, takethwa inyw'ī nīmwmamanyie.

13. We akamūkeka inyw'ī naī syenyū, na k0tuma inyw'ī m0like nthīnī wa M0īnda īla īvītkīlaa t0l0sī uungu wayo, na mawīkalo matheu ma kwendeasya nthīnī wa M0īnda ya Tene na Tene. Usu nī ūtanu m0nene.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

يُرِيدُونَ لِيُظَاهَرُوا نُورًا وَاللَّهُ بِأَعْيُنِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٥١﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُفْضِلُكُمْ مِن مَّا دَأَىٰ إِلَيْهِمْ ﴿٥٣﴾

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥٤﴾

يَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي جَنَّاتٍ مَّدِينٌ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٥﴾

14. Na *We akamUnenge inyw'I inee yIngi*  
 Ūla inyw'I mwendete: Utethyo kuma kwa  
 Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŪkIlyo  
 wa vakuvI. Kwa Ūu, tavany'ai Ūvoo  
 mŪseo kwa etIkIli.

وَأُخْرَىٰ يُحِبُّونَهَا نَصْرَ قَوْمِ اللَّهِ وَتَفْعُ قَرِيبًا  
 وَبَشِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ۝

15. Inyw'I ala mwItIkIlaa! IthIwai mwI  
 atetheesya ma Ngai Mwene Vinya  
 W'onthe, tondŪ Yesu, mwana wa Malia,  
 wamakŪlilye amanyIw'a *make*, 'NaaŪ  
 ala atetheesya makwa *nziānI* ya Ngai  
 Mwene Vinya W'onthe?' AmanyIw'a  
 mamaŪsŪngIic, 'Ithyl twI atetheesya ma  
 Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Kwa Ūu,  
 nguthu Imwe ya Aaana-ma-Isilaeli  
 nIyeyIkIliile, oyIla nguthu Ila IngI  
 nIyaleile kwItIkIla. IndI Ithyl  
 nItwamatethisye asu ala meetIkIliile IŪlŪ  
 wa mŪmaitha woo, namo meethwa me  
 ma kŪsinda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ  
 عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى  
 اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّتْ  
 طَلِيفَةً مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَكَفَرَتْ طَلِيفَةٌ  
 فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا  
 ظَاهِرِينَ ۝

## سُورَةُ الْجُمُعَةِ مَدَنِيَّةٌ

AL - JUMU'AH  
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Kĩla kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ ona kĩla kyonthe kĩ ũlũlũ wa nthĩ nĩkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mũsumbĩ, Mũtheu, Mwene-Vinya, Mũĩ.

3. We nĩ We ũla ũmũkĩĩltye Mũtũmwa kuma katĩ wa Andũ-Matesĩ-Kũsoma kuma katĩ woo ene ũla ũmasomeaa Mĩsoa Yake na ũmatheasya mo, na ũmamanyĩasya Ivuku na ũĩ, onakau mo mbee, maĩ nthĩnĩ wa ũthyoeuku umĩĩte;

4. Na angĩ kuma katĩ woo ala matanamba kũkwatana namo. We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula Mũĩ.

5. Usu nĩ mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; We aũnenganae kwa ũla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wa mumo mwingi.

6. Ngelekany'o ya asu ala matw'iwe kũkwata mwĩao wa Tola na malea kũkua, nĩ ta ya ĩng'oi yĩkuĩte mũio wa mavuku. Ngelekany'o ya andũ ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ nthũku. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ eki-ma-naĩ.

7. Asya, 'Inyw'ĩ ala mwĩ Ayuti, ethwa inyw'ĩ mwĩsũanĩa kana mwĩ anyanyae ma Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ  
الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمَمِينَ رُسُلًا مِنْهُمْ يَتْلُو  
عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْ  
حِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ  
مُتَبَعِينَ

وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لَتًا بَلَّغُوا بِهِمْ وَعَظَمُوا لَهُمُ  
الْحَكِيمُ

ذَلِكَ نَضَلَّ اللَّهُ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ  
الْعَظِيمِ

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ كَفَرُوا يَحْمِلُونَهَا  
كَشَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا يَتْلُوكَ الْقُرْآنَ  
الْقَوْمَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي  
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ رَعَيْتُمْ أَمْرًا أَوْ لِيًّا



wa andũ ala angĩ onthe, Iĩĩlei kĩkw'ũ  
Indĩ, ethwa mwĩ ma w'o.'

8.Indĩ mo maikakĩĩĩla ona Indĩ, nũndũ  
wa kĩla moko moo matwaie mbee woo.  
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ  
nesa vyũ asu ala mekaa naĩ.

9.Asya, 'Kĩkw'ũ kĩla inyw'ĩ mũkĩkĩla  
vate nzika, kĩkamwĩthĩla inyw'ĩ. Na Indĩ  
inyw'ĩ mũkatũngwa Kwake We ũla wĩsĩ  
maũndũ ala matonekaa na ala monekaa,  
na We akamũmanyĩthya inyw'ĩ  
maũndũ ala mweethĩwe mũkĩka.

## LUKU 2

10.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla wĩtano  
weetanwa kwoondũ wa Mboya  
mũthenya Wakatano, Tkalaatei  
kũmũlilikana Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na tiai mawĩla menyu onthe.  
Undũ ũũ nĩw'o mũseo mũno kwenyu,  
takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie.

11.Na Indĩ ĩla Mboya yathela, Indĩ  
nyatĩkai ĩũũ wa nthĩ na manthai mumo  
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na  
mũlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe  
mũno, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwaĩla.

12.Indĩ yĩla mo moona ũtandĩthyo kana  
ũtanu wa mũthemba, nĩmaiseembeaa na  
kũũtia we ũũngeme. Asya, 'Kĩla kĩna  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kĩseo  
mũno mbee wa ũtanu na ũtandĩthya, na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We  
Mũnengani Ula-Mũseo-Vyũ.'

لِقَوْمٍ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَبْنُوا مَقْبَرَتَكُمْ

صَدَقَيْنِ ۝

وَلَا يَتَّبِعُونَ أَهْلَهَا قَدْ مَتَّ أَيْدِيَهُمْ وَ

اللَّهُ عَلَيْهِمُ بِالْظَالِمِينَ ۝

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلْقِيكُمْ

ثُمَّ تَرُدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ

بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّىٰ لِلصَّلَاةِ مِنْ يُومٍ

الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ

خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ

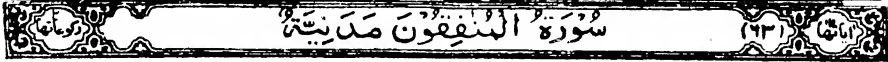
وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا

لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ۝

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا لَانْقَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ

فَأَسَاءَ قُلُوبُهُمْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنْ

بَعْضِ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۝



## AL - MUNAAFIKUUN

(Wavuanfw'e Madina)

1. SyItwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'on the, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yĩla angangani mooka vala ũĩ maasya, 'Ithyĩ twĩna ũkũsĩ kana we wĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ kana ow'o we wĩ Mũtũmwa Wake, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ũkũsĩ kana vate nzika, angangani nĩ akengani.

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

3. Mo maitw'ĩkĩthĩtye ithitũ syoo ta ngao; ũu mo mamaalyũlaa andũ kuma nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, maũndũ ala mo methĩtwe mayĩka nĩ mathũku.

إِتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

4. Kĩtumi nũndũ mo mbee nĩmeetĩkĩlile, na ĩndĩ malea kwĩtĩkĩla. Kwa ũu, ũsilĩlo nĩweekĩiwe ĩũlũ wa ngoo syoo na kuma vau mo maimanyaa ũndũ.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

5. Na yĩla inyw'ĩ mwamona mo, myũmbĩlwe yoo nĩmwendeasya inyw'ĩ; na ethwa mo nĩmaneena, inyw'ĩ nĩmwĩthukĩlasya ũneeni woo. Oyĩla mo nĩ ta tũũvonge tũmũ tũmbanĩw'e. Mo nĩmakĩaa kũvalũkĩlwa nĩ kĩla kyeva. Mo nĩmo amaitha, kwa ũu ĩsũvĩfaneĩ namo. Kĩtumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩthwe ĩũlũ woo. Mo maalyũlawa ata!

وَإِذَا رَأَوْهُمُ تَجَبَّأً أَجْسَادُكُمْ وَانْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَانَهُمْ خُشْبٌ مُّسَدَّدٌ يَجْسَبُونَ كُلَّ صِغَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوّ فَاحْذَرْهُمْ إِنَّهُمْ لَاللَّهُ أَلَىٰ يَوْمِكُونَ

6. Na yĩla mo matavw'a, 'Ūkai, nĩkana Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũmwĩtĩsya inyw'ĩ ũkeo, mo mathiũaa mĩtwe yoo ũtee, na nũmonaa matiĩtwe ĩtina mausũtwe nĩ ũng'endu.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازِمُوا وُسْهُمُ وَرَأَيْتُهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُونَ

7.No Ondũ Omwe kwoo, weetya ōekeo kwoondũ woo kana walea kwĩtya ōekeo kwoondũ woo, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaekea ona Indĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mbaa matũ.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑥

8.Mo nĩmo ala maasya, 'Mũikaumye ũlũ wa asu ala me vamwe na Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũvika mo manyalĩke na maimũtia we;' oyĩla inandũ sya matu na nthĩ nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; Indĩ angangani maimanyaa.

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ⑥

9.Mo maasya, 'Ithĩ tũkasyoka Madina, ōmwe ūla mũtalĩku mũno vyũ, akamũlũngya ūla mũthĩni mũno vyũ;' oyĩla ndaĩ ya w'o nĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake na etĩkĩli; Indĩ angangani mayĩsĩ.

يَقُولُونَ لِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعْرَابُ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ ⑥ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ⑥

## LUKU 2

10.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ūthw'ii wenyu na syana syenyu iikamũalyũle inyw'ĩ Ūtee na Ūlilikany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūla ona wĩva wĩkaa Ūu ---asu nĩmo ala mena wasyo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتْلُوا كُتُبَكُمْ آمَنُوا وَلَا تَلَاؤُكُمْ عَنْ دُكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ⑥

11.Na umyai katĩ wa syĩndũ ila Ithĩ tũmũnengete inyw'ĩ mbee wa kĩkw'ũ kĩtanamũvikĩ ōmwe wenyu akasya, 'Mwĩai wakwa, We Ōkanerige Ivinde kwa kavinda kanini tũ, Nyie Indĩ nĩkumya nthembo na kwĩthwa katĩ wa ala alũngalu.'

وَأَنفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ⑥

12.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
ndakamŭnenge thayŭ Ivinda ylla  
yŭtw'ŭtwe yavika; Na Ngai Mwene  
Vinya W'onthe Nŭmesŭ-Nesa maŭndŭ  
ala inyw'ŭ mwŭkaa.

وَكُنْ يُؤَخِّرُ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا وَاللَّهُ  
فِي خَيْرٍ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

## سُورَةُ التَّغَابُنِ مَدَنِيَّةٌ

AL - TAGHAABUN  
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na kĩla kyonthe kĩ ũlũ wa nthĩ ona kĩva nkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya W'on the; Usumbĩ nĩ Wake na ndaĩ nĩ Syake na We E-na ũtonyi ũlũ wa syĩndũ syonthe.

3. We nĩ We ũla ũmũmbĩte inyw'ĩ, ĩndĩ amwe menyu nĩ alei na amwe menyu nĩ etĩkĩli. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwonaa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

4. We nĩwoombie matu na nthĩ na ũ-w'o, na We nĩwamwanakavisye inyw'ĩ na aseũvya myũmbĩlwe yenyu mĩseo mũno vyũ, na Kwake nĩkw'o ũalũko wa mũminũkĩlyo.

5. We nũsyĩsĩ syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na syonthe ona syĩva ila syĩ ũlũ wa nthĩ, na We nũmesĩ maũndũ onthe ala inyw'ĩ mũvithaa na ala inyw'ĩ mumbũlaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ onthe ala me nthĩnĩ wa ithũi.

6. Uvoo wa ala maleile kwĩtĩkĩla mbee nowaamũvikĩla inyw'ĩ? Kwa ũu, mo nĩmasamie mosyao mathũku ma mwĩkalo woo, na maĩ na ũsilĩlo wĩ woo.

7. Kĩtumi kyaĩ nũndũ Atũmwa moo nĩmookie kwoo mena Syama ntheu, ĩndĩ mo maisye, 'Andũ makatũtongoesya ithyĩ? Kwa ũu, mo nĩmaleile kwĩtĩkĩla

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْمَعْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرَوْنَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَعَالُوا أَبْشَرُ مِنْهُمْ دُونَنَا فَنُفِرُوا وَأَتَوَلَّوْا



Na Ola ona wIva OmwItIkIlaa Ngai  
Mwene Vinya W'onthe----We  
amItongoeaSyua ngoo yake nesa. Na  
Ngai Mwene Vinya W'onthe nOsyIsI  
syInd0 syonthe nesa.

13.Na mwIw'ei Ngai Mwene Vinya  
W'onthe na mwIw'ei M0t0mwa. IndI  
ethwa inyw'I nIm00syoka Itfna, IndI I0I0  
wa M0t0mwa Wait0 no k0vikya  
Ut0mane t0.

14.Ngai Mwene Vinya W'on the! Vai  
Ngai ateo We; Kwa 0u, etIkIli nImaie  
wIkwatyo woo kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe.

15.Inyw'I ala mwItIkIlaa! Vate nzika,  
katI wa iveti na syana syenyu ve amwe  
ala w'o nI amaitha menyu, kwa  
0u,Is0vIaneI namo. IndI mwoomIIsya  
na k0maekaa, IndI vate nzika, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nI M0ekanfi-  
M0no-Vy0, Us0Itwe nI tei.

16.NIw'o, Othw'ii wenyu na syana  
syenyu nI Itatwa; IndI Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nI We wIna Ituvi Inene.

17.Kwa 0u m0kIei Ngai Mwene Vinya  
W'onthe m0no vy0 0nd0 m0tonya, na  
It hukIIsyei, na Iw'ai, na umyai nzIani  
yake; 0keethwa wI 0seo kwenyu ene.  
Na Ola ona wIva 0tangIwe kuma nthInI  
wa Itomo yake mwene---aa nImo  
makethwa na 0kIlyo.

18.Mwam0kwatya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe ngova nzeo, We akamingIvya  
yo kwoond0 wenyu, na akam0ekaa

يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ يَهْدِي قَلْبَهُ ۚ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ  
عَلِيمٌ ﴿٢٠﴾

وَاطِيعُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوا الرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا  
عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْبَيِّنُ ﴿٢١﴾

اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى اللّٰهِ فَيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن مِّنْ أَرْوَاحِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ  
عُدُوْا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا  
وَتَعَفَّرُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ شَرِيْفٌ ﴿٢٣﴾

إِنَّمَا آمَا لَكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فَتَنَةٌ ۖ وَاللّٰهُ عِنْدَ  
أَجْرٍ عَظِيْمٍ ﴿٢٤﴾

فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا ۚ  
وَأَنفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَيْعَ نَفْسِهِ  
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٥﴾

إِن تَقْرَضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضْعِفْهُ لَكُمْ ۚ  
يَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ شَكُوْرٌ حَلِيْمٌ ﴿٢٦﴾

inyw'I; na Ngai Mwene Vinya W'onthe  
nI Ula-Wendeeaw'a-MÜno, MÜmIIsya.

19.Ula-MÜmanyi wa maÜndÜ ala  
matonekaa na ala monekaa, Ula-WI-  
Vinya, Ula-MÜI.

يَعْلَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٩



# سُورَةُ الطَّلَاقِ مَدَنِيَّةٌ

## AL - TALAAK (WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'on the, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe nI tei.

2. We Mwathani! YIla we waeka iveti, ekana nasyo kwa Ivinde yIla yIw'Ifwe, na tala Ivinde; na mũkIe Ngai Mwene Vinya W'onthe, MwIai waku. Ndũkasyumye kuma nyũmbanI syasyo, onasyo mbene iikaume ateo syo syeeka kIko kIla kIkwoneka ũtheinI kI kIthũku. Na Ino nI mIvaka yIIfwe nI Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ũla ona wIva ũmIklIlaa mIvaka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o we aũvũtIasya thayũ wake mwene. We ndwIsI; nokwIthwa kana Itina Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete kIIndũ kyeũ kIkeklIka.

3. IndI, yIla syo syathengeesya kũvika Ivinde yasyo yIla yIw'Ifwe, syIkalye na ũseo kana ũtaanIsye nasyo na ũseo, na mete andũ eIf alũngalu ta ngũsI katI wenyu, na ũngamyai ũkũsI wa w'o kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Uũ nIw'o ũtaItwe we ũla ũmwũtIklIlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa MũminũkIlyo. Na we ũla ũmũklIlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamũseũvIsya nzIa ya kũtangIfwa.

4. Na akamũnenge kyaũya kuma vala we ũtavatalIthasya. Na we ũla wiaa wIkwyatyo wake kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe—We nũmwIlanIe we. NIfw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe akeanIsya kIleelo Kyake. Nũndũ kIla kIIndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkIIfte kIthimo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ  
عِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ  
لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ  
يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ ۚ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۚ  
وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي  
لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ۝

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ  
فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوْيَ عَدْلٍ  
مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ۚ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ  
كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ  
يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۝

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى  
اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ۚ قَدْ جَعَلَ  
اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ۝

5. Na ethwa inyw'I mwĩna nzika *ĩũũ* wa iveti syenyu kũyĩtũka İvinda yasyo ya mwei, İndĩ *manyai kana* İvinda yasyo yĩla yĩtw'ĩtwe nĩ myei İtatũ, na no *ũndũ Omwe* na yĩtanamba kwona. Na *ta kwa isu* ila syĩna mavu İvinda yasyo nĩ kũvika yĩla ikaũa mũio wasyo. Na ũla ona wĩva ũmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akamavũthya maũndũ make kwoondũ wake.

6. Usu nĩw'o mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ũla We ũmũvuanĩsye inyw'I. Na ũla ona wĩva ũmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akavetanga ũthũku wa meko make na kũmũthanthaĩsya mũthĩnzĩlo wake.

7. Syĩkalyei syo nthĩnĩ wa nyũmba syenyu ila inyw'I mwĩkalaa, *kwa İvinda* yĩla yĩtw'ĩtwe, kwĩlanana na wingĩ wa ũkwati wenyu; na mũikaikaakasye nĩkana inyw'I mũtonye kũseũvya mathĩna kwoondũ wasyo. Na syakua mavu, itethyei kũvika syaũe mũio wasyo, na tw'ai maũndũ menyu kwa kũneenany'a inyw'I ene kwa ũseo; İndĩ mwona kwĩ vinya katĩ wa mũndũ na ũla ũngĩ, İndĩ kĩveti kĩngĩ nĩkĩmwongesyeyo *mũndũũme* kaana.

8. ũla wĩna wingĩ nĩaumye kwĩlanana na wingĩ wake, na ũla ũnyivĩtwe, nĩaumye kwĩlanana nondũ Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmũnengete. Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakũthasya thayũ ona wĩva mũio mbee wa ũndũ We ũũnengete. Ngai Mwene Vinya W'ontho omĩtũkĩ akaete ũseo İtina wa thĩna.

وَالَّذِي يَسْنَنُ مِنَ الْحَيْضِ مِنْ نَسَائِكُمْ إِنْ زَنَيْتُمْ  
فَعَذَابُكُمْ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّذِي لَا يَحْضُنُّ وَأُولَاتُ  
الْأَحْصَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ  
اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۝

ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ  
عَنْهُ سِتْرًا وَيُعْظِمَ لَهُ أَجْرًا ۝

أَسْكَنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا  
تَضَارَّوهُنَّ لِيُضَتِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ  
حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ  
أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآوُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَنْزِلُوا بَيْنَكُمُ  
بِعُورًا وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فُسْرَ ضِعْ لَهُ أُخْرَى ۝

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ  
رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا  
فِي إِلا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۝

## LUKU 2

9.Ni mIsyI yIana ata Ila yaleile kwIw'a mwIao wa MwIai wayo na AtOmwa Make, na IthyI nItwamItaliile Otalo mwai na twamIsillIa na OsillIlo wI kyeval

وَكَاتَيْنِ قَرْنٍ قَرِيَّةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ  
فَحَاسِبْنَهَا حَسَابًا شَدِيدًا وَعَذِّبْنَهَا عَذَابًا ثَقِيلًا ①

10.Kwa Ou, nfyasamie OthOku wa mwIkalo wayo, na mOminOkIlyo wa Ovoo wayo waf wanangIkko.

فَدَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا  
خُسْرًا ②

11.Ngai Mwene Vinya W'onthe nOseOvItye OsillIlo mwai kwoondO wayo; kwa Ou, mOkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ame inyw'I andO mwIa kIlIkko, ala mwItIkIlIte. Ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nOtheetye kIlilikany'a kwenyu.

أَمَدَ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَٰأَيُّهَا  
الَّذِينَ آمَنُوا ۚ قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ  
ذِكْرًا ③

12.MOtOmwa, Ola OmUsomeaa inyw'I MIsaa mItheu ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nIkana We atonye kOmaumya asu ala metIkIlIa na kwIka meko maseo kuma nthInI wa kIla mUhemba wa kIvindu kOmatwaa kyeninI. Na Ola ona wIva OmwItIkIlIa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwIka meko maseo---We akatuma we alika nthInI wa MItOnda Ila IvItIlIa mbOsI uungu wayo, ekalae vo tene na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe nOseOvItye kyaOya kIseo mOno kwoondO wake.

رُسُودًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّیُخْرِجَ  
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى  
النُّورِ ۚ وَمَنْ يُؤْمَرْ بِاللَّهِ وَعَمَلٍ صَالِحًا يَدْخُلْهُ  
جَنَّتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا  
قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ④

13.Ngai Mwene Vinya W'onthe nI We woombie matu mOonza, na nthI ingI iilyI ta mo. Na w'o mwIao wa kIveva Otheeaa kaI wamo, nIkana inyw'I mOtonye kOmanyaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ena Otonyi IOlO wa syIndO syonthe, na kana Ngai Mwene Vinya

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ  
يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

W'onthe aithy0l0l0kaa syInd0 syonthe  
na Umanyi Wake.

يَا شَيْ قَدِيرُهُ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝

## سُورَةُ التَّحْرِيمِ مَدَنِيَّةٌ

(٦٦)

AL - TAHRIIM  
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe nI tei.

2. We Mwathani! Ntĩĩ we ũkwĩvata we-mwene kĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkwĩtĩkĩĩtwe we, ũimanthũ ũtanu wa iveti syaku? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũtwe nI tei.

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkwĩtĩkĩĩtwe we kwananga mawĩvĩto maku, ũũũ wa maũndũ ala mawetetwe vau mbeenĩ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mũsũvĩ waku; na We nI Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

4. Na yĩla Mwathani wakĩtavĩsyẽ kĩveti kĩmwẽ kyake kĩmbithĩ kya maũndũ nakyo kyaumbũla, nake Ngai Mwene Vinya W'onthe amũmanyĩthya ũvoo wakyo, we akĩmanyĩthisyẽ kyo kĩlungu kĩmwẽ kyaw'o, na alea kũweta ngalĩ ĩla ĩngĩ yaw'o. Na yĩla wakĩmanyĩthisyẽ kyo ũvoo ũsu, kyakũlya, 'Nũũ ũla ũkũtavĩsyẽ we ũu? We aisyẽ, 'Umanyi-W'onthe, Ngai Mũmanyi-Wa-Syonthe nũmanyĩthĩyẽ Nyie.'

5. Yu ethwa inyw'elĩ nĩmũkũmwelẽkela Ngai Mwene Vinya W'onthe mwĩlĩĩtẽ, kũkeethwa kwĩ ũseo mũno kwenyu, na ngoo syenyũ syĩthwe imĩnĩtẽ kũkusĩw'a ũvoo nĩ ũsu. Indĩ inyw'ĩ mwatetheanĩsya mũndũ na ũla ũngĩ kũmũkita we, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَنْتَهَى  
مَرْضَاتٍ أَرْوَاجُكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ  
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

وَإِذَا أَسْرَأْتِنِي إِلَى بَعْضِ أَرْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا  
نَبَّأْتُ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيَّ عَرَفْتُ بَعْضَهُ وَ  
أَعْرَضَ عَن بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ  
أَنبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

إِنْ تَوَلَّيْنَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ  
تَظْهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَ  
صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ

We Mūsūvfi wake, na Kavilieli na ala alūngalu katī wa etīkīli; na mbee wa ūu, alaſka ala angī onthe nī atetheesya make ota ūu.

6.Nīkūtonyeka kana, we akamūnenge inyw'ī valūa wa kūtaanīsyā talaka, Mwīai wake akamūnenge iveti ingī nzeo vandū venyu kūmūvfta inyw'ī, ndīkīfi, mbīftīkīli, mbīwi mūno, imwelekelaa Ngai Mavinda onthe, syīnenganīte ūthaithinī, itīſaa kūya, ndiwa na eſtu atheu.

7.Inyw'ī ala mwīftīkīſaa! Itangīſei ene na andū ma nyūmba syenyū kuma Mwakinī ūla ngū syaw'o nī andū na mavia, ūla ūnyuvīwe alaſka ūlū ūwaw'o, mate tei, na ai, ala mataleaa kūmwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe maūndūnī ala We ūmeyīſaa, na kwīka ūndū mo meeyīſaſwa.

8.Inyw'ī ala mwīftīkīſaa! Mūikaete mawīkwatyo ūmūnthī. Inyw'ī nīmūkūſwa kwoondū wa maūndū ala inyw'ī mweekie.

## LUKU 2

9.Inyw'ī ala mwīftīkīſaa! Mwelekelei Ngai Mwene Vinya W'onthe mwīna wīlilo wa w'o. Nokwīthwa Mwīai wenyū akavetanga ūthūku wa meko menyū na kūmūtonyethya inyw'ī kūlika Mūūndanī ſla ſvīftīſaa mbūſi uungu wayo, mūthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtakamūsonokya Mwathani kana asu ala metīkīſte vamwe nake. Kyeni kyoo kīkasembaa mbee woo na mokonī moo ma aūme. Namō

عَنِ رَبِّهِ إِنَّ طَلَقَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا  
فَإِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ مُؤْمِنِينَ تَبْدِئُ غَيْبَتِ  
سَيِّئَاتِ تَبْدِئُ وَأَبْكَارًا ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا  
وَقُودُهَا النَّارُ وَالْجِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظُ  
شِدَادٍ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ  
مَا يُؤْمَرُونَ ②

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَدُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا  
تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ③

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا  
عَلَيْكُمْ أَنْ يَكْفُرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتُكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ  
جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي  
اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى  
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَنْتُمْ



## سُورَةُ الْمُلْكِ مَكِّيَّةٌ

١٩٤

AL - MULK  
(Wavuanfwe Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usuftwe nŋ Olau, Usuftwe  
nŋ tei.

2. Kuathimwa nŋ We ūla ūsumbŋ wŋ  
kw'okonŋ Kwake, na We E-na ūtonyi  
ūlū wa syŋdū syonthe.

3. Ula ūmbŋte kŋkw'ū na thayū nŋkana  
atonye kūmūtata inyw'ŋ---ūla mūseo vyū  
nthŋnŋ wa meko; na We nŋ We-Wŋ-  
Vinya, Mūekanŋi-Mūno-Vyū.

4. Ula ūmbŋte matu mūonza na  
mwŋw'ano. Vai ūalyūku ūtonya kūwona  
nthŋnŋ wa ūmbi wa Ngai-Wa-Ulau.  
Sisya ŋngŋ ŋndŋ: we nŋwona ūvŋtanu ona  
wŋva?

5. II, sisyai ŋngŋ, na ŋngŋ, woni wenyu  
ūkamūsyokea inyw'ŋ tū mwŋ avūavūanu  
na mwŋ anou.

6. Na nŋw'o, Ithŋf nŋtūyanakavŋtŋe ŋtu  
yŋla ya ŋtheo vyū na mataa na  
tūkamatw'ŋkŋthya mo ma kūmalūngya  
masatani, na nŋtūmaseūvŋsyŋe mo ūsilŋlo  
wa Mwaki wakene.

7. Na asu ala matamwŋtŋkŋlaa Mwŋai woo  
ve ūsilŋlo wa Ngiena, na ūalūko  
mūthūku!

8. Yŋla mo makekw'a nthŋnŋ wayo,  
makawŋw'a ūuumŋte ūtheūkŋte.

9. Ukeethwa wŋ vakuvŋ kūvūthūka nŋ  
ūthatu. Oyŋla nguthu ya alei yekw'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ

أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي

خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ

تَرَى مِنْ فُتُورٍ

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ

خَابِسًا وَهُوَ حَسِيرٌ

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا

رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ذُو شُرَافٍ

الْعَصِيرِ

لَا أَلْفَاظُ فِيهَا سَبْعُونَ لَهَاجًا مِثْلًا وَهُمْ يَقُولُونَ

تَكَادُ سَبْعُونَ مِنَ الْقَيْظِ كَلِمَاتٍ فِيهَا قُورٌ



nthInI waw'o, as0vIi maw'o makamak-  
0lasya mo, 'M0kaanany'a  
nowaam0vikIa inyw'I?'

10. Mo makas0ngIa 'II, nIw'o,  
M0kaanany'a nIwookie kwit0, InDI ithyI  
nItwam0tw'kIthisy e we ta m0kengani,  
na ithyI nItwaisye, 'Ngai Mwene Vinya  
W'onth e ndavuanItye kInD0; inyw'I mwi  
IvItyonI Inene.'

11. Na mo makaasya, 'Takethwa ithyI  
nItweethukIIsye, kana t0kethwa na  
kIIfko, t0yIthIwa twI ekali-ma-MwakinI  
wakene.'

12. InDI mo makaumb0la naI syoo; InDI  
k0umanIwa kwIthwe kwa ekali ma  
MwakinI.

13. NIw'o, asu ala mam0kIaa MwIai woo  
oyIla We n0vithanItw'e kwoo---ve  
0ekeo na Ituvi Inene kwoond0 woo.

14. Na ona inyw'I m0kamavitha ma0nd0  
ala inyw'I m0neena kana  
m0kamaneeana mbee wa and0; We nIwIsI  
nesa vy0 kIla kI nthInI wa ith0i syenyu.

15. We 0la 0m0mbIte inyw'I ndawIsI?  
We nI M0manyi wa ma0nd0 ala  
matonekaa onthe, WIsI kIla 0nd0.

## LUKU 2

16. We nI We Ula 0mbIte nthI yIanene na  
mbololo kwoond0 wenyu; kwa 0u,  
angangai nzIanI syayo k0la kwIna 0thei,  
na yai katI wa kya0ya Kyake. Na  
Kwake nIkw'o k0kethwa 0thay00kyo.

سَالَهُمْ عَنْهَا آلَهُمْ يَاتِكُمْ نَذِيرٌ ۝

قَالُوا بَلَىٰ تَدَّ جَاءَنَا نَذِيرُهُ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا  
نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنَّا أَنشُرُوا لَكُمْ فِي ضَلَالٍ  
كَبِيرٍ ۝

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ  
الشَّعِيرِ ۝

فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ الشَّعِيرِ ۝

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَقَرٌ  
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝

وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ  
الضُّرُورِ ۝

هُوَ الَّذِي يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي  
مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۝

17. Inyw'ĩ mwĩw'aa mwĩ mũuonĩ Kwake We ūla wĩ Itunĩ kana We ndakatuma nthĩ Ithelekelya nthĩ vamwe nenyu, yĩla yambĩĩĩlya kũthingitha?

أَوَمَنْهُمْ مَّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخُوفَ بَكُمْ الْأَرْضَ  
فَلَا يَخُوفُ

18. Inyw'ĩ mwĩw'aa mwĩ mũuonĩ kwa We ūla wĩ Itunĩ kana We ndakamũetee kũtutani kya mũthanga? Na Indĩ mũkamanya Ōndũ Ōkaany'o Wakwa wathũkĩe.

أَمَ مَنْهُمْ مَّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا  
فَتَسْأَلُونَ كَيْفَ نُنْزِلُ

19. Na ow'o asu ala maĩ mbee woo, nĩmamatw'Tkĩthisye Atũmwa Makwa ta akengani ota Ūu; Indĩ Ōsiĩllo Wakwa wai mwai ata!

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

20. Mo nomonete nyũnyi Iũũ woo, Itambũũkĩtye nthwau syasyo iũũkĩte syo iteũthingithanga na Indĩ ikĩĩũmba vamwe Iũũ wa nzyĩma yasyo? Vai wa kwikwatĩla yayayanĩ ateo Ngai-Wa-Ulau. Ow'o We nũsyonaa syĩndũ syonthe.

أَوَلَمْ يَرْوِ الْغُلَامُ نَارَهُمْ صَفًى وَيَقْبِضَ  
مَا يَنْسِكُنَ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ

21. Kana nũũ ūla we Ūtonya kũtw'Tka nguthu syenyu sya ita kũmũtethiya kũkita na Ngai-Wa-Ulau. Alei me nthĩnĩ wa ūkengani tũ.

أَفَنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصَرُّكُمْ مِنْ  
دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكُفْرَ بِنِ الْغُرُورِ

22. Kana we nũũ ūla We akaũngamya kyaũya Kyake, Ūtonya kũmũnenge inyw'ĩ? Aiee, Indĩ mo maendeeaa kũlũma nthĩnĩ wa wau wa matũ na ūalyũku.

أَفَنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ  
بَلْ لَجَوْنَا عَلَى عَتَاٍ وَنُفُورِ

23. Kyaũ! We ūla ūendaa akungĩte wa ūthyũ wake nĩwe ūtongoew'e nesa kana nĩ ūla ūendaa aũngeme alũngele nzlanĩ Ila ya w'o ndũngalu?

أَفَنْ تَتَّبِعُنِي يَكُنَّ عَلَى وَجْهِهُ أُهْدًى أَمْ تَكُنْ مِنْ  
سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمِ

24. Asya, 'We nĩ We ūla  
wamŭtw'ĩkĩthisye inyw'ĩ kwĩthwa andũ  
na amŭseŭvĩsya matũ na metho na ngoo;  
Indĩ inyw'ĩ mŭtũngaa mŭvea mŭnini.'

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السِّنَّعَ  
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

25. Asya, 'We nĩ We wamwingĩvisye  
inyw'ĩ tũlũ wa nthĩ, na inyw'ĩ  
mŭkoombanw'a Kwake.'

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُخْشَعُونَ ۝

26. Namo maasya, 'Utianĩ ūũ Okavika  
Indĩ, ethwa inyw'ĩ ow'ŭ mwĩ ma w'ŭo?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

27. Asya, 'Umanyi waw'ŭ wĩna Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nĩ  
Mũkaanany'a mumĩlu tũ.'

قُلْ إِنَّمَا أَوْلَمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ  
مُّبِينٌ ۝

28. Indĩ yĩla mo makawona vakuvĩ,  
mothyũ ma asu ala matetĩkĩlaa  
makakwatwa nĩ kyeve, na  
kũkatavanw'a, 'Uũ nĩw'ŭ inyw'ĩ  
mwekalaa mũikũlya.'

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا  
وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ ۝

29. Asya, 'Ndavyei Nyie, Ngai Mwene  
Vinya W'onthe akenda kũmbananga  
Nyie na asu ala me vamwe nakwa, kana  
akatw'ĩw'ĩ tei; nũũ ūla Okamasiĩla alei  
kuma ūsiĩlonĩ wĩ woo?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ  
رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ حَذَابٍ إِلَيْهِمْ ۝

30. Asya, 'We nĩ Ngai-Wa-Ulau; ithyĩ  
nĩtũmwĩtĩkĩĩte We na Kwake nĩvo twĩte  
wĩkwatyo witũ. Na omĩtũkĩ inyw'ĩ  
mũkamanya nũũ ūla wĩ tĩvĩyonĩ yumĩlu.'

قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَتَعْمَلُونَ  
مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝

31. Asya, 'Ndavyei nyie, kĩw'ũ kiyenyu  
kyonthe kĩkathelokelya nthĩ, nũũ Indĩ ūla  
ũmũetee kĩw'ũ kĩĩheũ kĩvĩĩte?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ  
يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مُعِينٍ ۝

## سُورَةُ الْقَلَمِ مَكِّيَّةٌ

(٦٨)

AL - KALAM  
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syftwanŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nŵi ũlau, Usũtwe  
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Nŵivŵita na kakulu ka ingi na kŵandŵiki  
na kŵila mo maandŵikaa,

تَوَالِقَلِمٌ وَمَا يَسْطُرُونَ

3.Kwa mumo wa Mwŵai waku, we ndwŵi  
mũndũ wa ndũũka.

مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

4.Na kwaku we, kwa ũla w'o vyũ, ve  
mũthŵnzŵo ũtakathela.

وَأَنَّكَ لَكَلَّا جَرَّاءٌ غَيْرَ مُنْذِرٍ

5.Na we vate nzika wŵina mwŵikalo mũseo  
mũno vyũ, wŵina ndaŵa.

وَأَنَّكَ لَكَلَّا خَلَقْتَ عَظِيمٍ

6.Na we omŵtũkŵi ũkoona onamo ota ũu  
makoona

فَتَسْمِعُ وَبَيِّنُورُونَ

7.Nũũ ũla ũkwatŵtwe nŵi ndũũka katŵi  
wenyu.

بِأَنبِئِكُمُ الْمُفْتُونُ

8.Vate nzika, Mwŵai waku nŵiwŵisŵi nesa  
vyũ ala mathyoekaa kuma nzŵianŵi Yake  
na We nŵiwŵisŵi nesa vyũ ala maatŵŵaa  
ũtongoi.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ

أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

9.Kwa ũu we ndũkew'ane na mawendi  
ma ala maũleaa ũla w'o.

فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ

10.Mo mendaa we wŵthŵwe wŵi mwololo  
kwoo nŵkana mo ota ũu, methŵwe me  
ololo kwaku.

وَذُوَا لُؤْلُؤًا يَدُّوْنَ هُنُونُ

11.Na ndũkenengane kwa mũndũ  
mwŵivŵiti ona wŵiva, mũndũ mũthũku.

وَلَا تُطِيعُ كُلَّ حَلَائِفٍ يُهَيِّئُ

12. MÜvinganĩsya, Ola Üendaa  
akyananga masyĩtwa ma andũ,

مَتَانِي شَأْنِي وَبَعْدِي ۞

13. MÜvatani wa moseo, mÜtÜli-wa-  
mĩao, mwene-naĩ,

مَتَانِي لِّخَيْرِ مَعْتَبٍ آيُنِي ۞

14. Wĩna mwĩkalo mÜthÜku na İÜlÜ wa  
Üu, Üte İthe mwĩanĩu.

عَلَيْ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِي ۞

15. Kĩtumi nÜndÜ we ena Üthw'ii na  
syana.

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَيْنِي ۞

16. Yĩla we wasomewa Mĩsoa YaitÜ  
aasya, 'Movoo ma tene!'

إِذْ أَنْتَنِي عَلَيْهِ إِنِّي قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۞

17. İthyĩ tÜkamwĩkĩa kyoo İnyiÜÜnĩ yake.

سَنِيهُ عَلَى الْخُرُومِ ۞

18. İthyĩ tÜkamata mo tondÜ  
twamatatie ene ma mÜÜnda yĩla mo  
meevĩtie kana makooombany'a masyao  
onthe kwakya kİoko.

إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَتَوْا  
لِيَصْرُفُ عَنْهَا صُفِيحِينَ ۞

19. Namo malea kÜvathÜkany'a na  
mayaasya, 'Ngai enda' Inshaallah

وَلَا يَسْتَنْوُونَ ۞

20. Indĩ mbaanga kuma kwa Mwĩai waku  
nĩyamathokeie yĩla mo makomete;

فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ۞

21. Na kİoko kyamethĩa Üilyĩ ta mÜÜnda  
Üküangĩwe nthĩ OtukÜ mÜima.

فَأَصْبَحَتْ كَالضَّرِيحِ ۞

22. Kwa Üu, mo nĩmeetanie mÜndÜ na  
Üla Üngĩ kÜitheatheana masangya,

فَتَنَادَا مُصْبِحِينَ ۞

23. Makyasya, 'Umaalai Ünĩ kİoko tene  
mÜende mÜÜndanĩ wenyu, ethwa inyw'İ  
nİmÜÜketha ngetha,'

أَيُّ اعْدُوا عَلَىٰ خَزَائِكُمْ أَن كُنْتُمْ ضَرِيعِينَ ۞

24. Na mauma, maineenany'a mÜndÜ na  
Üla Üngĩ na mawasya manini,

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَخِفُّونَ ۞

25. Makyasya, 'Mūiketfīkīle mūndū ngya kōlika nthīnī waw'o ūmūnthī inyw'I vate kwenda kwenyu.'

أَنْ لَا يَدْعُهَا أَيَّامٌ عَلَيْكُمْ فَنُكِنُ ۝

26. Na mo maumie kīloko tene mena vinya.

وَعَدُوا عَلَىٰ خَرْبٍ قَدِيرِينَ ۝

27. Indī yīla mo mawonie mūḌnda maisye, 'Vate nzika ithyī nītwāḥtye nzīa yaitū!'

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ۝

28. Aiee, ithyī nītūvenetwe kīla kīndū.'

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۝

29. Ala aseō vyū katī woo maisye, 'Nyie ndyaamūkūlya inyw'I, Mwīlea kūmūṭaīa Ngai nīkī?'

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسْمِعُونَ ۝

30. Yu mo maisye, 'Utheu wīthwe kwa Mwīlai waitū. Vate nzika, ithyī nītwīthīṭwe twī eki-ma-naī.'

قَالُوا سُبْحَنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝

31. Na Indī amwe moo mamathiūōkīa ala angī maitūlana mōtī mūndū na ūla ūngī.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ ۝

32. Namo maisye, 'Woo nī witū! Nīw'o, ithyī twaī eki-ma-naī mūno.

قَالُوا يُونُسُ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝

33. 'Nokwīthwa Mwīlai waitū akatūenge mūḌnda mūseo mbee wa ūō; ithyī nītūmūṭaitha Mwīlai waitū twīnyivītye.'

عَنَّا رَبَّنَا أُنْزِلْ عَلَيْنَا خُبْرًا مِّمَّا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا  
رُغَبُونَ ۝

34. Usu nīw'o ūsilīlo wa nthī īno. Na vate nzika, ūsilīlo wa Itunī nī mūnenange mūno. Takethwa mo nīmamanya!

وَقَتْلَ لَازِمٍ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا  
يَعْلَمُونَ ۝

## LUKU 2

35.Kwa ala alOngalu, ve Mfonda ya Utanu vamwe na Mwai woo.

إِنَّ الْبَشَرَيْنِ عِنْدَ رَبِّهِمَا جَنَّتِ التَّوْبَةُ

36.Ithyi IndI, tOkameka asu ala menyivasya KwitO UndU Ithyi tUmekaa avItany'a?

أَفَجَعَلَ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ

37.Inyw'I mwIna kI? Inyw'I mOtusaa ata!

مَا لَكُمْ سَكِرْتُمْ فَتَسْكُونَ

38.Inyw'I mwIna Ivuku yIla mOsomaa nthInI wayo?

أَمَرَ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَذَرُسُونَ

39.Kana inyw'I vate nzika, mOkeethwa na kIla mOkOnyuva ona kIva nthInI wayo?

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ

40.Kana inyw'I mwIna OtianIo ona Omwe wovanItw'e NaitO Ithyi kOvika MOfhenya wa UthayOkyo kana inyw'I vate nzika, nImOkethwa na syonthe ila mOketya?

أَمَرَ لَكُمْ آيَاتٌ عَلَيْنَا بِالْعَمَةِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَخْتَلِسُونَ

41.MakOlye mo nOO katI woo OIa OkaOngamIa OndU Osu.

سَلَامُ رَبِّهِمْ بِذَلِكَ نَعِيمُ

42.Kana mo mena 'atindany'a' ma Ngai? Maekei, IndI, mo maete 'atindany'a' asu moo, ethwa mo maneena w'o.

أَمَرَ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

43.MOfhenya OIa w'o Okavuanw'a OtheinI, namo makeetwa matulItye-ndu mo ene, maikethwa matonya kwIka Ou;

يَوْمَ يَكْفُ عَنْ سَائٍ وَيَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ يَسْتَوْفِقُونَ

44.Metho moo makakumanIa nthI, na nthoni: ikamavw'Ika mo; na ow'o mo nImeetiwe matulye-ndu mo ene yIla

خَائِضَةً أَبْصَارُهُمْ تَرَاهُمْ ذَلِيلَةً وَقَدْ كَانُوا يَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ

maĩ mŭŭonĩ na me aima, ĩndĩ mo  
nĩmaleile kwĩw'a.

45.Kwa Ŭu, ekanai Nakwa na asu ala  
maleaa ndeto ĩno YaitŬ. Ithyĩ  
tũkamathengeesya mo vakuvĩ na  
wanangĩko ĩtambya kwa ĩtambya kuma  
vala mo matavesĩ.

فَدَّرَنِي وَمَنْ يَكْذِبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَتَدْرِي  
فِي خَيْثٍ لَا يَعْلَمُونَ ۝

46.Na Nyie nĩnĩmanengae mo ĩvinda;  
nũndũ walany'o Wakwa wĩ vinya.

وَأَمِلْ لَهُمْ إِنْ كَذَبَ مَيِّتِينَ ۝

47.Kana we kometasya mo ĩtuvi ũndũ  
mekwoneka mailĩ ta maemeewe nĩ thiĩ  
mũito?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۝

48.Mo mena maũndũ ala matonekaa  
nĩkana mo mamaandĩke?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۝

49.Kwa Ŭu we, ĩthĩwa ũmĩĩsyee kũkua  
mwĩao wa Mwĩai waku, na ndũkethwe ta  
ũla Mũndũ wa ĩkũyũ Yona yĩla  
wamwĩkaĩlile Mwĩai wake ausũtwe nĩ  
kyeva.

فَاصْبِرْ بِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُكُنْ بِصَاحِبِ الْحُزَنِ  
إِنْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ۝

50.Kethwa we ndwaavikĩwa nĩ ĩnee  
kuma kwa Mwĩai wake, we vate nzika,  
ethwa ekiw'e ũtee wa ũkanga ĩolũ wa  
kĩlungu kyũmũ kya nthĩ kĩthei, oyĩla waĩ  
atonya kwĩthwa atũĩtwe mũtĩ nĩ andũ  
make.

لَوْلَا أَنْ تَدْرِكُهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ  
وَهُوَ مَذْمُومٌ ۝

51.Indĩ Mwĩai wake nĩwamũnyuvie we  
na nĩwamũtw'ĩkĩthisyee ũmwe wa ala  
alũngalu.

فَاجْتَبِهْ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الضَّالِّينَ ۝

52.Na asu ala matetĩkĩlaa, nomende  
kũkumya we vandũ vala Ngai Mwene  
Vinya W'ontho ũkũnengete na mothyũ  
moo mena ũthatu yĩla mo meew'a

وَأَنْ يَكَاذِبُوا الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ  
لِنَسْمِعُوا إِلَيْكَ وَيَقُولُونَ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ۝



Klililikany'a; namo maasya, 'Vate nzika,  
we ena nd00ka.'

53.Aiee, vai kInd0, IndI nI klililikany'a  
kwa nthI syonthe.

مَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

## سُورَةُ الْحَاقَّةِ مَكِّيَّةٌ

(49)

AL - HAAKKAH  
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Ula Utathũkĩĩka wa w'o!

3. Ula Utathũkĩĩka nĩ mwaũ?

4. Ula Utathũkĩĩka wa w'o nĩ mwaũ. Na  
nĩ kyaũ kĩtonya kũũmanyĩthya we Ula  
Utathũkĩĩka na wa w'o nĩ mwaũ?

5. Mbaĩ ya Athamuti na mbaĩ ya Aati  
nĩmamĩtw'ĩkĩthiye mbaanga ya  
kĩhũũũmũkĩĩlo ta ya ũvũngũ.<sup>1\*</sup>

6. Indĩ mo Athamuti nĩmaanangiwe na  
ĩkũna yĩ vinya.

7. Namo Aati nĩmaanangiwe na kĩseve  
kyai kĩluumĩte,

8. Kĩĩla We watumie kĩuutana kwa  
motukũ mũonza na mĩthenya nyaanya  
ĩatĩanĩe, nĩkana we ũtonye kwona andũ  
mavalũkangĩte na mothyũ matulĩtye ndu,  
malyĩ ta mĩthamba ya mĩtende  
mĩvalũkangu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ

مَا الْحَاقَّةُ

وَمَا أَرْذَلُكَ مَا الْحَاقَّةُ

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهُمْ إِذْ

فَاتَيْنَا ثَمُودَ بِطَغْوَاهُمْ إِذْ

وَأَقَامُوا لِلطَّغْيَةِ

سَعَرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَفَنِيَةً

حُسُومًا فَفَرَّ الْقَوْمُ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ

نَجَلٍ خَاوِيَةٍ

<sup>1</sup> \*Ngewa ĩno yumĩtw'e nthĩnĩ wa 'Kulani Ntheu  
'Al-Qariah' ĩtavanĩtw'e ta 'Yauma yakuna-al-  
Naaso kalĩraashil mabsus wa takunul-jibaalo kal-  
ehnil manfush' Al-Qariah 101:5-6 Mũthenya ũla  
mbaa andũ makeethwa malyĩ ta syĩmbalutya  
inyatĩkĩtw'e, na ĩĩma ikeethwa ĩilyĩ ta w'la  
mũsanũe. Kwa ũu ti kũvevenzeka kũvũthũ ĩndĩ  
kwĩwetwa ta mbaanga nene ĩla ĩetawe nĩ mbomu  
ĩla nene ta H-Bombs na Neutron Bombs na ĩla ĩngĩ.  
Unene wa mwatũkanĩle ũsu ũwetetwe vaa nĩ ũla  
ũtonya kũthia ĩĩma ĩkatwĩka ta mũtu.

9. We nūmonaa matialyo moo ona  
Umwe?

هَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۝

10. Na Valao na asu ala maŋ mbee wake,  
na mŋsyŋ ŋla yang'uthūlangilwe  
nŋmaendeeie na kwŋka naŋ.

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِآلِ الْكَافِرِينَ ۝

11. Na mo nŋmaleile kūmwŋw'a  
Mūtūmwa wa Mwŋlai woo, kwa ūu We  
nŋwamakwatie mo na ūkumbatŋlyo  
mūlūmu vyū.

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخَذَةً رَابِعَةً ۝

12. Nŋw'o, yŋla kŋw'ū kyambatie ŋūlū,  
ŋthyŋ nŋtwamūkuie inyw'ŋ na Ngalawa,

لَمَّا لَنَا طَافَا النَّارَ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ۝

13. Nŋkana ŋthyŋ tūtonye kūkŋw'ŋkŋthya  
ta kŋlŋlikany'o kwoondū wenyu, na kana  
matū ala maiaa nŋthŋmatonye kwia.

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكُرَةً وَفِيهَا آتٌ وَابِعَةٌ ۝

14. Na yŋla ŋvuvwa yŋmwe ya soo  
yŋkavuvwa,

فَإِذَا الْفُجَاءُ فِي الصُّورِ نَفْثَةٌ وَابِعَةٌ ۝

15. Na nŋthŋ na ŋŋma ikyūmbanw'a vamwe  
na ŋndŋ iivevenzwa ŋvevenza yŋmwe,

وَحِيلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَذُكِّرْتُمَا ذِكْرَةً وَابِعَةً ۝

16. Mūthenya ūsu nŋw'o Undū-Mūnene  
ūkavika.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝

17. Na ŋtu yŋkaatūkanŋla kaŋŋ, nayo  
yŋkeethwa yŋ yonzu mūthenya ūsu.

وَالنَّفَقَاتِ السَّمَاءِ فَيَوْمَئِذٍ وَابِعَةٌ ۝

18. Na alaŋka makeethwa maŋngeme kŋla  
ngalŋ, na ŋūlū woo mūthenya ūsu alaŋka  
nŋaanya makakua Kŋvŋla-kya-Usumbŋ  
kya Mwŋlai waku.

وَالْمَلَائِكَةُ عَلَى رُجَائِبِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ  
يَوْمَئِذٍ ثَمْنِيَةٌ ۝

19. Mūthenya ūsu inyw'ŋ mūkavikw'a  
mbee wa Ngai: na vaiŋ kaŋŋ wa syŋmbithŋ  
syenyu kŋkatiala kŋ kŋvithe.

يَوْمَئِذٍ يُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۝

20. Na Indī kwa ūla ūkanengwe ūtalo wake na kw'oko kwa aŭme, we akasya, 'Ukai mŭsome ūtalo wakwa.

فَأَمَّا مَنْ أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ يُصَيِّنُهَا قَوْلُ مَا دُمْ أَقْرَبًا  
كَتِبَةٍ ۝

21. 'Vate nzika, Nyie nīnamanyie kana ngakomana na ūtalo wakwa.'

إِنِّي كُنْتُ أَنَّىٰ مُلَىٰ حَسَابَةٍ ۝

22. Kwa ūu, we akeethwa na thayū wa ūtanu.

فَعَوْنِي وَنَشْرِي رَاحِيَةٍ ۝

23. Nthīnī wa Mŭŭnda wī kŭndŭ kŭkīīlīlū,

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝

24. Vala itŭngo sya matunda ikethwa isŭnzŭŭlīte vakuvī.

فَطَوَّعَهَا دَائِيَةٍ ۝

25. 'Yai na mŭinyw'a, mŭtanīte nŭndŭ wa meko maseo ala inyw'ī mweekie matukŭnī ala mathelu.

فَلَوْلَا الْمَرْبُورُ هَوَيْنَا بِمَا اسْتَلَفْتُمْ فِي الْآيَامِ  
الْمَالِيَةِ ۝

26. Indī kwa ūla we ūkanengwe ūtalo wake na kw'oko kwa aka, akasya, 'Aa, ona kavaa takethwa ndinanengwe ūtalo wakwa!

وَأَمَّا مَنْ أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ يُصَيِّنُهَا لَمْ يَقُولْ يَلَيِّنُنِي  
لَمَّا أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ ۝

27. Kana ngamanya ūtalo wakwa nī mwaŭ!

وَلَمَّا أَدْرِمَا حَسَابَةٍ ۝

28. Nyie nenda takethwa ūtwio ūsu nī mwīao kwoondŭ wa kŭmbananga nyie!

يَلَيِّنُهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةِ ۝

29. Uthw'ii wakwa ndwīna ūuno kwakwa.

مَا آخَذْنِي مَالِيَةٍ ۝

30. 'Utonyi wakwa nī mŭthelu vyū.'

هَلَاكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةٍ ۝

31. 'Mŭkwatei mŭmwove na mbīngŭ,

عُدُوهُ فَعَلُوهُ ۝

32. Indī mwīkyei we Ngienanī.

ثُمَّ الْبَحِيمُ صَلَوُهُ ۝

33.'Na mwovei na mūnyololo wa ūasa  
wa mīkono mīongo mūonza;

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۖ

34.'Nīw'o, we ndaamwītkīla Ngai  
Mwene Vinya W'onthe, Ula-Mūnene,

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۖ

35.'Na we ndaamaingītsya andū kūthya  
ngya.

وَلَا يَخْضَعُ عَلَى طَعَامِ الْيَسْكِينِ ۖ

36.Kwa ūu, we ndena mūnyanyae vaa  
ūmūnthī;

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهُنَا حَبِيبٌ ۖ

37.Kana līu ona wīva ateo mathambyo  
ma itau,

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ۖ

38.'Ala vate ūmwe ūmaīsa ateo ene-naī  
maīsa,

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِلُونَ ۖ

## LUKU 2

39.Indī aiee, Nyie nīlvīta na syīndū  
syonthe ila inyw'ī mwonaa,

فَلَا أَقِيمُ بِمَا تُبْعُهُونَ ۖ

40.Na syonthe ila inyw'ī mūtasyonaa,

وَمَا لَا تُبْعُهُونَ ۖ

41.Isu vate nzika nīyo ndeto īla yaetiwe  
nī Mūtūmwa mūtīkīle;

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۖ

42.Na yo ti ndeto ya mūtīli-wa-myallī;  
inyw'ī mwītkīlaa o vanini!

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ۖ

43.Ona ti ndeto ya mūtōti wa ndoto;  
inyw'ī mūsūvīaa o maūndū mavūthū!

وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ ۖ

44.W'o nī ūvuany'o kuma kwa Mwīai  
wa nthī syonthe.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۖ

45.Na ethwa we nūwetete kwa ūvūngū  
ona kaūneeni kanini tōlō Waitū Ithyl,

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ۖ

46. Ithyĩ vate nzika, twĩthwa  
twamũkwatie we na kw'oko kwa aũme,

لَا خَدَانَةٌ بِإِيْسِينَ ۝

47. Na ĩndĩ vate nzika Ithyĩ twĩthwa  
twatilile mwĩkiva wake wa ngingo.

ثُمَّ لَقَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۝

48. Na vai ona ũmwe wenyu waĩ atonya  
kũmũsiĩa we kuma Kwitũ Ithyĩ.

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ۝

49. Na nĩ-w'o nĩ ũlilikany'o kwoondũ wa  
ala alũngalu.

وَأَنَّهُ لَتَذَكُّرُهُ لِلْمُتَّقِينَ ۝

50. Na, ow'o, Ithyĩ nĩtwĩsĩ kana ve amwe  
katĩ wenyu ala maleaa *Syama Siitũ*.

وَأَنَّا نَتَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ۝

51. Na vate nzika, ũkeethwa  
*mwambĩĩĩyo* wa kwĩlila kwa alei.

وَأَنَّهُ لَحَزْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝

52. Na vate nzika, nĩ w'o wa w'o.

وَأَنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ۝

53. Kwa ũu, taĩa syĩtwa ya Mwĩai waku,  
Ula-Mũnene.

فَاسْبَحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

## سُورَةُ الْمَعَارِجِ مَكِّيَّةٌ

(٤٠)

AL - MA'ARIJ  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. SyItwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Mũkũlya akũlasya ũlũ wa ũsilũlo ũla  
ũkilũlye kũvika.

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

3. ũlũ wa alei, ũla vate ona ũmwe ũtonya  
kũvetanga.

لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

4. Nĩ kuma Kwa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Mwĩai wa ivũla nene.

فَمِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

5. Alaĩka na Veva syambataa Kwake  
Mũthenyanĩ ũmwe ũla ũasa waw'o  
nũndũ ũmwe na myaka ngili mĩfongo  
ĩtano.

تَعْرِجُ السَّائِكَةُ وَالزُّوْحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ

مُقَدَّارُهُ عَشِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

6. Kwa ũu ĩthwa na ũmĩsyo na ũmĩsyo  
wa kwendeesya.

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَبِيلًا

7. Mo mawonaa w'o wĩ vaasa mũno,

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَؤِيدًا

8. Indĩ ĩthyĩ tũwonaa kwĩthwa wĩ  
vakuvĩ.

وَوَرْنَهُ قَرِينًا

9. Mũthenya ũla ĩtu yĩkekala ta ĩvulũ  
ĩtheũkye.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ

10. Na ĩĩma ikeethwa iĩlyĩ ta mavuti ma  
w'ia wa ĩlondũ,

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْرِ

11. Na mũnyanya ndakakũlya ũvoo wa  
mũnyanyae.

وَلَا يَبْقَىٰ جَبَلٌ حَتَّىٰ يَخْشَىٰ

12. Mo makaiwa menene mũndũ na ũla  
ũngĩ, na ũla mũvĩtany'a akenda  
kwĩyovosya we-mwene kuma ũsilũlonĩ

يُخْشَىٰ رَبَّهُمْ يَوْمَ الْبَعْثِ لَوْ يَقْدَرُ مِنَ الْعِلَابِ

يَوْمَ يُبْعَثُ بَنِيهِ

wa mŭthenya ūsu kwa *kumya* syana  
syake,

13.Na mŭka wake na mwanaa nyinya wake,

وَصَاحِبَتَيْهِ وَآخِيهِ

14.Na andŭ ma ndŭŭ sya mŭkaufĩ ma nyŭmba yake ala mamŭnengete ŭtŭo.

وَفَصَّلَتْهُ الْيَقُوتِيُّ تَوْوِيلُهُ

15. Na kumya asu onthe ala me 1010 wa nthi, nongi nūtonya kwiyovosya we-mwene tū

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْفِخُهُ ۖ

16.Indĩ aice! Vate nzika, nĩ ūmŭĩ wa Mwaki,

لَا إِنَّمَا تَلَفُ ۝

17. Uisuvûanga kîkonde kya mwĩĩ *ona*  
kûvika maleenyûnĩ *ma mwĩĩ*.

نَزَاعَةُ الشَّوَى ۝

18.W'o Ūkamwīta we Ūla waalyŪkile na  
kŪsyoka Ūtina

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّيْ

19. Na woombanisye *Uthw'ii* na awia.

وَجَمَعَ فَأَوْعَى ۝

20. Nĩw'ō, mũndũ asyaĩtwe ate mũmĩtsya  
na e kĩw'ũ.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُومًا

21.Yŋla ōthōku wamōkiita we, ausōŋtwe  
nŋ iŋo.

إِذَا مَنَّ الشَّرُّ جُزُوعًا ۝

22. Indī yīla ūseo wamŭvalŭkīla, we  
nīwīkathīlaa.

وَأَذَامَتُهُ الْخَيْرُ مُنَوَّعًا

23. Indī ti asu ala mavoyaa.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ۖ

**24.Asu ala maaatĩanĩasya Mboya syoo,**

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٦٦﴾

25. Na asu ala nthĩnĩ wa ūthw'ii woo, ve  
kĩlungu kyaw'o kĩaĩkĩe.

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿٦﴾



26.Kwöondü wa müvoyi na kyonze kila  
kítavoyaa.

الْمُتَكَبِّرِينَ وَالْمُتَكَبِّرِينَ

27.Na asu ala metikila Múthenya wa  
Otawo kana ní wa w'o,

وَالَّذِينَ يُصَلُّونَ يَوْمَ الدِّينِ

28.Na asu ala mena wia wa Usilflo wa  
Mwíai woo----

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ عَذَابٍ رَبِّهِمْ مُتَّقُونَ

29.Níw'o Usilflo wa Mwíai woo  
ndwathókíika.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ خَيْرٌ مِّمَّا يُرِيدُونَ

30.Na asu ala masúvía mothei moo---

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ عَذَابٍ رَبِّهِمْ خَوْفُونَ

31.Ateo kwa iveti syoo na kwa ala moko  
moo ma aúme mamaÚngamíe; ow'o asu  
ti ma kútúlwa mÚtfí;

إِلَّا عَلَىٰ أَرْجَائِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ

عَمَّا يُرِيدُونَ

32.Indí asu ala mamanthaa kúvítúka vau,  
aa nímo eki-ma-naí.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

33.Na asu ala masyaítasya mawívíto  
moo na motianíto moo.

وَالَّذِينَ هُمْ لَا يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِمْ يَقُولُونَ

34.Na asu ala alúngalu mokúsiní moo.

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِلُونَ

35.Na asu ala maÚngamíaa Mboya syoo.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

36.Aa makeethwa nthíní wa Míúnda me  
ataítku.

بِأُولَٰئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ

## LUKU 2

37.Indí ala matetikílaa mená kyaú, Úndú  
mo mokaa kwaku mekalaatíte,

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مِنْهُمُ مُّطِيعُونَ

38.Kuma ngalí ya kw'oko kwa aúme  
kwaku na kuma ngalí ya kw'oko kwa  
aka, me nguthu syína kívathókany'o?

عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزَّتَيْنِ

39.Kŭla mŭndŭ katŭ woo ekwatasya  
kŭlika nthĩnĩ wa Mŭŭnda wa Utanu?

أَيُّطَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ۖ

40.Tiw'o! Ithyĩ nĩtŭmombĩte mo na kŭla  
mo makĩsĩ.

كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ۖ

41.Indĩ aiee, Nyie nĩĩvĩta na Mwĩai wa  
maumĩlonĩ na mothŭĩlonĩ, kana Ithyĩ,  
twĩna ŭtonyi-----

فَلَا أَقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَائِدُونَ ۖ

42.Kŭmaete angĩ aseŭ kwĩmo vandŭ  
voo, na Ithyĩ tŭitonya kŭsiĩĩwa *nthĩnĩ wa*  
*mawalany'o Maitŭ*.

عَلَىٰ أَنْ يُبْدَلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا عُنَّ بِمُسْبِقِينَ ۖ

43.Kwa ŭu, ekanai namo maendee na  
ngewa yoo nthŭku na mathaŭke kŭvika  
makomane na ŭla mŭthenya woo mo  
mathawa.

فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ  
الَّذِينَ يُوعَدُونَ ۖ

44.Mŭthenya ŭla mo makauma mbŭanĩ  
syoo ta mekalaatĩte melekele ieleelonĩ  
syoo.

يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَانَتْ لَهُمْ  
إِلَىٰ نَصَبٍ يَوْمَئِذٍ ۖ

45. Metho moo makumanĩe na nthĩ; na  
mo makavw'ĩkwa nĩ nthoni. Usu nĩ  
mŭthenya ŭla mo mathiwe.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذُلَّةٌ ۚ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ  
الَّذِينَ كَانُوا يُوعَدُونَ ۖ



## NUH

(Wavuanf'w'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe  
nĩ tei.

2. Ithyf nĩtwamũtũmie Noa kwa andũ  
make, *akyasya*, 'Makaany'e andũ maku  
mbee wa ũsilũlo wĩ woo ũtanamavikĩa.'

3. We aisye, 'Inyw'f andũ makwa, vate  
nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a mumĩlu  
kwenyu,

4. Nĩkana mũmũthũkũme Ngai Mwene  
Vinya W'onthe na kũmũkĩa We na  
mũimbĩw'a Nyie.

5. We akamũekea inyw'f naĩ syenyu na  
kũmũnenge inyw'f fĩvinda, kũvika fĩvinda  
yĩla yĩtw'fwe. Nĩw'o, fĩvinda yĩla  
yĩtw'fwe nĩ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe yĩlitya kũtũngwa fĩtina fĩla yo  
yavika. Takethwa inyw'f nĩmwamanyie  
tũ!

6. We aisye, 'Mwĩai wakwa, Nyie  
nĩnĩmetĩte andũ makwa ũtukũ na  
mũthenya,

7. 'Indĩ kũmeta *mo* kwakwa kũtumĩte mo  
makĩa makauma *kwakwa* fĩyaa mũno  
vyũ.

8. 'Na kĩla fĩvinda nyie nametie mo  
nĩkana We ũtonye kũmaekea mo, mo  
meekĩe syaa syoo nthĩnĩ wa matũ moo.  
na meelingĩlile ngũa syoo na maendee  
nthĩnĩ wa ũthũku woo, na meethwa na  
ũng'endu mũvĩtũku.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ

قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي كُنْتُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا أَمْرَ

يُفْقَرُ لَكُمْ مِنَ دُنُوبِكُمْ وَيُؤَخَّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ  
فِي مَسْئَةٍ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْلَا أَرَأَيْتُمْ  
تَعْلَمُونَ ۝

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ۝

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَاؤِي إِلَّا فِرَارًا ۝

وَرَأَيْتُ كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ  
فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَسْقَمُوا بِأَنبَاءِهِمْ وَاصْغَوْا وَاوْصَلُوا  
سَبْكَارًا ۝

9. 'Indĩ Nyie nĩnamathokisye mo nzĩanĩ  
Yaku ōtheinĩ.

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ۝

10. 'Na Nyie ninamatavisye mo ūvoo  
mbee wa andũ, na *ota Du* nĩnaneenie  
namo kĩmbithĩnĩ.

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ۝

11. 'Na Nyie naisye, 'Manthai ōkeo wa  
Mwĩai wenyu; nũndũ We nĩ Mũekanĩ-  
Mũno Vyũ.

نَقَلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝

12. 'We akamũtheesya inyw'ĩ mbua kwa  
wingĩ.

يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ۝

13. 'Na We akamwĩkĩla vinya inyw'ĩ na  
ōthw'ii na syana, na akamũnenga inyw'ĩ  
mĩũnda na We akamũnenge inyw'ĩ  
mbũsĩ.

وَيُنَادِيكُمْ بِالْقَوَالِ وَيُبَيِّنُ لَكُمْ جَنَّتَيْ  
وَيَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا ۝

14. Mwĩna kĩ inyw'ĩ ūndũ mũteũweta  
ndaĩla kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۝

15. 'Na kwa ūla w'ō We nũmũmbĩte  
inyw'ĩ nthĩnĩ wa syĩkalo.

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۝

16. 'Inyw'ĩ nomwaasisya ūndũ Ngai  
Mwene Vinya W'onthē ūmbĩte matu  
mũonza ngoi ũlũ wa ngoi?

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَعَوَاتٍ طِبَاقًا ۝

17. Na We nĩwĩkĩĩte mwei nthĩnĩ wamo  
ta kyeni, na ayĩtwĩkĩĩthya syua ta taa?

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُجُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ

سِرَاجًا ۝

18. 'Na Ngai Mwene Vinya W'onthē  
nũmũkĩĩĩthye inyw'ĩ ũlũ wa nthĩ' ta kũkĩla  
kwa imea.

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝

19. 'Indĩ We akamũtũnga inyw'ĩ nthĩnĩ  
wayo na kũmũete inyw'ĩ kwa nzĩla ya  
mwanya.

ثُمَّ يُبْيِطُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ۝

20.'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amyũmbĩte nthĩ yĩ mbaamu kwoondũ wenyu.

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ بِسَاطًا

21.'Nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũkĩlanĩya nzĩlanĩ ũla mbaamu.

﴿ يَتَسَلَّلُوا مِنْهَا سُبُلًا يُخَالِفُهَا ﴾

## LUKU 2

22.Noa aisye, 'Mwĩai wakwa, mo nĩmaleete kũmbĩw'a nyie, na mamũatĩle ũla ũthw'ii wake na syana syake syongelete wanangĩko wake.

قَالَ نُوْحٌ رَبِّ اِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاَتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالًا وَوَلَدَةً اِلَّا خَسَارًا

23.'Namo nĩmaseũvĩtye nzama yĩ vinya.

وَمَكْرُهَا مَكْرًا كَبِيرًا

24.'Namo nĩmatavanasya ũmwe na ũla Ongĩ, 'Mũikatie ngai syenyu ona vanini. Na mũikatie Waddi kana Suwa, kana Yakuthi kana Yaauku na Nasili.'

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا

25.'Namo nĩmamathyoekisye 'aingĩ, ona We ndũkamongelele alei ateo nthĩnĩ wa Iwĩtyo vyũ!

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا ضَلَالًا

26.Mo nĩmanyw'ĩthiw'e kĩw'ũ nũndũ wa naĩ syoo na matw'ĩkĩthw'a ma kũlika Mwakinĩ. Namo inayaaĩthĩa amatetheesya moo ene mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا خَلَقْتَنَّهُمْ اَغْرِبُوا فَاَدْخَلُوْا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهَا مِن دُوْرِ الْاَلوهِ اَنْصَارًا

27.Na Noa aisye, 'Mwĩai wakwa ndũkamũtie ona ũmwe wa alei ta ekali ma ũlũ wa nthĩ;

وَقَالَ نُوْحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِيْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِرِيْنَ وَيَا اَرْءَا

28.'Nũndũ, ethwa We nũũmaeka mo, makamathyoekya tũ athũkũmi Maku na maikasyaa andũ aseu ateo mwene naĩ na mũlei.

اِكْلًا اِنْ تَذَرْنِيْهُمْ يَحْمِلُوْا عِبَادَتَكَ وَلَا يَلِدُوْا اِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

29.Mwĩai wakwa: Ndekee naĩ nyie na atu mia makwa, na kila mundu walikile nyum bani yakwa e mwikaloni wa kwitikila, na e tikili na etikili aume na etikili ma aka; ateo Ndukamaingivisye alei ateo mawanangiko!

رَبِّ اَعْرِضْ لِيْ وَلِاِخْوَتِيْ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيْ مُؤْمِنًا وَ اَلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا يَزِدِ الظَّالِمِيْنَ اِلَّا تَبَارًا

# سُورَةُ الْجِنِّ مَكِّيَّةٌ

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Asya, 'Nĩkũvuanĩw'e kwakwa kana nguthu ya Mayini nĩyeethukĩĩsyē, namo maasya, 'Kwa ūla w'o, ithyĩ nĩtũmĩw'ite Kulani ĩla nĩ ya kũseng'ya,

قُلْ أُنذِرُ إِنِّي أَخَذْتُ الْقُرْآنَ فَحَقُّوا إِلَيَّ  
إِنِّي سَمِعْتُ فَزَارًا مَّجْمُوعًا ٢

3. 'Yo itongoasya nzĩanĩ ĩla ya w'o; kwa ūu ithyĩ nĩtũmĩtĩkĩĩĩte, na ithyĩ tũikamwĩanany'a ūmwe ona wĩva na Mwĩai waitũ.

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا  
أَحَدًا ٣

4. 'Na ithyĩ nĩwĩĩkĩĩlaa kana ūtonyi wa Mwĩai waitũ wĩ ĩũũ mũno. We ndeyoseete mũka kana mwana We-Mwene.

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ٤

5. 'Na nĩ w'o ala atumanu katĩ waitũ nĩmakothaa kũneena ūvũngũ mũvĩtũku ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَوِيًّا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ٥

6. Na ithyĩ twasũanĩaa kana andũ na Mayini maitonya kũneena ūvũngũ ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona ĩndĩ.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نَقُولَ الْإِنْسَ وَالْجِنَّ عَلَى اللَّهِ  
كُذِبًا ٦

7. 'Na mũno andũ amwe katĩ wa ala angĩ makothaa kũmantha ūsũvĩo wa andũ amwe kuma katĩ wa Mayini, na ūu mo nĩmamongeleele ūng'endu ala maĩ ma mbee;

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ  
مِنَ الْجِنِّ فَرَّادُوهُمْ رَهَقًا ٧

8. Na mũno mo masũanĩe, otondũ inyĩw'ĩ mũsũanĩaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakokĩlya Mũtũmwa ona ūmwe ona ĩndĩ

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ٨

9. Na ithyĩ nĩtwamanthie *kwenda* kũvika  
Itunĩ, Indĩ tweethĩe yusũte asũvĩ me  
vinya na ndata ila iathanaa.

وَأَنَّا لَنَسْتَأْتِيَنَّهَا فُجُودًا مَّرَاتٍ حَرَسًا  
شَدِيدًا وَشُهُبًا ۝

10. Na ithyĩ twakothaa kwĩkala ivĩlanĩ  
imwe syayo kwĩthukĩsya. Indĩ ūla ona

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمِعْ  
أَنَّا نَحْنُ لَهَا شَهِابًا مُرْسَدًا ۝

wĩva wĩthukĩsya yu, ethĩaa ndata ĩla  
iathanaa imũmandĩkĩe we.

11. Na ithyĩ tũyĩsĩ kana 0th0ku nũtw'ĩtwe  
kwa asu ala me 0l0 wa nthĩ kana ethwa  
Mwĩai woo nũtw'ĩte *kĩndũ* kĩseo kwoo.

وَأَنَّا لَا تَدْرِي أَسْرَأُوْنِدَ مِنْ فِي الْأَرْضِ لَمَّا رَأَوْا  
بُحْبُوحَهُمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۝

12. 'Na amwe maitũ ithyĩ nĩ alũngalu na  
amwe maitũ nĩ athyoeku; na ithyĩ twĩ  
nguthu syĩna mawoni me kĩvathukany'o.

وَأَنَّا مِمَّا الضَّالُّونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِفَ  
قَدَدًا ۝

13. Na ithyĩ nĩtwĩsĩ kana tũitonya  
kũthokoany'a *walany'o* wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe 0l0 wa nthĩ, ona ithyĩ  
tũitonya kũkĩa kuma vala We Ū.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نَجْزِيَ  
هَرَبًا ۝

14. Na yĩla ithyĩ tweew'ie *wĩlano* wa  
ũtongoi, ithyĩ nĩtwawĩtkĩlile. Na we ūla  
ũmwĩtkĩlāa Mwĩai wake ndena w'ia wa  
wasyo kana ūla ūte-ũlũngalu.

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ  
بِرَبِّهِ فَلَا يَمُوتُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ۝

15. 'Na amwe maitũ nĩmamwĩnyivĩsya  
Ngai na amwe maitũ nĩmathũkĩte kuma  
nzĩlanĩ ĩla ya w'o. Na asu ala  
menyivasya kwa Ngai—aa nĩmo ala  
mamanthaa nzĩla ĩla ya w'o.

وَأَنَّا وَمِنَ الْيَهُودِ وَمِنَ النَّسَارَىٰ مَنْ أَسْلَمَ  
فَلَوْلِكَ تَعَوَّذُوا رَبُّدَا ۝

16. Na ta kwa asu ala *melelũkaa* kuma  
nzĩlanĩ ĩla ya w'o, mo nĩmo ngũ sya  
Ngiena.

وَأَمَّا الْفٰطِمٰتُ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۝

17. Na ethwa mo makekala nzĩlanĩ ĩla ya  
w'o, ithyĩ vate nzika, tũkamanenge mo  
kĩw'ũ kingĩ kya kũnyw'a,

وَأَنْ لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ غَدًا  
غَدًا ۝

18.Nĩkana lthyl- tũtonye kũmatata mo nakyo. Na ūla ona wĩva ūalyũkaa kuma ūlilikany'onĩ wa Mwĩai wake---We akamũluuta we nthĩnĩ wa Ūsilĩlo mwai mũno.

لَتَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْ  
عَذَابًا صَعَدًا ۝

19.Na kũndũ kw'onthe kwa ūthaithi nĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, ndũkamwĩkaĩle Ūngĩ ona wĩva ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَأَنَّ السَّجْدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۝

20.Na yĩla Mũthũkũmi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūŪngamaa aimũvoya We, mo nĩmamũmbanĩaa we, ovakuvĩ kũmũthitya.

وَأَنَّهُ لَنَا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَابُوا يَكُونُونَ  
عَلَيْهِ يَبْدَأُ ۝

### LUKU 2

21.Asya, 'Nyie nĩvoyaa kwa Mwĩai wakwa tũ, na Nyie ndimwĩananasya ona ūmwe Nake.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ۝

22.Asya, 'Nyie ndina ūtonyi wa kũmwĩka inyw'ĩ naĩ kana ūseo.'

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۝

23.Asya, 'Vate nzika, vai ūtonya kũnzũvĩana na ūsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana ngona vandũ va kũmwĩvitha We.

قُلْ إِنِّي لَنْ يُخَيِّرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ  
مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۝

24.Utonyi wakwa no kũvikya ūvuany'o tũ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na motũmane make.' Na kwa asu ala maleaa kũmwĩw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake ve Mwaki wa Ngiena, vala mo makekala ĩvinda ĩasa, ĩasa mũno.

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَةً وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَ  
رَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ۝

25.Mo makaendee na kũlea kwĩĩkĩla kũvika mone kĩla mo mathĩtwe, na omĩtũkĩ mo makamanya nũũ ūla

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْجُدُونَ مِنْ  
أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلِّ عَدَدًا ۝



mŭtetheesya mwonzu mŭno na wŭna  
ŭtalo mŭvŭthŭ wa andŭ.

26. Asya, Nyie ndyŭsŭ kana kŭla inyw'ŭ  
mwathŭtwe kŭ vakuvŭ kana Mwŭai  
wakwa akŭle ŭvinda yŭ vaasa.

قُلْ إِن أَدْرِي أَقَرِيبٌ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ  
رَبِّي أَمَدًا ۝

27. We. ~~ŭ~~ Mŭmanyi wa maŭndŭ ala  
matonekaa; na We ndamŭnengae ona  
ŭmwe ŭnene ŭlŭlŭ wa ŭsumbŭki Wake wa  
maŭndŭ ala matonekaa.

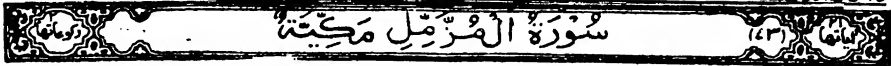
عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ۝

28. Ateo we ŭla We ŭmŭnyuvaa ta  
Mŭtŭmwa Wake. Na mbee wake we na  
ŭtina wake we vangangaa alaŭka ta  
asŭvŭi.

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ  
يَدَيْهِ وَيَمْنُ خَلْفِهِ رَصَدًا ۝

29. Nŭkana We atonye kŭmanyi kana mo  
Atŭmwa Make nŭmavikŭtye Motŭmane  
ma Mwŭai woo. Na We aithyŭlŭlŭkŭte  
syonthe ila mo mena syo na We nŭw'iaa  
ŭtalo wa syŭndŭ syonthe.

لِيَعْلَمَ أَنَّ قَدْ أُنْزِلَتْ رُسُلُهُمْ وَأَحَاطَ بِمَا  
فِي لَدُنِّيهِمْ وَأَخْفَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ۝



## AL - MUZZAMMIL

(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Us0ftwe nĩ 0lau, Us0ftwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We 0la wflingfte we-mwene na  
kftonyeo kfasa.

يَا أَيُّهَا الْمَزْمِيلُ

3. Ungama nthĩnĩ wa Mboya 0tuk0 ateo  
kflungu kfnini kya w'o-----

قُمِ الْبَيْتَ إِلَّا قَلِيلًا

4. Nyunzu ya w'o, kana 0nyivangye  
mbee wa 0u.

نَضْمَةً أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

5. Kana wongelange vanini mbee wa  
0u—na mfsome Kulani kavola na kwa  
k0s0anfa.<sup>1</sup> \*

أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَبِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا

6. Nfw'o, Ithyf twfkw'ilfla we Ndeto  
ngito.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

7. Nfw'o k0kfla 0tuk0 nĩ nzfa ya vata  
m0no vy0 kwa k0kfla thay0 vinya na  
nflkwflkaa 0nd0 m0nene m0no f0f0 wa  
ndeto sya mboya.

إِنْ نَالِشْتُمُ الْبَيْتَ مِنْ أَشَدِّ وَطْأٍ وَأَنْتُمْ قِيلًا

8. We ow'o, m0thenya nfwlthfawa  
ma0nd0 maingf m0no maaffanfe.

إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا

<sup>1</sup> \*Ndeto 'Thiyabaka' nftonya k0weta ngoo Indf  
fkancenwa ta nthimo. Indf thfna nfkana ndeto  
'thiyab' yaasya ng0a kana itonyeo. Kwa 0u,  
ikawetwa ta nthimo 0aly0lo nd0tw'fka ngoo.  
Vangf nfvatonya kwfthwa 'Thiyabaka' nthfni wa  
0neeni 00 nftonya k0neena f0f0 wa aafli ma  
M0t0mwa s.a.w na ala angf me vakuvf nake we.  
0aly0lo 00 wfm0nenge m0somi 0nyuvi m0nene  
wa w'o.

9. Kwa Ōu, lilikana syŵtwa ya Mwŵai waku, na Inengane *we mwene* Kwake na Ōthaihi musŌu.

وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَسَلِّ إِلَيْهِ تَتَبِيلًا ①

10. We *nĩ* Mwŵai wa Umŵlonĩ na Uthŵlonĩ; vai Ngai ateo We; kwa Ōu, mwose We ta Mŵsŵvĩ *waku*.

رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ②

11. Na Ōmŵsya maŌndŵ onthe ala mo maneena; na taanŵsya namo na mwŵkalo mwafu.

وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُزْهُمْ هَزْرًا جَمِيًّا ③

12. Na ndekanŵye Nyie Nĩnyioka na asu ala maleaa *ŭla w'o*, mena maŌndŵ mavŵthŵ na wingĩ wa syŵndŵ; na manenge mo ŵvinda ĩnini.

وَذُرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَوْلَاهُمْ وَلِيُّكَ ④

13. Vate nzika, vamwe Naitŵ ve. mbŵngŵ *ngito* na Mwaki *wĩwoo*.

إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ⑤

14. Na kyaŵya kŵla kŵtaa na Ōsilŵlo wĩ woo----

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ⑥

15. Mŵthenya Ōla nthĩ na ĩma ikathingitha, na ĩma ikeethwa iilyĩ ta ivumbu iŵng'uthalangwa.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً ⑦

16. Nĩw'o, Ithyĩ nŵtŵmŵtŵmŵe inyw'ĩ Mŵtŵmwa, Ūla nĩ ngŵsĩ ŵlŵ wenyu, otondŵ Ithyĩ twamŵtŵmie Mŵtŵmwa kwa Valao.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَامِئًا عَلَيْهِمُ كِمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ⑧

17. ĩndĩ Valao nĩwaleile kŵmwĩw'a Mŵtŵmwa, kwa Ōu, Ithyĩ nŵtwamŵkwatie we na ĩkwata ĩthŵku.

فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ⑨

18. Inyw'ĩ ĩndĩ, ethwa inyw'ĩ nŵmŵlelea kwŵtŵkŵla, mŵkeesiŵla ata inyw'ĩ ene ŵlŵ wa mŵthenya Ōla ŵkaalyŵla nzw'ĩ sya syana kwŵthwa mbuŵ?

كَذَٰلِكَ سَخَّرَٰنَا إِنَّ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْيَوْمَ ان شَيْبَانَ ⑩

19. *Mūthenyanĩ ūsu ĩtu yĩkaatũanĩw'a*  
*kaĩ na ūtianiŋo Wake ūkeanĩw'a.*

إِنَّ الشَّامِتْ مُنْقَطِعٌ بِهِ كَانَتْ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ⑤

20. *Uu vate nzika nĩ ūlilikany'o. Kwa*  
*Ūu, mūeke we ūla ūnũkwenda, akwate*  
*nzĩla ya kwa Mwĩai wake.*

إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ مِّنْ شَاءِ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ⑥

## LUKU 2

21. *Vate nzika, Mwĩai waku nĩwĩsĩ kana*  
*we nĩũŋamaa ūivoya kwa ilungu ĩlĩ*  
*kaĩ wa ĩtatũ sya ūtukũ na na mavinda*  
*angĩ nyunzu kana kĩlungu kya katatũ*  
*kyaw'o, na ota ūu nguthu ya asu ala we*  
*wĩnamo. Na Ngai Mwene Vinya*  
*W'onthe nĩtalĩlĩlaa kĩthimo kya ūtukũ na*  
*mũthenya. We nĩwĩsĩ kana inyw'ĩ*  
*mũitonya kũsũvĩla kĩthimo kya w'o, kwa*  
*Ūu We nũmwēlekele inyw'ĩ na tei.*  
*Somai ĩndĩ, Kulani mũno vala ve ūvũthũ*  
*kwenyu. We nĩwĩsĩ kana amwe kaĩ*  
*wenyu nĩmatonya kwĩthwa me awau na*  
*angĩ ala matonya kũkita nzĩanĩ ya Ngai*  
*Mwene Vinya W'onthe kĩlanda kĩseo.*  
*Na ūseo ona wĩva ūla inyw'ĩ*  
*mũũtongosya mbee wenyu kwoondũ wa*  
*mathayũ menyu, mũkawĩthĩla w'o*  
*vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe*  
*wĩ mũseo mbee na mũnenange nthĩnĩ wa*  
*ĩtuvi. Na manthai ūekeo wa Ngai*  
*Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,*  
*Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ*  
*Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.*

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثِي النَّيْلِ

وَبُضْعَةٍ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ

وَاللَّهُ يَقْدِرُ النَّيْلَ وَالنَّمَارَ عِلْمًا أَن تَنْ تَحْضُوهُ

فَتَأْتِ عَلَيْكُمْ فَأَقْرُوهُ مَا تَيْسَّرُ مِنَ الْقُرْآنِ

عِلْمًا أَن سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْجِعُهُمْ وَأَخْرُوجُونَ يُصْرَبُونَ

فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَأَخْرُوجُونَ

يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَقْرُوهُ مَا تَيْسَّرُ مِنْهُ

أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَأُوا اللَّهَ قُرْآنًا

حَسَنًا وَمَا تَقْرَأُوا مِنْهُ لَا تَنْفُسُكُمْ فَزِنُوا بِهِ نَوْءًا

عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا

لِللَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑦



## AL – MUDDATHTHIR

(Wavuanīw'e Makka)

1.Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usúítwe ní ūlau, Usúítwe  
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Ame we wĩvw'ĩkĩte we-mwene na  
kĩtonyeo kyaku.

يَا أَيُّهَا الْمَدَّيْرُ

### 3.Ukīla na kaanany'a.

قُمْ فَأَنْذِرْ ۖ

4.Na mŭtaĩe Mwĩai waku.

وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ﴿٥٠﴾

5.Na thesya kītonyeo kyaku,<sup>1\*</sup>

وَرِيَّابِكَ فَطَهَّرْهُ ۝

**6.Na ĩvathane na kũlea kwĩthesya,**

وَالرُّجْزَ فَأَمَّا جَمْرُكُمْ ۝

7.Na ndÜkanengane manee Üimantha  
kÜtÜngÜwa angÜ maingÜ,

وَلَا تَمْنُنْ تَسْكَرُ ۖ

8.Na kwoondŭ wa Mwĩai waku we ĩkala  
wĩyũmĩĩsyē.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۝

**9.Na yīla soo ūkavuvwa,**

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ۝

**10.Mūthenya ūsu ūkeethwa mūthenya  
wa ūnyamao mūnene.**

فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ⑩

'Ndeto Ino 'thiyabaka' nItonya kwasya ngoo ateo  
yosetwe tU ta mwI wa Oneeni. IndI thIna nI kana  
ndeto 'thiyabu' yaasya ngUa kana itonyeo. Kwa  
Uu mUndU akamyosa na mwI Oneeni IndI ngoo  
tiw'o OalyUlo Ula Okwendeka. NItUonyeka kana  
nokwIthwa thiyabaka nthInI wa ngewa Ino nItonya  
kUweta atindany'a ma MUtUmwa MUtheu mOno  
wIthwe tUlu wake na ala angI me vakuvI nake. Uu  
OalyUlo UO OnghI nI wa kUmUtonyethya MUsoni  
Uyuvu MUthanthwa wa OalyUlo.

11.Na kwa alei Okeethwa kIndŭ kĭte  
kĭvŭthŭ.

عَلَى الْكُفْرَيْنِ عِزٌّ يَسِيرٌ

12.Ndekanĭlye Nyie na Ōla noombie  
eweka,

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا

13.Na ĩndĭ nyie nĭnamŭnengie we  
ŭthw'ii mwingĭ.

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا

14.Na syana sya ivĭsĭ ikĭkala mbee wake.

وَبَيْنَ شُهُودًا

15.Na Nyie nĭnaseŭvisye syĭndŭ syonthe  
ila sya vata kwoondŭ wake.

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَهِيدًا

16.Indĭ we nĭwendaa nĭmŭnenge  
nyingangĭ.

ثُمَّ يَطْعُ أَنْ أَرِيْدَهُ

17.Vate nzika, ņu tiw'o! Nŭndŭ We aĭ  
mŭmaitha wa Syama Siitŭ.

وَلَا إِلَهَ كَانَ لِابْنِنَا عَيْنِدًا

18.Nyie omĭtŭkĭ ngeekĭa thĭna mŭnene  
tŭlŭ wake.

سَارِيفَةً مَعْرُودًا

19.We! we nĭwoonie na nĭwatalile!

إِنَّهُ فَكَّرْ وَقَدَّرْ

20.Wanangĭko nŭmŭkwate we! Undŭ we  
watalile!

فَقَعَلَ كَيْفَ قَالَ

21.Wanangĭko nŭmŭkwate we ĭngĭ,  
ŭndŭ we watalile!

ثُمَّ قُلْ كَيْفَ قَالَ

22.Na ĩndĭ we nĭwasyaisye,

ثُمَّ نَقُورْ

23.Na ĩndĭ we nĭwang'uthie ŭthyŭ wake  
na nĭwatukie nĭ ŭthatu.

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

24.Na ĩndĭ we nĭwaalyŭkile na aĭ  
mwĭkathĭi,

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

25.Na aisye, 'Kĭi ti kĭndŭ ĩndĭ nĭ ņoi  
ŭtianĭwe;

فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ

26. 'Kŋ ti kŋndŋ Indŋ nŋ ndeto ya mŋndŋ.'

إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

27. O mŋtŋkŋ Nye ngamwŋkya we nthŋnŋ wa 'Sakali'.

سَاطِيلِهِ سَفَرُونَ

28. Na nŋ kyaŋ kŋtonya kŋtuma we ŋmanya 'Sakali' nŋ kyaŋ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَفَرُونَ

29. W'o ndwŋaa na ŋtiaa vathei.

لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ

30. W'o ŋsusuuvŋaa kŋkonde.

لَوَاحٍ لِّلْبَشَرِ

31. Iŋlŋ waw'o ve alaŋka ŋkŋmi na kenda.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

32. Na vai ateo alaŋka ala ithyŋ tŋmatw'ŋkŋthŋye asŋvŋ ma Mwaki ŋsu. Na Ithyŋ tŋyaaia ŋtalo woo ateo ta ŋtatwa kwa asu ala matetŋkŋlaa, nŋkana asu ala manengetwe Ivuku matonye kŋkwata ŋw'o, na asu ala metŋkŋlaa matonye kwongeleka nthŋnŋ wa mŋŋkŋŋo, na asu ala manengetwe Ivuku oŋndŋ ŋmwe na etŋkŋli maikatonye kwŋthwa na nzika kana asu ala mena ŋwau ngoonŋ syoo na alei matonye kwasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eenda kwasya ata na wonany'o ŋŋ?' Uu nŋw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋmŋtw'ŋlaa wa kwaa ŋla We wendaa na kŋmŋtongoesya ŋla We wendaa. Na Vai wŋŋ nguthu sya ita sya Mwŋai waku ateo We. Na kŋ ti kŋndŋ Indŋ nŋ ŋlŋlikany'o kwa mŋndŋ.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا لِمَلَكَكُمْ وَمَا جَعَلْنَا  
عَذَابَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ  
أُوتُوا الْكِتَابَ وَيُوقِدَ الَّذِينَ أُوتُوا الْإِيمَانُ أَذِلَّةٌ  
لِّلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلَقَوْلِ الَّذِينَ فِي  
قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا  
مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن  
يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَـُٔى  
بِغِ وَكُلِّى لِّلْبَشَرِ

## LUKU 2

33. Tiw'o, nŋvŋta na mwei,

كَلَّا وَالْقَمَرِ

34. Na ŋtukŋ yŋla ŋŋkya.

وَالنَّيْلِ إِذَا أَرَبَرِ

35. Na masangya kŋitheatheana.

وَالضُّبْحِ إِذَا أَسْفَرِ

36.Nīw'o, kyo nī kīmwe wa kīla kyeva  
kīnene mūno vyū.

إِنَّمَا لَأَحْدَى الْكِبَرِ

37.Ukaany'o kwa mūndū.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

38.Kwake katī wenyu ūla wendaa kūthi  
na mbee kana kūtiwa ītina.

بِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

39.Kīla thayū nīwovanītw'e na maūndū  
ala wīkīte;

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

40.Ateo asu ala me kw'okonī kwa aūme.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

41.Mo makeethwa nthīnī wa Mīūnda  
maikūlany'a mūndū na ūla ūngī.

فِي جَنَّتٍ شَيْتَاءٍ لَوْنٍ

42.Iōlū wa ala avītany'a.

عَنِ الْعَجْرَمِينَ

43.Nī kyaū kīmūetete inyw'ī nthīnī wa  
'Sakalī'?

مَا سَأَلَكُمْ فِي سَقَرٍ

44.Namo makasūngīa, 'Ithyī tūyaī katī  
wa asu ala malūmasya Mboya,

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

45.'Ona ithyī tūyaaīthya nya.

وَلَمْ نَكُ نَطْعُمُ الْإِنْسَكِينَ

46.Na ithyī nītweelikilye ngewanī  
itetkīlīka vamwe na asu ala maī nthīnī  
wasyo.

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

47.'Na Ithyī nītwāūleile Mūthenya wa  
Utw'io,

وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ

48.'Kūvika yīla kīkw'ū kyatūkwatie  
ithyī.'

حَتَّى أَتَيْنَا الْيَقِينَ

49.Kwa ūu, ūvoyanī wa avoyanī  
ndūkamauna mo.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شِقَاةُ الشَّؤْمِينَ

50.Yu mo mena kī ūndū mo mekūalyūka  
na kūtia ūla ūtao,

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ



51. Ota mang'oi mateelemetw'e

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَفْرِفَةٌ ۖ

52. Makl̥ite mūnyambū?

فَرَّتْ مِنْ قَبْرٍ ۖ

53. Aiee, kl̥la mūdū kafi wamo endaa  
kwl̥thwa na mathangū mavūe ma  
Ovuany'o Ūla we ūnengetwe.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا

مُنشَرَةً ۖ

54. Tiw'o! n̥w'o, mo maiy̥kl̥aa Itu.

لَّا بَلْ لَا يَمْلِكُونَ الْآخِرَةَ ۖ

55. Tiw'o! n̥w'o, ū ū n̥ ūtao.

كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ ۖ

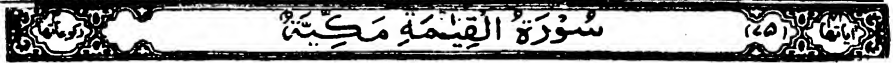
56. Mūeke we ūnd̥, ūla ūnūkwenda  
aūlilikane.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ ۖ

57. Namo maikaūlilikana ateo Ngai enda  
ūu. We eweka n̥ We waf̥l̥twe n̥ kōk̥l̥wa  
na We eweka n̥ We waf̥l̥te kūeke.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ فُوتَاهُمْ نَفْسِ

الْقَوْمِ ۚ وَأَهْلُ الْغُفْرَةِ ۖ



AL - KIYAAMAH  
(Wavuanfw'e Makka)

1. SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Us0ftwe nI Olau, Us0ftwe  
nI tei.

إِنشِرْ لِلَّهِ الْفُتُوحَ ۝

2. Aiee, Nyie nIvI'ta na M0thenya wa  
Uthay00kyo.

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ۝

3. Na Nyie nI'ta thay0 Ula wIt0laa m0tI  
kaingI ta ng0sI.

وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۝

4. M0nd0 as0anfaa kana IthyI  
t0ikombany'a mavIndI make?

يَتَحَسَّبُ الْإِنْسَانُ أَن نَّجْمَعَهُ عَظَامَهُ ۝

5. II, IthyI twI'na 0tonyi wa k0m0t0nga  
ona k0vika mI'thya ya syaa.

بَلَى قَدِيرِينَ عَلَىٰ أَن نَّسُوِي بَنَانَهُ ۝

6. IndI m0nd0 nIwendaa k0endeea na  
kwI'ka naI 0nd0 we 0endete.

بَلَى يُبِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ۝

7. We ak0lasya, 'M0thenya wa  
Uthay00kyo 0keethwa mbindu,

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ۝

8. YIla itho yI'kekI'wa mbindu,

وَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ۝

9. Na mwei 0ikwatwa,

وَحُفَّتِ الْقَبْرُ ۝

10. Na syua na mwei iietwe vamwe,

وَجُمِعَ النَّفْسُ وَالْقَبْرُ ۝

11. M0thenya 0su m0nd0 akak0Iya, 'Va  
k0kI'la nI'va?"

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَتَى الْقَبْرَ ۝

12. Aiee! vai wIvitho!

كَلَّا لَا وَزَرَ ۝

13. Vand0 va k0th0m0a m0thenya 0su  
vakeethwa vamwe na MwI'ai waku  
eweka.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ۝

14.Mūthenya ūsu mūndū  
akamanyīthyw'a maūndū ala we  
wamatongoisye mbee na ala wamatiie  
Itina.

يُنَبِّئُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا كَدَّمَ وَأَخْلَصَ

15.Aiee, mūndū nīwīyīlī nesa vyū we  
mwene.

يَا الْإِنْسَانَ عَلَى نَفْسٍ بِصِيرَةٍ

16.Ona kau we nūetae mawīkwatyo  
make.

وَلَوْ أَنِّي مَعَاذِيرُهُ

17.Ndūkathingithye ūīmī waku na  
ūvuany'o ūū nī kana we ūtonye  
kwīkalaata kūūsūvīa w'o.

لَا تُخَذِّلُنِي بِهِ إِسْأَلُكَ لِتُجْعَلَ بِهِ

18.Vate nzika, kūmbanw'a kwaw'o na  
kūsomwa kwaw'o kwī tūlū Waitū Ithyī.

إِن عَلَيْنَا جُنَّةٌ وَقُرْآنَهُ

19.Kwa ūu, yīla Ithyī tūūsoma w'o,  
īndī we atīla kūsomwa kwaw'o.

وَلَا قُرْآنَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

20.Na īndī kūwūalyūla w'o nī tūlū  
Waitū.

ثُمَّ إِنِّي عَلَيْنَا بَيِّنَاتُهُ

21.Aiee, īndī inyw'ī mwendaa kīla kī  
vakuvī kw'okonī.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

22.Na inyw'ī nīmūyīvūthasya Itu.

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

23.Mothyū amwe mūthenya ūsu  
makeethwa me matheu,

وَجِئْتُ يَوْمَئِذٍ نَاصِرَةٌ

24.Masyaīisye na kīhito kwelekela  
Mwīai woo;

إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ

25.Na mothyū amwe mūthenya ūsu.  
makeethwa me matuku,

وَجِئْتُ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ

26.Maisūanīa kana mbaanga īla ītūlaa  
mūongo yī vakuvī kūmavalūkīla mo.

تَنْظُرُ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا تَأْوِيلًا

27.II, yila thayu wa mündü Onükw'a  
wambataa ükavika mümeoni,

وَلَا إِذَا بَلَغَتِ الْمَرْءُ

28.Na kükülw'a, 'Nü müoi wa  
kümtangila?

فَقِيلَ مَنْ عَرَّفُوهُ

29.Na we ena w'o kana ni saa wa  
kütaaniya;

وَقُلْنَا أَفَإِنَّ الْبَرَاءُ

30.Na müthumo öing'üüthana na  
müthumo üla öngi ni kyalya.

وَالنَّبِيُّ السَّائِي بِالسَّائِي

31.Kwa Mwai waku müthenya üsu  
ni kw'o kükaendwa.

يَا إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسَائِي

## LUKU 2

32.Nüdü we ndaawitika üla w'o ona  
ndavoyaa Mboya.

فَلَا صَدَقَ وَلَا كَذَبَ

33.Indi we niwaüleile üla w'o na  
awony'a müongo;

وَلَكِنْ كَذَبَ وَتَوَلَّى

34.Indi we niwaendie kwa andü ma  
nyümba yake, atambitye na ngathilo.

ثُمَّ دَخَلَ إِلَى أَهْلِهِ يَمْتَطِي

35.'Woo ni waku we! na woo ingi!

أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى

36.Indi woo kwaku we! na woo ingi!

ثُمَّ أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى

37.Müdü asüanila kana we akaekwa  
ena üthasyo kwanganga?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

38.We nda ilovoto ya kiw'ü kitweku  
kitiku?

أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ نَفْسَةٌ مِنْ قَبْلِ يَتْنَى

39.Na Indi atw'ika tanga ya nthakame na  
Indi amwika ümbe na amümünkila  
we.

ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً فُخِّقَ فَسَوَى

40.Indĩ We nĩwamombie eĩ, mũũme na  
mũka.

فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

41.We Umwe ta Osu, ndena Otonyi wa  
kũthayũũkya akw'ũ makethwa thayũ?

فَإِنَّمَا إِلَهُ الْبَنَاتِ وَقَدْ بَدَّلَ عَلَىٰ أَن تَكُنَّ الْوَنَىٰ

## سُورَةُ الدَّهْرِ مَكِّيَّةٌ

AL - DAHR  
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nf ūlau, Usũtwe  
nf tei.

2. Vate nzika, nkwavikie fvinda ūlũ wa  
mũndũ ūla we ūtaf kĩndũ kfweteka.

3. Ithyl nřtwamũmbie mũndũ kuma nthlnf  
wa ūlovoto ya manzf yřvulene yřla Ithyl  
tũtuma yřřla nthlnf wa matatwa; Indř  
Ithyl nřtwamũalyũlile we atw'řka mũndũ  
wřw'aa na wonaa.

4. Ithyl nřtũmwonetye we Nzřa, aitũnga  
mũvea na ateũtũnga mũvea.

5. Nřw'o, Ithyl nřtũseũvřtye kwoondũ wa  
alei mřnyololo na mang'ang'a ma křaa  
na Mwaki wakene.

6. Indř ala alũngalu manyusaa křkombe,  
křvulanřw'e na Kavuli---

7. Mbuluti ila athũkũmi ma Ngai Mwene  
Vinya W'onthe manyw'řlaa. Mo  
nřmatumaa řvulutya řvulutya yř vinya.

8. Mo nřmeanřřasya wřvřto woo, na kũkřa  
mũthenya ūla ūthũku waw'o ūnyañkřte.

9. Na mo nũndũ wa wendo Wake We,  
mařřasya ngya, ndiwa na mwovwa,

10. Makyasya, 'Ithyl tũmũřřasya inyw'ř  
kwoondũ wa ūtanu wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe tũ Ithyl tũyendaa  
mũvea kana řtuvi kuma kwenyu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ

شَيْئًا مَّذْكُورًا

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ مَّتَّكِلِيَةٍ

فَجَعَلْنَاهُ سَيْئًا بَصِيرًا

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّا شَأَكْرًا وَإِنَّا لَفُورًا

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَوْنَ مِن كَافٍ كَانَ يَرَاهُمَا

كَافُورًا

مَتَى يَشْرِبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفِيرًا

يَوْمُونَ بِالنَّدْرِ وَيَحْتَفُونَ بِيَوْمٍ كَانَتْ شُرَّةُ

مَسْطِيرًا

وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مَشْكُونًا وَبَرِيئًا

وَأُوبِرًا

إِنَّا نُنْظِرُكُمْ لِجَهَنَّمَ لَا تَرِيدُ مِنكُمْ جَزَاءً

وَلَا شَاكُورًا

11. 'Nīw'o, Ithyī nītōkīaa mŭthenya wa kyeve na thīna kuma kwa Mwīai waitŭ.'

إِنَّا خَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَتَطِيرًا ۝

12. Kwa ōu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamatangīa mo kuma kwa ūthŭku wa mŭthenya ūsu, na akamanenge mo ūsanzamŭku na ūtanu.

فَوَقَّعَهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً  
وَسُورًا ۝

13. Na We akamatuva mo, nŭndŭ wa ūmīīsyō woo, vamwe na Mŭŭnda na kīīonyeo kya lili,

وَجَزَّاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ۝

14. Maīe ūlŭ wa mīto, namo maikew'a ūvyŭvu mwingī vo kana mbevo mbiingī.

مُكْرِمِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرْبَابِ لَا يُرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا  
وَلَا زَمْهَرِيرًا ۝

15. Ma myuunyī yaw'o tkeethwa vakuvī ūlŭ woo, na itŭngo sya matunda ikathengeew'a vakuvī namo.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذُلَّتْ قُطُوفُهَا تَذِيلًا ۝

16. Na mīio ya kŭīa ya vetha t̄kathyŭlŭlŭkw'a katī woo, na ikombe sya ioo ūta ūu,

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِانِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَلْوَابٍ كَانَتْ  
قَوَارِيرًا ۝

17. Kīkombe kya kīoo kya vetha kīla mo makīseŭvisye na ūmanyi mŭvītŭku.

قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ۝

18. Na vo mo makanengwe kīkombe kyaŭnyw'a kīvulanīt'w'e na tangaŭsi,

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ۝

19. Kuma mbulutinī yīvo yītawa Salisavili.

عَيْنًا فِيهَا تُنْشَىٰ سَلْسَبِيلًا ۝

20. Namo makeeteelwa nī andŭ ma mŭika ala matakatumīa. Wamona ūkasŭanīaa nī lŭlŭ inya t̄kītw'e.

وَيُطَوَّفُ عَلَيْهِمْ خِلْدَانٌ مُغْتَلَبُونَ ۝ وَإِذَا رَأَوْهُمْ  
عَسَبَتْهُمْ لُؤْلُؤًا مَمْشُورًا ۝

21. Na we wasisya ūkoonaa ve ūtanu na ūsumbī mŭnene.

وَإِذَا رَأَيْتُ أَهْمَ رَأَيْتُ نَعِيمًا وَمُلُكًا كِبِيرًا ۝

22. Iŵlŵ woo vakeethwa itonyeo sya lili mŵseo na mŵmv. Ikaiŵanŵ'a na itanga sya vetha. Na Mwŵai woo akamanenge mo kŵnyw'a kyaŵnyw'a kŵtheu.

وَلِيَهُمْ نِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا  
أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَمَهُمْ رُبُهُمْ مُرَابًا كَأَلْوَارٍ ۝

23. *Namo makatavw'a*, 'Uŵ nŵ mŵthŵnzŵ wenyu, na wŵa wenyu nŵtkŵllŵwe.'

إِنْ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعِيرًا فَسَوْفَ نَعْتَدُ ۝

## LUKU 2

24. Vate nzika, Ithyŵ nŵtŵvuanŵsyē Kulani ilungu-ilungu.

إِنَّا نَحْنُ رَبُّكَ عَلَيْنَا نَقِصُّكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ۝

25. Kwa Ŵu, eteela na Ŵmŵsyō Ŵsilŵlo wa Ŵtw'io wa Mwŵai waku, na ndŵkanengane kwa mŴndŴ ona Ŵmwe katŵ woo *Ŵla nŵ mwene naŵ kana Ŵte-mŴvea*.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ آيَةً أَوْ  
كُفُورًا ۝

26. Na lilikana syŵtwa ya Mwŵai waku kŵloko na wŵoo.

وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝

27. Na tulasya-ndu mbee Wake ŴtukŴ, na taŵa Ŵtheu Wake kwa *kŵlungu* kŵasa *kya ŴtukŴ*.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۝

28. Nŵw'o, *andŴ* aa mendaa thayŴ ŴŴ wa yu, na maivŴthya mŴthenya mŴmŴ *Ŵla wŵmbee woo*.

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ  
يَوْمًا نُوِيلًا ۝

29. Ithyŵ nŵtŴmombŵte mo na tŴkawŵkŵa mŴmbŵlwe woo vinya, na Ithyŵ tŴkenda, nŵtŴtonya kŴmaete andŴ angŵ vandŴ voo mailyŵ tamo.

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا  
أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا ۝

30. Na w'o Ŵu nŵ Ulilikany'o. Kwa Ŵu, Ŵla ona wŵva wendaa, nŴtonya kwosa nzŵa ya kwa Mwŵai wake.

إِنْ هِيَ إِلَّا نَذْكِرُهُ ۝ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝



31. Na inyw'I mOitonya kOendeesya  
mawendi menyu ateo ylla Ngai Mwene  
Vinya W'onthe wendaa. NIw'o, Ngai  
Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-  
W'onthe, MOI.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ  
عَلِيمًا حَكِيمًا

32. We atumaa ūla wendaa alika nthInI  
wa tei Wake, na We nŪseŌvItye ŌsiIllo  
wI woo kwoondū wa eki ma naI.

يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَاللَّيْمِينَ أَهَدَ  
فِي لَعْنَةِ أَبِي الْبَيْتَانِ

AL - MURSALAAT  
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nŵi ũlau, Usũtwe  
nŵi tei.

2.Nŵiŵita na asu ala matũmawa kavola,

3.Indŵi mombanasya mũendo na kũthi na  
mũtũkŵi,

4.Na kwa asu ala manyaŵkkaa  
mũnyaŵkŵile wa w'o,

5.Na Indŵi mo maithesya ivathũkany'o,

6.Na kwa asu ala matwaa Kŵililikany'a,

7.Makŵnengane mo ene ŵũũ wa wŵa ũla  
mo manengetwe kana kwa nzŵa ya  
kũkaanany'a,

8.Nŵw'o, maũndũ ala inyw'ŵi mwathŵtwe  
no kũvika mekŵke.

9.Kwa ũu, yŵla ndata ŵkaaw'a kyeni  
kyasyo.

10.Na yŵla ŵtu yŵkatũkanŵla katŵi

11.Na yŵla iŵma ikavalaanw'a,

12.Na yŵla Atũmwa makathandŵkangw'a  
ŵvandanŵi yŵla yŵtw'ŵtwe-----

13.Nũndũ nŵi mũthenya wŵva ũla w'ŵtwe  
kwoondũ wa maũndũ aa?

14.Nũndũ wa Mũthenya wa Utw'io.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

فَالنَّاصِبَاتِ وَصَفًا

وَالنَّازِبَاتِ أَغْرَابًا

فَالْمُتَوَكِّلَاتِ أَرْفًا

فَالْمُتَوَكِّلَاتِ وَكُرًّا

عِلًّا أَوْ كُرًّا

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ

وَإِذَا الْبُجُورُ مُبْسَتٌ

وَإِذَا السَّمَاءُ فَجَتْ

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّفَتْ

وَإِذَا الرُّسُلُ أُنْفِثَتْ

لَا يَمْلِكُ يَوْمَئِذٍ جَلَدٌ

بِإِذْنِ الْفَضْلِ

15. Na nĩ kyaŭ kĩŭmanyĩthya we  
Mũthenya wa Utw'io nĩ mwaŭ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۝

16. Woo nĩ wa asu ala maũleaa w'o  
mũthenyanĩ ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَ الْبَلَاغِ الَّذِينَ

17. Ithyĩ tũyaamananga andũ ala maĩ ma  
mbee?

أَلَمْ نُلَاقِ الْكَافِرِينَ ۝

18. Ithyĩ tũkatuma ala me ĩtina mamaatĩle  
mo.

ثُمَّ نَتْلِيهِمْ أَحْزِينَ ۝

19. Uu nĩw'o Ithyĩ twĩkanaa na avĩtany'a.

كَذَلِكَ نَفْعِلُ الْكَافِرِينَ ۝

20. Woo nĩ wa asu ala maũleaa ūla w'o  
mũthenya ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَ الْبَلَاغِ الَّذِينَ

21. Ithyĩ tũyaamũmba inyw'ĩ kuma nthĩnĩ  
wa twĩlw'ũ tũtweku tũte vala tũĩ,

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَعِينٍ ۝

22. Na Ithyĩ twakĩkie kĩw'ũ kyu vandũ  
valũmu,

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۝

23. Kwa kĩthimo kya ĩinda yĩtw'e  
yĩsĩkie?

إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ ۝

24. Uu nĩw'o Ithyĩ twathimie, na Ithyĩ  
nĩtũthimaa nesa mũno ata!

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِرُونَ ۝

25. Woo nĩ wa asu ala maũleaa ūla w'o  
mũthenyanĩ ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَ الْبَلَاغِ الَّذِينَ

26. Ithyĩ tũimyumbĩte nthĩ nĩkana ĩlikae

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ۝

27. Ala me thayũ na ala akw'ũ?

أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ۝

28. Na Ithyĩ nĩtwaie ĩlma ndũũlu vo, na  
nĩtwamũnengie inyw'ĩ kĩw'ũ kya  
ũnyw'a kĩ mũyo.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَجَرٍ وَآسَفِينَ ۝  
قُرْآنًا ۝

29. Woo mŭthenyanĩ ūsu nĩ asu ala  
maŭleaa ūla w'o!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

30. 'Yu endai inyw'ĩ mwelekele kĩla  
inyw'ĩ mwakĩtw'ĩkĩthisye ta ūvŭngŭ,

إِنظِرُوا إِلَىٰ آلِ الْكَافِرِينَ ۝

31. 'Ii, endai mwelekele muunyĩ, kana  
kŭsiĩla ūmŭĩ wa Mwaki.'

إِنظِرُوا إِلَىٰ ظِلِّ ذِي تِلْكَ شَعْبٍ ۝

32. 'Itaetae muunyĩ, kana kŭsiĩla ūmŭĩ  
wa Mwaki.'

وَعَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْأَلَمِ ۝

33. W'o wĩkasya mŭĩ sya mwaki ūlŭ ta  
mbeenge,

إِنَّمَا تَرَىٰ بِشَرِّهِ كَالْقَصْرِ ۝

34. Uilyĩ ta waseŭvĩtw'e na ngamĩle  
nyingĩ syĩna langi wa Ivuulŭ.

كَأَنَّهُ جِنَّتٌ صُفْرٌ ۝

35. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o  
Mŭthenyanĩ ūsu!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

36. Ū ū nĩ mŭthenya ūla mo matakethwa  
matonya kŭneena;

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ۝

37. Onamo maiketfĩlw'a kŭnengane  
mawĩkwatyo.

وَلَا يُؤْذِنُ لَهُمْ قِعْقَدُ دُونٍ ۝

38. Woo mŭthenyanĩ ūsu nĩ wa asu ala  
mauleaa w'o!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

39. Makatavw'a, 'Ū ū nĩ Mŭthenya wa  
Utw'io; Ithyĩ nĩtŭmŭmbanĩtye inyw'ĩ na  
andŭ onthe ala ma tene vamwe.

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأُولَٰئِكَ ۝

40. 'Ethwa yu inyw'ĩ mwĩ ūndŭ mŭtonya  
kŭmbĩka Nyie, mbĩkai w'o.'

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ۝

41. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o  
mŭthenyanĩ ūsu!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

## LUKU 2

42. Ala alŋgalu makeethwa *katī* wa  
myuunyī ta tŋlŋsī,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلِّ وَعُيُونٍ ۝

43. Na matunda ala mo makethwa  
makyenda.

وَقَوَائِمًا يَنْتَهُونَ ۝

44. 'Yai na nyw'ai nesa ta mŋthŋnzŋo wa  
maŋdŋ ala inyw'ī mweekie.'

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

45. Uu vate nzika, nŋw'o tŋmatuvaa ala  
mekaa nesa.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

46. Woo nī wa asu ala maŋleaa w'o  
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

47. 'Yai na itanŋthyei inyw'ī-ene kavinda  
kanini *tŋlŋ* wa *nŋhī* ŋno, *Inyw'ī* alei ma  
w'o; vate nzika, inyw'ī ninyw'ī  
avŋtany'a.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُّجْرِمُونَ ۝

48. Woo nī wa asu ala maŋleaa w'o  
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

49. Na yŋla mo matavw'a, 'Kumanai  
mŋthaithe,' mo maikumanaa

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ۝

50. Woo nī wa asu ala maŋleaa ŋla w'o  
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

51. Nŋ ndeto yŋva ŋndī, ŋtina wa ŋno, ŋla  
mo makamŋŋkŋla?

فِي أَيَّامٍ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ۝

## سُورَةُ النَّبَاِ مَكِّيَّةٌ

AL - NABA'  
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe  
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2.Mo makũlanasya ũvoo mwaũ mũndũ  
na ũla ũngĩ?

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ٢

3.Iũlũ wa ũvoo ũndũ mũnene ũkoka,

عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ٣

4.Iũlũ wa maũndũ ala mo  
mavathũkanganĩaa

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ٤

5.Aiee, o mĩtũkĩ mo makamanya.

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ٥

6.Aiee, Ithyĩ twĩneena ĩngĩ, omĩtũkĩ mo  
makamanya.

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ٦

7.Ithyĩ tũimyũmbĩte nthĩ ta ũkomo,

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا ٧

8.Na ĩlma ta syambo?

وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ٨

9.Na Ithyĩ nĩtũmũmbĩte inyw'ĩ elĩ-elĩ,

وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ٩

10.Na Ithyĩ tũseũvĩtye kũkoma kwenyu  
ta ũthũmũo,

وَجَعَلْنَا لَكُمْ سُبَاتًا ١٠

11.Na Ithyĩ nĩtũtwĩkĩthĩtye ũtukũ ta kya  
kwĩvw'ika,

وَجَعَلْنَا الْيَلَّ لِبَاسًا ١١

12.Na Ithyĩ tũũtw'ĩkĩthĩtye mũthenya  
kwoondũ wa ũtethyo.

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ١٢

13.Na Ithyĩ nĩtwakĩte Iũlũ wenyu *matu*  
mũonza me vinya;

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ١٣

14.Na Ithyĩ tũyũmbĩte *syua* ta taa  
mũtheu.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ١٤

15.Na Ithyĩ tũtheeasya kuma mathweonĩ  
meũlovotanga kĩw'ũ kwa wingĩ,

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْرُبِ مَاءً مَبْجُاجًا ۝

16.Nĩkana Ithyĩ tũtonye kũete mbeũ na  
imea nakyo.

لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۝

17.Na mĩũnda ya imea sya kwĩtanĩthya.

وَجَنَّتِ الْأَقْطَافُ ۝

18.Vate nzika, Mũthenya wa Utw'io  
wĩna İvinda yĩtw'e.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ۝

19.Mũthenya ũla soo ũkavuvwa; na  
inyw'ĩ mũkooka nguthu kwa nguthu.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ نُفَاتُونَ أَفْوَاجًا ۝

20.Na Itu yĩkavingũwa na yĩkatw'ĩka ya  
mĩlomo yonthe;

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۝

21.Na iĩma ikavetangwa na syo ikeethwa  
iilyĩ ota kyuu.

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۝

22.Kwa ũla w'o, Ngiena nĩyoveesye  
imandĩkĩte,

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۝

23.Mũsyĩ kwoondũ wa mbaa-matũ,

لِلظَّالِمِينَ مَا بَأْسًا ۝

24.Ala makekala vo myakaka.

لَيْسَ لِنَبِيِّنَ فِيهَا أَهْقَابًا ۝

25.Mo maikasama kyaunyw'a kĩthithu  
kana kya mũthemba ona wĩva vo,

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۝

26.Ateo kĩw'ũ kĩvyũ kĩtheOkĩte kana  
kĩthithu mũno vyũ.

إِلَّا حَيْثُ مَا وَغَسَّاقَا ۝

27.Ituvi yaĩĩte.

جَزَاءً وَفَاتًا ۝

28.Nĩw'o, mo mayaaOkĩa ũtalo,

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۝

29.Na nĩmaileile Syama Siitũ vyũ.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۝

30. Na Ithyĩ nĩtũkĩandĩkĩte kĩa kĩndũ Ivukunĩ.

وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

31. 'Kwa Ou, inyw'ĩ samai ōsilĩlo: Ithyĩ toikamwongeela inyw'ĩ ateo nthĩnĩ wa ōsilĩlo.'

فَقُلُّوْا فَلَنْ نُّزِيْدَكُمْ اِلَّا مَدًا

## LUKU 2

32. Nĩw'o, kwa ala alũgalu ve Ūtanu:

اِنْ لِّلْمُتَّقِيْنَ مَغَازٍ

33. Mũnda miĩte na mĩsavivũ,

حَدَّ اَيُّنْ وَاَعْتَابًا

34. Na eĩtu atheu ma mũika Ōmwĩ

وَكُوَاعِبِ اَثَرَابًا

35. Na ikombe syĩkwĩĩkanga.

وَكَاثِمًا وَّهَاقًا

36. Mo maikew'a ngewa nthũũku vo kana kũkengana:

لَا يَسْعَوْنَ فِيْهَا لَنَوا وَلَا كِلَابًا

37. Ituvi kuma kwa Mwĩai woo-----  
mũthĩnzĩlo kwĩanana na meko moo-----

جَزَاءً مِّنْ رَّبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا

38. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo, Ula Mũlau. Mo maikethwa na waĩlu kũneena Nake We.

رَّبِّ السَّمَوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ

لَا يَمْلِكُوْنَ مِنْهُ خِطَابًا

39. Mũthenya ūla Veva na alaĩka makaũngama mĩthĩa, mo maikaneena ateo we ūla Ngai-Wa-Ulau ūkamwĩĩkĩlyā na ūla ūkaneena maũndũ ala ma w'o tũ.

يَوْمَ يَقُومُ الزَّوْجُ وَانْتَبِهَتْ صَفَا لَا يَتَكَلَّمُوْنَ

اِلَّا مَن اِذْنٌ لَّهٗ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا

40. Mũthenya ūsu ow'o ūkavĩka. Kwa ūu, mũeke, ūla ūnũkwenda, amanthe nzĩa ya kwa Mwĩai wake.

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ مَن شَاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهِ

مَآبًا

41. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũmũkaanĩtye inyw'ĩ tũlũ wa ūsilĩlo ūla wĩ vakuvĩ ota mũomonĩ; mũthenya ūla mũndũ ūkona maũndũ ala moko make matongoisye

اِنَّا اَنْزَلْنٰكُمْ عَلٰى اَبْنٰى قَرِيْبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ



mbee, na mŋlei akaasya, 'Takethwa  
Nyie nŋndw'ŋka kŋtoo kŋthei!'

مَا قَدَّمَتْ يَدَهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلْبَسْنِي كُنْتُ تُرَابًا ۝



AL - NAAZIAAT  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Nĩvĩta na asu ala maendaa methikĩte  
na kwĩkusya mena kĩleelo kya kũlika  
nthĩ,

3. Na kwa asu ala maendaa na mĩtũkĩ  
kũkĩlanĩya nthĩ,

4. Na asu ala maendaa na mĩtũkĩ kũndũ  
kũasa ũlũ wa nganga,

5. Na kwa asu ala makĩlanasya mũndũ na  
ũla ũngĩ kwoondũ wa ũnene,

6. Na kwa asu ala malanasya walany'o na  
maitwaĩla wĩla woo nesa,

7. Uu ũkeethĩwa mũthenya ũla nthĩ ila  
ithingithaa ikathingitha,

8. Na kĩhingitho kya kelĩ kĩkakĩatĩla kyu.

9. Mũthenya ũsu ngoo ikathĩĩla nĩw'ia,

10. Na metho moo makakumanĩa na  
nthĩ—

11. Mo makũlasya, 'Ow'o, ithyĩ  
nĩtũkatũngwa mwĩkalonĩ witũ ũla wa  
mbee?

12. 'Ata! ona twĩ mavĩndĩ mou?

13. Mo maasya, Indĩ ũsu nĩ ũalũko wĩ  
wasyo.'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غُرُقًا

وَالشَّاطِطِّ نَشَطًا

وَالنَّهْطِ سَبْطًا

فَالنَّهْطِ سَبْطًا

فَالنَّهْطِ سَبْطًا

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ

تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

يَقُولُونَ إِنَّا لَنَرُّوْذُنْ فِي الْخَافِرَةِ

إِذَا كُنَّا عِظَامًا تَجَرَّدَةً

وَقَالَ تِلْكَ إِذْكَرَّةٌ خَاسِرَةٌ

14.Kkeethwa kI kloo o kImwe tU,

فَاَتَا هِيَ زَجْرًا وَاحِدَةً ۝

15.Na sisya! *mo makaumaala onthe nza*  
OtheinI.

فَاَذَاهُمْ بِالشَّاهِرَةِ ۝

16.Uvoo wa Mose nOkUvikIe we?

وَقَالَ لَهُمْ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ مُرْسِي ۝

17.YIla MwIai wake wamwItie we  
MwandaInI wa Tuwaa, *akyasya*,

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْأَوَّلِ فَقَالَ هَلْ كُنْتُ ۝

18.'Enda we kwa Valao; we *nOkwenda*  
kOthew'a?

إِذْ هَبَّ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ۝

19.'Na OimOkOlya we, 'We nOkwenda  
kOthew'a?

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزُولَ ۝

20.Na nyie ngaUotongoesya we kwa  
MwIai waku, nIkana Otonye kUmOkIa  
We.'

وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْضَعُ ۝

21.Kwa Ou, we nIwamwonisye Kyama  
kInene,

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى ۝

22.IndI we nIwamUleile we na nIwaleile  
kwIw'a,

فَكَذَّبَ وَعَصَى ۝

23.IndI we nIwaalyOkile kuma vala ve  
*Mose, aikaananIa nake.*

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَى ۝

24.Na we nIwoombanisy *andU* make na  
atavany'a,

فَوَحَّشَ قَتْلَاهُ ۝

25.Akyasya, Nyie ninyie MwIai wenyu,  
Ola wI IolO mOno vyU.'

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ۝

26.Kwa Ou, Ngai Mwene Vinya  
W'onthe nIwamuOkwatie na UsilIlo wa  
ItunI na wa nthI Ino ya yu.

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَجْرِ وَالْأُولَى ۝

27.Vate nzika, nthInI wa maUndU asu ve  
Omаныisyo kwake we Ola OkIaa.

يَعْنِي أَنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْتَفَى ۝

## LUKU 2

28. Inyw'I ninyw'I mwI vinya kŭmba  
kana nI itu yIla We wakIte?

ءَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ النِّسَاءُ بَنَاهَا ۖ

29. We nIŭkIIfye ņtŭŭlu wayo na  
akayaIlya na akayItw'TkIIfya yIañu.

رَفَعَ سَنَكَهَا فَسَوَّاهَا ۖ

30. Na We nŭseŭvIye ņtukŭ wayo  
kIvindu, na nŭetete kIloko kyayo;

وَأَعْطَسَ لَبَلَهَا وَأَخْرَجَ خُضْبَهَا ۖ

31. Na nthI, vamwe nayo, We  
nIwamInyaIIfkisyey.

وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ۖ

32. We nIwauMisye kIw'ŭ kyayo na  
ŭIIfyo wayo kuma vo,

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَهَا ۖ

33. Na iIfma, We nIwaiseŭvisye syo syI  
nŭmŭ.

وَالْجِبَالُ أَرْسَاهَا ۖ

34. KIf kyonthe nI kyaŭya kwoondŭ  
wenyu na ng'ombe syenyu.

مَتَاءً لَكُمْ وَلَئِنْ تَاءَمُّوهُمْ

35. IndI yIla wanangIko mŭnene ņkavika,

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّلَاقَةُ الْكُبْرَى ۖ

36. Mŭthenya ņla mŭndŭ ņkalilikana  
maŭndŭ onthe ala we weething'IIsye  
kwIka,

يَوْمَ يَنْذَرُ الْإِنْسَانَ مَا سَعَى ۖ

37. Na Ngiena ikoonanw'a ņtheinI kwa  
ņla wonaa.

وَبُذِرَتِ الْجَوَيمُ لِمَنْ يَرَى ۖ

38. IndI kwake we ņla ņleaa kwIw'a,

فَأَمَّا مَنْ ظَنَّ ۖ

39. Na ņla ņnyuvaa thayŭ wa nthI Iņo,

وَأَفْرَأَ الْحَيَوةَ الدُّنْيَا ۖ

40. Mwaki wa Ngiena vate nzika,  
ņkeethwa mŭsyI wake.

فَإِنَّ الْجَحِيمَ مِنْ أَسَاوَى ۖ

41.Indī kwake we ūla ūkīaa kŭŋgama  
mbee wa Mwīai wake, na ūvathanaa  
thayŭ wake na mawendi mathŭku,

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ  
الْهَوَىٰ ۝

42.Ula Mŭŭnda vate nzika, ūkeethwa  
mŭsyī wake.

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۝

43.Mo meŭkŭlya īŭlŭ wa ūla Saa:  
'ŭkavika īndī?'

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسُهَا ۝

44.Indī we wīna vata mwaŭ  
wakŭŭwetanga w'o?

فَيَلْمُكَ أَنْتَ مِنْ قَوْمِهَا ۝

45.Umanyi wa w'o ūla wa mŭminŭkīlyo  
wīna Mwīai waku.

إِلَىٰ رَبِّكَ مِنْهُمْ حَالٌ ۝

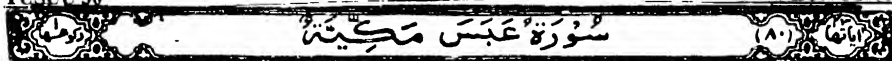
46.We wo Mŭkaanany'a tŭ kwake we  
ūla ūkīaa w'o.

إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مِّنْ بَشَرٍ ۝

47.Mŭthenya ūla mo makawona w'o, mo  
makeew'a tamataaīkala īŭlŭ wa nthī ateo  
kīwīoo kīmwe kana kīoko kyaw'o.

كَانَ هُمْ يَوْمَ يَوْمِهَا لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوِ

صُفْحًا ۝



ABASA  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe  
nŵ tei.

2. We nŵwang'uthie ūthyū na aathūka  
ūtee,

3. Nŵndū kŵlalinda nŵkyookie vala ūŵ.

4. Na nŵ kyaū kŵtonya kūŵmanyŵthya we  
kana we nūtonya kwŵthwa aimantha  
kwŵthesya mwene,

5. Kana we nūtonya kūsūvŵa na  
Ulilikany'o ūkamūuna?

6. Na kwa ūla ūvūthasya ndŵni ve  
kŵvathūkany'o

7. Usu nŵwe ūmwŵthukŵtasya,

8. Ona kau ti ūlūlū waku we ona alea  
kūthew'a.

9. Indŵi we ūla ūkaa kwaku ekalaatŵte,

10. Na we nūmūkŵaa Ngai,

11. Usu nŵi we ūmūleaa we.

12. Aiee! nŵ Ulilikany'o---

13. Kwa ūu, mūeke we ūla ūnūkwenda  
ethŵny'e naw'o----

14. Mathangūnŵi mataŵtku,

15. Mokŵlŵtwe ūlūlū, me mathesye,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى

أَن جَاءَهُ الْأَعْمَى

وَمَا يَذُرُّكَ لَعَلَّهُ يَزَلَّى

أَوَيْدَكَ رَبِّكَ نَنْتَفَعَهُ الذِّكْرَى

أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى

فَأَن تَكُنْ لَهُ تَصَدَّى

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزَلَّى

وَأَمَّا مَن جَاءَكَ يَسْعَى

وَهُوَ يَخْشَى

فَأَن تَكُنْ عَنْهُ تَلَهَّى

كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ

فَمَن شَاءَ ذَكَّرْهُ

فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ

فَرُفِرَ فِيهَا مِنْ أَطْرَافِهَا

16. Mokonĩ ma aandĩki,

بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ۞

17. Ataĩku na alũngalu.

كُورَامُ بَرَزَةٍ ۞

18. Wanangĩko nũmũkwate mũndũ! We  
nde mũvea ata!

قَتَلَ الْإِنْسَانَ مَا اكْغَرَهُ ۞

19. We amũmbaa we na kyaũ?

مِنْ أَيْنِ شَيْءٌ خَلَقَهُ ۞

20. Na ĩvoloto ya manzĩ! We nũmũmbaa  
na akamwafĩya;

مِنْ نُظْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۞

21. Indĩ We nũmĩtw'ĩkĩthasya Nzĩa  
kwĩthwa yĩ mbũthũ kwoondũ wake,

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ ۞

22. Indĩ We nũtumaa we akw'a na  
kũseũvya mbua kwoondũ wake;

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ۞

23. Indĩ, yĩla We wĩenda, akamũkĩlya we  
ĩngĩ.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ۞

24. Aiee, we ndambĩte kwĩka ũndũ We  
wamwĩyĩlafe kwĩka.

وَلَا لَنَا بِقُضَ مَا أَمَرَهُ ۞

25. Yu eka mũndũ aũsisye ĩlu wake:

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ۞

26. Undũ Ithĩ tũkĩtaa kĩw'ũ nthĩ kwa  
wingĩ,

إِنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ۞

27. Indĩ Ithĩ nĩtũmyatũangaa nthĩ---  
mwatũangĩle wa w'o---

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ۞

28. Na Ithĩ nĩtũtumaa mbeũ imea nthĩnĩ  
wayo,

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ۞

29. Na mĩsavivũ na mboka,

وَعَبًّا وَقَضْبًّا ۞

30. Na mĩthata na mĩtende.

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ۞

31. Na mĩũnda mĩlle ĩvandĩtwe imea  
ĩvivinyene,

وَحَدَائِقَ غُلَبًا ۞

32. Na matunda na nyŋnyi,

وَنَافِلُهُمْ وَأَنْبَاءُ

33. Kyaŋya kwoondŋ wenyu na indc syenyu.

مَتَاعًا لَكُمْ وَلَا تَعْلَمُونَ

34. Indī ylla mbu mbai Tkavika,

بِأَذْجَانِهَا الْفَاعِلَةُ

35. Mŋthenya ŋla mŋndŋ Okamŋklla mwanaa-nyinyia,

يَوْمَ يَوْمُ الْمَرْءِ مِنْ أَخِيهِ

36. Na kuma vala ve nyinyia wake na ŋthe wake.

وَأَيْمُهُ وَأَيْمُهُ

37. Na kuma vala ve mŋka wake na syana syake,

وَصَاحِبَتِهِ وَيَوْمِيهِ

38. Klla mŋndŋ katī woo mŋthenya ŋsu akeethwa akoneny'e na ŋvoo wake mwene ena kfvathŋkany'o na ala angī.

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ

39. Mŋthenya ŋsu mothyŋ amwe makeethwa makyakaka,

وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ مُسَوِّدَةٌ

40. Makŋtheke me asanzamŋku nī ŋtanu!

صَاحِبَةٌ مُسْتَبِيرَةٌ

41. Na mothyŋ amwe, mŋthenya ŋsu, makeethwa mena kŋtoo ŋlŋ wamo.

وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ

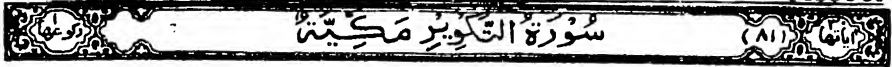
42. Mo makavw'Tkwa nī kfvindu.

تَرْمَقُهَا قَتَرَةٌ

43. Asu nīmo ala maleile kwŋtklla na maŋ aathe

بِأُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ





AL - TAKWIIR  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Yĩla syua yĩkavw'ĩkwa,

3. Na yĩla ndata ĩkekĩwa kĩvindu,

4. Na yĩla ĩĩma ikavetwa,

5. Na yĩla ngamĩle-nga, syĩna mavu ma  
myei ĩkumi, ikatiwa,

6. Na yĩla nyamũ ikombanw'a vamwe,

7. Na yĩla nganga ikavĩta *Omwe nthĩĩwa*  
*Ola ũngĩ*,

8. Na yĩla andũ makaetwe vamwe,

9. Na yĩla kana ka kelĩtu kala kenzĩiwe  
nthĩ ke thayũ kakakũlw'a ũvoo,

10. 'Kooaĩwe ĩvĩtyo yaũ?

11. Na yĩla mavuku makanyaĩkw'a  
mũingo,

12. Na yĩla ĩtu yĩkatiwa yĩ ĩthei,

13. Na yĩla Mwaki ũkavuvwa,

14. Na yĩla Mũũnda ũkaetwe vakuvĩ,

15. Indĩ kĩla thayũ ũkamanya kĩla w'o  
watwaĩle na mbee.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝

وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۝

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْعُشُورُ عُطِّلَتْ ۝

وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۝

وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْنُفُوسُ زُوِّجَتْ ۝

وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُيِّلَتْ ۝

بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۝

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۝

وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۝

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْجَنَّةُ أُنْفِقَتْ ۝

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيََتْ ۝

16. Aiee, Nyie nĩta ndata ila isyokaa na  
ĩtina ta ngũsĩ

فَلَا أَقْسِمُ بِالْغُلُوبِ ۝

17. Iendaa mbee na ĩndĩ ikĩvitha.

الْجَارِ الْكَاسِي ۝

18. Na nyie nĩta ūtukū ūkũsĩie yĩla  
ũendee ūkathela,

وَالْيَلِ إِذَا عَسَفَ ۝

19. Na masangya yĩla wambĩĩĩlya  
kũveva,

وَالضُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ۝

20. Kana ĩno vate nzika nĩ ndeto ya  
ũvany'o wa Mũtũmwa mũtaĩĩku,

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝

21. Mwene-Utonyi, ūĩkĩĩthĩtw'e mbee wa  
ũthyũ wa Mwĩai wa Kĩvĩla-kya-Usumbĩ,

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۝

22. Wĩw'ĩkaa kw'o na mũĩkĩĩku  
mũĩkĩĩtonĩ wake.

مُطَاعٍ ثَمَرًا مِينٍ ۝

23. Na mũnyanyae wenyu ndena ndũũka.

وَمَا صَاحِبُكُمْ يَنْجُونَ ۝

24. Na kwa ūla w'o, we nĩwamwonie We  
nthĩnĩ wa matu matheu maithũa.

وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ۝

25. Na we ndamatooneaa maũndũ ala  
matonekaa.

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۝

26. Ona ĩno ti ndeto ya Satani, ūla  
mũlee.

وَمَا هُوَ يَقُولُ سَهِيْنٍ رَجِيمٍ ۝

27. Nĩva ĩndĩ vala inyw'ĩ mũendete?

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ۝

28. Ti kĩndũ ĩndĩ nĩ Ulilikany'o wa  
nthĩ syonthe,

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝

29. Kwa ala kafi wenyu mendaa kũthi  
malũngele,

لَنْ يَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَسَفَّهَ ۝

30. Oyila inyw'I m'Utendaa *kĩndũ*, ateo  
 k'ila Ngai Mwene Vinya W'onthe,  
 Mwĩai wa nthĩ syonthe, wendaa.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ  
 الْعَالَمِينَ

## سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ مَكِّيَّةٌ

(٨٢)

AL - INFITAR  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ōlau, Usŵŵtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yŵla ŵtu yŵkatŵkanŵla katŵ,

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

3. Na yŵla ndata ŵkanyaŵŵkw'a,

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

4. Na yŵla mbŵsŵ iketa kŵw'ŵ *nthŵnŵ wa  
mŵnaŵ*,

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

5. Na yŵla mbua ikavw'ŵkŵwa,

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

6. Kŵla thayŵ *ŵndŵ*, ōkamanya kŵla w'o  
watwaŵŵlaa na mbee na kŵla w'o watiie  
ŵtina.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

7. We mŵndŵ, nŵkyaŵ kŵla kyakwŵkŵlie  
ŵkŵmbaŵ ŵleane na Mŵŵai waku wa  
Ulaŵ,

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِينِ

8. Ula wakŵmbie we, na ŵndŵ akwŵanŵŵsya  
we, na ŵndŵ akwŵanany'a nesa na  
akŵŵngamya?

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ

9. Mŵmbŵŵŵenŵ ona wŵŵa ŵla We wendie,  
We nŵwaŵseŵvisye we.

فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ

10. Aiee, ŵndŵ inyw'ŵ nŵmŵleaa Utw'io.

كَلَّا بَلْ لَّكَدَّيُونُ بِالَّذِينَ

11. ŵndŵ ve asŵvŵi ŵŵŵ wenyu

وَأَنْ عَلَيْكُمْ لِحُفَظِينَ

12. Aandŵki aŵkŵŵku,

كِرَامًا كَاتِبِينَ

13. Ala mesŵ maŵndŵ *onthe* ala inyw'ŵ  
mwŵŵkaa.

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

14.Nŵ'o, ala alŭngalu makeethwa  
nthĩnĩ wa Ūtanu;

إِنَّ الْآبَرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝

15.Na ala athe makeethwa Iianĩ-ya-  
Mwaki;

وَأَنَّ الْفَاجِرَ لَفِي جَحِيمٍ ۝

16.Mo makavĩla vu nthĩnĩ Mũthenyanĩ  
wa Utw'io;

يُصَلُّونَهَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

17.Na mo maikethwa matonya  
kwĩyuma vo.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۝

18.Na nĩ kyaŭ kĩtonya kŭŭmanyĩthya we  
Mũthenya wa Utw'io nĩ mwaŭ!

وَمَا أَذْرَكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

19.Na ĩngĩ, nĩ kyaŭ kĩtonya  
kŭŭmanyĩthya we Mũthenya wa Utw'io  
nĩ mwaŭ?

ثُمَّ مَا أَذْرَكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

20.Mũthenya ūla thayŭ ūtakethwa na  
ŭtonyi wa kwĩka thayŭ ūngĩ ūndŭ! Na  
mwĩao mũthenya ūsu ūkeethwa wĩ wa  
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ  
لِئِلهِ يَوْمَئِذٍ ۝



# سُورَةُ التَّطْفِيفِ مَكِّيَّةٌ



## AL - TATFIIF (Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Us0ftwe nŋ 0lau, Us0ftwe  
nŋ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Woo nŋ wa asu ala manenganae  
kŋthimo kŋoleku;

وَيْلٌ لِّلطَّافِينَ ۝

3. Asu ala, yŋla mekwsa kŋthimo kwa  
and0 angŋ, mosaa kŋanŋe;

الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝

4. Indŋ yŋla me0nengane kŋthimo kwa  
and0 angŋ kana k0mathimŋa,  
mamathimŋaa mata0sisya.

وَإِذَا كَالَهُمْ أَوْزُوتُهُمْ يُخْسِرُونَ ۝

5. And0 ta asu nomesŋ kana  
makathay00kw'a ŋngŋ

أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ۝

6. M0thenyanŋ m0th0ku m0no,

يَوْمَ عَظِيمٍ ۝

7. M0thenya 0la mbaa and0 onthe  
maka0ngama mbee wa Mwŋai wa nthŋ  
syonthe?

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

8. Aiee, 0talo wa ala athe wŋ kyovonŋ  
Sijjin.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ۝

9. Na nŋ kya0 kŋ0manyŋthya we Sijjin nŋ  
kya0?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ۝

10. Nŋ Ivuku yŋandŋkŋtwe yŋvuanŋw'e  
nesa m0no.

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝

11. Woo, m0thenya 0su, nŋ wa ala  
maleaa,

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

12. Ala maleaa M0thenya wa Utw'io.

الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ ۝

13. Na vai Oleaa ateo mwene naŋ Okŋlaa  
mŋvaka,

وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَبِرٍ أَتِيهِمْ

14. Ula yŋla Mŋsoa Yait0 yasomewa vala  
0I, waasya, 'Nŋ mbano sya tene!'

إِذَا تَنَلَّ عَلَيْهِمْ ابْنُهَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

15. Aiee, Indŋ ma0nd0 ala mo mekŋte  
nŋmekŋte ngoo syoo nganga.

كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

16. Aiee, vate nzika, mo makasiŋwa  
k0mwona Mwŋai woo m0thenya 0su.

كَلَّا لَهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبْرُونَ

17. Indŋ, nŋw'o, mo makavya Ngienanŋ,

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

18. Na Indŋ mo makatavw'a, 'Und0 00 nŋ  
0la inyw'I mwa0leaa.'

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

19. Aiee! Indŋ 0talo wa ala al0ngalu wŋ  
nthŋnŋ Illiyyiin.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيَّينَ

20. Na nŋ kyaŋ kŋtuma we 0manyā  
Illiyyiin?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ

21. Nŋ Ivuku yŋla yŋandŋkŋtwe yŋvuanŋw'e  
nesa.

كِتَابٌ مَرْفُومٌ

22. Ala anyuve ma Ngai makayŋk0sŋŋa  
yo.

يَشْهَدُهُ الْقُرْآنُ

23. Vate nzika, ala al0ngalu makeethwa  
nthŋnŋ wa 0tanu m0nene,

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

24. Mekalŋle mŋto masyaŋŋsyē.

عَلَى الْأَرْبَابِ يَنْظُرُونَ

25. We 0koona ŋ0ŋ0 wa mothy0 moo  
mwŋkalo wa 0tanu m0nene.

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ

26. Mo makanengwe kya0ya kŋtheu  
kŋsiŋŋtwe,

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْمُومٍ

27. Kusiilwa kwakyo kokeethwa vamwe  
na Mesiki-----kwa Ou, eka ala mendaa  
mende----

وَحْتَمَهُ وَسَكَ وَفِي ذَلِكَ فَلَيْتَتَا هِىَ التَّنَافُؤُونَ

28. Na kīkavulanw'a na kīw'o kya  
Tasniim,

وَمَزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ

29. Mbuluti ūla ala anyuve makanyw'ūla.

هَيْئًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ

30. Asu ala maī avītany'a  
nīmamathekeaa ala meetīkīlile;

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا

31. Na yīla mo mesīle vala maī,  
nīmavenanīasya mūdū na ūla ūngī.

يَضْحَكُونَ

وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ

32. Na yīla mo masyokie kwa andū ma  
nyūmba yoo masyokie mekathīle;

وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ

33. Na yīla mo mamonie maisye, 'Ow'o,  
aa nī amwe ma ala au.

وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ

34. Indī mo mayaātūmwa ta asūvī ūlū  
woo.

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَفِظِينَ

35. Kwa Ou, Omūnthī, etīkīlī nīmo  
meūmathekeaa alei,

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ

36. Mekalīle ūlū wa mīto, masyaīlīsyē.

عَلَىٰ الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

37. Mo alei ti aīvīku vyō kwoondū wa  
ūdū ūla mo meekie?

هَلْ تُؤْتِبُ الْكُفَّارَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ





AL – INSHIKAK  
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula UsOftwe nI Olau, UsOftwe  
nI tei.

2.YIla Itu yIkatOkana,

3.Na kwIthukIIsya MwIai wayo—na Ou  
nOyaIItte yo---

4.Na yIla nthI IkanyaIItkw'a.

5.Na kOsyumya syonthe ila syI nthInI  
wayo, na kOtiwa yI nthei;

6.Na kwIthukIIsya MwIai wayo, na Ou  
nIkOmyaIItte yo---

7.We, ame mUndO, nIw'o we nue  
OmOthOkOmIaa MwIai waku, kOthOkOma  
kOmO; IndI we Okakomana Nake We.

8.IndI kwa we OIa Onenetwe Ivuku yake  
ya OIalo na kw'oko-kwa-aOme,

9.We omItOkI akeethwa na OIalo  
mOvOthO,

10.Na we akasyoka mOsyI kwake  
atanIte.

11.IndI kwa OIa we Okethwa na Ivuku ya  
OIalo anengelwe Itina wa mOongo wake,

12.We o mItOkI akeekaIla wanangIko,

13.Na we akavya nthInI wa Mwaki  
wakene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ۝

وَأُذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ۝

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۝

وَأُذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

يَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا  
مُتْلُوقِهِ ۝

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِرِسَالَةٍ ۝

فَسَوْفَ يَحْسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۝

وَيَتَقَلَّبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مُسْرُورًا ۝

وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۝

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ۝

وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ۝

14. Nt'w'o, mbee wa Ou we ekalaa atanite  
kafi wa andu ma nyumba yake.

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۝

15. We asuaniia kana we ndakasyoka  
kwa Ngai ona Indii.

إِنَّهُ كَانَ أَنْ لَنْ يَحْوَِرَ ۝

16. II, vate nzika, Mwai wake  
nūmwonaa we nesa mūno.

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۝

17. Indī aiee! Nyie nīta ūtune wa syua  
yīlithūa ngōsī.

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّقِيقِ ۝

18. Na ūtukū na syonthe ila w'o  
ūvw'īkaa,

وَالْيَلِ وَمَا وَسَىٰ ۝

19. Na mwei yīla ūsūaa,

وَالْقَبْرِ إِذَا تَسَىٰ ۝

20. Kana vate nzika, inyw'ī mūkathi  
kuma kīkalonī kīmwe kūthi kīla kīngī.

لَتَرْكَبَنَ ظَبَاقًا عَنْ ظَبِيقِ ۝

21. Kwa ūu, mo mena kyaū kīla kīūtuma  
matetīkīla,

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

22. Na yīla mo masomewa Kulani,  
maikumanaa na kuthaitha mena  
wīnyivyo;

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْمَعُونَ ۝

23. Na kūleana na ūu, asu ala matetīkīlaa  
nimamileaa yo.

بَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ۝

24. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi  
nesa vyū kīla mo mavithaa nthīnī wa  
ngoo syoo.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۝

25. Kwa ūu, matavyei mo ūvoo wa  
ūsilīlo wī woo.

فَنَسِوهُمْ بَعْدَ آيِ الْبُيُوتِ ۝

26. Indī kwa asu ala metīkīlaa na kwīka  
mawīa maseo, ītuvi yītakathela nī yoo

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ  
أَجْرٌ غَيْرُ مَنُونٍ ۝

## سُورَةُ الْبُرُوجِ مَكِّيَّةٌ

AL - BURUUJ  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usúftwe ní úlau, Usúftwe  
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Ntílvíta na ítu yíla yína imanza *sya*  
*ndata*,

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

3. Na Múthenya-Ula-Wathaniwe,  
4. Na mÚkÚsítí na Úla ÚnÚkÚsítíwa.  
5. KÚumaníwa kwíthwe kwa andú ma  
mítaú----

وَالْيَوْمِ الْوَعْدِ  
وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ  
قَبْلِ أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ

6. Mwaki *Uvuvúwe* na ngú----

الْقَارِ ذَاتِ الْوُكُودِ

7. Tondú mo mekalíte vakuví  
naw'o,

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ

8. Namo nímakÚsítíe Úndú mo meekie  
kwa etíkíli.

وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُعُودٌ

9. Namo mayamamenete Índí nÚndú mo  
nímamwítíkíli Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Mwene-Vinya-W'onthe,  
Wáítíe-Ní-KÚtaíwa,

وَمَا نَكْمُلُوهُمْ مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللهِ الْعَزِيزِ  
الْحَمِيدِ

10. Úla Úsumbí wa matu na nthí ní Wake;  
na Ngai Mwene Vinya W'onthe ní  
NgÚsítí Úúú wa syÍndú syonthe.

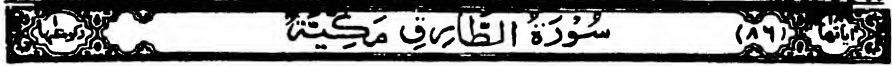
الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ  
شَيْءٍ شَهِيدٌ

11. Asu ala mamathínasya aÚme etíkíli  
na iveti mbítíkíli na Índí mailea kwílila,  
vate nzika, kwoo ve Úsílílo wa Mwaki,  
na ve Úsílílo wa kÚvítvw'a.

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَمَا كَمُ  
يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْكَافِرِينَ  
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ  
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

12. Índí asu metíkílaa na kwíka mawíla  
maseo, ve MÚúnda íla ívítílaa túúú





AL - TAARIK  
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syftwanl ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ūlau, Usũftwe  
nĩ tei.

2. Nĩlvĩta na İtu na Ndata ya Kİoko-----

3. Na nĩ kyaũ kİŋmanyĩthya we Ndata ya  
Kİoko nĩ myaũ?

4. Nĩ ndata yİna Ūtisu mwai---

5. Vai thayũ Ūtena mũsũvİi İŋlũ waw'o.

6. Kwa Ūu, mũndũ nasũanİe kİla we  
ũmbİtwe kuma nthİnİ wakyō.

7. We ombİtwe kuma kİw'ũ kİtweku  
kİlvİtİte,

8. Kİla kyumaa katİ wa kİnyunyū na  
mavİndİ ma kİthŋi.

9. Vate nzika, We E-na Ūtonyi wa  
kũmũtũnga thayũ İngİ.

10. Mũthenya Ūla syİmbithİ ikaumbũlwa.

11. İndİ we ndakethwa na vinya, na vai  
mũtetheesya.

12. Na matu ala masyokaa-kaingİ mena  
mbua,

13. Na nthİ İla İkunũkaa imea,

14. Vate nzika, nĩ ndeto ndw'e,

15. Na yo ti ngewa ya mana.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

وَالنَّجْمِ ۖ وَالطَّارِقِ ۖ

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۖ

النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۖ

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّنَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۖ

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۖ

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۖ

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۖ

إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۖ

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ۖ

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۖ

وَالنَّجْمِ ۖ ذَاتِ الرَّجْعِ ۖ

وَالْأَرْضِ ۖ ذَاتِ الصَّدْعِ ۖ

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ۖ

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ۖ

16.Nĩw'o mo mese0vya nzaama.

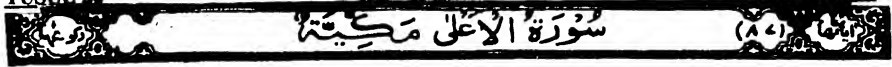
إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝

17.Nyie ota 0u, nĩng0se0vya nzaama ya  
k0komana nayo.

وَأَكِيدُ كَيْدًا ۝

18.Kwa 0u, manenge alei İvinda. İİ  
manenge mo İvinda, kwa kavinda kanini.

فَقِيلَ الْكَافِرِينَ أَتَاهُمْ رُؤُوسُهُ ۝



AL - A'LAA  
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene  
VinyaW'onthe, Ula UsOftwe nI Olau,  
UsOftwe nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. TaIa syItwa ya MwIai waku, Ula-WI-  
I0I0 M0no,

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

3. Ula Umbaa na wIanIIsyaa,  
4. Na Ula UseUvasya na Otongoasya,  
5. Na Ula Omeasya Ofthyo,

الَّذِي خَلَقَ فَسُوَّى

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى

6. IndI We n0w0aly0laa Okatw'Tka  
mwi0, mavuti mou.

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى

فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى

7. IthyI t0ka0manyIsya we *Kulani* na we  
nd0kolwa nIyo,

سَنُقَرِّبُكَ فَلَا تَنْسَى

8. Ateo Ond0 Ngai Mwene Vinya  
W'onthe wendaa.

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى

9. Na IthyI t0ka0tw'TkIthya *kIla* Othei  
0v0th0 kwoond0 waku.

وَلْيُنْزِرْكَ لِلْإِنْسَى

10. Kwa 0u, we endeea na k0lilikanyw'a;  
vate nzika, k0lilikany'a kwI OtandIthyo.

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

11. We Ula OkIaa, o mIt0kI akeethukIIsya  
na k0s0vIa;

سَيَذَكِّرْكَ مَنْ يُخْفَى

12. IndI Ola m0th0ku vy0, akaaly0ka,  
awath0kIe.

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى

13. We 0la wak0lika MwakinI m0nene.

الَّذِي يَصِلْ الْمَاءَ الْكَاسَى

14. Na IndI we ndakakw'Ia vo na  
ndakethwa thay0.

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَخْيَى

15.Nĩw'o, we ūla wĩtheasya mwene,  
nĩwaĩlaa w'o,

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ۝

16.Na ūlilikanaa syĩtwa ya Mwĩai wake  
na ūlũmasya Mboya.

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۝

17.Indĩ inyw'ĩ mwĩliĩlaa thayo wa nthĩ  
ĩno,

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۝

18.Oyĩla Itu nĩyo ĩseo mbee na  
nĩyĩkalaa.

وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۝

19.Uu nĩw'o ūla ūmanyĩtĩw'e nthĩnĩ wa  
Maandĩko Matheu ala maĩ mbee----

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۝

20.Maandĩko ma Avalamu na Mose.

فِي صُحُفٍ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ۝



## سُورَةُ الْغَاشِيَةِ مَكِّيَّةٌ

(٨٨)

AL - GHAASHIYAH  
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwan' ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usuftwe n' Olau, Usuftwe  
n' tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We waaviki'wa n' Ovoo wa k'la kyeve  
k'nene kya k'umaumb'la and' vy'?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

3. Mothy' amwe m'uthenya 'Osu  
makeethwa na kyeve;

وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ

4. Maikuna w'la w' vinya, me anou.

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ

5. Mo makalika Mwakin' Ov'vanasya;

تَصِلُ نَارًا خَاصِبَةٌ

6. Na mo makanyw'ithw'a kya'onyw'a  
kuma mbulutini' ithe'okite;

تُسْفَى مِنْ عَيْنٍ أُبِيَّةٍ

7. Mo maikethwa na l'fu ateo 'Ola m'um',  
w' 'O' na ny'nyi sya k'inyeelya sya  
m'w'a,

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

8. Ula 'Utakanosya kana k'umina nzaa.

لَا يَسِينُ وَلَا يَنْفِي مِنْ جُودٍ

9. Na mothy' amwe m'uthenya 'Osu  
makeethwa me matanu,

وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِبَةٌ

10. Makyendeew'a m'uno n' 'Oth'ok'umi  
woo,

لَسَعِبَهَا رَاضِيَةٌ

11. Nth'ini' wa M'oon'da m'ok'ini'lu na  
m'ut'oolu m'uno,

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

12. We nd'ukew'a ngewa sya mana nth'ini'  
waw'o;

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لِاَغْيَةٍ

13. Navo ve mbuluti iv'it'itye k'w'o,

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

14. Ve iv'la sya nda'la mb'ok'ini'lu vo,

فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ

15.Na mŕkeve yiŕtwe nesa,

وَأَكْوَابُ مَوْضُوعَةٌ ۝

16.Na mŕto yiŕtwe na nzŕa mbanake,

وَسَارِقُ مَضْفُوفَةٌ ۝

17.Na mŕkeka mŕnyaŕŕkye nesa vy0.

وَدِرَابُ مَبْنُوتَةٌ ۝

18.Mo ŕndŕ, nomamŕsyaasya ngamŕle  
0nd0 y0mbŕtwe?

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝

19.Na 0nd0 ŕtu y0kŕŕŕtw'e ŕ0ŕ0?

وَالِى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۝

20.Na ŕŕmanŕ, 0nd0 syŕnzŕŕŕtwe ŕl0mŕte?

وَالِى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝

21.Na ŕ0ŕ0 wa nthŕ, 0nd0 yo  
yŕnyaŕŕkŕtw'e?

وَالِى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۝

22.Kwa 0u, we taa, n0nd0 we wŕ m0tai;

فَذَكِّرْنَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۝

23.We ndwŕ m0syaŕŕsya ŕ0ŕ0 woo.

لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِكَيْطِرٍ ۝

24.ŕndŕ 0ŕa ona wŕva 0aly0kaa, na 0leaa  
kwŕŕŕkŕŕa,

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ۝

25.Ngai Mwene Vinya W'onthe  
akam0silŕŕa na 0silŕŕo 0ŕa m0nene vy0.

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ۝

26.Vate nzika, 0al0ko woo nŕ Kwit0,

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۝

27.ŕndŕ, vate nzika, nŕ ŕ0ŕ0 Wait0 k0meta  
mo 0talonŕ.

لَهُمْ ثَمَرَانِ عَلَيْهِمَا جَسَابُهُمْ ۝

سُورَةُ الْفَجْرِ مَكِّيَّةٌ (٢٩)

AL - FAJR  
(WavuanIw'e Makka)

1. SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũftwe nI Olau, Usũftwe  
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. NItvIta na Masangya,  
3. Na Motuk0 Ikumi,

وَالْفَجْرِ

4. Na Ila-SyI-Mwaa na Ila-Ite-Mwaa,  
5. Na Utuk0 yIla Oendee mũhyanI  
waw'o,

وَلَيْالٍ عَشِيرٍ

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

وَالْيَلِ إِذَا يَسْرٍ

6. Vo vai OkũsI wI vinya kwa mũndũ Ola  
wIna kũũko?

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ

7. We nowonete ũndũ MwIai waku  
weekanie na Aati-----

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

8. MbaI ya Ilamu, ala maI na masũmba  
matũũlu,

إِمرَ ذَاتِ الْعِمَادِ

9. Myako ta Ila yoo Iyaaakwa ona IndII  
mbee Iũũ wa nthI.

الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ

10. Na vamwe na athamu ala masaa  
mavia nthInI wa mwanda,

وَتُؤَمِّدُ الَّذِينَ جَاءُوا الضَّعْفَ بِالْوَادِ

11. Na vamwe na Valao, mwIai wa  
mawũkalo manene?

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

12. Ula weekie mothũku nthInI wa nthI.

الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ

13. Na meeka mothyoeku maingI nthInI  
wayo.

فَاكْتُرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

14. IndI MwIai waku nIwalekilye  
mũsalisa wa Osĩĩlo wamavalũkũla mo.

فَصَبَّ عَلَيْهِمُ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ



28. Na we, thay0 wĩ m0uonĩ!

29. Syoka kwa Mwĩai waku we  
wendeew'e mŪno nĩ We na We  
endeew'e m0no nue.

30. Kwa 0u, we lika katĩ wa ath0k0mi  
Makwa anyuve.

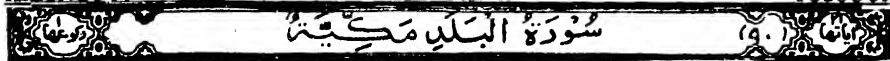
31. Na we lika M00ndanĩ Wakwa.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۖ

اِذْجِزِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۖ

فَاذْخُلِي فِي عِبَادِي ۖ

وَاذْخُلِي جَنَّاتٍ ۖ



AL - BALAD  
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Aiee, Indĩ Nyie nĩvĩta na mũsyĩ ũũ---

3.Na we ũtũaa nthĩnĩ wa mũsyĩ ũũ-----

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ

وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدٌ

4.Na Nyie nĩvĩta na mũsyai na ũla we  
wasyaie,

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

5.Ithyl nĩtũmũmbĩte mũndũ wa kwona  
mathĩna.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

6.We asũanfaa kana vai ũmwe wĩna  
ũtonyi ũlũ wake?

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا بَدَأْتُ

7.We aasya, 'Nyie nanangĩte ũthw'ii  
mwingĩ.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

8.We asũanfaa kana vai ũmwe ũmwene?

9.Ithyl tũimũnengete we metho elĩ,

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

10.Na ũĩmĩ na ilomũ ilĩ?

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ

11.Na ithyl nĩtwamwonisye we nzĩla ilĩ  
syambatĩte sya ndaĩa.

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ

12.Indĩ we ndaatĩia nzĩa ya Akava.'

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ

13.Na nĩ kyaũ kĩtuma we ũmanya  
'Akava' nĩ kyaũ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ

14.Nĩkũmĩnenge ngombo ũthasyo.

فَكَرَّ رَجَعًا

15.Kana kũmĩnenge lĩu mũthenya ũla  
yĩna nzaa.

أَوَلَا ظَعْمٌ فِي يَوْمٍ مَسْغَبَةٍ

16.Ndiwa ya nd00 ya m0kauti,

يَتَيْنَا ذَا مَقَرَبَةٍ ۞

17.Kana m0nd0-ngya akomete kitoon1.

أَوْ مَسْكِنَاتَا ذَا مَقَرَبَةٍ ۞

18.Ingi we a11itwe n1 kw1thwa e 0mwe  
wa asu ala met1k1laa na mom11asya  
m0nd0 na 0la Ong1 0m11syon1 na  
mw1w'an1on1 wa tei.

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالضَّرِّ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَةِ ۞

19.Aa n1mo and0 ma kw'oko kwa a0me.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْيَمِينَةِ ۞

20.Ind1 asu ala maleaa kw1t1k1la Syama  
Siit0, mo n1 and0 ma kw'oko kwa aka.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الشِّمَةِ ۞

21.I0I0 woo n1k0thaany0ka Mwaki  
Ovingan1w'e.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُوقَدَةٌ ۞

## سُورَةُ الشَّمْسِ مَكِّيَّةٌ

AL - SHAMS  
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

2. Nĩĩvĩta na syua na ĩvinda yĩla  
yambĩĩĩlasya kumya kyeeni,  
3. Na mwei ũla ũyĩatĩĩlaa syua.

4. Na Mũthenya yĩla ũvuanasya ũtheu  
waw'o,  
5. Na ũtukũ yĩla w'o wĩkusĩĩsyaa tũtũ  
ĩũlũ waw'o,

6. Na ĩtu na mũmbĩĩwe wayo,

7. Na nthĩ na mũnyaaĩĩkĩle wayo,

8. Na thayũ na wĩanũ waw'o----

9. Na We nĩwaũvuanisye w'o ũla ũthũku  
kwaw'o na ũla ũseo kwaw'o-----

10. Vate nzika, we nĩwaĩĩlaa ũla  
ũwongeleelaa w'o,

11. Na ũla ũthyoeekasya w'o we nĩ  
mwanangĩku.

12. Mbaĩ ya Athamuti nĩyaũleile ũla  
w'o nũndũ wa wau wa matũ woo.

13. Yĩla ũla mũthũku mũno katĩ woo  
waũngamie,

14. Na ĩndĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe aisye, 'Ekanai nayo yĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۝

وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ۝

وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ۝

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ۝

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ۝

وَالْأَرْضِ وَمَا طَرَاهَا ۝

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۝

فَالْهَمَّا ذُبُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۝

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَلَّاهَا ۝

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۝

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۝

إِذِ ابْتِغَتْ أَشْقَاهَا ۝

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۝



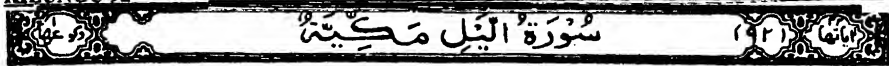
yoka ngamfle-nga ya Ngai Mwene  
Vinya W'onthe, na mfekei inyw'e.'

15.Indi mo nĩmamũleile we na  
nĩmamĩtilangile maũũ, kwa ũu Mwĩai  
woo nĩwamanangie mo vyũ nũndũ wa  
naĩ yoo, na amalalĩla mo mũthanganĩ.

فَلْيَذُوقْ عَذَابَ مَا كُنْتُمْ عَلَيْهِمْ رَبِّمْ يَذُوقُهُمْ فَسَوْفَ هُمْ

16.Na We ndaasũvĩa ũndũ kũkaumĩla  
ĩũũũ wa ũu.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهُمْ ۝



AL - LAIL  
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.Nĩvĩta na ũtukũ yĩla wĩkusĩĩasya!

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ۝

3.Na mũthenya yĩla ũmulĩkaa,

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ۝

4.Na nthĩnĩ wa kũmbwa kwa kĩũme na  
kĩka,

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝

5.Vate nzika, ithubĩĩsyo syenyũ syĩ  
kĩvathũkany'o.

إِنْ سَأَلْتُمْ لَشَيْءٍ ۝

6.Indĩ ta we ũla umasya na nĩ  
mũlũngalu,

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۝

7.Na we akũsĩĩaa w'onthe ũla mũseo,

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۝

8.Ithĩĩ tũkamũvũthĩsya we kĩa ũndũ,

فَسَيَنْبَرُوهُ لِلْيُسْرَى ۝

9.Indĩ ta kwa ũla mũtoonũ na wĩna  
kĩvũthya kĩ kĩvathũkany'o,

وَأَمَّا مَنْ يَجِدُ أَشْتَغَى ۝

10.Na ũleaa ũla w'o,

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۝

11.Ithĩĩ tũkamũvũthĩsya we nzĩa ya  
kũthi thĩnanĩ.

فَسَيَنْبَرُوهُ لِلْيُسْرَى ۝

12.Na ũthw'ii wake ndũkamũuna  
akyanangĩka.

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۝

13.Vate nzika, kũtongosya nĩ tũlũ  
Waitũ;

إِنْ عَلَيْنَا لَلْهُدَى ۝

14.Na Itu nĩ Yitũ oũndũ ũmwe na nthĩ  
Ino ya yu.

وَأَنْ لَّنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ۝

15.Kwa ūu, Nyie nŋngŋmŋkaany'a  
inyw'ŋ ŋŋlŋ ŋa ŋmŋŋ ŋa Mwaki.

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۝

16.Vai ŋkaŋlika ateo ala athe mŋno vyŋ,

لَا يَصْلِيْهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝

17.Ula ŋleaa ŋla w'o na ŋalyŋlaa  
mŋongo wake.

الَّذِي كَذَبَ وَتَوَلَّى ۝

18.Indŋ ala alŋngalu makavetangwa  
kŋasa naw'o,

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ۝

19.Ula ŋnenganae ŋthw'ii wake nŋkana  
athew'e.

الَّذِي يُؤْتِي مَا لَهُ يَنْزِلُ ۝

20.Na nde mŋndŋ ona ŋmwe ŋla we  
wamwŋkie nesa nŋkana akaŋvwa,

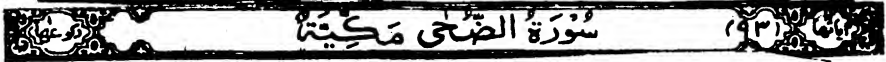
وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ۝

21.Ateo kana we aumasya ŋthw'ii wake  
aimantha ŋtanu wa mwŋai wake, Ula-  
Wŋ-lŋlŋ Mŋno.

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ۝

22.Na o mŋtŋkŋ We akendeew'a mŋno nŋ  
we.

وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۝



AL - DUHAA  
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Nĩvĩta na ũtisu ũla wongelekaa wa  
katambanga,

وَالضُّحَى ۝

3. Na ũtukũ yĩla ũkilasya ki,

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ۝

4. Mwĩai waku ndaũtĩte we, ona We  
ndathatĩtw'e nue.

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ۝

5. Vate nzika, *kĩla saa* ũvikaa nĩ mũseo  
kwaku mbee *wa ũla* ũtongoasya.

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ۝

6. Na Mwĩai waku akaũnenge we na  
ũkendeew'a nesa mũno.

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى ۝

7. We ndaakwĩthĩa we wĩ ndiwa aũnenge  
we wĩkalo?

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ۝

8. Na We akwĩthĩe we ũkyanganga  
ũkĩmũmantha *We* na aũtongoesya  
*Kwake-Mwene*.

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ۝

9. Na We nĩwakwĩthĩe we wĩna ũkya na  
nĩwaũthuisye we.

وَوَجَدَكَ عَالِيَلاً فَأَغْنَى ۝

10. Kwa ũu, ndũkamĩvinyĩte ndiwa,

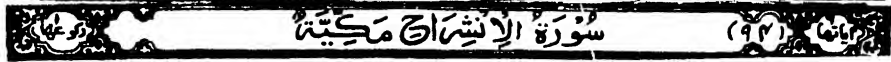
فَإِنَّمَا إِلَهُ الْبَنِينَ فَلَا تَهَمُدْ ۝

11. Na ta ũũũ wa mũvoyi, ndũkamĩtetye,

وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنهَرْ ۝

12. Na ũũũ wa mumo wa Mwĩai waku  
ũtavany'e kwa ala angĩ.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ۝



AL - INSHRAA  
(WavuanIw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.Ithyĩ tũikĩvingũtē kĩthũi kyaku  
kwoondũ waku,

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۝

3.Na twaũvetangĩa we mũio waku

وَوَضَعْنَا عَنَّا وَزَرَكَ ۝

4.Ula waĩ vakuvĩ mũno kũtũla mũongo  
waku,

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۝

5.Na Ithyĩ tũyayĩnenevisye syĩtwa yaku?

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝

6.Vate nzika, ve ũthũmũo ĩtina wa thĩna.

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

7.Iĩ, vate nzika, ve ũthũmũo ĩtina wa  
thĩna.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

8.Kwa ũu, yĩla we ũthũmũtē,  
ĩthing'ĩsyē na vinya,

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۝

9.Na kwa Mwĩai waku we alyũka  
ũimũantha We na kĩthing'ĩsyo.

وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۝

سُورَةُ التِّينِ مَكِّيَّةٌ ﴿٩٥﴾

AL - TIIN  
(Wavuanfwe Makka)

1. Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usúftwe ní ūlau, Usúftwe  
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

2. Níívíta na Múkúyú na Múthata,

وَالَّتَيْنِ وَالرَّيْثُونَ ﴿٢﴾

3. Na Kííma kya Sinaí,

وَكُلُوْرَسَيْنَيْنِ ﴿٣﴾

4. Na Músyí ūŭ, ūtŭo wa mŭuo.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ﴿٤﴾

5. Vate nzika, Ithyí nítŭmŭmbíte mŭndŭ  
na mawalany'o ala maseo vyŭ ma ūmbi.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٥﴾

6. Indí Ithyí nítwamŭtŭngie we nthíní wa  
mŭíkalo wa ítheo vyŭ ná ala me ítheo.

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٦﴾

7. Ateo asu ala metkíílaa na kwíka mawíla  
maseo; kwoo vena mŭthínzŭ ūtakathela.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ

غَيْرٌ مَّنُونٍ ﴿٧﴾

8. Itina wa ūu Indí ní kyaŭ kya kŭŭkenga  
we ítina wa ūu íŭlŭ wa Utw'io?

فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ بِالْذِّينِ ﴿٨﴾

9. Ngai Mwene Vinya W'onthe ti We  
Músili ūla mŭseo vyŭ katí wa asili?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَكِيمِينَ ﴿٩﴾



AL - 'ALAK  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthē, Ula Usũftwe nĩ ūlau, Usũftwe  
nĩ tei.
2. Soma syĩtwanĩ ya Mwĩai waku ūla  
woombie,
3. Oombie mũndũ kuma ũanga ũkwatanu.
4. Soma! Na Mwĩai waku nĩ Mũtaũku  
mũno vyũ.
5. Ula wamanyĩsye na kĩandĩki.
6. Amũmanyĩsye na kĩandĩki.
7. Aiee, mũndũ nũvĩtasya mũno,
8. Nũndũ we asũanĩaa kwĩthwa eyĩanĩsye  
we-mwene.
9. Vate nzika, kwa Mwĩai waku nĩkw'o  
calũko.
10. We nũmwonete ūla ūvatanaa.
11. Mũthũkũmi Waitũ yĩla we ūvoyaa?
12. Isũvĩei, nata ethwa we aĩ : kw'okonĩ  
kwa aũme,
13. Kana nĩwataanĩte ũolũ wa ũlũngalu?
14. Ingĩ inyw'ĩ nĩmũsũanĩte ethwa we  
nĩwaneenie ūvũngũ vandũ va w'o na  
aalyũka,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَ طَافٍ

أَن زَاهٍ اسْتَغْنَى

إِن إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ

أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ

15. We no ōmanyaa kana Ngai Mwene  
Vinya W'onthe nīwona?

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ۝

16. Aiee, ethwa we ndekūeka, Ithyī kwa  
ōla ow'o tūkamōkusya we na nzwīī sya  
ōthyō wake,

كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ۝

17. Uthyō wī ōvōngō, wīna naī

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۝

18. Indī we nīamete anyanyae make,

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ۝

19. Ithyī ala makamwīkya we Ngienanī.

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ۝

20. Aiee, we ndūkenengane kwake we,  
Indī tulya-ndu we-mwene ōthaithe na  
theengea vakuvī na Ngai.

كَلَّا لَا تَطْعَمُ وَلَا تَشْرَبُ ۝





# سُورَةُ الْقَدْرِ مَكِّيَّةٌ



## AL - KADR (WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nI Olau, Usũtwe  
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Vate nzika, IthyI nItwamItheeisyeyo  
nthInI wa Utukũ wa Ndafa.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

3.Na nI kyaũ kIũmanyIthya we Utukũ wa  
Ndafa nI mwaũ?

وَمَا أَزِدُّكَ إِلَّا لَيْلَةً الْقَدْرِ

4.Utukũ wa Ndafa nI mũseo kũvIta myei  
ngili Imwe.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

5.NthInI waw'o vatheeaa alaIka na veva  
vamwe na Utwio wa MwIai woo Iũlũ wa  
kIla kInDũ.

تَنْزِيلُ الْمَلَكِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ  
مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

6.Mũuo 00 nIw'o OkeethIwa ona  
kũthandIka kwa masangya.

لَقَدْ سَلَّمَ تَحْتَهُ مَطَالِعُ النَّجْمِ

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ مَكِّيَّةٌ ﴿٩٨﴾

AL - BAYYINA  
(Wavuanŵ'e Medina)

1. Syltwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nŵ ũlau, Usũtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

2. Asu ala matetŵkŵlaa katŵ wa Andũ-ma-  
Ivuku na athaithi ma mŵv'w'ano  
mayaŵmaeka ūlei kũvika yŵla ūkũsŵ  
mũtheũ wamavikŵle mo—

لَقَدْ كَانَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالشَّارِكِينَ  
مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٢﴾

3. Mũtũmwa kuma kwa Ngai Mwene  
Vinya W'onthe asomaa Maandŵko  
Matheu matheetw'e.

رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ﴿٣﴾

4. Vau nthĩnŵ ve momanyŵsyo ma tene na  
tene.

فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ﴿٤﴾

5. Na asu ala ũvuku yanenganiwe kwoo  
mayaaanŵka kũvika ŵtina wa ūkũsŵ  
mũtheu kũmavikŵla mo.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا  
جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ﴿٥﴾

6. Namo mayaafŵŵa ūndũ ūngŵ ateo  
kũmũthũkũma Ngai Mwene Vinya  
W'onthe me aŵkŵŵku Kwake, nthĩnŵ wa  
wŵw'i, na me alũngalu, na kũlũmya  
Mboya, na kũŵva Saka. Na ŵsu nŵyo  
ndĩni ya andũ ma nzŵla ŵla ya w'o.

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ  
الْدِينَ هَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ  
وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٦﴾

7. Nŵw'o, asu ala matetŵkŵlaa katŵ wa  
Andũ-ma-Ivuku na athaithi ma  
mŵv'w'ano, makeethwa nthĩnŵ wa  
Mwaki wa Ngiena, makŵkalaa vo. Mo nŵ  
athũku mũno vyũ katŵ wa syũmbe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالشَّارِكِينَ  
فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ  
الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

8. Nŵw'o, asu ala matetŵkŵlaa na mekaa  
mawŵla maseo----nŵmo aseu mũno vyũ  
katŵ wa syũmbe.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ  
خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٨﴾

9. Mũthĩnzĩo woo wĩna Mwĩai woo---  
 Mĩũnda ya Tene na Tene Ila Ivitĩlaa  
 tũlũsĩ uungu wayo; makekalaa vo tene  
 na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe  
 nĩwendeew'e mũno nĩmo namo  
 nĩmendeew'e mũno nĩ We. Uu nĩ kwa  
 ōla we ōmũkĩlaa Mwĩai wake.

جَزَاءُ هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتْ عَذَابٍ تَجْرِي مِنْ  
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ  
 عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ۝

## سُورَةُ الزَّلْزَالِ مَكِّيَّةٌ

(١٩٩)

AL - ZILZAAL  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yĩla nthĩ ĩkathingitha na ĩthingitha na  
ĩthingitho kyayo *ĩĩvinya*,

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا

3. Na nthĩ ĩkyumya mĩio yayo,

وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَنْقَالَهَا

4. Na mũndũ akakũlya, 'Yo yĩna ĩĩ?'

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

5. Mũthenya ũsu nthĩ ĩkatavany'a ũvoo  
wayo,

يَوْمَئِذٍ تُخْبِرُكَ أَخْبَارُهَا

6. Ju ũkeethwa nũndũ Mwĩai waku  
akeethwa evuanĩtye vyũ kwayo.

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْخَىٰ لَهَا

7. Mũthenya ũsu andũ makooka me  
nguthu inyaĩĩkĩte nĩkana matonye  
kwonw'a *mosyao ma mawĩa moo*.

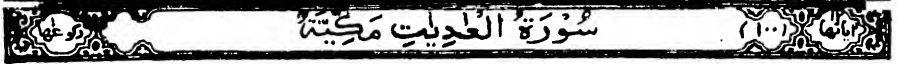
يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالُهُمْ

8. Indĩ ũla ona wĩva wĩkaa ũseo  
wĩlaneny'e ũito na kaveke kanini mũno  
akawona,

مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

9. Na ũla ona wĩva wĩkaa ũthũku  
wĩlaneny'e ũito na kaveke kanini *ota ũu*  
akawona.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ



AL - AADIYAAT  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ōlau, Usŵtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nŵvŵta na mbalasi sya ita ila isembaa  
itivŵte,

وَالْعَدِيَّاتِ ضَبُعًا

3. Iitalŵkangya ngala sya mwaki.

فَالنَّوَرِيَّتِ قَدْ حَا

4. Naiivithŵkaa masangya,

فَالْمُغِيرَتِ ضُبُعًا

5. Na syŵkŵlasya mathweo ma kŵtoo  
ŌndŌnŵ Ōsu,

فَأَثَرُنَ بِهِ نَقْعًا

6. Na kŵŵtonyeesya naw'o nthŵnŵ katŵ wa  
ngoo sya ita sya amaitha.

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا

7. Vate nzika, mŵndŵ ndatŵngaa mŵvea  
kwa Mwŵai wake;

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

8. Na vate nzika, we nŵ ngŵsŵ ya ōu;

وَأَنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

9. Na vate nzika, we ena kŵthing'ŵsyo  
kŵnene nŵndŵ wa wendi wa ōthw'ii.

وَأَنَّهُ يُحِبُّ الْخَيْرَ لَشَهِيدٌ

10. Mŵndŵ ta Ōsu nowŵsŵ kana yŵla ala me  
mbŵanŵ makathayŵŵkw'a,

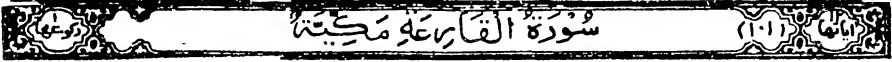
أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ

11. Na kŵla kŵ nthŵnŵ wa ithŵi  
kyaumbŵlwa,

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ

12. Vate nzika, Mwŵai woo mŵthenya  
Ōsu, akeethwa amekuŵŵte mo nesa mŵno  
vyŵ.

يَوْمَ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ خَبِيرٌ



AL - KARIAH  
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kyeva Kŵnene!

الْقَارِعَةُ ②

3.Kyeva Kŵnene nŵ kyaŵ?

مَا الْقَارِعَةُ ③

4.Na nŵ kyaŵ kŵmanyŵthya we Kyeva  
Kŵnene nŵ kyaŵ?

وَمَا أَذْرَكَ مَا الْقَارِعَةُ ④

5.Mŵthenya ūla mbaa-andŵ makethwa  
mailyŵ ta syŵmbalutya inyaŵkŵtw'e,

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ⑤

6.Na iŵma ikeethwa iilyŵ ta w'ia wa  
malondu wŵ mŵkuue.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ السَّنْفُوثِ ⑥

7.Indŵ ta kwa Ūsu ūla ithimo syake  
ikethwa syŵ ngito,

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ⑦

8.We akeethwa na thayŵ wa  
kwendeesya.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ⑧

9.Indŵ ta Ūsu ūla we ithimo syake  
ikethwa syŵ mbŵthŵ,

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ⑨

10.Nyinyia wake akeethwa nŵ 'Haviyah'.

فَأَمُّهُ هَاطِيَةٍ ⑩

11.Na nŵ kyaŵ kŵtuma we ūmanyā kyu nŵ  
kyaŵ?

وَمَا أَذْرَكَ مَا هِيَ ⑪

12.Nŵ Mwaki wakene.

بُعْدَ نَارٍ حَامِيَةٍ ⑫



## AL - TAKAATHUR

(Wavuanfw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2.Kũkĩlany'a ũmwe na ũla ũngĩ  
kwoondũ wa kũmbany'a ũthw'ii.

أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْكُفْرُ ۝

3.Ona inyw'ĩ mwavika mbũanĩ.

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝

4.Aiee, o mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya.

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝

5.Aiee Ingĩ! o mĩtũkĩ inyw'ĩ  
mũkamanya.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝

6.Aiee, takethwa inyw'ĩ nĩmwaĩ  
mũmanyũ ũmanyi mũna.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۝

7.Inyw'ĩ vate nzika, mũkamanyona Ngiena  
*nthĩnĩ wa thayũ o ũũ.*

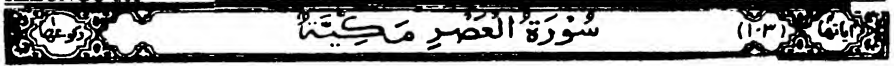
لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۝

8.İĩ, vate nzika, mũkamanyona yo na itho  
ya mũtkĩŵo.

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۝

9.Mũthenya ũsu İndĩ, mũkeetwa kumya  
ũtalo İũlũ wa manee *ma nthĩ.*

ثُمَّ لَتَسْلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّوْمِ ۝



AL - ASR  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'on  
the, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ  
tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nŵŵvŵta na ŪkŪsŵi wa Ŵvinda,

وَالْعَصْرِ

3. Vate nzika, mŪndŪ e nthŵnŵi wa  
mwŵkalo wa wasyo,

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خَسِيرٌ

4. Ateo asu ala metŵkŵlaa na kwŵka meko  
maseo, na kŪingŵanŵsya mŪndŪ na ūla  
Ūngŵi kwŵŵkŵla  
Ūla w'o, na kŪtaana mŪndŪ na ūla Ūngŵi  
kwŵŵthwa na Ūmŵŵsyo.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصَوْا  
بِهِ بِالْحَقِّ وَتَوَّاصَوْا بِالْقَصْرِ



## سُورَةُ الْهُمَزَةِ مَكِّيَّةٌ

(104)

AL- HUMAZAH  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ Olau, Usŵŵtwe  
nŵi tei.

2. Nŵiŵita na Ūkŵsŵi wa Ŵvinda,

3. Ula Ūmbanasya Ūthw'ii na Ūtalaa  
Ŵvinda Ŵtina wa Ŵvinda.

4. We asŪanŵaa kana Ūthw'ii wake  
ukamŪtw'Ŵkŵthya we Ūla Ūtakusaa.

5. Aiee, we kwa Ūla w'o akekwa nthŴnŴ  
wa 'Al-Hutama'?

6. Na nŵi kyaŪ kŵtuma we Ūmánya 'Al-  
Hutama' nŵi kyaŪ?

7. Nŵi mwaki wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe mŪvuve,

8. Ula ŪkaithaanyŪkŵa ngoo.

9. W'o Ūkeethwa Ūvinganŵ'e namo.

10. Itunŵi mbaamye.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

وَمَا أَزِيدُكَ مَا الْحُطَمَةُ

نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِيدَةِ

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَدَةٌ

لِّعَذَابٍ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ



AL – FIIL  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We nowonete Ondũ Mwĩai waku  
weekanie na Andũ-ma-Nzou?<sup>1</sup>\*

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

3. We ndaatuma ieleelo syoo syanangĩka.

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

4. Na We nĩwamatwaĩe iea sya nyũnyi,

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

5. Ila syaĩe siimba syoo,  
aimakimangany'a na mavia ma yũmba.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ

6. Na ũu, We amatwĩkĩthisye mo ta  
mũangi mũvevenzeku, na mũĩku vyũ

فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ أَلْوِلٍ

<sup>1</sup> Abraha, mŭtumĩa wa kĩklisto - nthĩnĩ wa Yaman  
wa Mŭsumbĩ wa Abyssinia.



AL – KURAISH  
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kŵmoany'a Makulesi vamwe,

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ②

3.Na kŵtwaŵŵa ngwatanŵo yoo Ithyŵi  
nŵtŵseŵvŵtye syalo sya ūtandŵthya sya  
ŵvinda ya mbevo na ya syua----

إِنْفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ③

4.Uu mo maŵŵŵtwe nŵ kŵmŵthaitha Mwŵŵai  
wa Nyŵmba ŵno,

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ④

5.Ula wamanengie mo ŵŵu ŵvinda ya  
nzaa, na ŵmanengete ŵsŵvŵo ŵvinda ya  
w'ia.

فِي الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ⑤



AL – MAA'UUN  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. We nũmwonete we Ūla ūmĩleaa ndĩnĩ?

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَكْذِبُ بِالذِّينِ ۝

3. Usu nĩ Ūla ūmĩlũngasya ndiwa,

فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۝

4. Na ndamaingĩsyaa andũ kũĩthya ngya.

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْيَسِيرِينَ ۝

5. Kwa ūu woo nĩ kwa asu ala mavoyaa,

قَوْلٍ لِلْمُصَلِّينَ ۝

6. Indĩ maisũanĩaa Mboya yoo.

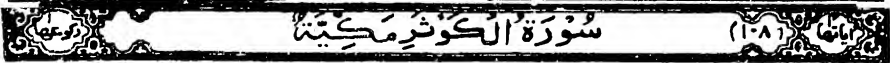
الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝

7. Ala meyonanasya.

الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝

8. Na mo mamavenaa andũ ona  
tũtandĩthya tũla tũnini.

يُغْنِي وَيُنْعُونَ الْمَاعُونَ ۝



AL - KAUTHAR  
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ōlau, Usũĩtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Vate nzika, Ithyl nĩtũnengete we Ūseo  
mwingĩ;

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

3.Kwa ūu, voya kwa Mwĩai waku, na  
umya nthembo.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ

4.Vate nzika, mŪmaitha waku nĩwe Ōla  
Ūte Ūsyao.

عَ إِذَا شَأْنُكَ هُوَ الْآخِرُ



AL - KAAFIRUUN  
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũŵtwe nŵi ōlau, Usũŵtwe  
nŵi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'Ame inyw'ŵi alei,

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

3. Nyie ndithaithaa kŵla inyw'ŵi  
mũthaithaa;

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

4. 'Nenyu mũthaithaa Ula Nyie  
nthaitaa.

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ

5. Na Nyie ndikathaitha kŵla inyw'ŵi  
mũthaithaa;

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ

6. Onenyu mũikamũthaitha Ula Nyie  
nthaitaa.

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ

7. 'Inyw'ŵi mwŵina ndŵini yenyu nakwa  
nŵina ndŵini yakwa.'

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

سُورَةُ النَّاسِ مَكِّيَّةٌ

AL - NASR  
(Wavuanĩw'e Madina)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Yĩla ũtethyo wa Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, ũkaa, na ũkĩlyo,

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

3.Na We ũkyona andũ mailika ndĩni ya  
Ngai Mwene Vinya W'onthe me nguthu,

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

4.Mũtaĩe Mwĩai waku na ndaĩa Syake,  
na mantha ũkeo Wake We. Vate  
nzika, We Nũsyokeaa-Kaingĩ ena ũuu.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا



AL - LAHAB  
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ōlau, Usŵŵtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Nŵmethwe me manangŵku moko eŵŵ ma  
Avu Laavu, na ota ōu we nŵanangŵke.\*<sup>1</sup>

تَبَّتْ يَدَايَ أَيْ لَهَبٍ وَتَبَّ ②

3.Uthw'ii wake na syonthe ila  
Ŵmbanŵtye iikamŴuna we.

مَا أَخَذَ عَنْهُ مَالَهُ وَمَا كَسَبَ ③

4.O mŵtŴkŵŵ we akalika nthŵnŵ wa Mwaki  
wakene.

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ④

5.Na mŴndŴ mŴka wake ota ōu, ōla  
Ŵendaa akuŵte ngŴ.

وَأَمْرًا أَنَّهُ حِمْلَالَةٌ الْحَطَبِ ⑤

6.Kwŵlingŵla ngingonŵ yake vakeethwa  
Ŵlii mwokothe wa mŴnathi.

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ⑥

<sup>1</sup> \*Avu Laavu ŵthe wa mŴŵŵ sya mwaki, ewetwa ta  
mŴndŴ mŴvyŴ na mwŵkalo wa wau wa matŴ, na  
Ŵla uvŵvasya ala angŵ.





AL - IKHLAAS  
(Wavuanŋw'e Makka)

1. Syŋtwanŋ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũŋtwe nŋ Olau, Usũŋtwe  
nŋ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'We nŋ Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Umwe;

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula  
Mũthaŋku-Vyũ na Umanthawa nŋ onthe  
kwŋtw'a ūtethyo.

اللَّهُ الصَّمَدُ

4. 'We ndaasyaa, Nake We ndaasyawa;

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

5. Na vai ūvw'anene Nake We ona  
ũmwe.'

لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ



AL - FALAK  
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe  
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asya, 'Nye nĩmantha wĩvitho vamwe  
na Mwĩai wa kũitheana,

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ②

3. Anzũvĩe na ũthũku wa syĩndũ ila We  
ũmbĩte,

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ③

4. Na ũthũku wa kĩvindu kya ũtukũ yĩla  
kĩnyaĩĩkaa

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ④

5. Na kuma kwa ũthũku wa asu ala  
maleelasya makundo mamakundũe,

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ فِي الْعُقَدِ ⑤

6. Na kuma kwa ũthũku wa ũla wĩ  
kĩw'ũ yĩla ũnũũmbĩw'ĩta kĩw'ũ.

بُحٍّ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ⑥



AL - NAAS  
(Wavuanŵ'e Madina)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya  
W'onthe , Ula Usŵŵtwe nŵ ōlau, Usŵŵtwe  
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asya, 'Nyie nŵmanthaa wŵvitho kwa  
Mwŵai wa mbaa-andŵ,

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ②

3. Mŵsumbŵ wa mbaa-andŵ.

مَلِكِ النَّاسِ ③

4. Ngai wa mbaa-andŵ,

إِلَهِ النَّاسِ ④

5. Kuma kwa ōthŵku wa mŵveveanŵi wa  
kŵwe wa kŵmbithŵ,

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ⑤

6. Ula ōveveeaa nthŵnŵ wa ngoo sya andŵ,

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ⑥

7. 'Kuma katŵ wa Mayini na mbaa-andŵ

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ⑦

## دُعَاءُ خَتَمِ الْقُرْآنِ

### MBOYA ITINA WA KUMINA KULANI

اَللّٰهُمَّ اِنِّسْ وَحْشَتِيْ فِيْ قَبْرِىْ- اَللّٰهُمَّ  
اَرْحَمْنِيْ بِالْقُرْآنِ الْعَظِيْمِ وَاَجْعَلْهُ لِيْ اِمَامًا  
وَتُوْرًا وَهُدًى وَرَحْمَةً- اَللّٰهُمَّ ذَكِّرْنِيْ مِنْهُ  
مَا نَسِيْتُ وَ عَلِّمْنِيْ مِنْهُ مَا جَهِلْتُ  
وَ ارْزُقْنِيْ تِلَاوَتَهٗ اِنَاءَ النَّيْلِ وَ اِنَاءَ النَّهَارِ  
وَ اجْعَلْهُ لِيْ حُجَّةً يَّارَبَّ الْعٰلَمِيْنَ- اٰمِيْن-

Ame Ngai Mwene-Vinya-W'on the,Mbiw'ie tei na Kulani na Mitw'ikithye yithiwe ndongoi kwakwa na kyeni,na utungosya na inee.Ame Ngai Mwene-Vinya-W'on the,Ndilikanye'e mau ndu mayo ala nulitwe,na Manyisye maundu mayo alandamesi , na Nenge vinya kumisoma mavinda ma utuku na muthenya,na Mitw'ikithye yithiwe ikulyo kwakwa,Ame Mwiaii wa syumbe syonthe sya nthi.